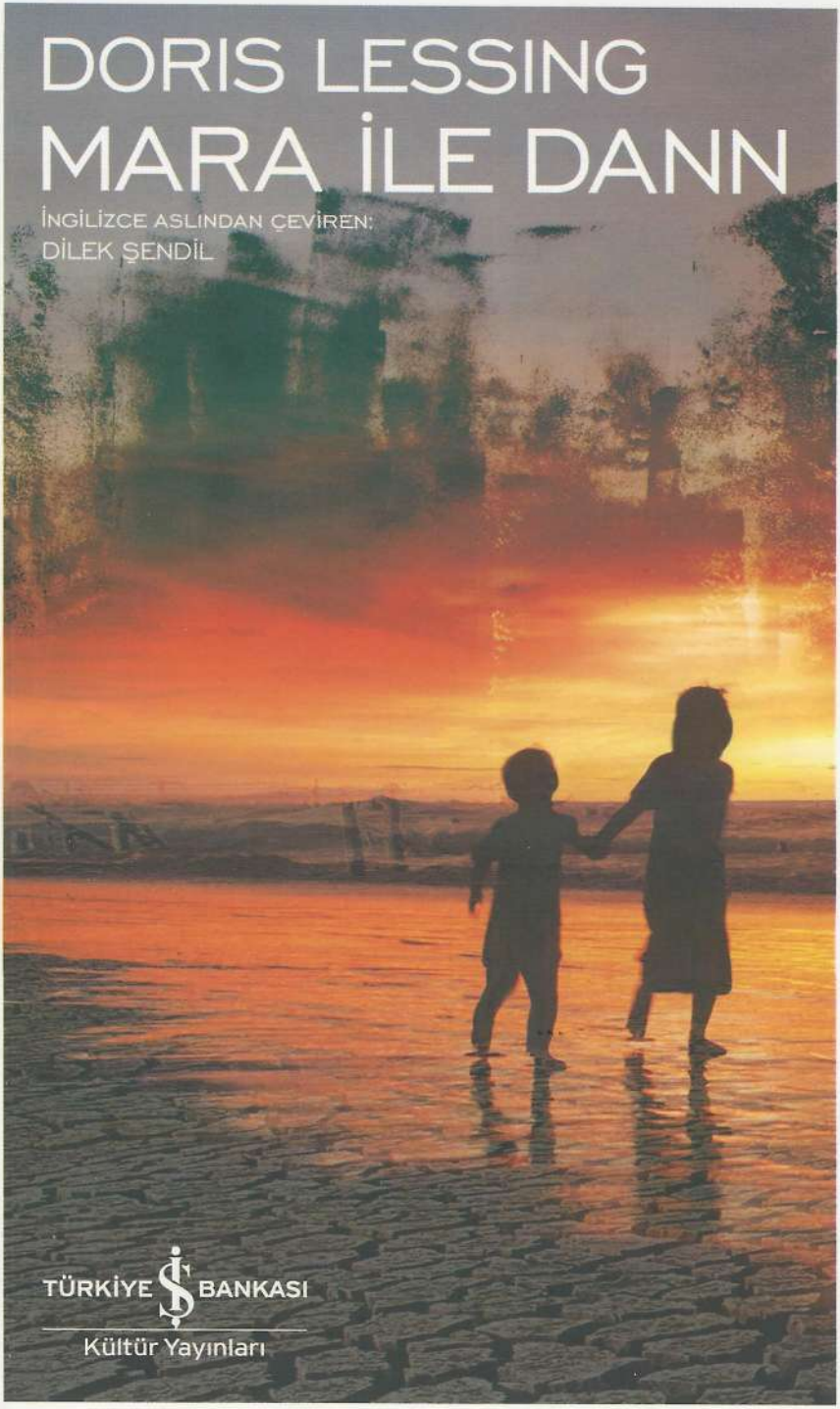
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 218

DORIS LESSING

MARA İLE DANN

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
DİLEK ŞENDİL

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 5967

DORIS LESSING
MARA İLE DANN

ÖZGÜN ADI
MARA AND DANN

COPYRIGHT @ 1999 BY DORIS LESSING
ANATOLIALIT TELİF HAKLARI AJANSI ARACILIĞIYLA JONATHAN CLOWES LIMITED İLE YAPILAN SÖZLEŞMEYLE YAYIMLANMIŞTIR.

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
BARIŞ ZEREN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
COŞKUN AK

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM KASIM 2023, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-610-9 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-429-611-6 (KARTON KAPAK)

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1
Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
e-posta: info@iskultur.com.tr
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: DİLEK ŞENDİL

1979 Kadıköy Maarif Koleji mezunlarındandır. İstanbul Üniversitesi Amerikan Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Bugün değin yayımlanan pek çok çevirisinin arasında Richard Clogg'dan Modern Yunanistan Tarihi, Maria Todorova'dan Balkanları Tahayyül Etmek, Timothy Findley'den Ölümsüzlük ve Pilgrim, Ian Hodder'dan Çatalhöyük: Leoparın Öyküsü ile Uygarlığın Doğuşunda Din, John Gray'den Saman Köpekler, Alberto Manguel'den Geceleyin Kütüphane, Tony Judt'tan Savaş Sonrası, Kötülük Kol Gezerken, Ervand Abrahamian'dan Modern İran Tarihi, B. F. Manz'san Timurlu İran'ında İktidar Siyaset ve Din ile Amélie Kuhrt'tan Eski Çağ'da Yakındoğu sayılabilir.

Modern
Klasikler
Dizisi - 218

Doris Lessing

Mara ile Dann

İngilizce aslından
çeviren: Dilek Şendil

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Çevirmenin Önsözü

Son verilere göre NASA yerkürenin son 650 bin yıllık tarihinde, yaklaşık 7000 yıl önce Buzul Çağı'nın ansızın sona ermesinden itibaren atmosferdeki karbondioksit seviyesinin giderek tırmanarak 2015 yılında milyonda 400'ü aştığını saptamış bulunuyor. Yirminci yüzyılda 17 cm yükselen deniz suyu seviyesinin de geride bıraktığımız on yıl içerisinde bunun iki katı yükseldiğini açıklıyor. Öte yandan iniş çıkışlarla birlikte küresel ısı artışının sürdüğü; aynı şekilde okyanus sularının da ısındığı anlaşılıyor. Antarktika ve Grönland'daki buz tabakaları yıldan yıla gözle görülür boyutlarda eriyor. Bilim insanları bu erimenin gitgide ivme kazandığını ve yeryüzündeki anakaralarla okyanusları, elbette oralarda var olan her türlü canlı yaşamını derinden etkileyeceğini açıklıyorlar. Yerküre genelinde hemen bütün coğrafyalarda mevsimler, ılıman diye bilinen iklimlerde bile giderek daha aşırı hava koşullarında yaşanıyor, örneğin, yağmurlar daha çok sel getiriyor; yaz sıcakları uçsuz bucaksız yangınlara yol açıyor.

Doris Lessing *Mara ile Dann*'i 1999 yılında yayımlamıştı. Romanı ertesi yıl okuduğumda orada anlatılan yaşam koşullarının yalnızca bir kurgudan ibaret olmadığını, pekâlâ yaşanabileceğini düşünmüştüm. Mara ve Dann'in,

Daima'nın, elbette diğer karakterlerin yaşam kavgası, ölüm kalım savaşı verdikleri koşullardan etkilenmiştim. Gelgelelim, benzer koşullara yaklaşma sürecimizin bu kadar çabuk gelişeceği aklıma gelmemişti.

Dünyadaki insanların bir bölümünün bugünü, yarınları unutma, görmezlikten gelme pahasına hâlâ yüz yıl önceki siyasal, ekonomik tartışmalara odaklanmakla yetinmesi belki de bir kaçıştır, gelecekten, gerçeklerden kaçış. Yapay korkularla gerçek korkuların enikonu birbirine karıştığı, içinden çıkılmaz bir hal aldığı günümüzde gerçeklerden nereye kadar kaçabilirsin? İnsan bir parçası olduğu doğaya hükmetme hevesine kapıldığından, bu uğurda ne olursa yapmayı göze aldığından beri bozuyor dengeleri, onlarla oynuyor, beğenmediklerini yok ediyor, beğendiklerini çoğaltıyor, hepsi yapay yollarla. Üstelik bunu yaparken doğanın, barındırdığı her türlü varlıkla birlikte canlı olduğunu unutmuş görünüyor. Nedense onu kendinden ayırıyor –daha doğrusu kendini doğadan soyutluyor. Egosuna yeniliyor, doğanın efendisi olmayı başardığını sanırken aslında o egonun kölesi oluyor. Ürettiği her türlü teknoloji sayesinde kendini bugün daha da üstün gören insan aslında ne kadar zavallı duruma düştüğünü görmemekte direniyor. Kendi ürettiği kaynaklarla birlikte inatla doğanın sunduğu yaşam kaynaklarını da israf etmekte kararlı. Üstelik bunların başında yaşamın olmazsa olmazları hava ile su ve besin geliyor. İnsan o çok güvendiği silahların doğaya karşı verdiğini sandığı savaşta kendine çevrileceğini anlamamakta, üstüne titrediği silahlarını üretmek, kullanmakta ısrarlı. Oysa bu insanın başlattığı bir savaş, peki ya savaşı doğa başlattığında neler olabilir? Bu konuda yazılıp çizilmiş senaryolar çok elbet. Hollywood'un büyük bütçeli filmleri, kimi çoksatar kimi çok-okunur yazarların kaleme aldıkları bilimkurgu romanları bu konuyu işler.

Doris Lessing'in 1998 yılında yazdığı ertesi yıl yayımlanan, Türkçesi 2001 yılında basılan *Mara ile Dann* romanı kanımca dünyada da ülkemizde de hak ettiği ilgiyi bulmadı. *Mara ile Dann* türünün ustası tarafından kaleme alınmış başarılı bir imgesel kurgudur. Dünya çapında ekolojik felaket farkındalığının henüz bugünkü boyutlara varmadığı sıralarda kaleme alınmış, insanoğlunun yaşam koşullarıyla ilgili keskin gözlemlerle dolu, yaşamı ustalıkla irdeleyen bir roman. Mara ise Doris Lessing'in en ilgi çekici kahramanlarından biri. Suya duyduğu hasret kadar güçlü öğrenme isteğini; çevre koşullarının ve insan davranışlarının acımasızlığına karşın sevecen, sevgi dolu olma özelliğini hiç yitirmez.

Mara ile Dann, güneydeki toprakları toza bulayan kuraklıktan kaçarak insanoğlunun sağ kalmasına yetecek kadar su ve besin bulma umuduyla Kuzey'e giden göç yollarına düşer, iklim değişikliklerinin etkisi altında kalan dünyada giderek zorlaşan yaşam kavgasında yerlerini alırlar. Yolculukları boyunca gördükleri harabelerde kimler ve ne zaman yaşamıştır? Neden yok olmuşlardır? Kuzey'e gidince nelerle karşılaşacaklardır? Kuzey denen yer tam olarak neresi acaba? Su, ağaçlar, güzelim kentler, nazik, dost canlısı insanlar düşlerinden eksik olmaz. Mara ile Dann'in yolculuklarının yönünü insanoğlunun yaşamına aldırmayan şiddetli doğa güçleri belirlemektedir.

Yazarı Lessing'in ağzından dinleyelim:

"Dünyanın kuzey kesimlerinde yaygın manzaranın –bazen– kilometrelerce uzanan buz tabakası olduğu kulağına çalınıp da ürperen tek kişi ben olmasam gerek. Ama dondurucu soğuğu hayal ettiğimiz için ürpermeyiz. Nasıl olsa sağ kalmaya yetecek donanımımız olur çünkü; her şey bitti de sıra donmaya mı geldi, deriz. En kötü

olasılığı hesaba katmak aşırı kuruntu olmaz mı? Bizi ürperten, gelecekte bir gün, binlerce yıl sonra torunlarımızın 'bir Buzul Çağı'yla diğeri arasındaki 12.000 yıllık geçiş döneminde insanoğlu vahşilikten barbarlığa, sonra da yüksek kültüre doğru gelişim göstermişti' diyeceği ve bozulmasın diye üzerine titrediğimiz bütün uygarlıklarımızla dillerimizin, şehirlerimizin, yetenek ve icatlarımızın, çiftliklerimiz, bahçelerimiz ve ormanlarımızın, kuş ve canavarlarımızın tarihte bir tek cümle ya da paragrafta anlatılacağı düşüncesidir. Bu süre, aşağı yukarı 15.000 yılı da bulabilir; baksanıza, uzmanlar önümüzdeki Buzul Çağı'nın geç kaldığını söylüyor, başlamasına ya bir ya da bin yıl var daha, diyorlar.

"*Mara ile Dann*, buzlar geri geldiğinde bunun doğuracağı sonuçları ve yaşamın orta ve güney enlemlerine çekildiğini düşleme çabasının bir ürünü. Geçmiş deneyimlerimiz geleceği düşlememize yardımcı olur. Buz dönemleri öncesindeki en zorlu yıllarda Akdeniz kururdu. Buzun bir süre için çekildiği ılıman dönemlerde Neandertaller sürgüne gittikleri güneyden ayrılarak yeniden hâlâ soğuk olan vadilerine yerleşirlerdi. Eğer güneye yolculuklarını sürgün olarak görmeselerdi, her seferinde geri gelirler miydi?

"Kimbilir belki gerçek atalarımız, genlerimize akıl almadık çeşitli özellikler yükleyen, her türlü iklim ve koşula dayanıp alışabilmemizi sağlayan Neandertaller'dir! Onların buzla büyük imtihanını, bembeyaz dağlara diktikleri gözcüleri hayal etmek hoşuma gidiyor."

Kanıksadığımız mevsim döngüleri birbirine karışırken, hep bizimle olacak sandığımız su ve temiz havanın azlığı kendini epeydir hissettirmeye başlamışken, bir gün biz de Mara ile Dann gibi "hiç de yabancı olmayan bir koku..." duyabiliriz, özlemini çektiğimiz "suyun kokusu" olabilir

bu. Sonra "sevinçle haykırıyor," hep "birlikte o yöne koşuyor" olabiliriz, "kokunun kaynağına..." Sonunda karşımıza çıka çıka "dibinde biraz çamurlu su birikmiş" bir çukur çıkabilir. Manzara da şöyle: "Aşağıdaki canlılar yan yatmıştı. Üzerlerini örtmeye bile yetmeyen suda balıklar ölüyordu, ortalığa keskin bir koku yayıyorlardı, leş kokusu."

Yazıldıktan çeyrek asır sonra bile güncelliğini koruyan, hatta o günden daha güncel, daha ivedi sorunlara işaret eden bu kitabı okumak, geçen yıl hiç de heveslisi olmadığı Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen Doris Lessing'in *Mara ile Dann* romanını bir parçası olduğumuz doğaya, dolayısıyla bütün canlılara, diğer bir deyişle kendimize daha duyarlı, daha düşünceli, daha çok sevgiyle, ilgiyle yaklaşmamız gerektiğini anlamak, yaşadığımız dünyayı başka bir gözle görmek için okumadan geçmeyelim.

Dilek Şendil

Yazarın Notu

Geçen sonbaharda oğlum Peter Lessing, bir gün yanıma gelip az önce radyoda türlü serüvenler yaşayan, pek çok talihsizlikle karşılaşan, ama sonra kendilerine mutlu bir yaşantı kurmayı başaran biri erkek, diğeri kız öksüz kalmış iki kardeşin başından geçenleri dinlediğini anlattı. Avrupa'nın en eski öyküsüydü bu. "Neden sen de böyle şeyler yazmıyorsun?" diye sordu. "Çok tuhaf," dedim. "Ben de tam öyle bir şeyler yazıyorum, bitirmek üzereyim."

Laboratuvarlarda olmasa da aile bireyleri arasında böyle şeyler yaşanır.

Mara ile Dann çok eski bir masalın yeniden kaleme alındığı bir çalışma. Masal bir tek Avrupa'da değil, dünyada var olan kültürlerin çoğunda yer alır.

Öykü gelecekte geçiyor, Afrika'da. Buradaki adıyla İfrik, çünkü kısa okunan *a* harfinin *ı* diye telaffuz edildiğini sıkça duyarız.

Kuzey yarımkürede Buzul Çağı başlar.

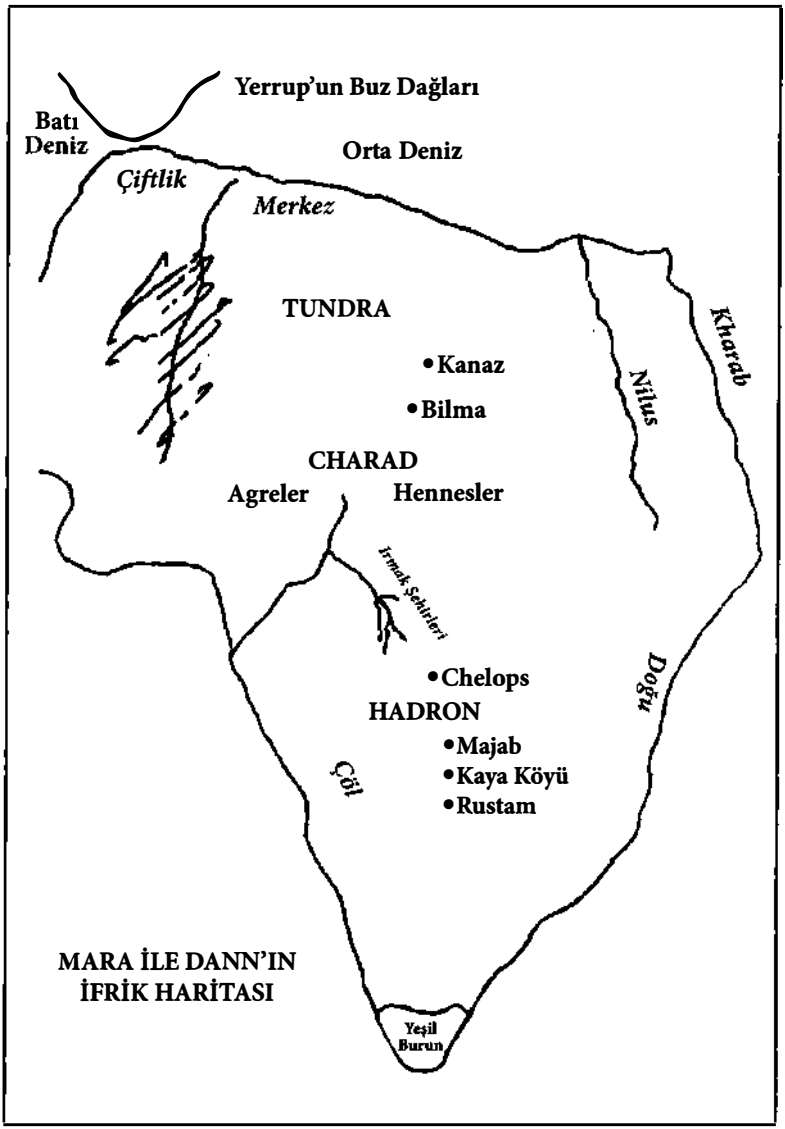
Dünyanın kuzey kesimlerinde yaygın manzaranın –bazen– kilometrelerce uzanan buz tabakası olduğu kulağına çalınıp da ürperen tek kişi ben olmasam gerek. Ama dondurucu soğuğu hayal ettiğimiz için ürpermeyiz. Nasıl olsa sağ kalmaya yetecek donanımımız olur çünkü; her şey bitti de sıra donmaya mı geldi, deriz. En kötü olasılığı hesaba kat-

mak aşırı kuruntu olmaz mı? Bizi ürperten, gelecekte bir gün, binlerce yıl sonra torunlarımızın, "Bir Buzul Çağı'yla diğeri arasındaki 12.000 yıllık geçiş döneminde insanoğlu vahşilikten barbarlığa, sonra da yüksek kültüre doğru gelişim göstermişti," diyeceği ve bozulmasın diye üzerine titrediğimiz bütün uygarlıklarımızla dillerimizin, şehirlerimizin, yetenek ve icatlarımızın, çiftliklerimiz, bahçelerimiz ve ormanlarımızın, kuş ve canavarlarımızın tarihte bir tek cümle ya da paragrafta anlatılacağı düşüncesidir. Bu süre, aşağı yukarı 15.000 yılı da bulabilir; baksanıza uzmanlar önümüzdeki Buzul Çağı'nın geç kaldığını söylüyor, başlamasına ya bir ya da bin yıl var daha, diyorlar.

Mara ile Dann, buzlar geri geldiğinde bunun doğuracağı sonuçları ve yaşamın orta ve güney enlemlerine çekildiğini düşleme çabasının bir ürünü. Geçmiş deneyimlerimiz geleceği düşlememize yardımcı olur. Buz dönemleri öncesindeki en zorlu yıllarda Akdeniz kururdu. Buzun bir süre için çekildiği ılıman dönemlerde Neandertaller, sürgüne gittikleri güneyden ayrılarak yeniden hâlâ soğuk olan vadilere yerleşirlerdi. Eğer güneye yolculuklarını sürgün olarak görmeselerdi, her seferinde geri gelirler miydi?

Kimbilir belki gerçek atalarımız, genlerimize akıl almadık çeşitli özellikler yükleyen, her türlü iklim ve koşula dayanıp alışabilmemizi sağlayan Neandertaller'dir! Onların buzla büyük imtihanını, bembeyaz dağlara diktikleri gözcüleri hayal etmek hoşuma gidiyor.

Nisan 1998

MARA İLE DANN'IN İFRİK HARİTASI

1

Önce küçük bir kız çocuğu, sonra genç kız, derken genç kadının gözünün önüne getirmek için onca uğraş verdiği anılar, başlangıçta açık seçik sayılırdı. Kâh taşınarak, kâh elinden tutularak, bir tek yıldızların görüldüğü gecenin karanlığında itilip kakılmış, ardından bir odaya tıkılarak sessiz olması söylenmiş, sonra onu getirenler gözden kaybolmuşlardı. Korkusundan yüzlerine dikkat edememiş, kim olduklarını görememişti, ama onun insanlarıydı, Ulus'tandılar, bunu biliyordu. Kapatıldığı oda, bildiği hiçbir yere benzemiyordu. Büyük kaya parçalarından yapılma dörtgen bir odaydı. Kaya evlerden birinin içinde. Doğduğundan beri görürdü bu evleri. *Onlar* kaya evlerde yaşardı, Ulus'tan nefret eden Kaya Kabilesi: kendi insanları değil. Kaya Kabilesi'ni pek çok kez yollarda yürürken, Ulus'la karşılaştıklarında çabucak kenara çekilirken görmüştü; kendisine onlardan uzak durmak öğretildiğinden yüzlerine bakamazdı. Korkardı bu insanlardan, çirkin bulurdu.

Büyük ve çıplak kaya odada, tek başınaydı. Su arıyordu, bir yerlerde su olmalıydı, öyle ya. Oysa oda bomboştu. Ortada düzgün kaya kütlelerden dörtgen bir cisim duruyordu, masa olsa gerekti; üzerinde kendi yağına saplanmış bir mumdan başka bir şey yoktu, onun da alevi cılızdı...

az sonra sönecekti. Şimdi merak ediyordu, erkek kardeşi neredeydi, nereye götürmüşlerdi onu? Karanlıkta kardeşini de apar topar sürüklemişlerdi. Daha en başında, evlerinden alındıklarında –yani kurtarıldıklarında, bunu biliyordu artık– kardeşine seslenirken birisi eliyle ağzını kapatmıştı: "*Sessiz ol.*" Kardeşinin de kendisine bağırdığını duymuş, derken ses ansızın kesilince, onun da aynı biçimde susturulduğunu anlamıştı.

Ateşler içinde yanıyordu, her yanı kurumuştu ama içinde bulunduğu bu sıkıntı mı, yoksa erkek kardeşi için duyduğu kaygı mı ağır basıyordu, anlamak güçtü. Duvara ilerleyerek, içeri sokulduğu yere gidip kapı gibi bir tarafa açılan kayayı itti. Kaya parçası oyuğun içine doğru hareket etti, ama önünde yassı bir kaya daha vardı; onun ağırlığına gücünün yetmeyeceğini düşünüp tam pes edeceği anda kaya yana kaydı ve erkek kardeşi tüylerini ürpertip saçlarını diken diken eden çığlıklar atarak ona doğru koştu. Ablasının kollarına atıldı; kız ona sarılırken gözleri kapıdaydı; orada bir adam durmuş, dudaklarına götürdüğü parmağıyla kardeşini göstererek susturmasını işaret ediyordu. Sessiz, sessiz. Dönüp elini ağlayan çocuğun ağzına koyunca, kız onun dişlerini avucunda hissetti. Ne çığlık attı ne de irkildi; kollarına aldığı kardeşinin ağırlığıyla dengesini bozmamak için duvara yaslanıp çocuğa daha sıkı sarıldı, fısıldayarak, "Şşşt, sus, sessiz olman gerek," dedi. Arkasından da öyle bir tehdit savurdu ki, kendisi bile korktu: "Sessiz ol, yoksa kötü adam gelir." Çocuk o anda susuverdi, kıza daha da sokulurken titriyordu. Küçük çocuğu getiren adam gitmemişti daha. Karanlıkta fısıldayarak biriyle konuşuyordu. Sonra her kimse o içeri girdi; kız az kalsın çığlık atacaktı, erkek kardeşini korkutmak için söylediği o kötü adam geldi sanmıştı; gelen o değildi neyse ki, ama çok benziyordu. Bu kez kendini tutamayıp gerçekten çığlık atmaya başlayın-

ca, bir eliyle erkek kardeşinin başını göğsüne yaslarken, boşta kalan öteki elini kendi ağzına kapattı. "Sandım ki siz... siz..." diye geveledi; adam, "Hayır, o ağabeyimdi, Garth," diye açıkladı. Giysileri aynıydı, üstü kırmızı desenli, dize kadar uzanan siyah bir tunik; şimdi onu da çıkarıyordu. Çırılçıplak kalmıştı, babası ve ağabeylerini de böyle görmüştü – büsbütün çıplak görünmesinler diye törenlerde bilezikler, kolyeler, bileklikler takarlardı, hepsi altından olurdu. Adam da en az kardeşiyle kendisi kadar yorgun ve pisti; yanındaki diğer tuniği giymek için arkasını dönünce sırtındaki kırbaç izlerini gördü; yaraların bazısı kuruyup kabuk bağlamıştı, bazısından ise hâlâ kan sızıyordu. Uzun bir çuvalı andıran kahverengi tuniği başından aşağı geçirdi; kız bir kez daha çığlığını zor tuttu, çünkü bunu Kaya Kabilesi giyerdi. Aynı kumaştan yapılma kuşağı beline dolarken gelip kızın önünde durdu, sert bakışlar fırlattı, sonra da bakışlarını o sırada başını kaldırmaya karar vermiş olan çocuğa yöneltti; çocuk onu görünce bir çığlık daha kopardı, dolunayda uluyan köpeklerden farksızdı; ablası elini –kardeşinin ısırdığı kanayan elini değil, ötekini– ağzına yapıştırdıysa da adama bakmasına engel olmadı, bir yandan da yatıştırmaya çalışıyordu: "Aynı adam değil. Onun erkek kardeşi. Kötü olan bu değil, öbürü."

Çocuğun zangır zangır titrediğini hissediyordu; katılacak, dahası ölecek diye ödü koptu; başını tutarak yeniden göğsüne bastırdı, gövdesini kollarının arasına aldı.

İki kardeş günlerce –kaç gün geçtiğini bilmiyordu kız– kendi evlerindeki bir odada kalmış, bu adama benzeyen *öteki adam* onları sorguya çekmişti. *Öteki adam*, yani kötü adamla odada bulunan diğer erkekler, bir de kadınlar kırmızı desenli siyah tunikler giymişlerdi. İki çocuk sahnenin ortasında duruyordu. Soruları soran kötü adamdı; yüzü gözünün önünden gitmiyordu; görüntüyü

silmek için durmadan gözünü kırpıştırırken karşısında dost olduğu belli olan bu adam vardı. Kötü adamın istediği bilgi, Sülale hakkında değil, yakın aile çevresi hakkındaydı, başlarda yanıtlıyordu, düşman olduklarını anlamamıştı çünkü; sonra kötü adam kırbacı eline alıp eğer sorulara doğru yanıt vermezse, onları kırbaçlayacağını söylemişti. Böyle yapınca önce bir, arkasından da başka bir kadın adama karşı çıkmış, fakat o kırbacıyla öfkeli bakışlarını kullanarak kadınları susturmuştu. Oysa sorun, kızın soruları nasıl yanıtlayacağını bilmemesiydi. Yanıt vermesi gereken kızın kendisiydi, çünkü küçük kardeşi kırbacı görünce korkuyla çığlık atıp şimdi de yaptığı gibi ablasına yapışmış, yüzünü göğsüne yaslamıştı. Yeni yeni görmeye başladığı bu kötü insanlar akrabalarıydılar galiba –yüzlerini hatırlar gibiydi– ama kendi ailesinden değildiler, evlerine kimin geldiğini, kimlerin evlerinde kaldığını, anne-babasının gelenlerle ne konuştuğunu, birlikte neler tasarladığını sorup duruyorlardı ona. Hiçbirinin yanıtını bilmiyordu. Kendini bildi bileli eve birileri gelir giderdi, ayrıca uşaklar vardı, arkadaştan farksızlardı. Sorgu sırasında kendisine yöneltilen bir soruya, ev işlerini yürüten ve annesinin dediklerini yapan bir adamı anlatarak yanıt verince ortalık karışmıştı; kötü adamın hakkında bilgi almak istediği kişi o değildi. Kıza doğru eğilip haykırdı, yüzü –şu anda karşısında duranınkine benzeyen yüzü– öyle yakındı ki, ekşi soluğunu duyuyor, alnında atan damarı görüyordu; öyle korkmuştu ki, bir an her yer kararmış, hiçbir şey göremez olmuştu. Karanlık uzun sürdü, yeniden görmeye başladığında adam başını eğmiş, gözlerini ayırmadan ona bakıyordu; herkes suspus olmuştu, adam da. Bundan sonra konuşamadı kız, dili tutulmuştu, zaten susuzluktan dili damağına yapışmıştı. Masanın üstündeki kavanozda su vardı, parmağıyla işaret ederek kendisine öğretilen kibarlığı elden bırakmadan, "Su, lüt-

fen," dedi; bu istek kötü adama yeni bir fikir vermişti, aklından geçenlerin hoşuna gittiği belliydi, bardağa su doldurdu, bardaktaki suyu yeniden kavanoza boşalttı, kızın kuruyan bedeni daha da arzulasın diye suyu çalkalayıp ses çıkardı, fakat ona bir yudum bile vermedi. Bir süre bu böyle sürüp gitti; kırbaç bazen adamın elinde, bazen de masanın üstündeydi; su şapırdıyor, adam acı çektirmek için bardağa su boşaltıyor, kana kana içiyor, ardı arkası kesilmeyen sorular soruyordu, kızın yanıtını bilmediği sorular... Derken dışarıda büyük bir gürültü koptu, bağrışmalar duyuldu. Odadakiler donakaldı, birbirlerine bakıyorlardı, sonra kaçıştılar, hızla kapıdan geçip kilerlere koştular; iki çocuğu orada bırakmışlardı. Kız uzanmış, tam suya kavuşacaktı ki, büyük bir kalabalık içeriye doluştu. Önce onları Kaya Kabilesi sandı, çünkü üzerlerinde kahverengi çuvalsı giysiler vardı; ama yok, onlar değildi, gelenler Ulus'tandılar, onun insanları: uzun boylu, zayıf ve yakışıklı kimseler... Kardeşiyle onu kucaklarına aldılar, sessiz olmalarını söylediler, ardından karanlıkta saatlerce yol gittiler, yıldızlar tepede göz kırpıyordu; sonra da birisi onu tek başına bu odaya, bu taş odaya itmişti.

Şimdi de bu adama, "Çok susadım," diyordu kız; bunu duyan adam kahkahalarla gülecek gibi oldu, hani insan kendisinden olmadık bir şey istendiğinde kahkaha atmak ister ya, öyle. Onun aklından neler geçtiğini biliyor, bunu açıkça görebiliyordu; daha sonra dönüp geçmişe baktığında onun sevecen yüzünü –annesiyle babasınınkine benzeyen yüzünü– anımsayacaktı; *yok hayır, bu olanaksız*, derken gülümsüyordu, çünkü olan biten her şey çok tehlikeli ve sudan daha önemliydi. İşte net olarak görebildikleri, anımsadıkları burada bitiyordu.

"Bekle," demişti adam. Ardından da odayı dışarıdaki karanlıktan ve düşmanlardan saklamak için kayayı yu-

vasına itip alçak sesle suyla ilgili bir şeyler söyledi. Dışarıda kaç kişi vardı? Bir tas suyla geri geldi. "Dikkat et, fazla yok," diye uyardı adam. O anda küçük kardeşi kollarından sıyrılıp tasa yapıştı, kana kana içmeye koyuldu... derken tas elinden kayıp düştü, geriye kalan ne varsa taşlara döküldü. Çocuk ağlıyordu, kız yine eliyle kardeşinin ağzını kapatıp yüzünü göğsüne yaslamıştı. Kendisi bir yudum su bile içememişti, ancak adam o sırada kapı işlevi gören kaya parçasını yerine oturtmak üzere sırtını döndüğünden suyun yere döküldüğünü görmemişti. Kızın ağzı kupkuruydu; gözleri yanıyor, ağlamak istiyordu, ama dökecek gözyaşı kalmamış, bütün bedeni kurumuştu; her yeri cayır cayır yanıyordu. Adam gelip önünde çömeldi, anlatmaya başladı. Sonradan durmadan kafasını kurcalayacak olan bu andı işte, yıllarca kafa yordu, durdu, büyüdükçe o an ona neler dediğini anımsamak için didinip durdu.

Olayların başlangıcını çıkarabiliyordu. Koşulların kötüleştiğini biliyordu –değil mi?– her şeyin epeydir kötüye gittiğini... biliyor olmalıydı. Evet biliyordu; annesiyle babası konuşurlardı, kendisi de görmüştü zaten, bu adamın da durmadan söylediği gibi, iklimler değişiyordu. Hava giderek kuruyordu, ama düzenli olarak değil, bazen yağmur tam gerektiği zamanda yağarken, bazen hiç yağmıyor ya da çok az yağıyordu; bir de Kaya Kabilesi'yle yaşanan sorunlar vardı; ayrıca büyük aileler arasında savaş sürüp gidiyordu, aile içinde bile – erkek kardeşiyle kendisi de ayrı saflardaydı, bunu anlamıştı ve...

Küçük kardeşi kucağına yatmış uyuyordu. Aslında uyuduğu söylenemezdi, baygındı, belki de hiçbir şey anlayamadığı için bir tür komaya girmişti, ne de olsa dayanacak gücü kalmamıştı; birkaç yudum su, onu kısa bir süre olsun yatıştırmaya yetmişti; yine de bitkindi, bütün ağırlığıyla sıkı sıkıya ablasına tutunurken titriyor, kasılıyordu. Kız düşecek gibi oldu. Günlerdir böyleydi; orada, kendi

evlerinde de aynısını yapmış, çocuk onun kucağına yapışıp titreyerek ağlamıştı, önce hıçkırarak, sonra sessizce, çünkü sesini kessin diye kötü adam tokat atmıştı ona. Şimdi de oradaydı aynı adam; tam karşısında, kardeşinin üzerinden bakıp onu süzüyordu; çok yakındılar, açlıktan bir deri bir kemik kalmıştı, sırtındaki yaraların canını yaktığı belli oluyordu. Gözlerini dikmiş, hızlı hızlı konuşuyordu; ağzı hareket halindeydi, kız gözlerini ondan ayıramıyordu: Sanki her sözcük ağzının içinde yuvarlanıp dudaklarından zorla dökülüyordu... Yorgundu, öyle yorgundu ki konuşurken ve bütün bunları anlatırken güçlük çekiyordu. Ağabeyi Garth'tan söz ediyordu, yani kötü adamdan ve onun arkadaşlarından. Kızın annesiyle babasını anlatıyordu, kötüler kendilerini öldürmek istediği için başka bir yere gitmişlerdi. Ona küçük çocukla ilgilenirken dikkatli olmasını söylüyordu... Kız bayılacağını sandı. Konuşmaya çalıştı, fakat dudakları birbirine kenetlenmiş, ağız boşluğu kapanmıştı sanki. Kendisiyle erkek kardeşini kurtaran bu adamın –bu kadarını biliyordu– yüzüne baktı, dudakları toza bulanmıştı. Bu yüzden konuşmakta güçlük çekiyordu. O da yanıyordu susuzluktan, kendisi gibi. Birden adam omuzlarından tuttu onu, yüzünü yüzüne yaklaştırdı; yanıt istiyordu, ama öteki gibi korkutarak değil, yalnızca dediklerini anladığını gösteren bir evet yeterli olurdu; oysa kız anlamamıştı, aklında bir tek su vardı. Ne yana baksa su sesi duyuluyordu sanki, taş dama, dışardaki kayalara çarpıyordu; hayal ettiğini biliyordu elbet; ansızın çok yakınında duran karanlık, yorgun yüzün anladığını gördü. Kız tek elini kaldırıp dudağına götürmeyi başardı. Adam tası aradı, yan yatmış yerde duruyordu, dökülen su yerleri ıslatmıştı. Tası aldı, yavaşça doğrulup ağır adımlarla kapıya yöneldi; sırtındaki yaralar yüzünden hızlı hareket edemiyordu, kapıyı yana itti, bir eliyle duvara tutunarak bir şeyler söyledi. Bekledi. İçeriye uzatılan tası alıp ona

getirdi. Ancak yarısı doluydu. Kız içinden, kardeşim gibi bir dikişte içmeye kalkışmayacağım diye geçirdi, ama kendini tutamadı, başını tasa dayadı, kana kana içti, bir çırpıda bitirdi suyu; bir tek damlası bile dökülmemişti, değerli damlaları ağzına alırken az ötesindeki dudakların da kımıldadığını görüyordu, adam onun her yutkunuşunu izliyordu. O da susamıştı, su diye yanıyordu, ama o yudumları kıza vermişti. Boşalan tası aldı, tuniğinin kuşağına sıkıştırdı, güçlü, iri elleriyle kızı usulca kavrayarak hafifçe göğsüne bastırdı, sonra kardeşini de kucaklayıp kollarına aldı, bir süre tuttu, bırakmadı. Kız, o an hissettiklerini asla unutmayacaktı; birine sığınmanın verdiği güven duygusunu ve o sevecen kolların kendisini bırakmasını hiç istemediğini. Adam az sonra onu yavaşça bırakmış, önünde yine diz çökerek, "Adın ne?" diye sormuştu. Adını söyleyince adamın yüz ifadesinin nasıl değiştiği, bezginlik ve hayal kırıklığıyla dolduğu gözünden kaçmadı; ona sarılıp "özür dilerim, özür dilerim" demek istedi, fakat ne için özür dileyeceğini de bilmiyordu. Adam yüzünü iyice yaklaştırdı, öyle ki gözlerindeki kılcal damarlarla cildindeki deliklere işlemiş kiri bile görebiliyordu; "Mara. Sana söylemiştim. Mara. Demin söyledim," dedi adam. Şimdi anımsıyordu, evet, onun kulak veremediği bir sırada adamın dediklerinden biri de buydu. Adını unutmasını söylemişti, gerçek adını unutacaktı, artık Mara'ydı o. "Mara," diye tekrarladı boyun eğerek, tınısı ona tamamen yabancıydı. "Bir daha," dedi adam sert bir ses tonuyla, aklında tutacağına inanmıyordu, o âna dek tutamamıştı çünkü. "Mara. Benim adım Mara," dedi. "Güzel, ya bu çocuğunki?.." Onunki neydi? Kız anımsayamadı. Kardeşinin adını çıkaramamanın sıkıntısı kızın yüzünden okunuyordu. "Onun adı Dann," dedi adam. "Kendi adını unutmak zorunda." Sonra ağır adımlarla, kaskatı bir halde kapıya yürüdü, durup arkasına döndü, uzun uzun baktı. "Mara," dedi kız. "Ben Mara'yım." Adam dışarı çıktı, bu kez kaya

kapıyı kapamadı. Dışarısı kapkaranlıktı, kız insanların koyu gölgelerini seçebiliyordu. Kardeşini tutan kollarını gevşetti, çocuk uyanmıştı. "Bu iyi adamdı," dedi. "Bizim dostumuz. Bize yardım ediyor. Seni korkutan diğeri, kötü olan. Anlıyor musun? Onlar kardeş." Çocuk gözlerini ablasına dikmiş, anlamaya çabalıyordu: Kız ondan daha uzun boyluydu, aralarında üç yaş vardı, çocuk dört yaşındaydı, doğduğu günden bu yana esirgeyip baktığı küçük kardeşiydi. Dediklerini bir daha tekrarladı. Bu iyi adamdı. Öteki kötü. Artık kendisini Mara diye çağırması gerekiyordu, gerçek adını unutacaktı. Onun adıysa... bir an paniğe kapılır gibi oldu: Yoksa unutmuş muydu? Hayır. "Senin adın Dann," dedi. "Hayır, değil, benim adım değil." "Evet, öyle. Gerçek adını unut, tehlikeli." Sesi titriyordu, hıçkırmaya başladı; küçük çocuk elini kaldırıp yanağını okşadı. Bu hareket karşısında köpek gibi ulumak, ağlamak istedi, kardeşinin ona geri geldiğini hissetmişti, neredeyse başka bir çocukla değiştirildiğini sandığı korkunç günlerden sonra sevgili küçük kardeşi ona dönmüştü. Anlayıp anlamadığını bilmiyordu, çocuk birden, "Zavallı Mara," deyince sarılıp yanaklarından öptü; odaya iki kişi girdiğinde birbirlerine sarılmış ağlıyorlardı. Gelenler, Kaya Kabilesi'nin giysilerine bürünmüşlerse de Kaya Kabilesi'nden değildiler. Ellerinde, kollarında kahverengi tunikler taşıyorlardı; kız ikisini aldı, biri kendine, diğeri Dann'e. Kumaşı hoşuna gitmemişti, ince ve sümük gibi kaygandı; başından aşağı geçirirken kardeşi sordu: "Bunu giymek zorunda mıyım?"

Adam, "Çabuk, elimizi çabuk tutmalıyız," diyerek onları kapıya yöneltti. Derken aklına mumu yanık bıraktıkları geldi; kandili alıp havaya kaldırarak unuttukları bir şey var mı diye odanın sağını solunu kolaçan etti.

Artık adı Mara olan küçük kız da arkasına baktı; ileride bu odayı anımsamak istiyordu, en azından gözünün önüne getirmeye çalışacaktı, çünkü unutmaya başladıkları onu şimdiden kaygılandırıyordu.

Küçük çocuğa gelince, ileride yalnızca ablasının kendini sıkıca sarıp sarmaladığı sıcak ve güvenli kucağını anımsayacaktı. "Eve mi gidiyoruz?" sorusunu duyunca, elbette eve gidiyoruz diye geçirdi içinden; aklında bir tek bu vardı, eve gideceğiz, o zamana kadar kötü adamlar gitmiş olacak, sonra da... Oysa adam kendisine eve gitmediklerini söylemişti, evet, önünde diz çökmüş konuşurken, sudan başka bir şey düşünemediği için onu duyamamıştı, ama dediği buydu. Kendi evlerine gitmedikleri küçük kızın kafasına ilk kez o anda dank etti. Dışarıya çıkınca başını gökyüzüne kaldırıp gecenin karanlığında yıldızların ne yöne gittiğine baktı. Yıldızlara nasıl bakacağını babasından öğrenmişti. Yedi Arkadaşlar denen yıldızları bulmaya çalıştı. Arkadaşıydı onlar, onun yıldızları. Babasına demişti ki: "Ama sekiz taneler, yok yok, dokuz." Bunun üzerine babası Minik Faltaşı Gözlü Kızım diye çağırmıştı onu. Şimdi neredeydi acaba? Ya annesi? Uzun boylu adam elinde giysilerle içeri girince, az kalsın dirseğinden tutup ona soracaktı ki, birden bunun kendisine söylendiğini ama doğru düzgün duyamadığını anımsadı. Yeniden sormaya çekindi. Dört kişinin sessizce, kahverengi giysileri içinde göze çarpmamaya çalışarak çabuk adımlarla uzaklaştığını gördü. Geride iki kişi kalmıştı, bir kadınla bir erkek. Gürültüyle soluk alıp vermelerinden, yorgunluktan bitkin düştükleri, dinlenmek ve uyumak istedikleri anlaşılıyordu, evet, uyumak... Orada ayakta dururken onun da gözleri kapanıyordu, hareket edip uyanık kalmalıydı; kımıldamasıyla kucağında yorgunluktan baygın düşmüş, uyuyan çocuk sarsıldı. Kadın, "Yürüyebilir misin?" diye sordu. O ne diyeceğini bilemezken, erkek, "İyi," dedi. "Haydi o zaman." Çevrelerinde başka kaya evler vardı. Hepsi de boştu, hızla yanlarından geçerlerken bunu anlayabiliyordu. Köy neden boşalmıştı? Nasıl olmuştu da onlar, Ulus, nöbetçiler olmadan bir kaya eve girebilmiş ve kaya köyden geçebilmişti?

Kadına dönüp, "Herkes nerede?" diye fısıldadı, kadının da fısıldayarak yanıt verdiğini duydu: "Hepsi kuzeye gitti."

Çok geçmeden durdular. Gökyüzüne doğru bakınca tepesinde çekçek arabasına bağlı bir kuş gördü, başını sağa sola çevirip aşağı doğru eğerek gelenlerin kim olduklarını anlamaya çalışıyordu. Bu iri kuşlar onu ürkütürdü, keskin gagaları ve insanı kolayca paramparça edebilecek iri ayakları ve pençeleriyle korkunç görünürlerdi. Kuş arabaya bağlıydı, onun da bu arabaya tırmanması gerekiyordu. Tarlalarda kullanılan çekçek arabalarındandı, eften püften bir araba, ancak hafif yükleri taşıyabilirdi, neredeyse yıkılacaktı. Tırmanmayı beceremedi, kucağa alınıp öyle bindirildi, Dann'i de yanına getirdiler; araba çatırdadı, sanki iki kişi üstüne binerken o toprakla bir olmaya can atıyordu. Kuş bekliyordu. Kuşa bakmaktan sorumlu, çekçek kuşçu dedikleri köle, kuşun tam arkasına oturdu; daha önce sık sık görürdü, kuşu yürütüp durdurmak için bakıcıları düdük çalarlardı. Erkekle kadın arabanın bir an önce ilerlemesini istediklerinden, "Yürü, yürü," deyip duruyorlardı, ama kuş yerinden kımıldamıyordu. Mara, "Düdük öttürmek gerek," diye fısıldadı. "Ne düdüğü?" dediler. "İşte böyle," diye gösterirken, küçük düdüğünü öttürünce kuşu harekete geçireceğini düşünmemişti, ama öyle oldu. Araba hızla ileri atıldı, çekçek kuşu kocaman ayaklarıyla yolları arşınlarken yerden kaldırdığı toz toprak üzerlerine savruluyordu. Nereye gidiyorlardı? Mara onlara yardım etmeye çalışan bu iki kişinin de bunu bilmemesinden korkuyordu; çıkan gürültüden birbirlerini güçlükle duyabildikleri için aralarında bağırarak konuşuyorlardı: "İşte büyük tepe!" "Sözünü ettikleri kara kaya şu olsa gerek." "Sanırım ölü ağaç da bu." Düşmanlar duymasın diye sessiz olmaları gerekmiyor muydu? Her ne kadar tekerlekler tozlu yollarda pek ses çıkarmıyorsa da, arabanın tıkırtısı duyulabilirdi.

Küçük çocuk ağlıyordu. Midesi bulanmıştı, Mara bunu biliyordu, çünkü onunki de bulanıyordu. Ardından uykuya daldı, ama çekçek kuşunun iri kafası yıldızlar boyunca sallanıp yol alıyor mu diye bakmak için arada gözünü açıp bakmadan edemiyordu... Araba ansızın duruverdi. Çekçek kuşu yorulmuştu. Dizlerinin üzerine çöküp gagasını açtı, ayağa kalkmayı denedi, beceremedi, gerisingeri tozlu yola çöktü.

Adam "Geldik sayılır," dedi çocuklara; büyükler iki çocuğu kucaklayıp arabadan indirirken Mara, "Durun, çekçek kuşu ne olacak?" diye bağırdı. Bu insanların çekçek kuşunu pek tanımadıklarını anlayınca açıklama gereği duydu: "Eğer kuşu arabaya bağlı bırakırsak hareket edemez, ölür."

Adam, "Doğru söylüyor," diye onayladı. Kadın da, "Söylediğin için sağ ol," dedi.

İkisi arabanın yanına gidip kuşun üzerindeki koşum takımlarının bağlı olduğu ipe yapıştılar; ama nasıl çözeceklerini bilmiyorlardı. Adam cebinden bir bıçak çıkarıp kesmeye koyuldu. Kuş iki yana sendeleyerek ayağa kalktı, sonra olduğu yere yığıldı, oturup başını havaya dikti, gagasını açıp kapatıyordu. Çok susamıştı: Mara onun susuzluğunu kendi dudaklarında hissetti.

Patikada ilerliyorlardı, Kaya Kabilesi'nin yolları dümdüz ve geniş değildi, çalılıkların ve çimenlerin arasından geçip kayalıklara uzanıyordu. Bastıkları yer yumuşak, yürüdükleri yol tozlu topraklıydı. Kaç kez ayağı takılıp yere kapaklanacak gibi oldu, çünkü toz kümelerinden geçerken ayaklarını sürümek, aynı zamanda da erkek kardeşini yürütmek zorundaydı. Kadın bir şeyler söyledi, bunun üzerine adam arkasına dönüp kardeşini kucağına aldı; çocuk önce bir çığlık kopardıysa da, o el gelip ağzını kapatmasın diye tam zamanında sustu. Alçak sesle konuşmaya çalışıyorlardı; küçük kız, soluk alıp verirken öyle hırıltı

çıkarıyoruz ki yakınlardan geçen biri bizi duyabilir, fakat bu kadar yorgunken nasıl daha dikkatli olabiliriz diye düşünüyordu. Yürürken birkaç kez gözleri kapandı, az kalsın yere düşecekti, kadının elini tutmasıyla kendine geldi. Gün ağarıyordu, artık onun yüzünü seçebiliyordu Mara: Sevecen, derin ama yorgun gözlerle bakıyordu, ağzının çevresinde toz toprak birikmişti. Ortalık henüz alacakaranlıktı, kızıl gökyüzünün bitimindeki ufka doğru uzanan uçsuz bucaksız topraklardan gelen serin esinti güneşin az sonra doğacağını muştuluyordu. Küçük yıldız kümeleri gibi bu serinlik de yakın dostuydu kızın, onu iyi tanırdı, çünkü evde herkesten önce uyanıp pencerenin yanında o tatlı esintinin yüzünü yalamasını beklemeye, sonra dışarıya bakıp her yerin aydınlanmasını, güneşin göğe yükselişini izlemeye bayılırdı.

Dann onu taşıyan adamın omzunda uykuya dalmıştı, adam çocuğun ağırlığından sendeleyerek yürüyordu. Dann ağır değildi oysa, kız sık sık kucağında taşırdı onu. Her yer iyice aydınlanmıştı artık. Çevrelerinde alabildiğine uzanan topraklardaki bitki örtüsünün, artık kurumaya yüz tutmuş, sararmış çimenlerle kaplı olduğunu kolayca görebiliyordu. Görünürde hiç ağaç yoktu. Arada küçük kayalık tepeler göze çarpıyor, fakat üzerlerinde bir tek ağaç bulunmuyordu. Elini tuttuğu kadının yürürken uyukladığı gözünden kaçmamıştı; kadının kocaman kupkuru eli birden gevşedi, kız onu yakalayıp sıkıca kavramak zorunda kaldı. Neredeyse ağlayacaktı, ağlamak istiyordu, tükenmişti, korkuyordu, gel gör ki kuruyan göz pınarlarında tek damla yaş yoktu.

Bayır aşağı iniyorlardı, o da ne, burada ağaçlar vardı, yan yana sıralanmışlardı, bir de Mara'ya hiç de yabancı olmayan bir koku, suyun kokusu duyuluyordu. Sevinçle haykırdı, dördü birlikte o yöne koştular, kokunun kaynağına... Büyük bir çukurun başında durdular, yanında baş-

ka büyük çukurlar da vardı, dibinde biraz çamurlu su birikmişti. Suda yan yatmış, can çekişen veya ölmüş canlılar vardı. Su üzerlerini örtmeye bile yetmiyordu, ortalığa keskin bir koku yayılıyordu: leş kokusu. Dördü de aşağıya atlayıp suyu çevreleyen kurumuş çamurlu alana indiler, ama gördükleri su değil, yoğun bir çamur birikintisiydi, bunu içemezlerdi. Oracıkta kalakaldılar, henüz ölmeyip kapkara çamurun içinde can çekişen balıklarla kaplumbağalara baktılar, derken başka bir ses işittiler, gürlemeye, sarsıntıya benziyordu, şimdi su kokusunu daha yakından duyuyorlardı... Kadın kızın elini yakaladı, erkek Dann'i kucağına aldı, göz açıp kapayıncaya kadar dördü birlikte yeniden yukarıya, çukurun başına çıkmışlardı, hemen koşmaya başladılar, uçarcasına, Mara soluk soluğa kalmış, boğazı iyice kuruyup yanmaya başlamıştı, "Neden, ama neden, neden?" diye soruyordu; kaya tümseklerinden birine geldiler, biraz tırmandıktan sonra dönüp arkalarına baktıklarında gördükleri... Küçük kız toprağın su birikintilerine doğru ilerlediğini gördüğünü sandı, süratli bir hareketti bu, kahverengi bir yığın kayıyor, ortalık buram buram su kokuyordu, "Korkacak bir şey yok, heyelan," dedi kadın. Erkek ekledi, "Kuzeyde bir yerlerde sağanak yağmur olmalı." Artık yorgunluğunu unutup selin yaklaşmasıyla korkudan tir tir titremeye başlayan Mara, gökyüzünde mavilikten başka bir şey görmüyordu, tek bir bulut bile yoktu, peki o zaman yağmur nasıl yağabilirdi? Çamurlu su yaklaşıyor, kayalara çarpıp bölünerek yanlarından geçiyordu; derken su yayılmaya başladı, küçük tepeye kadar ulaşmıştı. Dann suya girmeye can atarak adamın kollarında debelenip duruyordu; bir anda dördü birden kendilerini suda buldular, diğerleri suyu yüzlerine çarpıp içerken, Dann köpek yavrusu gibi suyun içinde taklalar atıyor, kahkahalarla gülüyor, suyu şaplatıp sevinçle bağırıyordu: "Su, su!" Sonra Mara da

suyun içine çömeldi, bütün vücudunun suyu emdiğini, doyasıya içtiğini hissediyordu; büyükler de diz çöküp su içti, üstlerini başlarını ıslattılar, su onların ancak dizlerine kadar geliyordu. Ama Mara omuzlarına dek suya gömülmüştü, su yükseliyordu çünkü. İki yetişkin birden doğrulup selin geldiği yöne bakarak birbirlerine telaşla korkunç sözler ettiler, Mara'nın bilmediği sözler. Epeydir su kıtlığı vardı ve herkes onu dikkatli kullanmalıydı, bunu biliyordu, günlerin başka türlü geçtiğini anımsamıyordu. Fakat sellerden, su bentlerinden, sağanak yağmurlardan ve su baskınlarından söz edildiğini duymamıştı. Koltuk altlarını iten bir güçle havalandığını hissetti, Dann'i de sudan çıkarıp kucaklamışlardı; bir gümbürtü daha koptuğunda tepenin yarısına gelmişlerdi, ikinci çamur seli hızla aşağı iniyordu. Ancak bu kez kulaklarına yalnız gümbürtü değil, gürlemeler, çatırtılar, sarsıntılarla birlikte kükreme ve melemeler de geliyordu, çünkü ikinci selin içinde onunla birlikte kopup gelen türlü hayvanlar vardı, evlerindeki duvarlara yağlıboyayla yapılmış resimler dışında bunların çoğunu ilk kez görüyordu. Bazısı dalgaların etkisiyle hızla çağlayan suyun içinde yan yatmış, altlarındaki toprağa basıp doğrulmaya çalışarak daha yüksek yerlere tırmanma savaşı veriyordu. İri hayvanların işi kolaydı, ama küçükler akan suyla birlikte bağrış çağrış sürüklenip gidiyordu. Mara'nın gözü bunlardan birine takıldı, evde beslediği, onunla aynı yatağı paylaşan, en yakın dostu Shera'ya benzeyen hayvancağız da diğer küçük hayvanlarla birlikte ağacın dallarına takılmıştı. Hayvancıkların içler acısı durumuna dayanamayan Mara gözyaşlarını tutamadı; bu arada diğer hayvanlar da, tıpkı susuzluktan dilleri damaklarına yapışan dört kişinin yaptığı gibi, çıktıkları tepeden aşağı, suya doğru koşuyor, içine girip yuvarlanmak ve kana kana içmek üzere kendilerini sel sularına bırakıyorlardı. Mara çekçek kuşunun

da sendeleyerek çimenlerin üzerinden kalktığını gördü, bitkin düştüğü için bacakları tutmuyordu, kendini bırakıp yerde oturarak başına dek varan suyu içerken, hızla yükselen dalgalara dalıp çıkan boynu sopaya ya da yılana benziyordu. Çıktıkları tepe de sulara gömülmek üzereydi. Kendilerini suya atıp yuvarlanmaya başlamadan hemen önce annesiyle babasının bindiğine benzer iri bir at gözüne çarptı, ayakları yere basıyordu, bir anda başlayan akıntının getirdiği güçlü bir dalgayla birlikte yüzmeye koyuldu. Sonra doğruldu, tepeden tırnağa sırılsıklam olmuş siyahlı beyazlı kabarık tüyleri birbirine yapışıp incelmiş, kemikleri ortaya çıkmıştı. Mara kuraklık yüzünden dört bir yanda hayvanların öldüğünü bilirdi, çekçek kuşunu öyle sıskacık ve güçsüz kalmış görünce onun da öleceğini anlamıştı. Evde kalın bir kitabı vardı, hayvan resimleriyle doluydu; bazılarını canlı olarak hiç görmemişti, ama işte şimdi hepsi gözünün önündeydi, suyun kıyısında durmuş, susuzluklarını gideriyorlardı. Akıntıda yuvarlanarak sürüklenen bir ağaç kütüğünü seyretti, hayvanlar üstüne çıkmışlardı; o bakarken kütük bir yere takılıp ters döndü, üstündeki hayvanlar tepetaklak sulara gömüldüler. Mara ağlıyordu, avuçlarında Shera'nın tüylerinin yumuşaklığını hissetti, acaba ona bakan biri var mıydı? Onların, Ulus'un, evlerinden çarçabuk çıkıp kaçtıkları ilk kez gelmişti aklına; peki ya evdeki hayvanlarına ne olmuştu, köpekle Shera'ya? Başında duran kadınla erkek korku dolu, alçak sesle bir şeyler konuşuyor, tartışıyorlardı. Erkek yola koyuldu, çok geçmeden hem Dann hem Mara yeniden kucağa alındılar. İki yetişkin bu kez omuzlarına dek yükselmiş sulara girmişlerdi, kollarına aldıkları çocuklarsa bellerine kadar sudaydı, başka bir tepeye doğru çabuk adımlarla ilerliyorlardı, orası daha az kayalıktı, çok uzak sayılmazdı. Ancak çevrelerinde sular yükselirken gittikleri yol bitmek bilmedi; nereye bastıklarını gö-

remediklerinden ayakları sazlıklara takılıyordu, birinde adam dengesini yitirip düştü, Mara'nın çığlıkları arasında Dann de kollarından fırlayıp sulara gömüldü. Neyse ki hemen toparlanıp ayağa kalkan adam Dann'i sudan çıkardı. Arkalarında bir gürültü kopup da yeni bir dalga onları kovalamaya başlayınca suyun içinde koşmaya çalıştı, başardı da, daha sığ olan yerlerde suyu şapırdatarak koşmak kolaydı; sonunda yeni kopan dalga onlara ulaşırken dördü de tepeye varmıştı, yine de sular başlarından aşağı geçti. Tepenin diğer yakasına ilerlediler, yanlarında batmamayı başararak boğulmaktan kıl payı kurtulmuş, korkuyla bakan iri gözleri sudan kıpkırmızı türlü hayvanlar da vardı.

Çocuklar bu tepenin en yüksek noktasına taşınmışlardı, burası ayrıldıkları tepeden daha yüksekteydi. Arkalarına dönüp baktıklarında az önce durdukları tepenin neredeyse sularla örtüldüğünü gördüler; birbirlerine sokulan hayvanların hortumlarıyla boynuzları oturdukları evin yanındaki ölü ormanda ağaçların göğe uzanan kuru dallarını andırıyordu. Her yer sular altındaydı artık; sudan başka bir şey görülmüyordu, çamur renginde coşup taşan su, bir de tepelerde toplanmış hayvanlar. Dördünün bulunduğu yerin, çocukların ancak kurtarıcılarının bacaklarına sıkı sıkı tutunarak ayakta durabildiği noktanın hemen yakınındaki kocaman yassı kayanın üstü yılan kaynıyordu. Mara yılanların soyunun henüz tükenmediğini bilirdi ama daha önce hiç canlı yılan görmemişti. Kimi boylu boyunca uzanmış, kimi çöreklenmişti, ölü gibi kımıldamıyorlardı, belli ki yorgun düşmüşlerdi. Yılanlar da dalgalarla boğuşarak tepeye doğru yüzmüş ve kendilerine kuru bir yer bulunca sere serpe yayılıp kımıldayamaz olmuşlardı.

Kadın, "Ne sağanak ama!" dedi, üstlerinde bulutsuz masmavi gök parıldıyordu şimdi, yeniden ortaya çıkan güneş sel sularına vurmuştu. Erkek de, "Bir keresinde gök-

yüzünden aşağı ırmağın aktığını görmüştüm, ama otuz yıl önceydi," diye anlattı. "Bu çocukların yaşındaydım. Kuzeydeydik. Tepelerde bir su bendi patlamıştı; bakımsızlıktan." Kadın, "Ama bu su bendi filan değil," diyerek karşı çıktı. "Bu kadar suyu bent nasıl tutsun!" Adam da "Doğru," diye onaylayarak, "bana kalırsa Eski Kanal'ın kuzeyindeki ovayı sel bastı, su da oradan aşağı kendine yol buldu," diye açıkladı. "Taşan suları biriktirememiz ne yazık!"

Onlar konuşurken Dann yassı kayanın üzerinde bir su birikintisi bulmuş, içinde oturuyordu. Tek başına değildi: Yanında kertenkelelerle yılanlar vardı.

"Dann!" Mara kardeşine seslendi, ama o aldırmadı. Hemen yanında suda yatan kocaman, tombul gri yılanı okşuyor, bir yandan da gülücükler saçıyordu. "Bırak artık, yaptığın tehlikeli!" diyen Mara, Dann'e engel olur umuduyla gözlerini kadına çevirdi; ama kadın onu ne işitti ne gördü. Başka yöne dikmişti bakışlarını, Mara'nın kuzey olduğunu bildiği yöne. İşte yeni bir sel taşkını kopmuş, aşağıya iniyordu. Akan su öncekiler kadar derin değilse de kaya parçalarıyla hortumlu, koca kulaklı ve uzun dişli iri hayvanları sürüklemeye yetecek güçteydi.

Erkeğin, "Daha çok hayvanın ölmesine katlanamayız," sözlerine kadın, "Bana sorarsan üç eksik iki fazla artık pek fark etmez," diye karşılık verdi.

Suyun, sağa sola savrulan kaya ve taş parçalarının, haykıran hayvanların sesi birbirlerini duymalarına engel olduğundan bağırarak konuşuyorlardı.

Dann o anda koluna sarılan koca yeşil yılanı çözüp su birikintisinden kalktı, onlara doğru tırmanırken yattığı yerde kımıldamaya gücü kalmamış bir yılana ya da başka bir hayvana basmamaya özen göstererek gelip iki yetişkinin önünde durdu. "Karnım aç, çok acıktım." Bunu duyan Mara da epeydir ağzına tek lokma girmediğini, kendisinin de aç olduğunu fark etti. Yemek yiyeli kaç gün olmuştu?

Kötü insanlar onlara yiyecek vermemişlerdi. Ondan önce de... Mara gözünün önünden geçen bölük pörçük görüntüleri birleştirmeye çalışıyordu: Annesiyle babasının ona doğru eğilip, "Cesur ol. Cesur olmalı ve kardeşine göz kulak olmalısın," demeleri; öfke dolu karanlık yüzlü iriyarı adam; daha gerilerdeyse kötü olaylar yaşanmadan önce evlerindeki olağan yuva sıcaklığını. Yemek yediğini bir türlü gözünün önüne getiremedi; evet, uzun süredir kıtlık vardı, ama yiyecek bir şeyler bulunabiliyordu. Gözlerini Dann'e çevirip dikkatle baktı. Bunu günlerdir yapmıyordu, susuzluğu ve korkusu yüzünden kimseyi görecek durumda değildi çünkü. İşte tombul, parlak bir çocuk olan erkek kardeşi süzülmüş, yüzü incecik kalmıştı, rengi de sapsarıydı. İlk kez böyle görüyordu onu. Sonra başka bir ayrıntı dikkatini çekti: Kardeşinin giydiği tunik, şu Kaya Kabilesi'nin giydiği kahverengi çuval giysi kupkuruydu. Kaya havuzdan kalkıp da yukarı tırmanana dek üzerindeki sular süzülmüştü. Kendi giydiği de öyle. İnce, cansız, kaygan kumaştan hiç hoşlanmıyor, nefret ediyordu, ama çabucak kuruyuvermişti işte.

"Yiyecek pek bir şeyimiz yok," dedi adam. "Elimizdekini şimdi yersek başka hiçbir şey bulamayabiliriz."

Mara da fısıldadı, "Çok acıktım."

Kadınla erkek kaygılı gözlerle bakıştılar.

Erkek, "Pek uzak sayılmayız," diye açıkladı.

"Ama her yer göl."

"Sular birazdan çekilir."

"Uzak değil mi? Neresi?" Mara kadının giysisinin kaygan eteğine yapışmış ısrarla soruyordu: "Ya ev? Eve yakın mıyız?" Bu sözleri dile getirmek bile yüreğini sızlatmıştı, sorusunun anlamsız olduğunu biliyordu: Eve gitmiyorlardı. Kadın yere çömelip yanağını yanağına yaklaştırdı, adam da aynısını çocuğa yaptı. Kadın, "Artık bunu kafana sokman gerek," diye konuştu. Yayvan yüzündeki bütün kemikler görünüyordu, avurtları çökmüş-

tü, kemiklerin arasındaki gözleri kan çanağına dönmüş, acıyla ve umutsuzca bakıyordu. Erkek Dann'i kollarıyla sarmış, "Buna son ver artık, son vermen gerek," diyordu. Ama küçük çocuk karşılık vermedi. Ağlıyordu: Süzülmüş yanaklarından aşağı gözyaşları dere gibi akıyordu, ne de olsa doya doya ağlamasına yetecek kadar su içmişti.

"Lord Gorda sana ne anlatmıştı? Mutlaka anlatmıştır, değil mi?"

Mara'nın boğazı düğüm düğüm olmuş, gözyaşları gırtlağına dizilmişti, konuşamadan başıyla evet demek zorunda kaldı.

"İyi o zaman," diyen kadın doğruldu. Adam da. Sonra ikisi birbirlerini süzmeye koyuldular; ne diyeceklerini bilemedikleri Mara'nın gözünden kaçmamıştı. Kadın, "Bu kadarını algılamamaları olağan," dedi, erkek onayladı: "Şaşırmamak gerek."

"Ama anlamak zorundalar."

Mara atıldı, "Ben çok iyi anlıyorum. Gerçekten."

"Güzel," dedi kadın, "En önemli şey ne?"

Küçük kız bir an düşünüp karşılık verdi: "Benim adım Mara."

Adam da aynı soruyu çocuğa yöneltti: "Peki senin adın ne?"

Belki kardeşi unutmuştur diye Mara bir solukta yanıtladı: "Dann." Çocuk gerçekten de unutmuştu. "Değil. Benim adım Dann değil," diye kafa tuttu.

"Bu ölüm kalım meselesi," diye açıkladı adam. "Bunu sakın aklından hiç çıkarma."

Kadın da destekledi adamı, "En iyisi gerçek adını unutmaya çalışmak." Mara kendisinin bunu kolayca yapabileceğini, çünkü o adın onun öteki yaşamında kaldığını, orada herkesin dost ve sevecen olduğunu, orada hiç susuzluk çekilmediğini düşündü.

Dann dayanamayıp yine sızlandı. "Açım."

İki yetişkin arkalarına bakınca oradaki kayada hiç yılan bulunmadığını gördüler. Bir-iki kertenkeleyle birkaç akrep çarptı gözlerine, hiçbiri sudan rahatsız olmuşa benzemiyordu. Yukarıdaki gürültünün ne olduğunu anlamak için çatlaklardaki yuvalarından çıkmışlardı demek. Adam yerden bir sopa kapıp akreplerle kertenkelelere doğru yavaşça uzattı, hepsi birden kaçışıp kayaların altına gizlendiler.

Dördü kayanın üstüne oturdular. Kadın belinde kuşağına bağlı büyükçe bir torba taşıyordu. Torba su almıştı; ama içindeki yiyecekler sıkıca sarılmış, yapraklarla kapatılmış olduğundan sadece biraz nemlenmişlerdi, o kadar. Torbanın içinden iki kalın parçaya ayrılmış beyaz bir şey çıktı, kadın her birine birer tane düşecek şekilde o parçaları da ikiye böldü. Mara bir lokma ısırdı, ağzına gelen tadı hiçbir şeye benzetemedi.

"Bundan başka yiyeceğimiz yok."

Dann öyle acıkmıştı ki, iri lokmalar ısırıyor, onları uzun uzun çiğneyip yutuyor, sonra bir lokma daha koparıyordu. Mara da öyle yapmaya karar verdi.

Kendisi yemeyip çocukların yemesini izleyen kadın, "Yiyemediğinizi geri verin," dedi. Erkek, "Yesene," diye uyardı onu. "Yemelisin." Ama kendisi de ancak bir lokma atmıştı ağzına.

"Bu Kaya Kabilesi'nin yiyeceği mi?" Dann'in sorusu ablasını şaşırtmış, aynı zamanda da sevindirmişti, çünkü olan bitenin farkına vardığını gösteriyordu; her şeyi anımsamış, yaşından beklenmeyecek biçimde olayları birbirine eklemişti.

Adam, "Öyle," diye yanıtladı. "Tadına alışsanız iyi olur, çünkü bundan başka yiyecek bulacağınız kuşkulu, en azından bir süre için."

Kadın biraz daha açık konuştu: "Olayların gelişimine bakılırsa, bu uzun bir süre olabilir."

Kadınla erkek ayağa kalkıp kayanın ucuna doğru yürüdüler ve uzun uzun çevrelerine baktılar. Sular aynı yükseklikteydi. Diğer bütün tepeler de kendileri gibi selin çekilmesini bekleyen hayvanlarla dolup taşmıştı. Aşağıda kahverengi su hâlâ hızla akıyor, küçük hayvanların tutunduğu çalıları, iri olanların üstüne çıkmayı başardığı ağaçları da sürüklüyordu; ama su sanki öfkesini biraz olsun yitirmişti, sakinleşmişe benziyordu.

"Asıl şiddetini gösterdi," dedi kadın.

Erkek ekledi, "Devamı gelmezse elbet."

Gökyüzü hâlâ açık ve masmavi, her şeyin üzerine kapatılmış bir kapak gibiydi. Güneş parlıyor, yakıyordu, artık kuzeyden gelen büyük dalgalar da yoktu.

Dann, elinde yarısını yediği beyaz şeyi tutarak uykuya dalmıştı. Kadın onu alıp torbasına koydu. Yere oturup gözlerini kapadı, başı önüne düşüverdi. Erkeğin de gözleri kapanıyordu, o da uzanıp uykuya teslim oldu.

Küçük kız, "Ama uyanık kalmalıyız," diye yalvarıyordu. "Uyumamalıyız. Ya kötü insanlar gelirse? Ya yılan sokarsa?" Sonra o da bıraktı kendini, uykuya daldığını sonradan anlayacaktı, sıkıntılı düşlerle boğuşmuştu çünkü. Kardeşim nerede? Diğerleri nerede? Güneşin altında yatmaktan başı ağrımıştı, güneşse artık tepedeki yerinden uzaklaşmıştı; aşağı doğru inerken pembe ışınları sulara yansıyordu. Her şeyi altına alan suysa çekilmiş, vadinin ortasında hızla akan bir ırmak kalmıştı. Dann uyanıktı, kadının elini tutmuş, aşağıdaki her şeyi daha rahat görebilmek için onunla birlikte daha yükseklere çıkıyordu. Tepe artık çamurla sarılıydı, sararmış çimenler yeni yeni dirilmeye başlamıştı.

Kadın sordu, "Nereden karşıya geçeceğiz?"

"Bilmem," dedi erkek, "Ama geçmemiz gerek."

Çevrelerindeki kayalar önceki gibi hayvanlarla dolu değildi, geldikleri tepelere geri dönmek için dağlara doğru

yola çıkmışlardı. Mara yakında yeniden susuz kalacaklarını düşündü, yeniden susayıp acıkacaklardı. Bütün öğleden sonrası uyuyarak geçmişti.

Erkek, "Önce bir deneme yapmak daha güvenli olur," diye önerdi. "Su birikintileri arasında sert bir zemin bulalım."

"Biraz tehlikeli."

"Ardımıza düştülerse burada kalmak daha tehlikeli." Hava kararıyordu. Yıldızlar çıktı, altın bir tabak gibi parlayan ay göğe yükseldi; önce çamuru aydınlattı, derken çimenleri ve artık ırmak olmuş hızla akan suyu.

Erkek kayalardan atlayıp tepeden aşağı indi, adım attıkça ayakları çamurun içinde vıcık vıcık ses çıkarıyordu. "Altı sert," dedi.

Sessizce uyuklayan Dann'i kucağına alıp Mara'ya sordu, "Başarabilir misin?"

Mara yere atlayınca ayaklarının altında kalın, yumuşak çamur tabakasını hissetti, ama altı sertti. Parlak ay ışığı kayaların, çamura saplanıp kalmış dalların, sağda solda boğularak ölen hayvanların yan yatmış cesetlerinin üstüne vurarak kocaman, hüzünlü gölgeler yapıyordu. Ayaklarına çimenler yapışsa da yürümeyi sürdürdüler; ilk çıktıkları tepeden geçtiler, orada tek bir hayvan bile kalmamıştı, sonra ırmağın kıyısına geldiler. Karşısı çok uzak görünüyordu. Adam kopmuş dallardan birini alıp yapraklarını kopardı, dikkatle suyun kıyısına ilerledi. Dalı ırmağın dibine daldırdı, dal sonuna dek saplandı. Vıcık vıcık çamurların içinde kıyı boyunca ilerleyip yeniden denedi, dalın ucu yine görünmez oldu. Az öteye gidip yeniden denedi, bu kez dal ancak çocukların diz boyuna gelen derinliğe battı. "İşte," dedi kadın ve Mara'yı kollarına aldı. İki yetişkin hızla akıp çağlayan bulanık suya girdiler, ama derin değildi, bu noktada sığlaşıyordu. Adam kucağında Dann'le önden gitti, her adımından önce dalı suya daldırıp derinliğini ölçüyordu, kadınla Mara hemen arkalarındaydı. Ya

sel inerse, o zaman boğuluruz diye aklına geldi Mara'nın. Korkudan titriyordu. Tam ortaya gelmişlerdi, ay ışığı her şeyi pırıl pırıl parlatıyordu, sudaki dalgacıkları altın rengine boyamıştı. Karşı yakada sarımtırak bir çamur tabakası göze çarpıyordu. Adım başı durduklarından çok ağır yol alıyorlardı; adam her adımda durup önünü yokluyor, sonra bir adım daha atıyordu. Yol uzadı, uzadı; nihayet sudan çıkıp çamura ayak bastılar. Yakınlarda ağaçlar yükseliyordu. Yarı gövdelerine dek suya batmışlardı, olağan zamanlarda da su kıyısında yaşarlardı, ama içinde değil. Capcanlı ve yemyeşildiler, çünkü burada ve suya yakındılar, Mara'nın evindeki ağaçlarsa susuzluktan ölmek üzereydi, belki de çoktan ölmüşlerdi. Dallarda kara benekler vardı. Kuşlar. Sel boyunca burada güvende kalmışlardı.

Sudan epey uzaklaşmışlardı. Mara yere bırakıldığını hissetti, aynı anda kadının bütün vücudu Mara'nın ağırlığından kurtulmanın rahatlığıyla dikleşti. Yorulmuş olmalı, dayanacak gücü kalmadı, yoksa ben ağır biri değilim diye düşündü Mara.

Pis ve ıslak çimen öbeklerinin arasından dikkatle ilerlediler. Geldikleri yer, üzerinde bulundukları yüksek tepenin doruğundayken görebildikleri yükseltiydi, onu aştıktan sonra önlerinde sık ağaçlarla örtülü bir yamaç uzanıyordu. Burası evlerine yakın olamazdı – doğru olmadığını bile bile Mara günlerdir eve dönüyor olabileceklerini düşünmeden edemiyordu. Daha önce bu kadar çok ağacı bir arada görüp görmediğini merak etti. Yaprakları üzerlerindeydi, fakat altından geçerlerken kurumuş olduklarını duydu âdeta. Bu susuz ağaçlar dağlardan aşağı hızla akan suya bakıp ona ulaşamadıklarına yanıyor olmalıydılar.

Adam dengesini yitirip düştü, ayağına büyük beyaz bir şey takılmıştı. Bir kemik. Bir çırpıda ayağa kalkarken kendisiyle birlikte düşüp ağlamaya başlayan Dann'i, "Ağlama, şşşt, sessiz ol," diye uyarıyordu.

İleride yine bir ırmak göründü, burada da sular kabarmış, hızla akıyordu; ağaçlar ıslanmış, toprağın altı oyulmuştu, oyuğun içi beyaz sopalarla doluydu: kemiklerle. Adam elindeki dalı kemiklerin arasına daldırdı, hepsi takırdayarak dışarı fırladı.

"Gördüklerimizin ne olduğunu anladın mı?"

Kadın, "Evet," dese de çok yorgun düştüğünden pek ilgisini çekmemişlerdi.

"Ne bunlar? Ne?" Mara da bilmek istiyordu, önce adamın, sonra da kadının koluna yapışıp ısrar etti.

"Burası eski hayvanların kemiklerinin toplandığı yer, su hepsini ortaya çıkarmış, baksana."

Mara çok uzun ve kalın dişler gördü, ağaca benziyorlardı; kocaman beyaz kemikler, kemiklerden yapılma kafesler, ama bunların göğüs kafesleri olduğunu biliyordu. Böyle büyük bir canlı olabileceğini hiç düşünmemişti.

Adam, "Bunlar soyu tükenmiş hayvanlar," diye açıkladı. "Yüzlerce yıl önce ölmüşler."

"Neden ölmüşler?"

"Son büyük kuraklık o zaman yaşanmış. Öyle uzun sürmüş ki bütün hayvanlar ölmüş. Kocaman hayvanlar. Onlar bugünkü hayvanların iki katı büyüklüğündeymiş."

"Şimdiki kuraklık da o kadar sürer mi?"

"Dileyelim öyle olmasın, yoksa bizim de soyumuz tükenir." Kadın adamın bu sözlerine güldü. İçten kahkahalarla gülüyordu; oysa söylenenler Mara'ya hiç de gülünç gelmemişti, tüyler ürperticiydi. Adam, "Bu kemiklerin hepsini güzelce örtelim bence," diye önerdi, "yerlerini işaretleyelim, olaylar yatışınca gelip iyice inceleriz."

Durumun düzeleceğine inanıyor diye düşündü Mara.

"Zamanımız yok," dedi kadın.

Adam elindeki dalla ıslak toprağı karıştırdı, toprak dağılıyor, içindeki kemikler takırdayıp çatırdayarak dışarı çıkıyordu.

Mara fısıltıyla sordu, "Neden burası?"

"Buna benzer başka bir sel hayvan leşlerini buraya getirip biriktirmiş olabilir. Belki de mezarlıktır."

"Hayvanların mezarları olduğunu bilmiyordum."

"Büyük hayvanlar çok zekiydiler. Neredeyse insanlar kadar."

"Burası mezarlık filan değil," diye karşı çıktı kadın. "Her türden hayvanlar bir arada gömülsün, olacak şey mi? Hayır. Sel yüzünden buradalar. Nasıl olabileceğini bugün kendi gözlerimizle gördük."

Adam kemik yığınları arasından koskocaman bir göğüs kafesi çıkardı, öyle büyüktü ki içine girebildi. Kaburgaların ucu ıslak toprağa değiyordu, ağırlıktan aşağı doğru sarkmış, yere saplanmışlardı. Ortadaki ana kemik, kaburga kemiği, insan gövdesi kalınlığındaydı. Kaburgalardan bazıları kırılmamış olsaydı, adam onu yerinden çekip çıkaramazdı, çünkü onca ağırlığı yerinden oynatamazdı.

Kadının, "Acaba bu hangi hayvandı?" sorusuna, "Bildiğimiz atların atası olabilir," diye yanıt verdi adam. "Bugünkülerden üç kat daha büyüktüler." O göğüs kafesinin içinde ayakta dururken ayın yansımasıyla toprağın üzerinde bir başka göğüs kafesi daha belirdi, içinde de kara bir leke: adamın kendisi.

Kadın Mara'ya dönüp, "Buranın yerini unutma," diye tembihledi. "Geri gelmek için elimizden geleni yapacağız, ama gelişen olaylara bakılırsa kimbilir..." Sözünü yarıda kesti, Mara'yı ürkütmek istemiyordu herhalde. Oysa Mara belli ki şimdiye dek anlattıklarının ne kadar ürkütücü olduğunu bilmiyor diye geçirdi içinden. Üstelik ne yöne gittiğini bilmeden kemiklerin nerede olduklarını nasıl aklında tutabilirdi?

"Hadi," dedi kadın, "çabuk olalım."

Fakat adamın oradan ayrılmaya niyeti yoktu. Kalıp eski kemikleri eşelemekten memnundu. Buna rağmen at-

ların atasının kaburgalarından çıktı, Dann'i kucağına alıp yola koyuldu; Mara da kadının elini sıkıca tuttu, yürümeye başladılar.

Çok geçmeden ayaklarının altındaki toprak kurudu. Mara'ya hiç de yabancı olmayan kuraklık yeniden bastırmıştı. Ağaçlardaki böceklerin keskin ötüşünü duyabiliyordu. Üzerindeki giysiye baktı: Kupkuruydu. Bacaklarına ve ayaklarına bulaşan çamur da. Az sonra yine susayacaklardı. Mara susamıştı bile. Geride bıraktıkları onca suyu düşündü, keşke orada olsaydı. Derisi yine gerilmişti. Ay birazdan kendini onlardan esirgeyecekti, gökyüzünden aşağı iniyordu.

Sıcaktı. Ortalıkta ne varsa kurumuş, hışırdıyordu: çimenler, çalılar, yüzlerini yalayan hafif esinti. İleride bir Kaya Köy vardı, adam ses çıkarmamasını söyleyerek çocuğu uyarırken, kadın çok alçak sesle Mara'ya döndü, "Sessiz ol, sessiz," ve köye doğru koştular. Burası diğeri gibi boş değildi, yaşam belirtileri vardı, bir evin penceresinden ışık geliyordu: belli belirsiz loş bir ışık. Bir saniye sonra bu evin önüne varmışlardı, adam kapıyı yana itince uzun boylu bir kadın hemen dışarı çıktı. Elini Mara'nın omzuna koydu; yarı uykuda olan Dann adamın kollarından sıyrılınca öteki elini de onun omzuna dayadı; üç yetişkin Mara'nın başının üzerinde kafa kafaya vermiş fısıldaşıyorlardı, çabucak ve fısıldayarak konuştuklarından ne dedikleri işitilmiyordu; fakat Mara az sonra söylenenleri duyacaktı: "Hoşça kal Mara, hoşça kal Dann." Böylece iki kardeşi kurtaranlar –kucaklarında taşıyıp karınlarını doyuran, onları sel sularından geçirip sağ salim buralara getiren kadınla erkek– başlarını eğip koşarak oradan uzaklaştılar, kayaların arasında yükselen ağaçların ardında bir anda gözden kayboldular.

Yeni kadın, "İçeri gelin," dedi kısık sesle. Çocukları tutup içeriye soktu, kendi de arkalarından girdi ve kapının sürgüsünü yuvasına itti.

Daha önce bulundukları kaya odayı andıran bir odanın içindeydiler, burası daha genişti. Ortada düzgün kaya parçalarından yapılma bir masa duruyordu, diğerinde olduğu gibi. Çevresinde tahtadan iskemleler dizilmişti. Duvarda, kilerlerde ya da uşakların odalarında kullanılanlara benzer fenerlerde yağ yanıyordu.

Ayrıca duvarlarda günışığı yeterli geldiğinde kendiliğinden sönen, karanlık bastırınca yanan, ışığın gücüne göre kısılan ya da parlayan lambalardan asılıydı; ama camları tıpkı onların evindekiler gibi kırıktı. Bu akıllı lambalar en son kullanıldığından beri epey bir süre geçmişti.

"Evet şimdi," diye söze başladı kadın: "Önce adınızı söyleyin."

Kız hiç düşünmeden yanıtladı. "Mara."

Sonra kadın çocuğa döndü, o da duraksamadı, "Benim adım Dann."

"Güzel," dedi kadın. "Benimki de Daima."

"Mara, Dann ve Daima," diyerek gülümseyen Mara, Daima'ya anlamlı bir bakış fırlattı, o da aynı bakışlarla karşılık verdi. "Aynen öyle," dedi Daima.

Derken Daima iki kardeşi tepeden tırnağa süzmeye koyulmuştu. Mara da kardeşiyle kendi haline baktı. Yolculuklarının son kısmında toza bulanmışlardı, bacakları çamur içindeydi.

Daima yan odaya gidip geniş, sığ bir metal leğenle geri geldi, Mara bu metalin asla çatlayıp kırılmayan, eğilip bükülmeyen cinsten olduğunu biliyordu. Bunu yere koydular. Mara, Dann'in giydiği kahverengi, kaygan tuniği çıkarıp kardeşini leğene soktu, üstüne su boşaltmaya başladı. Çocuk ayakta uyukluyor, bir yandan da elleriyle su damlacıklarını yakalamaya çalışıyordu.

"Çok susadık da," dedi Mara.

Daima büyük bir sürahiden yarım tas su boşalttı, tas topraktandı, Dann'e versin diye Mara'ya uzattı. Çocuk bir dikişte suyu içerken ablası tası tutuyordu; Mara tası

Daima'ya geri verirken dünkü gibi olacağını düşündü. (Dün mü?.. Oysa aradan yıllar geçmiş gibiydi.) Dann suyun hepsini içip bitirmiş ve kendisine bir yudum bile kalmadığını kimse fark etmemişti. Tası sıkıca kavrayarak, "Ben de susadım," diye uzattı. Daima gülümsedi, "Seni unutmuş değilim." Tasın yarısını doldurdu.

Mara suyu idareli kullanmanın önemini bildiğinden daha fazla istemedi. Dann leğenden çıkınca, bu kez kendisi soyundu ve kirlenen suya girdi. Daima su dökünsün diye bir testi verdi ona, Mara suyu başından aşağı döktü; dikkatli hareket ediyordu, çünkü becerikli olup olmadığını anlamak için Daima'nın her hareketini izlediğinin farkındaydı, bu nedenle bir şey yapmadan önce iyice düşünüp taşınıyordu. İşi bitince tam, saçımız başımız toz içinde diyecekti ki Daima bir bez parçası alıp olanca gücüyle Mara'nın saçlarını ovalamaya koyuldu, arada durup bezi inceliyordu, kararmış, toz içinde kalmıştı. Dann için başka bir bez kullandı, o da kirlendi. İki tozlu bez daha sonra yıkanmak üzere banyo yapılan suya atıldı.

İki çocuk çırılçıplak kalmışlardı. Daima çıkardıkları tunikleri alıp kapıya gitti, kapıyı azıcık aralayıp ikisini de sertçe çırptı. Duvardaki lambadan karanlığa vuran ışığın altında uçuşan tozlar görünüyordu. Daima giysileri uzun uzun silkelemek zorunda kaldı.

Tunikler yeniden Dann'in ve Mara'nın başından aşağı geçirildi. Artık kirli olmadıklarını biliyordu Mara. Bu giysilerin yapıldığı kumaşla ilgili çok şey öğrenmişti: Su geçirmezdi, kir ve toz üzerinde kalır, içine işlemezdi, asla yıkanmak istemez ve aşınmazdı. Bu kumaştan yapılan giysiyi insan ömür boyu kullanabilir, çocuklarına, hatta onların çocuklarına kalırdı. Kumaş tutuşsa da yanması epey zaman aldığından ateşten kurtarılabilirdi, üstelik üzerinde tek bir yanık izi kalmazdı. Onların evinde de böyle bir takım vardı, ama kimse beğenmez, giymezdi, kölelerden başka.

Daima sordu, "Acıktınız mı?"

Mara, "Evet," derken küçük çocuktan ses çıkmadı. Ayakta uyuyordu.

Daima, "Uyumadan önce aklından çıkarmaman gereken bir şey söyleyeceğim," diyerek Dann'in kulağına eğildi. "Başkaları sorduğu zaman, benim torunlarım olduğunuzu söyleyeceksiniz. Dann, sen benim torunumsun." Fakat çocuk uykuya dalmıştı bile. Mara kardeşini tutup Daima'nın gösterdiği yere, üstüne aynı kahverengi kumaşla kaplı bir şilte konmuş, taştan yapılma alçak bir sedire taşıdı. Onu yatırdı, üzerini örtmeye gerek görmemişti; hava çok sıcaktı.

Daima kaya masaya dün yedikleri beyaz nesne kırıntılarıyla dolu bir kâse koydu. Beyaz kırıntılar, biraz yeşillik ve çorbayla karıştırılmıştı. Mara hepsini silip süpürürken Daima onu izledi.

Yemeği biten Mara, "Birkaç soru sormama izin var mı?" diye sordu.

"Sor."

"Burada ne kadar kalacağız?" Oysa daha soruyu sorarken alacağı yanıtı biliyordu.

"Siz burada kalıyorsunuz."

Mara gözyaşlarını tuttu, ağlamamalıydı.

"Annemle babam nerede?"

"Gorda sana ne anlattı?"

"O bana bir şeyler anlatırken öyle susamıştım ki kulak veremedim."

"Yazık olmuş. Benim de çok şey bildiğim söylenemez. Senden bilgi almayı umuyordum." Daima ayağa kalktı, esniyordu. "Bütün gece gözümü kırpmadım. Sizi daha erken bekliyordum."

"Sel vardı."

"Gördüm. Orada durup izledim." Pencereyi işaret ediyordu, duvardaki kare bir delikten ibaretti. Ya insan-

ların dikkatini çekmesin diye ya da elde bir şey olmadığından kapatılmamıştı. Dışarısı aydınlık, güneş tam tepedeydi. Daima kolunu dışarı uzatıp bazı kaya evlerden dağa uzanan yolu gösterdi. "Siz oradan geldiniz. O dağın arkasında ırmak var. Geçtiğiniz yer değil, aynı suyun daha yukarısı. Onun arkasında başka bir ırmak bulunur; ona ırmak denilebilirse elbet. Su birikintileri diyelim." Konuşmayı kesip Mara'yı omuzlarından tuttu, kendisi de sırtını pencereye dönüp yüzünü odaya çevirdi. "Sizin ev şu yönde. Rustam orada."

"Buradan ne kadar uzaklıkta?"

"Eskiden hava kaydıracıyla yarım gün sürerdi, yürüyerek altı gün."

"Biz yolun bir bölümünü çekçek kuşuyla geldik. Ama öyle yorgundu ki yolda kalıverdi." Mara'nın gözleri dolmuştu, ağlayarak sürdürdü konuşmasını: "Şimdi ölmüş olmalı, bir deri bir kemik kalmıştı."

"Yorgun olmalısın. Seni yatağına götüreyim."

Daima onu içeriki odaya götürdü. Dışarıdakine benziyordu, ama ortada kayalardan yapılma büyük bir masa yoktu, onun yerine kayadan oyulmuş, rafı andıran sedirler vardı, üç taneydiler, duvara bitiştirilmişlerdi. Dam, sazlarla değil küçük taşlarla örtülüydü.

Daima hangi rafı kullanacağını ve tuvaletin bulunduğu küçük kaya odayı Mara'ya gösterdikten sonra, "Ben de biraz uzanacağım," dedi. "Kalktığımda bana aldırma." Sonra üzeri şiltelerle kaplanıp yumuşatılmış rafa yattı, hemen uykuya dalmış gibiydi.

Mara şiltelere rağmen hâlâ sert olan kendi kaya rafında bir türlü uykuya dalamıyordu. Bunun asıl nedeni yan odada uyuyan Dann için kaygılanmasıydı. Ya uyanır da yabancı bir yerde tek başına kaldığını düşünürse? Daima'yı uyandırıp bunu ona anlatmayı düşündü, ama çekindi. Yatak yerine geçen bu sert rafla kapı aralığı ara-

sında pek çok kez gidip geldi, derken Daima kalkıp yan odaya yöneldi. Mara kadını iyice incelemeye fırsat bulmuştu.

Yaşlıydı Daima. Mara'nın nineleriyle büyük teyzelerine benziyordu. Onlar gibi parlak, uzun siyah saçları diplerine doğru yol yol ağarmıştı, bacaklarında düğüm olmuş damarlar göze çarpıyordu. Elleri uzun ve kemikliydi. Mara birden fark etti ki, o da bir Soydaş, Ulus'tan biri. Peki o zaman kaya köyde ne işi vardı?

Artık uyuyamayacağını anlamıştı. Yatağında doğrulup oturdu, çevresine bakmaya koyuldu. Yerdeki büyük kandilin yaydığı ışık her şeyi kolayca görmesine yardım ediyordu. Duvarlar iri kaya parçalarıyla örülmüştü. Kaya parçaları düzgündü, üzerlerinde oymalar gördü, bazıları boyalıydı. Bu duvarlar öteki kaya evde gördüklerinden farklıydı, oradaki duvarlar girintili çıkıntılıydı. Burada, tavana doğru uzanan oymalı, geniş taş sütunlar damı örten taşları destekliyordu. Kayadan raflar vardı, köşede de, dışarı doğru uzanan küçük bir oda, onun tam karşısındaysa kahverengi, kaygan kumaştan perdeler asılı bir başka oda. Bu odada bir pencere bulunuyordu, doğru dürüst kapanmayan tahta panjurları vardı. İsteyen dışarıdan içeriyi görebilirdi. Dışarıda dolaşan insanların sesi geliyordu, Mara duyabiliyordu onları, konuşuyorlardı.

Kollarını dizlerine dayayıp oturdu, yaşamı boyunca hiç böyle derin düşüncelere dalmamıştı.

Evdeyken bütün anne ve babaların çocuklarıyla oynadığı oyun aklına geldi. "Ne Gördün?" derlerdi adına. Mara babasının odasına bir akşam ilk kez çağrıldığında kardeşinin yaşlarındaydı, içeride babası renkli, oymalı koltuğuna kurulmuştu. "Şimdi bir oyun oynayacağız. Bugün en çok hoşuna giden ne oldu?"

Hemen şakımıştı küçük kız: "Kuzenimle oynadım... Shera'yla bahçeye çıktım... Taşları üst üste dizip bir ev

yaptım." Bunun üzerine babası, "Bana evi anlat," demişti. "Akarsu yatağından gelen taşlardan bir ev yaptım." Bu kez babası, "Şimdi de bana taşları anlat," diye üstelemişti. "Gördüğüm en pürüzsüz taşlardı, ama bazıları keskindi, değişik biçimlerdeydi." Babası devam ediyordu: "Bana taşların neye benzediğini söyle, renklerini, sende uyandırdığı duyguları anlat."

Oyunun sonunda neden taşların bazısının pürüzsüz, bazısının keskin, bazısının değişik renklerde, bazısının çatlak, bazısının da kum tanesi kadar küçük olduğunu öğrenmişti. Akarsuların taşları akıntıyla birlikte nasıl yuvarladığını, bazılarının çok uzaklardan sürüklenip geldiğini artık biliyordu. Irmağın bir zamanlar şimdikinden iki kat daha geniş olduğunu biliyordu. Öğrendiklerinin sonu yok gibiydi; oysa babası ona çok şey anlatmamış, yanıtını Mara'nın bulduğu sorular sormuştu. Örneğin, "Bazı taşlar pürüzsüz ve yuvarlakken, diğerlerinin keskin olmasına ne dersin?" sorusuna Mara biraz düşünüp, "Bazıları suda uzun süre kalır, öteki taşlara sürtünerek aşınır, diğerleri de büyük taş kütlelerinden daha yeni kopup suya düşmüş olabilir," diye yanıt vermişti. O günden sonra her akşam ya babası ya da annesi "Ne Gördün?" oyunu oynamak üzere onu çağırdılar. Bayılırdı buna. Gün boyunca dışarıda oyuncaklarıyla ya da diğer çocuklarla oynarken, şöyle derdi içinden: Şimdi neler yaptığına dikkat et ki gördüklerini akşama anlatabilesin.

Oyunun hiç değişmediğini sanıyordu; fakat bir akşam, kardeşine "Ne Gördün?" diye ilk sorulduğunda o da oradaydı, oyunun kendisine göre nasıl değiştirildiğini anlamıştı. Kendisine yalnızca "Ne Gördün?" sorusu değil, "Ne düşünüyordun? Neden böyle düşündün? Sence bunu düşünmen doğru muydu?" soruları da soruluyordu.

Çok uzun süre önce değil, yedi yaşına basıp da okul çağına geldiğinde, yaklaşık yirmi çocukla aynı odadaydı, hepsi de onun ailesindendi veya Sülale'den; öğretmen, ki

aynı zamanda annesinin kız kardeşiydi, onlara, "Şimdi oyun oynayalım," demişti: "'Ne Gördün?' oyunu."

Çocukların çoğu küçük yaşlardan beri bu oyunu oynuyorlardı, ancak kimileri hiç oynamamıştı, oynayanlar oynamayanlara zavallı gözüyle bakardı, çünkü çoğu şeyin farkında değillerdi ve diğerleri "gördüm ki" diye anlatırken, onlar susardı. Önceleri Mara okuldaki oyunun anne ve babasıyla oynadığından daha basit, daha çocuksu olmasına bozulmuştu. Oyunu oynamaya yeni başlamıştı sanki: "Ne gördün?" "Bir kuş gördüm." "Nasıl bir kuş?" "Siyah-beyazdı, sarı bir gagası vardı." "Gagasının şekli nasıldı? Sence gaga neden o şekli almıştı?"

Derken neyi anlaması gerektiği kafasına dank etti: Neden bir çocuk bir şey görürken, diğeri başka bir şey görüyordu? Bir taş, bir kuş ya da bir kişiyle ilgili her şeyi görmek için neden birden fazla çocuk gerekiyordu?

Sonra diğer çocuklarla birlikte görülen dersler kesilmişti. Bunun nedeni, sorunların baş göstermesi, insanların uzaklara gitmesi, çocukların sayısının günden güne azalması, sonunda kala kala Mara ile Dann ve birkaç yakın kuzeninin kalmasıydı.

Zamanla bütün dersler sona erdi, anne ve babalarla yapılanlar bile; artık sesleri solukları çıkmıyor, sinirli davranışlar sergiliyor, durmadan çocuklara içeriye girmelerini söylüyorlardı; arkasından... bir gece annesiyle babası yokken, Dann'le birlikte kötü adamın yanındaydılar. İyi yürekli kardeşinin adı Gorda'ydı. Ona Lord Gorda denirdi, kendilerini kurtaran iki kişi böyle demişti. Mara bir kralın olduğunu, annesiyle babasının da sarayla ilgili birtakım işler yaptıklarını biliyordu.

Gorda'nın önünde dururken onun kendisine bir şeyler anlattığı ama kulak veremediği ana geri gitmeye çalışıyordu, ancak gözünün önüne adamın kemikleri çıkmış, uykusuzluktan gözleri kan çanağına dönmüş, dudakları-

nın köşesinde kirler birikmiş yorgun yüzünden başka bir görüntü gelmiyordu. Çekçek kuşu gibi bir deri bir kemik kalmıştı. Mara onun da ölümden pek uzak olmadığını düşündü. Belki de çoktan ölmüştü. Ya annesiyle babası? Oysa adam ona annesiyle babasını anlatıyordu.

Şimdi burada, bu köydeydi. Kaya Kabilesi'nin köyünde. Köyün içinde bir Soydaş vardı. Onları barındırıyordu ve arkalarına düşecek birinin olmasından korkuyordu, ama neden böyle yapmak istesinlerdi? Dann ve kendisi neden bu kadar önemliydiler, eğer öyleyse, kimin fikriydi bu?

Bu sorunun yanıtını merak ederken kızın başı dizlerine düştü, az sonra yana devrildi ve uykuya daldı... Daima üzerine eğilmişti, bir yandan da kardeşinin sesini duyuyordu: "Mara, Mara, Mara..."

Dörtgen pencerenin ardından içeriye sarı bir ışık giriyordu. Günün ortası olmalıydı. Dışarıdan ne konuşmalar ne de ayak sesleri geliyordu artık. Güneşten saklanma zamanıydı. Bulunduğu odanın içi serindi. Küçük çocuğun acı bir sesle, "Mara, Mara!" diye ona seslenmesiyle bir çırpıda doğrulup yerinden fırladı, uçarcasına yan odaya gitti, kardeşi kollarına doğru atılırken, az kalsın kızı yere düşürecekti. "Mara, Mara..." Çocuğun yüzünde, son birkaç gün içinde yaşadıklarının korkusu okunuyordu; onu kucağına aldı, kaya yatağına taşıyıp yatırdı, kendisi de yanına uzandı. Daima kaya masada oturmuş, Mara'nın çocuğu nasıl yatıştırdığına bakıyordu. Mara, "İşte, geçti, hepsi geçti," deyip duruyor, ama Dann, "Yo, yo, yo!" diye ağlıyordu. Daima araya girip, "Daha alçak sesle ağlaması için bir şeyler yap," dedi. Dann de duymuştu, hıçkırıkları bir anda kısılıverdi. Öğrenmişti bunu: korkuya boyun eğmeyi. Mara ona sarıldı, çocuk yüzünü ablasının omzuna dayadı ve alçak sesle, "Hayır, hayır, hayır!" deyip yine hıçkırmaya koyuldu, sonra sesi kesildi, ama bu birkaç

dakika sürdü, birazdan yine başlayacaktı. Mara bütün öğleden sonrasını onun yanında uzanmakla geçirdi, daha sonra Daima, "Çocuğun bir şeyler yemesi gerek," diye uyardı. Mara kardeşini masaya götürdü, çocuk gözlerini önceden yediği hiçbir şeye benzemeyen bulamaca dikti, kaşığını eline aldı, tadına baktı; yüzü ekşimişti, fakat açlık ağır basıyordu, ağır ağır yemeye koyuldu ve hepsini silip süpürdü.

Ansızın, "Dışarı çıkabilir miyim?" diye sordu Dann.

Daima'dan aldığı yanıt, "Hayır, daha değil," oldu. "Özel zamanlarda dışarı çıkarız, ama üçümüz birlikte. Buna uymamız çok önemli. O zamana kadar içeride kalacağız."

Çocuk, "Birisi içeriye baktı," dedi.

"Biliyorum. Önemli değil. Şimdiye dek herkes burada en az bir çocuk olduğunu öğrenmiştir. Dışarıya yarın çıkarız."

Dann yeniden ablasına sarılma isteği duymuştu. Mara kaya yatağa oturdu, kolunu doladı ve kardeşiyle oyun oynadı. "İlk tepeye çıktığımızda ne gördün? İkinci tepede hangi hayvanlar vardı?" Her zaman olduğu gibi çocuğun nelere dikkat ettiğine şaşırdı; verdiği yanıtlardan etkilenmişti. Örneğin, kertenkeleler hakkında şunları anlattı: İki kayanın arasındaki ağda büyük bir örümcek vardı, sarılı siyahlı, ağa minik bir kuş da takılmıştı. İkinci tepede de bir kertenkele..." Bunun üzerine Daima sordu:

"Kertenkele mi, nasıl bir kertenkele?"

"Büyüktü," diye yanıtladı Dann.

"Ne kadar büyük?"

"O kadar..."

Mara, "Büyüklüğü benim kadar var mıydı?" diye sordu.

"Yok, Daima kadar."

Mara'nın gözünden kaçmadı: Daima irkilmişti. "O canavarları bir daha görürsen durma kaç," dedi.

"Hiçbir yere kaçamazdım. Her yer suydu. Beni yemeye kalkışmadı, küçük hayvanlardan birini yiyordu. Yedi, bitirdi."

Mara, "Peki bu ne zaman oldu, onu ne zaman gördün?" diye sordu, kardeşinin uydurduğunu düşünüyordu. Ancak sandığı gibi değildi:

"Sen uyuyordun, diğer ikisi de. Hepiniz derin uykudaydınız. Koca kertenkelenin gürültüsüne uyanmıştım, hapır hupur yiyordu, yemesi bitince kayaların arasına girdi. Sizi uyandırmaya çalıştım, ama uyanmadınız, ben de yeniden uykuya daldım."

Daima, "Ne kadar şanslıymışsın bir bilsen," dedi.

Mara kaldığı yerden oyunu sürdürdü: "Suda yürürken, tepeden indiğimizde ne gördün?"

Dann gördüklerini anlattı. Mara, birazdan kötü adamın onu korkuttuğu odadan söz edip, "Orada ne gördün?" diye soracaktı, sonra bunun için daha erken olduğuna karar verdi. Çocuk o âna dönmeye henüz hazır değildi; kaldıramazdı, Mara seziyordu bunu. Kendisi bile düşünmeye dayanamıyordu.

Mara, "Sen de bu oyunu oynar mıydın?" diye sordu Daima'ya. "Küçükken yani."

"Oynardım elbette. Ulus çocuklarını böyle eğitir. Hep böyle olmuştur. Şunu da belirteyim, bunca zamandır benim ayakta kalmamı sağlayan da buydu."

Kadının dudaklarından dökülen şu *hep* sözcüğü... Mara bunu ilk kez duyuyor gibiydi. Sözcük onu biraz ürkütmüştü. Ne demekti *hep*?

Dışarıdan vuran ışık artık turuncudan sarıya dönüşmüştü, sıcaklık azalmışa benziyordu, konuşmalar, ayak sesleri yeniden başladı; arada bir pencere deliğinde bir yüz belirdiğinde Daima baş hareketiyle onları uyarıyor, ilgilenmeyin, ne yapıyorsanız onu sürdürün dercesine başını sallıyordu. Bunlar olurken Mara, Dann'i kucağına alıp kollarıyla sarmış, kulağına bir şarkı fısıldıyordu, Da-

ima masadaydı. Saatler geçti, dışarıda hava kardı, beyaz yiyecek masaya geldi, bu kez yanında bir tür peynir vardı. Tastaki suyun tadı çamur gibiydi. Gece başlıyordu. Mara dışarısı kararıp da içerideki lambalar yakıldığında eskiden yaptıkları şeylere bayılırdı: Türlü oyunlar oynar, arkasından akşam yemeklerini yerlerdi, ya annesi ya babası orada olurdu, bazen ikisi birden; çoğu zaman kuzenleri onlarda yatıya kalırdı.

Daima, Mara'nın hiç görmediği türden kibrite benzer bir çubuğu duvara sürtüyordu, onunla önce yerde duran uzun mumu, sonra da kayalar arasındaki bir çatlağa sıkıştırılmış sivri uçlu bir demir parçasının üstündeki kandili yaktı. Odadaki ışık çok parlak değildi. Pencereden giren hava yüzünden her iki alev de titreyip sönecek gibi oluyordu. Işığı gören böcekler içeriye doluştular. Daima eline kalın tahtadan bir kepenk kanadı alıp pencereye yerleştirdi. Artık alevler usul usul, kımıldamadan yanıyordu. Mara bundan hiç hoşlanmadı, çünkü pencereden havanın girip evin içinde dolaşması hoşuna giderdi.

Dann kucağındaydı, çocuğun ağırlığından Mara'nın bacakları uyuşmuştu. Fakat çocuğun buna ihtiyacı olduğunu bildiğinden o bıkana dek dayanmalıydı. Birden kardeşinin bebekliğinden bu yana yapmadığı şeye yine başladığını fark etti: Başparmağını emiyordu, emerken de "cork cork" diye sesler çıkarıyordu; ses sinir bozucuydu. Daima rahatsız olmuştu. Mara, Dann'in elini tutup ağzından çekti, ama çocuk hiç gecikmeksizin parmağını yine ağzına soktu.

"Artık yatsak iyi olacak," dedi Daima.

Mara itiraz etti, "Ama daha erken."

Sonra bir sessizlik oldu, Daima'nın önemli bir şey söyleyeceğini sezmişti. "Bundan daha değişik bir yaşam tarzına alışık olduğunuzu biliyorum. Ama burada benim istediklerimi yapmanız gerek." Yine sessizlik çöktü. "Ben de öyleydim, sizin alışık olduğunuz şeylere alışmıştım. Çok üzgünüm, Mara. Duygularını biliyorum."

Mara fısıldayarak konuştuklarını fark etti. Kaya eve adım attıkları andan beri sesini iyice alçaltarak konuşuyordu. Ama Dann birden yüksek sesle konuşmaya başladı: "Ama neden, neden Daima, neden? Neden, neden, neden?" Daima, "Şışşt!" diye uyarır uyarmaz çocuk da sesini alçalttı: "Neden? Neden olduğunu bilmek istiyorum." Boyun eğmeyi öğreniyordu, onun nasıl değiştiğini görmek Mara'nın yüreğini sızlattı. Küçük kardeşinin özgüvenini ve gözü pekliğini oldum olası beğenirdi, düşüncelerini bazen yüksek sesle, bazen bağıra çağıra dile getirişini, gördüğü düşleri, aklından geçen oyunları hareketlerle anlatmasını severdi. Asla hiçbir şeyden korkmazdı, hiçbir zaman, gel gör ki şimdi...

Mara, Daima'ya dönüp, "Yarın birlikte 'Ne Gördün?' oynarız," dedi.

Yaşlı kadın bir an sessiz kalıp düşündükten sonra başıyla onayladı, her konuşmasından önce düşünüp taşınıyordu. Mara buradaki her şeyin ne kadar yavaş ilerlediğini düşündü, oysa o her şeyin hızla olup bitmesine alışkındı, tez elden, bir çırpıda ve coşkuyla. İçerideki hava ağırlaşmıştı. Kandiller sıcaktı, yağ kokuyordu.

"Yarın sabah, kalkınca." Daima ayağa kalktı, yan odaya giderken vücudu kaskatıydı, ağır adımlarla yürüyordu. Mara oradaki panjurların da örtüldüğünü işitti, taşa sürtülen kibritin çıkardığı çıtırtıyı da. Kapı aralığından içeriye ölgün sarı bir ışık vuruyordu. Daima geri gelip Dann'i Mara'nın kucağından kaldırdı. "Sessiz ol, artık sessiz olmanın zamanı geldi," diyerek onu yan odaya taşırken çocuk, "Mara, Mara..." diye sızlanıyordu. Mara da arkalarından gitti. Daima çocuğu o gün öğleden sonra kendi yattığı yere yatırdı. Tuniğini çıkarmamıştı. Evde yatarken kısa beyaz gömlekler giyerlerdi. Daima, "Hava aydınlanınca uyanırım," dedi. "Sizi de uyandıracağım. Kandili dilediğin zaman söndürürsün."

Ön odayla yattığı oda arasında kapı yoktu. Mara, Daima'nın ayak seslerini, mumları söndürüşünü, yatışını duydu. Biraz sonra kapı aralığına yöneldi, içeriye baktı. Daima

çoktan uykuya dalmıştı, kımıldamadan, derin derin soluyordu, uzun kır saçları örtü gibi başını, yüzünü ve omuzlarını kaplamıştı. Dün gece gözüne uyku girmediği belliydi.

Mara kendi odasına gitti, Dann uyuyordu. Bir kez daha kendine, "Bu kadar erken uyuyamam," dedi, kulaklarını dikmiş, tetikte ve uyanıktı. Dışarıda herkes yatağına girmişe benziyordu ya da en azından evine. Her yer sessizdi. Mara duvarları incelemeye başladı. Bir anlam çıkaramadı. Büyük bir kaya parçasına bir şeylerle uğraşan insan figürleri oyulmuştu, sanki tören alayındaydılar, kafalarına yüksek başlıklar takmış bir adamla bir kadına kavanozlar ve tabaklar dolusu yemek taşıyorlardı. Ama bu insanlar uzun boylu, incecik, uzun, kaygan, parlak siyah saçları olan Soydaşlara hiç benzemiyordu. İriyarı, geniş omuzluydular, ince belleri, büyük ayakları ve daracık yüzleri vardı, saçlarıysa kısaydı, hemen kulak boyunda ve ortadan ikiye ayrıktı. Üzerlerine tek omzu açıkta bırakan giysiler giymişlerdi. Kaya Kabilesi'ndekilere de benzemiyorlardı. Peki öyleyse kimdi bunlar? Başka bir kayanın yüzeyi dümdüz, sert ve beyazdı, üzerinde aynı insanların kırmızı, sarı ve yeşil renklerde resimleri görülüyordu. Burada saçlarının siyah, tenlerinin kırmızıya çalan pembe olduğu seçiliyordu, tunikleriyse çizgiliydi ve bellerine uzun kuşaklar bağlamışlardı. Bu, başka bir resmin parçasıydı, kayanın üzerinde bu kadarı vardı, öykü kenara gelince kesilmişti. Diğer taşlar boştu, yüzeyleri de pütürlü, birkaçında tavana doğru uzayan insan figürleri ve başka öykülerden alıntılar yer almaktaydı; ayrıca beyaz yüzeyli, renkli resimlerle donatılmış taşlar baş aşağı duruyordu; onları görmek için Mara başını eğip tersten bakmaya çalıştı. Neden daha önce buradakilere benzeyen insanlar görmemişti? O parlak, güzelim giysiler neden yoktu artık? Kumaşları hiç görmediği kadar yumuşaktı, gözlerini kapayıp hayal ettiğinde o yumuşaklığı ve dökümlü kumaşları parmaklarının arasında tuttuğunu hissetti.

Küçük yayvan tabaktaki mum eriyip bükülüyordu. Sönerse onu bir daha yakamazdı. İçerisini görmek için panjuru çekmesi gerekecekti, ama bu da Daima'yı uyandırmak demekti. Sonra mumun yanında parmak kadar bir çubuk buldu, bunu duvara sürterek ateş yakabileceğini biliyordu. Mumu üfleyip söndürdü ve kaygan kumaşla kaplı şiltelerle yumuşatılmış alçak yatağına koştu.

Zifirî karanlıktı. Karanlıkla birlikte içeriye boğucu bir hava çökmüştü sanki. Mara kendi evinde çepeçevre pencereleri olan aydınlık, tavanları yüksek bir odada uyurdu, dilerse perdeleri açabilirdi. Perdeler kapalı olsa bile oda hiçbir zaman kapkaranlık olmazdı. Yattığı yerden gökyüzüne bakar, bazen yıldızların pırıltısına uyanırdı.

Buradaki yatağındaysa kulaklarını dikmiş, tetikte, kıpırdamadan yatıyordu. Bulundukları ev köyün ucundaydı. Gelirken gördüğü alçak, kuru ağaçlar çok uzakta olmamalıydı, demek ki gece sesler duyacaktı: belki bir kuşun ötüşü ya da hava sıcak olduğunda sabaha dek susmayan böceklerin şakıması. Fakat çıt yoktu. Soluduğu hava keskin mum kokusuyla ağırlaşmıştı, ayrıca Dann'in rafta uzanmış yattığı odadan bebek kokusu geliyordu. Yüzünü küçük kardeşinin boynuna dayamaktan her zaman büyük bir tat alır, o gülücükler atıp ablasına sarılırken, çocuğun ılık, taze, sevgi dolu kokusunu derin derin içine çekmeye bayılırdı; fakat kardeşi şimdi düş görüyordu galiba, anlaşılan kötü bir düştü bu, uykusunda sıçramasından belliydi. Onu uyandırması gerekmez miydi, kucağına alıp yatıştırması?.. Uykuya daldı, gözünü açtığında sabah güneşi içeri girsin diye Daima panjuru kaldırıyordu. Dann de ayaklanıp kendini onun kollarına atmaya çoktan hazırdı. "Mara, Mara!" diyerek üzerine zıplayınca, kızın yeni doğrulttuğu başı, çocuğun ağırlığıyla yeniden yatağa yapışıverdi. Dann'i kavrayarak kalktı. Dann boynuna sarılırken onu alıp panjuru çıkartılmış, yatağı düzeltilmiş yan odaya götürdü.

İleride o günleri gözünün önüne getirmeyi denediğinde en canlı anısı bu olacaktı: çocuğun nemli ağırlığı, omzuna dayalı yüzü, boynuna sarılışı, bir de kendi kollarıyla sırtının nasıl tutulup acıdığı. Olanları izleyen Daima'nın kızın halini anlayıp Dann'i kendisiyle birlikte başka odaya geçmeye ya da kendisine yardım etmeye kandırarak, Mara başını dinleyebilsin diye ondan biraz uzaklaştırmanın yollarını araması.

Yemek sofraya konmuştu. Kâselerdeki beyaz parçalar bu kez ekşitilmiş sütle karıştırılmıştı. Mara'ya bu yemekten gına gelmişti artık, ama yemesi gerektiğinin farkındaydı. Dann yemeye koyulmuştu bile. Daima birkaç lokmayla yetinip ikisini izledi. Mara, yiyecek sıkıntısı var demek diye aklından geçirdi.

Yemeklerini bitirdikten sonra Mara, "Şimdi evini gezebilir miyim?" diye sordu.

"Bu odadan başla."

Mara gözlerini dört açıp çevresine bakındı, gözüne ilk çarpan kayaların üstünde oymaların, parlak resimlerin olmayışıydı. Başının üzerindeki tavan samanla örtülüydü. Bazı yerleri, kamışları aşağı sarkan kuru sazlardan yapılmıştı. Bütün kaya parçaları aynı boyda ve pürüzsüzdü, birbirlerine tuğlalar arasındaki boşluklarda görmeye alışık olduğu harçla yapıştırılmışlardı. Yine de sağlam görünüyorlardı, öte yandan bazı yerlerdeki aralıklar işe bile yarıyordu, örneğin birine lamba ayağının sivri ucu sıkıştırılmıştı. Ucu sivri demirler bükülüp kanca yapılmış, üzerlerine kaşık, tabak, bıçak gibi türlü şeyler asılmıştı. Yemekte kullanılan her türlü malzeme duvarlardaydı.

Mara, Dann'le birlikte uyuduğu odaya gitti. Artık bu odanın sağını solunu öğrenmişti, küçük kaya odadaki tuvaleti biliyordu: kayalık toprağa uzanan derin bir delik. Yanında da bir kürek ve içinde toprak duran bir kutu duruyordu. İşini gördükten sonra altını yıkamak üzere bir testi de su bulunuyordu, ama kurulanacak bir şey yoktu, bunun

nedeni de hemen her yerde işe yarayan kahverengi kumaşın bu iş için fazla kaygan olmasıydı. Hava öyle sıcaktı ki, bacaklarının arasındaki ıslaklık anında kuruyordu.

Dann, "Mara, Mara!" diyerek hızlı adımlarla ardı sıra gelip elini tuttu. Uyuma odasından bir perdeyle ayrılan odaya girdiğinde eline yapışmış Dann hemen yanından, Daima da arkasından geliyordu. Burada kayayla kaplı yerlerin ortasında birkaç taş vardı. Daima yemekleri burada pişirirdi. Yerdeki üç taşın arasında kül gördü. Taşlar is kaplıydı, duvarın önünde dizili tavalarla tencereler de. Bu odanın tavanı küçük, yayvan taşlarla örtülüydü, pişirme yerinin üstüne gelen bölümüne delik açılmıştı. İstendiğinde deliği kapatmak için ayrılmış yassı taş iple çekiliyor, böylece yağmur yağdığında ya da kapalı tutulması istendiğinde taş deliği örtüyordu. İpte olduğu gibi taşların üstünde de uzun zaman önce örülmüş böcek ağları vardı. Odadaki kayaların yüzeyi düzgün değildi, yan yana dizilirlerken aralarında bırakılan boşluklardan dışarısı görülüyordu. Duvarlarda ne oymalar ne de resimler yer alıyordu. Başka bir odaya açılan kapıda kalın tahtadan bir kol vardı, kolun ucunda da bir zincir. Daima zincirin bağlantı noktasını büyük bir anahtarla açtı. Kolu kaldırıp yana koydu. Karanlık bir yere girdiler. Daima kibriti duvara sürterek çaktı, yerde duran bir mumu yaktı, sonra bir başkasını. İçeride tek bir pencere bile yoktu. Kayadan oyulmuş, kocaman dikdörtgen bir sandığı andıran odanın bir köşesinde daha küçük bir başka kaya sandık duruyordu. Mara içini göremiyordu, Dann'i bırakarak yukarı tırmanmayı denedi; doğrulup kenarına oturduğunda içinin su dolu olduğunu gördü. Bir kaya sandık daha vardı, bir de kendi evinden tanıdığı tahta bir sandık. O sırada Dann bacaklarına sarılmış mızırdanıyordu, aşağı atlayıp kardeşinin elini tuttu. Çocuk, Daima'nın onu koltuk altlarından tutup kucağına almasına izin verdi. Gitgide ısınıyordu kadına. Ona yaslanıp başparmağını ağzına soktu, emdi, emdi,

emdi. Daima parmağını ağzından çekmeye kalkışmadı. Mara diğer kaya sandığa doğru ilerledi, içinde beyaz, una benzeyen bir şey gördü. İşte yedikleri buydu. Tadına baktı, ama pek bir şey anlamadı.

"Bu ne, bitki mi?"

"Kök."

"Bu yörede mi yetişir?"

"Eskiden öyleydi. Herkes yetiştirirdi. Artık yetişmiyor, yağmurlar yeterli gelmiyor."

"Peki şimdi nereden buluyorsunuz?"

"Kuzeyden gelenler getirip bize satıyor."

"Ya gelen olmazsa?"

"O zaman aç kalırız."

"Cork cork cork..." Bu ses Mara'yı çıldırtıyordu, sinirleri öyle bozuldu ki, küçük kardeşini pataklamak geldi içinden, bu isteğinden utanıp gözyaşlarını koyverdi. Geçirdiği bunca sıkıntılı günlerde ağladığı sayılıydı. Ağlayarak koskocaman tahta sandığa yaklaştı. Kapağını zorlukla kaldırabildi. İçinde evde giydikleri türden giysiler vardı; şık, açık renkli tunikler, pantolonlar, eşarplar. Her yer kurumadan önce yetiştirildiğini gördüğü bitkilerden ya da kurtların içinden çıkan bir tür maddeden yapılmışlardı. Ağlarken yüzünü silince ellerinin kirlendiğini biliyordu, giysilere dokunmadı; gel gör ki ellerini kumaşların arasına daldırmaya, onları okşamaya, sonra çirkin kahverengi şeyi üzerinden atıp bunları giymeye can atıyordu. Sandığın yanında dikildi, gözlerini içindekilerden ayıramıyor, onları istiyordu. Bir yandan gözyaşı dökerken kulağı da erkek kardeşinin başparmağını emerken çıkardığı sesteydi. Az sonra Daima da dayanamayıp Dann'in parmağını ağzından çekti. Çocuk başını kadının boynuna gömerek hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Zavallı Daima, ağlayan iki çocukla uğraşmak zorunda diye düşünen Mara ağlamayı kesti.

Ellerini tuniğine silerek temizledi ve üstte duran elbiseyi yavaşça okşadı. Yumuşacık, parlak sarı bir kumaştandı. Okşarken, evde böyle giysilere değer verilir, büyük dolaplarda özenle saklanırlardı diye düşündü. Buradaysa geçmişten kalma giyecekler olarak saklanıyorlardı, zaten artık hiç kimse yeni giysileri olmasını beklemiyordu.

Sandığın kapağını sarı kumaşın üzerine doğru kapatıp çevresindeki gri kayalara baktı. Duvarlarda bir tek resim bile yoktu.

Kaya bir rafta kahverengi kumaştan bir öbek giyecek gördü, düzgün katlanmamışlardı. Ne yapılırsa yapılsın onlar bozulmazdı.

Bir kapıya doğru ilerledi, yuvasına oturtulmuş bir kaya parçasıydı bu, ama öyle ağırdı ki yerinden kımıldatamadı, Daima yaptı bunu. Karanlıktı –daha doğrusu loştu, yan odada yanan mumların ışığı vuruyordu. Oda bomboştu, ancak duvarlarında bölük pörçük resimler yer alıyordu, sert beyaz zeminin üzerinde gördüğü renkli resimlere benziyordu.

Daima, başka zaman gelip resimlere bakabileceğini söyledi.

Arkasından bu karanlık odanın sonundaki bir başka kaya kapıya yöneldi. Kapıyı açtı, bir kibrit çaktı; Mara onun ateşinde orada da boş bir oda bulunduğunu gördü.

Daima, "İki oda daha var," diye açıkladı. "Toplam dört boş oda."

"Hepsinde resim var mı?"

"İkisinde."

Geldikleri yoldan geri döndüler. Daima kilerin kapısındaki zinciri yerine yerleştirip kilidini taktı. İki kardeşin uyuduğu odaya vardıklarında kadın çocuğu yatağa bırakıtı. Kucağında uyumuştu. "Uyuması iyi. Belki uykuda kötü anıları silinir."

Yaşlı kadınla Mara yemek yedikleri odaya girdiler. Kaya masanın başına oturdular.

Daima sordu: "Başlamak ister misin?"

Mara başka şeyler düşünüyordu, az kalsın, daha değil diyecekti ama demedi: "Evet." Ağır ağır söze başladı, düşünüp taşınarak konuşuyordu: "Dört boş odan var. Demek oluyor ki diğer evler kalabalık değil, yoksa Kaya Kabilesi gelir burada kalırdı. Buradan gidenler mi oldu?"

"Kuraklık hastalığı sırasında çoğu öldü. Bazısı da kuzeye gitti."

"Rustam'da da durum aynı demek. Yarısı boşaldı."

"Evet, biliyorum."

"Nereden biliyorsun?"

"Eskiden her iki yönde de gelip gidenler olurdu, kuzeye gidenler, güneyden gelenler, neler olup bittiğini anlatırlardı. Artık pek gelen olmuyor. İki ay önce birisi uğradı. Rustam'da çarpışmalar olduğunu söyledi."

"İki ay... Çarpışmalardan haberim yoktu."

"Herhalde annenle baban seni korkutmak istememişlerdir."

"Demek ki çarpışmaların sona ereceğini düşündüler."

"Hayır, Mara, buna inandıklarını sanmam."

Mara bir süre sessiz kaldı. Sonra, "Bu konudan daha fazla söz etmek istemiyorum, yeniden ağlamak istemiyorum," dedi. Dudakları titriyordu. Kendini toparladıktan sonra anlatmayı sürdürdü: "Yiyecekle suyu kilitli bir odada saklıyorsun. Öyleyse çalınmalarından korkuyorsun. Ama bütün Kaya Kabilesi bir araya toplansaydı, damdaki taşları kaldırıp yiyecekleri alırlardı, suyu da. Demek ki kendi yiyecekleri ve suları daha bitmemiş."

"Hâlâ yeteri kadar var. Ama o kadar işte. Burada düzenli yağmur yağsaydı, ekinlerimiz yetişir, kilerlerimizle sarnıçlarımız dolardı."

"Epeydir yağmur yağmadığını anladım. Ağaçlardan anladım. Bizim ağaçlarımız sizinkilerden daha kötü görünüyordu, ancak sizinkiler de çoktan kurumuş."

Yağmurdan söz eden Mara susamıştı. Susuzluk çekmeye alışıktı. Fakat kuruyan dudaklarını yalamadan edemedi, bunu gören Daima tadı pek güzel olmayan suyla tasın yarısını doldurdu.

Mara konuşmasını sürdürdü: "Bu evin her yeri aynı zamanda yapılmamış. Önce resimli taşları olan odalar yapılmış. Taşlar da duvarları çepeçevre resimlerle dolu başka bir evden getirilmiş olmalı."

"Güzel."

"Bazı odalarsa daha sonra yapılmış. Bu oda gibi."

"İyi gidiyorsun."

"Öyleyse bir zamanlar bu köyde pek çok insan varmış ve çok odalı evler gerekliymiş."

"Şimdi burada kalanların sayısı çok azaldı, o zamanlar kalabalıktı. Ama bu on yıl önceydi. Sen doğmadan önce."

Mara sustu, *sen doğmadan önce* ne demekti, anlamını çıkarmaya çalışıyordu, çünkü ona kendi yaşantısı çok eskilere dayanıyor gibi geliyordu, çoğu erkek kardeşiyle ilintili küçük, neşeli anılarla başlıyordu.

"Taşların üstündeki resimlerde görülen insanlar ne Kaya Kabilesi'nden, ne de Ulus'tan. Bu yörede başkaları yaşamış."

"Buralarda yaşarlarmış."

"Ne zaman?"

"Binlerce yıl önce olduğu düşünülüyor."

"Binlerce..." Mara bu sözcüğü de kavrayamadı. Daha demin kafa yoruyordu: On yıl önce ben doğmadan üç yıl öncesiydi diye düşündüğünde üç yıl ona çok uzun bir süre gibi gelmişti.

"Altı ya da yedi bin yıl diyorlar. Karşı tepedeki eski yapılar onlardan kalma."

Mara'nın gözleri yaşarmıştı: Olan bitenin ağırlığını kaldıramayıp uykuya dalan Dann gibi, yatağa yatıp uyu-

mak istemesine neden olan, şu *binlerce yıl* ve Daima'nın dilinden düşürmediği *hep* kavramıydı.

Mara devam ediyordu: "Sen bir Soydaşsın. Ulus'tan birisin ve burada yaşıyorsun, Kaya Kabilesi buna izin veriyor. Demek ki senden korkuyorlar."

Daima başını salladı. "Güzel," dedi. Arkasından da ekledi. "Ama eskisi kadar korkmuyorlar."

Mara bunun ne anlama geldiğini de çıkaramadı.

"Çok iyi anlattın. Geri kalanını da ben anlatayım."

"Yok, yok, bırak ben deneyeyim. Senin buraya gelişin de Dann'le benimkine benziyor. Kaçman gerekiyordu."

"Doğru."

"Bu da ben doğmadan önceydi."

Daima gülümsedi. "Şey, öyle. Otuz yıl önce."

"Otuz..." Artık Mara diyecek söz bulamıyordu.

"Buraya iki çocuğumla birlikte geldim. Kocam çarpışmada öldürülmüştü. Günlerdir yolculuk ediyorduk, askerler sığınmacıları arıyordu, durup saklanmak zorunda kaldık. Kaya Kabilesi'nden iki kez at çaldım, bir süre onlarla yolculuk yaptık, sonra atları salıverdik ki evlerini bulabilsinler. Köylere geldiğimizde orada durmamıza izin vermezlerdi, ama buradakiler bizi kovmadılar."

"O neden?"

"Çünkü bir yıl önce Ulus onları buraya inen bir hava kaydıracına saldırdıkları için cezalandırmıştı."

"Sizin onları cezalandıracağınızı mı sanmışlardı?"

"Benim casus olduğuma inandılar."

"O sözcüğün ne anlama geldiğini bilmiyorum."

"Onları gözleyip haklarında rapor yazayım diye beni Ulus'un gönderdiğini sandılar."

"Öyleyse senden nefret etmiş olmalılar."

"Evet, bizden nefret ediyorlardı. Birisi pusu kurar diye çocukların da her an tetikte olmaları gerekiyordu. Bir gün çarşıya gitmiştim –o günlerde çarşı vardı– çocukları bura-

da bırakmıştım, şu canavarlardan birini içeri sokmuşlar. Fakat çocuklar kendilerini arka odalardan birine kilitlemiş."

"Geri geldiğinde olanları görünce ne yaptın?"

"Hiçbir şey. Hiçbir şey olmamış gibi davrandım. Yaratığı dışarı çıkardım, o da karşı tepeye döndü."

Daima'nın yüzüne bakan Mara, çocuklarından nefret edildiği için ne çok acı çektiğini görebiliyordu. "Çocukların nerede?"

"Bunu bana sen söylersin diye umut ediyordum. Rustam'a gitmişlerdi."

"Ama orası bizim yurdumuz."

"Öyle."

Mara'nın uzun süre düşünmesi gerekti. "Onları tanır mıyım?"

"Adlarını duymuş olabilirsin. Moray ve Kluart."

Mara hayır anlamında başını salladı. Uzun bir sessizlik oldu, neden sonra konuştu Mara. "Anlatsana."

"Kaçmak zorunda kalışımın nedeni senin ailenin benim ailemi saraydan atmasıydı."

"Benim ailem sana kötü adamın Dann'le bana davrandığı gibi mi davrandı?"

"O kötü adam benim kuzenim Garth, iyi olan Lord Gorda da."

"Her şey karmakarışık."

"Değil. Aileler birbirleriyle bazen dost, bazen düşman olurlar, bu hep böyledir."

Mara gözyaşlarını tutarak, "Hep," diye fısıldadı.

"Evet. Bunu anlaman gerek Mara. Bazen bir aile iktidarda olur, bazen diğeri. Ancak sonradan ailemden bazı kimseler senin ailenle iyi dost oldu ve saraya girdiler. Benim burada olduğumu öğrenince senin ailen bana armağanlar gönderdi."

"Ne gönderdiler?"

"Para. Madeni para. İşe yarayacak tek şey buydu. Parayı sakladım. Nereye koyduğumu sana gösteririm, ama önce kimsenin sizi izlemediğinden kuşkum kalmamalı, çünkü eğer sizi yakalarlarsa para olup olmadığını, varsa nerede olduğunu bilmek isteyeceklerdir."

Mara tir tir titriyordu, korkmuştu, kötü adamın dedikleri aklına geldi: Garth, eğer bildiklerini söylemezse kendisini döveceğini söylemişti.

"Senin için zor olduğunu biliyorum. Ama bu konuşmayı şimdi yapmamız iyi oldu, Dann uyurken. Senin büyükannen annemin kuzeniydi. Beni severdi. Bana mesaj yollayıp eve dönmemi bile istedi, annenle babanın beni kabul ettiklerini söylüyordu. Ama onlardan haber gelmedi. Üstelik..." kahverengi kumaşı göğsüne dek sıyırdı, eskiyip pörsümüş memelerinin üstünde yediği dayağın izleri vardı, "...bunu nasıl unutabilirim? Beni dövmeleri için buyruk veren babandı."

Mara ağlıyordu.

"Bunlara ağlamanın bir yararı yok, Mara. Kötü olaylar. Anlamaya çalışmak en iyisi. Sonra kulağıma gelenler, senin kötü adam dediğin kişi hakkındaki söylentilerdi. Garth'ın ayaklanma başlatacağını biliyordum. Biz onunla birlikte büyüdük, onu tanırım. O hep... ona kötü demekle yanılmıyorsun. Ama onu suçlamıyorum; ailemize ait olanı geri almaya çalışıyor. Sarayı ve toprakları."

"Madem Garth senin ailenden, artık oraya dönebilirsin değil mi?"

"Hayır. Ona güvenmem. Üstelik bu çok sürmez. Bir ayaklanma daha olur, sonra başka çarpışmalar. En kötüsü de yiyecek ve su kavgası yüzünden çıkan çatışmalar. Ayrıca eğer iktidarı elinde tutmayı başarırsa, çok yakında ondan da nefret ederler, çünkü acımasız biridir. Uzun sürmez. Ben yaşlı bir kadınım, Mara. Ömrümün yarısı burada, bu köyde geçti. Bu insanları tanıyorum. Benim insanlarım değil-

ler, ama bazıları gözlerimin önünde büyüdü, bazıları bana iyi davrandı. Çocuklarımı Rustam'a geri yolladıktan sonra hasta olduğumda, bana onlardan biri baktı. Kapı komşum. Adı Rabat. Birbirimize yardım ederiz."

"Kaya Kabilesi sandığında duran güzelim giysileri de biliyor mu?"

"Evet. Hastayken Rabat anahtarlarımı aldı, içeri girip her şeye baktı. Ben şu köşede yatmış, herkesin gelip eşyalarımı karıştırmasını izlerdim. Daha çok şey olduğunu sanıyorlardı. Madeni paraları da aradılar, ama bulamadılar."

"Giysilerin hiçbirini almadılar mı?"

"Aldılar, ama bazılarını. Ama giyemezler ki. Bizler ince ve uzun boyluyuz, onlar kısa boylu ve geniş. Çocukları büyüyene kadar aynı tuniği giyebilir, fakat bizim giysilerimiz onca yıl dayansın diye yapılmamış." Şimdi de Daima'nın sesi hıçkırıklara boğulacakmışçasına titriyordu. Bu Mara'ya ilginç geldi: Kocasının öldürüldüğünden, dövüldüğünden, kaçtığından söz ederken tek damla gözyaşı dökmemişti, oysa şimdi giysilerden söz ederken ağlayacak gibi olmuştu. "Her şey çok çirkin, Mara. Giderek de çirkinleşiyor, çünkü zaman kötüleşiyor. İlginç olan da şu: Bütün giysilerimiz –yani Ulus'unkiler– tabak çanağımız, mobilyalarımız, perdelerimiz, yorganlarımız, hepsi o kadar güzel ve narin ki uzun süre dayanmayacaklar. Oysa buradaki hiçbir şeyin ömrü tükenmeyecek, çok çirkinler, öyle çirkinler ki dayanamıyorum."

"Ulus eşyalarının dayanıklı olmasını hiç istememiş mi?"

"Onlar Ulus'tan çok önce icat edilmiş."

"İcat?"

"Bu sözcüğü bilmemen doğal, çünkü artık hiçbir şey icat edilmez oldu. Eskiden, uzun yıllar önce, bir uygarlık –bir tür yaşam biçimi– vardı, çeşitli yenilikler icat ederdi. O uygarlıkta yaşayanların bilimleri –yaşamın nasıl

yürüdüğünü anlamaya çalışan düşünme yolları– vardı ve durmadan yeni makineler yaparlardı, madenler..." Derken Mara'nın yüz ifadesini gören Daima ansızın sözünü kesti, elini uzatıp kızınkinin üzerine koydu. "Eskilerden söz ediyorum, çok, çook öncesinden, aklına gelen her şeyi, ama her şeyi yapabilen akıllı makinelerin olduğu dönemlerden. Fakat ben o günleri anlatmıyorum. Bütün bunların neden sona erdiğini kimse bilmiyor. Bu makineler yüzünden pek çok savaş olmuş, dolayısıyla dünyadaki insanlar onları parçalamaya karar vermiş, diyorlar. Ben ondan sonra yapılan makinelerden söz ediyorum, daha basitlerinden. Sonra asla yıpranmayan bu kumaşı, bu metali icat etmişler. Gördüğün gibi buradaki metal kırılmaz. Bunlarla dolu pek çok kiler varmış, ta ormanların derinliklerinde, ancak kimse yerlerini bulamadı. Sonra Ulus'tan Soydaşlar geldi, onlar Kaya Kabilesi'nin eline geçmesin, kendilerinde kalsın diye önlemler aldı. Ama biz hep aynı giysileri kullanmanın, tepeden tırnağa bir örnek giyinmenin, hiçbir şeyin kırılıp eskimemesinin hiç de ilgi çekici olmadığını belirterek eski eşyaları alıp Kaya Kabilesi'ne verdik, kumaş yapmak için bitki yetiştirmeye, tabak çanağımızı yeniden topraktan yapmaya başladık. Ama mutfakta görmüşsündür, metalden bazı büyük kaplar yiyecek saklamaya elverişli olduklarından onları elimde tuttum."

Mara çıt çıkarmadan oturuyor, anlatılanları sindirebilmeyi diliyordu.

"Özel lambalar neden burada? Bak işte şunun gibiler? Evde onları yalnız biz kullanırdık, hizmetçilerle kölelere vermezdik."

"Kaya Kabilesi ayaklanma ve saraydaki çarpışmalar sırasında talan etmişti, o zaman pek çok şey alıp götürdüler. Bu lambaların en son kullanılmasından bu yana epey zaman geçmiş. Kimse nasıl çalıştıklarını bilmiyor."

"Neden Dann'le beni getiren kişilere çocuklarının nerede olduğunu sormadın?"

"Zaman yoktu."

"Onlar kimdi? Neden bizi kurtarmak istediler?"

"Sizi getirsinler diye Gorda onlara para verdi. Buradan daha güvenli bir yer olmadığını düşünmüş olabilir."

"Peki güvende miyiz?"

Daima, "Pek değil," diye yanıtladı. "Ama benim çocuklarım sağ kalmayı başardılarsa, siz de başarabilirsiniz."

"Korkuyorum."

"Bu iyi. Gözünü dört açacağın anlamına gelir."

"Denerim."

"Şimdi Mara, burada bitirelim, sen de konuştuklarımızı iyice düşün, sonra yine konuşuruz."

"'Ne Gördün?' oyunu da oynar mıyız?"

"Ne zaman istersen. Bunca zamandan sonra benim de hoşuma gider. Dann de oynasın, çünkü burada okul yok, çocuklara hiçbir şey öğretilmiyor." Daima ayağa kalktı. "Öğlen oldu. Bugün öğleden sonra köydeki herkes dağı aşıp ırmağa gidecek, kaplarını sel sularıyla dolduracak. Dann'le seni de götüreceğim; herkes sizi görsün. Unutma, siz benim torunlarımsınız." Sözlerini bitirince Mara'ya sarıldı, sıkıca ve içtenlikle. "Keşke öyle olsaydı. Seni torunum olarak görüyorum, Mara. İyi bir kızsın. Yok, artık ağlama, bu gece doyasıya ağlarsın, ama şimdi başlarsak ikimiz de susmak bilmeyiz. Dann'i uyandırayım, yoksa gece uyuyamaz. Bu öğlen değişik bir şey yiyeceğiz."

Bir kavanozdan irice sarı bir kök çıkarıp ince ince dilimledi. Dilimleri üç kâseye bölüştürdü, üzerlerine de su döktü, sonra Dann'i uyandırmaya gitti.

Mara dilimlenmiş köklerin durduğu suyun tadına baktı. Çok tatlı ve tazeydi, sessizce oturup Dann'i beklemek ona güç gelmişti, kendini zor tutuyordu. Kardeşi gelip Mara'nın kucağına oturdu, başparmağını emmeye koyuldu, Daima yapmamasını söyledi.

Kökü yediler, taze suyu da içtiler. Dann biraz daha istedi, ama Daima, "Elimizde son kalanları yedik," diye açıkladı. "Dışarı çıkıp yenilerini toplamam gerek."

Daha sonra Mara'nın eline büyük, Dann'inkine de küçük bir testi tutuşturdu, kendisi de tahta saplarından geçirilen iplerle ikişer ikişer birbirlerine tutturulmuş dört tenekeyi aldı. Kapıyı itti, kapı yuvası boyunca kayıp açıldı, içerisi birden aydınlanıp ısındı. Mara'nın gözleri kamaşmıştı, Dann'in de gözlerini kısarak baktığını ve başını yana çevirmeye çalıştığını gördü. Derken Mara kendini evin dışında buldu, Dann'in elini tutuyordu, gözleri sulanmıyordu artık, ışığa alışmıştı. Kalabalık bir Kaya Kabilesi topluluğu onunla Dann'i süzüyordu. Mara kımıldamadan durdu, arkasına baktı, içinden, korktuğumu anlamasalar bari diye diliyordu. Evet, yaşamı boyunca ilk kez bu kadar yaklaşmıştı onlara, sönük grimtırak tenlerini, hastalıktan yeni kalkmış gibi ölgün gözlerini, başlarında çalı gibi duran mat kıvırcık saçlarını görebiliyordu. İriyarıydılar. Hangisine bakarsan bak, sağlıksız ve doğal olmayan bir havası vardı, ama hiçbiri hasta değildi; Mara sapasağlam olduklarını biliyordu. Yollarda ağır yükler taşıdıklarını çok görmüştü. Bir kız çocuğu üzerine Ulus'un giydiği tuniklerden birini geçirmişti. Yırtık ve kirliydi, ama bir zamanlar cart sarı olduğu belliydi. Kıza çok uzun geldiğinden etek uçlarını yırtmıştı.

Daima onları tanıttı: "Bunlar benim torunlarım. Benimle kalmaya geldiler. Bu Mara, bu da Dann."

Herkesin gözü sırık gibi ince, uzun, bir deri bir kemik kalmış, parlak ve ipeksi görünmesi gereken kuzguni saçları kirden kaskatı kesmiş bu iki çocuğun üzerindeydi.

Adamın biri, "Evet, Rustam'daki çarpışmayı duyduk," diye söze başlayıp Mara'ya sordu, "annenle baban nerede?"

"Bilmem," dedi Mara. Dudakları titriyordu, ancak ısırarak durdurabildi titremeyi, adam kocaman sararmış dişlerini göstererek sırıtıyordu.

Daima adamı tanıttı. "Bu Kulik. Buranın başkanı."

"Siz üstlerinize reverans yapmaz mısınız?" diye sordu Kulik.

Mara, "Reverans?" diye yineledi, bu sözcüğü ilk kez işitmişti.

Bir kadının "Galiba kız ona reverans yapmamızı istiyor," dediği duyuldu.

O sırada kalabalığın içinden başka bir kadın koşarak gelip Daima'ya seslendi: "Haydi, su çekiliyor."

"Bu Rabat," dedi Daima. "Şuradaki evde oturur, bizimkinin yanında. Bildiniz mi? Size anlatmıştım."

"Sizi gördüğüme sevindim," dedi Rabat. "Annenizle babanızın küçüklüğünü bilirim, sizin kadardılar."

Kalabalık dağılmaya, dağa doğru tırmanmaya başladı, dağı aşıp suya ulaşacaklardı. Herkes testiler, sürahiler, tenekeler taşıyordu.

Rabat, Mara'nın hemen önünden gidiyordu, arkadan bakınca iri kalçaları kahverengi kumaşın altında sağa sola sallanan büyük yastıklara benziyor, tombul kollarından ter fışkırıyordu. Rabat keskin, ekşi, sıcak bir koku yayıyordu, ölgün saçları yağa batırılmışçasına parlıyordu, ama yok, bu terdi. Herkesin üzerindeki kahverengi giysinin diğerinden değişik göründüğü Mara'nın gözünden kaçmadı. Bunun nedeni yansıyan ışıktı, kahverengiyi bazen gümüş rengine, bazen beyaza, hatta kimilerinin üzerinde siyaha dönüştürüyordu; renk durmadan değişiyordu, bu insanlar üzerlerine birer gölge geçirmişlerdi sanki. Kendi tuniğine bakınca onun kahverengi olduğunu gördü, ama kolunu kaldırınca kıvrımlarının siyah pırıltılı bir renge büründüğü dikkatinden kaçmadı.

Bu arada Rabat, Daima'ya yaklaşmış, alçak sesle bir şeyler anlatıyordu: "Dün akşam dört asker gelip seni sordu. Irmaktan dönüyordum. Senin yanında çocukların kalıp kalmadığını sordular, yok, dedim, orada çocuk filan kalmıyor. Sonra herkes nerede diye sordular, ırmağa gittiler, dedim. Senin evde olduğunu söylemedim, oysa

içeride olduğunuzu biliyordum. Irmağa gidip oradakilere soracaklar diye korktum, neyse ki çok yorgundular. Bacakları neredeyse tutmuyordu diyebilirim. Birisi geceyi köyde geçirmeleri gerektiğini söyledi, tam onlara burada kuraklık hastalığı salgını olduğunu anlatacaktım ki, ötekiler çabuk olmalıyız diyerek ona karşı çıktılar. Az kalsın birbirlerine girişeceklerdi. Şimdiye dek birbirlerini öldürmüş bile olabilirler. Birinin ağzından çıkan her sözcüğe diğerleri kafa tutuyordu. Bana öyle geldi ki asıl amaçları çocukları bulmak filan değil, ellerine geçen fırsatı değerlendirip kuzeye kaçmaktı."

"Sana borçlandım." Daima böyle derken sözlerinin özel bir anlamı olduğunu Mara anlasın diye sesine değişik bir ton vermişti.

Rabat başını sallayarak, "Evet öyle," dedi. Sonra Mara'ya doğru eğilip ağzını kocaman açarak yapmacık bir gülücükle sordu, "Söyle bakalım annenle baban nasıllar?"

Mara'nın aklı zehir gibi işliyordu, Rabat'ın gerçek annesiyle babasından söz etmediğini anlaması yalnızca birkaç saniyesini aldı. "İyilerdi. Ama şimdi nasıllar bilmem."

Rabat aynı gülücüklerle, "Zavallı küçük kız," dedi. "İşte küçük Dann. Annenle baban nasıl yavrum?" Dann düşünmeye başladı, ayakları sazlıklara takılıyordu, bütün dikkatini buna verdiği için Mara onun her şeyi unutup kadına, benim adım bu değil, demesinden korkuyordu, Daima da bundan çekiniyordu. "Nerede olduklarını bilmiyorum," diye yanıtladı. "Uzağa gittiler." Sonra çocuğun kir içindeki yüzünden yaşlar süzülmeye başladı.

Mara bir kez daha kendisiyle Dann'i diğerlerinin gördüğü gibi hayal etmekten kendini alıkoyamadı: Daima dışında herkesten farklı görünen, zayıf, kir pas içinde iki çocuk.

Kupkuru ağaçların arasından yukarı tırmanıyorlardı. Mara, ağaçların üzerindeki yaprakların parmaklarının

arasında çatırdayıp dağılıvereceğini biliyordu. Öyle gevrek ve hafif bir görünümleri vardı ki... Evlerinin orada yetişen ağaçların yumuşak, kalın ve dipdiri yapraklarına hiç benzemiyorlardı. Buradaki ağaçlar selin indiği alanlara yakın değildiler, sudan yararlanamıyorlardı.

Kalabalık tepenin başına gelince durup diğer dördünün onlara yetişmesini bekledi. Kaya Kabilesi yine Mara'nın çevresini sarmıştı: Bu iriyarı, kabarık kıvırcık saçlı insanlara daha da yakın durunca, hepsinin yüzünün aynı solgunlukta olmadığını, kiminin bembeyaz, kiminin koyu sarı olduğunu gördü. İsteseler, Dann'le onu kolayca öldürebilirlerdi, bir hamlede. Ama Daima'yı öldürmemişlerdi, değil mi ya? Hem Rabat, Daima'nın arkadaşı... Birden bunun gerçek bir arkadaşlık olmadığına karar verdi Mara: Hayır, değildi. Daima'nın arkadaşı *değil*, yalnızca öyle görünüyor.

Önlerindeki çimenler selle birlikte gelen toz toprakla örtülüydü, aslında çamurdu, ama artık kuruyup un ufak olmuştu. Buradan aşağı suyun biriktiği yere iniliyordu – aynı ırmak olamazdı, öbürü ayağı genişti, buysa küçücük bir akarsu.

Suyun nereye kadar yükseldiği bazı ağaçlardaki su izinden belliydi, türlü türlü hayvanlar toplanmıştı suyun başına. Köylülerin buraya hep birlikte gelmek istemesinin nedeni de buydu: hayvanlardan korunmak.

Su birkaç adım aşağıdaydı, hayvanları korkutup kaçırmak için hep bir ağızdan bağırıyorlardı. Hayvanların çoğu etinden ve sütünden yararlanılan türdendi, daha doğrusu bir zamanlar öyle yapılırdı. Kürklü ve küçük olan bazıları çimenlerin arasına saklanmaya çalışıyordu. Aralarında çekçek kuşları da vardı, ama Mara, kendi çekçek kuşunu orada göremedi. Hepsinin tüyleriyle kürkleri kuruyup kabardığından, ne kadar cılız kaldıklarını görmek olanaklı değildi.

Mara'nın eteğine yapışan Dann, "Su, su," diye mızırdanıyordu.

Rabat, "Dikkat etsen iyi olur," diyerek onu uyardı. "Yoksa su yaratıklarından biri seni kapar." Bunları söylerken gülümsüyordu, ama bu içten bir gülümseme değildi, Dann ürküp ablasına sokuldu.

Artık herkes en geniş birikintinin çevresine doluşmuş, ellerinde sopalarla suya pat pat vuruyordu. Suyun altında türlü kabartılar ve kıvrılmalar olduğu görülüyordu, sonra koyu gölgeler bir görünüp bir yok oldu, derinlerde yaşayıp küçük hayvanlarla beslenen su canavarının ta kendisi –dev kertenkele– ortaya çıktı. Kalabalık geri çekilirken, hayvan da onlara tıslıyor, çatallı dilini gösteriyor, kuyruğunu sağa sola çevirip vuruyordu. Derken arkasını dönüp çimenlere doğru uzaklaştı. Rabat, "Bütün hayvanlar büyük ırmağa gidiyor," dedi. "Orada bol su var, hâlâ akıyor."

Mara çeşitli türlerdeki hayvanların bu küçük dereden karşı dağa, dağı aşıp aşağıya yollandıklarını görebiliyordu. Şimdi anlamıştı. Gelirken –ne zamandı bu, sanki çok uzun zaman önce– geçtikleri büyük ırmak değildi sözü edilen, ileride onunla buluşan başka bir akarsuydu.

Birikintideki suyu dövmeyi sürdürüyorlardı: Su yüzeyinde sopalar uçuşuyordu, o sırada bir su akrebi göründü, Mara daha önce bunlardan hiç görmemişti, ama var olduklarını duymuştu. Çok büyüktü, Kaya Kabilesi üyelerinin en irisinden bile daha büyük, başında Dann'i kolaylıkla parçalayacak büyüklükte kıskaçlar, kuyruk yerine kamçı gibi uzun dikeni vardı. Bu yaratık sudan çıkar çıkmaz insanların üzerine doğru ilerledi; kıskaçlarını açıp kapıyor, küçük gözleri korkunç parıltılar saçıyordu. Kimse kaçmaya kalkışmayıp çevresini sardı, yılmadan sopalarıyla vurup duruyorlardı; çok geçmeden kalabalığın arasında o kaçsın diye bırakılan boşluğu bulup hızla koştu ve suları şapırdatarak yandaki birikintiye atladı. Henüz oradan ayrılmamış

diğer hayvanlar sağa sola kaçıştılar. Az sonra Mara başka bir su akrebi daha gördü, bu daha küçüktü, su birikintisinin içinde duruyordu, kuyruğuna da büyükçe kürklü bir hayvan takılmıştı, hayvan henüz canlıydı, kıskaçlar etlerini koparıp lokmaları yaratığın ağzına sokarken, hayvanın çığlıkları duyuluyordu.

Kalabalık epeydir dövdüğü suya girmişti sonunda. Ellerine kaplarını, tenekelerini alıp su doldurmak için eğildiler; Daima da öyle yaptı, Rabat da; Mara onca iriyarı insanın arasından kendine yol açıp sığ bir yer bularak önce kendi kabını doldurdu, sonra da Dann'inkini. Sonra herkes teker teker suya girdi, kimisi atlayarak, kimisi yürüyerek. Dann de Mara'nın elinden kurtulup diğerlerini izledi, suyu şapırdatıyor, yavru köpekler gibi yüzüyordu. Derken Kulik'in sesi duyuldu: "Hey, oradakiler!" diye seslendi. "Bakın, burada ne var?" diyerek Dann'i suya batırdı, çocuk bir süre yüzeye çıkamadı. Belli ki Kulik onu aşağı itiyordu. Daima, "Bırak onu!" diye bağırdı, Rabat hiçbir şey demeden suya dalıp Dann'i çıkardı, çocuk öksürüp yuttuğu suyu tükürüyordu. Kulik kazma gibi sarı dişlerini göstererek kahkahalarla gülmekten başka bir şey yapmadı. Mara suya girdi, arkasından Daima da. Dann neler olup bittiğini anlamamıştı galiba, çünkü gülücükler saçıyor, sevinçle bağırıyordu, Rabat'ın kollarından kurtulup yeniden çamurlu suya girmeye çabaladı. Daima, onun tekmelerine ve sızlanmalarına aldırmadan çocuğu Rabat'ın kollarından alıp sudan çıktı. Başını çevirip Kulik'e bakmadı bile. Mara, kahverengi tuniği balon gibi şişmiş suda yüzerken, çabucak üstünü başını ıslattı, bir yandan da gelip onun yanında duran ve sert bakışlarını Kulik'e çeviren Rabat'ın yanından uzaklaşmamaya özen gösteriyordu. "Mara!" diye seslenen Daima'yı duyunca isteksizce sudan çıktı, suyun bir çırpıda başından aşağı aktığını, buharlaşıp yok olduğunu ve her yanının kuruduğunu hissetti. Daima'nın onu çağırmasının nedenini sudan

çıkınca anladı, kadının biri eğilip Daima'nın tenekelerini almaya yeltenmişti. Daima tenekeleri geri alırken, kadın kıkırdayıp gülüyordu, sanki o değerli tenekeleri çalmaya kalkışan kendisi değildi.

Rabat da sudan çıkmış, yanlarına gelmişti, tuniğinden buharlar çıkıyordu, kumaşın rengi önce simsiyahtı, giderek açılıp gümüş rengini aldı.

Herkes sudan çıkınca dağın diğer yakasına gitmemiş olan hayvanlar geri gelip kıyıda yerlerini aldılar.

Mara kardeşinin üstünü başını kaplayan tozlardan arınmış olduğunu gördü, ama saçları birbirine dolaşmış ve cansız görünüyordu, kendininkiler de iyice sertleşmiş, çirkinleşmişti. Tekrar eski yumuşacık, tertemiz ve parlak saçlarına kavuşacak mıydı acaba?

Daima'nın elinde dört dolu teneke, Mara'nın elini tuttuğu Dann ve yanlarında Rabat birikintiden uzaklaşıyorlardı. Mara'yı kolundan çekiştiren Dann omzunun üstünden su birikintisiyle hayvanlara bakarken, "Su, su, suya gitmek istiyorum," diye tutturdu.

Daima'nın, "Oraya tek başına gidemezsin," uyarısını duyan Mara ansızın tehlikenin ne kadar büyük olduğunu anlayıverdi. Ya Dann onlardan kaçıp suya gitseydi... Gözünü ondan ayırmamalıydı. Kardeşi asla yalnız kalmamalıydı.

Biraz sonra kaya evlerin arasından geçiyorlardı. Bazıları Daima'nın evinden büyüktü, bazıları küçük, bazısı da damı samanla kaplı bir göz oda. Birkaç evin damındaki taşlar içeri çökmüştü. Sağda solda görülen taş yığınları eski evlerin kalıntılarıydı. Her evin dışında kayadan yapılma koca bir sarnıç duruyordu. Daima'nın evinin önünde de vardı bir tane. Diğer evlerin çatılarından gelen irili ufaklı borular sarnıca giriyordu.

Rabat Daima'ya, Mara'nın önemli olduğunu sezdiği şeyler anlatıyordu.

"Senin süt yaratığını sağdım. Ona yem ve su verdim. Senin torunlarınla ilgilendiğini biliyordum." Son sözcükler ağzından çıkarken ses tonu tuhaflaşmıştı, Daima'nın anlattığı torun masalına kadının inanmadığını seziyordu Mara.

Daima, "Sağ olasın," diye karşılık verdi. "Çok düşüncelisin." Sonra yine sözcüklerin üstüne basarak ekledi, "Sana borçlandım."

"Her zamanki gibi sütün yarısını aldım."

"Çocukların süt içmesi gerek ama unutma."

"Eskisine göre yaratığın sütü azaldı."

"Öyleyse hepsini benim almam gerek."

"Bana olan borcun?"

"Süt yaratığından olan borcumu senin bana olan kök borcuna sayarsın."

"Peki ya askerler?"

"Bu büyük bir borç, bana kalırsa bir avuç sütle ödenmez."

"Bütün sütün dörtte biri."

"Peki, öyle olsun." Daima'nın sesi boğuk ve öfkeli çıkıyordu. Utandığını belli etmek istercesine kendisini süzen Rabat'a bakmadı bile. Rabat süt için ısrar ettiğine pişmandı, bunu kapatma çabasıyla, "Bu çocuklar ne sevimliler," dedi.

Daima sesini çıkarmadı.

Daima'nın bitişiğindeki evde durdular. İki kadın birdenbire sarılıp kucaklaşmışlardı. Mara bunun içten bir kucaklaşma olmadığını görebiliyordu. Rabat yakınıyordu, "Yiyecek pek bir şeyim kalmadı sayılır. Süt olmadan..."

Daima kaygılanmamasını söyledi. "Bir yolunu buluruz."

Rabat su tenekelerini alıp kendi evine girdi, onlar da Daima'nın evine.

Mara büyük kaya sarnıcın yanında durdu. "İçinde su var mı?"

"Yağmur yağsaydı olurdu."

Dann köpek yavrusu gibi zıplayıp sarnıcın kenarına tutunmaya çalışıyordu, böylece yukarı tırmanacaktı. Daima elindeki tenekelerle ayak altında durduğu için her an devrilme tehlikesi olan Dann'in kabını eve koydu. Geri gelip Dann'i kaldırarak onu sarnıcın kenarına oturttu.

"Burada bir akrep var."

"Düşmüş olmalı."

Mara da kendini yukarı çekmeye çalıştı, ancak elleri sarnıcın kenarına zar zor yetiştiğinden tutunamıyordu. Daima yardım edince, sarnıcın iç duvarlarına tırmanmaya çalışıp sonra gerisingeri aşağı düşen akrepten ayaklarını sakınarak Dann'in yanına oturdu.

Mara: "Zavallı yaratık."

Dann: "Su akrebine benziyor. Ama onun küçüğü."

Daima yerden bir sopa kapıp geldi, yanlarına oturdu. Sopayı uzatırken uyardı, "Kendinizi kollayın." Akrep kıskaçlarıyla sopaya tutundu, Daima onu kaldırırken böcek kayıp düştü. "Eğer tutunmazsan ölürsün," diyerek sopayı bir daha uzattı, bu kez akrep sıkıca tutunmuştu, Daima onu özenle yukarı çekti. Üçü birlikte küçük canavarın kuru otlara dolu koşturmasını izlediler.

"Karnı aç," diye belirtti Daima. "Diğer bütün canlılar gibi o da aç."

Oturdukları kaya sarnıç güneşten öyle kızmıştı ki Mara'nın bacakları yanıyordu. Aşağı atladı. Daima da arkasından. Karşı çıkmasına fırsat vermeden hemen Dann'i de indirdi.

"Ne zamandır su yok içinde?"

"Yaklaşık bir yıl önce büyük bir fırtına yaşamıştık. Sarnıç ağzına dek dolmuştu. Evde gördüğün depodaki suyu buradan taşımıştım. İdareli kullanıp bunca zaman yetmesini sağladım."

"Belki bir fırtına daha olur."

"Bana öyle geliyor ki bir daha yağmurlar eskisi gibi düzenli yağmayacak."

Eve girince Dann esnemeye başladı. Yüzünü buruşturarak biraz ekşi süt içti; Mara onu önce yan odadaki tuvalete, arkasından da yatağına götürdü. Çocuk yatar yatmaz uykuya dalmıştı.

Dann, uyusun ki bütün kötü anılar belleğinden silinsin diye düşünen Mara'nın hiçbir şeyi unutmaya niyeti yoktu. Eğer "Ne Gördün?" oyununun amacı her şeyi anımsamaya çalışmak değilse, ne işe yarardı? Dışarıda hava kararıyordu. Daima yerdeki büyük kandili yaktı. Pencerelerden içeriye sıcak hava girse de duvarlar kaya olduğundan oda serindi. Yarın güneş yine bir düşman gibi çıkıp ortalığı kavuracak, iyice tepeye yükseldiğinde dışarısı evden çıkılmayacak kadar sıcak olacaktı.

Mara kaya masanın başında oturan Daima'nın yanına gitti. "Rabat casus mu?" diye sordu. "Bizimle ilgili bildiklerini ötekilere anlatır mı?"

"Casus, ama her şeyi söylemez." Daima, Mara'nın ne diyeceğini bilmediğini sezmişti. "Aslında işler öyle basit değil," diye açıkladı. "Rabat'a güvenmemem gerektiği doğru, dilinin ucundaki bu değil mi?"

"Evet."

"Yine de hastayken bana o baktı. Bacağını kırdığında ben de ona bakmıştım. Çocuklarım küçükken de yardım ederdi."

"Onun çocukları yok muydu?"

"Vardı. Öldüler. Kuraklık sırasında, kuraklık hastalığı kapmışlardı."

"Ötekilere askerlerin bizi aradığını söyler mi?"

"Söyleyebilir, ama sanmam. Pek önemi de yok. Eğer askerler bizi bulana para vereceklerini söyleseydi, o zaman işler değişirdi. Baksana, onlar da tabana kuvvet kaçıyorlarmış. Rabat benden çok şey bekliyor. Çok az yiyeceği kaldı. Tacirler geçen geldiklerinde onun için de yiyecek satın al-

mıştım, çünkü değiş tokuş yapacak bir şeyi yoktu. Köklere karşılık un veriyorlar, ama kökleri bulmak kolay iş değil. Yörede kimileri haşhaş yetiştirir, ama havalar çok kurak gidiyor. Rabat'ın deposundaki su da bitti, onun suyunu ben karşılıyorum. O da bana süt yaratığına bakmada yardım ediyor."

"Neden onun da bir tane yok?"

"Dedim ya, işler basit değil. Dört tane süt yaratığı kalmıştı. Çocuklarım var diye kocasıyla Rabat birini bana verdiler. İyi yürekli olan kocasıydı aslında. Gerçekten çok iyi biriydi. Sonra öldü. Bir gece kaçaklar buraya dalıp onun üç süt yaratığını çaldılar. Şimdi sütümü onunla paylaşıyorum. Doğru olan da bu sanırım."

"Her zaman gidip bugün su aldığımız yerden mi su taşırsın?"

"O akarsu yatağı birkaç yıldır kupkuruydu. Irmak da neredeyse kurumuştu. Eğer dikkat edersek, depomda sakladığım su bize yeter. Yarın yine herkesle birlikte oraya gideceğim. Senin burada kalıp Dann'i içeride tutmanı istiyorum."

"Sence Kulik bugün onu gerçekten boğmak istedi mi?"

"Bilmem. Belki şaka olsun diye başladı, sonra da... Onu suyun altında biraz fazla tutmak çok kolay olurdu."

"Neden Dann'i öldürmek istesin? Küçük bir çocuğu?"

"Küçük çocuklar büyür. Tıpkı küçük kızlar gibi, Mara. Her zaman dikkatli ol. Ama evde kapalı kalman da gerekmez. Sana nasıl süt sağacağını, sütü ekşitip nasıl peynir yapacağını öğretirim. Kökleri bulmasını da. Unutma, bu çok önemli. Dışarıda görünüp dolaşmalısın, diğerleriyle paylaşmalısın. Ben ölebilirim, Mara. Yaşlı bir kadınım. Benim bildiğim her şeyi öğrenmen gerek. Sana paranın yerini de göstereceğim. Ama şu hiç aklından çıkmasın: Bir çocuğa içine akrep konmuş bir bez parçası vermek ya da sanki tavandan yanlışlıkla düşmüş gibi duvarın arkasından kafası-

na taş atmak çok kolaydır. Veya bir çocuğu sarnıca koyup üzerini kapamak. Çocuğun biri böyle ölmüştü. Onlardan birinin çocuğu da olsa. Kimse çığlıklarını duymamıştı, çünkü kapak yerine sıkıca oturmuştu."

"Birisi onu öldürmek istemiş demek."

"Evet, galiba öyle."

"Öyleyse Kaya Kabilesi birbiriyle kavgalı."

"Öyleler. Birbirleriyle hiç konuşmayan aileler var."

Mara ansızın kıkırdamaya başladı, Daima şaşırmış görünüyordu. Mara açıklama yapma gereği duyarak, "Suyumuz yok, yiyeceğimiz çok az, ama onlar kalkmış kavga ediyorlar," deyip acaba dediklerini anladı mı diye Daima'nın yüzüne baktı.

Daima buz gibi bir sesle de olsa gülümseyerek, "Ne kadar hızla büyüdüğünü görüyorum. Ama önemli olan bu. Yaşam zorlaştıkça insanlar daha çok kavga eder. Oysa sen bunun tersinin olmasını beklersin."

Ertesi sabah Daima, Dann'e dışarı çıkabileceğini, ancak içeriden onu görebilsinler diye kapının önünden ayrılmaması gerektiğini söyledi. Çocuk dışarı çıktı ve eline bir çubuk alıp tozları karıştırmaya başladı. Yarı uykuluydu. Mara, eğer annem saçları kir içindeki bu küçüğü görseydi tanıyamazdı diye düşündü. Bir de bunca kayıtsızlığı anlayamazdı. Çok geçmeden ayak sesleri, derken birilerinin konuşmaları duyuldu, iki erkek gelip kapı aralığından birkaç adım ötede durup içeriyi gözetlemeye koyuldu, Daima'yla Mara'yı masa başında otururken görüyorlardı. Dann de gözlerini bu ikisine dikti, sonra başını birinden diğerine çevirerek adım adım onlara yaklaşmaya başladı. Adamlar önce şaşkın gözlerle çocuğa baktı, sonra tedirgin olup öfkelendiler. Kendi aralarında alçak sesle konuşuyorlardı, kızgınlıkları seslerinden belli oluyordu. Sanki karşısında Dann değil de hayvan varmışçasına birisi, "Hoşşşt," diye bağırdı, diğeri elindeki sopayı savurdu.

Daima, "Bu çocuğun nesi var?" dedi. "Durdur onu."

"Derdinin ne olduğunu biliyorum." Biliyordu da, ama önce o da anlamamıştı. İki erkeğin yüzü tıpatıp birbirine benziyordu, ayırt etmek neredeyse olanaksızdı: Gözlerini çocuğa dikmiş, incecik dudaklarını öfkeyle birbirine kenetlemiş iki öfkeli yüz. Mara dışarı koştu ve adamlardan biri yerden kaptığı taşı tam Dann'e atmak üzereyken kardeşini yakaladı. "Dann!" diye seslendi. "Olmaz, olmaz!" Adamlara dönüp, "Lütfen yapmayın, lütfen," diye yalvardı. Korkuyla irkilmiş olan Dann'in gözleri hâlâ onların üzerindeydi, ablasının kolları arasında tüm bedeni zangır zangır titriyordu.

Adamlardan biri kapının aralığından Daima'ya, "Yumurcaklarını kendine sakla!" diye bağırdı.

Çekip gittiler, önden olduğu kadar arkadan da tıpatıp aynıydılar: Ağır ve yavaş adımlarla yürürlerken, ikisinin de başı öne doğru sallanıyordu.

Mara hıçkırıklara boğulan kardeşini kucağına aldı, omzuna yasladı; bir yandan da Daima'ya daha önce yüzleri aynı iki adam gördüklerinde, birinin onları dövmekle tehdit edip susuz bıraktığını, iyi yürekli olan diğerininse onlara su verdiğini, şimdi bu ikisinin Dann'e onları, Garth ve Gorda adındaki iki kardeşi çağrıştırdığını anlatıyordu.

Daima, "O ikisi benim çocuklarımla birlikte büyüdüler," diye açıkladı. "Onları tanırım. İşleri güçleri üçkâğıttır, kurnazdırlar da. Dann onlardan uzak durmalı, sen de öyle Mara."

Sonra da Mara oturup Dann'e, iki kişi dış görünüşte birbirine benzeyebilir, ama içleri, yaradılışları bambaşka olabilir diye anlatmaya koyuldu; geçmişte yaşadıkların yüzünden kafan karışmış olmalı diye açıkladı. Bir yandan da tüm bunlar yaşanalı daha bir hafta bile geçmedi diye düşünüyordu.

Mara konuşurken, Dann açık kapının aralığından dışarı bakmayı sürdürdü, iki adam orada duruyordu. Mara

kardeşinin kendisini işitip işitmediğini bilmiyordu. Yine de konuşmasını sürdürdü, çünkü böyle durumlarda çocuk sonradan duyduklarını anladığını göstererek çoğu zaman kendisini hayrete düşürüyordu.

"Haydi oyun oynayalım," diye önerdi Mara. "Ne gördün?" dedi arkasından da. "Evde kötü insanlarla birlikteyken ne gördün?" diye ekledi. "Daha sonra bize su veren adam geldiğinde ne gördün?" Dann usulca yanıtlamaya başladı, ama gözleri kapanıyor, sesi de boğuk çıkıyordu. Mara diretti, Dann'in yanıtlarında yalnızca kötü adam vardı, kırbaçlı kötü adam. Sonunda Mara sustu. Çocuğun zihni bulanmışa benziyordu: Saatler boyunca tek anlattığı, evlerindeyken aç ve susuz bırakıldıkları, kırbaçlanmayla tehdit edildikleri, sonra kaya odaya Gorda'nın girdiğiydi. "Onun bize iyi davrandığını, su verdiğini anımsamıyor musun?" Yok, hayır, anımsamıyordu Dann. "Dışarıdaki iki adam," dedi, "ellerinde sopaları olanlar, neden onların yüzleri birbirinin aynı?"

Başparmağını ağzına soktu ve gürültüyle emmeye koyuldu, böyle uykuya dalarken Mara onu kucağında salladı, o sırada Daima tenekelerini almış, suya gidiyordu.

Geri geldiğinde iki çocuğu da leğene soktu; bu kez saçlarını da yıkadı, ama her yer toz içinde olduğundan uzun süre temiz ve parlak kalmayacaklardı.

Sonra Daima onları alıp süt yaratığının yanına götürdü, Rabat'a sütü kendisinin sağacağını söylemişti. Dann sıkı sıkı Mara'ya tutunmuştu, kız güçlükle yürüyebiliyordu. Süt yaratığının iri gövdesi Mara'yı korkuttuğundan, Daima'nın yanından bir adım bile ayrılmadı. Yaratığın sırtı Daima'nın başıyla aynı hizadaydı, üstelik Daima uzun boylu bir kadındı. Renkleri siyah ve beyazdı – ya da üstü toz kaplı olmasaydı öyle olacaktı. Sivri, sert toynakları vardı. Cin gibi, bilmiş gözlerle bakıyordu; Mara hiç böyle gözler görmemişti: Gözakının çevrelediği yumuşak tonlu

gözbebeklerinin olması gereken yerde, ortası siyah çizgili, parlak birer sarılık vardı, kirpikleri de upuzundu. Mara hayvanın kötü baktığını düşündü. Daima çoktan onun boynuzlarına ip geçirip ucunu gövdesine dolamış, yaratığın karnına doğru, dev gibi pembe parmakları andıran uçların sarktığı torbanın altına çömelmişti. Süt kesesinin altında bir kova duruyordu, Daima iki elini kullanarak süt sağıyordu. Akan süt kovaya doluyor, içine boşalırken çan çalıyormuş gibi sesler çıkıyordu. Tüm bunlar olurken yaratık hiç kımıldamadan yerinde duruyor, çenesini hızla oynatarak geviş getiriyordu. Başını çevirip burnunu önce Daima'nın boynuna koydu, sonra aynısını Mara'ya da yapınca kız çığlık attı. Daima, "Mişka bir şey yapmaz, canını acıtmaz. Şimdi gel buraya otur," dedi. Mara kadının yanına çömeldi, Dann hemen arkasındaydı, yaratıktan korktuğu için şimdi ablasına daha çok yapışmıştı. Daima, "Her bir meme ucunu iki elinle kavrayacaksın," diye açıkladı. Sıcak, kaygan meme başı Mara'nın avuçlarını doldurmuştu; sıktı, azıcık süt geldi. Daima ona nasıl yapılacağını gösterdikten sonra bir daha denediğinde süt fışkırdı. Yaşlı kadın, "İşte, işi kaptın!" diye onu kutladı. "Artık seni tanıyor." Daima meme boşalana dek bütün sütü sağdı, yaratık meliyordu. Daima boynuzlarındaki ipi çözünce yerdeki yumruların ve çimenlerin arasından ilerleyerek diğer süt yaratıklarının bir arada durduğu dikenli ağacın altına doğru seğirtti. Ötekilerin sahibi başkaydı, ama hayvanlar gündüzlerini birlikte burada geçirir, geceleri kapalı yerde kalırlardı, yoksa onları yakalamaya gelen canavarlara yem olurlardı.

Daima elinde iki teneke süt taşıyordu, biri ağzına dek, diğeri neredeyse yarısına kadar doluydu. Rabat'ın kapısını çalıp yarıya yakını dolu olan tenekeyi ona verdiler. Kadın sert bakışlarla tenekenin içine baktı, kendisine söz verilen payı alıp almadığından kuşkuluydu; Mara'nın hiç

hoşuna gitmeyen gülümsemesi dudaklarına yayıldı. "Sağ ol," dedi.

Günün en sıcak saatleriydi, loş ve serin olan büyük odada oturdular. Dann yerde, Mara'nın bacaklarının arasına oturmuş, başparmağını emiyordu.

Mara, Daima'nın gözlerinin dolduğunu gördü, derken kadının kırışık yanaklarından aşağı yaşlar süzülmeye başlamıştı. Sanki yetişkin biriyle dertleşir gibi Mara'yla konuşmaya koyuldu: "Ne tuhaf," dedi, "insan aynı şeyleri yaşıyor."

"Çocuklarından mı söz ediyorsun, yoksa Dann'le benden mi?"

"Diğer çocuklarla oynamak istemişti, ama Kulik gelip 'yumurcaklarını kendine sakla' demişti."

Mara yerinden kalkıp Dann'i bıraktı, Daima'nın kucağına oturup kollarını boynuna doladı. Bu davranışı Daima'yı iyice hıçkırıklara boğdu, Mara da gözyaşlarını tutamadı, küçük çocuk Mara'nın bacaklarının dibinde yukarı kaldırılmak için bekliyordu, az sonra ikisi de Daima'nın kucağındaydılar ve üçü bir ağızdan ağlıyordu.

"Ama senin çocuklarının bir şeycikleri yok. Onlar büyümüşler. Kimse onlara elini süremez."

"Pek çokları denedi. Sonunda onları sağ salim büyütmeyi başardığımda kalkıp uzaklara gittiler. Gitmeleri gerekiyordu, biliyorum. Ben de böyle istemiştim." Daima gözyaşlarını tutmaya çalışmıyor, ağlamayı sürdürüyordu.

"Ben hiç gitmeyeceğim, söz veriyorum. Seni bu korkunç insanların, Kaya Kabilesi'nin yanında yalnız bırakmam."

Dann de geri kalır mı? "Ben de," dedi, "seni bırakmam."

"Ama ben sizden önce gideceğim."

Dann çığlığı basıverdi, Mara'nın, "Onu demek istemedi, bizi bırakmaktan söz etmedi. Öyle demek istemedi," diye anlatma çabaları sonuçsuz kaldı.

Günün geri kalan saatlerini Dann'e, Daima'nın sözlerinin onları bırakıp gitmek istediği anlamına gelmediğini anlatmakla geçirdiler.

Daima, artık Mara'nın her şeyi nasıl yapacağını öğrenmesinin zamanının geldiğini söyledi. Süt yaratığı Mişka'ya bakmasını, peynir yapmasını, sütü uygun şekilde ekşitmesini, toprağın derinlerindeki tatlı sarı köklerin yerini gösteren küçük bitkileri çimenlerin içinde aramasını, hangi yeşil bitkilerin sebze olarak pişirilebileceğini anlamasını, mum yapmasını... Mara'nın bunları öğrenmesi pek zaman almazdı, Daima böyle diyordu. "Eğer para saklamak isteseydin Mara, nereye koyardın?"

Mara bir süre düşündü. "Su deposunun olduğu odaya ya da yiyeceklerin durduğu odaya koymazdım. Buraya da değil, çünkü herkesin kolayca girebileceği bir yer. Tavanda ki samanların arasına da değil, otlar tutuşup yanabilir. Evin dışında bir yer de olmaz, herkes oraya bakmaya giderken seni görür. Boş odalardan birine de koymam, bu başkalarının da aklına gelir."

Uzun bir sessizlik oldu.

Daima üsteledi: "Peki o zaman nereye?" Ama Mara bir türlü kestiremiyordu.

Bulundukları odanın bir köşesinde bir grup ayaklı mum duruyordu. Büyük olanları Mara'nın göğsüne geliyordu.Diğerlerinden hiçbir farkı yokmuş gibi görünen bir tanesinin altındaki zemin bayağı yumuşaktı, bir katını kaldırıp tıkaç görevi gören mumu çekince ortaya delik çıktı, içinden de madeni para dolu deri bir kese. Kesenin içindeki paralar altındı, küçük ama ağırdılar, elli kadar varlardı. Mara ülkesindeki Ulus'un aynı maddeden yapılma, büyük ağır süsler taktığını anımsadı, o doğduğunda kendisine de yine bu paralardan yapılma bir bilezik vermişlerdi, çok değerli olduğunu biliyordu. Bilezik şimdi neredeydi acaba? Fakat her geçen gün kocaman ha-

vadar bahçelerde geçen eski yaşantısının düş olduğuna daha çok inanıyor, ayrıntıları anımsamakta zorlanıyordu. Onun adı başkaydı. Neydi bu ad? Onun ve Dann'in önceki adlarını biliyor mu diye Daima'ya sordu, ama Daima, hayır, dedi; o da bilmiyordu, aslında unutmak en iyisiydi. "Bilmediğin şeyler yüzünden zarar görmezsin," diye belirtti.

Mara sık sık çıkıp Daima'nın kucağına otururdu, ama bunu Dann uyurken yapardı, çünkü kendisinin de küçük bir çocuk gibi hareket ettiğini onun bilmesini istemezdi. Daima'ya sarılınca, kolları ve göğsündeki kemikleri hissederdi. Yaşlı kadının vücudunda yumuşak et yoktu. Mara yüzünü onun kemikli omzuna dayayıp annesini düşünürdü, ama annesinin yüzünü artık anımsamıyordu, yumuşacık tenini, tatlı baharatlı kokusunu, bileziklerini şıngırdatarak onu kollarına almasını, uzun siyah saçlarına başını gömdüğünü de. Daima'nın teni kuruydu, ekşi ve toz kokuyordu. Her şey toz içindeydi, her yere toz kokusu sinmişti, nereye dokunsa tozluydu. Ayaklarının altında yumak olmuş tozlar dolaşırdı, kapıların içine itildikleri yuvalar, yerdeki kayaların üstü öbek öbek tozdu, bunların her sabah dışarıya süpürülmesi gerekirdi. Yemek yerlerken bile toz yiyeceklerin üzerine çökerdi, rüzgârla içeriye dolan tozlar havada uçuşur, içeriye güneş vurunca her yer kirli ve benekli görünürdü.

Mara, "Keşke yağmur yağsa," diye yakardı, Daima da "Keşke," diye karşılık verdi.

Birkaç gün içinde Mişka'nın sütü azalmıştı. Bazı sabahlar birkaç damlayı bile geçmiyordu. Son günlerde Rabat da daha sinsice gülümsüyordu; Mara, belki de geceleri dışarı çıkıp süt çalıyordur diye düşündü. Daima da bundan kuşkulanıyordu. "O kadar acımasız olmayalım. Kadıncağızın yiyecek hiçbir şeyi yok."

"Neden gidip bizim yaptığımız gibi kök toplamıyor?"

Daima sesini alçaltarak anlatmaya başladı, oysa ikisi baş başaydı. "Onun aklı biraz yavaş çalışır," dedi. Sonra alçak sesle sürdürdü: "Diğerlerinin onunla görüşmek istememesi de bu yüzden. Onunla arkadaşlık etmemden bu kadar hoşnut olmasının nedeni de." Daima'nın dudaklarına yayılan acı gülümsemeden çekinmek gerektiğini Mara artık öğrenmişti. "İki istenmeyen kadın," diye ekledi Daima.

"Peki eğer yağmur yağarsa, Mişka'nın sütü çoğalır mı?"

"Evet ama yaşlanıyor, çiftleşmesinin zamanı geldi de geçti bile. Yoksa sütü hepten kesilecek."

"Neden çiftleşemiyor?"

"Buradaki tek erkek süt yaratığı Kulik'in, o da bizimkiyle çiftleştirmek istemiyor."

Mara karışık duygular içindeydi: Tek anladığı, bunca yıldır Daima'nın tek dostunun kafadan çatlak bir kadın ve Kulik'in ne kadar zalim olduğuydu.

Kaya yatağının olduğu odaya gitti, yüzünü duvara dönerek yattı ve derin düşüncelere daldı. Ne yapmayı tasarladığını Daima'ya söyleyemezdi, kabul etmeyeceğini biliyordu. Daima'nın, Mişka'ya su vermek üzere Dann'i de alıp dışarı çıkmasını bekledi. Sonra köye doğru yollandı, yolda karşılaştıklarına gülümseyerek yürüyüp öğle sıcağında erkeklerin bir araya geldiğini bildiği yere yöneldi. Kullanılmayan bir kaya evin duvarında, damdan aşağı sarkan samanların gölgesinde, kayalardan yapılma uzun bir kanepe vardı. Yaklaşık on kadar erkek elleri dizlerinde, yarı uykulu gözlerle bu kanepeye dizilmişlerdi. Kulik de aralarındaydı.

Yaklaşıp yüzlerini nasıl bir ifade aldığını daha iyi gördükçe ayakları geri geri gidiyordu. Küçüklüğünden beri Ulus'tan biriyle karşılaştıklarında Kaya Kabilesi üyelerinin yüzünde hep aynı bakışları görmüştü: Gözlerini kısar, öfkelerini belli edercesine ağızlarını kenetleyip bakarlardı.

Mara yine de gülümsemeyi elden bırakmadı, ama abartmamaya da özen gösteriyordu, gelip Kulik'in önünde durdu. "Lütfen, bizim Mişka'nın çiftleşmesine izin ver!" dedi. O kadar uğraşmasına karşın sesi zar zor duyulmuştu, dudakları titriyordu.

Erkekler önce birbirleriyle bakıştılar, şaşırmışlardı. Sonra kahkahalar attılar, çirkin seslerle, kesik kesik gülüyorlardı, havlıyor gibiydiler. Gözlerini ona diktiler, bakışları sertti. Ama Kulik pis pis sırıtıyordu, dişleri görüldü.

Mara sözcüklerin üzerine basa basa konuşuyordu, "Küçük kardeşim için, onun süt içmesi gerek."

Kulik gözlerini kıstı, ok gibi delici bakışlarını kıza dikti, sırıtmayı bırakmadan, "Karşılığında ne alacağım?" diye sordu.

"Pek bir şeyimiz olduğunu sanmam. Senin için gider kök toplarım."

Erkekler buna daha çok güldüler.

Kulik, "Ben köklerden söz etmiyordum ki," dedi. Yüzü kinle dolu bakarken Mara onun önünde güçlükle duruyordu. "Diz çök, Mahondi'nin veledi, diz çöküp yalvar," diye buyurdu.

Başlangıçta Mara onun ne yapmak istediğini pek anlamamıştı, tozun toprağın üstünde diz çöktü, başını yukarı kaldırıp adama baktı, ama gözyaşları görmesine engel oluyordu.

Bu kez de Kulik, "Şimdi eğil, tam üç kez," dedi.

Mara'nın yeniden düşünmesi gerekti, ama bir, iki, üç kez eğildi, saçları tozlanmasın diye bir eliyle onları tutuyordu. Sonuncusunda Kulik'in kocaman elini başında hissetti, o el kızın yüzünü toprağa yapıştırdı. Sonra bıraktı. Mara dizlerinin üstünde doğruldu, adam başka bir şey söylemediğine göre ayağa kalkmaya karar verdi. Başından aşağı toz yağıyordu.

"Mişka'nın çiftleşmesine izin verir misin, lütfen?"

Bütün erkekler kahkahaya boğuldular, ama Kulik bu kez onlara katılmayıp sırıtmakla yetindi, oturduğu yerde öne doğru kaykılıp Mara'nın yüzüne doğru tükürüklerini saçarak, "Sizinki hazır olduğunda alır getirirsin. Tarlalarda çalışmaktan bunun ne demek olduğunu öğrenmişsindir."

"Elbette biliyorum. Hayvanları çiftleştirmeyi biliyorum."

"Kölelerine buyruklar verirken işe yarar."

"Lütfen, lütfen!"

"Sizin hayvanı getir. Ama tek başına gelmelisin. O yaşlı bok çuvalını görmek istemiyorum. Tek başına! İşittin mi?"

Mara, Daima'ya yaşlı bok çuvalı dendiği için kızmıştı, ancak gülümsemesini sürdürdü. "Sağ ol," dedi.

"Eğer yavru erkek olursa ben alırım."

Mara, "Sağ ol, sağ ol," deyip koşarak uzaklaştı.

Olanları Daima'ya anlattı, yaşlı kadın onun elini tutup göğsüne bastırdı, oturması gerekti. "Mara," dedi. "Mara... Çok tehlikeli bir iş yapmışsın. Kulik kendisine kafa tutanları öldürecek biridir."

"Mahondi ne demek?"

"Bizler Mahondi'yiz. Ulus Mahondilerden gelir. Sana Mahondi mi dedi? Evet, öylesin. Ben de öyleyim. Dann de."

"Yavru erkek olursa onun olacak. Bu da dişi olursa bizde kalabilir anlamına geliyor, büyüyünce onun sütünden yararlanabiliriz."

Daima, "Çok sayıda dişi var," diye açıkladı. "Doğacak yavruyu besleyemeyiz. Kulik bir erkek daha istiyor, çünkü onunki yaşlanıyor, üstelik kimin süt sağma olanağı var, kimin yok, bunun denetimini elinde tutmak istiyor."

"Belki Mişka ikiz doğurur."

"Dilerim doğurmaz. Birini öldürmek zorunda kalırız.

Nasıl besleriz onları? Sen kendin de hayvanlara yem bulmanın ne kadar zor olduğunu biliyorsun."

Daima, Mişka'nın hazır olduğunu söylediğinde Mara ipi hayvanın boynuzlarına dolayıp evlerin arasından geçerek erkeklerin toplandıkları yere doğru yola koyuldu.

Yaratıkla birlikte Kulik'e yaklaşıp önünde durdu. "İşte Mişka. Bak, tek başıma geldim, sözünü dinledim."

Kulik, "Fikrimi değiştirmediğimi nereden biliyorsun?" dedi. Kızı korkutmak istiyordu, sırıtarak öylece durdu.

Sonunda Mara gözyaşlarını zor tutarak, "Söz vermiştin," dedi, ağlamamaya kararlıydı.

"Pekâlâ, gel benimle."

Kulik kendine özgü ağır, yavaş hareketlerle kalktı – Mara, insanın üzerine atlayıp parçalamaya hazırlanan hayvanlara benzediğini düşündü– ve erkek süt yaratığının tek başına durduğu yere gitti. Mişka ipin ucunda sıçramaya, sağa sola kıpırdanmaya başlamıştı bile.

Kulik başını çevirip sırıttı: "Senin dişi artık dayanamıyor değil mi? Hepiniz aynısınız."

Ne demek istediği konusunda Mara'nın en ufak bir fikri bile yoktu.

Ancak bir hayvanın sığabileceği genişlikteki ağılın kapısına gelince sürgüyü kaldırıp Mişka'yı içeri itti, arkasından da Mara'yı kollarından kavrayıp havaya kaldırarak içeri attı, kız bir anda kendisini bacaklarla boynuzların arasında buluverdi. Kulik kollarını parmaklığa dayayıp sırıtarak seyretmeye koyuldu. Koca erkek yaratık Mişka'yı yoklayıp arkasından iterek bir köşeye sıkıştırmaya çalışırken, Mişka da önce yan yan kaçıp sonra yeniden ona yanaşırken, Mara kendini korumak için debeleniyordu... o koca boynuzlardan ancak birkaç santim farkla kurtulabiliyordu. Ağılın önündeki tahta perde boyunca erkekler toplanmış, sırıtarak Mara'nın sıkı bir tekme yemesini ya da keskin boynuzlardan birine takılmasını görmeye can

atıyorlardı. Ağıldaki itiş kakış daha uzun süreceğe benziyordu, Mara çite tırmanıp oradan çıkmaya çalıştı; erkekler onu geri itti, bu kez Mişka'nın kafasının altına düştü. Erkek de o sırada Mişka'nın arkasına geçmiş, aşağı doğru bastırıyordu, fakat Mişka, Mara'yı incitmemek için başını ve omuzlarını kızdan uzak tuttu. Sonunda işlerini bitirdiler. İki yaratık birbirlerinden ayrıldılar. Mara'nın her yanı titrediğinden ayakta durmakta zorlanıyordu, bacaklarından aşağı bir sıvı akıyordu, çişini yaptığını anladı. Yine de Mişka'nın boynuzlarına bağlı ipi aldı ve onunla birlikte tahta perdenin açılan yerinde durdu. Kulik kollarını dayandığı parmaklıktan bir süre daha kaldırmadı. Sonra geri çekildi, parmaklığı kaldırdı, yan durarak yol verdi. Mara, Mişka'yı dışarıya çıkardı. Ne Kulik'e baktı ne de ağızları kulaklarında orada duran diğer erkeklere.

"Unutma, erkek olursa yavru benim."

"Söz veriyorum."

Erkekler, "Kız söz veriyor," dediler, akıllarınca Mara'nın tiz sesini taklit ediyorlardı, ama konuşmaları peltek ve aptalcaydı, kızınkine hiç benzemiyordu.

Mişka'yı götürüp yerine bıraktı, kollarını hayvanın ön ayaklarından birine dolayıp bir süre öylece kaldı, daha yukarısına uzanamıyordu; Mişka da yumuşak çenesini sarkıtıp tuz almak için Mara'nın terli, tozlu boynunu yaladı.

Daima'ya gidip olanları anlattı. Daima masada otururken başını kırışık eline dayayıp ona kulak verdi.

"Dileyelim de Mişka dölü alsın," dedi. Evet, Mişka "almıştı": Gebe kalmıştı, bir erkek yavru doğurdu. Dann, Mişka'yla yavrusunun başından hiç ayrılmıyordu. Bakma sorumluluğunu üstlendiği küçük yaratığa tapıyor, çimenlerin arasında bulduğu yeşil bitki kırıntılarını ona getiriyor, onu sarı kök dilimleriyle besliyordu.

Mara kardeşini, "Ufaklığa bu kadar bağlanma, çünkü onu sürekli yanımızda tutamayız," diye uyarıyordu.

Daima da, "Doğru. Çocuk dünyanın nasıl bir yer olduğunu öğrenmeli," diye onu destekliyordu.

Mara, "Belki hep böyle olmaz," dileğinde bulundu.

Sonunda Kulik gelip Dann'in Dann adını taktığı yaratığı götürdü, arkalarına düşen küçük çocuğu da kovalayıp "Mahondi yumurcaklarından hiçbirini istemiyorum, defol!" diye bağırdı.

Dann neler olduğunu anlamamıştı. Şaşkın kalakalmıştı, acı çekiyordu, sessizce bir köşeye oturdu; derken bir anda değişiverdi. "Kulik'ten nefret ediyorum!" demeye başladı, ama sesi küçük bir çocuk gibi değil, büyük adam gibi çıkıyordu: "Bir gün gelecek onu öldüreceğim." Ağlamıyordu da. Yüzündeki kaslar gerildi, bakışlarına kuşku ve öfke doldu. Daha beş yaşına bile girmemişti.

2

Köye bakan alçak tepede yüksek bir kaya vardı. Üç yanı sarp, köye bakan yanıysa aşağı doğru dik eğimliydi. İşte Mara bunun tepesinde oturmuş, ellerinde sopalarla savaş oyunu oynayan yarım düzine kadar çocuğu izliyordu. Daha on yaşındaki Dann, yaşça çoğundan küçük olsa da hepsinden uzun boyluydu, acardı, gözünden hiçbir şey kaçmazdı ve diğerlerine dediğini yaptırırdı. Mara neredeyse yetişkin bir genç kız olmuş, göğüsleri avucunu dolduracak kadar büyümüştü, uzun boylu ve inceydi, ama güçlü kasları vardı, erkek çocuklardan daha hızlı koşardı, bunu da Dann'i tehlikeden kurtarmak için sık sık koşmasına borçluydu. Sanki Dann kendini koruma güdüsünden yoksun olarak doğmuştu: Kayadan ya da damdan aşağı gözü kapalı, âdeta bir at gibi koşar, nereye ineceğine bakmazdı, tıslayan dev bir canavara korkusuzca yanaşır, içinde akrep ya da suaygırı var mı diye düşünmeden suya dalardı. Neyse ki son zamanlarda dikkati biraz olsun artmaya başlamıştı. Mara'nın da tepeye çıkıp, eskiden olduğu gibi kaygıyla, gece gündüz her an tetikte olmaya gerek duymadan, tembel tembel oturabilmesinin nedeni buydu. Uzun süredir tuttuğu nöbetin artık sona erdiğini daha geçenlerde anlamıştı. Şakıyan böceklere kulak verip düşüncelere dalmış, tepeden aşağı köye doğru inerken, ansızın

Dann'in elinde sopayla ona doğru hızla koştuğunu, sonra da fişek gibi kendisini geçip arkadan gelen bir canavara saldırdığını görmüştü.

"Daha dikkatli olman gerek Mara!" diye azarlamıştı, ama sesinde ablasının dilinden düşmeyen "dikkat et, Dann, kendini kolla Dann" gibi sözlerini taklit edip dalga geçen bir hava sezilmiyordu.

Mara olanları Daima'ya anlatmış, ikisi birbirinin kollarına atılıp, "Ne güzel!" diye sevinerek hem ağlamış hem gülüşmüşlerdi. Daima kutlamıştı: "Aferin Mara. Başardın. Gördün mü bak? Onu büyüttün."

O kayanın tepesi onun gözde yeriydi. Kimse buraya gelmezdi, ne ortalıkta koşturmayı yeğleyen Dann ne artık iyice yaşlanıp sırtı kamburlaşan Daima ne de burasının hortlaklarla dolu olduğuna inanan köylüler. Mara günün her saatinde, ayrıca gece de burada bulunmuş, ama ne bir hortlak görmüş ne de ses duymuştu. Tehlikenin kaynağı karınları hep aç oldukları için ne bulsa yemeye hazır canavarlardı. Üç tarafına da tırmanılamayacak bir kayanın üzerinde oturmayı seçmesi de bu yüzdendi; azgın tıslamayı duyar duymaz poposunun üzerinde aşağı doğru kayarak ön taraftan kaçabilir ya da olduğu yerde kalır, yukarı tırmanmaya kalkışırlarsa onlara taş atardı. Bu kaya, aralarında çalılarla ağaçların bittiği yarık ve çatlaklarla, eskiden tutsakları kapatmak için kullanılan mağaralar ve çukurlarla doluydu. Bazı yerlerinde yıkılan duvarların ve çöken çatıların bulunduğu küçük, kayalık tepelerle birleşiyordu. Daima'yla "Ne Gördün?" oyununu oynadığı günlerde burayı anlatmaya bayılırdı, çünkü her zaman aklına yeni bir şeyler gelirdi.

"Daha başka?"

"Çukurlarda kara halkalar var, halkalarda da zincir parçaları."

"Başka?"

"Halkalar artık bulunmayan bir tür madenden yapılmış."

"Ee?"

"Yine de Daima bana kalırsa o çukurlar çok eski değil, yüzlerce yıl önceden kalma, binlerce yıl öncesinden değil."

Mara yüzlerce derken uzun bir süreden söz ediyordu; binlerce dediğindeyse, aklının alamadığı, algılayamadığı bir zaman diliminden. Çünkü *binlerce* tasavvur edilemez, sonsuz geçmiş demekti onun için.

Oradaki tepelerde –çünkü köye bakan tepenin ardı sıra sıra benzerleriyle doluydu– çalılarla fidanların arasında güçlükle ilerleyip kayaların arasındaki daracık boşluklardan geçer, taşların gölgesi altında sıkışıp taşlaşmış toprak yumrulardan aşağı kayar, bitki örtüsünün sıklığından ötürü göremediği yerlere bakmak için ağaçlara tırmanırdı. Yıllar boyu yinelediği bu gezintilerde Mara, yavaş yavaş burasının yalnızca yüzlerce, belki binlerce yıllık bir yıkıntı ya da köylülerin bina yapmak için taş topladığı sıradan bir yer değil, her katmanında uygarlıkların, insanların, zamanın izi bulunan bir kent olduğunu anlamıştı. Daima'nın sözünü ettiğinden çok daha başka bir yerdi. Hâlâ neredeyse dimdik ayakta duran, kendi boyunun birkaç katı, Daima'nın evinden epey geniş olan duvarların arasındaydı Mara; duvarlardan tek bir taş bile dökülmemişti. Duvarın tamamına öyküler kazınmıştı, resimler bir savaş sahnesini canlandırıyordu: Bol pantolon ve gömlekler, ayaklarına da koca postallar giymiş savaşçılar ellerinde, Daima'nın açıklayamadığı, ancak "bir zamanlar korkunç silahlar vardı, biri koca bir kenti yok etmeye yeterdi" diye anlatabildiği, türlü silahlar taşıyorlardı. Duvarda bir zafer kutlaması canlandırılmıştı, aynı zamanda eski insanların kendilerini ve düşmanlarını nasıl gördükleri... Çünkü zafer kazananların yüzlerinden zulüm ve şiddet okunurken, yenilenler

korkulu ve yalvaran gözlerle bakıyordu. Ne olursa olsun duvardaki bir öyküydü, insanların nasıl savaştıklarını, bazılarının nasıl öldürüldüğünü anlatıyordu. Aynı odada ya da salondaki bir başka duvarın taşları daha küçüktü ve birbirine daha yakın yerleştirilmişti, bazısı ince ve sağlam alçıyla kaplı, üzerlerindeki resimler renkliydi. Yine aynı insanlar göze çarpıyordu; düz, geniş omuzlu, ince yapılıydılar, yüzleri ovaldi, yine bir savaş vardı, ama bu kez silahları değişikti, giysileri de. İnsanlar aynı ama zaman farklıydı. Bu, o halkın yıllardır –yüzlerce mi?– buralarda olduğu anlamına mı geliyordu? Demek ki çıplak taşın oyulduğu dönemle bu pürüzsüz, sert alçının renkli resimlerle süslendiği dönem arasında bu insanlar alçıyı, onun kayaya nasıl yapıştırılacağını, ayrıca uzun süre –kimbilir ne kadar?– dayanacak boyaları birbirine karıştırmayı keşfetmişti. Tepenin bir başka yerinde iç duvarları oymalı, yarısı yıkık bir yapı buldu, yarısına kadar toprağa gömülüydü. En üstte, yapı ustalarının eskilerinin üzerine duvar çıkmaya çalışmışlar izlenimi uyandıran daha yeni, boyalı, beyaz duvarlar gördü. Belli ki üstteki binayı yapanların alttakinden haberleri yoktu. Toprak kayınca her ikisi de ortaya çıkmıştı, neredeyse üst üste oturmuş iki duvar. Tepelik, taşlık, kayalık bu geniş alan baştan başa yıkıntılar üzerinde duruyordu. Bu gerçek ansızın Mara'nın beyninde şimşek gibi çaktı. Oymalarla süslenmiş taş duvarları olan çok büyük bir kent varmış. Sonra bir deprem olmuş. Yarısı yerle bir olmuş. Evlerle salonların üstüne ve arasına ondan çok daha güzel ve süslü başka bir kent inşa edilmiş. Derken bir yer sarsıntısı daha yaşanmış, ancak bu kez yeniden bir kent inşa etmeye girişen kimse olmamış. Neden böyle yapmışlardı? Başlarına ne gelmişti? Şimdi neredeydiler? Mara tek başına burada oturur, Daima'nın karşı çıkışlarına aldırmadan geceleri bile buraya gelir, çepeçevre tarih katmanlarıyla kaplı alanda dikilip durur, bazen ürperip korkarak, bütün o

insanlar burada yaşamışlar, evlerini sarsıntılar geçiren bir yere yapmışlar ve her şey çökmüş... diye düşünürdü. Buralarda yaşarken duvarlarını özenle süslemiş, renkleri birbirine karıştırmış, kuşlarla canavarları, şölenleri, savaşlarla askerleri anlatan resimleri işlemişler duvarlarına... Sonra ortalıktan yok olmuşlar. Bu insanların tıpkı kendisine benzediklerini düşünüyordu. Yeryüzünden silinmişler, kimse onlara ne olduğunu bilmiyormuş. Zamanın büyüsüne kapılan, ağırlığından etkilenen küçük kız, kafasını kurcalayan düşünceleri haykırmak isteğiyle Daima'nın kucağına oturur, titreyerek sıkı sıkıya sarılırdı kadına. "Öylece ortadan kaybolmuşlar, yok olmuşlar, Daima, kalkıp gitmişler, uzun zamandır burada yaşıyorlarmış... Ne adlarını biliyoruz ne de onlarla ilgili başka gerçekleri."

Ama son zamanlarda artık Daima'nın kucağına çıkıp oturmaz olmuştu, çünkü Mara da en az yaşlı kadın kadar uzun boyluydu, üstelik ondan daha güçlüydü. Şimdi kollarını Daima'ya doladığında sanki o çocuk, kendi de anneydi, incecik kemiklerinin nasıl olup da bir arada durduklarına hayret ediyordu.

Aşağıdaki çocuklar dövüşüyorlardı, gerçek bir dövüş. Savaş oyunu genellikle kavgaya dönüşürdü; Kaya Kabilesi kin duyduğu Dann'in üstüne yüklenir, ama o çoğu kez birkaç çizik ve sıyrıkla kurtulurdu, yalnız bir kez kolu çıkmıştı. Onları izlerken Mara zor duruyordu yerinde. Daima, "Bırak da üstesinden kendi gelsin," demişti. "Ömür boyu onun bakıcılığını yapamazsın. Kendisi için dövüşmeyi öğrenmeli." Kimbilir, belki de yetişkin bir erkek gibi "daha dikkatli olman gerek," diyebilmesi de onun kavga etmesine fırsat vermesinin bir sonucuydu. Şimdi de Dann'in kendini çocukların tekmelerinden, yumruklarından nasıl koruduğunu görüyordu, aşağı inip onun yanında dövüşmemek için kendini tutmakta bayağı zorlanıyordu. Ona öyle geliyordu ki, şimdiye dek tüm

yaşantısını tek bir amaç uğruna sürdürmüştü: Dann, yine Dann; onun kendisine olan düşkünlüğünü bütün bedeninde hissederdi. Çocukların savaşına sopalar, bacaklar ve taşlar katılmıştı şimdi, Dann ellerinden kurtulup çatısı uçmuş boş evlerden birine daldı ve dökülen duvarların tepesinden ötekilere bağırmaya başladı. Yaptığı tehlikeliydi. Ayaklarının altındaki duvarın bir bölümü kaydı, düşmesine kıl payı kala yere atladı. Diğer çocuklar arkasından gitmeyip dağıldılar. Dann de oradan ayrılıp Daima'nın evinin yolunu tuttu. Eline iki teneke alarak dışarı çıkıp süt yaratıklarının bir arada durduğu dikenli ağacın oraya gitti. Onların yaratığı artık Mişka değil, Mişka'nın dişi yavrusuydu, adını Mişkita koymuşlardı. Mişka'nın sütü kesilince Mara yine Kulik'e gidip hayvanın çiftleşmesi gerektiğini söylemişti. Adam bu kez gözlerini kıza dikip sert bakışlarını uzun bir süre ondan ayırmamış, kızsa bundan bir anlam çıkaramamıştı. En sonunda, "Hazır olduğunda getir," diyerek kabul etmişti. Mişka kendi yavrusu Dann ile çiftleştirilip Mişkita'yı doğurmuştu. Daima, "Geceleri tek başına dışarı çıkma, Mara. Belli ki adamın sende gözü var. Bu daha da tehlikeli," diyordu. Fakat Mara geceleri dışarı çıkmayı sürdürdü, Kulik'i gördüğü yerde yüreği korkuyla çarparken, düşmanıyla değil de dostuyla karşılaşmışçasına ona gülümseyerek selam verirdi.

Dann hayvanın sivri toynaklarından sakınarak Mişkita'nın altına eğildi ve tenekeleri sütle doldurdu. Bu işte ustalaşmıştı, parmakları hızla çalışıyordu. Pusuya düşmek korkusuyla durmadan çevresine bakınıyordu. Bir gün süt yaratıklarıyla dalga geçen çocuklar tarafından pataklanmıştı, eğer bir daha buna kalkışırlarsa onlara günlerini göstereceğim, diyordu.

Artık Daima'nın tek gıdası süttü. Yakında yağmur yağmazsa süt de olmayacaktı.

Beyaz un da tükenmek üzereydi, geriye çok az bir miktar kalmıştı, tacir geldiğinde, eğer sarı köklerden başka verecek şeyiniz yoksa harcadığım zamana değmez, demişti.

Mara epeydir deneyler yapıyordu. Küçük ve yumru tohumları olan otlar buldu. Otun ince, kırılgan başını taşın üstünde dövüp ufaladı, sonra bu tanecikleri taşla dövdü. Ama gün boyu harcadığı emeğin sonunda ancak bir tas dolusu un elde edebilmişti. Sarı kökleri aramak için toprağı kazarken biraz daha şanslıydı, kocaman yuvarlak bir kök buldu, içi yoğun beyaz bir sıvıyla doluydu. Onu pişirdi, zehirli olma olasılığını göze alarak yedi, Daima da elinde kusturucu otla başında hazır bekliyordu. Neyse ki zehirli değildi, bu kökle doyurucu bir lapa yaptı. Yeşil yapraklı bitkilerden bulmak artık neredeyse olanaksızdı. Beyaz unu azar azar kullanıyorlardı, görüp göreceklerinin sonu gelmişti, sarı kökleri, yeni buldukları beyaz kökü, ekşi sütle kalan azıcık peyniri yiyorlardı. Karınları hiç doymuyordu. Daima, hiçbirimiz beş yıldır doğru dürüst bir yemek yemedik, yine de yağmurdan sonra yerden biten otlar gibiyiz, der, dururdu. Belki de havadan besleniyoruz diye de eklerdi. "Ya da tozdan," diyerek hep birlikte gülüşürlerdi.

İki çocuk Daima'nın evine geldikten iki yıl sonra büyük bir fırtına kopmuştu. Sağanak uzaklardan gelmiyordu, masmavi gökyüzünden kahverengi sular boşanıyordu. Gerçek yağmurdu bu. Ansızın bastırmış, sicim gibi yağıyordu. Evlerin dışındaki sarnıçlar suyla dolmuş, boş evlerin sarnıçlarında biriken suyu herkes paylaşmıştı. Daima'yla çocuklar içerideki depoları doldurmak için durmadan su taşıyıp durmuşlardı. Çok geçmeden bir fırtına daha oldu. Kuruyup sararan toprakla ölmeye yüz tutmuş bitkiler canlanmış, çiçek bile açmışlardı, süt yaratıkları tombullaşmış, insanların tozlu, kuru derileri sağlıklı bir görünüm kazanmıştı. Su birikintileri ırmaklara dönüşmüş, vahşi hayvanlar gün doğumu ve batımında

kıyılarda dolaşır olmuştu, her iki ırmağın kıyılarından öten, çığlık atan, uluyan ve havlayan canlıların sesi duyulurdu. Bütün köylüler, geride hiç hayvan kaldı mı diye tepeye çıkıp baktılar, çünkü hepsinin gittiğine inanıyorlardı. Kuşkusuz yarısı gitmişti. Fırtına sayesinde bazıları yavrulamıştı. Kulik ve oğulları yavruları yakalamaya gitti, çünkü başka kimse büyük hayvanları avlayacak kadar güçlü değildi. Av etlerini kimseyle paylaşmadılar. Köylüler yakındaki ırmağın suyu aşağı aksın diye kanal açtılar, oluşan havuzun başına da gece gündüz durması için bir nöbetçi koydular. Böylelikle su akrepleriyle canavarların içine girmesine engel oldular; her gün hep birlikte suya girip yıkandılar, böylesi daha güvenliydi. Havuzun başında Daima'yla birlikte nöbeti alan Mara ve Dann'e karşı tutumları bile biraz olsun dostça olmaya başladı.

Sonra... hepsi sona erdi. O yılki yağmur mevsiminde iki büyük fırtına olunca herkes sarnıcını temizleyip çatısını onararak bir başkasını beklemeye koyuldu. Fakat ne o mevsim tek damla yağmur yağdı ne ertesi ne de ondan sonrakinde. İki fırtına yaşanan mevsim dört yıl öncesinde kalmıştı. Su yatakları yine boşalmış, büyük ırmak akmaz olmuştu. Her yerde kuru otların üstünde ölüp kalmış hayvanların kemikleri vardı. Akıl almaz olaylar yaşanıyordu. Açlıktan ölmek üzere olan bir suaygırı, yarısı büyüklüğünde bir su akrebinin saldırısına uğramıştı. Bir başka gün köylüler su birikintilerine indiklerinde altı-yedi kıskaçlının daha yarı ölü bir canavarı ele geçirmek için dövüştüklerini görmüşlerdi. Köyün hemen dışında yalnızca bitki tohumları ve böğürtlenlerle beslenen büyük kara kuşlar güpegündüz, koşup kaçamayacak kadar cılız kalmış bir yaban domuzuna saldırıp gagalarını çığlık çığlığa bağıran hayvanın omuzlarıyla boynundan kopardıkları etlerle doldurmuşlardı. Üstelik aynı kuşlar süt yaratıklarının çok yakınında pusuya yatmışlardı; orada kümelenip

gözlerini ayırmadan, uygun ânı kollayarak gitgide onlara daha çok yaklaşıyorlardı. Dann dışarı koşup kuşları taşlamak zorunda kalmıştı. Kuşlar öyle halsizdiler ki, ancak ağır ağır kanat çırparak uçmuş, fazla havalanamayıp acı dolu tiz çığlıklar atarak kendilerini boşlukta sallanmaya bırakmışlardı. Süt yaratıklarıysa bir deri bir kemik kalmış, pek süt veremez olmuşlardı.

Belki gelecek yağmur mevsimi... Bu söz herkesin dilindeydi. Belki de kuzeyden gelecek başka bir sel.

Köyde kalanların sayısı giderek azalıyordu. Yalnız yirmi kişi kalmıştı. Rabat ölmüştü. Yaşlılarla yeni doğan üç bebek öteki dünyaya göçmüştü. Köyde tek bir bebek ya da çocuk kalmamıştı. Kuzeyde yaşamın daha iyi olduğuna, belki de doğal koşulların yaşandığına inanılıyordu, bu yüzden pek çok aile o yöne doğru köyü terk etmişti ya da terk etmek üzereydi. Köy çoğu zaman kalabalık olurdu, çünkü güneyden gelen yolcular birkaç günlüğüne boş evlere yerleşir, köylülerden yiyecek isterlerdi. Çoğu Kaya Kabilesi'ndendi, uzak olsa da buradakilerle akrabaydılar, dolayısıyla iyi ağırlanmayı kendilerine hak diye görürlerdi. Ancak çok az yemek ve su bulunca yeniden yollara düşerlerdi.

Bir gün Daima'nın evini bastılar. Öndeki odadaki rafta yatan yaşlı kadını görünce ölmek üzere olduğunu sandılar. Testilerle tenekelerde duran bütün suyu içip gittiler. Çocuklar arkadaki boş odalara saklanmışlardı. Daima onlara, yağmacılara karşı ön odaya her zaman biraz kök ve un bırakalım ki, geldiklerinde evdeki bütün yiyeceğin bu olduğuna inansınlar diye tembih etmişti. Ama içerideki odaları kilitli tutup anahtarlarını saklamayı unutmamaları gerekiyordu.

Gün ortasında, herkesin sıcağın geçmesini beklerken uykuya yattığı bir sırada, yirmi kadar yolcu gelip köyün ortasında durdu, köylüler kimin geldiğini görmek için

birer birer evlerinden çıktılar. Yeni gelenlere bakıp inceledikten sonra suspus oldular. Geniş yapıları ve kısa boyları, griye çalan tenleri ve ölgün kıvırcık saçlarıyla bunların Kaya Kabilesi'nden olduklarına kuşku yoktu. Ama hepsinin yüzü birbirinin aynıydı. Önce gözlerine inanamayan, arkasından dehşete kapılan köylüler yolcuların çevresini sarıp teker teker yüzlerini incelediler, sonra bir daha, bir daha... Yok, doğru değildi, olamazdı. Her birinin yüzü bir diğerinin aynıydı, yayvan burunları, uzun ince dudakları, sarı kaşların altındaki donuk gözleri, tepedeki kıvırcık saçlarından dolayı geniş olmasına rağmen daracık görünen alınlarıyla hepsi tıpatıp birbirine benziyordu. En ince ayrıntısına kadar. Önce köylülerden birkaçı homurdandı, diş gıcırdattı. Derken hep bir ağızdan haykırmaya başladılar. Mara gözlerine inanamadı, kardeşinin ne yaptığını görünce sırtından aşağı buz gibi ter boşaldı: Dann sanki çekim alanlarına girmişçesine adımlarını birer birer onlardan yana atıyor, tıpkı yıllar önce iki erkek kardeşi gördüğünde yaptığı gibi, kendini tutamayıp anlamadığı, bilmediği bir şeye doğru ilerliyordu. Grubun tam önüne gelince durdu. Gruptakilerin bütün hareketleri, bakışlarındaki düşmanca ve öfkeli ifade bile aynı olduğundan sanki tek bir insanla karşı karşıya gelmiş gibiydi. Hepsi gözünü, siyah saçlı, ince ve uzun boylu, toz içinde duran Dann'e dikti. Hem kendilerine hem de orada bulunan herhangi birine hiç benzemeyen bu çocuk ilk kez gördükleri bir hayvan, yeni bir maymun türü olabilirdi. Tek kişiymişçesine ellerini kaldırdılar, hepsinin elinde sopa vardı. Mara öne atılıp Dann'i arkaya çekti, sopaları tutan eller indi, ama hepsi bir anda, ağır ağır. Sonra bir tek kişiye benzeyen bu insanların gözleri iki çocuğa, benzerini hiç görmedikleri, kemikleri pırtlamış, koca kafalı, korkulu gözlerle bakan iki genç canlıya çevrildi.

Mara, düşman da arkalarından gelir korkusuyla kardeşini içeri sokmaya çekiniyor, evlerinin önünde duran köylülerin arkasında, kapıda dikiliyordu. Dann'in titrediğini hissetti, oysa elleriyle tuttuğu artık küçük bir çocuk değil, neredeyse onunla aynı boyda olan, güçlü kaslarıyla yapılı bir delikanlıydı. Yıllar öncesinde yaptığı gibi oracıkta durup ürpertiyle şaşakalmış, gözlerinin önündeki inanılmaz görüntüyü izliyordu: Ruhlarında geceyle gündüz kadar ayrı, bambaşka dünyalar olmakla birlikte birbirine tıpatıp benzeyen yüzlere, aynı gözlere bakıyordu. Ancak şimdi karşısında yalnızca iki değil, pek çok aynı yüz duruyordu.

Yeni gelenler hep birlikte yürüyüp ilerlediler. Köylüler dağılırken aralarında fısıldaşıyor, sanki köye gelenleri kızdırmaya, ne yandan bakıp ölçüp biçseler de birbirinden ayırt edemedikleri bu insanları kışkırtmaya korkuyorlardı. Mara küçük bir çocuk gibi Dann'i önüne katıp eve soktu, çocuk yatağına uzanıp yüzünü kollarının arasına gömdü.

Az sonra komşulardan biri içeri girip yeni gelenlerin bir süre orada kalacaklarını söyledi, "Bunun anlamı elimizde kalan tüm yiyecekleri tüketene dek buradalar," diyerek Daima'nın evine biraz yiyecek almaya gönderildiğini belirtti. Mara, demek ki kendileri gelmeye korkuyorlar diye düşündü. Söylenenler doğruydu: "Sizi hortlak sanıyorlar. Lanetli olduğunuza inanıyorlar."

Mara yarım düzine kadar sarı kök çıkarıp kadına verdi, biraz pörsümüşlerdi, ama yenecek durumdaydılar. Sonra dışarı çıkıp hayvanlar sağ salim yerlerinde duruyorlar mı diye baktı. Yeni gelenler köyün sonundaki boş evlere yerleşmişlerdi. Mara süt yaratıklarının yanında kalmaya karar verdi. Birazdan, ay ışığı evlere vurup da gölgeler yere düşünce, toprağa akmaya çalışan su damlaları gibi genişleyip uzayan siluetler gördü. Aynı yüzlü insanlardı bunlar, sinsice ilerliyor, kâh yerde emekleyip kâh koşarak yaklaşıyorlardı. Ayağa kalkıp bağırdı, ayaklarını pat pat

yere vurup gürültü yaptı ve adamlar oranın şeytanlarla dolu olduğu korkusuyla çığlıklar atarak kaçıştılar.

Dann'i evde tutmak olanaksız olmuştu. Ha bire gidip yolcuları gözetliyordu, ya bir evin duvarına yaslanıyor ya da gidip burunlarının dibinde duruyor, gözlerini kısıp bakışlarını ayırmaksızın onları anlamaya çalışıyordu. Dann'i görmezlikten geliyor, ama ondan korkuyorlardı. Çok geçmeden köyden ayrıldılar, bunun bir nedeni aç kalmalarıysa, diğeri de korkuydu.

Bu olay Dann'i epey etkilemişti. Önce yerinde duramaz oldu, derken saatlerce yatağında yatıp gözlerini tavana diktiği günler başladı. Başparmağını ağzına sokup Mara'nın tüylerini diken diken eden o bildik sesi çıkararak emdiği günlere dönmüştü. Diğer çocuklarla oyun oynamayı bıraktı, Mara ile birlikte tepeye çıkıp kayanın üzerinde oturuyordu. Mara ona neler olduğunu sorduğunda oturduğu yerden kımıldamadan, gözlerini köye dikip aşağı bakmayı sürdürdü. "Söylesene Dann, birbirine benzeyen insanların neden seni korkuttuğunu biliyor musun?" Ama Dann bir şey söylemedi. Beyninin bir köşesinde anıları kilitlenmişti, tek bildiği –o da gerçekten biliyorsa, çünkü anıları belleğini belli belirsiz yokluyor da olabilirdi– yüzleri birbirine benzeyen insanları görünce elinin ayağının buz kestiği, kafa tutmak isteyip korkuya kapıldığıydı. Dann'in bu davranış değişikliği, kayıtsızlığı, derin bakan kara gözlerindeki o bilgiç ifade günlerce sürdü. Mara yanından hiç ayrılmasın istiyor, elini tutmaya çalışıyor ya da ona sımsıkı sarılıyordu, fakat Dann yeniden küçük bir çocuk gibi davranmaya başladığının farkında değildi, onu neyin bu hale getirdiğini ancak ablası bilir diyenler vardı.

Derken bir akşam köye iki adam geldi, Ulus'tan Soydaşlar – Mahondi'ydi onlar. Köylüler onları Daima'nın evine götürdü. Oysa ne Daima'yı görmeye ne de çocukları bulmaya gelmişlerdi, adlarını bile duymamışlardı. Rus-

tam'ın güneyinden buraya kadar onca yolu yürümüşlerdi, bu köyde kalabilmeyi umut ediyorlardı, çünkü kendi yurtlarındaki topraklar baştan aşağı kurumuş, cansız kalmıştı. Rustam kumlar altında diye anlattılar: Kum fırtınası kopmuş, evlerin içine kum dolmuş, bahçeler kumun altına gömülmüştü. Artık Rustam'da tek canlı yaşamıyordu, ne bir insan ne de hayvan. Rustam ile burası arasındaki yerlerde yaşam güneydekinden daha iyi olsa da her yer kuruydu, bazı bölgelerde ağaçlar ölüyordu. Bunların arasından yeni ağaçlar yetişiyordu, yarı çöl ortamında yaşayabilen türden ağaçlar. Göründüğü kadarıyla ağaçlar neler olacağını ta başından biliyordu, daha her yer çöle dönüşmeden önce kök salmaya başlamışlardı. Bu iki adam ırmağa gidip de hâlâ biraz su aktığını görünce gözyaşlarını tutamadılar, çünkü çatlayıp kurumamış su yataklarını en son gördüklerinden beri epey zaman geçmişti.

Mara onlara kök dilimleri ve süt vererek karınlarını doyurdu, ön odadaki yatakla kendi yatağını kullanmalarına izin verdi, o gece Daima'yla birlikte arka odalardan birinde uyudular. Adamların boğuk sesleriyle Dann'in coşkulu konuşmasını duyuyorlardı, aralarında konuşup kahkahalarla gülüyorlardı. Dann pek sık gülen biri değildi, ama şimdi kahkahalar atıyordu.

Sabahleyin her yer sessizdi. Daima uyuyordu, Mara çabucak kalkıp Dann'le birlikte kaldıkları odaya gitti, sonra da ön odaya, fakat ne adamlar oradaydı ne de Dann. Koşarak dışarı çıkıp köyde onları aramaya başladı. Yolda karşılaştığı bir kadın, sabah erkenden Dann de adamlarla birlikte buradan ayrıldı, üçü de "sanki hırsızlık yapmış gibi" usul usul yürüyordu diye anlattı. Yoksa Mara bilmiyor muydu? Dann önce Mişkita'nın yanına uğramış, başını aşağı çekip kulaklarını, kıllı yanaklarını öpmüştü, arkasından da ağlayarak kendisini izleyen adamların yanına koşmuştu. Mara bunu –Dann'in ağladığını– öğrenince anlamıştı her şeyi. Dann dönmemek üzere ayrılmıştı oradan.

Mara ağır adımlarla eve döndü, yolda düşüp bayılacak gibiydi. Olanları Daima'ya aktardığında, yaşlı kadın kollarını Mara'ya dolayıp kızı göğsüne yasladı ve Mara'nın gözünden yaşlar boşanırken onu bebek gibi iki yana salladı.

3

Kapı kapalı tutulup penceredeki panjurlar da çok az ışık girebilecek kadar açık bırakıldığından odanın içi neredeyse karanlıktı. Panjurun aralığından toz giriyordu. Kaya masanın üstünde sıska bir yaratık duruyordu. Uzun, kollarıyla bacaklarının uçları yuvarlak, derisi tamamen toza bulanmış, kirli kılları ince gövdesinden aşağı sarkan bir yaratık. Kemikli ufacık yüzündeki küçücük gözleri kızarıktı. Üzerine giydiği kahverengi parlayan kumaştan giysi yüz yıl, belki de daha uzun bir zaman diliminde hiç yıpranmayacak gibi yepyeni görünüyordu. Bu zavallı yaratık Mara'dan başkası değildi ve aradan yaklaşık beş yıl geçmişti.

Kaya yatakta sıskacık ve kemikli bedeniyle Daima yatıyordu, saçları darmadağınık değildi, Mara taramıştı. Daima'nın yanında parlak kahverengi kumaştan bir torba duruyordu, yan yatmış, içindekileri birer birer dışarı çıkarıyordu: tarak, taş, kaşık, kırmızı bir kuştüyü, kurumuş bir yılan derisi parçası. Şaşkın gözlerle onlara bakıyor, gözlerine inanamıyordu. "Mara, burada bir şey yok, hepsi bu kadarcık mı, başka yok mu?" Mara ses çıkarmadı, çünkü Daima her uyanışında bunları yapıyor, her şeyi bir daha, bir daha elden geçiriyordu. Mara kadının içinden, bütün yaşantım boyunca tek mal varlığım bunlar

mı diye geçirdiğini biliyordu. Önceleri yanıt verirdi: "İşte hepsi orada. Ben de baktım. Hiçbir şey eksilmemiş, hepsi yerinde." Ama artık aynı sözleri yinelemeye dayanamıyordu, onun da gücü tükenmek üzereydi. Sonra Daima gözlerini Mara'ya dikti, kızgın bakışları kuşkuyla kızı inceliyordu, sanki onun kim olduğunu çıkaramamıştı, oysa tanıdığı belliydi. Mara bunu, Daima torbadaki öteberinin simgelediği yaşantısını birer birer sayıp ortaya dökerken, bir kumaş parçasına ya da taşa dokunup, "Mara, bu Mara," demesinden anlamıştı; Daima onu da yaşantısının bir parçası olarak görüyordu. Yüzünü görsün diye başını ondan yana çevirip gülümsedi; Daima ona baktı, baktı, iyice inceledi, bakışlarını bir an olsun ayırmadı, ancak kız Daima'nın onun yüzünde ne aradığını anlamadı. Belki de Mara'nın yanından ayrılmadığına kuşkusu kalmasın istiyordu, Mara evden dışarı çıktığında huzursuz olmasından da bu anlaşılıyordu.

Gün ortasıydı. Daima kuruyup çatlamış olan dudaklarını yalıyor, yaş akıtmaya çalışarak yanan gözlerini kırpıştırıyordu. Mara arka odaya gidip sarı köklerden getirdi, onlar da neredeyse bitmek üzereydi, yalnızca on üç tane kalmıştı. İçinde bulundukları koşullar altında sağ kalabilmek için günde bir tane yemeleri gerekiyordu. Bugünlerde Mara'nın canı dışarı çıkıp, bırakın çomağıyla toprağı kazmayı ya da aylardır tek damla su bulunmayan akarsu yataklarına gitmeyi, eski şehrin kalıntılarının olduğu tepeden aşağıyı izlemeyi bile çekmiyordu. Kökü eline alıp dilimledi, yarısını Daima'ya yedirdi; kadıncağız bu haliyle bile kendi payını geri çevirip Mara'ya vermeye çalışıyordu.

Yaklaşık bir yıl önce bir fırtına daha yaşamışlardı, pek öyle şiddetli değildi. Mara'nın o zaman biriktirdiği su da tükenmek üzereydi. Köyün çevresindeki düzlükte, toprağın birkaç metre altında yetişen kökler yağan yağmurda

iyice serpilip büyümüş, sonra da pörsüyüp sertleşmeye başlamışlardı. Mara kazı çomağını sapladığında neredeyse taşlaşmış olduklarını gördü. Yeniden yağmur yağdığında kökler yine canlanıp körpeleşti, böylece Mara'yla Daima daha uzun süre yaşayabileceklerdi. İri beyaz kökler suyu emdikçe geriye sert, beyaz özleri kalıyordu.

Köyden ayrılmaya karar vermiş olanlar yağmuru görünce biraz daha kalmışlardı, ama şimdi iki kadından başka hiç kimse yoktu. Bacakları tutmadığından artık yürüyemeyen Daima olmasaydı, Mara oradan en son ayrılanlarla birlikte gidebilir, Kulik'e rağmen onlara katılabilirdi.

Köyde yaşayan herkes gidince Mara, arkada bir şey bıraktılar mı diye kaya evleri birer birer aramıştı, orada yaşananlar bütün çarpıcılığı ve korkunçluğuyla gözler önündeydi. Evlerde bir kırıntı bile kalmamıştı. Önceden en azından birkaç mutfak gereci, tenekeler, bir köşede insanı bir süre idare edecek birkaç tane sarı kök, her susayışta bir ya da iki yudumdan fazla içilmeyen su dolu bir-iki testi bulunurdu. Ama hepsini alıp götürmüşlerdi.

Ölenleri sert toprağa gömmek olanaksızdı, çünkü kimsenin mezar kazacak gücü kalmamıştı; sonunda ölüleri boş evlerden birine koyup kapısını da sıkıca örtüp bıraktılar. Hava öyle kuruydu ki, cesetler iyice büzülerek kuş gibi hafiflemişti. Bir gün yiyecek avına çıkmış dev kertenkelelerle canavarlar köye geldi, kapıyı açmaya ya da pencerelerin arasından eve girmeye çalıştılar, içlerinden biri çatıya çıkıp oradaki samanların arasından aşağı süzüldü. Eskiden bu yaratıklar yalnızca ot yerlermiş, ama uzun yıllar önce otoburluklarını unutup ne bulurlarsa onu yemeye başlamışlar. Akarsu yataklarında su olduğu günlerde pusuya yatıp mideye indirebilecek bir lokma et uğruna suaygırlarıyla dövüşürlerdi. Mara bir sabah yataktan kalkıp da ön odaya geldiğinde, pencerede pervazları zorlayan kocaman bir kertenkeleyle burun buruna geldi, hayvan tıslıyor, çatallı

dili ağzından dışarı sarkıyordu. Niyeti içeride uyumakta olan Daima'yı kapmaktı. Mara boş tenekeleri eline alarak ona vurmaya başladı, sonunda hayvan kuyruğunu sağa sola çarparak gerisingeri uzaklaştı, köyün içinde girecek başka ev aramaya koyuldu.

Kaya evlerin kapılarının sımsıkı örtülmesinin nedeni buydu, ama Mara artık ortalıkta tek bir kertenkele bile kaldığını sanmıyordu, hepsi ölmüş olmalıydı. Kimbilir, belki de sağdılar. Tepedeki kent kalıntılarına gitmeyeli uzun zaman geçmişti, korkuyordu, çünkü kertenkelelerle canavarların hâlâ oralarda olup olmadığını bilmiyordu. En eski yıkıntıların bulunduğu yerde, toprağın altında gömülü odalar bulmuştu. Duvarlara yapılmış resimlerde gördüğü, oralarda bir zamanlar saklanan silahlardan, altın işlemeli tabak çanaklardan, tepsilerden eser yoktu, ama su vardı. Taze değildi, tadı kötüydü; içine düşen şeyler tadını bozmuştu, ama suydu işte. Bir süre gidip gelip oradan su taşıdı. İki kez su içmeye gelen iri kertenkeleleri korkutarak kaçırdı, biri tam suyun ortasında duruyordu. Önce onu su canavarı sanmıştı, ama değildi, karada yaşayan türdendi. Bir yıl önceki fırtına sırasında yağan yağmur buraya dek sızmamıştı, demek ki tepelerin altındaki kayalardan derinlere girmişti. Ama Mara son gördüğünde kayanın üstünde azıcık bir ıslaklık belirtisi kalmıştı, orada da akrepler dolaşıyordu, belli ki yeniden su gelir diye umut ediyorlardı. Peki ama nereden? Mara son zamanlarda, önceden gördükleriyle şimdikilerin aynı olmadığını fark ediyordu. Tepeler olduğu gibi kalmıyor, başkalaşıyordu, bunu biliyordu: Şimşekler çakınca kaya kütlelerinin yerlerinden kopup tepeden aşağı yuvarlandığını görmüştü. Su yataklarında kimi zaman topraktan başka bir şey olmazdı, kimi zaman da ırmaklar akardı. Bitkilerle beslenen hayvanlar etlerini yemek için insan avlamasını öğrenmişlerdi. Bir gün kök çıkarmak için toprağı kazarken yeraltındaki taşların

arasında gördüğü küçük dere daha sonra kaybolmuştu. Yerin altında hangi ırmakların dolaştığını –ya da eskiden hangilerinin dolaşmış olduğunu– ve sonradan kuruduğunu kim bilebilirdi? Tepelerin altında şehirler üstüne şehirler kurulmuştu, orada yaşayan insanlar da su içerlerdi, o zamanlar oralarda akarsular mı vardı? Uzun yıllar önce kurumuşlar mıydı? Her şey değişim içindeydi: Irmaklar taşınıyor, yok oluyor, yeniden akmaya başlıyordu; ağaçlar ölüyordu –tepeler kurumuş ormanlarla kaplıydı– böcekler de değişiyordu, akrepler bile. Tüm canlıların doğası değişim geçiriyordu.

Akrepler köye inmişti. Mara'nın her adımını dikkatli atması gerekiyordu. Onları oraya çeken ölülerdi. Evlerin duvarlarındaki çatlaklardan, çatıdaki taşların aralarından içeriye girmeye çalıştıklarını gördüydü. Başarmışlardı da. Tıkırtıları, cesetleri yerken çıkardıkları ses dışarıdan duyuluyordu. Sonra köylüler yeni bir yöntem geliştirmişlerdi. Boş bir ev bulup ölüleri oraya bırakmak yerine, onları her evin kapısının önünde duran sarnıçlara koydular. Kimi ölüler sarnıcın içine ancak iki büklüm olarak sığmıştı. Sarnıcın üstüne de ağır taşlar yerleştirdiler. Akrepler oraya giremedi, çünkü sarnıçların kapakları su pislenmesin diye sıkıca oturtulurdu. Köyde yürürken ilk göze çarpan, sarnıçların tepesinde kımıl kımıl kaynayan akreplerdi... Bekliyorlardı. Acaba neyi? Sonra öldüler. Her yer ölü akreplerle doldu. Ölmeyenler de vardı, nasıl olduysa sağ kalmışlardı; neyle beslenmişlerdi? Bunlar öncekilerden daha iriydi. Biri büyük, biri küçük olan iki tür akrep olduğu düşünülebilirdi; ama hayır, bazıları hızla büyüyor, giderek devleşiyordu. Daha önceleri bir akrebi tekmeyle uzaklaştırabilen Mara, artık bunu yapmaya çekiniyordu, bu canavarlar göz açıp kapayıncaya dek insanın elinden ya da bacağından bir parça et koparabilirlerdi.

Yerde gözünden kaçmış küçük bir akrep ya da daha ufak bir böcek, boş odalara saklanmış yumurtaların birinden yeni çıkmış bir kertenkele olabilir korkusuyla ayaklarını yukarı kaldırarak kaya masaya oturdu ve uyuyan Daima'yı izlerken derin düşüncelere daldı. Tepelerde uzun yıllar önce var olan eski şehirler gibi uzak gelecekte insanlar bu köyü yarıya kadar ya da tamamen toprağın altına gömülü bir halde bulacaklardı belki, sarnıçlardaki kemikleri gün ışığına çıkaracaklar, "Buradaki antik halk ölülerini evlerinin hemen önündeki kaya mezarlara gömermiş," diyeceklerdi. Yükseklerdeki derin kayalık sularda dev kertenkelelerin kemiklerini bulacaklardı, çünkü, kimbilir belki de çukurlar yeniden suyla dolacaktı. "İki tür kertenkele ya da canavar varmış, ikisi de suda yaşarmış," sonucuna varacaklardı. Düzlükte domuz kemiklerinin her yanı kapladığını, üzerlerinde kuşların pençe ve gagalarının bıraktığı izleri görerek, "Bu kuşlar domuzları öldürüp yemiş," diye karar vereceklerdi.

Ama şimdi Mara'yı kaygılandıran, geleceğin insanlarının, "O zamanlar böcekler varmış, toprakta yaşarlarmış, başparmak büyüklüğündeymişler," sonucuna varacak bulgular elde etmeleriydi. Yaylaya kök aramaya çıktığında toprağı kazarken, önceden bitmiş koyu renk otların arasında açık renk daireler görürdü. Toprak altı böceklerinin yuvaları toprağın yüzeyinde çıkıntı yapıyordu, oysa Dann'le oraya ilk geldiklerinde bunlar yoktu: Toprağı kabartan bu yuvalar yeniydi, geceleri açtıkları tünellerden gelip su akreplerini andıran, ancak henüz o kadar irileşmemiş kıskaçlarıyla kuru otları yiyor, kemirdikleri yerlerde beyazımsı daireler bırakıyorlardı. Kabartıların nemli olduğuna bakılırsa, yuvalarının altından su geçiyor olmalıydı. Köylüler yeraltındaki böcek yuvalarına dek toprağı kazıp suya ulaşmayı bile düşünmüşlerdi, ama küçük bir hayvanı birkaç dakika içinde yiyip bitirmekten başka hiçbir amaçları olmayan böceklerden

korkmaları bir yana, ne toprağı kazacak güçleri kalmıştı ne de tahta sopalardan başka araç gereç bulabilmişlerdi.

Böcekler hızla gelişip büyüyordu. Şimdilik yuvalarından çıkmak istemiyor gibiydiler, fakat Mara eski yıkıntılara doğru ilerlediklerini görmüştü; öyle çoktular ki saymak olanaksızdı: başlarındaki kıskaçları oynatarak yürüyen, kahverengi, pırıltılı, şişman böcekler... Mara arkasına bakmadan kaçmıştı. Her gün evlerin içine tırmanan kahverengi böcek orduları görmeyi bekledi.

Süt yaratıkları daha ölmeden böcekler köylülerin en büyük kâbusuydu. İlk önceleri yemleri akreplerle kertenkelelerden korumak için bekleyen gözcüler, daha sonra, böceklerin büyüme hızı ve gruplar halinde nasıl bir güç oluşturdukları görülünce sadece onları gözetlemekle yetinmişlerdi.

Bir gece bu sorundan kurtuluverdiler. Köye gelen yolcular yorgunluktan bitmiş köylüleri bir kenara itip süt yaratıklarını kaçırdılar. Dann gideli beri hiç gözyaşı dökmemiş olan Mara hıçkırıklara boğuldu. Mişkita'yı çok severdi; artık Daima'dan başka yakını kalmamıştı, onun da yakında öleceğini biliyordu. Süt hayvanlarını zaten öldürmek zorunda kalacaklardı, çünkü yeterli beslenemediklerinden sütleri iyice azalmıştı. Mişkita'nın meme uçları süt sağmak için sıkılıp çekilmekten kıpkırmızıydı. Bir gün Mara'nın gözlerinin önünde yaşanan başka bir sahne, durumun ne kadar acı olduğunu ortaya koymuştu: Mişkita bacaklarını açmış, boynuzları canını yakmasın diye başını usulca karnına götürüp kendi memelerinin başını emiyordu. Umutsuz bir hali vardı, ona her gün ancak iki-üç sarı kök verilebiliyordu, haftalardır su yüzü görmemişti; en son Mara'nın tepelerde bulduğu eskiden kalma sudan içmişti. Gördükleri karşısında kız kolunu hayvanın sırtına dayayarak düşüncelere dalmıştı; Mişkita'nın burnu da onun boynundaydı, tuz gereksinimini Mara'nın boynunu yalayarak gidermeye çalışıyordu. Zavallı Mişkita böyle yaşamaktansa ölmeyi

yeğlerdi belki de. Bunu düşününce Mara'nın aklına kendi yaşamı geldi: Acaba günün birinde uykusundan uyanıp dev kertenkelelerden birinin onu kaptığını ya da bütün gövdesinin toprak kurtlarıyla kaplı olduğunu görmek hoşuna gider miydi? Epey bir süre bu soru aklını kurcaladı. Her geçen gün koşullar iyice zorlaşıyor, daha çok çaba harcaması gerekiyordu, gücü tükeniyordu, sersem gibiydi, yine de, "Hayır, daha ölmek istemiyorum," diye düşündü. "Daima öldükten sonra ben de kuzeye gideceğim, sonra da..."

Derken yepyeni bir sorunla karşı karşıya kalıvermişti, diğerlerinden daha büyük bir sorun. Su yataklarının daha tamamen kurumadığı, kendisinin bu kadar sıska olmadığı günlerde bacaklarının iç kısmında, apış arasında ince uzun bir kan lekesi fark etti, bir şey ısırmış olmalıydı. Ama yok, kan içinden geliyordu. Bunu gördüğünde su yataklarının oradaydı. Kimse görmesin diye özen göstererek, elinde taşıdığı tenekelerle bacaklarını kapatıp evlerin arasından geri döndü; fakat Daima bir bakışta anlamıştı. "Bunun olmamasını diliyordum. Çok zayıfsın diye olmaz sanıyordum," dedi. Sonra da oturup Mara'ya bilmesi gerekenleri anlattı. Ancak Mara'yı en çok ilgilendiren nokta, asla ama asla bir erkeği yanına yaklaştırmaması gerektiğiydi, çünkü gebe kalması olabileceklerin en kötüsüydü. Onun ölümü demek olurdu, yetersiz beslenmeden ötürü çocuk da çok geçmeden ölürdü. O günden beri Mara her karşılaştığı erkeğe başka gözle bakıyor, çocuk yapmak için taşıdıkları aleti inceliyor ve neden kendini koruyamayacağını bir türlü kestiremiyordu. Mara buna kafa yorup erkeklerin güçsüz ve aç olmalarından dolayı korkacak bir şey olmadığına karar verdiyse de, Daima'nın sözleri kulağında küpe olarak kaldı. Yaşlı kadının böyle kaygılanmasının, onu bu kadar korkutmasının bir nedeni olmalıydı; Mara, onu hiç böylesine kaygılı görmemişti.

Kanın akması sürerken bir başka sorun daha belirdi. Kahverengi kumaş kanı emmiyordu. Köylü kadınların

kullandığı bağlar toz içindeydi. Daima, sandıkta duran o güzelim eski giysilerden birkaç parça koparıp onları kullanmasını önerdi, Mara da öyle yaptı, ama yüreği sızladı. Çevresindeki çirkinlikler onu ardından sürüklerken, arada sırada gizlice renkli giysilerle dolu sandığı açarak düşlere dalardı.

Kanama iki-üç gün içinde kesildi. Sonra yeniden başladı. O sıralarda kendi sorunlarından başını kaldırıp Mara'yı görecek durumda olmasa bile Kulik olan biteni sezmişti. Evet, sıskaydı, gıdasızlıktan kurumuştu, ama çelimsiz değildi. Mara, Kulik'in çevresinde dolaşıp durduğunu fark etti. Kulik onu görünce yanına gelmiş, kolundan yakalayıp pis bakışlarla sırıtarak, "Daha ne bekliyorsun, Mahondi bir koca mı?" diye sormuştu.

Mara onun elinden kurtulup kaçmıştı. Sonra kanın akması yine durmuştu, sanki adam bunu da biliyordu.

Kulik'in iki oğlu vardı. Birini su akrebi öldürmüştü, su yataklarında değil, köyün hemen dışında olmuştu bu. Gencin bir tek kemiklerini bulabilmişlerdi. Öteki oğluysa gezginlere katılıp kuzeye gitmişti. En sonunda Kulik de gitti, ama çok uzun zaman önce değil, gidişi daha yeniydi. Kaya evlerde yaşayanlardan en son ayrılan o olmuştu.

Son günlerde Mara, eğer çocuğum olursa –önce kanamanın yeniden başlaması gerekiyordu kuşkusuz– sevgimi verebileceğim bir canlı olacak diye düşünüyordu. Çünkü bazen kolları birini tutmanın, birini taşımaktan ağrımanın özlemini çekerdi. Kolları kardeşini nasıl kucakladıklarını unutmamıştı; bir de Mişkita vardı, sık sık yanına gidip kollarıyla boynuna sarılır, başını omzuna dayardı.

Ya buradan ayrılacak gücü bulamazsam diye düşündü. Daha önce hiç aklına gelmemişti bu. Oysa başından beri "buradan *gittiğim* zaman" vardı hep. Şimdi içine düşen kuşku onu ürküttü.

Yine o günlerden birinde bir öğleden sonra kaya sofanın üstünde otururken, Daima'nın yattığı tozlu raftan

gelen cılız, boğuk solumaları duydu, canlılar böyle soluk alıp veriyorlarsa ölüyorlar demektir diye aklından geçirdi.

Mara, epeydir Daima ile birlikte tutsak olduğu bu karanlık, sıcak yerden çıkmak istiyordu. Yüzüne ve kollarına su çarptığını, başından aşağı sular aktığını düşlüyordu. Duvarın önünde dizili tenekelerden birini alışkanlıkla kapıp gün ışığına çıktı, ikindi saatlerinin sonuna yaklaşıldığından ışık o kadar parlak değildi. Havada tembel tembel uçuşan toz şeytanları görüşünü engelliyordu. Bir yerlerde yangın vardı. Tozların arasında kuruyup yanmış kara ot parçacıkları da uçuyordu. Ot parçaları dilinde acı bir tat bıraktı. Biri koluna düştü, ovuşturdu; daha sıcak olduğundan teninde yağlı bir iz bıraktı. Duman kara bulutlar halinde eski şehrin bulunduğu tepelere ilerliyordu. Eğer ateş oraya sıçrarsa büyük bir yangın olurdu, Mara'nın bildiği kadarıyla orası hiç yangın geçirmemişti, bu doğruysa, her yer kuru ağaç ve çalılarla dolu olmalıydı.

Kaya Köy'deki evlerin arası birbirinden pek uzak değildi. Sıcak rüzgârlar yerdeki bütün tozu kaldırıp buraya taşıyordu. Rabat'ın öldüğü, şimdi de kaya rafta ölüsünün yattığı evin önünden geçti. Sağken yüzünden eksilmeyen yapmacık gülümseme, cansızken öfkeli bir ifadeye dönüşmüştü. Çatıda akrepler dolaşıyor, ama içeri girmenin yolunu bulamıyorlardı. Mara kayıtsızca, ağır adımlarla, ama nereye bastığına bakarak yürüdü. Dağlara giden yolda ayaklarını bile zor taşıyordu. Yok, buradan ayrılacak gücü yoktu; burada ölecekti. Boş akarsu yatakları boyunca ölü ağaçların dizili olduğu yere bakan tepeye varması bayağı sürdü. Yorgunluktan soluk soluğa kalmış, dili damağına, dudakları birbirine yapışmıştı. Az sonra kuru otların arasından aşağı inmeye koyuldu, bastığı yerlerde kemikler vardı, ama ikinci tepede kemikler çoğalıyordu, su yatağının her iki yakasını doldurmuşlardı. Ölmek üzere olan hayvanlar su bulabilmek umuduyla buraya akın

etmişlerdi. Çevrede türlü kemikler görülüyordu: Daha çok suya gereksinim duyduklarından daha önce ölen büyük hayvanların iri kemiklerinden tutun da, ölmeden önce evlerin kapılarına gelip su diye yalvaran gözlerle bakan küçük kürklü hayvanlarınkine kadar.

Mara, uzun zaman önce Kulik'in az kalsın Dann'i boğarak öldüreceği kurumuş su yatağında durmadı, iki dev su akrebinin kalıntıları, kaplumbağa kabuklarıyla su kertenkelelerinin kemikleriyle dolu ikincisinde de. İleride tertemiz beyaz bir kumsal uzanıyordu. Aylardır su değmemiş tenekeyi elinden bırakıp tuniğini çıkardı ve kumların üzerine çömeldi. Kendini yeterince güçlü hissettiğinde bu temiz, pırıl pırıl parlayan kumsala gelir, tozlarından arınırdı. Çöktüğü yerden uzun süre kalkmadan ince beyaz kumu avuçlayıp bacaklarından, kollarından aşağı boşalttı, kirli derisinin nasıl temizlendiğini izledi, sonra aynısını boynuna ve yanaklarına da yaptı. Yağ içindeki püsküllere benzeyen saçlarından da tiksiniyordu, ama ona çare yoktu, çünkü kum saçına yapışıp kalıyordu. Gözlerini iyice yumduktan sonra tepesini ve alnını defalarca ovaladı, sonra kumlara uzanıp yuvarlanarak sırtını ve omuzlarını kaşıdı. Bunu hayvanlardan görmüştü, bu düşünceyle birden irkildi, yakınlarda bir akrep var mı ya da geniş pençeleri ve gagasıyla büyük bir kuş veya kertenkele yaklaşıyor mu diye çevreye baktı; yok, eski kıyıların iki yanı da bomboştu. Yeniden kan akıyor mu diye başını bacaklarının arasına doğru eğip kontrol etti, ama apışarasındaki dudaklar kaskatı kesmiş, kuruluktan buruşmuştu. Çiş yaptığı yerin acımasına, tüm bedeni gibi öfke ve açlıkla kaşınarak su diye yalvarmasına alışmıştı. Çok seyrek işerdi, çişinin rengi öyle koyu sarı ve öyle keskin kokuluydu ki içilmesi olanaksızdı. Nereden mi biliyordu? Çünkü denemişti, sıvı bir şeyi boşa harcamamak düşüncesiyle yapmıştı bunu. Koyu damlaların toprak tarafından nasıl emilip hızla kuruduk-

larını, değdiği yerlerde karıncayiyen yuvalarına benzeyen yuvarlak küçük çukurlar bıraktıklarını izlemişti.

Oracığa çömelmiş, Daima'nın yaptığı, daha doğrusu eskiden yapmış olduğu gibi –gözleri kapalı, acı ve keder içinde– ileri geri sallanırken gök gürültüsünü işitti, gözlerini açtığında bulutları gördü, bunlar duman değildi. Uzakta, ufkun öteki yanındaydılar, ama oradaydılar, kuzeyde su vardı, yağmur yağıyordu. Bundan kuşkusu yoktu, kokusu burnuna kadar geliyordu. Yavaşça doğrulup kumsalı geçti, ayağa kalkarak kuruyan su yatağının başında dikildi, bulutları gözlemeye koyuldu; şimşeklerin kara bulutlar arasındaki dansını izlemeyeli epey olmuştu. Canı nasıl da su çekmişti, içi yanıyordu – yakında, pek yakında yağmur damlaları düşecek, susuzluktan çatlayan cildinde cızırdıyacaktı. Fakat bunu daha önce de yaşamıştı, ufukta yağan yağmura bakıp beklemiş, ama yağmur oraya gelmemişti. Bulutlar giderek genişliyor, başının üstünde ağırlaşıyorlardı. Gök gürültüsü bu kez daha mı şiddetliydi ne? Yaşayan hayvan kaldıysa, onlar da benim gibi umutlanıyordur, olanca güçleriyle bu yöne koşuyorlardır diye düşündü. Ancak ortalıkta tek bir hayvan göremedi. Derken toprağın, küçük bir kızken gördüğü gibi yuvarlanarak ona yaklaştığını gördü, kahverengi çığ geliyordu. Bu kez sel, ne o kadar derin ne de öyle süratliydi; gürlemiyor, geçtiği yerlerde bulduğu ağaçlarla çalıları, hayvanları sürüklemiyordu, ama geliyordu, az sonra oraya varacaktı. En sonunda kana kana su içecek, tenekesini doldurup günlerdir diline sarı köklerin suyundan başka bir şey değmemiş olan Daima'ya gerçek su götürecekti.

Sel bulunduğu noktaya geldi, yavaşça yayılmaya başladı; yüksek değildi, su yataklarına, çukurlara dolarken toprak köpürüp tıslıyor, suyu içine çekiyordu. Köpükler Mara'nın bacaklarına dek gelip çekildi. Onun anımsadığı, yeryüzünü bir baştan bir başa suyla kaplayan sellerin

hiçbirine benzemiyordu bu; yine de seldi, su taşkınıydı, kıyısında durup önce yüzünü, sonra kollarını, ardından da tüm bedenini içine daldırdı, kumda yaptığı gibi bu kez suyun içinde yuvarlandı. Az sonra takır tukur sesler kapladı ortalığı, suyun yüzeyinde pek çok hayvanın kemikleri yüzüyordu. Çabucak geri çekilmek zorunda kaldı, aralarında ağaçlar da vardı; daha önce yaşadığı su taşkınlarındaki gibi yemyeşil, taze ağaçlar değil, kuraklık sonunda kuruyup ölmüş, beyaz, kokulu ağaçlardı bunlar. Suda kalmak sakıncalıydı, yaklaşmak bile. Geride durup suda yüzen kemiklerle ağaçların sürüklenmesini bekledi. Sonra daha aşağılarda kıyıya takılı kalmış büyük bir ağaç gözüne çarptı, bir başka ağaç da gelip ona yaslandı; oluşan engelin arkasında kemikler birikiyordu, çoktular, pek çok. Gördükleri ona uzun, çok uzun zaman önce bir daha yüzlerini görmediği, haber alamadığı iki kurtarıcısıyla birlikte ırmağı geçerken, kemiklerin nasıl su yatağının altından aktığını anımsattı. Erkek, "Unutma!" demişti. "Buranın yerini unutma!" Ama kemikler hâlâ orada mı, yoksa yeniden suyla birlikte sürüklendiler mi diye bakmak için bir daha oraya dönememişti. Bulunduğu yer, iki yabancı ve Dann'le birlikte köye gelirken geçtikleri o yerden çok da uzak sayılmazdı. Şimdi burada da yeni bir kemik yığını oluşmaktaydı, kahverengi su üzerlerine gelince birbirlerine çarpıyorlardı. Sel suları çekilince kemikler orada kalacak, üzerleri tozla örtülecek, toprağa gömüleceklerdi. İnsanlar burasını bir ırmağın kıyısı sanacaklardı, ta ki bir başka sel gelip de... Takırtılar azalıyordu sanki, çamurlu su da hızını kesiyordu. Kuzeyde gök pırıl pırıldı, kuraklığın sıcak, parlak, düşmanca mavisine dönüşmüştü yine, yakında sular buhar olup uçacaktı. Geride kalan kemiklerin gelip ona çarpmasını göze alacak kadar umutsuzdu; suya girdi, üstüne başına su çarptı, avuç avuç içti. Tüm vücudunun çamurlu suyu emdiğini hissediyordu. İçinde

durduğu su yine alçalmaya ve çukurlara doğru çekilmeye başlamıştı; bedeni serinleyip dinçleşmiş, üzerindeki kir tabakası gitmiş, geriye suyla gelen ince bir çamur tabakası kalmıştı: grimtırak, zar gibi bir tabaka... Kaya Kabilesi'yle aynı renk oldum diye düşündü ama umurunda değildi. Aklında Daima vardı, daha ağzına bir yudum su koymamış, yüzüne tek damlası değmemişti. Gücünü yeniden toplayan Mara, ufuk çizgisine doğru batan güneşi arkasına alarak sıcak ve kuru gökyüzünün altında evin yolunu tuttu, su birikintilerine akın eden böcek, akrep ya da başka yaratıklara basmamak için attığı her adımı kontrol ederek yürüyordu. Kocaman akreplerle karşılaştı, sıra sıra olmuş, suya gidiyorlardı.

Daima karanlık, sıcak odada inliyordu, ağır ağır alıp verdiği soluğu alev gibiydi. Mara, panjuru indirip kapıyı araladıktan sonra Daima'ya su verdi, tepelerde yağmur yağdığını, küçük bir su baskını olduğunu anlattı. Ama yaşlı kadın bunlarla ilgilenemeyecek kadar ağır hastaydı. Mara onu baştan aşağı yıkadı, kuruyup çatlayan derisini iyice ıslattı; saçlarını bir bez parçasıyla ovuşturdu. Ona yudum yudum su içirdi.

Sabah olduğunda yeniden su birikintilerine gidecek, belki arkadaki tepeyi de aşıp ırmağa yönelerek tenekelerle su taşıyacak, evin içinde bulunan ve ortalıkta artık kimsecikler kalmadığından hırsızlık yapan da olmayacağı için kapısına kilit vurulmayan sarnıcı dolduracaktı. Sarnıç tamamen dolana dek o yolu pek çok kez gidip gelmesi gerekecekti, ama birden duraksayıp kendine şu soruyu sordu: "Bunu neden yapayım ki? Yakında Daima ölecek ve hiçbir şey beni buralarda tutamayacak." Gece boyunca gözüne uyku girmedi; kapıda durdu, karanlığa ve yıldızlarla dolu ışıldayan gökyüzüne baktı. Gün ağarmaya başlar başlamaz tenekeleri kaptığı gibi evden çıkıp kapıyı sıkıca kapadı ve yola düştü, kavrulan toprakta ondan başka kı-

mıldayan canlı yoktu. Tepeye varıp da durduğunda görebileceği tek şey vardı: Sular çekilmiş, dört bir yanda bıraktığı ince tabaka kuru ağaç dallarına takılan kemik yığınlarını kaplamıştı. Su birikintilerinin içi ve dışı akrep, örümcek ve türlü böceklerle kaynıyordu. Bunca zamandır nerede saklanıyorlardı acaba? Epeydir akrepten başka canlı görmemişti. Dün üzerinde yuvarlandığı kumsal işte karşısındaydı, ıslaktı ve bembeyaz parlıyordu. Su yatağı boyunca dizili ölü beyaz ağaçların dalları koyu renk kabuk bağlamış gibiydi. Bunlar da böcekti, binbir çeşidi. Gereksindikleri suyu içip akreplerden kurtulmak için ağaçlara mı kaçışmışlardı?

Acıkmıştı. Yeterince su içmiş, susuzluğunu gidermişti, önceden tüm bedeninde bir bütün olarak hissettiği ağrı ve sancıları şimdi teker teker ayırt edebiliyordu – midesi guruldayıp kazınıyor, âdeta haykırıyordu: Yemeliydi... Ama ne yiyecekti?

İkinci tepeye yöneldi, doruğa tırmandığında gördükleri aşağı yukarı beklentilerine uyuyordu. Kurumuş akağaçların altında kahverengi bir dere akıyor, beyaz dallar "bize su verin" diye yalvarırcasına dereye uzanıyordu. Suyun her iki yanına kemikler toplanmıştı, ama öyle yığınlarca değil; böceklerle akrepler de üstlerinde geziyorlardı. Adımlarına dikkat ederek aşağı indi, kemiklerle suyun arasında durdu. Su yavaş akıyor, giderek altındaki beyazımsı killi toprağa çöküyordu. Toprak çok geçmeden tepelerdeki ölü kentin duvarları gibi kuruyup katılaşacaktı. Mara'nın pek sık geldiği yerler değildi buralar, çünkü köyün yakınlarındaki su birikintileri kuruduğunda bu ırmak da kururdu. Neden buraya çok seyrek gelmişti? Eski kent yıkıntılarına gitmek daha çok hoşuna giderdi de ondan. Ayrıca, köylüler evlerini terk etmeden önce onlardan uzak durmaya çalışırdı; onlarsa yıkıntılara hiç yaklaşmaz, su birikintilerini yeğlerlerdi. Tepelere çıkacak gücü kalmadan önceki günlerde bile yaşantısı bayağı dar alanlar içinde geçmişti.

Suyla birlikte gelen çamur çukurların dibine çökmüştü. Dip görünüyordu. Kulakları çınladı. Şakıyan böcekler dallara doluşmuştu. Onları duymayalı ne kadar... En son ne zaman duyduğunu anımsayamadı. Başka bir ses... yok canım olamaz... olanaksız... Evet, gölün kıyısından vıraklama sesi geliyordu. Siyah ya da yeşil bir kurbağa sert, kuru çamurun altında geçen kurak yılları başarıyla atlatmış, şimdi de suyla birlikte yumuşayan çamurlu yüzeye çıkmış bir taşın üstünde oturuyordu. Bir değil, birkaç taneydiler. Suların iyice çekilmesi –ki hızla gidiyordu– onların da sonu demek olacaktı. Ötüşen böceklerin de. Her yer yeniden sessizliğe gömülecekti.

Mara kahverengi tuniğini çıkarıp bir su çukurunun kenarına çöktü. Usulca içine girdi, yuvarlandı, suda yattı, orası çamurlanınca kalkıp başka bir göle gitti, çömelip sudaki yansımasını izledi. Bir deri bir kemik kaldığını gördü. Gözleri çukura kaçmıştı. Ama en çok saçlarından nefret etti, yağlı, kaskatı kesilmiş tutamlardan. Dokunmaya iğreniyordu. Suda kendine bakarken yanında birini daha gördü. Erkek avuçlarını suya daldırdı, doldurup içti, bakışları kızın üzerindeydi. Çırılçıplaktı. Bacaklarının arasından Daima'nın sakınması gerektiğini söylediği şeyi gördü: Körpe iki yuvarlak topla üzerindeki kalın uzun kamış. Mara'nın banyo yaparken gördüğü Kaya Kabilesi erkeklerinin kırışık buruşuk kamışlarından çok farklıydı. Bu genç kendisi gibi sıska değildi. Etleri dolgundu. Birinin yüz kemiklerinin ya da kollarıyla bacaklarının böyle düzgün deriyle kaplı, yumuşacık olduğunu görmeyeli nice zaman olmuştu. Erkek olduğu yere topuklarından destek alarak çömelmiş, suyun parmak aralarından geçmesine izin verirken dinç ve rahat görünüyordu. Ondan sakınmalıyım diye düşündü Mara. Ama bu erkek Kaya Kabilesi'nden değil ki... Ansızın onu tanıdı, Dann'di bu, aslında onu daha ilk anda tanımıştı. Kollarını ona doğru uzattı, sonra aşağı indirdi, gülümseyerek "Geri dönmüşsün," dedi.

Dann sesini çıkarmadı. O da Mara'ya bakıyordu, her noktasını inceliyor, belleğine geçiriyordu... Peki ama neden hiçbir şey söylememişti? Gülümsememişti bile, sanki duymamıştı. Kaşlarını çatmış, onu süzüyordu. Aradan beş yıl geçmişti. O zaman on yaşındaydı, şimdi on beş. Delikanlı olmuştu. Kaya Kabilesi on üç ya da on dört yaşında evlenir, Dann'in yaşına gelince de baba olurdu.

"Daha buralardan ayrılmadığını duydum," dedi. "Ondan önce, ölmüştür, diyordum."

"Herkes öldü, benimle Daima dışında."

Ayağa kalktı. Eskiden onların yurdunda uşakların giydiklerine benzeyen, beyazımsı kaba kumaştan bir tuniği yerden kaldırdı. Tozunu silkeledi ve başından aşağı geçirdi. Mara bir anda kendisinin de çıplak olduğunu fark etti. Her zamanki gibi tiksinerek kahverengi tuniğini giydi. Dann bunu görünce yüzünü ekşitti. Bunu anımsıyordu. Peki ya başka neler kalmıştı aklında?

"Ne gördün?" diye sormak istedi, ama bir yer, kuştüyü, ağaç ya da kişi sorulurdu, beş yıl sorulur muydu hiç?

"Nerelerdeydin?" diye sormasına karşılık o güldü. Bunun nedeni aptalca bir soru sormuş olmasıydı. O âna dek ne kahkaha atmış ne de gülümsemişti. "Sen bunca zamandır hep burada mıydın?"

"Evet."

"Bir tek burada, başka bir yerde değil mi?"

"Öyle," dedi. Böyle bir soru Mara'nın bilmek istediklerinin bir bölümünün yanıtıydı. Dann'in gülümsemesi küçümser gibiydi, gülümsediğinde Mara kendi yaşamını onun gözleriyle gördü: Hiçbir şey yapmamış, hiçbir yere gitmemişti, oysa o...

"Sana burada olduğumu kim söyledi?"

"Gezginler."

Mahondi dilini kullansa da sanki unutmuş gibi tutuk konuşuyordu. Mara sık sık Daima'yla konuştuğundan cümleleri daha akıcıydı.

"Mahondilerle bir araya gelmiyordun demek?"

Dann yine o kesik kahkahasını attı, "Öyle sayılır, evet. Çok değil."

"Eve dönüp Daima nasıl diye bakacağım. Ölmek üzere." Tenekelerini suya daldırıp yürümeye koyuldu. Dann'in kendisiyle gelip gelmeyeceğini bilmiyordu. Aklından geçenleri, hareketlerini kestiremiyordu; onu tanımıyordu. Yine çekip gidebilir, ortadan kaybolabilirdi.

Giderek daralan su yatağından yürüyerek, içinde akreplerin dövüştüğü, ağaç kurtlarının dallardan aşağı atladıkları, suya iner inmez de akreplerin kıskaçları arasında paramparça oldukları hızla kuruyan çukurları dikkatle geçtiler.

Mara, "Buradaki bütün böceklerle akrepler gitgide irileşiyor," diye anlatıyordu.

"Her yerde aynı. Güneye inince."

Güneye inince sözünü Mara'nın aklı kolay kolay almadı. Kendisi de sık sık, "kuzeye çıkınca" ya da "güneye inince" derdi, ancak ona göre güneyin anlamı eski evleri ve aileleriydi. Ondan çok daha fazla şey bilen Dann içinse güneyin anlamı daha geniş olmalıydı. Dediklerinin ya da düşündüklerinin hemen hepsi eski ülkelerinden, "Ne Gördün?" oyunundan ve Daima'nın anılarındandı. Sanki onca zamandır başka bir dünyada yaşıyordu. Köye varmaları biraz zaman aldı. Bunun nedeni Mara'nın yavaş yürümesiydi. Dann hep onu arkada bırakıyor, sonra durup yetişmesini bekliyor, ama yola koyulduktan az sonra yine öne geçiyordu.

Köye geldiklerinde ona ölülerin hangi eve kondukları-nı, hangi sarnıçta ceset bulunduğunu gösterdi. Hoş, onlar çoktan kurumuş, iskelet olmuş olmalıydılar.

Rabat'ın evinin önüne geldiklerinde Dann durdu; anımsamıştı. Kapıyı arkaya itti, içeriye göz attı, Rabat'ın yattığı köşeye yaklaşıp durarak ona baktı. Sonra cesedi tek omzundan kaldırıp uzun uzun yüzünü inceledi ve bir tahta parçası gibi yere bıraktı. Mara, elimize geçen her-

hangi bir tahta parçasına bile onun Rabat'a yaptığından daha iyi davranırız diye geçirdi içinden. Dann'le ilgili yeni bir gerçeği daha öğrenmişti: Ölülerin onun için bir anlamı yoktu; ölüme alışmıştı.

Mara evin kapısını aralayıp içeriye kulak verdi. Önce Daima'nın öldüğünü sandı. Soluk alışı duyulmuyordu, ama sonra hafif bir inleme işitti, uzun bir aradan sonra bir tane daha.

Dann, "Gidiyor, yolcu," diye açıkladı. Daima'nın yüzüne bile bakmadan arka odalara geçti.

Mara su doldurduğu tası Daima'nın dudaklarına götürdü, ama yaşlı kadın yutkunamadığından su üstüne boşaldı.

Dann geri gelip, "Haydi gidelim," dedi.

"O yaşadığı sürece hiçbir yere gitmem."

Dann kaya masaya oturup kollarını kavuşturdu, başını kollarına koyup hemen uykuya daldı. Soluk alıp verişi düzenli, sağlıklı ve sesliydi.

Mara yaşlı kadının yanına oturup ıslattığı bir bez parçasıyla yüzünü, kollarını ve ellerini sildi. Bir yandan da ağız dolusu su içiyor, bundan hoş bir şaşkınlık duyuyordu, ne de olsa bunca zamandır tası eline alıp, bir-iki yudumdan başka almamalıyım diye düşünmeden bir dikişte içtiği görülmemişti. Bir şeyler yemezsem ben de ölürüm düşüncesiyle Daima'yı bırakıp kilere gitti. Birkaç kök kalmıştı. Birini alıp dilimledi, parmaklarına bulaşan suyunu yaladı. Kuru gıdaların saklandığı sarnıcı açıp içinde azıcık beyaz un kalmış tenekeyi çıkardı, bunu bir gün buradan gitme gücünü bulabilirsem yanıma alırım diye düşünerek saklamıştı. Üç mevsimdir başka şeylerle değiş tokuş etmek için oralara un getiren kimse olmuyordu. Tadı biraz küflüydü, ama yenmeyecek gibi değildi. Suyla karıştırıp hamur yaptı, sarnıcın üstüne yatırdı, kavurucu sıcakta hemencecik pişeceğini biliyordu. Daima'nın yanına döndüğünde yaşlı kadın ölmüştü.

Dann derin uykudaydı.

Mara ellerini omzuna uzattı, ama daha değmeden delikanlı ayağa fırladı, elinde bir bıçak vardı. Mara'yı görünce tanıdı, başını sallayıp yerine oturdu ve kök dilimlerinin durduğu tabağı çabucak önüne çekip yemeye koyuldu. Hepsini silip süpürdü.

"İkimiz için hazırlamıştım."

"Söylemedin."

Gidip bir kök daha aldı, Dann'in bakışları altında yedi. Sonra sarnıcın üstünde pişen yassı ekmeği getirdi, ikiye böldü, yarısını ona verdi.

"Bu, neredeyse son kalan undan yapıldı," diye açıkladı.

"Bende de biraz var."

Dann ekmeği bitirince Daima'ya yaklaşıp eğildi, gözlerini bir süre yüzünden ayırmadan baktı. Ayrıldığından bu yana pek değişmemişti herhalde, beyazlaşan saçları dışında.

"Onu tanıyorsun, değil mi?"

"Bize o baktı."

"Ülkemizi anımsıyor musun?"

"Hayır."

"Gorda'nın bizi kurtardığı geceyi, sonra da bizi Daima'nın yanına göndermek için uğraşıp didinmesini?"

"Hayır."

"Hiçbirini mi?"

"Hayır."

"Bizi buraya getiren iki kişiyi?"

"Hayır."

"Ya Mişka'yı? Yavrusu Dann'i? Ona Dann adını sen koymuştun?"

Kaşlarını çattı. "Galiba. Biraz."

"Mişkita'ya hoşça kal demek zorunda kaldığında ağlamıştın."

Şimdi iç çekiyordu delikanlı, gözlerini Mara'ya çevirdi, sert bakışlarını bir süre ondan ayırmadı. Anımsamaya mı çalışıyordu? Anımsamak istemiyor muydu? Bundan hoşlanmamış mıydı, anılarını su yüzüne çıkarmaya çalışması hoşuna gitmemiş miydi?

Mara için kolay değildi: Bütün bedeni, hele kolları Dann'e nasıl kucak açtığını, onun da ablasına nasıl tutunup sarıldığını biliyordu ama o hiçbirini anımsamıyor gibiydi. Oysa Mara'nın en taze anıları bunlarla ilgili olanlardı; Dann'e bakmak onun yaşantısının en başta gelen ve en önemli parçası olmuştu. Şimdiyse birlikte geçirdikleri o yıllar uçup gitmişti sanki.

Eğer kollarımı uzatıp onu kucaklarsam, sarıldığım kişi Dann olmayacak diye düşündü; bacaklarının arasında tehlikeli bir organı olan yabancı bir erkekti o. Artık ona ne sarılabilirim ne de öpebilirim.

Tam kendi benliğinin yok olduğunu, Mara adlı kişinin artık bir gölgeye ya da hayalete dönüştüğünü hissetmeye başladığı anda, Dann'in beklenmedik sözler ettiğini duydu: "Sen bana şarkı söylerdin. Uyumadan önce bana şarkılar söylerdin." Sonra gülümsedi. Bu küçümseyen ya da alaylı bir gülümseme değil, onun tatlı gülümsemesiydi, ancak Mara'ya öyle geldi ki, gülücükler şarkılar içindi, onları söyleyen kendisi için değil.

"Sana ben baktım," dedi.

Dann tüm gücüyle anımsamaya çalışıyordu, Mara bunu görebiliyordu. "Daha sonra birbirimize her şeyi anlatırız," dediğini duydu. "Ama şimdi yola koyulmalıyız."

"Nereye?"

"Burada kalamayız."

Ama ben diye içinden geçirdi Mara, ben nicedir buradaydım, Daima da... Uzun yıllar boyunca başardığı bir şeyi göstermek istedi Dann'e. "Şuradaki tepelerde eski şehirler var. Sen oraları hiç görmedin. Yangın sönünce seni götürebilirim."

"Yıkıntılar her yerde var. Göreceksin."

Mara ile Dann masa işlevi gören kaya parçasında karşılıklı durmuş, birbirini hoşnut etmeyi dileyen yabancılar gibi bakışırken, akıllarından geçenler bambaşkaydı: Bu yüz ifadesiyle ne demek istiyor anlayamıyorum... bu bakışlarla... bu gözlerle... ne diyor acaba? Aynı anda iç çektiler.

Dann kendini toparladı. Keskin, bilmiş bakışlarla çevresini kolaçan etmeye koyuldu, belli ki plan yapıyordu. Mara bunu anlamıştı, ama ne tür planlar olduğunu kestiremiyordu. Çünkü hep burada bulunmuş, onca zamandır bu köyden başka hiçbir şey görmemişti, fakat Dann...

"Önce su," dedi. Tahta saplı iki tenekeyi alıp iple birbirine bağladı. Sağlam olup olmadığını kontrol ettikten sonra tenekeleri kalın bir sopaya geçirdi. Arka odalardan birindeki sarnıca gitti. Neden o sarnıcı seçtiğini Mara'ya açıklaması gerekmiyordu, çünkü Mara da biliyordu ki, sarnıçtaki suyun çamuru zamanla iyice dibe çökmüştü.

Dolu tenekelerle geri geldi. "Bütün tenekeleri götürememiz ne kötü."

"Orada yok mu? Hem biz nereye gidiyoruz?"

"Yok sayılır. Bu metalden değiller. Bütün bu elimizdekiler bize bir yıl yeter. Neyse boşver. Şimdi sıra yiyeceklerde." Masaya deri bir kese koydu ve içindeki unu kıza gösterdi. Birkaç ekmek yapmaya yeterdi. Mara yan odadan on tane sarı kök ve tacirlerin en son getirdikleri bir torba beyaz un getirdi.

"Başka yok mu?"

"Hepsi bu."

"Yanına bunlardan da al." Mara'nın üzerindeki kahverengi giysiyi işaret ediyordu.

Kız yüzünü ekşiterek gidip bir kucak dolusu getirdi.

"Bunların karşılığında yiyecek alabiliriz," diye açıkladı. Onları üçer üçer ayırıp denk yaptı.

Mara yeniden sandığın durduğu odaya gitti, dökümlü kumaştan eski şık elbiselerle geri geldi, onları yere yaydı. Delikanlı kaşlarını çatarak birini aldı, elleri böyle yumuşacık kumaşa dokunmaya alışkın değildi.

"Bunları bıraksak iyi olur," dedi. "Eğer görürlerse sanırlar ki biz... biz..."

"Ne sanırlar? Ama öyleyiz. Ülkemizde bunları giyerdik. Onları bırakmak hiç içimden gelmiyor."

"Hepsini alamazsın."

"Bu ikisini alacağım." Kara kayanın üzerinde parıldayan uçuk pembe ve sarı renkli elbiseleri gösterdi.

"Belki onlara para verecek biri bulunur. Belki de karşılığında yiyecek alırız."

İki çuvalı yan yana yere koyup içini doldurmaya başladılar. Önce kızınkini. Kanama olduğunda kullandığı kumaş parçaları en alta kondu. Mara utanıp sıkılmıştı, acele ediyor, ne yaptığı görülsün istemiyordu, ama Dann anlamıştı, bunu başını sallayarak belli etti. Nasıl bir sorunla karşı karşıya olduğunu anlaması onu rahatlattı. Sonra iki elbiseyi katlayıp yerleştirdi. Üstüne de kahverengilerden üç tane koydu. Arkasından beş sarı kökle, küçük un torbası girdi bohçaya. Delikanlının çuvalına da eski bir kumaş parçasına sarılmış bir balta, beş kök, kendi unu, üç kahverengi tunik. "Gidelim," dedi Dann.

"Bekle." Mara, Daima'nın yanına gidip yanaklarını okşadı, bedeni hızla soğuyordu, gözyaşlarını tuttu, çünkü ağlamak boşa su dökmekti. Daima burada yatacak, tıpkı Rabat gibi kaskatı kesecek, belki de akrepler çatıdaki samanların arasından içeri girecek diye düşündü. Önemli değil. Ama tuhaf değil mi? Her saniyemi Daima için kaygılanarak, ona ne yedirebilirim, ne içirebilirim, hasta mı, rahatı yerinde mi diye tasalanarak geçireyim, sonra da onu akreplere yem olarak bırakayım.

"Mumumuz var mı?"

Yerdeki büyük mumları gösterdi. İçlerinden birisi yarıya dek kullanılmıştı. Daima altında neyin saklı olduğunu unutarak bir akşam onu yakmış, ancak genzi yakan yanmış deri kokusu ortalığa yayıldığında içinde ne olduğu aklına gelip söndürmüştü. Mara mumun konduğu ayağı kaldırıp baş aşağı çevirdi, altındaki kapağı çıkarıp keseyi aldı. Pırıl pırıl parlayan, insanın içine sıcaklık veren altın paraları kayanın üstüne döküverdi. Dann birini alıp altını üstünü inceledi, hafifçe ısırdı.

Rengârenk elbiseler gibi bambaşka bir dünyadan gelip oraya düşmüş, güzelim çil çil altınları görünce Mara gözyaşlarını zor tuttu: Bu çirkin, tozlu, kayalık, vahşi yere hiç yakışmıyorlardı.

Dann, "Kimsenin bunları isteyeceğini sanmam," diye belirtti. "Onları kullanan da yok galiba." Sonra aklına bir şey geldi: "Ama belki de bunun nedeni benim bulunduğum yerlerde... bulunduğum yerlerde yoksul kimselerin olmasıdır. Oralarda bunlar kullanılıyor," dedi ve kölelerin giydiği türden giysisinin iç cebinden kirli küçük bir kese çıkarıp içindeki parlak, grimtırak metal paraları altınların yanına boşalttı. Mara avucuna alıp baktı. Hiç ağırlıkları yoktu, üzerleri yağ bağlamıştı.

"Eski çanak çömlekleri yaptıkları metalden bu."

"Doğru. Bayağı eskiler. Yüzlerce yıllık bunlar." Bir paranın üstündeki işareti gösterdi. "Bu beş demek." Parmaklarıyla beşe kadar saydı. "Beş. Kimbilir o zamanlar beş ne anlama gelirmiş? Şimdi biz ne dersek o kadar eder."

"Kaç tanesi bir altın para eder?"

Dann kahkahalara boğuldu, Mara'nın sorusu ona çok gülünç gelmişti. "Pek çok..." Kollarını iki yana açtı. "Yok, yok bu odayı dolduracak kadarı... Bırak onları. Başımıza bela açarlar."

"Olmaz. Annemizle babamız... ailemiz, Ulus onları bize göndermiş. Daima'ya." Altın paraları avucuna alıp mumun yağıyla sertleşmiş kesenin içine birer birer saya-

rak koymaya başladı, her biri Dann'in başparmağındaki tırnak büyüklüğündeydi, ondan iki kat daha kalın ve şaşırtıcı ağırlıkta minik parlak altın paralar. Elli taneydiler.

"Elli," dedi. Dann de, "onları iyi gizle," diye karşılık verdi.

İşte az kalsın onların yaşamlarını pek çok kez kurtaracak olan altın paraları orada bırakıyorlardı.

Akıllarını epey kurcalamışa benzeyen altın paralar konusunda yaptıkları küçük tartışma onlara önemli şeyleri unutturdu. En kötüsü kibriti unutmalarıydı. Sonra tuzu. Mum ayaklıklarından birinin altından biraz tuz kazımaları ne kadar kolaydı oysa, akıllarına geldiğindeyse iş işten geçmiş olacaktı. Tam kapıdan çıkarlarken Mara kazma çomağını almayı akıl etti, yıllardır elinden düşürmediği için kullanılmaktan ucu boynuz gibi sivrilmişti.

Askıya geçirdikleri tenekeleri birlikte taşıyarak yola çıkarlarken ikisi de aynı şeyi düşünüyordu: Su almayı unutmadık ya, en önemlisi bu.

4

İkisi kapıda durup dışarıdaki ışığa, ısıya ve toza baktılar. Havada kara benekler uçuşuyordu. Tepelerin ardında da kızıl alevleri görüyorlardı. Rüzgâr onlardan yana esiyordu. Bunu düşünürlerken, en yakınlarındaki tepeye ateş sıçradı ve ölü bir akağacı ânında yakıp kül etti, sonra orada kalıp çevreye kıvılcımlar saçmayı sürdürdü.

"Rüzgâr yön değiştirmezse alevler çok geçmez buraya varır."

"Kaya evlerin içine işlemez ki."

"Daima'nın üstündeki samanlar yanar."

Mara'nın içinden, ben daha az önce ölülerin başına ne geleceğinin önemli olmadığına karar vermemiş miydim diye geçiyordu. Ama üzülüyordu işte, kendine kızdı. Her ölenin ardından böyle üzülürsem, bundan sonraki yaşantımda başka bir şey yapamam diye düşündü. Gözyaşlarını siliyordu. Dann gördü, üzüntüsünü paylaştığını belli eden bir sesle, "Yanıp kavrulmak istemiyorsak, artık çıkmamız gerek," dedi. Güneş ışığı altında tam olarak seçilemese de, ince alev dilimleri, kuruyup sararmış otların arasından onlara yaklaşıyordu.

Yürüdüler, koştular, Mara dayanacak sopası olduğuna seviniyordu, kaya evlerin aralarından geçip ilk tepeyi aşarak yarısı boş su yataklarından aşağı, sonra ikinci te-

peden yukarı yol aldılar. İnce bir oluk gibi akan ve geçtiği yerde hafif bir ıslaklık bırakan bir karışlık dereye inerlerken üstleri başları akrep, örümcek ve türlü böceklerle doldu, kimi ölü, kimi canlıydı.

Dann tenekesini yere bıraktı, Mara'ya aynısını yapmasını söyledi. Sonra iki kurbağa yakalayıp göz açıp kapayıncaya kadar tuniğinin altından çıkardığı bıçakla onları öldürdü ve derilerini yüzdü. Mara o güne dek böyle el çabukluğuyla iş yapıldığını görmemişti. Delikanlı yemesi için ona biraz pembe et verdi. Mara hiç et yememişti ya da yediğini anımsamıyordu. Onun lokmaları çiğnemesini izlerken midesi bulandı. Dann uyardı, "Yemezsen aç kalırsın."

Eti ağzına atıp çiğnemeye zorladı kendini. Ağzı acıdı, çünkü et sertti, zaten açlıktan dişleri sallanıyordu. Yine de olanca gücüyle çiğneyip yuttu, yedikleri midesine ulaştı. Derken anımsayabildiği kadarıyla uzun yıllardır ilk kez bağırsaklarını boşaltma isteği duydu. Birkaç adım öteye gidip otların arasına girdi, çömeldi; içindekiler boşaldı. En son kakasını yaptığında Mişka'nınkiyle Mişkita'nınkilere benzeyen kara, yuvarlak taneler çıkmıştı. Ama şimdi su gibi toprağa akıyordu. Kuraklık hastalığının ilk belirtisiydi sulu kaka.

Yüksek sazlıkların arasından, "Galiba kuraklık hastalığına yakalandım," diye Dann'e bağırdı; onun yanıtıysa, "Hayır, yeterince su içmeye alışık olmadığın içindir," oldu.

Mara'nın diz çöküp su birikintilerinin birinden su içmesini sağladı, sonra bir daha. Kendisi de içti. Ayaklarını suya sokup yan yana oturarak bir süre öylece kaldılar, etleri sudan büzüşmüştü. Mara iki eliyle saçlarını kavradı, geriye kaldırmayı denedi, sertleşmiş, yağlı saçlarına su değdirse hiçbir şeyin değişmeyeceğini biliyordu. Onu izleyen Dann ansızın bıçağını çıkarıp, "Başını öne eğ," dedi. Kız, galiba beni öldürecek diye düşünürken bıçağın

sırtını kafatasında hissetti, aynı anda çirkin tutamlar yere düşmeye başladı. Başına bıçak saplanacak korkusuyla kımıldayamıyordu, ama Dann ustaydı, derisinde küçük bir çizik bile olmadı. "Nasıl oldun baksana," dediğini işitti, suya iyice yaklaştığında pırıl pırıl parlayan başını gördü, bir kemik ya da ceviz gibi pürüzsüzdü; ağlamaya başladı. "Oh, çok sağ ol, çok sağ ol."

"Sağ ol, sağ ol," diye yineleyerek kendisiyle alay ediyordu, bu sözcüklerin onun yaşamının bir parçası olmadıklarını anladı.

Yüzünün, vücudundaki bütün kemiklerle çukurların, kel kafasının onu bir iskelete benzettiğini düşündü; yanaklarıyla bedenindeki etler dolgunlaşır umuduyla biraz daha su içti.

"Artık kalkıp yola çıksak iyi olacak."

Arkalarında, köyün olduğu yerde gökyüzü dumanla kaplanmıştı ve gökten üstlerine kurum yağıyordu.

Yürüyemiyorum, yerimden kıpırdayamıyorum diye düşündü Mara. Köyden buraya koşar adım yürümek, tepeleri aşmak onu tüketmişti. Bacakları titriyordu. Ona yetişemezsem beni bırakıp yoluna gidebilir diye içinden geçirdi. O iki adamla birlikte çekip gitmemiş miydi? Ne onu ne de Daima'yı umursamış mıydı?

"Birlikte gittiğin şu iki adama ne oldu?"

Kaşlarını çatarak, "Bilmem," dedi Dann. Ardından bütün bedeni ürperip titremeye başladı. Mara'nın gözünün önüne ablasına sarılmış titreyen küçük Dann geldi. "Onlar... beni dövdüler... onlar..." Dann hıçkırıklara boğulmak, ağlamak üzereydi, bu çok belliydi.

"Peki ellerinden nasıl kurtuldun?"

"Biri beni iple kendine bağlamıştı. Onlara ayak uyduramıyordum. Bazen beni yerde sürükledikleri bile oldu. Bir gece ipi dişlerimle kemirip kopardım. Epey sürdü." Soluklanıp anlatmayı sürdürdü: "Çok sürmemiştir belki.

Bana öyle gelmişti. Daha çocuktum. Açlıktan ölecek gibiydim. Bir evin kapısını çaldım, kapıyı açan kadın beni içeri aldı. İki adam gelip sorduklarında beni sakladı. Bir süre orada kaldım, ne kadar bilmiyorum."

"Sonra ne oldu?"

Daha fazlasını anlatamayacağını sezdi, en azından şimdilik. "Birkaç kişiyle kuzeye gittim. Bir kasabaya vardık, orada barış vardı, insanlar vardı, yiyecek ve su vardı. Sonra savaş yeniden başladı. Asker olacaktım, ama ben yine kaçtım..." Birden susuverdi. "Sana hepsini anlatacağım Mara. Ben de senin yaşadıklarını öğrenmek istiyorum. Fakat şimdi çabuk olmalıyız, haydi."

Mara'yla aralarında sopa vardı, omuz omuza yürürken dengede durmasına yardım ediyordu. Geniş su yatakları boyunca ilerlediler, tepenin yarısını kaplayan kemik yığınlarıyla dolu suya yaklaşmadılar. Büyük alevlerin yukarılara tırmanıp büyük kentlerin olduğu tepeleri yaladıklarını görebiliyorlardı. O tepeler daha önceden de yanmış olmalıydı, hem de sık ancak eski duvarlar sapasağlam ayakta kalmıştı.

Dann'in arkasından yürürken, "Yolculuğun sırasında," diye söze başladı, "şeyi öğrendin mi, şeyy..." Ne soracağına karar veremiyordu, bilmek istediği o kadar çok şey vardı ki. "Daha önce de buna benzer bir kuraklık yaşanmış mı? Yoksa yalnızca burada mı?"

"Anlatacağım," diye sözünü kesti Dann. "Ama şimdi sessiz olalım. Çevrede kimin olacağı belli olmaz."

"Kimse yok. Herkes gitmiş ya da ölmüş."

"Dört bir yanda bir yerden bir yere gidenler var, su arıyorlar, daha iyi koşullar arıyorlar. Bazen bana öyle geliyor ki, sağ kalan herkes kalkmış bir yerlere gidiyor."

İkindiyi yarılamışlardı, günün en sıcak saatleriydi, güneş olanca gücüyle üzerlerine vuruyor, toprak ayaklarını yakıyordu. Mara'nın kel kafası ağrıyor, serbest olan elini

başına koymuş yürürken zonkluyordu. Ortalık toz dumandı. Gökyüzünü kaplayan duman bulutlarının arasından kurum yağarken, yer yer sarılıklar görülüyordu, dumanın karalığını tek bozan güneşin ışınlarıydı. Yere yatıp uzanmak istedi, oturmak, bir kaya bulup altına girmek...

"Duramayız Mara. Arkana bak." Mara gözlerini kısıp bakınca dumanın köyden yükseldiğini, alevlerin su yatağına eriştiğini ve çok geçmeden yürüdükleri yakaya sıçrayacağını gördü. Kemik yığınları yanar mıydı, yanarsa onca hayvanın geçmiş yaşamları kül olup gider miydi? Dann onun kollarıyla başını örtmeye çalıştığını fark edince çuvalından bir bez parçası çıkarıp başını bağlaması için uzattı, böylece güneşten biraz olsun korunabilecekti. Mara onun her yerinden nasıl ter fışkırdığını gördü; Dann de terliyordu. Bacaklarından aşağı süzülen suyun sulu kaka olmasından korktu. Hemencecik eğilip baktı, yok, terdi. Bütün su uçup gidecek diye korkuyordu; bir su birikintisi bulup birlikte içmeye koyuldular. Doyasıya içtiler, ikisinin de aklından, su bulmuşken içmeliyiz diye geçiyordu. "Hadi," dedi Dann. "Eğer rüzgâr yön değiştirirse, yangın bize yetişecek."

Askının bir ucunun kendisinde olmasından hoşnuttu Mara, yoksa dengesini yitirip sendeleyerek yere düşmesi işten bile değildi. Yürürken uyukluyordu ya da kendinden geçmiş gibi adım atıyordu, acaba Dann nasıl böyle çevik, diri olabiliyor, durmadan başını o yöne, bu yöne çevirip tehlikeye karşı uyanık kalıyor diye merak etti. Hiç ara vermeden ilerlediler, gölgeleri önce küçüldü, derken uzun ve yassı karaltılara dönüştü, kayaların arasından geçerlerken sıçrayıp biçim değiştiriyorlardı. Neredeyse yere düşecekti ama devam etmeleri gerektiğini de biliyordu. Başını her çevirişinde duman bulutlarının giderek yaklaştığını ve ikinci su yatağını da aşmak üzere olduğunu görüyordu: Alevler ırmakların gerisindeki düzlüğe varmış olmalıydı. Oralara hiç gitmemişti. Yarı uykulu bir halde sağa sola

yalpalanıp sıcaktan kuruyan teri tenini yakarken düşündü: Boşuna yaşamışım, baksana ırmakları geçip batıdaki düzlüklere gelecek kadar bile meraklı değilmişim... İşte bir tane daha, nereden duyduğu hakkında en ufak bir fikri olmadığı bir sözcük: batı, batıdaki... Herkesin dilinden düşürmediği kuzey sözcüğü gibi. Peki ya Kuzey ne demekti, neredeydi?

Artık adım atamayacağını sandığı bir sırada bir de baktı ki yanık toprakta yürüyorlar. Yangın ya da ateş buraya dek gelmişti. Kısa boylu, kara otlar sanki topraktan öyle çıkmışlar gibi yerlerinde duruyor, ama dokunur dokunmaz un ufak oluyorlardı, ilk güçlü esintide uçup gideceklerdi. Yaşlı bir kütük yanıyordu, küllerin içinde koru görünüyordu.

"Kurtulduk sayılır." Dann böyle dediğinde hâlâ eteklerinden su akan, sel taşkınıyla oluşan büyük göllere bakan tepedeydiler. Delikanlı Mara'nın omzundaki askıyı kaldırıp yere koydu, kendisi de yanına çöküverdi, onu Mara izledi, dik oturmak için elinden gelen çabayı gösteriyordu. Aşağılarda olduğu gibi burada da kemikler vardı; böcekler de öbek öbek kemikleri, ölü ağaçların üzerini kaplamıştı. Dann giysisini fırlatıp atarak koca taştan bir leğeni andıran göle girdi. Kız da büründüğü kaygan şeyi çıkarıp ona katıldı. Suyu içip başlarından aşağı döktüler, omuzlarını ıslattılar, başlarını kıyıya dayayıp kendilerini suya bıraktılar. Yattıkları yerden duman kaplı gökyüzünü izlediler, ne yana dönseler göğe doğru yükselen duman kuleleri görülüyordu, su birikintilerindeki ölü ağaçlar yanıyor olabilirdi.

Yangın, akreplerle şakıyan böcekleri ve yeni doğmuş kurbağaları da öldürecekti. Çukurlardaki suyu kaynatıp çamura çevirecek, hemen arkasından da kurutup çatlatacaktı. Küçük kemikler yanacaktı. Peki ya yaşamak için yeşil ot yemesi gereken yer böcekleri? Ateş bütün düzlü-

ğü sarıp her şeyi, bazı yerlerde toprağı bile yaktıktan sonra bir daha oralarda ot bitecek miydi? Eğer ot bitmezse böcek kolonileri de yok olacak, kurdukları kuleler ölüp içi boşalacak ve... her yer kupkuru toprak olacaktı, toz bulutları her yana yayılacak, Kaya Köy giderek toz ve kumla kaplanacaktı.

Dann bir sıçrayışta ayağa kalkıp beyaz giysisini giymişti. "Haydi," dedi. Mara, olamaz, benim yürüyecek halim yok diye düşünüyordu ki, onun yürümekten söz etmediğini anladı. Geceyi geçirmek için güvenli bir yer aramaktı derdi. Mara sudan çıktı, yılan derisini andıran tuniğini giydi ve birlikte kayaların arasında yer aramaya başladılar. Dann kuytuda kalmış gizli bir yer arıyordu, aynı zamanda aşağıyı ve çevrelerini görebilecekleri yükseklikte olmalıydı. Sonunda buldular: küçük bir tepenin üstünde yassı sayılacak bir kaya, çevresi henüz ateş değmemiş çalı ve otlarla örtülü. Bir de bariyere ya da küçük taşlardan sete benzeyen bir şey vardı. Evet, duvardı bu, iri kayalarla birleşiyordu, savunma amaçlı yapıldığı belliydi. Demek ki kendilerinden önce gelenler de burasının iyi bir yer olduğunda karar kılmışlardı. Sağda solda yamru yumru başka duvarlar gördü, bazıları dökülüyordu. Epey bir zaman önce bu tepe uğruna çarpışanlar olmuştu besbelli; ama kimlerdi onlar?

Toz ve dumanın ardında, güneşin ta kendisi olan sarı parlaklık yavaşça sönüyordu, yine de çok sıcaktı, yassı kaya ısı dalgaları yayıyordu. Mara beyaz unundan biraz alıp suyla karıştırdı, yuvarlayıp parçalara bölerek kayanın üzerine dizdi. Dann de sırtlarını büyük kayaya verip oturabilecekleri bir yer açmak üzere taşları bir kenara itiyordu.

Oturup bacaklarını uzattı. Mara onun yanına otururken, şimdi söyleyecek, bana anlatacak diye bekliyordu. Az sonra uykuya daldı, uyandığında yer gök yanıyor gibiydi, bulutlarla havadaki duman ışıl ışıldı ve ışınlar ba-

tan güneşe doğru demet halinde süzülüyordu. Dann onu seyrediyordu. Çok çirkinim diye düşündü. Beni maymuna benzetiyordur, ama hiç maymun görmemiştir ki, nereden görsün? Ya ben nerede gördüydüm? Tamam, buldum, ülkemde. Maymunları büyük bir kafesin içine koymuşlardı. Neye benzediğimi biliyorum, kafam da... Karnı acıkmıştı. Kayanın üstüne koyduğu ekmekler? Dann birazını yemişti bile. Kendi ekmeklerini gidip kendisinin alması gerekiyordu, ama kımıldayamadı. Delikanlı gözlerini yüzünden çekmiyordu. Daima'nın ölmeden önce yaptığı gibi onu inceliyordu, sanki Mara'nın yüzünde bazı gerçekler ya da gizli bilgiler yazılıydı. Nasıl da acıkmıştı. Mara iştahla ekmeklere bakarken, Dann kalkıp ona ekmek getirdi, usulca eline tutuşturdu. Yemesini izledi, Mara lokmaları birer birer ısırıyor, her bir kırıntıyı uzun uzun çiğniyor, özünü almak için elinden geleni yapıyordu; kıtlık ona böyle yemeyi öğretmişti. Üstelik dişleri de acıyordu.

Delikanlının gözlerinin üzerinde olmasından rahatsız değildi. Yanında olduğu için mutluydu, ancak onu anlamıyordu. Yaptığı hiçbir şey beklentisine uymuyordu, ettiği sözler de.

"Sen gelmeseydin şimdi ölmüş olacaktım."

"Evet."

"Ölüyormuşum da haberim yokmuş."

"Evet."

"Sonra yangın çıkınca da Daima'nın yanında kalmaya karar verirdim, bırakırdım alevler beni de yutsun."

Dann sesini çıkarmadı, yalnızca Mara'nın yüzüne ve gözlerine baktı.

"Oradan ayrılmam için hiç neden yoktu. Gidecek yer yoktu. Zaten çok zayıf düşmüştüm."

Dann kardeşini kırmamaya özen göstererek sordu: "Başka hiçbir yere gitmedin mi? Kaya Köy'den hiç çıkmadın mı?"

"Yalnız kök toplamak için çıktım, bir de tohum."

Dann ellerini yumruk yapıp toprağa dayayarak ayağa kalktı, tepeden aşağı bakmaya koyuldu. Mara onun yüzünü görmek istemediği için böyle yaptığını biliyordu. Başka bir yere gitmek için çaba harcamaması delikanlıyı şaşırtmıştı. Yaşantım nasıldı, ne kadar zordu, bilemezsin, demek istedi. Ama utanıyordu. Yıllardır hiçbir şey görmeden yaşamıştı, *hiçbir şey.* Oysa Dann...

Torbasındaki sarı köklerden birini çıkardı. İkiye bölüp yarısını Mara'ya verdi, yanına oturdu, kara bulutların arasında yanan bir ateş topu gibi görünen güneşin batarken edindiği kızıllığa çevirdi bakışlarını.

"İki adamla birlikte köyden ayrıldığında bu yöne mi gelmiştiniz?"

Hayır anlamında başını salladı Dann. Epey bir süre hiç konuşmadılar. Tam bir sessizlik çökmüştü. Yıllar önce bu saatlerde güneş batarken bütün hayvanların sesi duyulurmuş, öten kuşlarla şakıyan böceklerin sesleri ortalığı çınlatırmış. Şimdi çıt çıkmıyordu.

"Nereye gidiyoruz?"

"Kuzey'e."

"Neden?"

"Orası daha iyi."

"Nereden biliyorsun?"

"Herkes öyle diyor."

"Orada bulunmuşlar mı?"

"Uzak Güney kötü. Uzak Kuzey iyi. Orada su var. Yağmurlar yağıyor. Büyük bir çöl var diyorlar, çevresindeki her şeyi kurutuyor diye anlatıyorlar, ama çevresinden dolaşılabilir."

"Burası da çöl olacak."

"Evet."

"Güneyle kuzey, doğuyla batı gibi sözcükler kullanıyoruz, ama neden? Nereden geliyor bunlar?"

Dann ansızın sanki kişilik değiştirmişçesine sırıtarak konuştu, "Kaya Kabilesi aptal. Aptal kaya tavşanlarından farklı değiller."

"Tüm bu sözcükler bir yerlerden geliyor olmalı. Bana kalırsa, Mahondilerden derim."

Yine alay etti: "Mahondiler! Anlamıyorsun. Onlar hiçbir şey değil, biz de değiliz. Eskiden yaşamış insanlar her şeyi bilirlermiş. Yıldızları bilirlermiş. Daha neleri... Kilometrelerce uzakta bulunan insanlar birbirleriyle havadan konuşurmuş." Dann kendini tutamayıp kahkahalarla gülmeye koyuldu, basbayağı gülüyordu, arkasından da kıkırdadı... "Buradan Kaya Köy'e. Buradan Yukarı Kuzey'e. Kuzeyin ucuna."

Şimdi kıkırdama sırası kıza gelmişti.

"Gülüyorsun," dedi gülerek. "Ama doğru. O insanların yüz kişiyi bir arada taşıyabilen makineleri varmış..."

"Bizim de hava kaydıraçlarımız vardı."

"Ama onlarınki günlerce yere inmeden uçarmış..."

Ve ikisi birden kahkahalara boğuldular, dediklerinin saçmalığına gülüyorlardı.

"Bir de makineleri varmış, öyle büyük, öyle büyükmüş ki, Kaya Köy bile içine sığarmış."

"Sana bunları kim anlattı?"

"Yukarı Kuzey'i bilenler. Orada eski insanlarla ilgili bilgiler edinebileceğin yerler var – uzun yıllar önce yaşamış olanların. Ben de resimlerini gördüm."

"Resimler duvarda mıydı?"

"Yok. Kitaplarda."

"Biz küçükken de kitaplar vardı."

"Deri ve yapraklar üzerine yapılan boyamalar değil bunlar. Kitaplarını şeyden yaparlarmış... İncecik, yumuşacık beyaz bir malzemeden, bir kitaba yüz sayfa sığarmış. Eski bir kitaptan sayfalar gördüm... gıcır gıcırdı..." Dann'in ruh hali yine değişmişti. Sesi bu kez öfkeli çıkıyordu: "Mara,

eğer bilseydin... Kaya Kabilesi bizim gözümüzde yalnızca tavşandır. Ama uzun zaman önce yaşamış o insanlarla karşılaştırılınca, bizler bile onların yanında böcek gibi kalırız."

Karanlık bastırıyordu. "Ben uyuyacağım. Ama senin uyanık kalman gerek. Ne yapacağını biliyor musun? Uykun geldiği anda beni uyandıracaksın. Beni birden dürterek uyandırma, yoksa canını yakarım. Seni düşman sanırım. Anladın mı? Sen şimdiye dek biraz uyudun." Sonra Dann oracıkta kayanın üstüne yatıp hemencecik uykuya daldı.

Her yer kapkaranlıktı. Ay ışığı görünmüyordu. Oysa dolunay çıkmıştı, fakat toz ve dumanla kaplı gökyüzünde ne aya ne de yıldızlara yer vardı. Mara sırtını kayaya dayamış otururken az önce dinledikleri kafasını kurcalıyordu. Ağlamak istedi, tam ağlayacaktı ki, terleyerek zaten çok su kaybettim, ağlamamalıyım diyerek gözyaşlarını tuttu. Daima'yla geçirdiği yaşantısını gözünün önüne getirdi, yaşlı kadın masallar anlatırdı, küçük kız masallarda yer alan pek çok şeyin uydurma olduğunu, öyküden başka bir şey olmadıklarını düşünürdü hep, şimdiyse acaba Daima'nın masalları gerçeği mi dile getiriyordu diye merak ediyordu. En çok, "Ne Gördün?" oyunuyla oyalanırlardı. Mara'nın gördükleriyle. Komşu kaya evin içindekiler. Kara kertenkelesinin pullu derisi. Ölü bir ağaç. "Ne gördün, Mara?" "Dalları kuru kemiklere benziyor. Kabuğu sıyrılıyor. Tahtası çatlıyor. Çatlaklarda böcekler yaşıyor." Ama artık yaşamıyorlardı, alevler hepsini öldürmüştü. "Kuşlar gelip ölü ağaçlara konuyor, sonra hayal kırıklığına uğrayıp gidiyorlar. Ağaçlarda kuş iskeletleri var. İskeletler yere düşünce onların da bizim gibi olduklarını görüyorsun. Bacakları var, ayakları da, kanatları kollara benziyor." "Başka ne gördün Mara?" "Ağaçların ölü dokusu birbirinden farklı, bazısı hafif ve süngersi, bazısı ağır ve sert, tırnaklarım içine geçmiyor." "Başka Mara?" "Toprağın derinlerinde kazdığım kökler var." İşte onca

yıldır gördükleri bunlardı. Köy. Kaya Kabilesi. Sayıları hep azalan ve sonunda bir teki bile kalmayan hayvanlar. Kertenkeleler ve canavarlar – ama onlar da ortadan kalkmıştı. Mişka, yüzünü yalayıp temizleyen sevgili Mişka ve Mişkita da. Yer böcekleri de... böcekler, akrepler, böcekler, sayıları hep artıyordu... Şimdiyse akrepler bile yanmıştı herhalde.

Hepsi bu kadardı. Tepelerdeki ölü şehirlerden uzağa gitmemişti. "Ne gördün Mara?" "İnsan resimleri gördüm, ama bize benzemiyorlardı, tenleri değişik bir kahverengiydi, vücut biçimleri de başkaydı, gözleri boyalıydı, ellerinde ve kulaklarında halkalar vardı. Bir de..." Dann'in, her şeyi bilirlermiş diye anlattığı çok akıllı insanlar onlar olabilir miydi?

Üzüntülü ve utanç dolu düşünceleriyle baş başa kalan Mara'nın uyanık kalması hiç zor değildi. Sonra çişi geldi, ama yerinden kalkıp Dann'i uyandırmak istemiyordu. Ses çıkarmamaya çalışarak emekledi, az ileride yere çömeldi. Bol bol işedi, artık canı acımıyordu. Bedeni ne yanıyor ne de acıyordu, kaşınmıyordu da, su diye yalvarmıyordu. Emekleyerek yerine döndüğünde Dann'in gözlerini açmış olduğunu gördü, gözleri karanlıkta parlıyordu.

"Bir ses mi işittin?" diye sordu.

"Hayır."

Gözlerini kapadı ve o anda uykuya daldı. Birkaç dakika sonra Mara'ya doğru yuvarlanıp ona sarıldı. Kalın sesiyle, "Mara, Mara..." derken ses tonu çocuksuydu, küçüklük günlerine dönmüştü sanki. Uyuyordu. Ona yaslanmıştı, yüreği güm güm çarparak sarsıldı, çünkü sarıldığı küçük kardeşiydi; ama aynı zamanda da tehlikeliydi, kalın ve sıcak kamışını kalçasında hissetti. Derken Dann'in kolları düştü. Başparmağını ağzına sokup emmeye başladı, o bildik "cork cork" sesini çıkarıyordu. Sonra yine sessizlik çöktü. Dann öbür yanına yuvarlandı. Mara başparmağını

emdiğini ona asla söyleyemezdi. Söylersem beni öldürür herhalde diye düşündü. Böyle düşünmesine kendi de şaştı, sanki çok doğal bir şeymiş gibi aklına gelivermişti işte.

Dann uykuya dalmadan önce ablasını izlerken, neden buradayım, neden onun için kalkıp buralara geldim, sorularına yanıt arıyordu. Nasıl da zavallı, hasta, güçsüz bir kız. Ama gezginlerin eski köyde sağ olan kişiler olduğunu duyduğundan bu yana tek bildiği, oraya gitmeliyim diye düşündüğüydü. Nedenini bilmese de yerinde duramıyordu, huzursuzdu, gözüne uyku girmiyordu. Gidip ablasını aramalıydı. Kız yanılıyordu, Dann maymunları görmüştü. Kafesteydiler, kafese konmuş insanlar da görmüştü. İri, üzüntülü bakan gözleri ve kel kafasıyla onu küçük bir maymuna benzettiği doğruydu. Neyse ki şimdi etleri biraz dolgunlaşmaya başlamıştı. Artık azıcık deriyle kaplı, kupkuru ve aç gözleri olan bir iskelet değildi. Biraz toparlanması için iki gün bile yetmişti. Su kıyısında gördüğü canlının önce bir hayvan olduğunu sanmıştı, uzun pençeleri ve başında kir pas içinde kıllar olan bir yaratık; fakat şimdi ablasını yeniden tanımaya başlıyordu, kendine özgü bakışlarını, hareketlerini anımsıyordu; anılar geri geliyordu. Hepsinde de sıcak kollar ve yumuşacık sesi, kucaklayıp esirgeyen sevgisi vardı. Gördükleriyle anımsadıklarını bağdaştırmaya çalışıyordu: Bir deri bir kemik kalmış küçük, tüylü yaratıkla kendini kucaklayıp saran yumuşak, büyük, sevgi dolu kollar; aklında kalan her şey büyük, yumuşak ve sıcaktı.

Gün doğarken Mara üstünün başının yangınla uçuşan kara, yağlı şeylerle kaplandığını gördü. Rüzgâr getirmişti onları. "Dann," diye seslenince delikanlı bir anda ayağa dikildi, üzerindeki kurumlara baktı. Ateş daha önce yanan yere dek gelip sönmüştü. Her yerden dumanlar tütüyordu ama ileride, gittikleri yöne doğru seyreliyordu. Dann su tenekelerini kaptığı gibi askıyı omuzladı ve en yakın

su birikintisine doğru koşar adım yürümeye koyuldu; Mara'ya seslendi, o da tümseğin kenarına ilerledi, bastığı kaya çoktan ısınmış, ayaklarının altını yakıyordu. Yangınla gelen kurumların üzerinde grimtırak sarı bir sıvıya benzeyen bir şeyler akıyordu: Yer böcekleri akın akın suya doğru gidiyorlardı. Fakat onların gittikleri yön bu değildi: Akıntı çoktan uzaktaki sıra tepelere varmıştı. "Çabuk," diyen Dann hızla aşağı atladı, onlarla arasındaki uzaklığı korumayı da ihmal etmiyordu; Mara da onu izledi, titriyordu, ama bu kez güçsüzlükten değil, korkudan. Dann'in arkasından su çukurlarının en büyüğüne daldı. İkisi de üstlerine başlarına yapışmış kurumları yıkayıp temizlediler, tenekelere su doldurdular ve kana kana su içtiler, gözlerini de yer böceklerinden ayırmıyorlardı; derken Mara onların iki yana doğru dağıldıklarını gördü, bulundukları su birikintisine yaklaşıyorlardı. Sudan çıkmak istedi, ama Dann kolundan tutarak ona engel oldu, sonra böcekler birer birer suya düştüler, Dann parmaklarıyla onları kıskıvrak yakalayıp çabucak başlarını koparark hâlâ kıvranan gövdelerini ağzına atmaya başladı. Birkaç tane yemişti ki, Mara'nın yüzünü fark etti, ne yapacağına karar veremedi; düşünmek üzere durdu. Kız dehşetten neredeyse bayılacak gibiydi. Suyun yüzeyi boğulan böceklerle kaplıydı. Dann suda yürüyüp kıyıya geldi, çuvalına uzandı, boğulmuş böcekleri çuvalın içinden çıkardığı torbaya doldurdu, sonra Mara'ya sudan çıkmasını işaret etti. Kız çekindi, çünkü çevreleri böcekten geçilmiyordu. Dann ise yürüyüp yukarı çıktı, ayağını bastığı yere dikkat ediyordu, bu böcekler isterlerse her ikisini de bir anda yiyip kemik yığınına çevirebilirlerdi. Yok ama, böcekler yanmamış bir yer bulup kendilerine yeni koloniler kurmak üzere su çukurlarının içinden olanca hızlarıyla ilerliyorlardı. Ne var ki ortalıkta yangından geride kalan siyahlıktan başka bir şey görün-

müyordu; demek ki yeraltındaki çiftliklerinde kalan en küçük yiyecek kırıntılarını bile yanlarında taşıyarak epey yol gideceklerdi; Mara'nın gördüğü kadarıyla bunlar da tombul ve taze olmaktan uzaktı, kuruyup pörsümüşlerdi; yavruları, her biri Mara'nın eli büyüklüğünde beyaz ve şişman olan anneleri yürürken bile kurtçuğu andıran yumurtalarını bırakıyor, diğer böcekler bunların başına üşüşüp ağızlarına alıyorlardı. Bunlar bir evden başkasına taşınan bir halktı, Kaya Kabilesi de daha çok beğendiği boş evlere taşınmamış mıydı? Mara, Dann'in sel gibi akan böceklerin arasında nasıl yürüdüğüne baktı, sanki yer hareket ediyordu; onun arkasından giderken üstlerine basacak diye ödü kopuyordu. Az sonraysa böceklerin arasından geçiyorlardı, tepeyi tırmanırlarken çukurlardaki su seviyesinin dünkünün yarısına indiğini gördüler. Dönüp arkalarına baktıklarında, kalabalık bir böcek sürüsünün daha yaklaştığını gördüler; yakında şehirleri andıran yeraltındaki tümseklerde bir tane bile böcek kalmayacaktı. Tepeye çıkıp kayaların arasında durdular, Dann boğulmuş böcekleri kızgın kayanın üstüne yaydı, birkaç dakika içinde özleri kurudu, parlaklıkları söndü ve küçük kabukları kaldı. Dann birini eline alıp Mara'ya uzattı, sert bakışlarını kıza dikerek ağzına koydu. Acı ve mayhoş bir tadı vardı; kız ağzına bir dilim meyve almışçasına kendini kandırmayı denedi. Dann bir tane daha verdi, sonra bir tane daha, kız hepsini yedi, ta ki doyana dek. Delikanlı yerinden sıçrayarak kalkıp yeniden böcek kümesine daldı, Mara sudan avuçla böcek toplamasını izledi, onları torbasına koydu ve bir zıplayışta yanına geldi, torbadan çıkardıklarının başlarını hemen koparıyordu. Böcekler torbanın içinde sesler çıkarıp kavga ediyorlardı. Dann'i ısırmış olmalıydılar ki elleri kızarıp şişmişti. Ama aldırmadı, başlarını koparıp dokunulamayacak kadar sıcak olan kayanın üstüne dizdi. Pişenleri

hem kendisi yedi, hem de Mara'ya yedirdi. Kız Dann'in, sıska kemikli gövdesine bakıp, ne kadar tombullaşırsa o kadar iyi diye düşündüğünü biliyordu. "Yesene, Mara! Yemen gerek, ye!"

Neredeyse öğlen olacaktı. Günün en sıcak saatlerinde yola çıkacaklardı. Suyun yanından yürüdüler. Korunacak tek bir yer yoktu, yalnız kayalar ve kemikleri andıran dallarıyla ölü ağaçlar. Yangın geride kalmıştı. Gökyüzü tozla kaplıydı, ama duman yoktu. Mara için bugünlük bu kadarı yeterdi, içinden gidip suya uzanmak geliyordu, su öyle hızla çekiliyordu ki, bazı su çukurları çoktan çamurlaşmıştı bile.

Yürürken ışıktan kamaşan gözlerini kaldırmıyor, su tenekelerinin asılı olduğu sopaya sıkıca tutunuyordu. Derken Dann'in, "Karşıya bak, Mara!" dediğini duydu. Gözlerini açmaya çalışıp baktığında, önlerinde dağın dimdik yükseldiğini, küçük bir çağlayanın aşağı doğru aktığını gördü, dört gün önceki selden geriye kalan bu kadardı demek. Ancak suyun aktığı yer keskin kayaların arasındaydı, oraya tırmanamayacağını biliyordu. Dann, "Birazdan dururuz," dedi. Mara'ya, kendisinin küçükken yaptığını ve şimdi de yapması gerekeni bu kez Dann ona yapıyormuş gibi geldi. Kardeşi onu yönlendiriyordu. "Orası daha iyi, yamacın üstü. Göreceksin. Yarı yolda geceleriz, yarın da en tepeye tırmanırız."

Akşama doğru suya indiler, burada su çukurları yoktu. Eskiden gerçek bir ırmak olduğu belli olan incecik bir dere hâlâ çağlayandan gelen suyla yavaşça akıyor, uzaklara gidemeden kum ve taşlarla buluşup geniş, kuru çukurlara dönüşüyordu. Her yerde kemikler vardı. Kocaman, dal dal ayrılan beyaz kemikler ve aralarında boynuzlarla uzun dişler. Su kıyısına yürürlerken kemiklerin arasındaki boşluklara basmak zorunda kaldılar: Kaburgalar, kafatasları, dişlerle irili ufaklı kemikler, güneşin sıcaklığıyla un ufak olup giderek tebeşirimsi beyaz toprağa karışıyorlardı.

Sağ kalan akrepler ya da suaygırlarının olmasından korkmuştu, belli ki Dann de korkuyordu. Sığ bir derenin yanında durup askı yerine kullandığı sopayla sağını solunu eşeledi, ama içinde hiçbir canlı yoktu, yüzeye çıkan olmadı. Suyun akması selin sayesindeydi, dere epeydir kuru kaldığı için içinde bir tek kurbağa bile canlı kalmamıştı. Yine banyo yaptılar, üstlerini başlarını ıslattılar, su içip tenekelerini doldurdular, sonra da fısıldayarak akan çağlayanın az ötesinden tepedeki kayalara doğru tırmanmaya koyuldular. Çağlayanın önceden yaklaşık bir kilometre eninde aktığı belliydi, çünkü gecelemek için konakladıkları yerdeki kayaların üstünde su izleri vardı, yosunlaşmış taşlarda kaymamak için adımlarını dikkatle atmaları gerekmişti. Hava daha aydınlıktı. Oturup geldikleri yola baktılar, yangının ötelere, güneye doğru hızla ilerlediğini gördüler; onlardan uzaklaşıyordu. Mara köyü göremiyordu, oysa çok uzaklaşmış olamazlardı, çünkü gücü olmadığından ağır yol alıyorlardı. Her yer kararmıştı, için için yanan ağaç kütüklerinden ya da kemik yığınlarından dumanlar tütüyordu. Köyün yakınında eski şehirlerin bulunduğu tepeleri görmeyi denedi, gel gör ki dumanların arasında belli belirsiz bir mavilikten başka bir şey görünmüyordu. Rüzgâr yine yön değiştirmişti, üzerlerine kurum yağmıyordu.

Unu suyla karıştırıp yine kayaların üstünde pişirdi. Yanında bir de kök yediler. Çok az unları kalmıştı, sekiz de sarı kökleri.

"Yukarılarda daha çok yiyecek buluruz," dedi Dann. Sonra gri madeni paralarının bulunduğu keseyi çıkarıp içindekileri boşalttı ve saydı. "Bununla pek bir şey satın alamayız," diye açıkladı. Olduğu yere çömelip gözlerini paralardan ayırmadan düşüncelere daldı, bir eliyle toprağa dayanıp kolayca dururken diğeriyle de önündeki paraları karıştırıyordu. "Ne zamandır düşünüyorum, Mara.

Şu altınlar. Onları bu paralarla nasıl değiştireceğiz, sorun bu. Çıkar da şunlara bir bakalım." Mara altın kesesini getirdi ve paraları kayanın üzerine yaydı.

"Anlatılan bir-iki fıkra dışında bunlardan söz edildiğini duymadım, biliyor musun? 'Altın kadar eder.' 'Altından daha değerli' 'O bir altın madeni.' Ama düşündükçe kullanıldıklarını anımsıyorum. Bir tek zenginler kullanıyor galiba, işte ben de başlangıçta bu yüzden..." Parmaklarıyla şimdi de çil çil altınları karıştırıyordu. "Bunların bizde olduğunu bilseler, bizi öldürürler."

"Altınları bozduramazsak karnımızı nasıl doyuracağız?"

"Bozduramayız demedim ki." Kaşlarını çatıp otururak arpacı kumrusu gibi düşünceye daldı.

Küçük altın paralar önlerinde parlıyordu, Mara birine elini değdirdi, kayanın sıcaklığı ona da geçmişti.

"Bunlardan biriyle kocaman bir ev satın alabilirsin."

"Oh, Dann, n'olur, bir ev alıp içinde oturalım, hep suyu olan bir yerde olsun."

"Anlamıyorsun, Mara."

Evet, anlamadığını kendisi de biliyordu, bu sözleri şimdiye dek kaç kez duymuştu kimbilir: *Anlamıyorsun*. "O zaman anlatmaya başla."

Yüzleri birbirlerine dönük yere uzanmışlardı, aralarındaki büyük taşın üzerinde de paralar duruyordu, bir yanda altın, diğer yanda çirkin, ince ve gri olanlar. Orada, ıssız olduğu besbelli kurumuş o tepede bile Dann alçak sesle konuşmaya özen gösteriyordu.

Büyük bir dal alıp taşların arasındaki toprağın üzerine bir şeyler çizmeye başladı. Büyük bir şekil çizdi, uzun ve geniş, bir yanı sağa doğru çıkıntı yapıyordu, çizdiği şey koca gövdeli, yukarısı biçimsizce genişleyen bir kütüğe benziyordu.

"Burası dünya," dedi. "Bütün yeryüzü ve onu çevreleyen deniz."

"Dünya" sözcüğü Mara'yı bir çırpıda uzun zaman önce annesi ve babasından aldığı derslere götürdü. "Dünya bundan daha büyük," diye karşı çıktı. "Dünyada aralarında su olan pek çok kara parçası var."

Dann ona doğru eğilip yüzüne baktı. Ürkmüş gibiydi. "Sen nereden biliyorsun? Kim anlattı? Bizim hiçbir şey bilmememiz gerekiyor."

"Bunlar bize öğretilmişti. Bana öğretildi, ama sen çok küçüktün. Annemizle babamız anlatmıştı."

"Onlar nereden bilsin? Onlara kim anlatmış? Onlar bize hiçbir şey söylemez. Onlar görüp göreceğimizin bu olduğuna inanmamızı isterler. Küçük tepeleri tüm dünyaları diye gören kaya tavşanları gibi." Konuşurken dili yılan gibi sokuyordu.

"Bu çizdiğin şekil var ya. Bildim. Orası İfrik. Bizim yaşadığımız kara parçası. Biz neresindeyiz? Ben bunu bilmek istiyorum."

Ortasını göstererek, "Çıkıntının tam altında," dedi Dann.

"Rustam buraya ne kadar uzaklıkta?"

Biraz aşağısını işaret etti, sonra iki parmağından birini bulunduğumuz yer, dediği noktaya, ötekini de Rustam'ın olduğu yere koydu; parmaklar neredeyse bitişik denebilecek kadar birbirine yakın duruyordu.

İşte kız o zaman kendini bir böcek kadar küçük ve önemsiz hissetti. Onun düşünde Rustam'dan burası kimbilir kaç günlük yoldu. Oraya gitmek, bir yaşam biçiminden bambaşka bir yaşam biçimine geçmekti; şimdi bütün bunlar onun iki parmağının arasına indirgenince, iki parmağın arasına sığacak kadar küçük olunca, her şey anlamını yitirivermiş oldu; artık pek bir şey düşünemiyordu.

Fakat kendini kaybetmeyip konuştu: "İfrik çok büyük, dediklerini anımsıyorum. Peki yarın nereye gidiyoruz?"

"Yarın, ertesi gün ve daha ertesi..." Parmaklarını deminkiyle eşit aralıklarla, ancak bulunduklarını söylediği yerin tam karşı yönünde tutuyordu.

"Orası kuzey mi?"

"Kuzey. Ama asıl Kuzey..." Dann heyecanlanmıştı, çizdiği şeklin en tepesini işaret etti.

"Şu kadarcık yolu gelmemiz bu kadar uzun sürerse, Kuzey'e kaç günde gideriz?"

"Neden uzun olsun? Daha iki gündür yoldayız."

"Fakat..." Mara'nın aklında Rustam'dan gece yola çıkarak yaptıkları yolculuk vardı, Dann'in bunu düşünmediğini biliyordu. Düşünmesi de beklenemezdi.

"Buradan kuzeye doğru gittikçe her şey daha iyi olacak."

"Güneye gidiyor olsaydık, daha mı kötü olacaktı?"

"Evet, daha kötü, ta ki en uca varana dek, işte buraya..." diyerek İfrik'in dibini işaret etti. "Orada yüksek dağlar var, su ve yeşillik var."

"Öyleyse neden güneye gitmiyoruz?"

"Giderken yolda ölürüz. Ayrıca her yer kuruyup da ortalık çöl olmaya başlayınca güneye giden pek çok kimse oldu; yığınla insan, bugün gördüğümüz yer böcekleri gibi göç ettiler; herkes aşağılara gitti, sonra da dağlara. Ancak oradaki insanlar onları istemedi, herkese yetecek kadar su ve yiyecek yoktu. Savaş çıktı. Yüksek, kuru topraklardan gelenler öldü, çünkü yolculuk onları yormuştu."

"Hepsi mi ölmüş?"

"Öyle diyorlar."

"Bu ne zaman olmuş?"

"Biz doğmadan önce. Yağmurlar durup da yiyecek kalmayınca savaşlar başladığında."

"Daima da savaştan kaçmış. Bu da biz doğmadan çok önceymiş."

Bu sözlerin arkasından sessizlik çöktü. Güneş batarken hava puslu bir kızıllığa bürünmüştü, kayalar arasın-

daki sıcak gölgeler kararıyor, yalnız çağlayanın şırıltısı duyuluyordu.

"Sağ kalmayı nasıl başaracağız aklım almıyor."

"Ben başardım ya, öyle değil mi? Nasıl olduğunu biliyorum. Göreceksin. Ama her an tetikte olmamız gerek." Gözlerini yeniden altın paralara çevirdi. "Sendeki o kumaş parçalarından ikisini bana ver."

Torbasının altında kumaşları ararken, üzüntüyle, acaba bunları bir daha ne zaman kullanmam gerekecek diye düşünüyordu. Delikanlının gözleri üzerindeydi, benim neler düşündüğümü biliyor, bu çocuk ince düşünceli diye içinden geçirdi.

Dann paraları ikiye ayırdı, yirmi beşerlik kümeleri kumaş parçalarına dizdi, aralarına da birer düğüm attı. Böylece tıngırdamayacaklardı. Kız ne yaptığını anlamıştı; ona yardım etmeye koyuldu. Birazdan kayaların üzerinde düğüm atılarak bükülmüş iki kuşak duruyordu.

"Şimdi birini üzerine sarabilirsin, yukarı, belinden yukarı."

Tuniğini kaldırdı, kuşağı memelerinin altından geçirip gösterdiği yere bağladı. Göğüslerinin büyümemiş olması sorun oldu; tahta gibi dümdüzdü. Mara utandı, çünkü kahverengi giysinin altında meme uçları değil, kuşağın memelerinden daha büyük olan düğümleri görülüyordu.

Yüzünden süzülen gözyaşları taşlara aktı.

Dann gülümseyerek elini uzattı, tuniğin üzerinde açıkta kalan boynunu hafifçe okşadı. "Zavallı Mara," dedi sevecen bir sesle. "Merak etme, çok geçmeden yeniden bir genç kız olacaksın, sana söz veriyorum." Kız gülümseyip ağlamamaya çalışırken Dann eliyle sırtını sıvazladı. "Pekiyi, çıkar." Kız kuşağı tuniğin altından sıyırarak çekti, çıkardı ve ona verdi.

"Sana giymen için daha kalın bir şey bulacağız, o zaman kimse altında ne olduğunu göremez."

"Keşke başka bir şey giyebilseydim, hemen şimdi." Sonra tuniğinin kumaşını avuçladı, açtığında eski şeklini almıştı bile; buruşturmayı, yırtmayı denedi, ama boşuna. "Bundan nefret ediyorum Dann. Keşke ben de senin giydiğinden giyiyor olsaydım."

Dann hiçbir şey söylemedi ama yüzü değişti: öfkelenmişti.

"Üzerimdeki kölelerin giydiklerinden, bunu biliyorum," dedi Mara. "Bizim kölelerimiz giyerdi bunları."

"Anımsamıyorum." Ama kötü bir şey olduğunu seziyordu.

Mara, "Bunu giymeyeyim de ne giyersem giyeyim," diye inat etti, Dann en sonunda gülümsemişti.

Alacakaranlık çökmüş, tuniğinin rengi parlayan göz okşayıcı bir siyaha dönüşmüştü.

Dann, "Ne komik bir kumaş," diyerek nefretle kumaşa dokundu. "Renk değiştiriyor. Parlak güneşin altında beyazlaşıyor, sonra yeniden kahverengi oluyor."

"Senin giydiğinden nerede bulabilirim?"

"Satın almamız gerekecek. Ama yeterince paramız yok. Öyleyse bir altın değiştirene dek beklememiz gerek." Yirmi beş altını sardığı kuşaklardan birini kendi çuvalına, diğerini de kızınkine tıktı. "Şimdi uyuma sırası sende, ben uyanık kalacağım."

Mara taşların arasına uzandı, elini başının altına koyar koymaz uyudu; uyandığında Dann yanında değildi. Derken delikanlının elini ağzında hissetti ve kulağına fısıldadığını duydu: "Sessiz ol, birileri var." Hemen aşağıdaki taşların üstünden ayak sesleri geliyordu, çağlayana yakındılar. Yürürken ayaklarını pat pat basıyorlardı: Taşlar kayıyor, kayalar devriliyordu. Gün yeni ağarıyordu. İkisi bir kayanın ucundan başlarını çıkarıp gözetlediler, bir erkekle bir kadın aşağı iniyorlardı; önce durdular, çevreyi kolaçan ettiler, sonra oldukları yere uzanıp uykuya daldılar. Mara, "Çok yorgunlar," diye belirtti. Dann'in onlara

doğru usulca ilerlediğini gördü. Büyük kaya parçalarının arasından iniyordu, arada bir durduğu zaman loş ışık altında bir kaya parçası sanılabilirdi, durup bekliyor, sonra yine yürüyordu ve... Uyuyan iki kişiye doğru eğilmesiyle elinde bir torbayla yanına gelmesi bir anda olup bitti. Çantanın içindekileri yere boşalttılar. Pek fazla bir şey yoktu, biraz kurumuş meyve ve birkaç parça yassı ekmek. Dann hiç beklemeden meyveleri ikiye paylaştırıp kendi payını yemeye koyuldu. Mara iki yolcunun Kaya Köy'ün ötesinde bir yerlerden geldiklerini düşündü, oralarda da yiyecek kalmamıştı demek. "Aç kalacaklar," diye fısıldarken Dann'in gözlerini dikmiş ona baktığını gördü. Kızın neler hissettiğini ve kendisinden ne hissetmesini beklediğini anlamaya çalışıyordu. Kulağına şöyle fısıldadı: "Ye, Mara. Sağ kalmak istiyorsak, aklımızı kullanmalıyız." Mara yedi. Ekmek parçalarını çuvalına koydu.

Dann ses çıkarmamaya özen göstererek tenekeleri askıya geçirdi, çaldığı torbayı çuvalın dibine soktu. Mara askının bir ucunu omzuna yasladı ve birlikte kayalık sarp tepeyi tırmanmaya koyuldular. Onlarla birlikte güneş de yükseliyordu, çıktıkları noktadan yangının bıraktığı karalıklara, sağda solda dumanı tüten kütüklere baktılar, ateşin uzaklara, güneye doğru yavaşça ilerlediğini gördüler. Bulundukları yerle yanan yerler arasında hiç yeşillik kalmamış, gri kayalarla taşlar da kapkara olmuştu. Düzlükteyken gördükleri çağlayanın akıntısı boyunca uçurumu tırmandılar. Mara kolay yürüyor, artık Dann'e ayak uydurabiliyordu. Suların içine girip çıkarak, bol bol su içerek bacaklarının etlenip butlandığından kuşkusu kalmamıştı. Ama tuniğinin üstünden kalçasına, sonra da kollarına çimdik atınca eline et değil yalnızca deri geldi. Yine de kendini daha iyi hissediyordu.

Önlerine çevresi dağlarla çevrili geniş bir havza çıktı. Akarsu küçük bir gölden akıyordu. Öykü yine aynı öyküydü: Bir zamanlar su varmış, geniş bir su, belki de

dağlara dek bütün havzayı doldururmuş, şimdiyse geriye kuruyup çatlayan çamur kalmış, küçük gölün kıyılarından yayılan tozlar sağa sola dağılmış. Sertleşmiş kuru çamura ve içindeki kemiklere basarak yürüyorlardı.

Gölden çok, büyük bir havuzu andıran birikintide bazı kıpırdanmalar gören Mara sordu, "Burada su canavarları var mıdır?"

"Yok. Ölmüşler. Ama su akrepleri var."

"Öyleyse suya girmemeliyiz."

"Öyle. Sana gelirken buradan geçmiştim. Suyun güvenli olduğunu sandım. Tek ayağımı daldırıp deneyeyim dedim, zor kurtuldum: Kocaman bir su akrebi vardı."

Dağların bu yakasında hava daha temizdi. Gökyüzü puslu sarıya bürünmüştü, aşağılar güneşten yansıyan kalın, düzenli ışınlar altında parlıyordu, ama duman yoktu. Çok geçmeden bir köye vardılar. Evler taş değildi, iri tuğlalardan yapılmıştı, ama çatıları samanla kaplıydı. Burası da bir yangın geçirmişti, ancak bunun yakın zamanlarda olmadığı anlaşılıyordu, çünkü karalıklar neredeyse silinmişti. Samanlar yanmış, evler damsız kalmıştı. Köyde yaşayanlar burayı terk etmişlerdi. İkisi evlerin odalarını teker teker dolaştılar; Dann her odada sıçrayıp duvar üstlerine bakıyor, insanlar bir şeyler saklamış ya da unutmuş olabilirler mi diye merak ediyordu. Gördükleri onlara yine benzer bir öykü anlatıyordu, bunda hemfikirdiler: burada da kıtlık olmuştu. Evlerde su ve yiyecek konacak kavanozlar buldular, ama kaya sarnıçlar yoktu. Kavanozlar taşınmayacak kadar büyük ve ağırdı. Arama yapma sırası son eve gelene dek yiyecek tek bir kırıntı bile bulamadılar. Dann'in kapının yanına toplanmış akrepleri korkutup kaçırmak zorunda kaldığı son evde bir kavanoza konmuş ve ağzı sıkıca örtülmüş kuru yapraklar gördüler. Dann bunların besleyici olduklarını söyleyerek küçük torbalarından birine istifledi. O sırada dışarıdan gelen sesler duyup saklandılar, tepedeyken soydukları çift oradan geçiyordu.

Mara'nın daha önce gördüğü kimselere hiç benzemiyorlardı, kapkara kıvırcık saçları ve neredeyse kapkara tenleri vardı. Ama öyle zayıf ve narindiler ki, gerçekten sağlam ve güçlü müydüler, yoksa ince yapılı ama kaslı mı, bunu söylemek olanaksızdı.

Dann bir kapıya dayanıp kendini yukarı kaldırmış, duvarın üstünde bir şey var mı diye bakıyordu. O evin damını örten samanların yalnız bir bölümü yanmıştı. Birden heyecanla haykırdı, uzandı, elinin altında incecik katlanmış bir bez parçası vardı, içinde de kendi üzerindeki kumaştan bir giysi. Bezin bazı yerleri yanmıştı, ama elbise sağlamdı. Mara yıllardır sabah akşam üzerinden çıkarmadığı deriyi andıran tuniği sıyırıp bitki liflerinden dokunma, yumuşak, kaba kumaştan elbiseyi giydi. Mutluluktan ağlıyordu. Eski ama ilk günkü kadar yeni, üzerinde ne bir leke ne de bir yırtık olan kahverengi paçavrayı, elveda berbat şey, elveda diyerek bir köşeye fırlatıp atacaktı ki, Dann havada kapıp, "Hayır, onu satabiliriz," diyerek kızın çuvalına tıktı. Şimdi kahverengi tuniklerden ellerinde toplam yedi adet vardı.

Mara üzerine geçirdiği, rengi bir zamanlar beyaz olan, ama tozlandığı için saman rengine çalan yeni elbisesine başkasının kokusu sinmiş, başkasının ter izi işlemiş olsa da eski yaşantısından sıyrılıp yepyeni bir yaşama başladığını hissediyordu. Onu yıkarsa her şeyiyle kendinin olacaktı. Mara'nın torbasından düğümlenmiş kuşağı çıkaran Dann bunu kıza uzattı, belinin yukarısına bağlamasını söyledi. Kuşağın düğümleri kalın kumaşın altında artık belli bile olmuyordu. Elbisenin sarılı olduğu bez parçası da işe yarayacaktı.

Birlikte gölün, daha doğrusu havuzun kıyısına gittiler, durup suya baktılar. Mara elbisesini orada yıkayabilmeyi diliyordu, sonra da bırakırdı üzerinde kurusun. Dann suskundu. Mara onun yüzünde önceden hiç rastlamadığı bakışlar gördü: Öfke mi, yoksa acı mıydı ya da korku mu

çıkaramadı. Gözlerini ayırmadan kirli küçük göle, kurumuş çamura, sonra da gölün karşısındaki dağlara bakıyordu. Neyin var diye sormaya çekindi. Derken Dann başını ondan yana çevirdi, eğer ağlasaydı, hıçkırıklara boğulsaydı, kendini koyverseydi, Mara anlayacak, onun ne yaptığını bilecekti. Kızın gördüğü acıydı. Dann, "Neden?" diye fısıldıyordu. "Neden? Anlamıyorum. Her yer suydu. Ben kaçarken buradan dağlara kadar olan bütün alan suyla kaplıydı. Neden her şeyin kuruması gerekiyor, neden yağmurlar gelmiyor, neden? Bir nedeni olmalı." Sertleşen çamur birikintilerine bata çıka yanına gelip Mara'yı omuzlarından tuttu ve gözlerinin içine baktı, sanki nedeni orada yazılıydı.

Mara anlatmaya koyuldu, "O şehirler, şu Kaya Köy'ün yanındakiler, insanlar binlerce yıl oralarda yaşamışlar. Daima anlatırdı, şimdi bak, hepsi bomboş." Kız konuşurken binlerce sözcüğünü kullandığını fark etti, çünkü Daima da öyle demişti; oysa hâlâ ellerindeki, ayaklarındaki on parmaktan ötesini bilmiyordu. Yıllar önce evde gördüğü derslerde daha fazlasını öğrenmişti aslında, ama binlerce de dese, yüzlerce de, aradaki farkı aklı almıyordu; başka bir sözcük daha vardı: milyonlarca. Dann ellerini yana düşürüp, "Nereye gidersek gidelim, her zaman kemiklerin üzerinden yürüyoruz, her zaman," dedi. Mara onun keskin, cin gibi bakan, oturmuş düşünürken ya da uykudan yeni uyandığında çok güzel görünen gözlerinden yaşlar boşalacak gibi olduğunu seziyordu; fakat dudaklarını sımsıkı kenetlediğini gördü. "Sana gelmek için bu yoldan geçerken kafatasları gördüm, yığınlarca insanın kafatası, sayamadım." Yüzü Mara'nınkine öyle yaklaşmıştı ki, sıcaklığını yanaklarında duyuyordu. Gözleri birbirine değecekti neredeyse. "Neden bunlar oluyor Mara? Neden hiçbir şey anlamıyoruz? Kimse hiçbir şeyin nedenini bilmiyor."

Sonra kızı bıraktı, askının bir ucunu alıp onun da diğer uçtan tutmasını bekledi. "Burada bir tekne vardı," diye anlattı Dann. "Daha bir hafta önceydi." Sesi yeniden normale dönmüştü. Yola devam ettiler, su kıyısından uzakta sakınarak yürüyorlardı, eğer canlı kalmış bir su canavarı ya da kertenkele varsa ikisinden birini yakalamak için sudan fırlaması işten bile değildi; ikisinin de aklında bu vardı. Onlar ilerledikçe su akrepleri de hareket ediyordu, seslerini işitiyorlardı. Konuşurken hafta, yıl gibi sözler ediyorum diye düşündü Mara, ne dediğimi hiç bilmeden, bu sözlerin arkasında ne demek oldukları gizli aslında. Gün ne demek bunu biliyorum, çünkü güneş onun içinde parlıyor, sonra karanlık çöküyor, buna da gece diyorum. Ama neden hafta diyorum, neden yıl diyorum? Aklı karışmıştı, su yüzüne tam olarak çıkmayan anılar kafasını kurcalıyordu. Tüm bunlar kendisine öğretilmişti, bundan kuşkusu yoktu. Peki o zaman bir yılın ölçüsünü neden bilmiyordu, yağmurun neden yağdığını ya da neden yağmadığını, yıldızların?.. Yıldızları elbette biliyordu: Babasının onu kucağına alıp gösterdiğini anımsadı. "Şuradaki yıldız..." derdi. Ama adları aklından uçup gitmişti işte.

Eskiden ahşap bir iskele olduğu belli bir yerde duruyorlardı; tahtası çürümüştü, tahta döküldüğünden kıyıya uzanan yükselti yalnızca taştandı. Bir tekne yaklaşıyordu. Mara daha önce hiç görmemişti. Balıkçı teknesiydi; Dann söyledi. Büyüktü, kurumuş çamurların üzerinde yürüyen bir kalabalık yaklaşıyordu, sayıları yirmi kadardı. Ellerinde uzun kürekler tutan iki adamdan biri teknenin başında, diğeri arkasında duruyordu. Mara ve Dann kalabalığa katıldılar. Teknenin çevresinde parmaklık vardı, Mara sıkıca tutundu. Herkes birbirine iyice sokulmuştu, kalabalıktan ağır ve ekşi kokular yükseliyordu. Tekne çamurlu suya iyice gömülmüştü. Son anda bir kadınla bir erkek yuvarlanarak tekneye çıktı. Dün gece torbaları çalınan çiftti bu.

Hiçbir yerde yiyecek bulamadıkları anlaşılıyordu, ayakta duracak takatleri kalmamıştı. Dann diğerlerine olduğu gibi onlara da kayıtsız bakışlar fırlattı. Su akrepleri kendilerini izliyordu, gözleriyle kıskaçları bir görünüp bir yitiyordu. Herkesin bir gözü onlardaydı, herkes kendini korumaya çalışıyordu. Akrep bir kuyruk darbesiyle herhangi birini kolayca alaşağı edebilirdi. Tekne küçük gölün ortasına geldiğinde dağlar daha da yüksek görünmeye başladı. Mara ile Dann'in yarım günde aştıkları tepeler onların da ardındaydı.

Mara bu kadar çok çeşit insan olduğunu bilmiyordu. Kaya Kabilesi'ndekiler gibi tıknaz bir kadın gördü, ama saçları parlak kızıldı. Yanında da teni sarıya çalan kahverengi renkte, sıska, hasta bir erkek vardı, kendisi yaşlı olmasa da saçları beyazlamıştı. Mahondilere benzeyen ince ve uzun boylu üç kişi dikkatini çekti, ama saçları Kaya Kabilesi'ndekiler gibi ölgün bir kabartıdan ibaretti. Teknedeki tek Mahondi onlardı, ama kimse bunu fark etmemişti, umurlarında da değildi ya, bunun nedeni Dann ile Mara'nın uzun, bol, beyaz –en azından bir zamanlar beyaz– giyinmeleriydi; herkes bunların köle ya da uşakların giysisi olduğunu bilirdi. Anne ve babaları şimdi çocuklarını görse ne düşünürlerdi? Bizi tanırlar mı acaba diye merak ederken, Mara annesinin yüzünü gözünün önüne getirmeye çalıştı, sonra babasınınkini; başaramadı. Seslerini anımsamayı denedi, tek aklında kalan çok güldükleriydi, bunu unutmamıştı. Ya kokuları? Babası sıcak ve baharat kokardı, Mara bunun sevecenliğin kokusu olduğuna inanırdı, annesininkiyse iç gıcıklayan, tatlı bir koku... Bu arada Mara leş gibi ter ve ayak kokan iki kişinin arasında sıkışmış duruyordu. Su çamurluydu. Tekne güçlükle yol alıyordu. Denizciler Dann'e elindeki bastonu suya saplayıp tekneyi itmesini söylediler. Sonra Mara'ya da bir kürek uzatıldı. Onu erkek çocuğu sanmışlardı, kel

kafası, elbisenin içinde ufacık tefecik görünen bedeniyle bu doğaldı. Kürekle dümeni yalnız erkeklere tuttururlardı. Güneş ışınlarını cömertçe yayıyordu. Gün ortasıydı. Sıcak hava çamurlu kıyılar boyunca dalga dalga yayılıp yüzlerine vuruyordu. Sopalarla kürekler çamurlu suya batıp çıkarlarken, kemikler dipten kalkıyor, bir an için yüzeye çıkıp yeniden aşağı çöküyorlardı, ardından hayvan leşleri göründü, dayanılmaz kokular yayıyorlardı. Tekne böyle yol almaktaydı. Çok geçmeden gölden çıkıp eskiden geniş bir ırmak olan ve gölü besleyen dar, sığ akarsuya girdiler. Bu kez tekneyi itmek zorundaydılar. İkindiye doğru karaya ayak bastıklarında, dağlar sandıklarından daha uzaktılar. Çürümeye yüz tutmuş tahta bir iskeleye yanaştılar, tekneciler herkese inmesini söyledi. Onlar da homurdanarak kıyıya çıktılar. Tekneciler ellerini uzattı, avuçlarına meyve, küçük bir torba un, ekmek kondu. Mara ile Dann birer sarı kök verdiler, adamlar bunları ilk kez görüyorlardı, evire çevire incelediler. Meraklı sorulardan kaçınmak için iki kardeş hemen iskeleye atladılar. Mara soydukları kadının yanı başındaydı. Kadının kapkara saçları burnunun dibinde duruyordu, hasta bir hayvanın kürküne benzetti onları. Diri ve gür olmaları gerekirken, aşağı doğru sarkmış ve ölgündüler. Kadın iki yana yalpalanıyordu, ayakta zor duruyordu besbelli. Mara çuvalından bir sarı kök çıkarıp ona uzattı. Bir de bıçak vermem gerek diye düşünürken Dann yetişti, bıçağını çıkarıp kökü ikiye böldü. Her şey çarçabuk olup bitiverdi; Dann gözlerini kısmış, sertçe bakıyordu; Mara birden kalabalığın çevrelerini sardığını, gözlerin çuvala ve Dann'in elindeki bıçağa dikildiğini fark etti. Zaten Dann de bu yüzden kökü kesmek için bıçağını çekip çıkarmıştı, bıçak taşıdığını görsünler diye. Kadın inleyip çığlıklar atarak kökün suyunu emmeye başladı, öteki yarısını da yanındaki erkek kaptı ve çiğnemeye koyuldu. Dann,

Mara'yı kolundan tuttuğu gibi oradan uzaklaştırdı; dağa doğru koşmaya başladılar, kayalıklara varana dek arkalarına bakmadılar. Mara, Dann'in taşıdıkları çuvallar ve su uğruna onları öldüreceklerini düşündüğünü biliyordu. Kendisini azarlayıp bir şeyler söylemesini bekledi, ama delikanlı sesini çıkarmadı. Torbalarını çaldığı sırada o iki kişi uyanıp onu görmüş olsaydı, bir meyve kurusu ve bir parça ekmek uğruna onları öldürür müydü acaba diye düşünmekten kendini alamadı.

"Sen de yanında bir bıçak bulundurmalısın. Herkes görmeli."

Gölü, bir uçtan bir uca akan ırmağı, kuru çamur ve toz kaplı havzayı görebilecekleri bir yere tırmandılar. Irmağın karşı kıyısında dün gördükleri mor dağlar dimdik göğe yükseliyorlardı. Mara, "O sağanak yukarılarda bir yerlerde kopmuş olmalı," diye belirtti. "Dağlarda. Sel de öteki yandan aşağı inmiş, bu yana uğramamış demek. Öyle olsa göl daha büyük olur, taze suyla dolardı."

"Buralarda epeydir yağmur yağmamış," diyen Dann'in sesi, yine küskün ve tedirgindi. Mara aklından geçenleri yüksek sesle dile getirdi: "Eğer sağanak, dağların bu yamacından azıcık uzağa yağdıysa sel buradan akar, Kaya Köy'e uğramazdı, ben de çoktan ölmüş olurdum." Dann onu azarlarcasına konuşarak, "Her şey bir rastlantı. Kimin sağ kalıp kimin öleceği şansa bağlı," dedi, arkasından yine ekledi, "yanında bir bıçak taşımalısın."

Kayaların arasına uzanıp çevreye bakabilecekleri bir yer bulana dek araştırdılar. Birkaç kez tekneden inen insanların aşağılardan yankılanan sesleri duyuldu. Dann anlamıştı, "Akarsu o yöne gidiyor diye onu takip ediyorlar."

"Gitmiyor mu?"

"Hayır."

Mara, peki ne yapacaklar diye sormak istedi. Ya biz, biz ne yapacağız diyecekti. Fakat Dann olduğu yere yatıp

çoktan uykuya dalmıştı. Mara gözünü kırpmadan onun uyanmasını bekledi, sonra uyuma sırası Mara'ya geldi, Dann nöbet tuttu. Hava aydınlanınca su içtiler; Dann idareli kullanmaları gerektiğini, sularının azaldığını söyledi; çaldıkları ekmek ve birer sarı kökle karınlarını doyurdular. Başka tek lokma yiyecekleri kalmamıştı. Kuru yaprakların tadı çok acıydı, Mara onları asla yiyemezdi, Dann bunların pişirilip öyle yenmesi gerektiğini belirtti. Ancak yanlarına kibrit almamışlardı.

Dann, "Bugün yiyecek bir şeyler buluruz, söz sana," dedi. Güneşten biraz şişmiş dudaklarını yayarak gülümsedi, eliyle kızın omzuna dokundu, ama hemen çekti; yukarıdan sesler gelmişti. Dik, kuşkulu bakışlarını kayalara, ölü ya da ölmek üzere olan ağaçlara çevirdi, kayalardan aşağı bir taşın yuvarlanmasıyla birlikte ok gibi fırlayıp ayağa kalkarak bıçağına sarıldı.

Sonra yine sessizlik. Bıçağını giysisinin yanına tutturulmuş dar, uzun bir cebe soktu. Çuvalların başına çömeldi. Kahverengi tuniklerden birini alıp kayaların üzerine serdi. Mara'nın dün üzerinden çıkardığı tunikti bu. Mara'nın aylarca, gece gündüz üzerinden çıkarmadığı kumaşın nasıl düzgün, tiril tiril, lekesiz ve tertemiz göründüğüne bakakaldılar. İkisinin de üstü başı kir pas içinde, derileri kuruluktan pul pul dökülürken üzerinde yattıkları, bu hiç değişip yıpranmayan kaygan kahverengi kılıf içlerinde tiksinti uyandırıyordu. "Nasıl yapmışlar bunu, nasıl?" diye sordu Dann, şaşkınlığı sesine yansımıştı. "Bütün bunları yapmışlar... asla kırılıp zedelenmeyen ve değişmeyen tenekeleri de. Nasıl, ama *nasıl*?" Kumaşın bir ucunu eline alıp kıvırmaya başladı, yırtmayı denedi; ipliklerini sıyırmaya çalıştı, ama kumaş ona direniyor, kayanın üzerine vuran güneş ışınları altında sere serpe, kusursuz parlıyordu.

Dann iç çekti. Kız onun ne demek istediğini biliyordu, çünkü kendisi de aynı duygulara boğulmuştu: İşte bura-

daydılar, hem av hem avcı iki yaratık, ellerinde de diledikleri gibi kullanacakları inanılmaz ve olağanüstü eşyalar, onları yapanlar da kendileri gibi insanlardı – ama ne zaman yaptıklarını ikisi de bilmiyordu.

Dann çuvalının en altında duran düğümlü kuşağı çıkarıp göz açıp kapayıncaya kadar geçen kısacık sürede içinden bir altın aldı, sonra kuşağı hemen yerine koydu. Bu arada gözetleyen biri var mı diye omuzlarının üzerinden sağı solu kolaçan etmeyi de unutmamıştı. İncecik pırıltılı altın, yaşlı gri kayanın üstündeydi. İç çektiler, ikisi de aynı anda. Bu para ne kadar zaman önce yapılmıştı? Şimdi çevrede bulunan en parlak, en taze, en güzel şeydi o, oracıkta, tam önlerinde duruyordu.

"Bu parayı bozdurabilirsek, o zaman..." Parayı cebine, bıçağın yanına koydu. "Senin erkek kardeşim olduğunu söyleyeceğim."

Mara, "Peki adım ne olacak?" diye fısıldarken gözünün önüne Gorda'nın kendisine adını unutmasını söylediği sahne geldi. Unutmuştu da, adının ne olduğu artık aklından uçup gitmişti. "Maro," dedi Dann. Kız tekrarladı, "Dann ile Maro," böylece gerçek adından daha da uzaklaşmış oldu.

Su tenekelerinin asılı olduğu sopayla birbirlerine kenetlenmiş halde tepeden aşağı indiler. Buradaki ağaçların hepsi ölmemişti. Bazılarının kökleri derinlerde akan suya uzanıyor olmalıydı, çünkü cansız ağaçların arasında sapasağlam ve yemyeşil boy atmışlardı. Tepenin yamaçlarındaki düz bir alana geldiklerinde kötü bir koku çarptı burunlarına, tatlı, mide bulandırıcı bir kokuydu bu. Bu koku... Mara tanımıştı, ama anımsadığı kadarıyla böyle keskin değildi. Dann, "Burası büyük bir mezarlık," diye işaret etti. "Yüzlerce insan yatıyor."

"Sudan mı hastalanmışlar?"

"Hayır, savaş çıkmış."

"Ne yüzünden."

"Su. Üstünden geçtiğimiz gölü besleyen akarsuyun geldiği su kaynağını kim kontrol edecek diye kapışmışlar."

"Kim kazanmış?"

"Kimin umurunda? Baksana, o da kuruyor."

Tepenin eteklerine yaklaştıkça koku azaldı, giderek duyulmaz oldu.

Dann tetikte yürüyor, gözleriyle sürekli sağı solu kolaçan ediyor, ansızın bir ses ya da bir esinti bile duysa irkilip etrafına bakmadan edemiyordu. Mara, acaba boynu ağrımıyor mu diye merak etti. Onun gibi yürümeyi denedi, ancak Dann'in ayakları ses çıkarmadan basacağı kaba, yumuşak toz tabakasıyla ya da iri taşlarla kaplı yerlerin neresi olduğunu biliyordu sanki. Dann insanların bulunduğu bir yere yaklaştıklarını sezmişti. Mara, kardeşinin gözlerine bakınca ondan korkması gerektiğini hissetti, hele böyle donuk ve öfkeli baktığında. İleride bir kasaba vardı, evler onun şimdiye dek gördüklerinden büyüktü, kendi evi gözünde canlanır gibi oldu, yüksek, üst üste pencereleri olan tuğladan bir evdi o da, fakat bunlar onun kadar görkemli ve hoş değildi. Sağlı sollu çirkin evlerin bulunduğu bir sokaktan geçiyorlardı. Bir zamanlar bahçe olan arsalarda şimdi akrepler ve her ölü ağacı ya da bitkiyi, Mara'nın giysisinin kumaşı kalınlığında ağlarla sarmış iri sarı örümcekler yaşıyordu. Bazı örümcekler küçük bir çocuk büyüklüğündeydi, yalnız kaldıkları ilk yıllarda Dann de o kadardı. Örümceklerin ışıldayan gözlerle onların geçmelerini izlediğini görünce ürperdi. Ortalıkta tek bir insan kalmamışa benziyordu.

"Herkes savaşta ölmüş mü?" diye fısıldadı, örümceklerin sesi algılamalarından, sesin yakınlardaki bir ağda titreşip içindeki örümceği sarsmasından, yaratığın da ne oluyor diye bakmak için yukarı tırmanmasından korkuyordu. Tek bir insan bile yoktu, hiç kimse. Derken bir

evin açık duran kapı aralığına oturmuş yaşlı bir kadın gözüne ilişti, âdeta bir kemik yığınına dönüşmüş bedenine göre iyice irileşmiş görünen gözleriyle onlara bakıyordu. Onunla aralarındaki yolu kaplamış olan akrepler üst üste çıkmış, salkım salkım duruyorlardı, kadın elindeki bastonla onları dağıtıyordu. Ama her biri toprağa düşer düşmez kıskaçlarını kadına doğru yönelterek yeniden eski yerine üşüşüyordu. Sonunda kadın artık aldırmamaya başlayacaktı. Yorulan bileğini kucağına, bastonunu da önüne dayayarak akrepleri beklemeye koyulacaktı.

"Burayı sevmedim," dedi Mara. "Gidelim lütfen."

"Bekle. Burada bir pazaryeri vardı. Hâlâ yerinde duruyor mu bir bakalım."

Soluk, sarımtırak tozla kaplı açık bir alana geldiler, ortada tezgâhlar duruyordu, bir adam hepsine birden bekçilik ediyordu. Alanın çevresi, evlerin duvarları akreplerle doluydu. İki ölü ağacı örümcek ağları sarmıştı, iki iri canavar güneşin altında tembel tembel uyukluyordu; eskiden köpekler de böyle yapardı.

Dann gözünü adama dikmiş, önünde duruyor, bıçağının sapını gösteriyordu. Tezgâhların üstünde Mara'nın uzun zamandır görmediği birkaç büyük kök, bir torba dolusu kuru yaprak, birkaç parça yassı ekmek, bir kâse un ve kurutulmuş et dilimleri duruyordu. Ne etiydi bunlar? O kadar kurumuşlardı ki, artık kokmuyorlardı.

Mara, Dann'in sabahleyin tepedeyken inceledikleri kahverengi giysiyi torbasından çıkardığını, aynı anda da adamın gözlerinin nasıl kısıldığını fark etti.

"Epeydir bunları görmüyordum," dedi. "Kaya Köy'den mi geldiniz? Orada kimsenin sağ kalmadığını sanıyordum."

Dann, "Artık kalmadı," diye karşılık verdi. "Görüp görebileceğin son ikisi karşında."

"Kaya Kabilesi'nden değilsiniz." Adamın bu sözlerinin gerçek anlamıysa şuydu: Siz Mahondi'siniz.

Dann duymazlıktan gelerek tuniğin ucunu tutup sordu, "Karşılığında ne verirsin?"

Adam dikkatle Dann'i süzüyordu, sırıtırken dişleri göründü, tezgâhın üzerine altı tane meyveyi teker teker dizdi. Onların yanına bir torba da kurutulmuş yaprak koydu. Ama Dann başıyla, olmaz diye işaret edince torbayı kaldırıp yerine yassı ekmeklerden koydu. Dann başını evet anlamında salladı. Bekledi. İki erkek bakışıyorlardı. Mara onları kapışmak üzere olan iki hayvana benzetti. Adamın omzunun arkasından, az ileride yere yatmış bir canavar gördü. Yalnızca birkaç adım ötede.

"Su," dedi Dann.

Bulanık suyla dolu bir testi kondu tezgâha. Dann askıdaki iki tenekeyi yere indirmiş, testideki suyu içlerine boşaltıyordu. "Tenekeler hoşuma gitti." Dann yanıt vermeden boşaltmayı sürdürdü. "Karşılığında bu meyve kurularını veririm."

Tezgâhın altında bir çuval dolusu kurutulmuş meyve vardı. Dann, olmaz, dercesine bakarak tenekeleri askıya geçirdi, askının bir ucunu kendi, diğer ucunu Mara'nın omzuna dayadı.

"Bu tunik karşılığında daha bir şeyler vermen gerek. Kibrit var mı?"

Adam alay edercesine bakıp kahkahalarla güldü. "Size iki teneke karşılığında bir kutu kibrit veririm."

"Unut gitsin. Peki ya mum?"

Birkaç kalem mum çıkardı. Dann'in olur diyen işaretiyle birlikte onları da iri meyvelerle ekmeklerin yanına yerleştirdi.

Erkekler yine bakışıyordu. Kavga çıkarsa Dann'in kazanacağını düşündü Mara, çünkü adam hasta bir kertenkele kadar sıskaydı, kıvırcık saçları dökülmüş, cılızlaşmıştı. Açlık çeken çocukların saçları böyle olurdu bazen.

Dann pazarlığı sürdürüyordu, "Biraz daha ekmek."

Adam üst üste dizli ekmeklerden bir, iki, üç, dört, beş, tam altı tane saydı ve öne doğru itti.

Mara'nın şaşkın bakışları altında, Dann giysinin ucunu bıraktı sonunda. Tuniği alan adam sevinçle kendinden geçti. Yıllardır giydiğim bir şeyin değeri biraz kuru meyve, azıcık su ve biraz da ekmekmiş diye düşünüyordu Mara. Birkaç kalem de mum.

"Bir tane daha var mı?" diye soran adam, tuniği özenle bir çuvalın içine yerleştirdi, ağzını da sıkıca bağladı.

Dann, "Yok," dedi. Mara omzundaki askının titremesiyle kardeşinin heyecanlandığını hissetmişti, derken dudaklarından, "Yarım altın bozdurmak istiyorum," sözleri döküldü.

Çirkin bir kahkaha atan adamın yüzüne renk gelmişti. "Yok canım? Onunla ne almayı düşünüyorsun? Burada bir-iki kibrite şu evlerden birini kolayca alabilirsin?"

"Bozacak mısın? Sen onu söyle."

"Bir bakayım."

Parlak altın para, başka bir zaman ya da mekândan mesaj getirmişçesine yine ortaya çıktı. Dann ucunu sıkıca tutarken öteki dikkatle inceliyordu. Adam iç çekti. Dann iç çekti. Ardından da Mara.

Adamın gözleri ışıldıyordu, aynı zamanda da öfkeliydi. "Şu evde yaşayan dostlarının kapısını çalmayı dene. Hava kararıncaya kadar bekle. Kimsenin seni görmesini istemezsin."

Dann, ekmeği, meyveleri, mumları bir çırpıda Mara'nın çuvalına tıktı ve oradan koşar adım ayrıldılar, şişko canavardan olabildiğince uzaklaşmak istiyorlardı.

Evlerin önünden geçerlerken Dann kapılardan içeri bakıp göz atmaya başladı, ama her odadan tıslama sesleri, toz ya da taşların üzerindeki böceklerle akreplerin tıkırtıları geliyordu. Sonunda bomboş bir oda gördüler. İçeri girdiler, Dann'in gözleri fıldır fıldırdı, köşe bucak-

ta ne var diye bakıyordu; tavan kirişlerini, kapı arkasını gözden geçirdi. Yukarıdan sesler mi duyuluyordu, bunun üstünde bir oda mı vardı? Bir şey olduğu kesindi. Mara korkmuştu, Dann eline koca bir taş aldı, evin diğer bölmelerine açılan oda kapısının önüne koydu. "Buraya hiçbir şey giremez," dedi. Pazaryerine dönük oda kapısından gözlerini ayırmayarak orta yere çömelip tenekeden su içtiler ve ikişer parça ekmekle açlıklarını bastırdılar. Öğleden sonraydı, ikindi sıcağı göğü sapsarı yapmıştı. Mara uyumak istiyordu, ama Dann tedirgin ve kuşkuluydu; ürkmüştü. Önlerinden birileri geçti, gözucuyla içeri bakmak üzere durdular, sonra yollarına gittiler. Mara uykuya yenilmişti, uyandığında Dann'in kapıda durmuş, akrepleri izlediğini gördü. Karanlık çöküyordu.

Dann mumlardan birini alıp duvardaki bir deliğe yerleştirdi. Mara, ama kibritimiz yok ki diye düşünürken bıçağını sakladığı cebinden uzun bir kibrit çıkarıp yaktı. "Bir tane kaldı," dedi. "Onu boşa harcamamalıyız." Kız başka kibrit olduğunu bilmiyordu. Ondan bir şeyler gizlediğini düşündü. Ama neden? Ona güvenmiyor muydu? Kardeşi bakışlarındaki kaygıyı görünce, "Varsayalım ki birisi sana, 'Dann'in çuvalında neler var?' diye sordu. Eğer bilmiyorsan yanıt veremezsin, değil mi?" Güldü. Kızın bakışları onu rahatsız etmişe benziyordu. "Of! Mara hadi, neden anlamıyorsun?" İşte yine Mara ona ne diyeceğini bilemiyordu. Bekledi, kız gülümseyene dek durdu, sonra onu usulca tutup kapıya götürdü, odadan çıktılar, dışarıdaki akreplerin yanından hızla geçiyorlardı.

Karanlıkta, kendilerine gösterilen evin ışıklarına doğru ilerlediler. Yıllar önce Mara'nın anılarında yer etmiş evlere benziyordu. Yüksek, ışıl ışıl, güzel bir ev, bahçesiyle ağaçları da vardı.

Taş basamakları çıktılar, ayaklı büyük mumların yandığı bir odanın önüne gelmişlerdi. Mara buradakilere

benzer sandalyelerle masalar gördüğünü hatırlıyordu. Bir adam gülümseyerek onlara yaklaştı. Mara geleceğimizi biliyordu diye aklından geçirdi. Elbette, ancak birkaç kişinin yaşadığı böyle bir yerde herkes her şeyi bilirdi.

Mahondi'ydi. Üçü birbirine benziyorlardı: uzun boy, ince yapı, ipeksi ve uzun saçlar. Tabii, adam Mara'nın kara, yapağı gibi olmuş saçlarını görünce aslında kendininkiler gibi olduğunu bilemezdi.

"Yarım bir altınım var."

Adam görmek için başını eğdi, Dann altın parayı çıkardı. Ucundan sıkıca tutup uzattı.

"Doğru dürüst görmeme izin ver."

Bu ses Mara'nın anılarını canlandırdı. Kaya Kabilesi'nin boğuk, kaba sesine nasıl da alışmıştı. Dann parayı bıraktı. Mahondi onu mum ışığına yaklaştırdı, evirip çevirdi, eğilip ısırdı. Doğrulurken başını sallıyordu. Dann yine titremeye başlamıştı. Adam altın parayı geri verirken sordu, "Karşılığında ne istiyorsun?"

Dann karşılığında para almayı umut ediyordu, fakat çevrede gördükleri bunun gerçekleşemeyeceğinin göstergesiydi. "Kuzey'e gitmek istiyoruz," dedi. Mahondi'nin dudaklarına gülümseme yayıldı. "Bununla ne kadar yol gidebiliriz?"

"Sen ve erkek kardeşin mi? Uzunca bir yol."

Mara bir kez daha omzundaki askının sarsıldığını hissetti. Dann korku, gerginlik ve öfke doluydu. Bunun nedeni ne isteyeceğini bilememesi, aldatılmak istememesiydi. "Taşıt aracın var mı? Bize verebilir misin?"

Duvarda boydan boya renkli bir resim vardı. Mara tanımıştı, bir haritaydı bu. Yıllar önce sınıfta gördüğünün aynısı. Dann'in onun için toprağa çizdiği şekle de benziyordu. Mahondi haritaya doğru adım attı ve ortasında bir noktaya parmağını koydu. Bulunduğumuz yer burası demek istiyordu. Arkasından parmağını kaldırıp

yukarıdaki bir noktaya götürdü, üzerinde büyük harflerle MAJAB yazıyordu. İki noktanın arası üç parmak kadardı.

"Ne zaman gidebiliriz?"

"Yarın sabah."

"Biz buraya geliriz."

"Burada kalsanız daha iyi. Size bir oda veririz."

Biz de kimdi?

"Majab'a nasıl gideceğiz?" Mara'nın bu sorusunu Dann de Mahondi de tuhaf karşılamışlardı.

Dann yanıtladı: "Elbette hava kaydıracıyla."

Mara'nın kaydıraçların hâlâ kullanıldığından haberi yoktu.

Adam az önceki sözlerinde ısrar ediyordu: "Burada güvende olursunuz." Mara, evet, öyle, elbette, sağ olun, demek için can atıyordu, fakat Dann kabul etmedi, Mara'ya döndü, "Gel."

"O zaman güneş doğar doğmaz burada olun," dedi adam. Sonra da şu sözleri işittiler: "Üstünüzdeki o şeyle kasabaya dönemezsiniz." Dann yanıt vermeden ilerledi. Sonra ekledi, "Yanınızda altın olduğunu biliyorlar. Bu tehlikeli."

Son ışıklar da karanlık gökyüzünde sönen ateşin kırmızılığı gibi yavaşça kayboldular. Yolu zor görüyorlardı. Adam arkalarından uzaklaşmalarını izliyordu. "Geri gelmeyeceğimizi sanıyor," dedi Mara. "Oraya varınca bizi öldüreceklerine inanıyor." Dann bir şey söylemedi. En azından Mara olan biteni pek iyi anlamışken kalkıp ona, anlamıyorsun Mara, dememişti. Biriyle ilgili bir gerçeği bilmenin ilginç olduğunu düşündü; örneğin Dann o Mahondi'den korkmuştu, ama bunu kendi de bilmiyordu. Bunu ona açıklayamam diye aklından geçirdi Mara.

Kasabaya doğru ilerlerken adımları geri geri gidiyordu. Pazaryerinde satıcıyla birkaç kişi tezgâhların başında yiyecek bir şeyler atıştırıyorlardı. Ortada biraz ekmekle

meyve görülüyordu. Yüz ifadeleri sert, bakışları sevimsizdi. Mara ile Dann geçerlerken hepsi başını çevirip baktı.

"Kendi cinsleri onları kabul etmedi," diyen bir kadın sesi duyuldu.

Bu yüzler: Mara, Kaya Köy'de alışık olduğu kinden bile daha derin bir nefret kokusu aldı. "Geç kalmış sayılmayız, oraya geri gidelim," diye fısıldadı. Dann kabul etmedi. "Bu insanlar bizi öldürmek istiyorlar." Fakat Dann'in bunu bildiği belliydi.

Daha önce girdikleri eve geldiler. Kapısı açıktı; onlar kapıyı kapalı bırakmışlardı. Salona dışarıdan loş bir ışık sızıyordu. "Az sonra ay doğacak," dedi Dann.

"Ama o zamana dek karanlıkta kalacağız," diye yalvarsa da kardeşinin kendisine aldırmayacağına emindi, fakat delikanlı ona uzun uzun baktı, sonra değerli kibritini çıkarıp duvara sürttü, deliğe tıktığı mumu yaktı. Odanın içine belli belirsiz bir ışık yayıldı. Ardından Dann arka odanın kapısına yürüyüp önündeki taşı kaldırdı. İçeriden tıslama sesi geldi. Kertenkele tıslamasını andırıyordu. Mara, Dann'i kolundan tutmuş alana açılan kapıya doğru sürüklerken, o, "Bekle, bakmamız gerek," diyordu. Arka odanın kapısını açıp içeriye baktı. Başka bir oda vardı, duvarın yanında yarı yetişkin bir kertenkele ölmek üzereydi, onlara tıslıyordu, ama kımıldayacak durumda değildi. Yukarıya çıkan basamaklar gördüler. Dann tırmanmaya başlayıp Mara'ya da gelmesini işaret etti. Bomboş geniş bir odaya çıktılar. Onun hemen arkasında bir tane daha vardı. Dann kapıyı açar açmaz geri çekildi. Mara da onunla birlikte gerilemişti, tıpkı küçükken bir kayadan aşağı atlayıp ya da bir su birikintisine dalıp, tehlike var mı diye baktığı günlerdeki gibi. Çatıda büyük bir delik vardı, oradan gökyüzündeki birkaç yıldız uzaktan göz kırpıyordu. Odanın içi örümcek doluydu, bunlar sarılı siyahlı olanlardan değil, dev gibi kahverengi örümceklerdi; yeri, duvar-

ları boydan boya kaplamışlardı. Neyle besleniyorlar acaba diye sormadan edemedi, ancak sorunun yanıtı belliydi: Birbirlerini yiyorlardı, çünkü tam da o sırada iri bir köpek büyüklüğündeki kahverengi dev bir örümcek kendisinden daha küçük bir tanesinin üstüne çıkmış, acı çığlıklar atarken onu kemiriyordu, diğerleri de şölene katılmak üzere oraya üşüştüler.

"Ben bu evde kalmıyorum," dedi Mara.

Mara kardeşine asla hayır demez, önderliği ona bırakırdı oysa. Ama Dann kımıldamadan duruyor, gözlerini ondan ayırmadan bakıyordu, *Ne görüyorum, bu da ne demek oluyor*, der gibiydi. Dann'in karşısındakilerin yüzünü inceleyip duygularını anlamaya çalışması tuhaf gelirdi Mara'ya. Sanki kendi duyguları yoktu – bu doğru olamazdı. Neden şimdi korkmuyordu? Örümcekler onların geldiğini anlamıştı, saldırmayacaklar mıydı sanki? Ansızın kafasına dank etti Mara'nın: Dann insanlardan korkuyordu, sadece insanlardan... Mara çoktan basamakları inmiş, kendini alt kata atmıştı, Dann de arkasından koşuyordu. Mara çuvalını kaptığı gibi dışarıya çıktı, ama akrepler aklına gelince olduğu yerde kalakaldı. Oysa akrepler gitmiş, soğuk havayı sevmediklerinden saklandıkları deliklere girmişlerdi. İnsanlar da ortalıktan çekilmişti. Dann bir o yana, bir bu yana baktıktan sonra tezgâhlara doğru koştu, sıçrayıp en büyüğünün üstüne çıktı. Mara da arkasından. Haklıydı, yere basmamak daha güvenliydi. Peki ya şu kocaman canavar neredeydi? Ortalık kapkaranlıktı, yıldızlar çıksa da puslu gökyüzünde pek parlaklıkları kalmamıştı, yine de Mara'nın dostuydular. İki kardeş sırt sırta verip oturdu, çuvallarıyla su tenekeleri de yanı başlarındaydı, Mara sopayı elinden bırakmıyordu, Dann de bıçağının ucunu cebinden dışarı çıkarmıştı. Ekmeğe benzeyen meyvelerden birini yediler, yumuşak ve etli değildi, susuzluktan kurumuştu, tadı yoktu.

Yeteri kadar almaya özen göstererek birkaç yudum su içtiler. Dann, "Bir daha ne zaman su bulabiliriz, kimbilir?" diye fısıldadı. Mara, ilerideki evde oturanlardan alabiliriz, onlar bize su verirler diye düşünüyordu, fakat bunu yüksek sesle söylemedi.

Ay çıkmıştı, olanca görkemiyle ışıyordu, ama tümüyle yuvarlak değildi, sanki ucu kemirilmiş bir meyveydi. Her yeri görebiliyorlardı. İkisinin de gözleri dev canavarı aradı, neredeydi? Ya kalın ağlar örmüş sarılı siyahlı örümcekler, onların burada, burunlarının dibinde olduğunu biliyorlar mıydı? Az sonra ayaz çıktı. Mara'nın sırtı Dann'in arkasından yayılan sıcaklıkla ısınıyordu, keşke onun gibi uzun siyah saçları olsa da boynunu örtebilseydi. Ama onun yerine, Dann'in duvarın üstünde bulduğu, şimdi Mara'nın üzerindeki köle elbisesinin sarılı olduğu bez parçasını sardı başına. İkisi de uyumadı. Yarı uykulu ya da düşte gezer gibi oturup evlerin kara gölgelerinin tozlu topraklı yol boyunca üstlerine doğru ilerlemesini izlediler. Bir şey daha gördüler: çıktıkları evin kapısında hareket eden bir karaltı. Sonra birisi çömelerek ışıkları yanan evlere doğru koşmaya başladı. Bu kasabada sabaha dek mumlar söndürülmüyordu, böylesi daha güvenliydi, bu korkunç kasabada insanlar uyumayı nasıl göze alıyordu peki? Gün yavaşça ağarmaya başladı. Dann gerinirken ortalığı kolaçan ediyor, tetikte duruyordu. Sarı köklerden birini çabucak yiyip birkaç yudum su içtiler. Güneşin doğmasını beklediler, işte birazdan kavurucu kızıl top dün geçtikleri tepenin üstünde kendini gösteriyordu. Akrepler evlerin duvar diplerinden koşarak gelip yerlerini aldılar. Dün gördükleri pazarcı karşıdan geliyordu, onları görünce durdu. Şaşırmışa benziyordu. İki kardeşin girdikleri eve yürüyüp kapısını açtı, içeriden canavar çıktı. Karanlık bastırınca adam canavarı eve sokmuş, onlara saldırmasını beklemişti. Tezgâhın üstünde oturduklarını

görmemişti besbelli. Canavar pazaryerine doğru hızla ilerleyip tıslamaya başladı. Adam kavanozdan çıkardığı bir et parçasını onun önüne attı. Yüzündeki öfkeli, kin dolu gülümsemenin anlamı açıktı: "Bu sabah canavarı beslemem gerekmez sanmıştım." Canavar dünkü gibi sere serpe güneşin altına uzandı. Adamın bekçiliğini yapıyordu, evcil köpek gibi.

Hemen toparlanıp pazaryerinden ayrıldılar, yokuştaki eve doğru yürümeye başladılar. Yolda Mara'nın çişi geldi, bir kenara işedi. Sidiği, kuruyan toprağın üstünde açık sarı temiz bir leke bırakırken cazırdıyordu. Çişini yaparken artık altı sızlamıyordu. Yakında her zamankinden daha güçlü olacağım diye düşündü. Eteklerini kaldırıp çırpı bacaklarına baktı, şimdi bacağa daha çok benzediklerine karar verdi. Kalçalarına dokundu, ama eline hâlâ kemik geliyordu.

Öndeki odanın kapısından içeri bir adım atıp yan yana durdular, teneke askısını birer ucundan tutmuşlardı, öteki ellerinde de çuvalları vardı. Dün gördükleri adam odaya girdi, Mara onun ipeksi, parlayan tenini, tertemiz saçlarını görünce, kendisiyle Dann'in kir içindeki giysileriyle tepeden tırnağa toz kaplı halde nasıl göründüklerini düşündü.

Adam elini uzattı. Dann bıçağın durduğu cebindeki altın parayı çıkarıp onun avucuna bıraktı.

Adamın soran bakışları üzerlerindeydi, bir Dann'e, bir Mara'ya, sonra yeniden Dann'e bakıyor, onları yakından inceliyordu. "Rustam'dan mı geldiniz?"

"Bilmiyorum," dedi Dann.

Adamın soran bakışları karşısında Mara az kalsın, evet diyecekti, ama çekindi. Adam, "Çok benziyorsunuz..." diye söze başladıysa da devam etmedi. "Kaydıracı uçurmasını biliyor musun?" Dann'in bildiğini söylemesi Mara'yı şaşırttı. Sonra adam Mara'ya döndü. "Hiç kımıldamadan oturmalısın. Kaydıracın inmesi gerekiyorsa, yere atla, binmeden önce de havalanmasını bekle. Eski güçleri yok bunların."

Dann, "Kaydıraçlarla yolcu taşımıştım, tepeden tepeye uçardık," diye anlattı. Yüzündeki gerçek gülücük müydü? Bu Mahondi'ye güvenmiş miydi?

"Güzel. İkiniz de hazırsanız, gidelim..." O anda içeriye bir başka Mahondi girdi, Dann'in ağzı açık kaldı; gözlerini ondan alamıyor, titriyordu. İki erkek tıpatıp benziyorlardı. Heyecanlanan Mara, ama diye düşündü, bütün Mahondiler birbirine benzer. Bu iki erkek de Mahondilere benziyor, hepsi bu.

Dann derin derin soluk alıp veriyor, tuhaf sesler çıkarıyordu. Diğer iki erkek kaşlarını çatmış, şaşkın gözlerle ona bakıyordu, yüzlerini yakından incelemesi için ona doğru eğilmişlerdi. Dann önce haykırdı, sonra Mara'ya dönüp, "Haydi gidelim," dedi ve su tenekelerinin askısını omuzlayıp çuvalını kaptığı gibi koştu. Mara'nın ilk aklına gelen, artık suyum kalmadı, oldu.

İki erkek şimdi Mara'yı süzüyorlardı, gözlerinden tek bir soru okunuyordu: *Neden?* Konuşamadı, boğazına bir şey gelip düğümlenmişti, ağlamak istiyordu. Neden olduğunu biliyordu, ama bunu onlara nasıl açıklardı? İkinci erkek, "Onun nesi var?" diye sordu.

Mara ayakta duramıyordu, tam düşecekti ki, son anda bir sandalyeye uzanıp oturdu, gözlerini kapadı. Yeniden açtığında ikisinin de gözleri üzerindeydi.

"Ağabeyin biraz tuhaf biri galiba, değil mi?" diye soran dün tanıştıkları erkekti.

Bu sözlere gülmekten başka nasıl karşılık verilirdi, küçük Dann ağabeyi olmuştu. Adamlar bakışlarını üzerinden çekmiyorlardı, acaba daha önce fark etmedikleri bir şey mi görmüşlerdi? Az sonra eteklerimi kaldırıp bakacaklar diye düşündü: "İlk görecekleri de belime bağladığım altın dolu kuşak olacak." Mara hemen ayağa kalktı. Göğsüne bakıyorlardı. Tahta gibi olduğunu görsünler diye dimdik durdu.

İkinci adam, "Kaç yaşındasın?" diye sordu.

"On sekiz."

Bakıştılar. Mara bunun ne anlama geldiğini çözemedi. Bir süre sustular. Sonra birinci adam, "İstersen seni götürürüz," diye konuştu.

Önce evet, ne güzel diye düşündü, buradan uzaklaşayım da, ne olursa olsun. Sonra Dann aklına geldi, onu bırakamam; bunu yüksek sesle dile getirdi: "Ağabeyimi bırakamam." Az kalsın kardeşim diyecekti.

"Tek başına kaldın, tehlikeli," diye kendisini uyaran adamı dostu olarak görmeye başlamıştı, ondan ayrılmak da içinden gelmiyordu.

Karşılık vermedi. Veremezdi. Yine boğazına bir şeyler düğümlendi, eğer dilediğimce ağlarsam, kız olduğumu hemen anlarlar diye düşünerek yutkundu. Bu arada aklına yepyeni bir şey geldi. Banyo yapabilir miyim diye sormak istedi. Fakat bu çok saçmaydı, tehlikeli de. Kendisine böyle tanıdık ve ana-babası gibi yakın gelen, çocukken bildiği bütün diğer insanlara benzeyen bu ikisinin yüzü, ona nasıl banyo yaptıklarını çağrıştırmıştı: Biri büyükçe bir leğende ayakta dururken başından aşağı su dökülür, sonra kendisinin temizlenmek için kullandığı su yataklarındaki iri kum tanelerine hiç mi hiç benzemeyen yumuşak, mis gibi kokan sabun kullanılırdı. O banyo suyu burnunda tütüyordu, ama dile getirmeye çekiniyordu, çünkü tehlikeliydi... Elbette öyleydi, soyunmak zorunda kalacak ve o zaman da...

İkisi yan yana durmuş, Mara'yı inceleyip anlamaya çalışıyorlardı.

Biri pattadanak sordu: "Adın ne?"

Yıllar öncesinden bir esinti adını kulağına fısıldar gibi oldu; evet adım bu, gerçek adım, *benim* adım diye düşünürken ansızın Lord Gorda'nın yüzü gözünün önüne geldi, yorgun, sevecen, ona doğru eğilmiş yüzü. "Unutma sen Mara'sın, senin adın Mara."

Neredeyse dudaklarından Mara adı dökülecekti ki, "Maro," dedi.

"Ailenin adı ne?"

Bunu anımsayamadı. O zamanlar herkesin soyadı aynıydı, bunu hiç düşünmemişti bile.

"Bilmem," dedi. Belki onlar biliyordur da kendisine söylerler diye umut etti. Bir yandan da düşünüyordu: Soracağım... Acaba?.. Bunlar sevecen kimseler... Elbisemi de yıkar, bembeyaz rengine kavuştururum, benden önce giyen kişinin de kokusu gitmiş olur...

"Gelmeyeceksen, elliliği sana geri vereyim," diyen birinci adam altını ona uzattı.

Mara, "Oh, yapmayın, hayır, lütfen, madeni para olarak verin, lütfen," diye yalvardı.

Erkekler yeniden birbirlerine baktılar. Dostu olarak gördüğü adam, "Ama Maro, bunun karşılığı elindeki çuvalı dolduracak kadar çok," diye açıkladı. "Üstelik kimsenin bu kadar parası yok." Öteki adamsa, "Sen nerede yaşıyorsun?" diye sordu. Bu, nasıl olur da bunu bilmezsin, demekti.

"Kaya Köy," dedi.

Yine bakıştılar, bu kez gerçekten şaşırmışlardı.

Daha çok soruyla karşılaşmamak için, "Ben gideyim," deyip elini altına doğru uzattı. Avucuna koydular. Dostu bir dolabı açıp içinden bir torba dolusu hafif, incecik bozuk para çıkardı, yumruk büyüklüğünde bir başka torba alıp birazını ona boşalttı ve Mara'nın eline tutuşturdu.

"Sağ olun," dedi. "Sağ olun, sağ olun." Aslında, fikrimi değiştirdim, beni kayağa bindirip buradan götürün, demeye can atıyordu, ama diyemezdi.

Dostu olan adam, "O parayı kimseye gösterme," diye uyardı.

Diğeri ekledi, "Kasabaya geri dönme."

5

Evden uzaklaştı, yaşamı boyunca yüreği hiç bu kadar sızlamamıştı; gerçek kimliğinden kaçıyordu, ona öyle gelmişti.

Yokuşu inince dönüp arkasına baktı, iki erkek kapıda durmuş, onu izliyordu. Elini havaya kaldırdı: Elveda. Diğer elinde altınlarla bozuk paraların durduğu torbalar olduğu aklına geldi. Onları çuvalına koydu.

Kasabaya gitmektense ölmeyi yeğlerdi. Düşüncesi bile midesini bulandırmaya yetti. Kasabadan ayrılıp kuzeye doğru uzanan tozlu dar bir yol gördü, oraya yöneldi, tek başına. Dann olmadan uzun süre sağ kalamam, beni bu çuval uğruna ya da üzerimdeki giysim için öldürürler diye düşünüyordu.

Kimsenin kendisini izlemediğinden emin olmak için arada bir durup arkasına bakıyordu. Yolun her iki yanında da artık iyice alıştığı görüntü vardı: Bazısı ölü, bazısı ölmek üzere olan ağaçlar kemik gibi dallarını uzatmış, üzerleri öbek öbek toz kaplıydı; gökyüzü tozdan görünmüyor, kuraklığın cansız bıraktığı ağaçların arasına serpilmiş gürbüz, yemyeşil ağaçların kökleri toprak altında derinlere uzanıyordu. Yürüdü, başına bağladığı bez parçasına rağmen güneş tepesini yakıyordu; toprağın derinlerinde tertemiz dereler akıyor, suları bir yerlerde birikip

havuzlarla bataklıkları, çağlayanlarla yeraltı göllerini oluşturuyor ve sağ kalan az sayıdaki ağacın kökleri de oralara uzanıyor olmalıydı. Neden bazıları derin sulara erişme savaşımı verirken, diğerleri pes ederdi? Öğlen olmuştu. İleride seyrek bir kalabalık gözüne çarptı. Korkuya kapıldı. Örümceklerle canavar yaratıkları gördüğünden daha çok korkuyordu galiba. Evet; Dann'i daha iyi anlıyordu şimdi. Önde gruptan daha hızlı yürüyordu, az sonra onlara yetişirdi. Ne yapmalıydı? Biraz daha yaklaşınca karışık insanlardan oluşan bir topluluk olduğunu fark etti; böyle topluluklar artık doğal karşılanıyordu. Her kılıkta, her renkte, her saç renginde insan gördü; hepsi toz içindeydi, çoğu pantolon ve tunikten oluşan, Kaya Köy'ün güneyinde yaşayanlara özgü olduğunu bildiği kıyafetleri vardı; giysileri toza bulanmıştı. Yürüyenlerin ensesine değecek kadar yaklaştığında Dann'le soydukları iki kişiyi gördü – aradan yalnızca iki gün mü geçmişti? Güçlükle adım atıyorlardı, bacakları tutmuyordu, gözlerinin feri gitmişti. Mara'yı fark etmediler bile, diğerleri başlarını çevirip baktılarsa da ilgilenmediler. Onların ardı sıra yürüdü, adımlarını daha da yavaşlatıp sıcağın altında ağır ağır ilerleyen çoğunluğa uydurdu. Kalabalığın önünde gidenler esen yelle birlikte yerden kalkan tozdan görülmüyordu. Esintinin etkisiyle ortalık toz dumandı. Yakınında duranların yüzlerini seçmeye çalıştı, bazılarını teknede görmüştü. Yüzleri, dostları ve düşmanları ayırt etmek önemliydi. Bir yudum su olsa da içsem diye düşünüyordu, ama hiç suyu yoktu; eğer Dann öyle davranmasaydı, şimdi ikisi de kaydıraçla Kuzey'e doğru yolculuk ediyor, buradan gidiyor olacaklardı, ölen bu topraklardan... Hemen arkasından biri geliyordu, yanına sokulunca kız öteye kaçtı; ama bu Dann'den başkası değildi; ne gülümsedi ne selam verdi, su tenekelerinin askısını Mara'nın omzuna dayadı, o kadar; işte tenekeler yine ikisinin arasındaydı. Mara, "Su içmem gerek," dedi. Dann beklemesini söyledi. "İçtiğini görürlerse hepsi başına üşüşür."

Sıcakta gün boyu yol aldılar, çevrelerinde toz bulutları uçuşuyordu, güneş kızılımsı, bulanık bir küreye dönüşürken bütün kafile alçak bir tepeyi tırmanıyordu. Can güvenlikleri için birbirlerine iyice sokulmuşlardı. Birden ilgileri bir başka noktaya çekildi; Dann askıyı çabucak yere bırakmış, su içsin diye tenekeyi Mara'ya uzatmıştı, kendisi de ona siper olmuş, suyu meraklı bakışlardan gizliyordu. Mara suyunu içti... daha da içecekti, ama Dann engel oldu. "Yeter, idareli kullanmalıyız."

Suyun kokusunu alan kimileri başlarını çevirmiş bakıyorlardı, ama Dann tenekeleri askıya geçirmişti bile, bıçağı da elindeydi. Tepeye çıktıklarında sırtlarını dayayabilecekleri büyük bir kaya buldular, dibine çöktüler, tenekeleri de aralarına koydular. Bu arada Mara, Dann'in kulağına fısıldayarak onun korktuğu iki adamın kendisine bir torba bozuk para verdiğini anlattı. Delikanlı inanmamıştı. "Göster bakayım," dedi, Mara da gösterdi. Dann incecik, kuş gibi hafif bozuklukları alıp parmaklarının arasından bir taşın üstüne döktü.

"Evet, paraya benziyorlar."

Yararı olmayacağını bilmekle birlikte, "Dann, neden kaçtın?" diye sormadan edemedi. "Dostça davrandılar. Bize yardım etmek istiyorlardı." Dann'in şaşkınlıkla bakan gözlerinin yuvalarının içinde nasıl döndüğünü gördü, korku dolu derin soluklarını duydu, kamburunu çıkarıp başını kısmasını izledi: Yıllar önce, bitmek bilmeyen o sıcak gecede, o odadaki küçük Dann'di bu.

"Kötü," dedi. "Kötü adamlar."

Bozuk para torbasını kızın çuvalına tıktıktan sonra yakacak bir şeyler aramaya koyuldu. Kaya çatlağında kurumuş ağaç kabukları buldu, ölü bir ağaçtan bir dal kopardı. Çuvalına elini daldırıp tam baltasını çıkaracaktı ki, çevrede ondan başka kimsenin baltası olmadığı, görürlerse onu elinden alacakları aklına gelerek durdu. Dalı

elleriyle parçaladı, ateşi yakmak üzere parçaları dizdi, tutuşturmak için bulundukları yere en yakın ateşe gidip bir kor parçası aldı. Ne sordu, ne izin istedi, ne de başka bir şey söyledi. Tepeyi kaplayan iri yassı kayanın üstünde bir düzine kadar ateş yakılmış, hepsinin çevresine birkaç kişi dizilmişti, yiyecekleriyle su kaplarını bekliyorlardı. Kimilerinin tenceresi vardı, kurutulmuş yaprakları pişiriyorlardı, ortalığı sebze kokusu sarmış, koku dumanla birlikte tepeye yayılmıştı.

Mara ile Dann ekmekle sarı köklerden birini yediler. Onların hemen yakınında, son yiyeceklerini çaldıkları iki kişi sırtlarını bir kayaya dayamış, oturuyorlardı. Mara gözleriyle, onlara da bir kök versek mi diye sordu, ama Dann, olmaz diye işaret etti.

Çok geçmeden herkes yere uzanmaya başladı, ateşler canlılığını yitirdi. Dann yine kulaklarını dikmişti. Ayağa kalktı, dinledi, kayanın ucuna gitti, kulak kesildi. Sonra yüksek sesle oradakilere konuştu: "Birisi uyanık kalmalı, birisi nöbet tutmalı. Ayrıca ateşlerin sönmesine de izin vermemeliyiz. Aşağıda kertenkelelerle canavarlar var." Herkes doğrulup ona baktı. Çünkü onlara *biz* diye hitap etmiş, birbirimize yardım edebiliriz, demeye getirmişti. Bazıları yeniden uzandılar, bizi rahat bırak, dercesine arkalarını bile dönenler oldu. Diğerleri oturdukları yerden ateşlerini karıştırmaya başladı, içlerinden biri kalkıp Dann'in yaptığı gibi tepenin ucuna gitti. Mara önce onun Kulik olduğunu sandı; benziyordu, sonra yanıldığına karar verdi. Aşağıda hareket eden bir şey vardı, büyük ve tehlikeli bir yaratık.

Dann, Mara'ya dönüp herkesin duyacağı bir sesle, "Ortaya gel, canavarlar kenarda yatanları kapar," dedi. Yine bazıları dediklerine kulak verip içeri çekildiler, ateş tepenin sırtıyla onların arasında kaldı, diğerleri kulak asmadı. Ay tepede, kocaman ve sapsarı ışıldarken, kayaların gölgesi kalın ve kapkaraydı. Dann, "Bu kayanın üstünden üstümüze

bir şey atlayabilir," diye uyardı Mara'yı. Daha da içeri çekildiler, ateşi de tekmeleyerek kayaya yaklaştırdılar, böylece alevlerden yayılan sıcaklık kayanın tepesine dek yükseliyordu.

"Önce ben uyuyayım," dedi Dann. İkisinin de gözünden uyku akıyordu. Dün gece –daha o kadarcık mı olmuştu?– pazaryerindeki tezgâhlarda yarım yamalak uyumuşlardı, bugün de saatlerce yol yürümüşlerdi. Ama Dann her zamanki gibi sözünü bitirmeden uykuya daldı, su tenekesini gövdesine yapıştırmıştı. Bütün bu insanların en değerli eşyaları olan su tenekeleri ya bacaklarının ya kollarının arasında ya da neredeyse gövdelerine bitişik duruyordu.

Mara çevreden gelebilecek seslere kulak kabartmış oturuyordu. Aklına çeşitli sözcükler geliyordu: Vücudumdaki her bir hücreyi açmış dinliyorum, derken ansızın gözleri faltaşı gibi açıldı. Hücre. Bildiği bunca sözcük vardı, ama nasıl bildiğini anlamıyordu. Daima söylerdi herhalde. Onun sık kullandığı sözcükler Mara'nın belleğine kazınmıştı. İçini yine merak sarmıştı, daha çok bilmek, daha çok anlamak merakı: *Bilmek istiyordu.* Bu açlık en az susamak, acıkmak kadar güçlü bir güdüydü, giderek de güçleniyordu. Herkesin uykuya daldığı bu tümsekte gözüne ilişen gölgelere baktı. Hele biri. En uzaktaki ateşlerden birinin arkasında bir adam kalkmış, oturuyordu. Ona tanıdık gelmişti, ama yüzünü iyi seçemiyordu. İki yetişkinin ortasında bir çocuk vardı. Mara ne zamandır hiç çocuk görmediğini düşündü: aylardır. Bu çocuğun yaşamayacağını biliyordu – nasıl yaşasındı? Kenardaki gölgelerin arkasındaki kayalarda ağır bir şeyler kıpırdıyordu. Kulağına bir kıpırtı sesi daha gelince hızla başını kaldırdı: Altında ateş yaktıkları kayanın üzerinden dev bir kertenkelenin sivri başı uzanmıştı. Canavar dumandan rahatsız olup başını geriye çekti. Mara biraz daha dal kırıp ateşi besledi. Kaya yalnızca yaktıkları ateşin alevlerinden çıkan isle

kararmamıştı, onlardan önce orada yakılan ateşlerin izi de vardı. Buraya gelip de önce, bu kaya sırtımızı yaslayabileceğimiz güvenli bir korunak olur... diye karar veren, sonra da bir düşman arkadan usulca yaklaşıp üstümüze atlayabilir diye düşünen ilk kişiler Mara ile Dann değildi.

Kaç kişi gelmişti buraya? Bu ne zamandır sürüyordu? İnsanların ne zamandır evlerini bırakıp Kuzey'e doğru göç etmeye kalktıklarını bilmiyordu. Uzaktaki ateşin ardındaki adam ayağa kalkmış, öne doğru eğilerek seslere kulak kabartıyordu. Kulik'e benzettiği adamdı bu, ama daha sıskaydı. Bu arada aşağılardaki kıpırtılar artmıştı, sesler birkaç yerden geliyordu. Ay tam tepelerindeydi. Cansız akağaçlar ışıldıyordu. Kayalar ay ışığı altında pırıl pırıldı. Gölgelerin arasında uzun bir karaltı gördü, kertenkeleydi; fırlayıp ayağa kalktı; bağırmaya başladığı sırada Kulik sandığı kişi sopasını savurarak o yana seğirtti; ama kertenkele uyuyan bir kadını kapmış, çekiştirerek götürüyordu bile. Kadın gıkını bile çıkaramamıştı. Onu yerken çıkan çatırtıları, diğer yaratıkların tıslayıp homurdanarak kendi paylarına düşeni istemelerini duydular. Bu bile herkesi uykusundan kaldırmamıştı. Ama Dann ayaktaydı. "Ortada büyük bir ateş yakıp hepimiz onun çevresine toplanalım," diye önerdi. Uyananlar ona baktı, ancak yerlerinden kımıldamadılar. Birbirimize yakın olmamız hırsızlık olasılığını artırır diye düşünüyorlardı.

Dann, Mara'ya dönüp, "Sırt sırta," dedi. Dün geceki gibi sırt sırta verip oturdular; birinin elinde bıçak, diğerinde sopa vardı. Mara yorgunluk duymuyordu, gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Dann'in ona değen sert ve kemikli sırtının gevşemesinden yeniden uykuya daldığını anladı. Tek bir yöne bakmakla yetinmesi aptallık olacaktı, usulca Dann'den uzaklaştı; delikanlı yanına devrildi, küçük kardeşi artık uyuduğuna göre, onun başına çömelip uzun zaman önce bebekken, sonra çocukken olduğu gibi, onu

sarıp sarmalayan sevgisini yüreğinde duyabilirdi. Gözucuyla da Kulik sandığı adamı izliyordu; adam bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Elinde kocaman bir sopa vardı. Uyuyan birinin bacaklarının arasında duran bir su tenekesini onun yardımıyla nasıl kaldırdığını gördü, öksürdü, adam tenekeyi gerisingeri bıraktı. Uyuyan kişinin ruhu bile duymamıştı. Adamın kendisine düşman olduğunu düşündü Mara. Adamsa ileri geri, aşağı yukarı adımlarını saymayı sürdürüyor, arada sırada da kendisini izliyor mu diye Mara'ya bakıyordu.

Parmaklarını göğsünün yukarısında gezdirdi. Eline bir tutam et gelir gibi oldu. Memelerim büyürse, işte o zaman başım dertte olacak diye geçirdi içinden. Sonra aklına kanaması geldi, yeniden başlarsa ne yapardı? Yanına yaklaşan her erkekten kendisini sakınması gerekecekti. Az önce kadının biri canlı canlı kertenkeleye yem olmuştu, o ise aylık kanamaları dert ediyordu. Umurumda değil, dedi. Kimimiz ölecek, kimimiz öldürülecek, bu konuda elimizden bir şey gelmez.

İki gece önce tepedeki düzlükte gördükleri yüzlerce insanın yattığı mezarlığı anımsadı. Yüzlerce olduklarını Dann söylemişti. İçinden saymaya başladı: Elinde on parmak vardı, sonra ayak parmakları, onlar da on taneydi. Beş tane yirminin yüz ettiğini biliyordu, ama ondan sonrası zordu: Anlamı olmayan sözcüklerdi yalnızca, anlamadan kullandığı sözcükler. Alçak tepenin dört bir yamacından da ses gelmez olmuştu. İçi geçiyordu ki, Dann birden fırlayıp kalktı, "Uyu," dedi. Mara yere kıvrılırken, keşke ben de onun gibi çabucak, gözlerimi kapar kapamaz uykuya dalabilseydim diye içinden geçirdi. Sesler duydu, rüzgâr çıkmıştı, kayaların arasında hırlayıp gürleyen ses, avlanan kertenkelelerden mi geliyordu, yoksa gerçekten rüzgâr mıydı? Dann'in yanı başında ayakta dikildiğini gördü, elinde bıçağı vardı, gözleri karanlığa

çevriliydi. Parlak ay ışığı altında ufak tefek, kolay bir av gibi görünüyordu. Yanan ateşlerin ardındaki adam onu kolluyordu. Dann daha bir çocuk, onu kolayca alt edebilirim diye mi düşünüyordu acaba? Gerçekten Kulik miydi, o da Dann'i tanımış mıydı? Nasıl olurdu? Mara onu zor tanımıştı. Kendisini son gördüğünde Mara'nın memeleri vardı ve duvarların ardına, köşelere saklanıp korkuttuğu bir kızdı. Rüzgâr tozu toprağı kaldırıyor, sönmek üzere olan ateşi körükleyip kıvılcımlarını sağa sola saçıyordu. Havadaki toz bitkilerden, ağaçlardan ve belki de ölü hayvanlardan kalan son kırıntılardı. Sonunda Mara uykuya teslim oldu; uyandığında yüzünde ılık bir aydınlık hissetti. Ateşler sönmüştü, yolcular ayaklanmış, öteberilerini topluyorlardı. Dann eline bir parça ekmek tutuşturdu. Mara koca bir yudum su içti. Kulik –gerçekten o muydu?– ikisini izliyordu. Herkes yola düştüğünde kendisinin önder olduğunu gösterircesine başa geçti, Dann'e bakıp meydan okumayı da unutmadı; ama iki kardeş dünkü gibi en arkada yürümeyi yeğlediler. Giderlerken yolun kıyısında toza bulanmış bir öbek kumral saç gördüler, kanlıydı, gece kertenkeleye yem olan kadının saçıydı. Mara ile Dann'in yiyecek çaldıkları çift, baston yutmuşçasına yürüyor, uyurken yürürcesine adımlarını güçlükle atıyorlardı. Çaldığımız onların elinde kalan son yiyecekti diye düşündü Mara. Fakat sonra, biz almasaydık da onlar için pek bir şey değişmeyecekti diye karar verdi, yine de Mara ile Dann'e güç veren o yiyecekleri yeselerdi, durumları bu kadar kötü olmazdı.

Güneş göğe yükselip ortalığı kavururken ilerlemeyi sürdürdüler. Mara'nın gözüne yolun kıyısındaki kahverengi bir dalda yarı ölü yapraklar ilişti, bunların altında sarı köklerin yetiştiğini biliyordu. Dann'e işaret etti; fakat kardeşi köklerin nasıl yetiştiğini anımsamıyordu. Eğer sürüden ayrılırlarsa bu tehlikeli olabilirdi, derken bir de baktı ki, her yer aynı yapraklarla dolu. Öndekilere seslendi. "Burada

yiyecek var." Kimi döndü, yürümeye devam ederken aldırmaz gözlerle baktı. Kimi de durdu. Mara sopasını çuvaldan çıkarıp sert toprağı kazmaya koyuldu, Dann de başında nöbet tuttu, artık herkes yürümeye ara vermiş, o yana geliyordu. Köklerin çok derinlerde olmamasını diledi, çünkü bazen onun boyu kadar derinde olabilirlerdi. Kol boyunda bir yerde ilk köklere erişti, tozlu kahverengi yumruları çıkardı, Dann'in bıçağıyla birini kesti, içinden akan sarı sıvıyı diğerlerine gösterdi. Bir anda kafiledeki herkes kendini cansız otların üstüne atıp toprağı eşelemeye, eline ne geçerse onunla kazmaya başladı. Yiyebildikleri kadarını yedikten sonra Mara ile Dann'e on kök düştü, beşer beşer çuvallarına koydular. Soydukları iki kişi açlıktan ölmek üzere yolun kenarına oturmuşlardı, kazacak güçleri yoktu. Dann, Mara'nın ne yapmak istediğini anlamıştı, bu kez ona engel olmadı: O sırada herkes kendini kazmaya öyle kaptırmıştı ki, kimse görmezdi. Mara bıçakla ikiye böldüğü birer kökü onlara uzattı, suyunu bile emecek güçleri kalmamıştı. Bitkilerin yapraklarını tanıyıp herkese yiyecek konusunda haber veren Mara'ydı, ama şimdi onu yanlarına yaklaştırmıyorlardı, geriye çekilmek zorunda kalmıştı.

Dün geceki adam kazma işine başkanlık ediyor, yaprakların çıkarılıp köklerin paylaşılması işini o yürütüyordu. Onları izleyen Mara ile Dann'e bakmıyordu bile, ama kök çıkarma işi bitip de herkes yola koyulduktan sonra yeniden gözlerini üzerlerine dikti. İkisinden de nefret ediyordu. Kim olduklarını bilsin ya da bilmesin, Kulik olsun ya da olmasın, bu iki gence diş biliyor, bunu da bilsinler istiyordu.

Aksırmaya benzer bir gürültü duyuldu, arkalarından bir hava kaydıracı geliyordu, bayağı alçaktan uçuyor, tozu dumana katıyordu, uzaktan bakılınca yerde açılan çukurlar mayın döşeniyor görüntüsü veriyor olmalıydı. Herkes yoldan çekildi, kaydıraç alçaldıkça öfkeyle homurdanan-

lar, kızgınlıkla bağıranlar çoğaldı. İçinde beş Mahondi vardı, hepsi de kaygılı gözlerle onlara bakıyordu, Mara dostunun da aralarında olup olmadığını merak etti, ama göremedi. Araç alçalmıştı, yerdekiler isteseler onu tutup yere indirebilirlerdi. Mara hava kaydıracının daha yüksekten uçması gerektiğini biliyordu, en az ağaçların boyu kadar yukarıdan; içinde rahat koltuklar vardı... Peki bütün bunları nereden biliyordu? Onlara bindiği aklına gelmişti birden. Kalkan tozun yere çökmesi uzun sürdü, yolun iki yanı da boz renkte kalın bir toz tabakasıyla kaplanmıştı. Çocukken hava kaydıraçlarının pencerelerinden aşağı Kaya Kabilesi'ne bakardı, ancak tozu dumana kattıklarında yerdekilerin nasıl öfkelendiğini, hava kaydıraçlarından ve onlara binenlerden nasıl nefret ettiklerini bilemezdi.

Yola koyuldular; kalkan tozdan kimse birbirini göremiyordu; az sonra bir bayıra geldiklerinde hava kaydıracının öte yana indiğini gördüler, kaldırdığı toz bulutları neredeyse dağılmıştı. Hep birlikte o yöne koştular, içindeki Mahondilerin yüzleri korkudan kireç gibiydi, aracı hafifletmek için yere inmeye korkuyorlardı. İnerlerse öldürüleceklerini biliyorlardı. Derken kaptan kumandalarla göstergeleri kurcalayıp havalandı, bu kez epey yükselmiş, aşağıdan uzanan kolların erişemeyeceği kadar yukarı çıkmıştı. Ansızın araç yalpalamaya başladı; gıcırdayıp çatırdadı ve düştü; yere çakıldı. Kalabalık hemen başına üşüştü, hepsi başlarını içeri soktu. Mahondilerin bazısı ölmüştü, ama sağ kalanlar da vardı; inlemeler, çığlıklar duyuluyordu, kan içindeydiler, kafiledekilerin amacı onların taşıdıkları malzemeyi ele geçirmekti. Bulunan yiyecekler dağıtıldı, daha doğrusu kapanın elinde kaldı. Su kapları dışarı çıkarıldı, ama yalnız iki küçük kap vardı. Sonra araç birden infilak etti, yanında bulunan kim varsa, içinde sağ kalanlarla birlikte öldü. Araç paramparça oldu, parçalar dört bir yana dağıldı, siyah dumanlar yükseldi. Kafileden on kişi ölmüştü. Geriye kalan yaklaşık otuz kişi yumruklarını sıkıp araca ve Mahondilere sövmeye

başladılar. Mara da aralarında olabilirdi, toz toprağın içinde yatan onun başı ya da kolu olabilirdi. Eğer iki adamın çağrısına uyup onlarla yolculuk etmeyi kabul etseydi, şimdi ölmüş olacaktı.

Dann'in kendisine, oradan kaçtığıma sevinmiyor musun, olmaz dediğim için mutlu değil misin, demesini bekledi. Ama hayır, böyle bir şey düşünmediği belliydi, her zamanki gibi tetikte, ayaklarını azıcık aralamış, bir elinde tenekelerin askısı, ötekinde bıçağıyla ayakta dikiliyordu. Olaylara tepkisi sıradan insanlara benzemiyordu. Şimdi de oradan nasıl kaçacaklarına kafa yoruyordu galiba. Yanına yaklaşıp yalvaran bir sesle, "Dann?" dedi. Delikanlı başını eğip gözlerini kıstı, dudaklarına belli belirsiz bir gülümseme yayıldı; aracın çakıldığı noktadan uzaklaşmaya başlamıştı bile. Ölümle bu kadar sık burun buruna geldiği için mi ona aldırmaz davranıyordu?

Kafiledeki herkesin yerlerini almasını bekledi. Kulik – ya da her kimse– yine başa geçti, diğerleri de arkasına, Dann'le Mara yine en arkaya. Arkalarında, geceyi geçirdikleri tepeyle şimdi bulundukları yer arasında bir yerlerde kertenkelelerle canavarların kuyruk sallayıp pusuda beklediklerini seziyorlardı. Dev bir insan boyunda iri, şişman, etleri sarkmış aygırlar kan kokusunu almış olmalıydılar.

Düzlüğe geldiler, büyük yeşil ağaçlar burada azalıyordu, demek ki yeraltı suları kurumuş, belki de buralara hiç uzanmamışlardı. Her yerde ölgün, cansız ağaçlar yükseliyordu. Güneş batıp da mola verme zamanı geldiğinde, görünürde bir tek tepe ya da tümsek yoktu. Geceyi açık arazide, kilometrelerce uzanan çorak topraklarda geçireceklerdi, üzerlerine vuran ay ışığı onları aydınlatıp yerlerini canavarlara belli edecekti. Neredeyse yarısı görünmese de ayın parlak günleriydi.

Kulik –Dann onun Kulik olduğuna inanmıyordu– herkese ellerinde sopaları ve diğer silahlarıyla, yüzlerini dışarıya dönerek büyük bir çember oluşturmalarını söyledi.

Komutayı hemen eline almıştı, çünkü dün gece Dann'in önderliği elinden almayı denediğine inanıyordu; sert bakışlarını durmadan Dann'e yönelterek bana kafa tutmaya kalkma sakın, dercesine uzun uzun bakıyordu.

Alçak otlardan başka yakacak hiçbir şey bulamadılar. O gece ateşi unutmaları gerekecekti. Kulik'in sözünü dinleyen olmadı, çünkü kimse kimseye güvenmiyordu; yine küçük kümelere bölündüler. Dann ve Mara'nın yanında çocuklu çift vardı, çocuk dört yaşında gösteriyordu, ama on yaşında vardı. Annesinin kollarında taş gibi kımıldamadan yatıyordu. Annenin bakışları sert ve öfke doluydu. Kadın, çoktan ölmüş olan çocuğu kalabalıktan epey uzağa götürüp toprağa bıraktı. Bir anda hep bir ağızdan, "Canavarlarla kertenkeleler buraya yaklaşsınlar mı istiyorsun?" diye azar işitti. Bunun üzerine kadın çocuğu geri getirdi. Çocuğun gözleri açıktı, kir pas içindeki yüzünün ortasında cam gibi parıldıyordu, sanki göğü izliyordu. Kadın çocuğu yanına yatırdı, kendisi de üzerine uzandı.

Sarıya bürünmüş yarımay yükselirken toprağın üstünde uzanan insanların karaltıları küçüldü; sağa sola dağılmış kaya parçaları ya da alçak çalılara benziyorlardı.

Güneş yeniden doğduğunda anne çocuğu uzağa taşıdı, gözden uzaklara. Koşarak geri geldi, ağlayıp dövünüyordu. Mara kadına, gözyaşlarını boşa harcama, demek istedi, aynı zamanda da nasıl bu kadar taş yürekli olabildiğine şaşırdı: Hiç çocuk kalmazsa, ne olacak? Belki günün birinde benim bir çocuğum olur. Bu da saçma geldi ona, erkek çocukları andıran bu kemik yığını nasıl çocuk doğurabilirdi? Açlıktan ölen küçük çocuğun bakışlarından etkilenmişti, kucağında ölü çocuğunu taşıyan o anne gibi olmak istemiyordu.

O gün de bir öncekinden farksızdı, ancak bu kez ne kök buldular, ne bir ırmak gördüler, ne kuruyan bir su yatağı, ne çamurlu su birikintisi; sudan eser yoktu. Geceyi

yine açık alanda geçirdiler. Ay daha da küçülmüştü. Ayın tümüyle kararacağını düşünmek Mara'nın hoşuna gitmedi, ama o günler de yakındı. Sabahleyin, Dann'le soydukları çifti ölü buldular. Cesetlerle ilgilenmeden onları yolun kıyısında bırakarak yürüyüp gittiler. Üç gün sonra üç kişi daha öldü. Çok az yiyecekleri kalmıştı. Sarı kökler tükenmişti, su da bitmek üzereydi.

Mara ile Dann, Kaya Köy'den ayrılalı on gün geçmişti: Yürümekle geçen on gün ve tehlikelerle dolu dokuz gece.

Onuncu gece konaklamak için durduklarında Dann, uyumadan önce Mara'ya kendisine verilen bozuk para torbasını çuvalın en üstüne koymasını, gerektiğinde kolayca erişilebilecek bir yerde tutmasını söyledi. "Yolda son gecemiz. İleride hava kaydıraçları var. Uçmuyorlar, ama göreceksin," diye açıkladı. Güneşin son ışıkları altında çömelip toprağa kabataslak bir İfrik haritası çizdi, sanki alevlerin etkisiyle kıpırdayan bir harita. Kaya Köy'ün yerini işaretledi, üç parmak yukarısını da. Mara'yı rahatlatmak için aldıkları yolu biraz abarttığını biliyordu. Mara bunu anladığını göstermek için gülümseyerek bakınca, Dann de gülümsedi, arkasından da kahkahalarla güldüler. "Göreceksin," dedi yine, sonra yere uzanıp sırt sırta vererek uyudular. Mara gece gözlerini açtığında Kulik –gerçekten de oydu– üzerine doğru eğilmişti. Böyle yakından görünce onu tanımakta neden zorlandığını anladı. Yüzünün sağ yanında iki yara izi vardı ve daha tam olarak iyileşmemişti. Biri burnundan dudağının köşesine, oradan boyun kemiğine uzanıyor, diğeri de gözünün altından kulağına gidiyordu. Yalnızca zayıflamamış, bir deri bir kemik kalmıştı, loş ışıkta bile sapsarı ve hasta görünüyordu. Elindeki sopayla Mara'nın etek ucunu kaldırmak üzereydi. Onun kız olduğundan kuşkulandığı, Mara olabileceğini düşündüğü için mi buna yeltenmişti, yoksa rüzgâr eteklerini uçurdu-

ğunda beline bağlı kuşağı mı görmüştü; bilmiyordu. Uyanık olduğunu görünce homurdanarak uzaklaştı. Bütün diğerleri gibi o da giderken ne bir özür diledi, ne mahcup oldu, ne de fark edildiği için tedirgin oldu. Bu insanlar birbirlerini soymaya kalkar, tehdit eder, öldürmeye bile yeltenir, ama eğer dışarıdan gelecek tehlikeye karşı onları koruyacağına inanırlarsa, az sonra hiçbir şey olmamış gibi bir adım arayla yolda yürüyebilir ya da yere uzanıp birbirlerine değecek kadar yakın yatabilirlerdi.

Dann de uyanmıştı, "Merak etme, bugün son, artık o adamı görmeyeceksin," diye fısıldadı. Mara da kısık sesle, "Kulik bu," dedi. Delikanlı, "Hayır değil," dedi. Mara, onun Kulik'i beş yıldır görmediğini söyledi. Dann'se onun yüzünü asla unutmayacağını, kâbuslarına bile girdiğini belirtti. "Öyleyse bundan sonra daha kötü kâbuslar göreceksin."

Sabahleyin ikisi de ağzını birer kere doldurup su içti. Diğerleri gözlerini askıda asılı su tenekelerinden ayırmıyorlardı. Dann kalan bütün suyu tek bir yere aktarıp boşalan tenekeyi Mara'nın çuvalına koydu. Yürürlerken tenekedeki su çalkalandıkça herkesin susuzluğu kabarıyordu. İkisi de su uğruna saldırıya uğramalarına az kaldığından kuşku duymuyordu. Derken öğlene doğru bir tepenin yamacında bir hava kaydıracı göründü, çevresinde de bıçaklar ve sivri mızraklar kuşanmış on kadar genç. Yolcular onlardan uzak durmak için yoldan çekilirken Dann, Mara'ya herkes tepeyi aşıp gözden kaybolana dek arkada oyalanmasını işaret etti. Kendisi ilerideki topluluğa yaklaştı, önderleri olduğu anlaşılan delikanlı bir çığlık attı, aynı anda Dann'le kucaklaştılar; birbirlerine bir şeyler anlatıp yeniden kucaklaşıyorlardı. Dann hava kaydıraçlarını uçurduğunu söylememiş miydi? Elbette. Ardından iki erkek biraz uzaklaşıp baş başa görüştüler. Az sonra Dann gelip bozuk para torbasını aldı. Onları bu yeni –ya

da eski– arkadaşının avucuna saydı. Mara'ya binmesini işaret etti. Bu araç, yere çakılıp yandığını gördükleri taşıttan daha küçüktü. Dört koltuğu vardı. Çekirgeyi ya da cırcırböceğini andırıyordu. Dann kaptan koltuğuna geçti. Önlerinde uzanan yolun aşağısı uçurumdu, bir zamanlar suyla dolu çukurların bulunduğu kısa bir düzlükten sonra yeni bir tepe başlıyordu. Aşağıda yürüyen kafile görülüyordu; Dann'le Mara'nın ortadan toz olduğunu fark etmeden, ağır adımlarla gidiyorlardı. Gençler aracı ittiler, ama havalanmak yerine uçurumdan aşağı hızla inişe geçti. Yetişemeyecekleri hıza çıkana dek itmeyi sürdürdüler, sonra tepede konakladıkları üsse döndüler. Dann'in arkadaşı onlara el salladı, diğerleri de ona katıldı. Motorlar çalışmadığından gürültü çıkmıyordu, bu yüzden yerdekiler onları son anda gördü, yoldan çekilip yumruklarını savurdular, sövüp saydılar; içindekilerin Mara ile Dann olduğunu anlayınca koşup yakalamaya çalıştılar, ama araç epey hızlı gidiyordu. Az önce kazandığı hız bir sonraki tepeye konmasına yetmişti, orada başka gençler vardı, aracı durdurdular. Mara ile Dann yere indi; Dann gençlerle görüşüp sekiz yolcu parası ödediğini anlattı. Oradakiler bunu yetersiz bularak pek hoşnut olmadılar, yine de ikisinin diğer araca aktarma yapmasına izin verdiler. Buraya kadar geldikleri aracı gençlerden biri geri götürecekti.

Buradakiler de onları arkalarından itti, bu kez uçurum daha dikti ve yine sonraki tepeye ulaştılar, orada da gençler topluluğu bekliyordu. Artık motorları çalışmayan araçlarla, parası olan yolculara verilen aktarmalı bir ulaşım hizmetiydi bu. Her birinin birer hava kaydıracı olan bu çeteler nasıl yaşıyorlardı? Oysa Mara sorusunun yanıtını biliyordu. Yoldan geçenleri soyuyorlar, başka nasıl olacaktı? Yiyecek, su ve hoşlarına giden başka ne bulurlarsa çalıyorlardı. Acaba Dann'in arkadaşı olan ilk gencin daha kaç durakta sözü geçiyordu? Mara yakında

bunun yanıtını da bulacaktı. Üçüncü tepeye indiklerinde oradaki gençler daha çok para istediler. Dann paranın birazını saklıyordu, onlara vermeye yanaşmadı. Altın paralarsa aldıkları hizmet için çok fazlaydı. Üçüncü duraktan dördüncüye gitmek için kahverengi giysilerden birini verdi, gençler bunu görünce öyle heyecanlanıp şaşırdılar ki, Dann'le Mara'nın kaydıraca bindiklerini bile fark etmediler. Dann arkadan itsinler diye seslenmeseydi, onları unutacaklardı neredeyse. Tepeden aşağı inip sonra yükseldiler. Yeryüzü bu bölgede kısa aralıklı vadilerden oluşuyordu, bir tepeyle diğerinin uzaklığı yaklaşık üç kilometreydi. Beşinci durakta kahverengi tuniklerden birini daha bıraktılar. Ellerinde dört tane kalmıştı. Dann, gençlerin hak ettiklerinden daha fazlasını aldığını, bu giysilerin Doğu'ya yakın pazarlardan geldiğini ve her birinin bir servet değerinde olduğunu anlattı. Mara, hangi pazarlar, Doğu ne demek diye sormak istedi ama bindikleri taşıt çok gürültülüydü. Altıncı tepede bekleyen gençler, onlardan çuvallarını tersyüz edip ortaya dökmelerini istedi. Ne Dann'in arkadaşının adı, ne de Dann'in aralarından biri olmuş olması onlara pek bir şey ifade etmemişti. Sonunda çuvalların içindekileri görmekte ısrarı kesip su tenekesine razı oldular, öyle hayran kalmışlardı ki, Mara ile Dann'in tepeden aşağı itilmeleri biraz zaman aldı. Bu kez indikleri uzun, derin bir uçurumdu, artan hız, aracı iki yana sarstı, altlarından aynı yaşlı kuru otlar, aynı ölü ya da ölmek üzere olan ağaçlar hızla geçerken Mara sıkıca tutundu. Yedinci duraktakilerin davranışı daha dostçaydı, neden bilinmez, birkaç meyveyle –son meyveleriydi bunlar– yetindiler. Son kez pike yapıp bir daha havalandılar, kondukları tepede ellerinde mızraklarla bıçaklar taşıyan, kabadayı tavırlı, öfkeli gençler çevrelerini sardı. Ne o gün ne de önceki gün yoldan geçen olmuştu. İşe yarar bütün eşyalarını geride kalan duraklarda bırak-

mışlardı, peki şimdi onlara ne vereceklerdi? Son yolculuk için zaten para ödediklerini söyleseler, başlarına daha çok dert açarlardı. Gençler yiyecek istiyordu. Ama tek lokma kalmamıştı. Öyleyse tenekeyle içindeki suyu verin, dediler. Tam sapına yapışmış çekiştirirken, Mara atılıp, "Hepinize birer yudum düşecek kadar bile suyumuz yok, ama biz bu su sayesinde sağ kalabiliriz," dedi. Bu sözleri duyunca, Dann'le ilgilenmeyi bırakıp ona yöneldiler, kıkırdayıp gülüyorlardı. "Bak şu çocuğa!" "Ne cırtlak bir sesi var!" "Böyle ufacık tefecik bir çocuktan nasıl da gür bir ses çıkıyor!" Onu korumaya çalışan Dann'i bir köşeye itip Mara'nın orasına burasına dokunmaya başladılar. Sonra içlerinden birinin, "Bırakın onu!" diyen sesi duyuldu, hepsi çekildi. Gençler şimdi ne yapacaklarını düşünürken, Dann tam zamanında yetişip, "Bende bir balta var," diye seslendi. Baltalar artık az bulunan değerli eşyalardandı. "Göster o zaman," diye hep bir ağızdan bağırdılar, Dann baltayı onlara doğru tutunca seslerini kestiler. Balta çok eskiydi, onu Dann'e veren adam, "binlerce yıllık" olduğunu söylemişti, koyu renkli, parlak bir taştan yapılmıştı, gençlerden biri kenarına dokununca başparmağı kan içinde kaldı. Işık altında parıldayan altın paralar gibi o da el emeği, göz nuruydu, artık bilgiyle özene bezene bir şey yapıp ortaya çıkarma becerisi olan kimse kalmamıştı. Mara ile Dann'in yaşamları karşılığında kabul edilmeye değer bir parçaydı.

Gençler ikisiyle uğraşmayı bırakmışlardı, yokuş aşağı yola koyulduklarını bile görmediler. Ellerindeki baltaya bakakalmışlardı, şaşkınlıktan gıkları çıkmıyordu.

Önlerinde uzanan yamaçtan aşağı indikleri yorucu yürüyüş boyunca kaydıraçların kendilerine ne kadar yararlı olduğunu düşünüyorlardı. Kaydıraçlarla kat ettikleri yol iki ya da üç günlük yola bedeldi, geride bıraktıkları kafile yorgun düştüğünden bu yolu gelemeyebilirdi. Mara ile Dann onlardan daha iyi durumdaydılar, çünkü daha

çok su içmiş, az da olsa yiyerek karınlarını doyurmuşlardı; gelgelelim dayanma noktalarının sonuna yaklaştıklarını bugün anlamışlardı. Dann atıldı, "Bekle, bekle, bak az sonra ne göreceğiz – sanırım. Sana gelmek için yola çıkarken hâlâ çalışıyorlardı." Daha sözünü bitirmeden gökyüzünde Mara'nın anımsadığı taşıtlardan biri göründü: Bu bir uçan kayaktı, eski püsküydü, yola inerken her an pes edecekmişçesine tıksırıp tangırdıyor, gürültüyle sallanıyordu. İçinden bir pilot çıktı, giysileri maviydi, ama tunik ya da elbise değil, daracık, üzerine oturan bir pantolonla gömlekti, tertemiz, çakı gibi görünüyordu. Başka bir dünyadan gelen birini görmenin verdiği şaşkınlık ve şok etkisi geçtikten sonra Mara onun kadın olduğunu anladı. Sarı saçları ipeksi ve parlaktı, teni parlıyordu, onlara gülümsedi.

Dann eline altın paralardan birini alarak kadına yaklaştı, bir ucunu parmaklarının arasında sıkıca tutarken uzatıp, "Nereye kadar?" diye sordu.

Kadın altına bakmadan önce, "Adım Felice" dedi. "Siz kimsiniz?"

Dann karşılık vermedi, pazarlıktan başka bir şey düşünmüyordu; Mara, "Dann ve Maro," diye yanıtladı. "Kaya Köy'den."

"Orada sağ kalan son iki kişi olmalısınız."

Sonra eğilip Dann'in parmaklarıyla sıkıca kavradığı parayı ısırdı, doğrulurken, "Gerçek altın, tamam. Bu günlerde bunlardan pek sık görmüyorum," diye belirtti. Sözlerine karşılık bekliyordu, Dann bir şey demeyince o konuştu, "Peki, öyle olsun; ne soru sor ne de yalan işit."

"Buldum," dedi Dann.

"Elbette buldun." Bembeyaz inci gibi dişlerini göstererek keskin bakışlarla aracına yaslandı kadın, belli ki bir masal dinlemeyi bekliyordu.

Dann kızmıştı. "Bunun uğruna kimseyi öldürmedim," diye diklendi.

"Öldürmediğini ben biliyorum," diyerek Mara araya girdi, böylece bu tertemiz, parlayan yaratığın ilgisi ona çevrildi. "Benim ağabeyim."

"Görüyorum."

"O parayı bana, küçükken yanına götürüldüğümüz bize bakan kadın vermiş..." Mara sözlerini bitiremeden, nasıl olduysa birden ağlamaya başlayacağını hissetti. İçten olduğunu bildiği onca sevecenlik aklına geldi. Keşke yeniden küçük bir kız olsam da Daima beni kucaklasa, diyordu. Gözyaşlarına engel olamadı. Başını çevirip yüzünü tozlu giysisinin koluyla silmeye çalıştı. Şimdi yüzü iyice kirlenmişti.

Felice iyi biriydi, Mara bunu sezmişti; bir de baktı ki, yalvarırcasına ellerini ona doğru açmış.

"Nereye gitmek istiyorsunuz?"

"Chelops'a."

Kadının yüzü değişti. Kulaklarına inanamamıştı. "Neden Chelops'a?"

"Kuzey'e gidiyoruz."

"Siz Mahondilerdensiniz," dedi kadın. "Chelops'tan daha kuzeye gideceğinizi de nereden çıkarıyorsun?"

"Ama bizim yönümüz Kuzey'e doğru."

"Hiç Chelops'ta bulundunuz mu?"

"Evet," diyen Dann, Mara'yı bir kez daha hayrette bırakmıştı.

"İyi biliyor musun? Sen bana Chelops'un içinden yürüyüp geçtiğini mi söylemek istiyorsun?"

"Ben... yürümekle kalmadım. Orada polis gördüm, saklandım... hep saklandım... sonra bir gece kaçtım."

"Köleleri fark etmedin mi?"

"Çok şey görmedim. Ama gördüklerim hoşuma gitti."

Felice şaşkınlıktan diyecek söz bulamadı. Düşünüyor muydu, yoksa inanmamış mıydı, anlaşılmıyordu. Sonra ortaya bir öneri attı: "Bırakın sizi Majab'a götüreyim, olmaz mı? Sevimli bir kasabadır."

Dann, "Majab!" dedi, sesinde küçümseme belirtileri seziliyordu: "Chelops'a göre orası hiçbir şey." Kadın bir süre karşılık vermedi, duraksamıştı, yeniden konuşacak gibi oldu, ama sustu. Yine Dann konuşuyordu: "Chelops'a kadar gidiyorsunuz, biliyorum."

Kadın, "Üssüm orası," diye açıkladıktan sonra ekledi, "Hadronlar adına çalışıyorum."

Ne Dann ne de Mara için bu sözlerin bir anlamı vardı.

Felice iç çekti. "Sizi elimden geldiğince uyardım," dedi. "Öyle olsun. Bir şey daha var. Şu altın parçası ancak buradan Majab'a gitmeye yeter. Başka ne verebilirsiniz?"

Dann hemen çuvalın dibini karıştırmaya başladı, içindekileri göstermeden bir altın para daha çıkarıp uzattı.

"Güzel. Sizin yerinizde olsaydım, elinizde bunlardan olduğunu kimselere göstermezdim."

Dann, beni aptal mı sandın, anlamında kesik kesik kahkaha attı. Evet, kadın onları aptal sanıyordu, ama bakışları sevecendi, araca binerken Mara'ya yardım bile etti.

Araç altı kişilikti, ama koltuklar kırılmıştı, yere oturmak zorunda kaldılar. Havalanırlarken motordan patır patır sesler geldi. Yine de epeyce yükseldiler, aşağısını kolayca görebilecekleri kadar. Her yer kahverengiye bürünmüş, aralarına da gri kayalar serpiştirilmişti, çok seyrek olarak da kökleri derinlere uzanan tek tük yeşil ağaçlar göze çarpıyordu. Yolun üzerinden uçuyorlardı. Yol boyunca sabah ayrıldıkları kafile gibi dizi dizi insanlar yürüyordu. Üzerlerinden geçerlerken herkes başını kaldırıp belli belirsiz görüldüğü anlaşılan araca bakıyordu. Onların da yüzleri yukarıdan seçilmiyordu, ama Mara ve Dann kinle baktıklarını ve sövüp saydıklarını biliyorlardı.

Batıdan doğuya uzanan geniş bir ırmaktan geçtiler. Pek suyu kalmamıştı, ama en azından her iki yakasındaki çamurlu kıyılar beyaz kemiklerle kaplı değildi. Dağlara

yaklaşıyorlardı; araç yükselmedi, daha fazla yükselemezdi, bu belliydi. Son yağmurlardan kalan küçük akarsuların ışıdığı yüksek bir tepeye tam çarpacaklarını sanarken araç yan yatıp öteki yana yöneldi; orada düzlük başlıyor, göz alabildiğine uzanıyordu, her şey kahverengi ve kupkuruydu. Yarım saat kadar sonra ovanın ortasında bir kasaba göründü, geride bıraktıkları bol örümcekli ve akrepli yere benziyordu, ama sağda solda yürüyen insanlar vardı, bir de pazaryeri.

"Majab," diye fısıldadı Dann. "Sana anlattığım yaşlı kadının olduğu yer, hani kaçarken bana yardım etti, dediğim."

"Burada çok kaldın mı?"

"İki yıl. Sonra birkaç kişiyle birlikte ayrıldım. Doğu'ya gittim." Eliyle de doğuyu işaret ediyordu.

"Neresi orası – Doğu?"

Delikanlının bakışları öyle öfkeliydi ki, Mara korktu. Doğu, maymunlarla insanların kafeste olduğu bir kasabaydı. Kafesler yük yaratıklarının arasında asılı dururdu, onları su tenekelerini taşıdığı askı gibi bir şeye geçirirlerdi, insanlar demirlere yapışır, ağlayıp dilenirlerdi; kadınlarla çocuklar, erkekler, ama en çok da çocuklar. Kıyıdaki kasabalarda satılmaya götürülürlerdi.

"Dann," diyen Mara kardeşinin öfkesini yatıştırmak için koluna dokundu. Birkaç dakika sonra delikanlı iç çekip, geçti, anlamında başını eğdi. Sonra bir kez daha aracın içinde biriken tozlara İfrik haritası çizdi, parmağını Mara'nın artık Kaya Köy olduğunu bildiği noktaya koydu, sonra parmaklarını ilerletip, Majab diye fısıldadığı yere getirdi, sonra daha yukarısını işaret etti, orası da Chelops'tu.

Alçalmaya başladıklarında iki saate yakındır uçuyorlardı. Yüksek bir tepeye indiler; arkalarında bir tek gökyüzü görünüyordu. Güneş gökyüzüne kızıl, mor ve sarı ışınlarını gönderiyordu. Felice pilot koltuğundan inip onlara kapıyı açtı.

"Ama burası Chelops değil," diye karşı çıktı Dann. "Bizi kandırdın."

"Chelops dağın öte yanı," dedi. "Şimdi diyeceklerime kulak verin. Bunu söylememeliyim. Eğer benim söylediğim ortaya çıkarsa... Neyse Chelops'un içine girmeyin. Çevresinden dolaşın."

"Ama bizim hiç yiyeceğimiz kalmadı, suyumuz da çok az." Bunları söyleyen Mara oldu.

"Onu bilmem. Aslında ne diyeceğimi de bilmiyorum. Sizi sevdim çocuklar. Eğer olanak varsa, kuzeydoğu yakasındaki pazardan yiyecek bir şeyler alabilirsiniz. Ama şehrin içine girmeyin." Sözlerini bitir bitirmez aracına atladı. Havalanıp dağa teğet geçerek uzaklaşmasını izlediler.

Dann, "Aldırma," dedi. "Ben sana buradaki bir şeyi göstereceğim, o kadar."

En yükseğe çıkıp Chelops'a tepeden baktılar. Kocaman bir yerdi. Mara böyle bir yer olabileceğini hayal bile edemezdi. Lambalar yanıyordu, aşağıya alacakaranlık çökmüştü, yine de yan yana dizilmiş siyah kuleleri ve onların bulunduğu noktadan dört bir yana yayılan kasabayı, büyük evleri, aydınlık lambaları görebildi.

Dann burasını tanıyordu. İfrik'ten aşağı onu almak üzere yollara düştüğünde bu dağlara geldiğini anlattı. Yakınlarında da eski bir şehir vardı, oradaki harabelerden söz edildiği kulağına çalınmıştı.

Birkaç gecedir yaptıkları gibi yassı kayaları olan yüksekçe bir tümsek buldular. Ay o gece kendini esirgemişti, ama yıldızlar parıldıyor, sanki hışırdayıp aralarında konuşuyorlardı. Son kalan ekmeklerini yiyip sularını neredeyse son damlasına kadar içtiler, sonra bir kayaya uzanıp başlarını göğe diktiler. Kayanın üstünde toplanan sıcaklık gece boyunca onları ısıtacaktı, yıldızlı gecede ayaz vardı. Dann uyurken Mara başında bekledi. Yakınlardan solumalar, tıkırtılar duyuluyordu, ama bunlar canavarlarla

kertenkelelerin sesine benzemiyordu. Sonra Mara uyudu. Dann onu uyandırıp kayadan kayaya sıçrayan, siyah antenli kocaman sarı bir böcek gösterdi.

Güneş doğmadan kayanın sıcaklığından ayrılıp Chelops'a inen yoldan aşağı yürüdüler. "İşte," dedi Dann, "dedikleri yer burası..." Şaşkınlığı sesinden belliydi. Önlerinde yuvarlak, kare, çömlek gibi türlü biçimlerde yapılar vardı, ama çatıları yoktu, hepsi bir bütünün parçasıydı, pencereleri açık bırakılmış yuvarlak oyuklardı. Yeşilimtırak ya da kahverengi metaldendiler, çoğu tek katlı olsa da iki katlı olanlar da vardı; dışarıdan merdivenleri olduğunu fark ettiler. Bir duvarın bir-iki adım önünde durdular ve duvarda kendi yamuk yumuk yansımalarını gördüler. Bunca yıldan sonra yansıtma işlevi görmeyi sürdüren bu metal neydi? Ne paslanmış, ne solmuş, ne de yamulup çizilmişti. Pürüzsüz, soluk renkli duvarlar sıcak ve havasız alanları çevreliyordu, daha doğrusu hava ağırdı, bayat su gibi. Oradan çıktıklarına sevindiler. Bir uçtan diğerine kadar gittiler ama ne bir çatlak, ne bir delik, ne de bir çizik buldular. Mara çuvalından yıllarca giyilip asla lekelenmeyen, yırtılmayan, o ölgün parlaklığını yitirmeyen tuniği çıkarıp, "Bak," diye Dann'e gösterdi. Tuniği bir evin duvarına tuttu; aynı kaygan parlaklıktaydılar; su tenekesini duvara yaklaşırdı, o da aynıydı. Evleri, tunikleri, tenekeleri yapanlar hep aynı insanlardı. Güneş tepelerini yakarken evlerin arasında dolaştılar; binalardaki metal ısıyı emmediği gibi dışarıya da vermiyordu, avuçlarını nereye değdirdilerse hep aynı ılıklığı hissettiler. Bu şehir dağın eteği boyunca uzanıyor, oradan da bir-iki kilometre uzağa gidiyordu: Asla değişip çürümeyen ölü, çirkin bina yığınları.

Mara, "Sana burasının kaç yıllık olduğunu söylediler mi?" diye sordu.

"Üç bin yıllık olduğunu sanıyorlar."

"Ne tür insanlar yaşarmış, biliyorlar mı?"

"Kemiklerini bulmuşlar. Ölülerini hayvanlara yem olsun diye uçurumdan aşağı atarlarmış. Kemikler çok eski olduklarından paramparçaymış, ama bu insanların bizden çok uzun boylu oldukları anlaşılıyormuş. Başları daha büyükmüş. Kolları daha uzun, ayakları da kocamanmış."

İki kardeş hayal kırıklığına uğramış, canları sıkılmıştı, biraz da kızmışlardı. "Bunu nasıl yapmışlar?" diyerek Mara evin duvarını önce yumrukladı, sonra duvara bir taş fırlattı; ses bile çıkmadı, hiç!

Dann, "Kimse bilmiyor," dedi.

"Hiç kimse mi?"

"Eski insanlar akıllıymış. Her şeyi bilirlermiş."

"İyi ki ölmüşler," dedi Mara. Sonra, "Buna seviniyorum, seviniyorum," diye bağırmaya başladı. Mara sıcak havaya doğru böyle bağırırken yıllarca çevresini, bedenini, bacaklarıyla kollarını saran ve içinde biriken o cansız kayganlığı dışa kusuyordu.

Dann elini duvara dayamış, onu seyrediyordu. "Mara iyileşiyorsun, biliyor musun? Seni o su kıyısında gördüğümde bağıramıyordun, sesin bile çıkmıyordu." Delikanlı gülümsüyordu, bakışları her zamanki gibi kısık ve keskin değil, sevgi doluydu, sevecendi. Ardından Mara kahkahalarla gülmeye başladı. İyice gevşemişti. O cansız, kahverengi paçavranın çirkinliğinden, bu evleri yapanların zevksizliğinden sonsuza dek kurtulduğunu düşünüyordu. Mara gülerken, Dann de gülümsüyordu. İlk kez böyle bir an yaşıyorlardı, onca çaba ve tehlikeden sonra güvende ve huzurluydular. Acaba Dann tetikte olmadığı zamanların bu kadar seyrek olduğunun farkında mıydı?

Sonunda Mara o ânın büyüsünden kurtulup, "Burada yaşayan insanlar," diye başladı ve ne düşündüğünü anlatmaya koyuldu: "Onlar canavarlaşmış herhalde. Buna nasıl dayanabilmişler? Yaşamları boyunca hiç değişmeyen evlerde, asla kırılmayan eşyaları kullanarak, ne yırtılan ne de yıpranan giysiler giyerek oturmaya nasıl dayanmışlar?"

Mara bir evin duvarına yine öyle bir vurdu ki, uzun tırnakları metalde gıcırdadı, daha doğrusu eğer bu metal herhangi bir dış etki alsaydı, gıcırdayacaktı. Üç bin yıldır buradaki her şey yerli yerinde kalmıştı. Kaya Köy'ün yakınlarındaki harabeler aklına gelince onlara saygı duydu; sonradan gelen insanlara eli açık davrandıklarını düşündü, böylelikle Kaya Kabilesi'nin evleri, çok önceden orada yaşamış insanların evlerinin taşlarından ve sütunlarından yapılabilmişti.

Toprağa çömelip eline küçük bir çubuk aldı. "Bana sayıları anlat, Dann," dedi. "Bana üç bini anlat." İki elini yere bastırıp şeklini toprağa çıkardı; on, sonra iki ayağını: bir on daha. Dann onun karşısına çömeldi, çubukla yere 10 yazdı, sonra 20, başını kaldırıp anladı mı diye yüzüne baktıktan sonra, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100 diye yazıp bir yandan da adlarını söyledi. Her yazıp söylediği sayının ardından Mara'nın yüzüne bakıyordu.

"Evet," dedi Mara. "Yüz." Bu noktaya tek başına da gelmişti, ancak şu acayip işaretlerle yazmasını bilmiyordu. Bundan sonrasına da ondan çok daha fazla bilgisi olan küçük kardeşiyle varacaktı.

Dann toprağa belli aralıklarla on kere bu işaretlerden yazdı; her birinin altına da çentik attı; bunların altına da yine onar tane. "Bin," diyerek topuklarının üzerinde geri çekilip Mara'nın incelemesine fırsat verdi. Ne hoştu, burada baş başa ondan bir şeyler öğrenmek, onun öğretmesi. İkisi de bu dakikaların bitmesini istemiyordu. Günlerdir bir an bile baş başa kalamamışlardı. Şimdi, bu ıssız yerde birlikte huzurluydular, tehlikede değillerdi, bundan kuşkuları yoktu. Derken birbirlerinin yüzlerinden süzülen terleri görüp ancak birer yudum suları kaldığını ve susadıklarını anımsadılar.

Ayağa kalktılar.

"Sen nerede öğrendin bunları?"

"Majab'da okula gidiyordum."

"Okula mı?"

"Gündüzleri çalışıp geceleri okuyordum. Ayrılınca okul da bitti."

"Başka neler biliyorsun?"

"Pek bir şey bilmiyorum, Mara."

Kayalık yamaçtan pek uzakta durmuyorlardı; iyice yaklaşıp aşağıda uzanan kente, Chelops'a baktılar. Mara gün ışığı altında, karanlıkta göremediklerini görebiliyordu. Bütün kent kabak çiçeği gibi açılmış, önlerinde duruyordu, kuşbakışı en ince ayrıntısına dek görebiliyorlardı. İlk göze çarpan kuzeyden, güneyden, doğudan ve batıdan gelip ortada kesişen yollardı; merkezdeki kocaman, çok yüksek, kapkara bina bir kilometre yakındaki her şeyi cüce gibi gösteriyordu. Yollar Mara'nın düşlerine girenlerden çok farklıydı. Dümdüz ve geniştiler, pürüzsüz, koyu renkli taştan yapılmışlardı ya da uzaktan öyle görünüyordu. Yollarda kımıldayan tek bir şey yoktu. Buluştukları ana kulede, tıpatıp birbirine benzeyen, her birinde tam altı adet küçük, ama yine de görkemli, her biri sıkıcı, ürkütücü, birörnek pencerelerinde güneş ışıklarının bıçak gibi parladığı koyu renkli binalar yükselen dört meydan daha vardı. Çevresi sarmal gibi giderek daralan, ama kesişen yollarla aynı görünümlü bir yolla çevrili kentin bu ana merkezinde de yaprak kımıldamıyordu. Dönemeçli yolla birlikte düzensiz, türlü boyutta ve biçimlerde, rengârenk neşeli evler başlıyor, aralarında ağaçlı yollar görülüyordu. Ağaçlar dipdiri olmasalar da cansız değillerdi. Kentin bu yakasında kalabalık bir insan topluluğu bir yerden bir yere yürüyordu, taşıtlar da vardı. Büyükçe bir pazaryeri görünüyordu, ama ana çarşı o değildi, yer yer başka pazarlar da kuruluydu.

"Bu kent ülkenin ilk kenti olarak kurulmuş."

"İfrik'in mi?"

"Hayır, yalnızca bu ülkenin. Burası büyük bir ülke. Güneyde Majab'dan başlar, Chelops'un kuzeyine uzanır. Yürümek haftalarımızı alır. İfrik'in bu bölgesindeki *en büyük* ülkedir."

Mara'nın yaşamı boyunca ilk kez kasabalar, köyler dışında ülke diye bir yerden söz ediliyordu. "İnsanları nasıl?"

"Bilmem. Polis izimi sürdüğü için buradan hızla geçmiştim, üstelik geceydi."

6

Çömleğe benzeyen evlerde yaşamış insanların uzun yıllar önce ölülerini attıkları tebeşir gibi beyaz, kumlu, dik bir bayırdan aşağı yürümeye koyuldular. Ortalıkta hiç kemik kalmamışa benziyordu, en azından görünürde. Mara kemiklerin zamanla ufalanıp beyaz toza dönüştüğünü anlamıştı. Dört bir yanlarından bembeyaz toz kalkıyordu, üstlerine başlarına yapışan toz yüzünden una bulanmış hortlakları andırıyorlardı; birbirlerine bakıp alay ederek gitgide dikleşen uçurumdan aşağı inmeyi sürdürdüler, sonunda öyle dik bir noktaya geldiler ki, daha az eğimli bir yamaca yönelmek zorunda kaldılar, burası da tebeşir kaplıydı. Aşağısı yemyeşildi, canlı birkaç ağaç boy gösteriyor ve küçük bir dere akıyordu. Bir zamanlar geniş bir ırmak olduğu belliydi, çünkü su hâlâ köpürüyor, çukurlarda birikip kalmadan akmayı sürdürüyordu. Su tertemiz ve tatlıydı. Çığlık atarak kirli elbiselerini çıkarıp fırlattılar, tam suya dalacaklardı ki, sağduyularının sesine kulak verdiler; kıyıda durup suaygırları, akrepler ya da yılanlar var mı diye suya baktılar. Dann sopasını alıp suyu yoklamaya başladı. O noktada dibe ulaşılamıyordu. Suyun daha sığ olduğu bir yere gittiler, dipteki kum görünüyordu. Dann sopayı akarsuyun her bir noktasına daldırıp çıkardı. Sonra fırlatıp attı ve birlikte suya atladılar. Soğuk su onları kucakladı, kendilerini derine bıraktılar,

dipteki kuma ulaştılar, bedenlerinin suyu içtiğini hissettiler. Mara tozlu başında yeni yeni bitmeye başlayan saçlarını iyice yıkadı. Dann böbürlenerek çuvalının dibinden sert bir sabun çıkarıp ona uzattı, güzelce yıkanıp sabunlandılar, kirlerini kazıyıp tepeden tırnağa temizlendiler, ta ki sabun köpükler halinde suya yayılıp eriyene dek ara vermediler.

Sudan çıktıklarında birbirlerine bakıyorlardı. Onca toz ve kirin altından Mara ile Dann yeniden doğmuştu sanki. Etleri kadın pilotunki gibi kaslı ve dolgun olmasa da kemiklerini örten derileri sağlıklı görünüyordu, Mara'nınki bile; artık bir deri bir kemik değildi. Birden utanıp birbirlerine sırtlarını döndüler. Toz içindeyken oralarını buralarını kapamayı akıl etmiyorlardı, ama şimdi çıplaklıkları onları tedirgin etmişti. Mara gözlerini Dann'in kalın kamışından ve iki yanındaki torbalardan öteye çevirdi, Dann de onun kabarık kıllarla örtülü yarığına gözucuyla şöyle bir bakıp bakışlarını kaçırdı.

O kirli giysiyi yeniden üzerine geçirmek Mara'nın hiç içinden gelmiyordu, kumaş tozdan öyle sertleşmişti ki, toprağın üstünde dururken bile gövdesinin giysiye verdiği biçim bozulmamıştı. Çıplak durmayı göze alıp giysiyi suya soktu, Dann de kendisininkini. Sabun eriyip tükendiği için geriye kalan köpüklerin içinde giysilerini iyice çitilediler; suyun rengi bulandı, çamur gibi oldu, elbet köpükler de. Dann giysisini yıkarken ona arkasını dönmüştü. Sırtındaki güçlü kaslar göze çarpıyordu, Mara'nın vücudu da en az onunki kadar kaslı ve güçlüydü. Göğsünde, paraları saran düğümlü kuşağın üzerinde Dann'inkine benzeyen yuvarlak çıkıntılar artık belli oluyordu, oysa Kaya Köy'deki su kıyısında dümdüzdüler, hiç et yoktu, yalnızca kemik vardı. Elbiseleri yıkadıktan sonra kurusun diye bir kayaya serdiler. Çamurlanan su artık çekiciliğini yitirmişti. Akarsuyun diğer kollarından birine gidip suyun güvenli olduğuna inandıktan sonra içine daldılar, giysileri güneşin altında

kururken suda eğlenip oyalandılar. Öğlen olmuş, acıkmışlardı. Mara ellerinde kalan son unu suyla karıştırıp hamur yaparak kızgın kayada pişirdi, açlıklarını bastırıp kana kana su içtiler, karınları doymamıştı, ama Dann çok yakında yemek yiyeceklerinden kuşku duymuyordu.

Elbiseleri daha tam kurumadan başlarından aşağı geçirdiler. Mara'nınki bir daha hiç bembeyaz olmayacaktı, çünkü toz rengini değiştirmişti, Dann'inkinin de pek farkı kalmamıştı. Ama temizdiler. Tenekelerini suyla doldurup aralarında taşıdıkları sopaya astılar ve Chelops'a doğru, akarsu boyunca yola koyuldular. Az sonra önlerine ne olduğunu anlamadıkları bir engel çıktı. Yüksekliği boylarını aşıyordu, birkaç adam boyundaydı, sıkıca örülmüş metal fiyonklardan yapılmış, aralarına boynuzu andıran paslı dikenler yerleştirilmişti. Metalin çürüyüp aşındığı yerlerde delikler göze çarpıyordu. Geniş bir kapısı vardı, açmayı denerlerken iriyarı, sarımtırak etleri sarkan tombul iki adamın buz gibi bakışlarla onlara doğru koştuğunu gördüler.

Dann, "Kaç!" diye bağırdı, ama koşacak yer yoktu ki, metal çit uzayıp gidiyor, sonu gelmiyordu. Adamlardan biri Mara'yı yakaladı. Mara direndi, ama bileklerinin ince bir iple bağlanmasına engel olamadı, canı yanıyordu. Dann tekmeler savurup birkaç kez ellerinden kurtulmayı başardıysa da sonunda pes etmek zorunda kaldı; onun da bileklerini bağladılar.

Chelops'a varmalarına yarım gün kala Mara ile Dann tutsak düşmüşlerdi, suçları da kentin su kaynağını kirletmek, yasak bölgeye girmek, yakalanmaya karşı çıkmaktı. Aynı gün duruşmaya çıkarıldılar. Mara, kendilerini yakalayan muhafızlar gibi insanlar görmeyi bekliyordu, onların Hadronlar olduklarını öğrenmişti. Fakat alçak bir kürsüde oturup merakla onlara bakan adam Hadron değildi. Daha çok bir Mahondi'yi andırıyordu, ama bu da olamazdı, çün-

kü tombul, hatta şişmandı. Adı Juba'ydı; yakında Mara'yla iyi arkadaş olacaklardı. Bu arada adam, haftada birkaç kez karşılaşmaya alıştığı suçu işlediklerini duymayı bekliyordu: Güneydeki kıtlık bölgesinden gelip açlıktan ölmek üzere olan kaçakların hep yaptığı gibi yiyecek çalmak. Ne var ki bu ikisi yiyecek çalmış değillerdi, oysa yanlarında tek lokma yiyecek bulunmuyordu. Juba hırsızları cezalandırmaz, köle ordusuna gönderirdi. Fakat bu kez önce sularda ne yaptıklarını öğrenmeliydi. Eğer güneyden geliyorlarsa, neden herkesin kullandığı yoldan yürümemişlerdi? Neden suçlular gibi tepelerden dolaşmışlardı?

Açıklamaları Mara yapıyordu. Dann bileklerine ip bağlandığı andan itibaren her şeye kayıtsız kalıyor, susuyordu, sanki umudunu yitirmişti. Gözlerini kapatmış, ablasının yanında oturuyor, arada bir ürpertiyle titriyor, ama başını kaldırıp kimsenin yüzüne bakmıyordu.

"Kardeşim hasta," diye açıkladı. "Ne zamandır yeterli beslenemedi."

"Bunu görüyorum," diyen Juba konuşmasını sürdürdü: "Çok ciddi bir suç işlediniz. Ne kadar kötü olduğunu anlamadığınızı görüyorum. Su kaynağını kirletmenin cezası ölümdür. Üstelik nöbetçilere direndiniz."

"Ben yakalandığımızı bilmiyordum, karşı koymanın ne demek olduğunu da."

"Nereden geliyorsunuz?"

"Kaya Köy'den."

"Ama Kaya Kabilesi'nden değilsiniz. Sizler Mahondi'siniz."

"Öyle."

"Nerede doğdunuz?"

"Rustam'da."

"Adın ne?" Bu soru anılarını depreştirir gibi olmuştu yine.

"Maro."

"Hayır. Soyadını sordum?"

"Bilmiyorum."

"Su kaynaklarımıza kadar nasıl geldiğinizi bana anlatman gerek."

Felice'ten söz etmek istemezdi, ama Mara'nın dudaklarından, "Bizi tepeye kadar Felice getirdi," sözleri dökülüverdi.

Duydukları adamı rahatsız etmişti.

"Felice mi? Peki onun ücretini nasıl karşıladınız?"

"Biz, şey, bize acımıştı." Felice'in sorguya çekilmesini gerektiren sözler ettiğini biliyordu.

Mahkemenin yanında küçük bir odaya kapatıldılar, bu arada birisi Felice'i getirmeye gitti. Juba onlara yemek verilmesini söyledi, sıcak yemek iyi gelmişti. Dann kendinde değildi, gözlerini bir noktaya dikmiş, konuşmadan oturuyordu.

Mara, bu gerçek olabilir mi diye düşünüyordu. Çocukluğunda geçirdiği korkunç bir gece, insanı yaşamı boyunca böyle etkileyebilir miydi? Demek ki bundan hiç kurtulamayacaktı. Üstelik o geceyi hiç anımsamıyor, asla anımsamayacak bile.

Gönderilen ulak geri geldi, yanına vardığında Felice'in uyuduğunu, uyanınca iki erkek çocuğu buraya taşıdığını doğruladığını, az sonra Chelops'a geleceğini bildirdiğini anlattı. Dağın tepesine indirilmek istediklerini, Chelops'a doğru yolu kendimiz buluruz, dediklerini söylemişti. Onlardan para almadığını belirtmişti. Bu sevindirici bir haberdi. Muhafızlar çuvallarını aramışlar, ama bu işi üstünkörü geçiştirmişlerdi, çünkü sık sık yaptıkları bu iş onlara bıkkınlık veriyordu. Aslında Dann'in para kuşağını bulmuşlardı, ama bir uğur ya da büyü olduğunu düşünüp çuvalın içine atmışlardı.

Juba başını ellerinin arasına alıp düşüncelere daldı. Kendisini çıktığı resmi gezilere götüren Felice gibi bir pilotun bu iki suçsuz çocuğa neden acıdığını aklı almamış-

tı. Gerçeğin bu olmadığını bal gibi biliyordu, öte yandan gerçek uğruna gerçeğin söylenmesi konusunda ille de diretmek gerektiğine de inanmazdı.

Sonunda muhafızlara, "Bileklerini çözün," diye buyurdu. Mara ile Dann acıyan bileklerini ovalarken, "Onları köle mahallesine götürün," dedi. Chelops'taki kölelerin yerleştirildikleri bina kümelerinden söz ediyordu. Dann'le Mara, Mahondi oldukları için köleydiler, çünkü Mahondiler "hep" Hadronların kölesi olmuşlardı. Hemen işe koşulmadılar, birkaç gün iyi beslenmeleri gerekecekti. Güçlerini iyice kazanamadan diğer kölelerle birlikte çalışmaya gönderildiler, ama başlangıçta hafif işlerde çalıştırıldılar. Daha sonra sokakları ve kamu binalarını temizlemekle, Hadronların kazıklar üstünde taşındıkları koltukları omuzlamakla, artık kara taşıtları olarak kullanılan eski kaydıraçları itmekle ve yapılması gereken benzeri diğer işleri yerine getirmekle görevlendirildiler. Köleler iyi besleniyor, günde on iki saat çalıştırılıyordu, ayrıca haftada bir gün güreşip bu amaçla açılmış büyük bir salonda birbirlerini yerden yere atıyorlardı. Erkek ve dişi köleler farklı binalarda kalıyordu.

Dann'le Mara birbirleriyle konuşma fırsatı bulamıyorlardı, çünkü görevi olası bir suikast girişimini önlemek olan Hadron muhafızlar başlarından ayrılmıyordu.

Geldikleri yerden burada lanetle söz ediliyordu. Bu lanet, "aşağıda güneyde" veya "aşağılarda", "ölüm topraklarında", "kötü bölgelerde", "tozlar ülkesinde" ya da "susuz topraklarda" yaşanmış ve de yaşanmakta olan olayların burada da yaşanabileceği korkusunu maskeliyordu. Resmi görevlilerden başka hiç kimse güneye gitmezdi, onlar da ancak gerektiğinde Majab'a kadar giderlerdi.

Mahondiler aşağı tabakadandılar, her zaman ya köle ya da uşak olmuşlardı.

Hadronlar bu kentin dışında, Hadron adını verdikleri ülkede pek çok kent kurmuş, oraya insanlar yerleştirmiş ve onları hep yönetmişlerdi.

Bazı konular yalnızca fısıltıyla konuşulurdu. Kentin göbeğindeki yirmi beş kasvetli binadan oluşan yönetim merkezinde suçlulardan, kaçak kölelerden ya da polisin dikkatini çekmek istemeden yoldan geçip giden insanlardan başka kimse kalmazdı. Geçmişte, kasabada kalacak ev bulmanın zor olduğu yıllarda halk yasaları çiğneyip oraya yerleşmişti; fakat artık Chelops'un nüfusu o günlere göre onda bir azalmıştı, çok sayıda boş ev vardı. Kuraklık yayılır korkusuyla halk pılısını pırtısını toplayıp sessizce Kuzey'e doğru yola düşüyordu. Su kısıntısı olmamakla birlikte suyu boşa harcayanlar cezaya çarptırılıyordu; yiyecek de vardı, ama eskisi kadar bol değildi. Yiyecek ve su kaynakları Hadronların elindeydi.

Temizlik işlerini görürken sokaklarda dolaşan Mara gördüklerinin pek çoğuna yabancı değildi. Ağaçlar diri değildi mesela, bazı dallar ölüyor, yeşilliklerin arasından sopa gibi uzanıyorlardı, ayrıca kuruyup ölmüş ağaçların sayısı da çoktu. Kentte çeşmeler vardı, ama içleri boştu, çöplük diye kullanılıyordu, Mara ve diğer köleler de onları temizlemekle yükümlüydüler.

Kölelerin hepsi Mahondi değildi, ama tümü kıtlık ve kuraklıktan kaçan insanlardı. Kimileri yıllardır buradaydı. Mara, Rustam'daki Mahondilerden başka Mahondi olmadığına inanırdı, ama burada bulunanlar İfrik'in güney kesimlerinden gelmişlerdi; geçmişteki yaşantılarını anlatıyorlardı, aralarında bir zamanlar yüksek mevkilerde olanlar ve zenginler de vardı.

Mara korkuyordu, gergin ve kaygılıydı. Üstelik bu korku her gün, muhafızların gözetiminde içeriye getirilen su yüzünden daha da artıyordu. Çünkü içmeye yetecek kadarı ayrıldıktan sonra su leğenlere dökülüyor, köleler de leğenlerin başında banyo yapmak üzere kümelere ayrılıyordu. Çoğu çırılçıplak soyunur öyle sıraya girer, herkes diğerleriyle birörnek köle giysisini yıkamak üzere

çıkarırdı. Mara ise bacaklarını ve kalçalarına kadar olan bölgeleri yıkarken elbisesini azıcık yukarı, sonra aşağı sıyırır, ama asla göğüslerini göstermezdi. Para kuşağının görülmesini istemiyordu, üstelik memeleri de biraz büyümüştü. Kölelere bekçilik eden Hadronlar meraklı gözlerle onu izlerdi. İçlerinden bir ses onun erkek olmadığını söylüyordu, oysa Mara hâlâ erkek çocuğa benzediğini düşünüyordu. Derken bir gün korktuğu başına geldi. Yıkanırken vücudunu örtmek için etekleriyle boğuşuyordu ki, muhafızlardan biri sopasıyla eteğin ucunu kaldırdı ve sopayı öylece tuttu, böylece her yeri uluorta açığa çıkmıştı. Köleler önce şaşırdılar, sonra gülüştüler, diğer muhafızlar da gelip yakından bakarken, kahkahalarla gülüyorlardı.

Bir saat içinde çuvalını toplaması söylendi, dışarıda önemli birinin koltuğunu taşıyan Dann'e haber bile veremeden kasabanın öte yanındaki büyük bir eve götürüldü ve doğruca ev sahibesinin önüne çıkarıldı. Karşısında bir Hadron görmeyi bekliyordu, ama muhafızlar öyle olmadığını belirttiler, dişi kölelerden sorumlu bir Mahondi'ydi bu kadın. Mara önce şaşırdı: Bu kişi Mahondi olabilir miydi? Bizler uzun boylu ve ince insanlarız, ama ayaklarını tabureye uzatmış, koltuğunda oturan bu kadın şişman. O anda Mara'nın aklına ilk kez kendi insanlarının doğuştan ince olduklarının kendi fikri olduğu geldi, yiyecek sıkıntısı yaşanmayan dönemleri hiç görmemişti ki. Demek Mahoniler de Hadronlar gibi etli butlu ve iriyarı olabiliyordu. Mara bundan hoşlanmış mıydı? Pek karar veremedi.

Önünde sessizce durduğu kadın, başını yüzüklerle dolu eline dayamış, onu inceliyordu. Üzerine kolları siyah çizgili, pamuklu, bol, tertemiz ve beyaz bir elbise giymiş, boynuna sıra sıra renkli boncuklar takmıştı. Uzun siyah saçlarının arasına kırmızı bir çiçek iliştirmişti. Ağır, uyku getiren bir koku yayıyordu.

Adı Ida'ydı, işte Mara'nın yazgısı bu kadının ellerindeydi.

Ne düşüneceğini bilemedi, fakat karşısındaki dirilik, paklık, parlak saçlar, tatlı koku onda ağlama isteği uyandırmıştı. Kendisi de böyle olsaydı ya... Az sonra ağzından çıkan sözlere kendi de inanamadı: "Acımasız mısın?" diye fısıldayınca, Ida'nın gözleri önce faltaşı gibi açıldı, ardından kısıldı, dolgun dudaklarına belli belirsiz alaylı bir gülümseme yayıldı. Mara tüm bunların yapmacık olduğunu biliyordu, kendini aptal hissetsin diye kadın özellikle böyle davranıyordu. "Belli olmaz," diye yanıtlayan Ida güldü; ama ansızın bakışları sertleşti, iç çekti, Mara gözlerini ondan alamıyordu.

Bu arada Ida'nın gördüğü uzun boylu, çırpı bacaklı, fırça gibi saçları olan bir gençti, kemikli bir yüzü ve iri, aç gözleri vardı; gövdesi kemik yığını ve sert kaslardan yapılmıştı.

Ida, "Bana kendini anlat," derken eteğine yapışmış toza parmağının ucuyla fiske attı. Oda da tozluydu, ama Mara'nın alışık olduğu toza hiç benzemiyordu.

Mara'nın eli ayağı buz kesti. Anlatacaklarının uzunluğu nedeniyle oturmak istiyordu, ama Ida ses çıkarmadan bekledi. Dann'le birlikte "kötü adam" olarak anmadan edemediği biri tarafından sorguya çekilmelerinden itibaren başlarından geçeni anlatmaya başladı. Ida bir anda kulak kesilip dinlemeye koyuldu, alımlı tavırlarından eser kalmamıştı. Mara her şeyi bir bir sayıp döktü, hiçbir şeyi atlamadan kaçışlarını, taş odayı, Lord Gorda'yı, gece boyunca yol aldıklarını, onları kurtaran iki kişiyi, sel baskınını, sonra Daima'yı anlatıyordu ki, Ida bu noktada sözünü kesti:

"Adın ne? Maro mu?"

"Hayır, Mara."

Ida bakışlarını yüzüne dikti: "Bize her şeyi anlatmalısın. Olan biten her şeyi bilmek istiyoruz. Rustam'daki aileyle akrabayız. Sen de kuzen filan olmalısın, bakalım, göreceğiz. Bu arada benim dediklerimi yerine getirmeni

istiyorum. Uyku kürü dediğimiz bir yöntem var. Sana içecek bir şey vereceğim, sen de uyuyacaksın. Her uyandığında yemek yiyeceksin. Biraz etlenmezsen seninle hiçbir şey yapamayız."

Oysa Mara iyiye gittiğini, kemiklerinin et tutmaya başladığını düşünüyordu, ama başını eğince uzun, çöp gibi parmaklarıyla bütün kemikleri tek tek sayılan ayaklarını gördü. Uyuma fikrini beğenmişti. Erkek kölelerle kaldığı barakalarda pek uyuyamamıştı. Bunun nedeni, hem kız olduğunun ortaya çıkmasından korkması –aslında bunun anlaşılması pek de kötü olmamıştı– hem de Dann için kaygılanmasıydı. Dann'in aptalca bir işe kalkışacağını biliyordu; ya yeniden kaçacak ya kavgaya tutuşacak ya da ayaklanma başlatacaktı. Chelops'a indiklerinden bu yana ne bir kez gülümsemiş ne de kahkaha atmıştı. Öyle öfkeliydi ki Mara bile ondan korkuyordu.

"Erkek kardeşim," diye söze başladı. "Kardeşim Dann..." Ama Ida onu susturdu. "Hiç tasalanma. Kardeşini araştıracağım. Uyandığında, hepimiz başından geçenleri duymak için can atıyor olacağız, inan bana."

El çırptı; genç bir kadın çıkageldi ve ayakta durup bekledi. "Kira, Mara'yı al... Sağlık Evi'ne götür, Orphne'ye de söyle ona uyku kürü uygulasın, beslenmesi gerek, kendine gelene kadar ara verilmesin. Beş gün yeter herhalde."

Kira önde, Mara arkada, genç kızların bir arada konuşup gülüştüğü, önlerindeki çiçek ve bitkileri ayıkladıkları bir avludan geçtiler. Buram buram bitki kokuyordu. Oradakiler başlarını çevirip meraklı gözlerle Mara'yı süzdüler. Kira, "Daha sonra," dedi. "Şimdi uyuyacak."

Hızla ilerledikleri sıcak tozlu yolda bitkilerle ağaçlar boyunlarını bükmüşlerdi. Ida'nınkine benzeyen büyük bir eve girdiler; Kira başka bir genç kadını çağırdı, adı Orphne'ydi, ona yapılması gerekenleri anlatıp gitti.

Orphne de iri bir kadındı, her yanından sağlık fışkırıyordu, saçlarında minik çiçekler vardı. Mara'ya, "Gerçekten aşağıdan mı geldin?" diye sordu. "Dedikleri ka-

dar kötü mü? Neyse bunu kendim de görebiliyorum." Mara'nın çevresinde dolaşarak onu inceledi, fırça gibi saçlarına dokundu, kollarıyla bacaklarına baktı ve, "Seni biraz temizlemekle işe başlayacağım," dedi.

Mara temiz olduğunu sanıyordu, ama oturdu, Orphne, Mara'nın uzamış, pençe gibi duran, sivri kancayı andıran el ve ayak tırnaklarını güzelce kesti, topuklarındaki ölü derileri pütürlü bir taşla ovaladı, kulaklarını pamuklu çubuklarla temizledi, göz kapaklarını kaldırıp gözlerine bir sıvı damlattı, sallanan dişlerine hayretle baktı, kol ve bacaklarına yağ sürdü. Sonra ona uzun bir bardakta, ılık, bitki kokulu bir içecek verip yatağa yatırdı. Aynı odada başka bir yatak daha bulunuyordu. "Gör bak, uyandığında daha iyi olacaksın," dedi.

Mara uykuya daldı. Bazen derin bir uykuda, bazen tavşan uykusunda uyudu. Gözünü her açtığında başucunda şekerli kekler, meyveler ve aynı bitki kokulu içecekten durduğunu gördü. Bir keresinde Kira'yı başına oturmuş, onu seyrederken buldu. "Sana masaj yapacağım, sonra yeniden uykuya dalabilirsin."

Mara göğsünün altındaki para kuşağını düşünerek karşı çıktı: "Masaj filan istemiyorum."

"Peki öyleyse. Ben burada olacağım. Huzursuzsun, değil mi?"

"Hiçbir şey anımsamıyorum."

"Bağırıyordun, 'Yardım edin, yardım edin,' diyordun, sonra da Dann diye birini çağırıyordun. Dann kim?"

"Benim küçük kardeşim," diyerek ağlamaya başladı Mara, sanki tüm yaşamı boyunca şimdiki gibi ağlayacağı ânı beklemişti.

Kira bir süre bekledikten sonra Orphne'yi çağırdı. Mara gencecik, pırıl pırıl yüzleri, ilgili gülümsemeleri, dolgun taze bedenleriyle karşısında duran iki kadına bakarak, ben çok çirkinim, çok çirkin, her zaman da çirkin-

dim diye aklından geçirdi. Yeniden gözyaşlarına boğuldu, ta ki Orphne onu kaldırıp Kira'nın yardımıyla bitki kokulu içeceği içirene dek, sonra da uykuya yenildi.

Bu kez uyandığında geceydi, yağ dolu bir tabaktan kısık alevler yükseliyordu, yandaki yatakta da Orphne uyuyordu.

Yeniden uyandığında Kira'yla Orphne içerideydi. Orphne, "Bu kadar uyumak yeter," dedi. "Hasta olmanı istemeyiz. Yakında Ida Ana senin için karar verecek."

"Bizler köleysek, bütün Mahondiler köleyse, öyleyse neden her şey bu kadar güzel, sizler nasıl bu kadar sevecen olabiliyorsunuz?" diye sordu.

Bu sözler karşısında Orphne ona sarıldı, küçük bir kız gibi kucakladı: "İnan bana, her şey çok daha güzeldi. Bunlar zor günler," dedi. Kira da kendine özgü gülüşüyle, ancak biraz küskün bir sesle, "Bizler iyiyiz, hoşuz, değil mi Orphne?" diye ekledi. Sonra Orphne, Mara'nın sırtını sıvazlayıp banyo yapması gerektiğini söyledi. "Seni banyoya sokacağız," dedi. Mara önce, "Biz," dediğini işitmemişti, ama sonra böyle dendiğini fark edip eli ayağı titremeye başladı. Orphne'yle Kira sakladığı kuşağı görmemeliydi. Ardından, sırrımı onlara açarım, kimseye söylemeyin derim diye düşündü, ama bunun ne kadar saçma olduğunu biliyordu. Yok, hayır, Dann'le onu bu altın paralar korumuştu, yine koruyabilirlerdi, Chelops'tan kurtulup Kuzey'e doğru kaçmaları için onlar gerekecekti.

"Ne oldu?"

"Ben tek başıma yıkanmak istiyorum."

"Aman da aman, ne utangaç şeysin sen öyle. Peki öyleyse."

Yerleri taş döşeli bir odada, su dolu bir küvet duruyordu. Su sıcak değil ama ılıktı, güneşin altında duran bir depodan geliyordu. Orphne bir taburenin üstüne giyecekler koyup dışarı çıktı. Kapı kilitlenmiyordu. Mara köle elbise-

sini çıkardı, kirlenmiş, leş gibi kokuyordu, göğsündeki düğümlü kuşağı çözdü, yeni giysilerin altına koydu ve çenesine dek gelen suya girdi. Az sonra Orphne içeri girdi, elinde bir kalıp sabun vardı. "Ben girip çıkacağım, sen tasalanma," diyerek Mara'yla alay etti; aslında Mara'nın omuzlarına bakmak istiyordu, zaten daha aşağısı da görünmüyordu.

"Tombullaşmaya başladın," deyip dışarı çıktı.

Su soğuyunca Mara küvetten çıkıp para kuşağını belinin üzerine bağladı, Kira ve Orphne'ninkiyle aynı bol, hafif, beyaz elbiseyi giydi. Diğer odaya gitti, Orphne ona sarılıp öptü, iyi iş başardığını belirterek, artık Ida'yı görmeye gitmesi gerektiğini, Ida Ana'nın onu beklediğini söyledi.

Yine Kira önde, Mara arkada tozlu daracık yollardan geçip Ida'nın evine gittiler. İlk geldiğinde olduğu gibi Ida ayaklarını bir tabureye uzatmış oturuyordu, elinde tuttuğu kuştüyünden yapılma yelpazeyi küçük bilek hareketleriyle sallayıp yelleniyordu. Bunu gören Mara'nın aklına kuşlar geldi, çeşitlerini, ötüşlerini, güzelliklerini düşündü, acaba Chelops'ta hiç kuş kalmış mıdır diye merak etti. Ortalıkta hiç kuş görmemişti de.

Ida yelpazesini sallarken bilgiç bakışlarıyla onu tepeden tırnağa inceledi. "Güzel. Seni yolda görsem tanımazdım. Artık yüzün belli oluyor," deyip narin ayaklarını yere indirdi. "Şimdi seni götürüp Hadronlara göstereceğim. Yok, tasalanma. Tehlikeli olacak kadar güzel değilsin. Ama bunun yapılması gerek. Seni görmeleri gerek, kural böyle. Sonra unuturlar. En azından unutacaklarını umut ediyorum." Mara'nın fırça gibi dimdik saçlarını beyaz bir örtüyle örttü ve elinden tutup, "Kendinde misin? Biraz yol yürüyebilir misin?" diye sordu. "Bunu şimdi yaparsak çok daha iyi olur."

Mara kendini düşünmeyeli öyle çok zaman geçmişti ki, kendinde olmanın ne anlama geldiğini bile unutmuştu; minnetle Ida'ya bakıp gülümsedi, ona her şeyi an-

latmak istiyordu. "Orada, Kaya Köy'de geçen onca yıl boyunca gerçek kimliğimden giderek uzaklaştım..." diye başlamıştı, ama Ida gülerek sözünü kesti, onu kapıya yöneltti. "Anlatacaklarını sonraya sakla."

Kapıda, yakın zamana kadar Mara'nın da omuzladığı taşınan koltuklardan biri duruyordu. Ida üstüne kuruldu, Mara, onunla Ida'nın ağırlığının arka ve öndeki iki kölenin omuzlarına nasıl çökeceğini bildiğinden duraksadı, ama Ida kolundan çekti, yanına oturttu. Kölelerden biri onu tanımıştı, somurtarak baktı.

Daracık sokaklardan geçip anayola çıktılar. Yolun iki yanında kırmızı çiçekler açan çalılar vardı; ne var ki çiçekler neredeyse duyulabilecek kadar yüksek sesle çığlık atıyor, yardım istiyorlar gibi geldi Mara'ya, çünkü yağmuru özlemenin ne demek olduğunu unutmamıştı. Derken sulandıkları için dipdiri duran çalılarla çiçek kaplı büyük bir bahçeye saptılar. Büyükçe bir evin arkasında uzun, koku yayan bitkilerle dolu bir tarlaya yaklaşıyorlardı, kokuları çirkindi, insanı sersemleştiriyordu.

Ida, "Uyuman için içeceğine bunlardan da katmıştık," diye anlattı. Sonra da onlar yoldan geçerken başını kaldırıp bakan iki köleyi işaret ederek, "Ama sen sakın kendi başına bunu yapmaya kalkma, bak seni uyarayım, şunlara benzemeni istemeyiz," dedi. Kölelerin gözleri boş ve uyuşuk bakıyordu.

Evin çevresinde geniş taraçalar vardı. Taraçaların üzerinde de ellerinde uzun, sopaya benzeyen silahlarla bekleyen yaklaşık altı erkek, içeri giren iki kadını görür görmez silahlarını doğrulttular.

Ida, "Korkmana gerek yok," diye yatıştırdı onu. "Bu silahlar da kaydıraçlar gibi, çalışmıyor. Çalıştıkları zaman da şu zavallılar öyle korkuyor ki, ellerinden atıp kaçmaya başlıyorlar."

Koltuktan indiler. İki hamal bahçenin bir yanına doğru uzaklaşıp yere oturdular ve hemen uykuya daldılar.

Muhafızların yanından geçip pencereleri panjurlu bir odaya girdiler; içerisi loştu, ışık panjurlar arasından süzülüyordu. Duvarların önüne boydan boya minderler dizilmişti; üstlerinde oturan iriyarı, çok şişman, her yanlarından öbek öbek et sarkan adamlar, şişmanlıklarını örtmek için rengârenk bol giysiler giymişlerdi. Mara böyle bir çirkin görüntüyle, iğrençlikle, erkek canavarlarla karşılaşmayı hiç beklemiyordu. Pırtlayan etleri, ona iri kertenkelelerle aygırları çağrıştırmıştı.

Hadron erkekleriydi bunlar. Ama ben bunları daha önce görmüştüm diye düşündü Mara. "Kesinkes gördüm." Sonra aklına geldi ki, Kaya Kabilesi'ndekilerin boyu posu da tıpkı bunlar gibiydi, kabarık, kıvırcık saçları aynıydı. Bu canavar erkeklerin her biri dirseklerinin üstüne abanmış, gözlerini bir noktaya dikmiş, hayal kuruyordu, içerideki hava iç bayıltıcıydı. Yanlarında pipolarla kamışlar vardı, kimi Hadronlar bunları tüttürürken kimileri siyah topaklar çiğniyordu, Mişka'yla Mişkita da yiyecek bulduklarında böyle geviş getirirlerdi.

Mara'yı elinden tutan Ida odanın ortasına ilerledi. Kimse onları fark etmemiş gibiydi. Ida beline dek eğildi, ellerini göğsünün üstünde çırptı ve yine eğildi. Bulanık yüzler o yana çevrildi.

"Efendi hazretleri, yeni kızı getirdim."

Hepsi birden gözlerini Mara'ya çevirdi. Bunun nedeni "yeni kız" sözcükleriydi. Ancak gördükleri anlaşılan pek çekici gelmemişti onlara. Üstelik tam sorular soracak gibiydiler ki, dört köle tıka basa yiyecek dolu iki büyük tepsiyle içeri girdi. Odanın içinde genizleri yakan uyuşturucu kokusuna, bir de baharat ve yağ kokusu eklenmişti.

Başlar bu kez yiyeceklere çevrildi; Ida'yla Mara'yı unutmuşlardı. Hadronlar takılarla dolu tombul elleriyle yemeklere uzanırken, Ida bir kez daha beline dek eğildi ve iki kadın kimse görmeden oradan uzaklaştı.

"Bunu yapmamız gerekiyordu," diye açıkladı Ida. "Kuraldır. Kadınlar Evi'ne her yeni gelene yakından bakmaları gerekir. İleride bir daha geleceğiz, saçların uzayıp güzel görünmeye başlayınca."

Yeniden koltuğa binip omuzlar üstünde Ida'nın evine taşındılar. Ida ona biraz dinlenmesini söyledi, çünkü uyku tedavisinden sonra fazla yorulmaması gerekiyordu, Mara'yı tek yataklı bir odaya götürdü ve yanından ayrıldı.

Uyandığında Ida her zamanki yerinde oturmuş, yelpazesini sallıyordu, güzel ayaklarına bakıp hayran kaldığı belliydi. Canı çok sıkkın görünüyordu, ama onu görür görmez gülümsedi.

"Otur," dedi. Mara oturdu.

"Şimdi," diye söze başladı. "Ne gördün?"

Mara gözyaşları arasında Ida'ya gülümsedi. Bu sözcükleri bunca zamandan sonra yeniden duymak, Daima'nın ya da anne ve babasının sesini duymak gibi gelmişti ona.

"Buradaki Mahondiler, Hadronların kölesi ama her şeye onlar karar veriyor, Hadronlar bunun farkında değil, çünkü tembel ve aptal insanlar, ayrıca bol bol afyon kullanıyorlar."

"Çok güzel," diye kutladı Ida. "Aferin. Ama sakın bunları başkalarının işitebileceği yerlerde söyleme. Ayrıca her şeye biz karar vermiyoruz. Mahondi kızları odalık olarak almalarına engel olamayız. Erkekleri de." Mara'nın yüzünün aldığı şaşkın ifadeyi görünce, "Bunu ilk kez mi duyuyorsun?" diye sordu.

Mara kulaklarına inanamamıştı, olamaz anlamında başını sallıyordu. "Erkek erkeğe mi?" Birden beyninde bir şimşek çaktı: Dann. Dann tehlikedeydi, kesindi bu.

"Haydi anlatsana, Mara, az önce ne gördün?"

"Chelops boşalıyor," dedi. "Bunca köle bu yüzden gerekli – emeğinden yararlanılacak kimse kalmamış." Kaygısını yüreğine gömdüğü kısa bir aradan sonra, "Chelops'un sonu yaklaşıyor," diye ekledi.

"Hadronlar, Hadron'un bin yıl dayanacağını söylüyorlar."

"Bu saçma."

"Burada yiyecek yetiştiriyoruz. Depolarımız dolu. Süt yaratıklarımız yaşıyor. Ayrıca Kuzey'le ticaret yapıyoruz: Onlara afyon ve ganya satıyoruz, onlar da bize gıda maddeleri veriyor. Biz ölene dek bunlar tükenmez."

Mara hiçbir şey söylememeyi yeğleyince Ida sürdürdü: "Peki ne görüyorsun?"

"Pek çocuk yok. Hiç bebek görmedim."

"Kadınlar Evi'ndeki kölelerin gebe kalması gerekiyor, ama nedense bizler gebe kalamıyoruz."

"Ya Hadronlar?"

"Hadron çocukları da çok az."

"Belki sıvıları artık işe yaramıyordur, olamaz mı?"

"Bizimkinin de pek işe yaradığı söylenemez."

Mara'nın belleğine yıllar öncesinde giren bölük pörçük bilgiler su yüzüne çıkmıştı, onları dile getirdi: "Her kadın içinde yumurtalarıyla doğar. Her erkeğin sıvısında da Chelops'u döllemeye yetecek kadar yumurta bulunur."

Ida'nın gözleri faltaşı gibi açıldı, doğrulup öne eğildi. "Bunu da nereden duydun? Kim söyledi?" diye sordu.

"Daima söylemişti. O da Rustamlıydı."

"Bilge miydi?"

"O da ne demek?"

"Ailede bilinen her şeyi aklında tutması gereken kişi."

"Galiba öyleydi."

"Unuttuğumuz çok şey var – çoğunu yitirdik. Başka neler söylemişti?"

"Her ayın belli günlerinde yapmak güvenlidir, şey yapmak, şey... şey..."

"Yalvarırım Mara, konuş artık."

Mara, "Keşke okula gidebilseydim," diye konuştu. Sözcükler dudaklarından özlemle dökülmüştü.

"Bana öyle geliyor ki, sen bazı şeyleri bizlerden çok daha iyi biliyorsun. Unutmadan, bizim yumurtalarımıza bir şey olmuş anlaşılan; ister kadınlarınkine olsun, ister erkeklerinkine fark etmez, bunu bilemeyiz."

"Aslında her şey kötüye giderken bebek doğurmamak daha iyi değil mi?"

Ida, "Ama burada her şey kötü değil," diyerek iç çekti. Sonra kaşlarını çattı, yerinde kımıldadı, ayaklarını yere indirdi, yeniden tabureye kaldırdı. "Mara yeniden kendin olduğunda, gücünü kazandığında, benim için bir çocuk doğurur musun?" diye sordu. Mara'nın tepkisiyle biraz gerileyip, "Neden olmasın?" diye ekledi. "Ben sana da bakarım, bebeğe de. Söz veriyorum."

Mara, "Yıllardır bebeklerle küçük çocukların, büyük olanların bile öldüklerini görürürüm," diye anlattı. "Sen açlıktan ölen bebek görmemişsindir."

"Az önce de söyledim, yeterince yiyecek ve suyumuz var," derken Ida ellerini Mara'ya uzattı. "Bir çocuğum olsun istiyorum. Benim çocuğum olmuyor. Kaç kez gebe kaldım, ama hepsini düşürdüm." Gözlerinden yaşlar süzüldü, kalın boyalı kirpiklerinden aşağı dökülen billur gibi yaşlar, boyalı yanaklarından aşağı elbisesine doğru akıp değdiği yerde küçük lekeler bırakıyordu. "Nasıl olduğunu bilemezsin," diye fısıldadı. "Çocuk istemenin, sonra olacak sanıp da yitirmenin ne acı olduğunu bilemezsin."

Mara, "Üstelik öyle çirkinim ki, bana kimse bakmaz," dedi. Bu sözleri şaka gibi söylemeye çalıştı, aslında acı veriyordu, bu çekici kadife tenli kadınların arasında, onların parlak, tertemiz giysilerine ve hep yerli yerinde olacak diye gördükleri memelerine bakınca içi sızlıyordu. Sanki Mara'nın memeleri sonsuza dek yok olmuştu.

"Mara, biraz sabırlı ol. Son birkaç gündür ne kadar değiştiğini bilmiyorsun. Pes etmeyeceğim. Sana yeniden soracağım. Bu arada Kira benim için uğraşıyor, deniyor ama daha gebe kalamadı."

Kimseyi bu kadar mutsuz görmemiştim diye düşündü Mara. Nice umutsuz yüzler, kaygılı yüzler, korkulu yüzler görmüştü, ancak böyle şiddetli mutsuzluk çeken birini ilk kez görüyordu. Oysa karşısındaki kadının bol bol yiyeceği vardı, tertemiz sular içiyordu, dilediği zaman yıkanabiliyordu, güzeldi, iyiydi ama...

"Şimdi seni diğer kızların yanına götüreceğim," diyerek Ida konuyu kapattı. "Böylece seni görebilirler. Hepsi meraktan ölüyor, aşağıdan geldiğin için merak ediyorlar. Onlara her şeyi şimdi anlatmak zorunda değilsin, çünkü yarın bize her şeyi en başından anlatman gerekecek."

Birazdan diğer genç kızların arasındaydı, her biri bir çiçek kadar tazeydi, kendi çirkinliği karşısında bunu görmek kalbini ağrıttı, ona mayalasın diye biraz taze süt verdiler. Sordukları sorulara verdikleri yanıtları anlamadılar. Chelops'ta büyümüşlerdi, zorluk nedir bilmiyorlardı. "Bazen günlerce bir tek tas suyla idare ederdik," dediğinde ona inanmadılar, uyduruyor sandılar. "Yıllarca köklerden ve suyu unla karıştırıp taşta pişirdiğimiz ekmeklerden başka bir şey yemedik," diye anlatınca inanmadıklarını belirten alaylı gözlerle yüzüne baktılar. "Hiç yıkanmazdık, yıkanamazdık, su yoktu ki," sözlerine karşılık kaşlarını kaldırıp başlarını sallayarak gülüştüler. Ona sevecen davranıyorlardı, ama sanki karşılarında aptal bir çocuk ya da ev hayvanı vardı.

Gece olunca Ida'dan gündüz dinlenmek için girdiği odayı istedi, kızlarla birlikte büyük bir odada uyumak istemiyordu. Öpücükler, kucaklaşmalar, dokunmalar ve okşamalar ona göre değildi, hiç alışık değildi, yapamıyordu. Çok geçmeden üzerinde ne taşıdığını öğrenmelerinden de çekiniyordu, o paralar Dann'le onun özgürlüğünü satın alacaktı. Ida'nın yanıtı, "Tek başlarına uyumak isteyenleri hiç anlamam," olduysa da kızın isteğini kırmadı. Yer çoktu. Ida'ya gelince, o her zaman yattığı odada kızlardan biriyle uyumak isterdi, en çok da Kira'yla.

Ida ertesi gün Mara'yı içeride pek çok kişinin beklediği büyükçe bir odaya götürdü. Ida'yı tanıyordu, Kira'yla Orphne'yi de, sonra Juba'yı gördü, kendisini mahkemede sorgulayan yargıçtı. Adam hafifçe gülümseyerek selam verdi. Mara'nın, yüzünü annesine benzettiği uzun boylu, daha yaşlı bir kadın bildik sözlerle konuşmaya başladı: "Söyle bakalım Mara, ne gördün?"

Mara, Chelops'ta gördüklerinden söz etmesinin istenmediğini anlamıştı, yeni baştan Rustam'daki sahneye döndü, Dann'le birlikte nasıl sorgulandıklarını anlatmaya başladı. Utanıp sıkıldı, çünkü anlatacakları epey zaman alıyordu. Kısa kesmeye çalıştı; ama annesine benzeyen Candace adlı kadın, "Yok, her şeyi bilmek istiyoruz, her şeyi. Yarın da devam edeceğiz, acelemiz yok," diyerek onu yüreklendirdi.

Böylece Mara anlattı, anlattıkça daha çok şeyi anımsadı, farkına varmadığı ayrıntıları bulup çıkardı: Örneğin, susuzluk çeken derinin kuruyup kaba, sert bir biçimde büzüldüğü; acıktıklarında süt yaratıklarının toprağı yalayıp içindeki kuru ot kırıntılarını ağızlarına almaya çalıştıkları; çok terleyip susuz kalan insanların, tıpkı kuşlar gibi ağızları açık, soluk soluğa kaldıkları bir bir gözünün önüne geldi. Kaya Köy üzerindeki tepelerdeki eski kent yıkıntılarını anlatırken, üstteki katmanlardan birinde gördüğü resimdeki insanlardan birini anımsadı. Kadının –belki de erkekti, anlaşılmıyordu– başında başlık vardı; yok, öyle değil, saçlarına tutamlar eklenip örülerek başına tutturulmuştu, şimdi biliyordu, çünkü saçları tıpkı öyle, harika görünen biri vardı karşısında. Kızın adı Larissa'ydı. Mara konuşurken herkesin adını iyi belleyip aralarındaki ilişkiyi belirlemeye çalışıyordu. Juba'nın yanında rahat görünen, saçlarına ak düşmüş Dromas adında bir kadın oturuyordu; ikisi el eleydiler. Sevimli, güzel, neşeli yüzlü genç bir adam vardı, adı Meryx'ti, o da oğullarıydı. Jan ve Can adında orta yaşlı iki adam da Candace'in oğullarıydı. Birlikte aynı evde kaldığı

neşeli, çılgın kızlardan orada bir tek Larissa bulunuyordu. Diğerlerinin neden orada olmadığını merak etti. Toplam altı kişiydiler, hepsi de anlattıklarını pürdikkat dinliyordu.

Mara yıkıntı kentleri anlatmayı daha bitirmemişti. "Şanslıymışım, değil mi? Onca yıl bu öyküyle, öykülerle burun buruna yaşadığım için şanslıydım. Eğer şuradaki dağın tepesindeki korkunç kentte büyüseydim, oralarda kimlerin yaşadığını asla öğrenemezdim." Derken içinden gelen sesi bastıramayıp, "Lütfen, n'olur, okula gideyim, gidebilir miyim?" diye yalvardı.

Candace, "Evet, gideceksin," dedi. "Ama önce öykünü bitir. Bilmemiz gerek. Güneydeki bütün değişimleri görüp yaşayan birini pek sık bulamıyoruz. Göreceksin, senden öğrendiklerimizle tarihi oluşturacağız. Her şeyi öğrenip bütün bilgileri saklayan ve onların gençlere aktarılmasını sağlayan kimseler var. Biz onlara Bilgeler diyoruz. Lütfen Mara, devam et."

Ve Mara anlattı, anlattı... Candace, "Bu gecelik bu kadar yeter," dediğinde vakit epey geç olmuştu.

Mara tek başına kalmayı seçtiği odadaydı. Yaşantısı boyunca hiç yalnız uyumamıştı, kendini özgür hissediyor, bu onu coşturuyordu. Odası büyük değildi, alçak bir yatak, bir testi su ve bir bardak vardı, içeriyi bir tek yağda yüzen küçük bir alev ışığı aydınlatıyordu ama o hiç olmadığı kadar mutluydu.

Ertesi gün ondan, genç kadınların avlusuna gitmesini istediler, ama Mara, Orphne'nin yanında kalayım diye yalvardı, bitkilerle iyileştirme yöntemlerini öğrenmeye can atıyordu; ayrıca Orphne'nin yanındayken sanki neşeyle beslenmiş gibi oluyordu, bu kadının yaptığı her işten zevk alması, becerileri gerçekten bulaşıcıydı. Onun gibi olabilmeyi çok isterdi.

Akşam olunca aynı kişiler yine toplandı. Mara, Dann'le birlikte kireçli tepeyi inip sulara daldıkları ve giysilerini yıkadıkları yere kadar olan bölümü anlatıp bitirene dek öy-

küyü sürdürdü. Juba kaşlarını kaldırıp çatacak gibi oldu, sonra elini sallayıp sanki, yeter, hepsi unutuldu diyecek gibi oldu. Oradaki olay tam olarak unutulmamıştı elbet: İki sığınmacının Chelops'un suyunu nasıl kirlettikleri, sonra da bundan paçayı nasıl yırttıkları her yerde konuşuluyordu; öyle ki sonunda Juba, su kaynaklarının yanına yaklaşmanın cezasının ölüm olduğu, hiçbir şeyin değişmediği uyarılarını dört bir yana yaymak zorunda kalmıştı.

Candace, "Şimdi," dedi. "Bize sormak istediklerini duyalım."

"Benim dişi olduğumu anlayınca beni buraya getirmenizin nedeni dişi kölelerin üreme amaçlı olarak denetim altında tutulmasıydı. Sonra Soy'dan olduğumu anladınız. Fakat Dann de öyle, yine de onu diğer kölelerin yanında bıraktınız." Sesi çok kırgındı, bu kadarını kendi de beklemiyordu.

"Kaçmış," diyen Candace oldu. "Onu bulamıyoruz."

"Yoo, hayır, olamaz, hayır." Dann daha önce de ortadan kaybolduğunda, yüreğinin nasıl ikiye yarılacakmış gibi olduğunu anımsadı.

Meryx, "Onu arıyoruz," diye anlattı. "Ama diğer köleler onun Kuzey'e gitmekten söz ettiğini söylediler."

Mara sessizliğini koruyordu. Dann'in kendisini almadan gideceğine inanmıyordu. Belli ki bir yerlerde saklanıyordu. Belki Kulelerdeydi. Peki durumu nasıldı? Kendisi bunca yiyecek ve su, rahat ve temizlik içindeyken, şımartılıp el üstünde tutulurken, o ne yapıyordu?

"Bütün yiyecek yetiştirme alanlarıyla depolar Mahondilerin denetiminde, değil mi?"

"Evet." Meryx başını hafifçe eğerek öne çıktı. "Gıda Denetmeni, karşında."

"Muhafızları, polisi, gözcüleri ve orduyu siz mi denetliyorsunuz?"

"Evet," diye yanıt veren bu kez Juba oldu.

"Ama suyu Hadronlar kontrol ediyor, öyle mi?"

Candace, "Öyle," dedi.

Mara, "Ya da öyle sanıyorlar," diye ekledi.

Bir an sustular. Aralarında bakıştılar. Sonra Juba öne çıkıp konuştu: "Aynen öyle. Ayrıca böyle düşünmeyi sürdürmeleri çok önemli."

"Peki."

Juba'nın diyecekleri bitmemişti: "Mara, şimdi senden bizim için önemli bir şey yapmanı isteyeceğiz. Bir süre afyon ve ganya tarlasında çalışmanı istiyoruz." Mara hayal kırıklığına uğramıştı, onu dışladıklarını düşündü. Karşısındakiler Mara'nın yüzünün allak bullak olduğunu görmüşler, gülücükler ve baş sallamaları eşliğinde açıklamaya girişmişlerdi: "Ne kadar önemli olduğunu görmüş olmalısın, Hadronları görmeye gittiğinde anlamışsındır."

Mara sessizce oturuyordu, derin düşüncelere dalmıştı.

"Hadronlarla aramızdaki fark," diye açıkladı Meryx, "onlar afyon ve ganya kullanır, biz kullanmayız."

Mara başını eğdi.

Bundan sonra bir süre konuştukları konunun Mara'yla ilgisi yoktu, Meryx ok gibi bakışlarını Ida'ya çevirip, "Mahondiler böyle şeyler kullanmaz," dedi.

Ida'nın dudaklarında sinirli ve suçlu bir gülümseme donup kaldı; yerinde kıpırdandı, yelpazesi titremeye başladı. Herkes ona bakıyordu.

"Kötü örnek oluyorsun," diye sürdürdü Meryx; sonra bakışlarını Kira'ya çevirdi, genç kadın Ida'dan daha soğukkanlı davrandı.

"Arada bir bir-iki duman çekiyorum işte," diyen Kira sinir bozucu, kafa tutan bir kahkaha patlattı.

Candace, "Öyleyse yapma," diye payladı onu.

Ida ağlıyordu. Dışarı çıkarken elindeki yelpazeyi kanadı kırık bir kuş gibi iki yana sallıyordu. Kira suçluluk duymaya yanaşmayıp yerinde kalmıştı.

Mara ertesi günü genç kızlarla birlikte avluda geçirdi, onlara afyon yetiştirmek, ganya toplamak konularında sorular sordu, ama onların bunlarla pek ilgilenmediklerini gördü. Bir tek Larissa anlıyordu bu işten ve Mara günlerdir kafasını kurcalayan sorunun yanıtını buldu, önemli konuların görüşülüp tartışıldığı akşam toplantılarına neden bu kadar az kişinin katıldığını anladı. Larissa oradaydı, çünkü belli konularda tek başına sonuçlara varmayı başarmıştı, dolayısıyla da Soydaş ortamına alınmayı hak etmekteydi. Bu ortama yalnız sorular soran, anlayan, "Ne gördün?" diye sorulduğunda akıllıca yanıtlar verenler kabul edilirdi.

Mara sınandığını sezmişti, öyle de oldu. Bir kez Juba, sonra Meryx ve derken yine Meryx onu haşhaş tarlalarına, oradan ganya bahçelerine, kadınlı erkekli işçilerin haşhaş tohumlarından sütlü sıvı çıkardıkları, sonra kuruttukları ve yapışkan büyük toplar haline getirip kullanıma hazırladıkları ya da ganyaları kurutup ufalayarak çuvallara doldurdukları ambarlara götürdü. Ona içsin diye haşhaş verdiler. Bunun amacı, bir kez denemiş biri olarak daha sonra geri çevirebilmesini sağlamaktı. Başı dumanlıyken bulutların üzerinde uçunca onsuz yaşayamayacağına karar verdi; fakat kendine geldiğinde, az önce etkisine girdiği baştan çıkartıcı güç onu korkuttu ve bir daha elini sürmemeye ant içti. İşçiler ve sonra Ida, sonunda da özür dileyen bir tutumla Meryx ona yeniden teklif ettiler. Başka bir gün ganyayı denedi, ama ondan pek etkilenmedi. Juba ile Candace onu yeniden görüşmeye çağırdılar, sınandığını bildiğini gülümseyen bakışlarıyla göstermeden edemedi Mara.

"Artık ganya ve afyonla haşır neşir olmana gerek kalmadı," dediler.

Bu süre boyunca akşamlarını genellikle Orphne ya da Larissa'nın yanında geçirdi, gelip kendisiyle birlikte oturması için yalvaran Ida'dan uzak durdu. Bazı akşamlarsa

önemli konuların görüşüldüğü odaya çağrılıp yöneltilen sorulara karşılık verdi. Bir akşamı Mara'nın doğurganlık üzerine Daima'dan öğrendiklerine ayırmışlardı. Herkes oradaydı. Ortam gergindi. Kaygılıydılar. Mahondilerin geleceğiydi söz konusu olan, çünkü üreyemiyorlardı. Daima ona üreme evrelerini nasıl anlatmıştı? "Hayır, Mara, yeterli değil, tam olarak söylediklerini aktar, lütfen."

Mara, Daima'nın sözleriyle anlattı. "Dinle, Mara. Bir zamanlar bir kız varmış, tıpkı senin gibi, bir delikanlıyı sevmiş. Genç ona kendisiyle yatması için yalvarmış. Kız ona olmaz demekte çok zorlanmış; işte bir gece teslim olmuş, ama zamanlama yanlışmış, çünkü kızın doğurganlığının doruğunda olduğu günlermiş. Gebe kalmış. Delikanlı onu suçlamış. Kanama evrelerini ve de güvenli günleri bilmek kadının görevidir diye diretmiş; iş mahkemeye yansımış, yargıç da delikanlıyla aynı fikirdeymiş, kadının kendine ve topluma karşı ilk görevi üreme evrelerini bilmektir demiş."

Juba, "Mahkeme Rustam'da görülmüş olmalı," diye belirtti. "Nasıl işlediğini biliyor musun? Yasaları neymiş?"

Dromas karşı çıktı: "Juba, kız oradan ayrıldığında daha yedi yaşındaymış."

"Ama Daima anlatmıştır Mara, anlatmadı mı?"

Mara'nın sesi çıkmıyordu. Yakaladığı fırsatları değerlendirmediğine yanıyordu. Yıllarca Daima'yı nasıl görmüştü? Ona hak ettiği değeri vermemişti. Yaşlı bir kadındı işte – aslında çok da yaşlı sayılmazdı; iki yetimi hiç düşünmeden yanına alan ve onlara sevgisini veren, onlara bakan bir kadın. Onları köklerle, kuru tohum parçacıklarıyla, un topaklarıyla beslemişti; asla susuzluktan, kirli ya da aç olmaktan yakınmamıştı. Üstelik Mara'nın ana-babasından önceki saray ortamında önemli bir kimseymiş, orada tertemiz, hoş ve zarif bir yaşam sürermiş. Öyle çok şey biliyordu ki, Mara hiç soru sormak zorunda kalmamıştı. Mara

bir hafta, bir gün, bir saatliğine Daima'yı geri getirmek ve ona sorular sormak için neler vermezdi? Ne ki Daima ölmüştü, onunla birlikte koca geçmiş, bütün o bilgiler sonsuza dek yok olmuştu.

"Bir gün ona tepelerdeki harabeleri nereden bildiğini sormuştum, o da bana Mahondiler geçmişle ilgili her şeyi bilirler demişti. Ama bu bilgilerin kaynağını bilmiyordu."

Candace yüzünü ekşiterek, "Onun sözünü ettiği Mahondiler bu Mahondiler değil," dedi.

"Neden sizler de bilmeyesiniz?"

"Unutuyorsun, biz uzun zamandır köle olarak yaşıyoruz. Ama senin ailen hiç köle olmadı."

Mara bütün gücünü toplayıp, "Annemle babama ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu.

"Sizin kaçtığınız gece öldürüldüler."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Gorda buraya gelmişti. O anlattı."

"Ona ne oldu? Yaşıyor mu?"

"Hadronlara karşı ayaklanma çıkardı. Saçma sapan bir ayaklanmaydı. Kendi arkadaşları onu öldürdü."

"Size sormadan yaptı demek; siz bilmiyordunuz – yo, bu olanaksız, biliyormuşsunuzdur, ama onaylamamışsınızdır."

Meryx, "Anlamışsındır, biz işlerimizi sessizce görürüz," diye söze girdi.

Mara o geceyi düşünüyordu, ilk kez bir kaya eve girdiği geceyi, ona nasıl iyi davrandığını anımsadı. "Üzüldüm," diye fısıldadı. "O olmasaydı biz ölmüş olurduk."

Candace, "Öyle," diye onayladı.

Derken Mara'nın hiç beklemediği bir anda Candace ona, "Adın ne?" diye sordu.

Ansızın Mara'ya öyle geldi ki, gerçek adı dilinin ucunda ve dostlarının, Soy'un –kendi soydaşlarının– yanında dudaklarından dökülecek. Ama son anda Lord Gor-

da'nın sözleri kulaklarında çınladı: "Senin adın Mara. Bunu hiç unutma. Mara."

"Adım Mara," dedi. Hepsi birlikte kafa salladılar, önce birbirleriyle bakışarak, sonra ona bakarak. Bu sefer Mara, "Gerçek adım ne? Siz biliyor musunuz?" diye sordu.

"Bilmesen daha iyi," diyen Candace nedenini de açıkladı: "Hadronların ellerindeki bilgiler ne, kim bilebilir? Ölmeden önce Gorda'dan neler öğrendiklerini kim bilebilir?"

"Belki günün birinde gerçek adımı yeniden öğrenirim."

Candace, "Dilerim öyle olur," dedi. "Her şeyden önce ben, biz Mahondilerin buradaki yönetimi bir gün ele geçireceklerine inanıyorum. Herkes benimle aynı fikirde değil."

Bu sözler, Mara'nın az sonra kendisine yöneltilecek olan "Ne gördün?" sorusuna vereceği yanıtı unutturdu. Ben geleceği gördüm diye düşünüyordu, ama onlar görmedi. Bana inanmayacaklardır.

Onun yerine, "Dağlarda bir böcek gördüm," demekle yetindi. "Hiç Chelops'a geldikleri oluyor mu?"

"Evet, biz de onları öldürüyoruz," diyen Meryx anlatmayı sürdürdü. "Ama kimileri onların tünellerde üredğine inanıyor. Gorda görmüş. Ayaklanma hazırlıkları için kendine üs olarak tünelleri kullanırdı."

"Nereden su bulurdu?"

Meryx, "Çok yerinde bir soru, her zamanki gibi," diyerek yanıtladı: "Kulelerdeki su kesileli uzun zaman olmuştu. Ama Kulelere yakın yaşayanlar Gorda'yı severdi, su bulması için ona yardım ederlerdi."

"Şimdi orada yaşayanlar var mı? Kulelerde? Dann orada olabilir mi?" Ağzından çıkan bu sözlere Mara da inanamamıştı, oysa bunları dile getirmeyi düşünmemişti.

"Sanmıyoruz."

Candace'in bu yanıtı, Mara orada değilken Dann konusunun görüşüldüğü anlamına geliyordu, onun bilmediği şeyler vardı.

Juba, "Eğer oradaysa, uzun süre sağ kalamaz," dedi.

"Köleleri gönderip aratmadınız mı?"

Juba, "Dinle Mara," diyerek ona doğru eğildi, ellerini avucuna aldı. "Dikkati üzerimize çekmek istemeyiz. Köle olduğumuzu unutuyorsun. Kulelere gitmenin cezası var: ölüm cezası. Biz Mahondilerin başarma nedeni sessiz kalmamızdır, Hadronların yaşamını kolaylaştırırız, onlar da bizi akıllarına getirmez."

Candace de, "Başımıza sorun açma, Mara," diye uyardı. "Kulelere gitmeyi tasarladığını biliyorum, haksız mıyım? Ama lütfen gitme."

O geceki toplantı sona ermişti.

7

Artık Mara günlerini Meryx'le birlikte tarlalarda geçiriyor, Juba'yla birlikte dolaşıyor, bazen duruşmalara bile gidiyordu; köleler için gerekli malzemeleri hazırlarken Candace'e yardım ediyor, çoğu zaman da Orphne'nin yanında oluyordu. Juba bir gün Mara'yı, Dann'le kasabaya gelirken yakalandıkları su kaynaklarındaki muhafızları görmeye götürdü. Düşündüğü gibi, başmuhafız Mahondilerin dostuydu; bu konuda ne tek bir söz dile getirilirdi, ne de üstü kapalı bir şey söylenirdi, Mara yine de iki erkek konuşurlarken, ağızlarından dökülen her sözün başka anlamlara geldiğini biliyordu.

Juba'ya dönüp, "Bizim dostumuz olan Hadronlar, onlar bundan ne kazanıyorlar?" diye sordu.

"Güzel bir soru. Utanç duyuyorlar – gençlerden söz ediyorum. İktidardaki Hadronlar kokuşmuş oldukları için onlara kin besliyorlar. Kendileri iktidara geldiklerinde Hadron'u yeniden eski günlerine kavuşturmayı umut ediyorlar. Eskiden Hadron çok iyi yönetilirmiş, şimdi buna inanmak çok güç. Zamanımızın çoğunu Hadronların yaptığı yanlış işleri sessizce düzeltmeye çalışarak geçiriyoruz."

Günler böyle geçerken birden herkesi büyük bir sevinç aldı: Kira gebe kalmıştı. Çocuğun babası Candace'in küçük oğlu Jan'dı. Meryx ve Juba'yla dolaşırken bu haberin

onları nasıl etkilediğini gözleriyle görüyordu: Umutsuz, kaygı dolu bakışlardan iz kalmamıştı.

Kira resmi olarak bildirsin diye toplantıya çağrıldı, herkes birbiriyle kucaklaşıp gülücükler saçıyordu. Jan'ı kutluyorlardı ama o bundan rahatsız olmuşa benziyordu.

Derken Kira düşük yaptığını duyurdu. Odasından dışarı adım atmıyor, kimseyi görmek istemiyordu, durmadan gözyaşı döken ve bu yüzden Orphne'nin gece gündüz yalnız bırakmadığı Ida'yla bile görüşmeyi kabul etmiyordu.

Kira, Mara'yı odasına çağırdı; Mara içeri girdiğinde onu, elinde Ida'nınkinden farklı, kocaman kuyruklu olmayan ufak tefek, şirin bir yelpazeyle oturmuş, kendini serinletirken buldu, üstelik hiç de mutsuz görünmüyordu. Sorun, Kira'ın üslubu, davranış biçimi, yürüyüşünden gülüşüne kadar takındığı tutumdu; arsız, hatta küstahtı; binbir türlü oyunlar ve hilelere başvururdu. Kira yaşantısından hoşnut değildi, Chelops'un geleceğine de inanmıyordu, çocuk doğurmayı kabul etmesinin nedeni, bebeği bırakması karşılığında Ida'nın, eğer fırsat doğarsa, Kuzey'e gitmesine yardım edecek olmasıydı. Mara'dan yolculuk için nasıl hazırlanması gerektiğini öğrenmek istiyordu, ne gibi zorluklar ve tehlikelerle karşılaşabileceğini hiç bilmiyordu.

Ida da Mara'ya haber salıp odasına çağırmıştı, ona bebek doğurması için yalvardı; Mara da, "Bir bebeğim olursa, onu bırakmak isteyeceğimi nereden çıkarıyorsun?" diye karşılık verdi.

"Ama ben ona çok iyi bakarım, ona verebileceğim çok şey var... Düşünsene Mara. Kendine bir bak. Artık iyileştin, yapabilirsin." Mara'nın memeleri yeniden belirmişti, ama kanaması geri gelmiyordu. Kanama yeniden başladığında, Candace bunu kendisine söylemesini istemişti.

Mara, "Beni zorla doğurtacak mısın?" diye sordu Candace'e.

"Biz burada kimseye zorla bir şey yaptırmayız."

"Ama çocuğum olsun istiyorsunuz."

"Çok kolay bir işten söz eder gibisin. Evet öyle, denemeni istiyoruz."

Kira toplantıya çağrıldı. Herkes oradaydı.

Önce Jan konuştu: "Sen başlamadan, ben söyleyeyim, Kira, olmaz, bir daha denemeyeceğim. Seninki ilk düşük değil. Unutmayın, Ida da benim dölümü düşürmüştü."

Arkasından ağabeyi söz aldı: "Benim için de aynı. Ben bütün bunları yeni baştan yaşamak istemiyorum: beklentiler, umutlar, ama sonra hiç. Avludaki kızların üçü çocuk yapma çabalarımı boşa çıkardı."

Sıra Kira'ya geldiğinde, "İkinizi de düşünmüyorum," dedi. "Ben bir düşük daha istemiyorum. Bir tane yeter. Eski yasayı uygulamanızı diliyorum. Bugün de geçerli değil mi?"

Bu yasa, herkes kabul ettiği sürece bir erkeğe iki karı, bir kadına da iki koca alma hakkı tanıyordu. Yasanın konması, çocuk sayısı azalıp da doğurganlık oranının düştüğü ve düşüklerin çoğaldığı günlere rastlıyordu. Dolayısıyla gerekli görüldüğünde ahlak kuralları değişebiliyordu. Bu bir süre işe yaramış, birkaç çocuk doğmuştu, ama sonra bunun geçici bir düzelme olduğu anlaşıldı. Yeni yasa mutsuzluk getirince, giderek başvurulmaz olmuştu.

İşin doğrusu Kira'nın Juba'ya âşık olmasıydı, artık bunu bilmeyen yoktu.

Juba, karısı Dromas'ın yanında sessizce oturuyordu. "Koltuklarımı kabarttığını söylemekten çekinmeyeceğim, Kira..." diye başlayıp sözünü keserek Dromas'ın elini tuttu. "Ama neden ben? Ben senin deden olacak yaştayım."

Kira da, "Senin oğlun var, Juba. Oğlunun oğlu yok. Soy arasındaki tek genç erkek Meryx," diye açıkladı.

Meryx genç kızlardan biriyle çocuk yapmayı denemiş, başaramamıştı.

Dromas'ın bu çiftleşmeyi onaylaması gerekiyordu; gururlu bir havada sesini çıkarmadan oturuyordu, ama incindiğini de gizlemiyordu. "Yirmi yıllık evliyiz. Ama, hayır demeyeceğimi biliyorsun, Kira. Diyemem diyebilir miyim hiç? Eğer çocuk doğma olasılığı söz konusuysa, nasıl derim? Olmaz diyecek olursam, ben bununla nasıl yaşarım?.." diyerek bu gergin ortama biraz neşe katma amacıyla gülümsedi. Sözlerini, "Juba'yla da yaşayamam," diye bitirdi.

"Bal gibi de yaşarsın," diyerek Juba onun elini dudaklarına götürdü.

Kira'nın gözleri yaşla dolmuştu. "Kaybedecek neyin var? Bizler, hiçbirimiz 'erkeğimle yirmi yıldır birlikteyiz' demenin anlamını bilmiyoruz."

Dromas onu anladığını söyledi. "İşte bu yüzden evet diyorum. Ama söylemek istediğim bir şey daha var. Hiçbiriniz bütün gençliğinizi bir tek erkekle geçirmenin, birlikte bir çocuk yapmanın ne olduğunu bilmeyeceksiniz, benden istediğinizin ne anlama geldiğini ve bana neye mal olacağını da bilemezsiniz."

Bu sözler geri çekilmesi için Kira'ya yönelikti, belki de birazdan gidip tarladaki kölelerden biriyle deneyeceğini söyleyecekti. Ama yerinden kımıldamadı; gözünden yaşlar akıyor, keskin bakışlarıyla meydan okuyordu.

"Öyleyse ay yarın başlasın," diyerek Dromas elini Juba'nınkinden çekti.

Geleneklere göre bir çift çocuk yapmayı deneyecekse –elbette herkesin izni alındıktan sonra– kendilerine gözlerden uzak bir oda verilir ve bir ay boyunca bilinen işi yapmalarına göz yumulurdu.

"Neden koca bir ay?" Mara böyle derken, Kira'nın bir aylık aşk düşlerini bozduğunun farkındaydı. "Hepimiz biliyoruz, yumurtalar kanama evresinin ortasındaki bir hafta içinde birbirlerini bulurlar, bilmiyor muyuz?"

Juba, "Ben bir hafta olmasından yanayım Kira," diye konuştu. "Eğer ilkinde olmazsa, sonra bir hafta daha de-

neriz." Sonra Kira'nın bakışlarındaki öfkeyi, umutsuzluğu görünce sözlerini yumuşatmak amacıyla, "Çok meşgul biriyim, Kira. Benim bir ay işten el çekmem olacak şey değil, çok zor," diye ekledi.

Hep birlikte dışarı çıkarlarken Kira, Mara'ya, "Orospu!" diye bağırdı. "Orospu, orospu, orospu!"

"Doğrusu bu," diye açıklamaya çalıştı Mara. "Ben söylemesem, başkası söyleyecekti."

"Ama söyleyen sendin."

Aşk haftası –avludaki kızlar böyle diyordu– bu tartışmalardan kısa bir süre sonra başladı. Herkes bu tutkunun dedikodusunu yapıyordu: Âşık olmak geçmişte kalmıştı, onun yeri öykülerde, masallarda ve tarihteydi. Artık insanlar birbirleriyle yalnızca ilişki kuruyor, çoğunlukla geçici eşleri oluyordu, sevgili sözü pek kullanılmazdı. Eşlerden biri değişiklik yapmayı dileyip de, "Ben falancayla yatmak istiyorum," dediğinde öteki gücenmezdi. Avludakiler gevezelik edip kıkırdıyor, birbirlerinin beğendiklerinden, beğenmediklerinden, vücutlarından, tensel isteklerinden konuşuyorlardı, çünkü bunlar çok çeşitliydi. Biri kalkıp, "Seninle işim bitince falancayı deneyeceğim," diyebilirdi; karşısındaki de, "Nasıl istersen," derdi. Sanki yoğun duygular ya da sıradan duygular bu kadınlarda yaşamıyordu; sanki aralarında gizli bir anlaşma vardı da, hepsi birden, biz adına aşk denen şu saçma sapan şeyi istemiyor, özlemiyor, gerekli görmüyoruz, onun yüzünden de acı çekmeyeceğiz, diyordu. Ayrıca açık yüreklilikle, yalnızca kadınları seçmenin düşük yapma, ölü bebek doğurma ya da gebe kalmama sorununu ortadan kaldırdığından acı vermeyeceğini dile getiriyorlardı. "Ben doğurgan olup olmadığımı bilmek istemiyorum," diyorlardı. "Ayrıca kimin umurunda?"

Ancak tarladaki kölelerden biri bir gün kucağında bir bebekle çıkageldi, onu Soy'a göstermek istiyordu, avludaki bütün kadınlar ağlayıp sızlanmaya başladılar, bebeği

kucaklarına almak için yarıştılar. Ondan sonraki bir hafta boyunca hepsi küskün, somurtkan ve gergindi, dokunsalar gözyaşlarını tutamıyorlardı.

Juba'yla Kira'nın birlikte geçirdikleri hafta boyunca Candace, Dromas'a Mara'yı yanına almasını söylemişti. Dromas bir Bilge'ydi, Mara'nın merak ettiği tarihi en ince ayrıntısına kadar bellemişti, şimdi bildiği kadarıyla Mara'ya İfrik tarihini anlatması gerekiyordu, Hadron'dan başlayacaktı. Dromas'a bu görevin verilmesinin nedeni, tek başına kalıp kocasının güzel, genç bir kadınla birlikte olduğunu düşünmesini önlemekti; ancak anlatırken sesi boğuluyor, suskunlaşıyor, gözlerini yere çevirip elini durmadan gri saçlarına götürüyor, sanki böyle yaparak acılarını kovmaya çalışıyordu.

Mara da usulca, "Peki sonra ne oldu?" diye sorarak kederli ortamı dağıtacaktı.

Çok şey olmuştu. Hadron tarihi eskiydi: "Yüzlerce yıl öncesine gider," dediğinde Mara, "En azından binlerce değilmiş," diye araya girince, Dromas onun ne demek istediğini anlamadı. Mara, ne tuhaf diye düşündü, benim gibi cahil biri uzun zaman dilimlerine "binlerce" derken, gerçek Bilge "binlerce" kavramını bilmiyor.

Hadron'un tarihi bu ülke kuşatılıp da burayı yöneten Mahondiler yenilgiye uğratıldıklarında başlar. Bomboş bir ovanın ortasına, birbirine yakın yirmi beş tane kule, dört de geniş, kapkara, ufukta parlayan cadde inşa edilir; yöneticilerin, yasa koyucuların, hükümet görevlilerinin yaşayıp ülkeyi yönetecekleri yer burasıdır. Çok geçmeden bahaneler uydurmaya, bir haftalık ya da günlük toplantılara katılmak üzere hava kaydıracıyla gelip yeniden bölgelerine dönmeye başlarlar. Bunun üzerine bir yasa çıkartılıp, devlet başkanı da içinde olmak üzere, herkesin Kulelerde yaşaması zorunlu kılınır. Öte yandan yirmi beş sevimsiz ve kasvetli binanın çevresinde derme çatma kasabalar türemektedir: türlü biçim ve malzeme-

den barakalar, kulübeler, briketten, kumaştan, çamurdan, tenekeden evler. Geniş caddelerin çoğu saygın konukların geliş gidişleri dışında kullanılmaz. Caddelere paralel, Kulelerin çevresinde yürümesi daha kolay olan tozlu yollar belirir ve dört bir yöne dağılıp kasabayı ağ gibi örer, sonra daha basit patikalar ortaya çıkar ve kasabaları birbirine bağlar. Derken kasabalar arasında hiç boşluk kalmaz, Kulelerin oradan başlayan karmakarışık binalar her yere uzanır, ama çoğunun yönü doğuya, tatlı suyun olduğu yere dönüktür. Derme çatma kasabalar tuğla ve tahta malzemelerle yeni baştan inşa edilir, onların gerisinde yeni evler görülür, bazıları şıktır, kocaman bahçeleri vardır. Hükümet görevlileri Kulelerde yaşamak yerine kendilerine ev yaptırırlar. Ovada dimdik ve tek başına boy göstersin ve bütün ülkeye korku salsın diye kendine yeten bir kentin simgesi olarak tasarlanmış Kulelerin yapımından sonraki elli yıl içinde suçlularla kaçaklar ya da kendilerine doğru dürüst kalacak yer bulup yerleşene dek orada barınan aileler dışında herkes oradan ayrılır. Kuleler âdeta yanlış kent planlamasının simgesi haline gelmiştir artık ve insanlar bakıp aynı yanlışa düşmemek konusunda onlardan ders bile çıkarır olmuştur.

Mara, eskiden zengin bir Hadron'un yaşadığı bu Mahondi evinin geniş taraçalarında durmuş, karşıda görünen kocaman, ürkütücü Kule'yle yanında boy gösteren –onunla kıyaslandığında daha küçük olsa da yalnızca ondan daha küçük, aslında dev gibi– yirmi dört kuleye bakıyordu. Oraya gitmeyeceğine söz vermemiş miydi? Evet, vermişti, yarım ağızla da olsa "söz" demişti. Kendisine bu kadar iyi davranan ve ona değer veren bu insanlara, Soy'a zarar verecek bir işe kalkışabilir miydi hiç? Peki ya Dann o Kulelerdeyse, orada saklanıyorsa? Birlikteyken başlarına gelen kötü olaylar kadar korkunç olmalıydı oradaki yaşantı. Yok yok, Kuzey'e gitmiş olmalıydı, eğer gittiyse onu almak için geri gelecekti, bunu adı gibi biliyordu.

Mara, Juba'yla birlikte bir kez daha su bölgesine gitti. Oradaki genç muhafızlar bu görevden nefret ederdi, çünkü yapayalnız olmak istemezlerdi, sıkıcı bir işti, zaten Juba'nın onları görmeye gitmesinin nedeni de buydu. Paslı demir çitleri arşınlayan altı muhafız ve başlarında Mahondilerin dostu olan subay. Bu genç Hadronlar, büyükleri gibi iğrenç kimseler değillerdi. Kaya Kabilesi'ndekilere benzerlerdi. Juba, onların güneyden geldiklerini, yoldan geçerlerken bazılarının buraya yerleşmeye karar vermiş olabileceğini söyledi. İyi beslenmeyen Kaya Kabilesi yine de sapasağlam ve iri kemikli olurdu, burada iyi beslenenlerse iriyarıydı, pürüzsüz ve sarımsı tenleri parlardı. Askerlerin kısacık kesilmiş, ölgün parlayan saçları, gümüş rengi başlıkları andırıyordu. Aldıkları askerlik eğitiminden ve çoğu ucu sivri mızraklar, ok ve yaylardan oluşan silahlarından gurur duyarlardı. Juba büyük bir ciddiyetle onları teftiş etti. Mara, subayın elindeki uzun bir sopayı andıran silahı Hadron evine götürüldüğünde görmüştü. Juba özenle inceledi, sertçe başını sallayıp geri verdi. "Çok iyi," dedi. Tüfekti bu. Kuzey'den bir yerlerden gelmişti, çok eskiydi, onu getiren tacirler, herhangi bir düşman bunu görünce dehşete kapılır diye anlatmışlardı. Oysa bu silahlarla birkaç kişi ölmüştü, ancak ölenlerin hiçbiri düşman değildi; silahlar askerlerin yüzünde patlamıştı.

Juba, Mara'ya döndü, "Biliyor muydun bir zamanlar dünyanın çevresinde ateş edebilen silahlar vardı?"

"Hayır." Mara'nın aklı "dünya" sözcüğüne takılmıştı. Juba'nın gözünden kaçmadı, omzunu sıvazlayarak konuştu, "Tasalanma, sana bildiğimiz her şeyi öğreteceğiz. Ama sen de anlamışsındır, biz de pek bir şey bilmiyoruz. Ayrıca hazırlıklı olmalısın, kolay değil, bizim bildiklerimizin yıllar önce yaşamış insanların bilgileriyle karşılaştırıldığında ne kadar yetersiz olduğunu anlamaya başladığında, işin hiç kolay olmayacak. Eğer bizi görebilselerdi, ilkel yaratıklar olduğumuzu düşünürlerdi."

Dann'le birlikte geldikleri tepeye doğru uzanan paslı çite bakıyorlardı. Tam tepedeki çalılar, Mara'ya kısacık, fırça gibi saçlarını çağrıştırdı. Şimdiyse suyla ıslattığında yatırabileceği kadar uzamışlardı. Canı sıkkındı, nedeni Kira'ydı, bu adamla bir hafta geçirip gebe kalması canını sıkmıştı. Diğer bütün kadınlar da Mara gibi huzursuz ve üzgündü. Kira aralarına geçip oturuyor, hiçbirinde olmayan yumuşak, sevimli davranışlar sergiliyordu. Mara'nın kendi üzüntüsü Juba'nınkini de anlamasını sağlıyordu. Sık sık düşüncelerine giren bu güçlü adam –Mara'nın, babam da onun gibiydi, kuşkum yok dediği, derken onun bir de yetişkin oğlu var diye aklından geçirdiğini fark ettiği, eğer bir gün çocuk doğurmayı kabul edersem, babası onun oğlu Meryx olacak diye karar verdiği bu adam– kendine güvenen ve inanan bir erkek izlenimi uyandırarak uçurumun tepesinden aşağı bakıyor, ancak gözlerindeki yaşlar yüzünden hiçbir şey görmüyordu.

"Dromas gebe kaldığında onun yanından hiç ayrılmamıştım, sanki onun bir parçasıydım. Şimdi bir hafta birlikte olduğum bir kadından çocuğum olacak, daha fazlasını istememem gerek ama... Eğer Dromas'la paylaştığım böyle güzel bir yaşantım olmasaydı, o zaman ben de çoğu erkek gibi Kira'yı karşıma alır, sağ ol, çok hoştu, hoşça kal diyebilirdim. Ama nasıl yaparım? Yirmi yıl Dromas ile yaşadıktan sonra nasıl?"

Mara, "Dromas ile yirmi yıl yaşamak" bana çok yabancı bir şarkı, bir masal ya da hiç duymadığım başka bir şey gibi geliyor diye düşündü. Juba'nın koluna girip, "Tasalanma Juba, bir çözüm yolu var," dedi.

Adam öfkeyle, "Ne?" diye sordu. "Kimsenin değiştiremeyeceği şeyler vardır, hiçbir şey işe yaramaz – gençler böyle işte, sizler her şeyin bir çözümü olduğunu sanıyorsunuz, ama öyle değil. Dromas'la ben tek kişi gibiyiz. Artık geceleri gözüme uyku girmiyor, o kız yüzünden uyku tutmuyor, üstelik ondan hoşlanmıyorum bile. Kira'yı hiç-

bir zaman sevmedim. Sinsi, taş yürekli biri o. Dromas da olanları kaldıramadığı için yatağını başka odaya taşıdı. Şimdi kendimi iki parçaya bölünmüş hissediyorum."

Bir süre konuşmadan durdular, gençler bir aşağı bir yukarı, rap rap yürüyerek önlerinden geçiyor, Juba'nın kendilerini izlediğini sanıyorlardı.

Sıcak bir gündü – ne zaman değildi ki? Kurak mevsime gelmişlerdi. Ufuktaki düzlükte toz şeytanları parıldıyordu. Yanı başlarında Dann'le içine girip yıkandıkları derenin suları alçalmış ve yer yer akmaz olmuştu; gördükleri Mara'ya felaket habercisiymiş gibi geldi, dere yatağının bazı yerleri küçük su birikintilerine dönüşmüştü.

"Senin çözüm yolun nasıl Mara?"

"Sen doğurtkansın – bunu kanıtladın. Eğer iki, üç, belki daha çok kız gebe kalırsa, o zaman..."

"Demek beni damızlık aygır gibi görüyorsun?"

"Öğrenmek isteyen sendin."

Şimdi de Juba irkilmişti, düşünceli gözlerle baktı. Mara dayanamadı: "Hayır, yanılıyorsun. Çirkin olduğumu biliyorum, ama benim demek istediğim bu değil..." Bu sevecen adamdan bir yumruk yemiş gibi olmuştu. Oysa günlerdir gizliden gizliye, artık öyle sıska değilim, saçlarım da uzuyor diye kendi kendini avutuyordu. Gözyaşlarını tutamadı. Adamın suçluluk belirtileri göstermesi daha da kötü oldu. "Mara, kendine zaman tanı. Öncekinden çok daha iyi görünüyorsun. Ayrıca çekici olmadığını da düşünme. Keşke çekici olmasaydın – Hadronların sana göz koymalarını istemem... Peki söyle bakalım, sence ne yapmalıyım?"

"Avludaki kadınların bazısı Kira'yı kıskandıklarını söylüyor. Bir-ikisi sana gelip onları döllemeni isteyecekmiş. Ertesi Soy toplantısında, bunu sen önerebilirsin. Elbet bir de Ida var, çok hevesli."

"Of, Ida..."

"Kanamam başladığında onun için gebe kalmamı istiyor." Juba'nın sorar gözlerle baktığını görünce açıkladı: "Yo, hayır, kesinlikle olmaz. Korkuyorum. Ölen çocuklara, bebeklere tanık olmak kadar korkunç bir şey olamaz..."

Aklından geçenlere kendi de şaştı: Doğruydu, Kaya Köy'de çocuklar, bebekler ölüyordu; fakat en kötüsü onun hiçbir şey hissetmemesiydi, yolculuk sırasında o çocuk öldüğünde yüreği bile sızlamamıştı. Üzülmek istemiyorum, aynısını bir daha yaşamak istemiyorum, *asla*. Kaya Köy'de ölen bebekleri görmenin, bebeklerin doğup ölmesinin ya da bir süre yaşadıklarında herkesin umutla gözlerini onlardan ayırmadığına tanık olmanın, sonra yeniden bastıran kuraklıkta ölümlerini izlemenin dayanılmaz acısını içinde duydu. Sert toprakta küçük mezarlarını kazarken ya da cesetleri leş yiyen yaratıklara bırakırken annelerin taş gibi yüzleri, babaların öfkeli bakışları gözünün önüne geldi.

Juba kolunu Mara'ya doladı, kız da ona yaslanıp o günlerde içine gömdüğü bütün yaşları dışa akıtırcasına hıçkıra hıçkıra ağladı. Adam orada durmuş, acılar içindeki bu kızın, Dromas için nasıl derin bir üzüntü duyduğunu asla anlayamayacağında karar kıldı.

Kira haber salmıştı; Soy'la toplantı yapmak istiyordu, herkes bir araya geldiğinde koşturarak odaya girdi, duygularını kontrol edemez bir haldeydi, Candace onu içeri alırken, "Otur," dedi. "Daha gelecekler var."

Kira homurdanıp somurttu, ama oturmadı.

Candace, "Büyük sorunlarımız var," diye açıkladı. "Çok büyük."

"Yo, benimki kadar büyük olamaz," diye mızırdandı Kira.

Az sonra Meryx içeri girdi, Mara da yanındaydı: Birlikte gıda deposunu denetlemekten dönüyorlardı. Ida geldi, iç çekerek bir yere oturup yelpazesini sallamaya koyuldu ve herkesin gözü ona çevrildi. Yelpazenin yapıldığı

tüyler çoktan soyu tükenmiş ya da Kuzey'e göçmüş bir kuştan alınmış olmalıydı. Tıpkı yanaklarının yakınında hızla sallanan yelpazenin hareketleri gibi, Ida'nın iç çekişleri, çığlıkları, kederi de çabuk, abartılı, zarif ve tombul bileği yelpazeyi açıp kapatırken görünen renk cümbüşü kadar az görülür türdendi. Tek söz etmedi, ama herkes onun kandırıldığını düşündüğünü biliyordu, çünkü Kira bebeğe kendim bakacağım, kimseye vermeyeceğim diye tutturmuştu.

Sağa sola yürüyüp anlamlı bakışlarla Ida'yı süzen Kira, Juba "Otur,' deyince boyun eğdi ve oturdu.

O söylediği için oturmuştu, bunun da anlaşılmasını istiyordu.

"Juba ile evlenmeme izin verilmesini talep ediyorum," diye konuştu. Çevresindekilerin şaşırıp kaldıklarını, afalladıklarını görünce hıçkırıklara boğuldu.

Candace, "Saçmalama," diye azarladı. "Juba seninle evlenmeyecek elbette."

Juba, Dromas'ın yanında oturuyordu, kadın sıkıntılı görünmekle birlikte gülümsemeyi elden bırakmıyordu.

Candace konuşmasını sürdürdü: "Yalnız kendini düşünüyorsun, Kira. Şimdi dinle." Arkasından da Juba'nın avlunun dört kızını gebe bırakma planını anlattı, kızlar kabul etmişlerdi, üstelik kabul etmekle kalmayıp denemek için sabırsızlanıyorlardı.

Kira ağlayıp sızlamaya, bağırıp kendini yerden yere atmaya başladı. Orphne yerden kaldırıp koltuğuna oturmasına yardım ederken, "Merak etmeyin," dedi. "Ben onu yatıştırırım." Larissa yanlarına yaklaşıp, "Bence Kira gelip bir süre benimle kalsa iyi olur," dedi ve sonra Kira'ya dönüp, "Ben sana bakarım, Kira, gör bak," dedi.

Ida'nın tepkisiyse, "Neden Kira benden bu kadar nefret ediyor?" diye sormaktı. Candace, "Çünkü sen Juba değilsin, bu apaçık ortada. Sessiz olsan daha iyi Ida," diyerek onu susturdu. "Daha büyük sorunlarımız var."

Aklına sonradan gelmiş gibi ekledi: "Juba'dan gebe kalmayı denemek isteyenler ne zaman ve nasıl olacağını kendi aralarında ayarlayabilirler."

Candace'in sesi öyle kararlıydı ki, Ida'nın sesi kesilmişti, yelpazesi bile şimdi dizlerinin üstünde duruyordu. Mara, Candace'in bütün sevecenliği ve iyi yürekliliğinin arkasında böyle çelik gibi bir irade olacağını hiç aklına getirmediğini düşündü.

Diğer yandan, Meryx karşılaştığı yeni güçlükleri sıralamaya başlamıştı. Bitirip gitmek üzere ayağa kalkarken Mara'ya kendisiyle gelmesi için işaret etti. Olağan koşullarda Mara kalkıp giderdi, ama bu kez Candace'ten izin istedi, Candace, gidebilirsin dercesine başını eğdi. Mara, onun arkasından nasıl *buz* gibi gözlerle baktığını hissedebiliyordu.

Meryx, "Senden bir şey isteyeceğim, ama bana kızma," diye başladı. "Dışarı çıktığında benim giysilerimi ya da herhangi bir erkek giysisi giyer misin? Bir de bunu." Elinde kölelerin taktıklarına benzeyen küçük bir bere tutuyordu. Mara yüzünü göstermemek için ona arkasını döndü. Saçları daha yeni uzamaya, bakılacak kadar güzel olmaya başlamıştı, üstelik giydiği beyaz, yeşil, pembe renklerdeki elbiseleri seviyordu. Meryx kolundan tutup onu kendine döndürdü. "Mara," dedi. "Hadronların seni fark etmelerini istemiyorum... istemiyoruz. Lütfen. Sürekli dışarı çıkıyorsun, herkes seni görebilir..." Kız, evet anlamında başını salladı, Meryx dediklerinde haklıydı. Delikanlı kolunu indirip elini tuttu ve onu odasına götürdü. Mara pembe elbisesini çıkarıp kahverengi üst ve erkeklerin giydiği pantolonu giyerken arkasını döndü. Meryx ona bakmak için döndüğünde kahkahalarla gülüyordu. "Seni tanımasam kim olduğunu anlamazdım, ama seni tanıyorum," dedi. Gördüğünden hoşlandığına kuşku yoktu. "Bir şey daha isteyeceğim, babama bir mesaj götüreceksin."

Mara, yo, hayır, asıl ben senden isteyecektim... diyecekti, ama çirkin olduğu düşüncesinden kurtulamadığından çenesini tuttu. Meryx o her zamanki bıyık altından gülümsemesiyle, "Benim yerimde sen olsaydın neler hissederdin?" diye sordu. "Yeni doğacak bebeklerin babası benim babam. Ben değilim. Kimse beni aklına bile getirmiyor."

Bu kez avutma sırası Mara'daydı, gidip kollarını tuttu, bunu yapmaya cesaret edebilmişti, geveleyerek, "Meryx, benim kanamam daha başlamadı," dedi.

"Mara ne kadar tatlısın. Neyse göreceğiz. Bakalım babam başaracak mı?"

Bu sözlerin ardından yeni güçlüklerle baş etmek üzere birlikte dışarı çıktılar.

Her kurak mevsimde ovadan toz kalkar ve kuruyup ölen çalılar toz şeytanlarıyla birlikte havada uçuşurdu; fakat bu mevsim öncekilerden daha kötüydü. Süt yaratıkları kurak aylar boyunca hep dışarıda kalırdı, onlara günlük suları ve yemleri götürülürdü. Güç koşullara, besleyici olmayan ot ve dikenli çalıları yemeye alışıktılar, sıcağa ve toza da, ama bu yıl büyük sürüler halinde sırtlarını esen tozlu rüzgâra dönüp meleyerek protesto ediyorlardı. Yağmurlar başlayana dek boş barakalara yerleştirilmelerine karar verildi. "Yokluğunu çekmediğimiz bir şey varsa," demişti Meryx, "o da elimizdeki boş binalar." Ancak bu hayvanlar daha önceden hiç kapatılmamışlardı. Barakalara sürüldüklerinde tepelerindeki dam onları rahatsız etmişti, sonra açık duran büyük kapıları gördüler ve girip çıkabileceklerini anladılar. Çok geçmeden, onlara dilediklerinde gölgeye kaçabilme olanağı sağlayan bu koşulların hoşlarına gittiği belli oldu. İyi ki az su içmeye alışkındılar, çünkü derelerle depolardaki su epeyce azalmıştı.

Öte yandan, önceki hafta Irmak Kentlerden gelip de ganya ve afyonla değiş tokuş yapmak üzere her zamanki gibi kurutulmuş balık, kurutulmuş et, ırmak meyveleriyle sebzeler, pamuklu kumaş topları getiren tacirler

oradayken olup bitenlerle karşılaştırıldığında, süt yaratıklarının acıklı durumu devede kulak kalırdı. Büyük ambarlara şöyle bir bakış atınca her şey olağan görünüyordu, ama köleler bu yılın hasadını olgunlaşsın diye bırakıp geçen yılınkini kaldırırken ambarlar neredeyse tamamen boşaltılmıştı. Chelops'un en değerli mallarının saklandığı ambarlarda artık gece gündüz muhafızlar bekliyor, bu işi Juba'nın en güvendiği milisleri yürütüyordu. Hepsi de Mahondi'ydi, çünkü Juba, Hadronları kontrol eden ne varsa denetim altında tutmalıydı.

Elbette Hadronların bu denli aptal oldukları düşünülmemeliydi, ayrıca şimdiye dek casusları onları bilgilendirmiş olmalıydı. Juba'ya güvenmeleri gerekiyordu: Her şey buna bağlıydı. Ancak Juba'nın ambarlardaki hırsızlığın boyutunu itiraf etmesi, kendi yetersizliğini kabullenmekle eşdeğer olurdu. İktidardaki Hadronlar zaten kuşkucuydu, ürkek ve her yerde kendilerine karşı dümen çevrildiğini düşünmeye hazırdılar. Genç Hadronlar arasındaki hoşnutsuzluğu bilmiyor da değillerdi, en büyük korkuları onların ülkenin başlıca zenginlik kaynaklarına el koymaya kalkmalarıydı.

Juba günlerce düşünüp taşındı, Dromas'a, Meryx'e, sonra da Mara'ya danıştı. Juba'nın Baş Hadron'a gidip ambarlardaki muhafızların yarısı Mahondilerden, yarısı da Hadronlardan seçilsin fikrini ortaya atmasını öneren de Mara oldu. Böylelikle ileride olabilecek hırsızlıkların sorumluluğu paylaşılmış olacaktı. Juba kabul etti, çünkü kendisi de aynı sonuca varmıştı, bir yandan da bu uygulamanın parayla kandırılması kolay Hadron kölelerinin uyuşturucu çalmasına yardım edeceğinin de farkındaydı.

Juba, Lord Karam adında yaşlı biri olan Baş Hadron'un, günlerinin yarısını uyuşturucunun etkisi altında geçirmekle birlikte zeki bir adam olduğunu söyledi. Karam'ı görmeye giderken yanına Meryx'i aldı. Mara da gitmek istiyordu, ama ona, "Sen ortalıkta görünme," dediler.

Karam kocaman taht odasında yalnızdı. Tahtta değil, bir minderin üstünde yerde oturuyordu. Juba arada sırada görüşmeye geldiğinde olduğu gibi zihni bulanık değildi. Tek başına olması, Juba gibi onun da sorunun herkesçe bilinmesini istemediğini gösteriyordu – en azından şimdilik. İlk önce Juba'ya suçlunun kim olduğunu biliyorsa söylemesini, diğerlerine örnek olsun diye yasalar gereği sallandırılacağını belirtti. Juba da, casuslarının bir Hadron'un sorumlu olduğuna inandığını açıkladı.

"Sen bana bir Mahondi'nin hırsızlık yapmayacağını mı söylemek istiyorsun?" diyen yaşlı adamın dudaklarına kuru bir gülümseme yayıldı; bu tehlikeliydi.

"Hayır. Fakat muhafızlarım nöbette oldukları sürece gözetleniyor. Onları gözetleyen casuslar da diğerleri tarafından göz hapsinde. Öte yandan ambarlardan birine giden bir tünel bulduk, çok büyük, çok ustaca kazılmış, gizli bir tünel. Bir başkasının damında da bir bakışta görülmesi çok zor bir delik var." Şimdi sıra Juba'nın Karam'a düpedüz meydan okumasına gelmişti: "Casuslarım bana yeğeniniz Meson'un afyon ve ganya sattığını söylüyor."

Uzun bir sessizlik oldu. Sonra Karam, "Kime?" diye sordu.

"Bunu bilmiyoruz." Juba bal gibi biliyordu, Karam'ın da bilmesi gerektiğini biliyordu.

Karam bir süre düşündü, gözleri çakmak çakmak oldu. Sonra, "Hırsızlığın boyutlarının saklı tutulması herkesin yararına," diye konuştu.

"Katılıyorum."

"Hiç kimse cezalandırılmayacak. Yeğenime uyarıda bulunulacak."

Juba karşı çıkmamak için kendini zor tuttu: Bu onun zayıflığıydı, ama daha zamanının gelmediğine inanıyordu. Yine de her şeyi göze alıp, "Lord Karam, uyarı yeterli olur mu?" diyebildi. Aslında demek istediği, açıkça söy-

lemeden, Meson'ın başkaldıran genç Hadronların önderliğini yaptığıydı.

"Uyarıya bağlı."

Meryx bu noktada Mara'ya iki erkek birbirleriyle uzun uzun bakıştılar diye anlattı. "Çok şey söylediklerini hissettim, ama sözcüklere dökmeden. Karam'la babam birbirlerini sayarlar. Juba, eğer Karam aptal ya da güçsüz olsaydı, Hadron uzun zaman önce çökerdi, diyor."

Ondan sonra Karam'ın yeğeni Meson altı arkadaşıyla birlikte kavga çıkarmak suçundan yakalanıp hapse atıldı, ağır işlerde çalıştırılmalarına karar verildi. Hapis cezaları kısa süreliydi, ama kendilerine Hadron gibi değil, adi suçlularmış gibi davranılmıştı.

Arkasından Hadronlar, bundan sonra süt yaratıklarından alınan bütün süt ve süt ürünlerinin kendilerine verileceğini, bunun Mahondilerin yaratıklarını da kapsadığını duyurdu. Juba'yla Meryx bir kez daha Lord Karam'a çıkıp Mahondiler arasında gebe kadınlar olduğunu, Hadronlar da içinde olmak üzere herkesin çıkarları açısından onların iyi beslenmeleri gerektiğini anlattılar. Gebe kadınlara bir miktar süt verilmesi kararlaştırıldı, ama miktar çok değildi.

Dört kadın gebe kalmıştı, bir de Kira; beş.

Juba pek inandırıcı olmamakla birlikte, olur da kendisinden başka isteklerde bulunurlar diye tek başına gitmeye çekindiğini, aygırlık deneyimlerinin ona kendisini yaşlı hissettirdiğini belirtince, Mara avluya giderken ona eşlik etti.

Kira'nın altıncı ayıydı. Rahat değildi, hırçındı, durmadan şikâyet ediyor, oflayıp puflayarak oturuyor, koca karnıyla ortalıkta dolaşıyordu. Diğer dört gebe kadın birlikte oturup ötekilere buyruklar yağdırıyor, sürekli bir şeyler istiyor ve dediklerini de yaptırıyorlardı. Candace onlara giderken yanında kurutulmuş meyveler ya da çorba götürüyor, Ida tatlılar pişiriyordu. O yılki hasat başarılı olma-

dığından ortalıkta yiyecek kısıntısı söylentileri dolaşıyorsa da gebe kadınların bir dediği iki edilmiyordu. Avludaki gölgeli alan küçülmüştü, kadınlar kavurucu güneş ışınlarından korunmak için durmadan yer değiştiriyorlardı, çünkü yapraklardan oluşan gölgelik de seyrelmişti. Candace avlunun bir bölümüne açık renkli bir kumaş gerilmesi için önayak oldu.

Mara kadınlara, Juba süt yaratıklarını sağma işinde çalışmanız gerektiğini düşünüyor diye anlattı. Hep bir ağızdan sızlanıp karşı çıkarlarken, kendilerine çok az süt verileceğini açıkladı. Sonra susup sorunu anlamalarına olanak tanıdı. Anlamışlardı, ama bunun nasıl yürüyeceğini merak ediyorlardı. Herkes birbirleriyle şakalaşacak, "Kimse bakmadan bir yudum çek," gibi sözler dillerinden düşmeyecekti. Mara, "Fark edilmemek için elinizden geleni yapın. Irmak Kentlerden tacirler gelince de bol bol süttozu almaya bakacağız," dedi.

Genç kadınların bakışlarından ondan hiç hoşlanmadıkları belliydi, bunu gizlemiyorlardı da. Kimdi bu Mara, her zaman ya Juba'nın ya Meryx'in ya da Orphne'nin yanında dolaşan, kısa zamanda Soy'un güvenilir bir üyesi olup onlara ne yapacaklarını söyleyen bu kız kimdi? Bu soğuk, heyecanlı ve çirkin, üstelik tahta gibi –her ne kadar ilk geldiğinden daha iyi görünse de– kemikli vücudu olan bir kız. Aslında kimse vücudunu görmüş değildi, çünkü hep örtünüyordu... Kimbilir belki de göstermek istemediği bir yarası ya da sakatlığı vardı. Ya saçları? Evet, uzuyorlardı artık, fırça gibi değillerdi; ama bu kız kendini ne sanıyordu?

Mara sevilmediğini biliyordu. Çok da içerliyordu buna. Neden? Ben onların yerine göz koymadım ki diye düşünüyordu. Öyle nazik ve güzeller, öyle iyi beslenmişler ki hiçbir zaman derilerinin içine asla çıkmayan tozlar işlediğini hissetmemişler.

Kadınlar süt yaratıklarının yanında çalışmak için yarışır olmuşlardı. Onları sağıyor, fırsatını bulur bulmaz gizlice süt içiyorlardı. Çoğu zaman kollarını yaratıkların kıllı ve tozlu boyunlarına dolayıp kulaklarına hoş sözler fısıldıyor, pırıl pırıl tertemiz elbiselerine yapışan tozlara aldırmıyorlardı. Giderken yanlarında yaratıklar için küçük saman kırıntıları, azıcık yeşillik ya da ekmek götürüyorlardı. Candace kızların düşler dünyasında dolaştıklarından yakınıp yakında kendisinin gözetiminde başlayacak derslere katılmalarını istedi. Juba'nın kendileriyle ilgilenmesini isteyen üç yeni kıza da, "Olmaz," dedi. "Önce beş bebeğin doğumunu bekleyelim bakalım, gebeliklerin sonucunu görelim."

Dersleri veren Larissa'ydı. "Kimsenin ne kadar önce olduğunu bilmediği uzun yıllar öncesinde" diye başlayan öyküler anlatıyor, eski kayıtların arasında bulunan tıp metinlerinden yararlanıyordu.

İlk öykü Mam Bova adlı, kocasından nefret eden, yakışıklı bir genci baştan çıkarmaya çalışıp isteği geri çevrilince zehir içip ölen bir kadını anlatıyordu.

Gölge altındaki avluda şık giysileri içinde boy gösterirken öyküye kulak veren genç kızların dudaklarına alaylı gülücükler yayıldı, bu öykünün neden anlatıldığını biliyorlardı: Aşkından yanıp tutuşan bir tek Kira değildi, sanki havadan bulaşırmışçasına hepsi aşk hastalığına tutulmuştu.

Sonraki öykü, Ankrena adında güzel, güçlü bir kadının başından geçenlerdi; o da kocasından nefret ediyordu, yakışıklı bir er uğruna onu bırakmış ve bir taşıtın altına atlayarak kendini öldürmüştü. Bu taşıt öyküde, "Paralel çubuklar üzerinde gidiyordu, ama hareket yeteneği sınırlıydı ve pek yakında yerini kaydıraçların ataları olan taşıtlar alacaktı," şeklinde tarif ediliyordu.

Arkasından Larissa genç bir köle kız olan Mam Bedfly öyküsünü anlattı, okyanusları aşan bir denizciyi sevmişti (bu arada deniz, okyanus, gemiler ve bilmedikleri diğer

konularla ilgili bilgiler de veriliyordu); ama asıl konu kızın terk edildiğini düşünüp canına kıymasıydı.

Kızların, anlattıklarını beğenmeyip kuşkulu gözlerle baktıklarını gören Larissa gülerek ayağa kalktı: "Yarınki derste başka öyküleri ele alacağız."

Ertesi sabah avlu tıklım tıklım doluydu, herkes Larissa'nın uyarılarını dinlemeye gelmişti.

İlkin farklı kabilelerden gelen Yul adlı bir kızla Rom adlı bir çocuğun birbirlerine nasıl âşık olduklarını, ama kabileleri onaylamadığı için kendilerini öldürdüklerini anlatan eski bir destan dile getirildi. Bu öykü dün anlatılanlardan daha çok tartışılacaktı; birisi kalkıp, "Mahondilerle Hadronlar gibi," benzetmesinde bulundu ve herkes çirkin bir Hadron'a âşık olma düşüncesini tiksinerek karşıladı.

İkincisi, babasının seçtiği yaşlı, zengin bir adam yerine yakışıklı bir gençle evlenmek isteyen bir genç kızın öyküsüydü; fakat bu kız kendini öldürmeyip yaşam boyu bir tapınağa kapatılmıştı.

"Tapınak neymiş?"

"Tanrılarını koydukları yer."

"Tanrı neymiş?"

"Onların yaşamlarını denetleyen, görünmez bir varlık."

Bu açıklamalar ortamı epey neşelendirmişti.

Son öykü Toski adında ünlü bir şarkıcıdan söz ediyordu, adil olmayan bir krala karşı ayaklanma başlattığı için polisten kaçan bir delikanlıyla arkadaş olmuştu. Genç kahramanın özgürlüğüne karşılık Toski, Polis Şefi'yle yatmıştı, ama kahramanı onu aldatınca ünlü şarkıcı canına kıymıştı.

Bu öyküyü diğerlerine göre daha önemli buldular. Herkes bu ülkedeki yönetimi ele geçirmeyi bekleyen genç Hadronları, bazılarının cezaya çarptırılıp hapse atıldığı-

nı, ayrıca hapiste olmayan genç Hadronların dillerinden suikast, darbe, ayaklanma sözcüklerinin düşmediğini biliyordu.

Öykülerden ders çıkarılmadığı anlaşılıyordu, çünkü bebek doğurmak isteyen üç genç kız –ki bunların sayısı şimdi dörde çıkmıştı– kendi haklarından vazgeçmeyeceklerini söylüyorlardı. Bu kez, "Yağmurlara ve bebekler doğana kadar bekleyin," diyen Juba oldu.

Mara'nın kanaması başlayınca, kendisinden istendiği üzere Candace'e söylemeye gittiğinde, onu toplandıkları büyük odada bir duvarı kaplayan büyük haritaya bakarken buldu. Mara haritanın varlığından habersizdi, perdenin altına gizlenmişti. Söyleyeceklerini bir solukta söyleyip haritanın önüne koştu, bunca zamandır kendisinden esirgenen bir yiyecek bulmuş gibiydi. Candace, elinde perdeyi açıp kapayan ipi tutuyordu; Mara durmuş haritaya bakarken, "Seniņ Meryx'le birlikte tarlalarda olman gerekmiyor muydu?" diye çıkıştı.

Mara'nın yanıtıysa, "Candace, derslere ne zaman başlayabilirim?" oldu.

"Ne bilmek istiyorsun?"

"Her şeyi." Candace'in dudaklarına yayılan belli belirsiz kuru gülümsemenin karşılığında kendini zorlayıp gülerek, "Sayılarla başlayabilirim," dedi. "Sayı saymakla."

"Ama Mara, sen zaten en az içimizden biri kadar biliyorsun bunu. Buraya gelip çuvallar dolusu buğday, ganya ve afyon olduğunu söyleyebiliyorsun."

"Sizin tüm bildiğiniz gerçekten bu kadar mı?"

"Bilmemiz gerekeni biliyoruz."

"Ama ben on bin çuval buğday derken, gerçekten on bin çuval saydığım için öyle diyorum. Benim sınırım o kadar ya da çuvalların sınırı, ama sayılar orada bitmiyor. "Eski çağlarda" veya "on binlerce yıl önce" ya da dün Meryx'in dediği gibi "yirmi bin yıl önce" diyoruz. Ama bütün bildiğimiz ya da tasavvur edebildiğimiz bu kadar,

olayların ne kadar öncesine dayandığını bilmiyoruz. Peki öyleyse biz ne biliyoruz? Ve bunu nasıl biliyoruz?"

Candace oturdu, Mara'ya da oturmasını işaret etti. Mara, onun ellerine bakarken nasıl ince, uzun ve becerikli olduklarını, ama yerlerinde duramadıklarını görüyordu. Sabrı tükeniyor, ama kendini tutuyordu; onun sabrını zorluyor olmalıyım diye düşündü.

"Uzun zaman önce bizden çok ileri uygarlıklar varmış, öyle ki, onların ne olduklarını hayal bile etmeye başlayamayız."

"Bunu nereden biliyoruz?"

"Beş bin yıl kadar önce çölde, herkesin her zaman çöl diye düşündüğü, kat kat kum tabakalarıyla örtülü sandığı yerde korkunç bir fırtına patlamış ve fırtına kumları sürükleyince altından bir kent çıkmış. Çok büyükmüş. Kentin kurulma amacı tarihlerin, kayıtların ve kitapların korunup saklanmasıymış."

"Çocukken kitaplarımız vardı."

"Ama deriden yapılmamışlardı. Kâğıttandılar. Bugün ayakkabılarımızı –evin içinde giydiklerimizi– yaptığımız malzemeye çok benziyorlardı. Üstlerinde de basılı harfler vardı."

"Bizim kitaplarımızda el yazıları vardı."

"Baskı. Şimdi elimizde olmayan teknikler. Bu kent bir tür Bilge'ydi. Tarihler, öyküler, hem de dünyanın her yerinden. Dönemin –o zamanlar barış varmış– bilim adamları yüzlerce genci Bilge olmak üzere eğitmiş, yalnızca akılda tutsunlar diye değil, olan biteni yazsınlar diye. Bütün dünya tarihini saklamaya karar vermişler..."

Mara yine duyduğu bu sözcüğü umutsuzca yineledi: "Dünya."

"Dünya. Kimileri her şeyi yazıya dökmüş, kimilerine nasıl akılda tutacakları öğretilmiş. İşte bütün bilgimiz oradan geliyor, o eski kitaplıklardan. Ama bugünlere aktarılmasında Bilgelerin de payı büyük, çünkü kitaplar

havayla temas edince kırışmış, giderek un ufak olmuşlar ve geriye pek bir şey kalmamış. Ama hâlâ birkaç tanesi var, daha doğrusu varmış, eskiden ölüleri gömdükleri taş mezarlarda. Mezarlar serin ve kuru olduklarından eski kitaplarla kayıtların saklanması için uygun yerlermiş."

"Onlarla karşılaştırıldığımızda bizler neden aptalız?"

"Değiliz. Kendi yaşamımızı sürdürmemize yetecek kadar akıllıyız. Şimdiki yaşam düzeyinin gerektirdiği kadar."

"Bizler de bütün o bilgiye sahip eski insanlar gibi miyiz?"

"Evet, öyle sanıyoruz. Eski kayıtlardan biri böyle diyordu. İnsanoğlu aynıdır, ama yaşam koşullarına göre değişir."

"Kendimi çok aptal hissediyorum."

"Aptal değilsin. Kaya Köy'den geldiğinde nasıl sağ kalacağından başka hiçbir şey bilmiyordun, oysa bugün bizim bildiğimiz her şeyi biliyorsun. Mara eğer sana 'gıda stoklarından sen sorumlusun' ya da 'milislerin başına geç' veya 'ganya ve afyon dağıtımını sen yap' deseydik, üstesinden kolayca gelebilirdin. Biz ne biliyorsak hepsini öğrendin."

"Burada da bütün bilgiyi akıllarında tutan Bilgeler var mı?"

Candace gülümsedi. Onun bu gülümseyişi Mara'yı çocukluk yıllarına götürdü. "Yok. Bizler önemsiz kişileriz. Bugün bildiklerimiz bütün bilgiyi akıllarında tutan eski Bilgelerden bize kalanlar, pek azı bize yetişti. Ancak geçmişi korumanın önemini bildiğimizden, olanak bulduğumuzda kimilerini Bilge olmak üzere eğitiyoruz."

"Beni de Bilge olayım diye mi eğitiyorsunuz?"

"Evet. Ancak sana söylememiz gerekenleri anlaman için önce günlük işleri öğrenmelisin. Farklı toplumların ya da kültürlerin sana anlatılması, yaşadığın koşulları bilmezsen işe yaramaz. Artık öğrendin. Ayrıca işleri yürütmede bize yardımcı olacak iyi insanlara gerek duyuyoruz, böylelerinin sayısı öyle az ki. Sen de biliyorsun."

"Bana ne zaman öğretmeye başlayacaksınız?"

"Bana başladın gibi geliyor. Mahondilerin tarihini biliyorsun, üç bin yıl önce Kuzey'den geldiğimizde başlayan tarihe kadar."

"Bizler eski Bilgelerin torunları mıyız?"

"Evet, öyleyiz."

Mara, "Dünya?" diyerek konuyu değiştirdi. "Bana dünyayı anlat."

Aynı anda Meryx içeri girmişti, "Mara, seni arıyordum."

Mara afyon depolarının bulunduğu binanın çevresini dolaşırken Kulik'le burun buruna geldi. O olduğundan kuşkusu yoktu. Mara'nın üzerinde Meryx'in giysileri, başında da saçını topladığı küçük bir bere vardı. Yine de adam bakışlarını ona dikmişti, pirelendiği belliydi. En son yeni yetme bir erkek çocuğu kılığında görmüştü onu. Kaya Köy'deki kıza hiç benzemiyordu. Gözlerini Mara'ya dikti, başını çevirdikten sonra dönüp bir daha baktı. Hadron olduğunu söyleyerek milis güçlerinde bir iş bulmuştu. Ellerinde yeterli adam olmadığından iş isteyen Hadronlar pek araştırılmazdı. Juba ya da Meryx'le dolaşırken artık her gün onunla karşılaşıyordu Mara. Meryx'e kim olduğunu açıkladı, acımasız ve tehlikeli biri diye anlattı. Meryx de, öyleyse Hadron milislerine katılmak ona pek uymuş yorumunda bulundu.

Yağmur mevsimi başlamak üzereydi.

Mara, "Bana öyle geliyor ki bütün yaşantım gökyüzüne bakıp yağmuru beklemekle geçti," diye belirtti. Meryx "Ne demek istediğini biliyorum" dedi. Ama bilmiyordu. Mara'nın yüreğini bir sıkıntı, bir felaket beklentisidir almıştı, *bu böyle sürmeyecek* fikrini aklından bir türlü çıkaramıyordu. Bu sıkıntıları ne zaman yoğunlaşsa, diğerleri daha önce de kuraklık yaşadıklarını söylüyorlardı. Mara, belki de ben yanılıyorum diyerek avunmaya çalışıyordu: Meryx'e olur diyeceğim, bir çocuk doğururum, sonra da...

Yağmur yağmadı. Haşhaş tohumlarıyla ganya ekme zamanıydı ama toprak sertti, rüzgâr bütün tohumları uçurdu. Ganya kendi kendini tohumlayıp ürün verdi.

Kira doğurdu, bir kez daha apaçık anlaşıldı ki onun istediği bebek değil, Juba'ydı, çünkü bebek doğar doğmaz onu Ida'ya götürüp, "Ben bunu istemem," dedi. Ida'nın yaşantısı baştan aşağı değişti. Tarlalarda çalışan ve bir çocuğu olmasını çok isteyip de bunu başaramayan bir kadını evine aldı, iki kadın bütün günlerini bebeğin üzerine titreyerek geçiriyorlardı.

Depolardaki su azalmıştı, dolayısıyla su kısıntısına gidildi. Eskiden erkek kölelere her gün su leğenleri götürülürken, bu haftada bir güne indirildi. Avludaki kadınlar artık saatlerce banyoda kalıp su dolu küvetlerde oyalanamıyorlardı. Biri sabah, biri akşam olmak üzere günde iki kez sakadan su almaya alışkın kasaba halkına bundan böyle günde yalnız bir kez su verileceği ve suyu boşa harcamanın ölümle cezalandırılacağı söylendi.

Halk kendi bildiğini okuyordu. Tozlu bahçelerde sebze –ve izinsiz haşhaş– yetiştiriyorlardı. Irmak Kentlerden gelen tacirlerden kendileri alışveriş ediyordu. Hadronlar olan bitene göz yumuyordu, çünkü böylece yarısı boşalan ambarlardan dağıtılacak yiyecek de daha az olacaktı. Birtakım eski kuyular ortaya çıkarıldı, sahipleri su satmaya, dahası hamamlar inşa etmeye başladı. Kasabayı denetim altına almak için yıllardır Hadronların tekelinde tuttuğu su kaynakları henüz bitmese bile tükenmek üzereydi, çünkü çok sayıda kuyu yoktu. Öte yandan Hadronlar hızla güç kaybediyordu, Juba cuntanın yönetimden düşürülmesinin çok uzakta olmadığını söyleyince, kimse ona itiraz etmedi.

Meryx, Mara'ya, "Lütfen benimle yaşa, izin ver sana bir çocuk vermeye çalışayım," diye önerdi.

Meryx'in yanına taşınan Mara, sevgiye boğulduğunu gördü. Böyle bir mutluluğun yaşanabileceğini hayal bile

etmezdi. Ne de bunca korku duyacağını. Gebe kalması felaket olurdu, bunu biliyordu. Kuraklık güneyden kalkmış buraya doğru ilerlerken, bir çocuğu olduğunu bir tek düşlerinde ya da ateşi yükseldiğinde görebilirdi. İlk ay üreme evresinde yatmışlardı, çok korkmuştu. Bunu Meryx de biliyordu, ama Mara onun isteklerine karşı çıkamadı. O da kendini bıraktı, sanki hızla akan bir ırmağın sularına kapılmıştı, karaya çıkıp çıkamayacağı belli değildi. Onu seviyordu, bu da korkunçtu.

Bu arada yağmur mevsimi başlamıştı. Önce kısa, şiddetli bir fırtına koptu, depoların yarıya dek dolmasına yetecek kadar. Uçurumdan aşağı yeniden sular akmaya başladı. Haşhaşlar çiçek açıp sonra öldüler. Yeniden ekilmeleri gerekti, yağmur çiseleyerek yağıyordu. Ganya büyümüş, kokular yayıyordu, ama boyu doğal uzunluğunun yarısıydı.

Dört bebek doğmuştu, hepsi de gürbüz ve sağlıklıydı. Bekleyen diğer kadınlar Juba'ya kendilerine verdiği sözü anımsattılar, fakat o sırada bebeklerin ikisi öldü. Kuraklık hastalığına yakalanmışlardı. Bunu bir tek Mara anlamıştı, diğerleri bilmiyordu, hiç görmemişlerdi ki. Mara iki anneyle Ida'nın bakıcısına bebeklerin yanından ayrılmamalarını ve onlara temiz su içirmelerini öğütledi, ama ellerinde temiz su yoktu. Soy, halk bahçelerinden birindeki derin bir kuyudan su çekiyordu, herkes Kira'nın (yoksa Ida'nın mı?) bebeğiyle diğer ikisinin sağ kalmalarını buna bağladı. Dışarıdaki toz fırtınası yüzünden bebekler evden çıkarılmıyordu, bütün Soy'un onların bulunduğu odaya gidip bebekleri okşama, yalvararak kucaklarına alma, uyuduklarını izleme yarışını görmek dokunaklı ve güzel olduğu kadar ürkütücüydü; üstelik yalnız kadınlar değil, erkekler de aynı biçimde davranıyordu.

Günlerden bir gün Kira ortalıktan kayboldu. Soy'a bıraktığı mesajda Kuzey'e gidip şansını orada deneyeceğini belirtmişti.

Kira'nın gidişi Soy'u olduğu kadar Mara'yı da sarsmıştı. Neden Meryx'e âşık oldum, buna nasıl göz yumdum? Katı ve soğuk olduğum zamanlar daha iyiydi, şimdi her duyguya açığım, Meryx'i sevmek beni incitiyor diye düşünüyordu.

Juba'yla Dromas'ın evinde onlara ayrılmış bir odada kalıyorlardı, oda çiçek açan kaktüslerin yetiştiği bir avluya bakıyordu. Mara'yla Meryx'in yatağı alçak, yumuşak bir somyanın üstünde, yastıklarla kabartılmıştı. Tertemiz, yumuşacık, rahat bir yerde, arada sırada içeriye dolan kaktüs çiçeği kokuları arasında sevdiğinin kollarındayken insan bu mutluluğun hiç bitmeyeceğini sanabilir diye düşünen Mara, Meryx de buna inanıyor diye aklından geçiriyordu. Avucunu açıp pürüzsüz ılık kolundan aşağı kaydırdı. Meryx'in eli de kızın omzundaydı. Mara için tüm bunlar yepyeni zevklerdi, aldığı her solukta bir yenisini buluyordu: kuruyan kahverengi gövdeleri umutsuzca çiçek açan kaktüsler kadar kırılgan ve anlık zevkler. Meryx, Mara'dan önce öteki kızlarla da yatmıştı, her zaman mis gibi kokan yataklarda, serin ve tozdan arınmış odalarda birlikte olmuştu onlarla. Onun açısından iki kişinin yüreği güm güm atarken sağlıklı bedenlerini birbirlerine dolayıp yatmalarında olağanüstü bir yan yoktu. Çoğu zaman Mara uyumaz, bu tatlı anların bir dakikasını bile kaçırmak istemezdi, bazen de yarı uyanık kalır ya da düş görürdü; düşlerinde kaç kez kollarındaki kişinin Dann olduğunu görmüş, uykusundan sıçrayıp üzüntüye boğulmuştu. Bazen Meryx'i kollarıyla sararken onu çocuğu gibi gördüğünü biliyordu, acaba küçükken hep Dann'e sarıldığım için mi diye merak ederdi; çünkü Meryx'in hiçbir çocuksu yanı yoktu. Belki tek bir ayrıntı dışında: Meryx yaşamın kaktüs çiçeğine benzediğini, bir üfleyişte yok olup gidebileceğini bilmiyordu. İşte onları birbirlerinden ayıran da buydu. Çevresindeki hiç kimsenin, en akıllı olanın bile kendi yaşadığı deneyimlerden başka hiçbir şey bilmemesi ilginçti. Meryx yaşantısı bo-

yınca Soy arasından çıkmamış, hep güvencede olmuştu ve işte bu yüzden Mara'nın fısıltılarını, sessiz çığlıklarını işitemiyordu: "Meryx, bu böyle sürmeyecek. Olanak varken buradan gidelim."

Meryx'in eli sık sık Mara'nın beline gidiyor, para kuşağının orada yaptığı küçük kabartıya dokunuyordu. Mara sırrını paylaşma konusunda ona güvenmeliydi. Soy'a söylememesi için yalvardı, peki, söylemeyecekti. Sıkıca düğümlenmiş kuşağı alıp yatağın başucunda duran büyük yastığın içine itti. Ne zamandır üzerinden gitmeyen onca kaygıdan bir anda kurtulması olanaksızdı, şimdi bütün ilgisini yastığın içindekilere vermişti. Odayı kendisi temizlemek istiyor, bu işi kimseye bırakmıyordu. Bazen usulca odaya girip elini yastığa sokuyor, yerinde olup olmadığına bakıyordu. Meryx onu böyle yaparken görünce bundan hiç hoşlanmadı. "Şu kuş yumurtalarına benden daha çok değer veriyorsun," diye yakındı. Mara da, "O para olmasaydı buraya gelemezdik. Yollarda ölürdük," diye açıklamaya çalıştı. Anlamadığını biliyordu, nasıl anlasındı ki? Yaşamı boyunca içi sulu bir köke, bir lokma kuru ekmeğe ya da bir taşıta binip tehlikeden kaçma hakkını satın alabilecek paraya sahip olmakla olmamanın ölümle kalım arasındaki ince sınırı çizdiğini anlayacak noktaya hiç gelmemişti ki. Meryx parmaklarını ince, kaba kesenin üzerinde dolaştırarak sorardı, "Mara, bazen acaba bu paraları gizli tutmak için bana hayır demeyi bile düşünmüş müydün diye merak ediyorum."

Kutsal suyun izlerinin gökyüzünde belirmediği aylar boyu süren kuru havadan sonra yağmur mevsimi de sona erince, kalabalık grupların Chelops'tan ayrılıp Kuzey'e doğru yola çıkacakları ve ülkenin güneyinden değil Kulelerden geçecekleri söylentileri ortalıkta dolaşmaya başladı. Orada sanıldığından daha çok insan yaşıyordu. Su kısıntısı nedeniyle ayrılıyorlardı. Kulelere yakın oturanlar ne zamandır ister kaçak olsun, ister suçlu ya da göçmen, herkese su satıyordu. Fakat artık satacak su da kalmamıştı.

Derken bakın neler oldu: Mara, Juba'yla birlikte değerli afyon ve ganya çuvallarının bulunduğu ambarlara gitmişti. Oraya ilk gittiğinde ambarlar tıka basa doluydu, oysa şimdi yarısı boşalmıştı. Çoğu çalınmıştı, üstüne üstlük yağmur mevsimi de sulak geçmeyince yerlerine yeni ürünler gelmemişti. Bundan sonra neyi değiş tokuş yapacaklardı, eğer Hadronları mutlu edecek kadarını ayırırlarsa Irmak Kentlerden tacirler geldiğinde onlara ne vereceklerdi?

Juba istiflenmiş çuvalların üstüne çıkmış, içlerinde ne var diye kontrol ediyordu: Olması gerekenler mi, yoksa tebeşir ya da kırpıntı mı vardı. Mara ondan biraz ileride duruyordu. Kulik ona doğru yaklaşıp, "Nöbetimi devredeceğim kişi gelmedi, hasta," diye bağırdı. Sonra alçak sesle ekledi, "Kardeşin Ana Kule'nin ikinci katında." Yeniden sesini yükseltip, "Yirmi dört saattir görev başındayım," diye yakındı. Sonra göz kırptı, yağ bağlamış sapsarı gözleri öyle çok kötülük ve kinle doluydu ki, Mara baştan aşağı buz kesti, titredi. Yüksek sesle gidip dinlenmesini söyledi. Arkasını dönerken Kulik'in gülümsemesinde zehirli, gözdağı veren bir yan vardı. Ne tuhaf diye düşündü, bütün çocukluğum boyunca bu adamla karşılaşmamaya özen gösterdim, şimdi yine onun kollarına düşmemek için çaba harcamalıyım.

Juba'ya Dann'den söz etmedi, fakat bu ona hain gibi davrandığı duygusu verdi. Aslında Juba da öğrenmiş olmalıydı. Hem onun hem de Hadronların casusları her şeyi bilirdi. Eve döndüklerinde odasına koştu, para kuşağı yerinde mi diye yastığın içine baktığında, eline hiçbir şey gelmedi. Yerlerinde yeller esiyordu. Juba, Kulik'in ona ne söylediğini biliyordu da Kulelere gitmek için birilerine para vermesini önlemeyi mi amaçlamıştı? Elleri daha yastığın içindeyken Meryx geldi, nasıl baktığını görünce Mara haykırmaya başladı: "Demek paralarımdan Soy'a söz etmiştin, öyle mi? Başından beri biliyorlardı demek."

"Söylemek zorundaydım, Mara. Bunu anlaman gerek."

Hemen bütün Soy'un toplanmasını istedi. Herkes geldi. Meryx, her zamanki gibi Mara'nın değil, Juba'yla Dromas'ın yanına oturdu. Mara yine tek başına kalmıştı.

"Bize hiç güvenmedin," derken Candace'in ses tonu, davranışı, buz gibi sert bakan gözleri, gerçekten bizden biri değilmişsin, diyordu.

"Siz de bana güvenmiyorsunuz," dedi. "Bunca zamandır Dann'in burada olduğunu biliyordunuz ve bana söylemediniz."

"Bak Mara, biz Dann'i senin gibi yüceltemiyoruz." Bu kez konuşan Juba'ydı.

"Onu tanımıyorsunuz."

Juba, "Uyuşturucu işi yapıyor," diye açıkladı.

Candace, "Üstelik kullanıyor da," diye ekledi.

"Bana haber yolladı," diyen Mara, "peki neden şimdi?" diye sordu.

Candace, "Herhalde Kulelerdeki herkes Kuzey'e gittiği içindir," yorumunda bulundu.

Juba da, "Sağlığı da pek iyi değil besbelli," diye ekledi.

Mara sesini çıkarmıyor, çevresindekilerin sanki üstüne üstüne gelen yüzlerine bakıyordu: Kaygılı, ama sakindiler, deneyimden yoksundular, duygudan da. Meryx bile. Yanımda oturabilirdi diye düşündü Mara.

"Ne yapmamızı istiyorsun, Mara?"

"Sizden dileğim birkaç er eşliğinde Kulelere gitmemi sağlamanız... Tamam, bunu yapmayacağınızı biliyorum. Ama siz sordunuz."

"Her şeyin sessiz kalmana, gözden uzak kalıp sorun yaratmamana bağlı olduğunu biliyorsun."

"Bütün bunlar, zaten sonu yaklaşan bir şeyi korumak adına mı yapılıyor?" Sesi boğuk çıkıyordu, kekeliyordu, başını kaldırıp onlara bakamıyordu, çünkü kendilerini nasıl inanarak savunduklarını biliyordu. Zavallı çocuk, işte yine başladı diye düşündükleri belliydi.

"Kulelere gitmeye kalkacağını biliyoruz," diye konuşurken Juba'nın gözleri yaşardı – evet, bu adamın kendisine kanı kaynamıştı, Mara biliyordu; herkes biliyordu. Mara orada oturmuş, üzerinde tertemiz, pırıl pırıl volanlı yeşil elbisesi varken kendisini Kaya Köy'ün bütün tozu toprağı üstünü başını kaplamış gibi hissediyordu.

Candace, "Yoluna çıkmayacağız," dedi.

"Bana paramı geri verecek misiniz?"

Candace para kuşağını küçük bir çantadan çıkarıp ona doğru fırlattı. Mara havada yakalayıp içinden gelen güçlü isteği bastıramayarak altınları saymaya koyulunca, karşılıklı kınayan bakışlar odada buz gibi esti. Candace kibarca, "Çalacağımızı mı sanmıştın?" diye sordu.

Sonra Ida, "Biz de bakabilir miyiz?" diye söze karışıp, "Ben hiç altın para görmedim," dedi. Herkes buna kahkahalarla güldü. "Kim görmüş ki?..." "Hiçbirimiz..." "Bir tek Mara." Herkes bir şeyler mırıldanıyordu.

Mara yarım düzinelik bir düğümü çözüp içindekileri mavi bir yastığa dizdi. Herkes öne fırladı, Juba bir tanesini eline aldı, az sonra para elden ele dolaşıyordu.

Ida'nın pek hoşuna gitmişti. "Ne güzel!" diye iç çekti. "Sen hepimizden zenginsin, Mara." Altını Mara'ya geri verdi, Mara da onları yeniden sıkıca düğümledi.

"Kulelere bununla gitmeye kalkarsan seni öldürürler," diye uyardı Juba.

"Benim aptal olduğumu düşündüğünüz belli." Sonra çevresine göz gezdirip herkesi ona bakmaya zorlayarak konuşmaya başladı: "Dann beni almak için ta Kaya Köy'e geldi. Oysa buradan çok daha kuzeye ulaşmış. Geri gelmesi gerekmiyordu. Gelmeseydi çoktan ölmüş olurdum. *Ona yaşamımı borçluyum.*" Son sözleri onları susturdu, etkilenmişlerdi: Eğer biri yaşamını kurtarırsa, bu onur borcuydu ve şöyle ya da böyle geri ödenmeliydi. "Yarın oraya gitmeye çalışacağım, eğer sizleri bir daha görmezsem..." Gözyaşlarını tutamıyordu. "Çok sağ olun."

Candace, "Dur," diyerek ona içinde herkesin kullandığı hafif, küçük, incecik paralar olan bir başka kese uzattı.

Meryx'le kaldıkları odada kuşağı sıkıca memelerinin altına geçirip bağladı, Meryx onu izliyordu. Yeşil elbisesini çıkarıp çuvalının dibine attığı köle giysisini giydi. Yeşil elbiseyi katlayıp yatağın üzerine bıraktı. Bu Meryx'i öyle incitmişti ki, elbiseyi kaptığı gibi çuvalına koydu. "Neden?" diye sordu, suçlarcasına: "Birdenbire birbirimize düşman olmadık değil mi?"

Mara, "Ben de öyle mi acaba diye merak ediyordum," diye yanıtladı. Meryx, "Hayır!" diye bağırırken, Mara, Juba ve Meryx'le birlikte işe giderken giydiği kumaş bereyi başına geçirdi. Şimdi Mahondi kölelere benzemişti: Kısa, ipeksi saçlar, küçük bere, bir zamanlar beyaz olan kaba dokunmuş kumaştan giysi. Ev ayakkabılarını çıkardı, Meryx onları da kapıp çuvala koydu. En alta, Mara'nın ta Kaya Köy'den beri yanında taşıdığı ve Soy'un hayran kaldığı güzelim giysilerin yanına itti.

"Ne diyeceğimi bilemiyorum," dedi Mara. "Sana baban gibi doğurtkan olduğunu gösterme şansını vermediğim için duyduğum üzüntünün asla dinmeyeceğini biliyorum. Fakat böylesi daha iyi oldu, eğer gebe kalsaydım ya da küçük bir çocuğum olsaydı, şimdi ne yapardım?"

Meryx'in yanıtı tez geldi: "Benimle kalırdın."

8

Mara Chelops'un merkezine doğru yola koyulduğunda herkesin meraklı bakışlarla kendisini izlediğinin farkındaydı. Soydaşlar pencerelere üşüşmüş ona bakıyordu, başka kim olacak ki? Soy'un yanına kabul edildiğinden bu yana kentin batısına hiç ayak basmamıştı. Tarlalar, süt yaratıklarının otladığı alanlar, ambarlar, Hadronların yaşadıkları sayfiyeler, su depolarıyla dereler – bunların hepsi Mahondi mahallesinin doğusunda yer almaktaydı ve Mara'nın her gün çalışmaya gidip dolaştığı alanlar buralardı. Bu kez aksi yönde, Kulelere doğru hızlı adımlarla yürürken önce güzel Mahondi evlerinden geçti, çoğu boş olduğu için bahçeler bakımsız kalmıştı. Chelops'ta kaldığı bir yıl boyunca Soy'un kanatları altında yaşamaya, dünyaya anasının kucağından güvenle bakan bir çocuk gibi başını bir damın altına sokmaya alışmıştı. Şimdi yine tek başınaydı işte. Dolambaçlı sokaklarda ilerlerken önünden geçtiği evler de giderek küçülüyordu, köşede yaprakları pörsümüş büyük bir ağacın gölgesi, yoldan geçenlerin biraz serinlemek isteğiyle altına girmeye can atacağı albeniden yoksundu artık. Toz her yanını sarmıştı. Yağmur mevsimi daha yeni bitmiş olsa da havada tozlar uçuşuyordu. Çevresi çitle kapatılmış küçük bir bahçede duran bir süt yaratığı acılı gözlerle bakıyordu, yaratığın dili dışarıya sarkmıştı: Oysa eskiden beslenir, suyu verilir, belki

de okşanıp sevilirdi, ama sahibi şimdi onu bırakarak kaçıp gitmişti. Mara bahçe kapısını açtı, yaratık canlılıktan yoksun, isteksiz adımlarla sokağa çıktı. Belki ona yardım eden biri olur diye düşündü Mara. Tetikte olmalı, gözünü dört açmalıydı, çünkü karşısına çıkacak herhangi biri, ya Mahondi ya da Hadron casusu olacaktı. Ortalık nasıl da boştu; herkes Chelops'tan ayrılmış mıydı, ne? Burası büyük, kalabalık bir kentti. Kulelere daha epey yol vardı. İkindinin ilk saatleriydi, demek ki oraya ancak akşama doğru varacaktı; sonra da gidip Dann'i bulurdu. Kara Kuleler kapkaranlıktı, ne bir ışık ne bir parıltı yayıyorlardı, ama içlerine çektikleri kuraklık sıcağını dışarıya kusuyorlardı sanki. Yürüdüğü dar sokağın geniş bir caddeyle kesiştiği yerde müşteri bekleyen koltuk çekicisiyle karşılaştı. Karşılaştığı ilk casustu bu, Juba'nınkilerden biri olmalıydı. Koltuğun öne uzanan sopaları arasında duran Mahondi köleye, "Ne kadar?" diye sordu. Mara, adamın az kalsın, senin için istemez, anlamında işaret edeceğine ant içebilirdi. Sonra bundan cayıp, "On," dedi. Çirkin bozuk paralardan onunu adama verdi, sonra bir sokaktan diğerine taşınmaya başladı, Kuleler giderek yaklaşıyordu. Dann de aynı işi yapmıştı: Hem tek kişinin çekerek yürüttüğü bu teker-yuvar koltuklarda hem de iki kişinin omuzladığı tahtırevanlarda çalışmıştı. Kardeşinin sert kaslı, ince sırtını, iki yana açılmış bacaklarını gözünün önünde getirdi. Bu delikanlıysa aksi bir gençti, hatta biraz sıskaydı. Kölelere yiyecek kısıntısı uygulanıyordu, ama açlıktan ölme noktasına gelecek kadar değildi elbet. Delikanlı nereye gittiğini sormamıştı, demek ki bu kendisine söylenmişti. Düzenli caddelerin kargacık burgacık sokaklara dönüştüğü, bir zamanlar ilk yurttaşların kurdukları Kulelerden ayrılan ilk yerleşim birimlerini simgeleyen evlerin başladığı yerde durmasını söyledi. Sonunda birkaç insan görmüştü. Delikanlının yanından ayrılınca, onun sopaları indirip koltuğa yaslanarak kendisini izlemeye koyulduğunu gördü.

Çabucak onun görüş alanından uzaklaşıp aşevine yöneldi. Burası birkaç masa ve sandalyeyle, üstünde kalın dilimlenmiş ekmekler ve su sürahileri dizili uzun bir tezgâhın bulunduğu bir odaydı. İçerisi kalabalıktı, herkes başını çevirip ona baktı. Köleler buraya gelmez miydi? Susamıştı, bulanık sudan bir bardak içti, ne zamandır para ödememeye öyle alışmıştı ki, neredeyse kadına parasını vermeyi unutacaktı. Çevresindekilerle ilgilenmezmiş gibi yaparak bir köşeye oturup konuşmalarına kulak kesildi. Az sonra onu unutmuşlardı. Yoksul kimselerdi, giysileri Mahondi depolarından verilmişti. Bakışları sert ve hoşnutsuzdu. Duydukları onu hayrete düşürmedi, şaşırmadı bile, Doğu Chelops'un rahat ve göreli zenginlikler içindeki yaşantısını geride bırakmış biri olarak artık onun bakış açısı da pek farklı değildi. Bu insanlar, Hadron efendilerle Mahondi köleleri birbirinden ayırmıyor, hepsini bir tutuyordu: her şeyin iyisini kendilerine saklayıp artıklarını gıdım gıdım onlara, yoksul insanlara dağıtan acımasız, gaspçı, zalimler sürüsü. Ama her şeyin ötesinde, Mara oradaki kibar, el üstünde tutulan sayfiyeleri, bu aç kasabanın kıyısında dar bir alan, gerçek kasabanın sırtına yapışmış bir asalak gibi görüyordu; gerçek yaşamın sürdüğü yer kasabaydı, çünkü konuşulanlara bakılırsa halk hızla oradan ayrılıyordu. Mahondilerle Hadronlar, bütün casuslarına ve bilgi toplama ağlarına karşın kendilerine nasıl hınç bilendiğini, buradakilerden birinin gırtlaklarını kesmekten nasıl mutlu olacağını hiç mi hiç kestiremiyorlardı. Bunları düşünürken Candace'in kayıtsız sözlerini duyar gibi oldu: "Herkesi memnun edemezsin ki."

Mara önünde duran bulanık su dolu tası uzun, alımlı ve de bakımlı parmaklarıyla çevirip kaba ekmekten yemeye çalışıyor, daha bir yıl öncesine kadar bunların bir yemek şöleni anlamına geldiğini düşünürken, gözünün önünden cin akıllı Candace, oflayıp puflayan Ida, gizliden gizliye baba diye gördüğü Juba, sevecen, güleç yüzüyle Meryx, kocasına olan sevgisi Mara'ya eski bir şarkı ya da masal

gibi gelen Dromas, bitkiler ve iyileştirme konusunda her şeyi bilen Orphne, Candace'in orta yaşa ermiş oğulları, attığı kahkahalar evin her bir kanadında çınlayan Larissa ve avlunun öteki kızları birer birer geçiyordu. Mara dostu, ailesi olan tüm bu insanlara nasıl kin beslendiğini, kötü kimseler olarak görüldüklerini bildiğinden, hiçbirini şu anda yer aldıkları çerçeveye oturtamıyordu.

Nitekim Mara burada sessizce oturduğu köşede tek başına bırakılmıştı, oradakiler arada sırada meraklı ya da düşmanca bakışlarını ona çeviriyorlardı o kadar. Masalara hizmet eden kadının gözü ondaydı, kim olduğunu bildiği belliydi. Acaba kendisine kaç para ödenmişti? Daha da önemlisi ödemeyi kim yapmıştı? Yanına yaklaşıp kiralık oda veriyor mu, veriyorsa kaç para diye sordu. Kadın yüzüne bakmadan başıyla, evet diye işaret etti, doğal davranmaya çalışarak, "Kaç günlüğüne?" dedi. Mara, "Bilmem," diye yanıtladı. "Bu gecelik?" Bunu duyan kadın yüzünü ekşitti, sanki alay ediyordu. "O kadarcık mı?" dedikten sonra gülmemek için kendini zor tutarak ekledi, "Bir oda var."

Mara dışarı çıkıp kendisine göz kulak olması için para verilen başka birini aradı, ama kimseyi göremedi. Kuleler epey yakındaydı. Çok yüksektiler, insanın içini karartıyorlardı, birden onları yapanlara öfke duydu: Bu duygunun isyankâr bir kin olduğunun, aşevinde bıraktığı insanlarınkiyle buluştuğunun farkındaydı.

İkindi sıralarında gökyüzü yakıcı bir parlaklığa büründü. Kulelerin gölgesi küçük evleri örtüyordu. İleride, Kulelerin çevresindeki döner yolla birlikte yüksek çiti de görebiliyordu, kentin doğusundaki çağlayanın aktığı uçurumun çevresi gibi dikenli tellerle örülmüştü: avlu kadınlarının giysilerinin eteklerine işledikleri danteller kadar ince ve karmaşık paslı metal yığını. Ama çitin aralarında boşluklar vardı. Mara kasabanın göbeğindeki yirmi beş kulenin çevresinden dolaşmak üzere yüzünü tam kuzeye

döndü, Dann'i bulana dek akşam olacaktı. Az ötede, gelirken bindiği teker-yuvarı gördü, kendisini buraya getiren delikanlı da yanındaydı. Ona on bozukluk vererek tünellerin girişini görmek istediğini, kendisini Kulelerin dibine götürmesini söyledi. Delikanlı hiç de şaşırmışa benzemiyordu, ama tehlikeye karşı hazırlıklı olmaya başladığı gözünden kaçmadı; Dann'den bilirdi, böyle durumlarda yüz gerilir, omuzlar kabarırdı. Paslı tellerin arasındaki bir boşluktan geçip döner yola geldiler. Güneydoğu kanadındaki bu altı kulenin girişi kapatılmıştı, iç içe geçmiş aynı paslı tellerle örtülüydü; ama yeraltına uzayan bir oyuk göze çarpıyordu, girişine dikdörtgen bir tahta parçası asılmış, üzerine de kentin yüksek tepelerinde gördüğü sarı böceklere benzeyen bir figür oyulmuştu. Delikanlı bu girişten geçerken adımlarını çabuklaştırdı, korkulu gözlerle sağına soluna bakındı. İçeriden keskin kokular geliyordu.

Diğer iki tünel kazma girişimi sonuçsuz kalmış, öylece bırakılmıştı. Biri yirmi adım uzanıyor, sonra önü sığ kaya tabakasıyla kesiliyordu. Taşlar, kırmızı kumlu toprakta beyaz dişler gibi duruyordu. Hemen yakınında bir başka tünel daha kazılmıştı. Şimdi doğuya giden geniş caddeyi geçeceklerdi, çünkü yürümesi kolaydı, yol sert, geniş ve dümdüzdü. Doğuya bakan bu yolda kımıldayan bir tek canlı yoktu. Eğer Mara şimdi kılavuzuna sağa dönmesini söylese, bir saat geçmeden Mahondi mahallesine varırdı; bir an içinden böyle yapmak geldi. Fakat döner yolda ilerlediler, burası da ıssızdı. Geniş bir tünelin önüne geldiler. Girişinde iki kadın bacaklarını uzatmış, oturuyordu. Önce, onların da işini kolaylaştırmak için görevlendirildiklerini düşündü ama düşmanca bakışları öyle demiyordu. Tünelin içinden bir grup erkek çıktı, ama ne kadınlarla ilgilendiler ne de koltuğa kurulmuş Mara'yla. Kimseyi görecek durumda değillerdi, boş bakan gözlerinden belliydi. Döner yola doğru uzaklaştılar, aşevine gidiyor olmalıydılar. Mara'yla onu taşıyan genç, ana caddede kuzeye doğru ilerlediler, kuzeydoğu mahallesi

arkalarında kaldı. Yolcular Kuzey'e giderken bu yolu mu kullanıyorlardı? Çekicisine sorup merakını gidermek üzere eğildi, ama delikanlı yanıtlamaya yanaşmayıp, "Çok tehlikeli," demekle yetindi. Kuzeybatı mahallesinde yine birkaç tünel gördü, her birinin girişinde de uyarıcı böcek resimleri. Beş yaşında çocuk büyüklüğündeki yaratıklara böcek demek yeterli miydi? Mara'nın tüyleri ürperdi, böcek düşüncesi bile onu titretmişti, kendine gel, dedi içinden, nasıl da kibarlaştın! Sen akreplerin, kertenkelelerin, canavarların arasında yaşayıp onlarla başa çıkmaz mıydın?

Batıya giden geniş caddedeydiler, burası da güneybatı mahallesiydi, kocaman bir tünel vardı, girişinde bir grup genç oraya pusu kurmuşlardı, tuniklerini tutan kuşaklarında parıldayan bıçaklarını gördü. Meraklı gözlerle Mara'nın geçişini izlediler. Yüzlerinden ve duruşlarından kendisine kolayca saldırabileceklerini hissetti. Uyuşturucu almışlardı, büyük olasılıkla da ganya. Kullanılan iki tünelden hangisini seçmeliydi? Kulelerin çevresini dolaşmak sandığından daha uzun sürmüştü. Neredeyse akşam olacaktı. Geceyi aşevinde geçirir, yarın sabah yeni baştan denerdi. İçeri güneybatı mahallesindeki tünelden girecekti, ötekilerden daha yakındı. Derken güneye giden anayola saptılar. Orayı kaydıraçtan görmüştü: kahverengi görüntüyü dümdüz kesen koyu ve parlak bir çizgi. Birazdan aşevi göründü, çekicisine kendisini indirmesini söyledi. Delikanlı durdu, koltuğu öne doğru eğdi, Mara yere bastığı anda karşıdan koşar adım gelen Kulik'i fark etti, arkasında da iki Hadron vardı. Onu kucakladığı gibi koltuğa geri koydu, kendisi de yanına oturdu. Koltuk çekicisi şaşırmamıştı, sopaları kaldırdı, diğer iki adam onlar yola çıkana dek bekleyip aşevine girdiler.

Mara, "Beni nereye götürüyorsun?" diye sordu, yanıt alamadı. Kulik'in gözleri fıldır fıldırdı, bir eliyle tutunuyor, diğer elindeki bıçakla olası bir saldırgana gözdağı veriyordu; sanki kendisi öyle değilmiş gibi. Yüzündeki yara izleri

zalimliğin göstergesiydi. Yaralar kapanmıştı, ama lekelerin iki yanındaki dokular birbirine iyi kaynamamış, kırışıp buruşmuştu, hele ağzının bir köşesi sürekli kalkık duruyor, sarı dişleri görünüyordu, dudaklarından eksik etmediği pis gülümsemesi de cabasıydı.

"Bu bir canavarın işi mi?" diye sordu Mara. Yanıt alamayacağını sanmıştı, ama adam onu şaşırttı: "Suaygırı. Pençeleri zehirliydi. İşimi bitireceğini düşünmüştüm." Bu son sözleri daha küçük bir kızken onu ilk gördüğünden beri duyduğu şakacı bir havada, alay edercesine söylemişti. "Zehrini de içime akıttı, hâlâ kemiklerimde hissediyorum."

Doğudaki sayfiyelere doğru gidiyorlardı. Mara'nın daha önce geçerken süt yaratığı gördüğü sokağa geldiler. Yaratık dizlerinin üstüne çökmüştü, yanı başına da tarla işçisi Mahondi bir kadın, elindeki bir su kabını ağzına tutuyordu, toza bulanmışlardı. Derken Mahondi mahallesini de geride bıraktılar. Korkuyla ürpererek, bu adam beni Hadronlara götürüyor diye düşündü Mara: O aptal, obur, bol giysilerinin altında bile sağa sola sallanan etleri belli olan, uyuşturucu manyağı, soğuk bakışlı adamlara yem mi olacaktı? Donmuş içyağı gibi elleriyle ona dokunduklarını düşününce, asla, dedi, ölürüm daha iyi. Fakat en büyük Hadronların yaşadıkları, bahçesindeki bitkiler daha kurumamış büyük ev de geride kalmıştı. "Nereye götürüyorsun beni?" diye bir daha sordu, ama Kulik buralardan geçerken gözlerini iyice açmış, tetikteydi – elbette her an Juba'yla Meryx ya da Orphne yollarını kesip onları durdurabilirdi. Derken genç Hadronların kaldığını bildiği yine büyükçe bir evin bahçesine girdiler.

Koltuk çekicisi durdu, sopaları alçalttı, doğruldu, gerindi ve gözlerine süzülen terleri sildi. Kulik, Mara'yı, kolunu acıtacak kadar –acıdığını bildiği ağzını yayıp sırıtmasından belliydi– sıkıca tutup iterek teker-yuvardan indirdi, sonra merdivenlerden çıkarıp Hadron muhafızlardan birinin du-

vara yaslanıp uyukladığı taraçadan koşturdu. Açık kapıya tak tak vurdu, Mara dışarı çıkan Hadron gencini tanımıştı. O da Mara'yı. "Bırak kızı," dedi genç. Kulik istemeyerek de olsa boyun eğip elini Mara'dan çekti.

Adı Olec'ti, Mara onun Hadron gençlerinin önderi olduğunu biliyordu. Hapis cezasına çarptırılan ama cezası ertelenenlerden biriydi. Elinden tutarak Mara'yı yüzlerini tanıdığı başka genç Hadronlarla dolu büyük bir odaya götürdü. Tıpkı büyükleri gibi minderlerin, somyaların üzerlerinde bomboş bakan gözlerle tembel tembel yatıyorlardı. Buradakiler uyuşturucunun etkisi altında değildi, şişman ve iğrenç de değillerdi, etlerinden yağ tabakaları sarkmıyordu ama yaşlı Hadronlar gibi onların da bakışları doğuştan iktidar hırsıyla doluydu. Her hareketleri, başlarını tutuşları, kaykılıp oturmaları, kendini beğenmiş tutumlarıyla, bizler hükmederiz, hep hükmetmeye devam edeceğiz, diyorlardı. Midesi bulanan Mara, bizim sarayda, Rustam'daki Mahondiler de böyleymiş, köle olsunlar ya da olmasınlar buradakiler de kasaba halkının gözünde öyle.

Olec kendini minderlerden birine atarken, "Otursana Mara," dedi. "Kaçıyordun demek?" Bu ne bir hakaret ne de suçlamaydı, gücü elinde bulundurmanın verdiği güvenle söylenmiş sözlerdi.

"Kaçak bir köle," diyen bir başkası kahkahalarla güldü.

Mara alçak bir tabureye oturup altın gençlik denilen bu adamlara tepeden bakarken, bunlar da iktidarı ele geçirdiklerinde büyüklerinden bir farkları kalmayacak diye düşündü. Onlar bunun farkında değil, ama öyle olacak.

Nasıl onlar demek istediklerini rahatça söylüyorlarsa, Mara da aynı rahatlıkla, "Benden ne istiyorsunuz?" diye sordu, çünkü onlar da gençti, en azından bu konuda aralarında eşitlik vardı.

Sorusunu Olec yanıtladı: "Söylediğimizde şaşıracak mısın acaba diye merak ediyorum?"

"Bilmem, bir deneyin."

"Benim odalığım olacak ve bana çocuk vereceksin. Benim için. Bizim için."

Mahondilere göre, Hadronlar üreme konusunda daha başarılıydılar, ama fazla değil. "Hadron bebekleri ölüyor, biz de köleleri denemek istiyoruz."

Mara gülümsemeye çalışarak oturdu, soğukkanlı, dahası eğleniyormuş gibi görünüyordu. "Mahondi haremi mi kurmayı tasarlıyorsunuz? Ötekileri de kapatacak mısınız? Juba bundan hoşlanmayacak."

"Juba kendisinden ne istenirse onu yapar. Üstelik sen kaçtın. Biz seni ailenden koparıp kaçırmadık."

"Neden Kira'yı almadınız? Asıl kaçan o."

"Doğru. Ama Kira'yı tanıyoruz. Sıkıntıya girmeye değmeyecek biri diye düşündük."

Bu sözlere hep bir ağızdan kahkahalarla güldüler. Bu bir erkekler toplantısıydı. Mahondi kadınlarının özelliklerini böyle kahkahalarla tartışıyorlardı demek. Peki ya Hadron kadınları bu konuda ne düşünüyordu?

Olec, "Söylesene Mara, benden hoşlanmıyor musun?" diye sordu. "Hoşuna gitmiyorsam, seçimini sen yap." Mara o anda kendini beğenmiş gençlerin gülücükler saçarak birini seçmesini nasıl beklediklerini gördü. Hepsi birbirine benziyor diye içinden geçirdi; Ida'nın tepsiye dizdiği kekler gibiydiler.

"Ancak bir sorun var," dedi Mara. "Ben zaten gebeyim."

Herkes birbiriyle bakıştı, önce inanmaz, sonra hayal kırıklığına uğramış gözlerle. Arkasından bakışlar sertleşti. Hadronlardan ikisi kalkıp odadan çıktı. Boşa zaman harcadıklarını düşündükleri duruşlarından belliydi.

Olec, "Fakat Mara, Meryx daha hiç kimseyi gebe bırakamadı ki," diye belirtti.

"Hayır," dedi Mara. "Ama Juba'nın kaç kişiyi gebe bıraktığını biliyorsun."

Bu sözlerden sonra Olec gözlerini dikmiş, onu tepeden tırnağa incelerken, vücuduna, yüzüne, gözlerine baktı, yerinde kımıldamadan gülümsemeye çalıştı. Arkasına yaslanıp başını sallayarak güldü.

"Peki," dedi. "Öyleyse niçin kaçıyordun?"

"Kaçtığımı kim söyledi? Soydaşlar dışarıda olduğumu biliyor. Erkek kardeşimi arıyorum."

"Karşılaşacağın kişiden hoşnut kalacağını nereden çıkardın?"

"Neyle karşılaşacağımı nereden biliyorsunuz?"

"Senin Kulik bu konuda epey bilgili."

"Neden benim Kulik olsun?"

"Bize Kaya Köy'deyken nasıl oynaştığınızı anlattı."

Mara bunu duyar duymaz öfkeden çıldıracak gibi oldu, oraya adım attığından beri ilk kez kendini tutamayacak kadar sinirlenmişti. Yüzünün buz kestiğini hissetti. Yerinden fırlayıp bakışlarını onlara dikti, güçlükle soluk alıyordu.

Sonunda, "Bu doğru değil," diyebildi. Şimdi burada olsaydı, onu öldürebilirdi. Derken hızlı soluk alıp vermesine engel olamasa da sakin görünmeye ve kesin konuşmaya çalışarak konuştu, "Kirli işlerinizi kime gördürdüğünüze dikkat etmeniz gerekir."

Olec, "Onun uyuşturucu işinde olduğunu biliyoruz," diye açıkladı. "Ancak işini ne zaman, nasıl ve kiminle gördüğünü bilmek koşuluyla bize yararı dokunmuyor da değil."

"Size bağlı kalacağını mı sanıyorsunuz, ona güvenebileceğinizi mi düşünüyorsunuz?"

"Ona yeterince para verirsek, evet."

"Sizin yerinizde olsaydım, başka kimlere bilgi verdiğini araştırırdım." Mara, yaşlı Hadronlardan söz ediyordu. Kendine gelmişti, gülümsedi: "Beni bırakacak mısınız?" diye sordu.

"Ne dememi bekliyorsun? Elbette. Doğacak bebeğinin diğerlerinden daha uzun yaşamasını dilerim."

"Üç bebeğimiz daha var, üçü de sağlıklı."

"Yetmez."

"Bana eşlik etmene gerek yok, yolu biliyorum."

"Yine de seni ben götüreceğim," diyen Olec, Mahondi mahallesinin girişine dek ona eşlik etti. Oraya döndüğünü kendi gözleriyle görmek istediği için yapmıştı bunu. "Görüşürüz," dedi. Mara da, "Öyle sanırım," diye yanıtladı.

Avludaki kadınlar cicili bicili elbiselerini giymiş, bebekleri eğlendirmek için şarkılar söylüyor, oyunlar oynuyorlardı. Mara onların kaktüs çiçekleri gibi bir günlüğüne açtıklarını düşündü; yüreği sızladı.

Meryx'i sevindirsin diye giysilerini çıkarıp pırıl pırıl, pembe renkli bir elbise giydi, arkasından da Ida'ya gidip görme duvarına –adı böyleydi– bakmak için izin istedi. Uzun zaman önce becerikli bir adam bütün duvarı doğudaki dağlardan çıkarılan parlak tabakalarla kaplamıştı; öyle ustaca yapmıştı ki ek yerleri tek bir tabakaymışçasına birbirine kaynamıştı, önünde duran ne varsa onun görüntüsünü kusursuz bir biçimde yansıtıyordu. Bu duvar örümcek ağıyla kaplı durgun bir suyu andırıyordu, buradaki bütün kadınlar gelip önünde durarak kendilerine bakardı. Mara da orada durup yumuşacık parlayan saçlarına, sağlıklı tenine, yeni büyüyen memelerine bakarak, artık kimsenin kendisine çirkin diyemeyeceğine karar verdi. Gülümsemeye çalıştı. Ancak gözlerindeki hüzünlü bakıştan bir türlü kurtulamıyordu. Derin ve acıyla bakan iri gözler... İç çekerek görme duvarından ayrıldı, yatak odasına, Meryx'in yanına gitti. Birbirlerine sarıldılar.

Mara o gece bütün Soy'un toplanmasını istedi. Lambalar yakılıp büyük odaya dizildi, Mara, Meryx'le el ele (Juba'yla Dromas gibi; keşke tıpkı onlar gibi olabilselerdi) konuşmaya başladı.

Juba'nın bakışlarından, genç Hadronların evinde olan biteni bildiğini sezmişti, önce o bölümü anlatmaya ka-

rar verdi. "Üremelerinde kullanılmak üzere" Hadronlar tarafından kaçırıldığını, ama onlara yalan uydurup paçayı kurtardığını; Juba'dan gebe kaldım dediğini söyledi. Meryx bunu duyunca elini pat diye çekti; Mara onu ne zor bir duruma soktuğunun farkındaydı. "Doğru değil ki, Meryx. Onlardan kurtulmam gerekiyordu. Beni bırakmalarını sağlayacak bir şey uydurmalıydım."

Juba da Dromas'a döndü, "Doğru değil."

Sonra Mara da Dromas'a bakıp "Doğru değil," diye tekrarladı, sonra bir daha Meryx'e döndü, "Ama doğru değil."

Dromas, Juba'ya yüzünü iyice yaklaştırarak yakından baktı, o da gülümseyerek başını eğdi, "İnan bana, Dromas."

Meryx, Mara'nın yanında oturmayı sürdürdüyse de sessizliğini koruyordu, ama başını çevirip kıza bakmadı. Onu gören Mara'nın yüreği sızladı.

Candace "Baştan başla," dedi Mara'ya.

Mara yarım yamalak gülümseyerek, "Siz her şeyi çoktan öğrenmediniz mi?" dedi.

"Her şeyi değil. Anlat da herkes duysun."

O akşam toplananların sayısı her zamankinden daha çoktu, yaklaşık yirmi kişiydiler, hepsi merakla bekliyordu.

Mara evden çıktığı andan itibaren boş sokaklarda yürüdüğünü, ölmek üzere olan süt yaratığını –neyse ki kurtarılmıştı, kaygılanmamalarını söyledi– koltukla kendisini bekleyen çekiciyi, aşevini ve orada çalışan kadının onun geleceğini bildiğini bir bir anlattı.

Juba, "Bunları ben ayarlamadım," diye açıkladı.

"Hayır, genç Hadronlar ayarlamış. Başından sonuna kadar her şeyi." Sonra Kulelerin çevresinde yaptığı yolculuğu, tünelleri, böceklerden sakının işaretlerini, tellerin arasındaki delikleri, koltuk çekicisinin bütün gününü ona ayırmak üzere kiralandığını dile getirdi. Konuşurken bü-

tün gücünü toplayıp Meryx'e baktı, ama o başını öte yana çevirmişti; Dromas oğlunun iç çekişini izlerken onun için tasalandığı yüzünden okunuyordu.

Kulik'in kendisini kaçırıp genç Hadronların evine götürdüğü âna dek yaşadıklarını hiçbir ayrıntıyı atlamadan sayıp döktü. Oradakilerin neler söylediklerini anlattı, yalnız Kulik'in kendisiyle ilgili uydurduğu yalana değinmedi.

Olec'e söylediği Juba'dan gebe kaldım yalanını yinelerken, Meryx'in bir kez daha yumruk yemiş gibi sarsıldığını izledi, sanki bu sözleri ilk kez duyuyordu.

"Meryx," diye doğrudan seslendi bu kez, "yalandı. Mecbur kaldım. Lütfen bana inan."

Delikanlı ilgisiz gözlerle oturuyor, bu kadarı da fazla, dercesine başını sallayıp duruyordu.

Toplananlar odalarına çekilmek üzere ayağa kalkmıştı ki, "Lütfen gitmeyin," diye seslendi Mara. "Bir konu daha var; söylemem gerek." Herkes yerine oturdu.

Onlara oradan ayrılmaları, çok geç kalmadan Chelops'tan gitmeleri için yalvardı. "Yanınıza pek çok yiyecek ve giyecek alabilirsiniz; bizim katlandığımız sıkıntıları çekmenize gerek kalmaz. Lütfen gidin. Buradan ayrılmanız gerektiğini neden göremediğinizi anlayamıyorum." Herkes birbiriyle bakıştı, kuşkuyla bakıyorlardı, Mara ona kulak asmayacaklar diye korkuyordu.

"Burada olanlar anımsadığım kadarıyla Rustam'da gördüklerimin aynısı."

Candace, "O zaman daha küçücük bir kızdın," diye karşı çıktı. "Nasıl olur da anımsarsın?"

"Anımsıyorum işte," dedi. "Buradaki de aynı. Halkın kenti terk etmesi. Suçlular. Bahçelerin kuruması. Suyun azalması. Daha az yiyecek bulunması." Bir yandan da, ama burası daha o kadar kötüleşmedi diye düşünüyordu. Hiçbiri oradaki, kasabadaki koşulların nasıl kötüye gittiğinin farkında değil. Bu insanlar kentin eteklerindeki küçük dünyalarında rahat bir yaşam sürüyor...

Juba, "Geçirdiğimiz yağmur mevsimi pek iyi sayılmazdı," dedi.

"Daha önce de kötü mevsimler geçirdiğinizi sen bana kendin söyledin," diye kafa tutan Mara anlatmayı sürdürdü: "Majab boşalıyor, yolculardan duydum. Aşevinde konuşuluyordu. Hemen hemen boşalmış, kimse kalmamış. Geçen yıl Majab üzerinden uçarken, kafileleri görmüştük, aşağıda yaşam pek de öyle kötü görünmüyordu. Chelops'un bugünkü durumuna benziyordu. Her şey hızla değişiyor. Kaya Köy'deyken Rustam'ın boşaldığını, artık kumla kaplı olduğunu duyardık. Şimdi de Kaya Köy öyle olmalı. Dediklerine göre Majab'a da kum geliyormuş."

Sessizlik çökmüştü, kaygılı bir suskunluk, tedirgin bir bekleyiş; herkes ya giysisinin ucunu ya saçını çekiştiriyor, gözlerini birbirinden kaçırıyor, sonra yeniden bakışıyor, gülümsüyor, gülümseyip her şeyi unutmak istiyordu.

"Hazırlıklara şimdiden başlamanız gerekir," diyerek sessizliği bozan yine Mara oldu. "Her şeyi toplayın. Elde hangi ulaşım aracı kaldıysa, kiralayın."

Candace öne doğru eğilip, "Mara, başından geçenleri düşünürsek, senin böyle gergin olman anlaşılabilir bir durum. Fakat her şeyin düzelmesi iyi geçecek tek bir mevsime bağlı..."

"Hayır, bir tane yetmez," diye karşı çıkan Mara'yı bu kez Juba da destekledi.

Candace, "Ayrıca," diyerek konuşmayı sürdürdü, "bir şeyi anlamıyorsun. Herkesin kasabadan ayrılıp ayrılmadığının bizim açımızdan bir önemi yok. Onları beslemek zorunda kalmayacağız – bu da iyi. Biz burada yaşantımızdan hoşnutuz."

Juba, "Hadronlar gitmemize izin vermezler," diye söze karıştı.

"Öyleyse siz de onlarla savaşın. Milisler size itaat eder, Hadronlara değil."

Ama yüzlerine bakınca onları asıl kaygılandıran konunun, çaba harcamak zorunda kalmak olduğunu görebiliyordu. Bütün bu zevkli, rahat yaşantı onları yumuşatmış diye düşündü. Böylesi bir çaba onlara göre değil. Ama olmalı, olmak zorunda...

Kandırırım umuduyla en başından anlatıp türlü diller döktü. Sonra aklına bir şey geldi ve Candace'ten haritanın üstündeki perdeyi açmasını istedi.

Candace ayağa kalkıp, "Hayır Mara, olmaz," diye karşı çıktı. "Bu akşamlık yeter." Sonra diğerlerine döndü, "Herkese iyi geceler, verdiği bütün bilgiler için Mara'ya teşekkür edelim."

Topluluk dağıldı, aralarında konuşurlarken seslerinde bastırmaya çalıştıkları homurtulu ve yakınır bir hava vardı.

Mara, Meryx'le birlikte kaldıkları odaya gitti, Juba'yla çiftleşmediğini, bunu asla aklına bile getirmediğini ona defalarca söylemesi, onu inandırması gerekecekti. "Bana inanman gerek!" diye haykırıyordu – galiba sonunda inandırmıştı da. Fakat Meryx ağlıyordu, Mara da gözyaşlarına boğuldu, birbirlerine sarıldılar ve tekrar tekrar seviştiler. Mara'nın doğurgan evresinin tam ortasıydı. Meryx, "Eğer bu gece gebe kalırsan, çocuk benden mi, Juba'dan mı asla bilemem," dedi. "Benimle sevişirken beni seviyor gibi hareket ediyorsun, ama beni bırakıp gidiyorsun."

Evet, Mara sevgiye, sevmeye aç kalmışçasına sevişiyordu; geçirdiği uzun, ürkütücü günden, bunca zaman Soy'un koruması altında yaşadıktan sonra kendini tehlikelerin ortasında hissettiği günün ardından; ölmek üzere olan süt yaratığını gördüğü ve onun gibi daha nicelerinin olduğunu bildiği için; Chelops'tan gideceği ve giderken yüreğini buradaki insanlarla ve Meryx'le bırakacağı için çılgınca sevişti.

Sabah olduğunda Juba, Karam'ın bir elçiyle kendisine mesaj gönderdiğini duyurdu. İlk olarak süt yaratıkla-

rını sağan genç kızlar artık süt aşırmaya son vermeliydi. Bir daha yaparlarsa dayak cezasına çarptırılacaklardı. Bu durum onlara köle oldukları gerçeğini anımsattı. Mesajın diğer yarısında, dört Mahondi kızının genç Hadronlara gönderilmesi isteniyordu. Seçim yapsın diye kimse zorlanmayacaktı. Kızlar beğendikleri erkekleri kendileri seçebileceklerdi. Gebe kaldıkları anlaşılınca, dilerlerse Soy'un yanına dönmelerine izin verilecekti. Kızlar öfkeden küplere bindiler, "Ben gitmeyeceğim," diyenler oldu. Fakat Karam çağrılan kızların adlarını bile vermişti, yaptıkları seçimlere bakılırsa, Hadronlar kızların özelliklerini iyi biliyorlardı. En genç, en iyi huylu ve en kolay hoşnut edilenleri istemişlerdi.

Bu arada Mara Kulelere gitmeye hazırlanıyordu. Juba muhafızlar eşliğinde gitmesi koşuluyla izin vereceğini söylemişti. "Ama dün bu konuda ısrar etmemiştin," diye anımsatan Mara'ya yanıt olarak Juba, "Hadronların seni kaçırmayı tasarladıklarını bilmiyordum," dedi. Mara, "Hadronlar Dann'in hasta olduğunu söyledi. Kulelerde kalıp ona bakmam gerekebilir," diye belirtti. Bu sözler, onu burada istemediğinizin farkındayım, demekti. Juba'nın yanıtı, "Onu buraya getirirsin," oldu. Öyleyse Soydaşlar kendi aralarında Dann sorununu tartışmış, Mara'nın isteğine boyun eğmekte karar kılmışlardı.

Teker-yuvar koltuklardan dört tanesi kapıya geldi. Üçünde milis gücünden ikişer kişi oturmuştu, dördüncüsünde Mara'nın yanında oturacak milis erlerinden biri vardı. Elinde bıçak, yanı başında da kocaman sopası duruyordu.

Bu kez nereye gideceğini çok iyi biliyordu Mara, öğlen olmadan güneybatı kanadındaki tünele geldiler. Altı milis erine, koltuklar ve çekicileriyle birlikte ellerinde silahları hazır beklemeleri buyrulmuştu. Mara, Kulelere tek başına gitmekte direttiyse de, ona eşlik eden adam Juba'nın buyruğu gereği yanından ayrılmayacağını belirtti.

İkisi birlikte tünelin girişinde bir süre durakladılar. İçeriye girmeye korkuyor, bunu da saklamıyorlardı. Tünelin uzunluğu belli değildi: Uzakta görünen küçük, kedigözünün ışığı yolun sonunu gösteriyor olmalıydı. Yüzlerine vuran hava pis kokuluydu. İçeride karşılaşacakları kimseler onları korkutuyordu. Mara kuyrukyağına bulanmış uzun bir sopanın ucunu yaktı, milis eri onu elinden alıp meşale gibi yukarıya tuttu. Mara yanında birinin olmasından şimdi hoşnuttu. Tünelin zeminindeki toprak sertti: Burası epeydir kullanılan bir yerdi. Bir böcek ölüsünün yanından geçtiler, öleli bayağı olmuştu galiba, çünkü siyah ve sarı parçaları sağa sola dağılmıştı. Meşalenin alevi kaba toprak duvarlarla alçak toprak tavanı aydınlatıyordu. Tavandan sarkan ağlarda örümcekler dolaşıyordu, bunlar Mara'nın daha önceden gördüğü canavarlara benzemiyordu, sıradan örümceklerdi, yuvalarını bekliyorlardı. On beş dakikalık yavaş ve adım adım ilerleyen yolculuktan sonra yeniden açık havaya çıktılar, dönüp arkalarına baktıklarında geride artık hiçbir işe yaramayan paslı tel çiti görebiliyorlardı. Güneybatı kanadındaki altı kara kulenin hemen altındaydılar.

Mara adama, "Ana Kule, ikinci kat," dedi ve yan yana yürüyüp kulelerin önünden geçerlerken, tabanlarında biriken tozu fark ettiler, bir taşın ya da ölü bir ağacın çevresini saran kumlar gibi el değmemiş görünüyorlardı. Ana Kule'nin altına vardıklarında, ileride siyah basamaklarla yukarı çıkılan bir giriş olduğunu gördüler. Basamakların köşeleri de kum kaplıydı. Kule'nin girişindeki kapının yarısı menteşelerinden çıkmıştı. Girdikleri uzun bir koridordu, binayı boydan boya geçiyordu. Girişin hemen yanında bir zamanlar insanları üst katlara taşıyan ağırlıklı palanga düzeneği vardı, ama artık kullanım dışıydı. Yukarıya merdivenlerden çıkılıyordu. Onlardan az önce o basamaklardan birileri çıkmıştı, çünkü tozun üstündeki ayak izleri tazeydi. Birinci kata çıktıklarında bu kez

yüksek tavanlı, geniş bir koridor gördüler, kırık bir pencereden içeriye ışık giriyordu. Muhafız bir elinde bıçak, diğerinde sopayla Mara'nın hemen arkasındaydı. "Önde biri olabilir, sen arkama geç," dedi. İkinci kata çıkan merdivenler daha dikti, daha çok basamak vardı. Kimseye görünmeden ikinci kata vardılar. Yine upuzun, bomboş bir koridor çıktı karşılarına, sağlı sollu yaklaşık otuz ya da kırk kapı uzanıyordu önlerinde.

Adam, "Önce ben gireceğim," dedi. "Verilen buyruklar böyle."

Teker teker bütün odalara girip çıkmaya başladılar. Bazı odalarda birkaç dakika öncesine kadar birileri olduğu anlaşılıyordu. Yerlerde boş kaplar, kıvrılıp bir köşeye konmuş yırtık çarşaflar, eski püskü giyecekler vardı. Her şey toz içindeydi. Kimsecikler yoktu. Nereye gitmişlerdi? Muhafız, "Kuzey'e," dedi. "Hepsi Kuzey'e gitmiştir." Havada ağır, mide bulandırıcı bir haşhaş kokusu vardı, biraz da ganya.

On birinci ya da on ikinci denemelerinde –artık sayamıyorlardı– muhafız kapıyı açar açmaz gördükleri karşısında geriledi, bıçağını kaldırıp Mara'ya yol vermek üzere kenara çekildi. "Dikkatli ol."

Mara başlarını duvara vermiş, kımıldamadan yatan üç kişi gördü. Uyuyorlar mıydı... yoksa ölmüşler miydi? İçerideki koku iğrençti; duman ve kusmuk kokusu birbirine karışmıştı. Muhafızın midesi bulandı, biraz kustu, ama sonra bıçağın sapını dişleriyle ısırarak kendini tuttu. Yerdekilere bakan gözlerinde dehşet, korku ve hayret vardı. Mara oradan çıkıp koşarak uzaklaşmaya can atsa da kendini içeri girmeye zorladı. En yakındakine yaklaştı, yüzünü kolunun altına almıştı. Işıktan gözlerini korumak için olsa gerek diye düşündü Mara, derken adamın çok hasta olduğunu fark etti, neredeyse ölmek üzereydi. Güçlükle soluk alıp veriyor, göğsü hırıldıyordu, gözleri yarı açıktı. Uzun aralıklarla soluk alıp verirken her an

tıkanıp kalabilirdi. Mahondi'ydi. İkinci kişinin öldüğü tartışılmazdı. O da Mahondi'ydi; gırtlağında uzun bir kesik vardı, oradan akan kan çevresinde göl olmuştu.

Sonra Mara, yatan kişinin kafa yapısından karşısında kimi bulacağını anladı. Boylu boyunca yatan Dann'in yanına eğildi. Onu döndürdü. Uyuşturucunun etkisiyle bütün duyularını yitirmişti. Yüzü gözü çürük içindeydi. Kol ve bacaklarında morluklar, kuruyup dökülen derisinde yaralar vardı. Gözleri kan çanağı gibiydi. Bütün vücudu irin toplamıştı, sapsarıydı, eti kemiğine yapışmıştı.

"Dann," diye seslendi. "Benim, Mara."

Dann gözlerini açmadan homurdandı. Dudakları kapalı konuşmaya çalışıyordu. "Mara," dedikten sonra mırıldanıp bir şeyler gevelemeye başladı. Sonunda Mara onun, "Kötü adamı öldürdüm," dediğini çıkarabildi.

Azıcık da olsa neşesi yerine gelmiş olarak önce ölmüş olanın, arkasından da ölmekte olanın yüzüne iyice baktı ve ikiz olduklarını gördü. Bunlar kardeşti herhalde ya da eskiden kardeştiler. Dann'in burada bulunmasının nedeni, hapse konmuş olmasıydı, belli ki onu bu adamlar hapse atmışlardı, bir diğer nedeni de küçüklükten kalma, korkunç takıntısıydı.

Dann çocuk sesiyle, "Kötüydü o," diye konuştu. "Mara, o kötü adamdı."

Bir köşede, Dann'in buraya kadar olan yolculukları boyunca sırtında taşıdığı teneke duruyordu, sallayınca içinde az kalmış olan su çalkalandı. Mara o suyu alıp Dann'in pis kokan ağzından boşalttı, Dann dudaklarını uzattı. Dudakları sanki onun bir parçası değil de, suya hasret başka bir canlıymış gibiydiler.

"Ayağa kalkabilir misin?"

Elbette kalkamazdı, Mara'nın böyle demesinin nedeni, karşısındaki zavallı, hasta insanı, atik tetik Dann'le bir türlü bağdaştıramamasıydı. Muhafız bıçakla sopayı Mara'ya verip yüzünü tiksintiyle ekşiterek açlıktan öl-

mek üzere olan delikanlının tüy gibi bedenini kaldırdı. Dann'in yattığı yerin çevresinde kara topaklar, yapışkan haşhaş özü, pipolar, kibritler ve kurutulmuş torbalarca yeşil yaprak vardı. Mara el çabukluğuyla kibritleri alıp cebine sakladı. Muhafız tuhaf gözlerle onu süzüyordu: Kibritsiz kalmanın anlamını nereden bilsindi?

Gözleri loşluğa alıştığı için çevresini şimdi daha iyi görebilen Mara, başını ölmek üzere olan adama çevirdi. Muhafız, "O sabaha sağ çıkmaz," diye belirtti. Aslında adam çoktan ölmüşe benziyordu, hiçbir canlılık belirtisi yoktu.

Böylece Mara, kollarında Dann'i taşıyan muhafızla birlikte koridordan merdivenlere, oradan aşağı birinci kata, yeniden aşağı inip giriş katına döndü. Yol boyunca uyuşuk duran Dann gözlerini açmıştı. Merdivenlerin başında muhafız soluklanmak için onu yere bırakınca, "Su, su," diye inledi, Mara ona tenekenin dibinde kalan bütün suyu içirdi, zaten biraz ayırmasına fırsat kalmamıştı. Kule'nin dışında, Dann'in yüzünü gizlemek için koluyla kapaması Mara'yı biraz olsun yüreklendirdi, demek ki o kadar gücü vardı. Tüneli geçtiler, bu kez meşale Mara'nın elindeydi. Çıkışa az kala karşıdan gelen iki kız gördüler.

Mara, "Herkes nerede?" diye sordu.

Kızlar korkudan kaskatı kesildiler; ya Mara'dan korkmuşlardı ya da elindeki bıçakla sopadan; sırtlarını toprak duvara yapıştırıp kaldılar.

"Kimse kalmadı mı?"

"Kalmamız için bir neden mi var? Ne için? Bugün öğleden sonra buradan yolcuyuz." Sözlerini bitirir bitirmez tabana kuvvet koşmaya başladılar. Koşarlarken, "Mahondi casusları," dedikleri işitildi. "Casus onlar."

Koltukta Mara, Dann'i yanına oturttu, onu taşıyan muhafız da karşılarına geçti. Dann inliyor, gözleri kayıyordu. Koltuk hareket ettikçe midesi bulanıyordu. Dört koltuk Mahondi mahallesine girdi, çekiciler ağır adımlarla yürüyordu, çünkü üç kişiyi birden çekmek yorucuydu.

Orphne'nin evine geldiklerinde Mara durmalarını söyledi. Dann burada inecekti. Soy onu böyle görsün istemiyordu. Muhafız Dann'i kucağına alırken, dört çekici gözlerini ona diktiler; tanımışlardı. Hem onların hem de muhafızların Dann'in üzerindeki gözlerinde hükmünü verecek yargıç misali mesafe koyan, suçlayan bakışlar okunuyordu. Onlara göre, Dann ölecekti. Genç erkekler, aynı durumda olmadıklarından hoşnut, başlarını çevirdiler, çekiciler koltuklarına, muhafızlar kışlalarına doğru uzaklaşırken, ölümün soğuk soluğundan uzaklaştıklarına seviniyorlardı.

Mara, Dann'i taşıyan muhafıza onu bir yatağa yatırmasını söyleyip teşekkür etti. Muhafız işi biter bitmez koşarak oradan uzaklaştı. Orphne sağlık odasında şifalı karışımlarını hazırlıyordu; Mara kadını alıp Dann'in yanına götürdü. Orphne, Dann'in elini tuttu, havaya kaldırdı, ama kol cansızmışçasına pat diye yana düştü. "Demek ünlü Dann bu!" derken, beyaz, volanlı elbisesi ve saçına tutturduğu kırmızı çiçeğiyle başka bir dünyadan gelip o odaya düşmüş izlenimi veriyordu.

"Seni ilk gördüğümde bundan pek farkın yoktu," diyerek gidip keskin kokulu içecekten getirdi. "Haydi başlayalım," dedi. İki kadın Dann'i aralarına alarak hepsini içirdiler; başlangıçta ağzına dökülen sıvıyı yutamayıp boğulacak gibi olan Dann sonunda azar azar içmeye başladı. Orphne, "Aferin," diyerek ona destek veriyordu.

Biraz sonra beyaz elbisesini çıkarıp uzun, fırfırlı, beyaz külotuyla kaldı, iri memeleri özgürce sallanıyordu. Mara'yı da uyardı: "Üstünün başının batmasını istemiyorsan sen de soyun." Mara da üzerindekileri –Meryx'in giysilerini– çıkardı. Gözlerini imrenerek baktığı Orphne'nin memelerinden alamıyordu, kendininkilerse göğsünde belli belirsiz duran tümseklerdi. Mara'nın bakışlarını fark eden Orphne onun dikkatini toplaması için, "Seni ilk gördüğümde onlar da yoktu, şimdi yardım et de kaldıralım," dedi.

Bilincini yitirmiş delikanlıyı kaldırıp yan odaya taşıdılar, sonra da fazla derin olmayan bir küvete yatırdılar. Orphne, Dann'in üzerine içi bitki özleriyle dolu güneşte ısınmış ılık su döktü. Dann kir pas içindeydi, ama bir yıl önce ikisi birlikte tepeleri aşıp Chelops'a geldiklerindeki kadar değil elbet. Küvetteki su kısa sürede leş gibi olmuş, içi kan ve yara kabuklarıyla dolmuştu. Vücudu ortaya çıkınca bıçak yarasına benzeyen zincirleme kesikler gördüler, sanki belini süs olsun diye ya da dinsel inançları gereği özellikle kendi kesmişti. Hepsi kızarık ve kötü izlerdi. Derinin altındaki yuvarlak, yassı kabarıklıklara bakan Mara ansızın ne olduklarını anladı, elleriyle yaraları yoklayan Orphne'ye, "Yok, sıkma," diye bağırdı. Dann altın paraları koyacak en güvenli yer olarak kendi bedenini seçmiş, etini yarıp içine saklamıştı. Neler olup bittiğini anlamayan Orphne kaşlarını kaldırmış açıklama beklerken, Mara gözyaşlarını zor tutarak, "Anlatacağım... açıklayacağım," dedi.

Dann'i yıkadıkları banyo suyu yakıcı güneşin altına dökülerek içindeki pislikler sıcaktan kavrulmaya bırakıldı, bu arada delikanlı gözleri kapalı, kımıldamadan yatıyordu, üzerine biraz daha ilaçlı su dökülüp yüzü, gözü silinirken, saçlarını yıkamak için başı tutulurken bile kımıldamadı. Kurulayıp yatağa yatırdılar. Orphne, pençeden pek bir farkı olmayan tırnaklarını kesti, kuruyan derisini yağla ovaladı, irinli dişetlerinin üstünde sallanan dişlerine baktı. Çok önce değil, yakın zamana dek Mara'nınkiler de öyleydi. Ama şimdi inci gibi bembeyaz ve sapasağlam olmuşlardı, Mara dişleriyle gurur duyuyordu, pek yakında Dann'inkiler de öyle olacaktı.

"Demek ünlü Dann bu," dedi yine. "Sana benziyor ya da iyileşince benzeyecek." İriyarı, gücü yerinde, koca memeleriyle her yerinden sağlık fışkıran, yüreğinden iyilik taşan kadın ayakta durmuş hastasına bakıyordu; gördüğü hoşuna gitti, çünkü delikanlının yüzüne biraz renk gelmeye başlamıştı, gidip cicili bicili beyaz elbisesini giydi, saçına da

kaktüs çiçeğini yerleştirdi. "Mara bundan sonra olacaklar hoşuna gitmeyecek, bence gitsen iyi olur," diye uyardı.

"Hayır, kalıyorum."

Orphne, Dann'i pamuklarla sardıktan sonra her yanına ipler dolayarak onu yatağa bağladı, üzerine de sıcak nedeniyle her yanından fışkıran terini çeksin ince bir kumaş parçası örtüp yatağın ucuna oturdu. Sonra Mara'ya dönerek, "Aldığı uyuşturucuyu içinden çıkaran birini hiç görmüş müydün? Görmedin mi? Peki, ben seni uyarmış olayım," dedi.

Mara tuniğiyle pantolonunu yeniden giyip bir köşeye oturdu. Sanki Dann benim burada olduğumu bilmiyor diye düşündü, belki de biliyordur.

Dann bir süre uyudu ya da bayıldı, belki ikisi birden. Sonra inleyip titremeye başladı, iplerinden kurtulmaya çalıştı; bütün vücudu kasıldı, dişlerini sıkarken çenesi kilitlendi, gözleri yuvalarında kaydı, ama bütün bunlar olurken hep baygın gibiydi, bundan dolayı da ona bakmanın, düşünde bir saldırganla boğuşan ya da suyun altında can çekişip boğulmakta olan birini izlemekten pek farkı yoktu. İnsanın tüylerini ürperten görüntüler karşısında, Mara onu çözüp küçükken yaptığı gibi kollarına almak, yoldan toplanan kemikler kadar hafif bedenini kaldırarak onunla birlikte kaçıp gitmek, onu saklayıp gizlemek istedi – fakat bu konudaki ustalığıyla onu iyileştirecek tek kişinin Orphne olduğunun, kendisinin de sessizce oturup izlemesi gerektiğinin farkındaydı.

Önce Juba geldi, Dromas da yanındaydı, sonra Candace'le Meryx, derken birbiri ardına bütün Soy ne olup bittiğini görmeye, Orphne'nin evine koştu; Mara, onların bakışlarının da Dann'i buraya getirdikten sonra tabana kuvvet kaçan muhafızlarla çekicilerden pek farklı olmadığını düşündü, yolda ölmek üzere olan süt yaratığıyla karşılaştığında o da böyle bakmış olmalıydı. Neyse ki hayvancağız ölmeyecekti, çünkü kadının biri ona su vermişti; Dann de ölmeyecekti.

Meryx akşamleyin yeniden geldiğinde, Orphne'yi Dann'in başında uyanık otururken, Mara'yı da sandalyesinde uyuklarken buldu. Mara'yı kaldırıp yatağa götürmeye çalıştı, ama kız Dann'in ellerini sımsıkı tutmuştu. Orphne, yapma, dercesine başıyla Meryx'e işaret edince, genç erkek bir süre ayakta durup Mara'nın saçlarını okşadı, Orphne de kuru bir gülümseyişle onları izledi. Meryx, Mara'nın alnına bir öpücük kondurup yatmaya gittikten sonra Orphne, Mara'nın onun dolgun bedenine ve iri memelerine nasıl imrendiğini anımsayarak mırıldandı, "Ama senin sevgilin var, benim yok."

Gece boyunca Dann'e uyutucu ilaçlar ve şuruplar içirdi; ama Mara'ya da açıkladığı gibi delikanlının içine girenin çıkması gerekliydi, bu yüzden de Orphne yanı başında bulundurduğu kabı, o an gelince Dann'in altına sürdü. Sonra üstünü başını temizlemesi gerekiyordu, ama ilk dokunuşta delikanlı çığlığı basıyordu. Orphne onun bacaklarını iki yana ayırdı. İki kadın eğildiklerinde gördükleri karşısında donup kaldılar: Anüsün çevresi kapkara, yemyeşil ve masmavi olmuş, anüsün kendisi de sarkmış ve kanıyordu. Mara hiç böyle bir şey görmemiş, aklına bile getirmemişti; ama Orphne biliyordu. "Gençken hoşlarına gider, ama yaşlandıklarında kakalarını tutamayacaklarını bilmezler," diye açıkladı.

"Yaşlanmak mı?" diyen Mara bu kibar insanlarla karşılaştırıldığında bambaşka bir yaşam sürdüğünü hissettiği anlardan birini yaşıyordu yine. "Sence hangimiz yaşlanacak kadar uzun yaşayacağız?" diye sordu.

Dann'e merhem süren Orphne, "Ben," diye yanıtladı. "Bilge bir yaşlı kadın olacağım. Ünlü bir otacı. Hadronlar bile bana saygı duyacak ve benim yöntemlerime başvuracaklar."

"Şimdi de öyle değil mi?"

"Küçük hastanem de en az bunun iki katı büyüklüğünde olacak ve gençleri otacı olmak üzere eğiteceğim."

Orphne sakin sakin yerinde otururken Mara'ya gülümsedi, kendine olan inancı bakışlarından belliydi, ama aynı bakışlarda azıcık da olsa bir kuşku belirtisi seziliyordu.

Bir süre ne diyeceğini bulamayan Mara sonunda, "Biliyor musun?" diye konuştu. "Burada önemli bir şey öğrendim. Ne olduğunu bilmek ister misin?"

"İsterim herhalde," diye yanıt verirken Orphne'nin gülümseyişi, işte yine başlıyor, der gibiydi.

"Birine gerçek olan bir şey söylersin, ama eğer benzeri bir deneyimden yoksunsa seni anlamaz. Orphne, sana 'eğer paran yoksa hiçbir şey satın alamazsın' deseydim, sen de 'elbette öyle' diyerek bana katılırdın."

Orphne kahkahalarla yanıtladı, "Kuşkusuz."

"Fakat her biri bir ev satın almaya ya da hava kaydıracıyla üç saatlik yolculuk yapmaya yetecek olan altınlarla dolu bir kesenin olması, günlerce yol yürümeden mesafeleri kat etmek anlamına gelir deyince anlamıyorsun. Ya da bir teklik paran yoksa, ne bir somun ekmek ne de kibrit alabilirsin deyince."

"O zaman sen de altını bozdurursun. Bu neden sorun olsun ki?"

"Sorunun ta kendisi bu."

Ertesi gün Dann yine sarsıntılar geçirip çığlık çığlığa bağırarak, afyon dilenmeyi sürdürdü, Orphne de onu bağlı tutarak üzerine titremeyi. Akşam olunca Dann öyle yorgun düşmüştü ki, Mara'ya verdiği güçlü uyku ilacından Orphne ona da içirmek zorunda kaldı. İçinde biraz ganya ve afyon vardı. Mara, "Ama bu yaptığın iyileşme sürecini uzatıyor," diye sızlandı. Orphne de açıkladı: "İçinde çok az afyon var. Bu onu yatıştırmaya yeter. Kişiyi alışık olduğu maddeden pat diye uzaklaştırabilirsin, ama Dann kadar zayıf düşmüş biri için bu sakıncalı sonuçlar da doğurabilir."

Böylece Dann'in derin uykuya dalması sağlandı, Mara da Meryx'in yanına gitti; genç adam onu sanki sonsuza dek elinden yitip gittiğini sandığı bir hazineyi bulmuşçasına bağrına bastı.

Günler böyle geçti, Mara'yla Orphne, Dann'i yeniden yaşama döndürmek için ellerinden geleni yapıyor ve yavaş yavaş başarıya ulaşıyorlardı. Gece olunca Meryx, Mara'yı yanında istiyordu.

Sonunda Dann kendine geldi, hâlâ gücünü toplayamamıştı, ama bilinci yerindeydi. Mara ona neden Kule'de o kadar uzun süre kaldığını sordu.

Konuşurken çok uzun zaman öncesinde, geçmişte kalmış olaylardan söz eder gibiydi. Gözlerini tavandan ayırmadan anlatıyor, sanki yaşadığı sahneleri orada görüyordu; karşısına geçmiş, ellerinden tutan Mara'yla Orphne'ye bakmıyordu bile.

Kulelerde yaşayanlar olduğunu haber alınca erkek kölelerin kaldığı kışlalardan kaçtığını söyledi. Orada çoğu Mahondilerden oluşan, ama aralarında Hadronlar ve diğerlerinin de bulunduğu kaçak köleler çetesine katılmıştı. Kule'de kadınlar da kalıyordu, ama tecavüz edilmek korkusu onları kapalı bir grup yapmıştı. Tek başına hiçbir kadın sağ kalamazdı. Dann'in çetesi tarlalardan çaldığı yiyeceklerle yaşıyordu, elbet bir de aracıların yardımıyla ambarlardan aşırdıkları afyon vardı. Kulik'ten söz açtı. Dann başlangıçta uyuşturucuyu yiyecek bulmak amacıyla satmış, ama sonra kendisi de kullanmaya başlamıştı. Birdenbire durakladı, kesik kesik konuşmaya başladı: "Kötü bir adam vardı," diye anlatırken sanki konuşan küçük Dann'di. "Çok kötü bir adamdı," diye sızlandı.

"O adam Dann'i dövdü."

İşte yine aynısı olmuştu: Zihni kaldırılamayacak kadar ağır olan acı gerçeği kabul etmek istemiyordu. Mara, "İki kişi değiller miydi?" diye sordu.

"İki? İki mi?" diye geveledi, Dann gözleri fırıldak gibi bir sağa dönüyordu, bir sola; aslında anılarından kaçıyordu.

Mara her şeyi göze alarak sormaya karar verdi: "Kule'ye gelip de seni bulduğumda, yanında iki adam vardı. Biri ağır hastaydı, ölmek üzereydi. Öteki de ölmüştü. Boğazı kesilmişti."

Dann, "Hayır, hayır," diye haykırıp bağlı olduğu iplerden kurtulmaya çalıştı. Orphne, başıyla Mara'ya susmasını işaret edip yatıştırıcı bir içecek getirdi.

Dann yeniden uykuya dalarken Mara başucunda oturmuş o ilk geceyi, iki adamın tek bir adama, "kötü olan" adama dönüştükleri ânı aklına getirmemek için hep direndiğini düşünüyordu. Şimdi yine bir adam vardı. Dann onu öldürmüştü, ama bunu da anımsamayacaktı.

Kule'de geçen günlere dönmek Dann'i yeniden geriletmişti. Çocuksu davranışlar sergiliyor, çocuk sesiyle konuşuyordu; çok geçmeden böyle davranmayı bıraktı ve bilinci yerine geldi, ama belli ki her iki kadından da çok uzaklarda, acılar içinde yatarken, onlara bakıp gördükleri karşısında şaşırıyordu. Mara, onun yanı başında oturup, cicili bicili giysilerimizle ona iyi davranıyor, gülümsüyoruz, baksana ben bile saçına çiçek taktım diye düşündü. Ona düş gibi geliyor olmalıyız.

Çok geçmeden Orphne'nin bir hastası daha oldu. Ida'yı getirdiklerinde kadıncağız, bebeğim kuraklık hastalığına yakalanıp öldü diye dövünüyordu, oysa bebek sapasağlamdı, doğan diğer iki bebekle birlikte küçük çocuklara yıllardır özlem duyan bütün Soy üyelerinin elinde el bebek, gül bebek şımartılıyordu.

Ida'yı, Dann'in yanındaki odaya koydular, Orphne onunla ilgilenirken Mara da Dann'in sağlığına kavuşmasını bekliyordu. Delikanlı neredeyse toparlanmıştı.

Ama karanlık düşlerden çıkarcasına acılı oluyordu bu, gözleri hortlak görmüş gibi bakıyordu. Mara onu yatağın-

da doğrulmuş otururken yakaladı, başını eğmiş, toplarıyla kamışının arkasına bakıyordu, yaraları geçmişti, etleri artık sarkmıyordu. Yine de çirkin bir görüntüsü vardı, Dann tiksinerek yüzünü buruşturdu, koluyla yüzünü kapatıp bir süre öyle yattı, Mara'yla yüz yüze gelmek istemiyordu.

Dört kızın Hadronlara gidişinin üzerinden dört aydan fazla zaman geçmiş, üçü gebe kalmıştı. Juba onları görmeye gitti, dördü de iyi ve mutluydu. Artık Hadronların iğrenç olduklarını düşünmeyi bırakmışlardı, ikisi sevgilileriyle birlikte kalmaya bile karar vermişti. Çok geçmeden dört kız daha Hadronlara gitti ve oradaki Mahondilerin sayısı altıya çıktı. Avlu eski neşesini yitirmiş, boş kalmıştı, kızların yarısı yoktu, kalanlardan biri gebeydi, ama babası Hadron'du. İşleri yapacak yeterli sayıda insan olmadığından Mara yemek pişiren kölelere mutfakta yardım ediyordu, tarlalara gitmesi sakıncalı olabilirdi, belli mi olurdu, Hadronlar onu yeniden kaçırmaya kalkabilirdi. O gebe değildi. Meryx acıklı ve hüzünlü bir sesle, "Juba'yla yatmamışsın," dedi, zaten son günlerde hangi konuda konuşursa konuşsun, sesi hep aynı havada çıkıyordu. Mara'nın yanıtı da "Sana söylemiştim" oldu.

Dann ayağa kalkmıştı artık, kızlarla arkadaşlık etmeye avluya gidiyordu; başından geçenleri tam olarak bilmeseler de bu üzgün, gözleri fıldır fıldır dönen, sessiz delikanlıda onları tedirgin eden bir tuhaflık vardı. Bunun üzerine Dann günlerini büyük odada otururak geçirmeye başladı. Bu arada bir değişiklik olmuştu. Candace duvardaki haritanın üstündeki perdeyi artık açık tutuyordu. Mara ona gidip öğrenme tutkusuyla yalvarmış, haritaya bakmasına izin verilmesini istemişti. O kadar sık gidip başına oturuyordu ki, çok geçmeden perde kapanmaz olmuştu. Dann de duvarın önüne geçip düşüncelere dalarak bazen saatlerce oturduğu yerden kalkmıyor, işi olmadığı zaman Mara da ona eşlik ediyordu.

Ida'nın sağlığı iyiye gidiyordu, ama herkesi ve her şeyi suçlamaktan geri kalmıyordu; mutsuzdu. Kira'ya duydu-

ğu öfkeyi kusuyor, Hadronlar onu istemeyip gebe bırakmadılar diye yakınıyordu. Bir gün Dann'i hırsızlıkla suçladı; aynı gün delikanlı belindekilerden başka, çuvalının dibine gizlediği altın paraların yerinde yeller estiğini fark etti. Ida insanın yüreğine sıcaklık veren, iç gıcıklayıcı parlak nesneleri önüne dizmiş oynuyordu. On bir taneydiler. Parmaklarını aralarında gezdirirken gülücükler saçıyordu, sanki çil çil altınlar kendisine mutluluk aşılıyordu.

Mara, Dann'e belinin çevresine gömdüğü altın paraların ona rahatsızlık verip vermediğini sordu, aldığı yanıt, eğer kafayı onlara takarsan, elbette rahatsızlık duyarsın, oldu.

"Belki Orphne'den aynı işlemi bana da yapmasını isterim."

Bu konuşma sırasında yanlarında bulunan Orphne, "İsteğin karşılıksız kalır," diye kestirip attı.

Dann, Mara'ya, "Onları kıçımıza ya da senin apış arana saklamamamız gerektiği konusunda yerden göğe haklıymışsın. İlk baktıkları yer oralar oluyor," diye açıkladı.

Orphne bozulmuş, bayağı canı sıkılmıştı, yalvaran gözlerle onlara bakıyordu. "Sevgili Dann," dedi. "Çok *sevgili* Mara!"

Odadan çıkıp da iki kardeş baş başa kalınca, Mara, "Onların yanında konuştuklarımıza biraz dikkat etmeliyiz. Bizi anlamıyorlar," dedi.

Orphne elinde tohum kabuklarından yapılma bir kolyeyle çıkageldi. Büyük, kahverengi, yassı kabukların her birine bir altın para sığardı. Ama Mara'nın boynunda sallanan bu ağır gerdanlığın meraklı bakışları üzerine çekeceği de bir gerçekti. "Üstelik yolculuğa çıkarken kimin kolye taktığı görülmüş ki?"

Dann, Mara'nın memelerinin altındaki para kuşağını işaret ederek, "Hepsini tek bir yerde mi tutacaksın?" diye sordu.

"Bilmem, başka nereye koyabilirim ki? Saçlarım çok kısa."

"Ayakkabılarına ne dersin? İş yaparken giyilen şu ağır Mahondi ayakkabıları var ya, birkaçını topuklarına sokamaz mıyız?"

"Ayakkabıyı kaybetmek işten bile değil. Ya da birisi çalarsa?"

"Bence en iyisi bıçağımı taşıdığım cebin en altına koymak."

"Evet. On bir para orada belli bile olmaz."

"Ama önce onları Ida'dan geri almalıyım."

Orphne söze karışıp, "Kafayı üşüttü, azıcık. Onu neşelendirip kandırman gerek," diye öğütledi.

Dann, "Sana bir bıçak bulacağım Mara," diye açıkladı. "Sen de yanında iyi bir bıçak taşımalısın."

Delikanlı bir an önce yola çıkmaya can atıyordu; Mara'ysa Orphne'nin desteğini de alarak henüz yeterince güç toplayamadığını söylüyordu.

Kısa bir süre sonra ikisi Chelops'a geldiklerinden bu yana yaşanan ikinci kuru mevsime girdiler. Dışarıda toz fırtınası koparken süt yaratıkları artık ağıllarında kalmaktan hoşnuttu.

Larissa, "Kasabada ayaklanmalar olacak," diye belirtti: "Halka yine yiyecek kısıntısı uyguluyoruz." Hepsi kasaba halkının oradan ayrıldığını, çoğunun gitmiş olduğunu bilseler de, Mahondilerin hiçbiri bu gerçeği kabul edemiyordu.

Hadronların kendilerine seçtikleri on iki genç kızdan onu gebe kalmıştı, bunların altısı bir zamanlar düşmanları diye gördükleri erkeklerle yaşamayı seçmişlerdi.

Mara kendisine çok bol gelen bir elbiseyle sokağa çıkıyor, beline de kuşak bağlamıyordu, çünkü dört ay önce Hadronlara gebe olduğunu söylemişti.

Dann yola çıkmaları konusunda ısrar ediyor, kuraklık mevsimi Chelops'un dışındaki yaşamı iyice kurutup emmeden oradan ayrılmaları gerektiğini söyleyip duruyordu. Bunu Mara da biliyor, ama Meryx'i bırakıp gitme

düşüncesi yüreğini sızlatıyordu. Yine de gitmeliydi. Dayanamasa da gidecekti.

Juba, Efendi Karam'ın huzuruna çağrıldı, kendisine yeni doğan Mahondi bebeklerinin sağlığı soruldu. Konu açılmışken, Mara nasıl diye de soruldu. Gebeliği nasıl gidiyordu? Sağlığı yerinde miydi?

"Çok iyi," diye yanıt veren Juba, biraz böbürlenmeyi de ihmal etmedi.

İşte bu bardağı taşıran son damla oldu: Bir an önce oradan ayrılmaları gerekiyordu.

Mara ile Dann'in son gecelerinde bütün Soy, yeni doğan bebekler ve onların bakıcılarıyla toplantı odasında bir araya geldi. Mara'yla Meryx, Mara'nın ne zamandır çuvalının dibinde taşıyıp gözü gibi baktığı harika giysileri giymişlerdi, oradakilere sorarsanız, sanki düğün geceleriydi. Herkes bir kez daha giysilerdeki işçiliğe, güzelim kumaşa hayran kaldı; daha önce böyle bir şeyi düşlerinde bile görmemişlerdi. Biri giysilerin bir kolundan tuttu, biri işlemelerini inceledi, bir başkası kumaşın desenlerinden gözlerini alamadı...

Ida, Mara'nın elbisesine yapışarak, "Bana ver, onu ben istiyorum," diye tutturdu.

"Alamazsın," diye karşı çıkan Dann oldu. Arkasından da, "Altınlarımı da ver. Onları geri istiyorum," diye çıkıştı.

Ida somurtup ofladı, Dann'i süzerek, "Bunları Ida istiyor. Ben istiyorum. Onları sana vermeyeceğim," diye kafa tuttu.

Dann, Ida'nın başında dikilip sesini yükseltti: "Onları geri ver. Hemen. Ida iki büklüm kıvranıp çocuklar gibi, "Yo, hayır, olmaz," derken Dann bıçağını çekip kadının gırtlağına dayadı: "Onları geri ver, yoksa..."

Kadın ağlayıp sızlayarak göğsüne gizlediği altın para kesesini çıkardı, Dann bir çırpıda keseyi elinden kaptı.

Herkes donup kalmıştı, Mara bile. Kızgındı ama Dann'in içini kemiren kaygıları da biliyordu. Gidip onun yanında durdu.

Dromas, "Bu yalnızca bir oyundu," diyerek Dann'i azarladı. "Ida onlarla oynuyordu, o kadar."

"Öyleyse bizim yaşamımızla oynuyordu."

Herkesin neşesi kaçmış, toplanmanın hiçbir amacı kalmamıştı. Bir anda herkes odadan çıkıp gidebilirdi. Mara, Candace'e, "Şu senin duvarı açsana, anlatmak istediğim bir şey var," diyerek dikkatleri kendine çekmeyi denedi.

O akşam duvardaki perde çekilmiş, harita gizlenmişti, Candace göstermeye pek istekli değildi. Fakat Mara başından ayrılmayıp ısrar edince kalkıp perdeyi açmak zorunda kaldı. Orada ne olduğunu hemen herkes görmüştü, ancak Mara hiçbir şey anlamadıklarını biliyordu. Haritayı kendileriyle ilgili olmayan, ama her nedense Candace'in değer verdiği eski bir nesne olarak görüyorlardı. Bütün Soy duvara bakmak üzere yüzünü o yana döndü. Candace, lambaları haritayı aydınlatacak biçimde duvara yaklaştırdı. Mara, ileride ne zaman Chelops'u düşünse bu sahne gözünün önünde canlanacak, aklından çıkmayacaktı. Odada yirmi kişi kadardılar. Göz okşayıcı renkte giysileri, omuzlarına sallandırdıkları saçlarıyla kadınlar önde, sarı ev giysileriyle erkekler arkada, gözlerini dört açmış bakıyorlardı, bütün bu renkler yüzlerinde dalgalanıyor gibiydi; bütün bu görüntü lambaların ışığında parıldayarak kayıyordu.

İlkin baktıkları resmin bazı yerlerinin beyazla kapatıldığını sandılar, çünkü üst yarısı boydan boya bembeyazdı. Karşılarında asılı ya da çevrili beyaz boşluğun altında, mavi zemin üzerinde yer yer renkli şekiller vardı. Resmin alt yarısı masmaviydi, aralara da daha büyük renkli şekiller yerleştirilmişti, ikisi çok büyüktü ve birinin üzerinde İFRİK yazıyordu. Harita usta ellerin ürünü değil-

di: Mara'yla Meryx'in üzerlerindeki giysilerin yapıldığı dünyadan farklı bir yerden geliyordu. Beyaz deri üstüne rasgele boyanmıştı, bütün resme bakarken ek yerlerini göz ardı etmek, hesaba katmamak gerekiyordu.

İfrik'e benzeyen dıştaki büyük şekil Güney İmrik'ti. Her ikisi de beyaz üzerine özensizce çizilmiş, kasabalar noktalarla belirtilip adları yazılmış, ırmaklarsa siyah çizgilerle gösterilmişti.

Daha önce bu odada, Candace ve Dann ile birlikte bazen saatlerce oturmuş olan Mara, haritada görünenlerin açıklanmadan kavranamayacağını iyi biliyordu. Candace isteksizce söz alıp ağır ağır konuşmaya başladı, hemen her sözcüğün arkasından duraklıyordu:

"Gördüğünüz bu beyaz buzu simgeliyor, hiçbirimiz buz görmedik. Su çok soğuduğunda buza dönüşür, kaskatı, bembeyaz kesilir, tıpkı kaya gibi. Bütün buralar buz ve karla kaplı..." Parmağıyla beyaz yerleri işaret ederken duvar boyunca ağır adımlarla ilerledi. Sonra parmağını alt yarıya götürdü: "Dünyanın bu küresinde buz yoktur. Biz burada yaşıyoruz. İfrik." Arkasından parmağını İfrik'in ortasındaki siyah noktaya kaydırıp, "İşte şuradayız. Burası Chelops," dedi. Bunu duyanlar iç çekip homurdanmaya başladılar, çünkü dünyanın üstünde küçücük bir yerdi. "Dünya deyince, onu haritada göründüğü gibi yassı bir yer olarak düşünmemeliyiz. Dünya yuvarlaktır. Böyle." Bu noktada anlatmayı kesip, "Bir dakika bekleyin," dedi. Duvardaki haritanın altında bulunan oyuğa uzanıp içinden çok büyük, yuvarlak bir şekil çıkarıp masanın üstüne koydu. Süt yaratıkları için yetiştirilen sukabaklarından biriydi bu. Yüzeyi düzleştirilmiş, beyaz tebeşirle sıvanmış, haritada verilen bilgiler üzerine aktarılarak zemin için mavi, sınırlar içinse siyah kullanılmıştı. Ancak sukabağından yapılma yerkürenin üzerinde üst yarıyı kaplayan beyaz tabaka bulunmuyordu.

Candace yerkürenin en tepesine parmağını koydu. "Bakın," dedi. Beyaz bir kapak gördüler. "Buz," diye belirtti Candace: "Azıcık buz, dünyanın tepesinde. Bir o kadar da en altında var. Bir zamanlar dünya böyleymiş –diyelim yirmi bin yıl ya da daha da önce– burada ne kar ne de buz varmış." Yeniden haritaya dönüp elini beyazlıklarda gezdirdi. "Sıcakmış. Bütün buralarda..." Bir kez daha beyazlığı işaret ederek duvarın bir ucundan diğerine harita boyunca yürüdü. "Hiç buz yokmuş, kentler varmış ve çok kalabalık nüfuslar yaşarmış. On beş bin yıl boyunca bu bölgede buz bulunmadığını ve aynı süre boyunca da uygarlıklar yaşadığını düşünüyorlar. Bizim bilebildiğimiz herhangi bir uygarlıktan çok daha ileriymişler. Sonra iklimler değişmiş, buzlar inmiş ve her yanı kaplamış..." Parmağıyla işaret etmeyi sürdürerek yürüdü: "Kentlerle uygarlıklar buz tabakalarının altında kalmış. Bizim için bugünkü 'dünya' burası..." diyerek elini buz diye gösterdiği alanlardan çekip İfrik ve Güney İmrik denilen iki büyük şeklin üzerine getirdi: "Ama eskiden dünya böyleymiş..." dedi. Yerküreyi temsil eden sukabağını gösterdi.

Aynı şaşkınlığı kendi de yaşadığı için Mara, orada bulunan herkesin uçsuz bucaksız büyüklükleri anlamaya çalıştığını biliyordu. Bir yandan da küçüklüklerle boğuşuyorlardı. İfrik'e bakıp onu kocaman bir yer diye düşünüyorlardı, çünkü Chelops denilen noktayı görüyorlardı; beyazlığın altında bulunan, Candace'in İnd dediği ve pek çok insanın yaşadığı –ya da öyle olduğu sanılıyordu, belki de geçmişte öyleydi– küçük üçgen şekle bakıp sonra gözlerini yeniden Chelops denilen, Candace'in parmaklarıyla sınırlarını çizdiği, Hadron'un merkezindeki kendi dünyalarına çeviriyorlardı: İfrik adı verilen şu büyüklüğün ortasında küçücük bir şekilden ibaretti.

"Buralar hiç buzla kaplanmamış," diye anlatıyordu Candace. "İfrik buzla hiç tanışmamış. Güney İmrik de buzu hiç

görmemiş. Burada da iklimler değişmiş, ama asla buz olmamış. Ya da böyle olduğuna inanılıyor. İnd için de aynısı geçerli ve..." Parmağı İnd'in doğusuna, beyazlığın altında sağa sola dağılmış kalın renkli saçaklarla noktaları gösteriyordu: "Adalar," diye belirtti. "Hiçbirimiz deniz görmedik, büyük olasılıkla da hiç görmeyeceğiz. Aranızda bu sözcüğü duymayanlar bile olduğunu biliyorum. Deniz sudur. Tuzlu su. Dünya yüzeyinin çoğu sudur." Yeniden kocaman sukabağına dönerek üzerinde ne kadar çok mavilik olduğuna işaret etti.

"Sen bütün bunları nereden öğrendin?" diye soran kızlardan birinin öfkesi sesine yansıdı. Mara bu öfkeyi de iyi bilirdi: İnsanlara, kendi fikirlerini ya da dünyalarını tehdit eden çok fazla bilgi verildiğinde öfkelenirlerdi.

"Hepsi kum kitaplıklarında vardı. Bilgelerimiz hepsini bilirdi," diye açıklayan Candace sonra Mara'ya dönüp, "Galiba söylemek istediğin bir şey vardı," dedi.

Mara duvara yaklaşıp kimi kızgın, kimi isteksiz gözlerle bakan insanların yüzünü teker teker inceledi. Bütün bunları öğrenmeye istekli değillerdi. "Her şey çok çabuk olup bitmiş. Candace bana böyle anlatmıştı. Bunlar..." Küreyi ve kürenin hem tepesinde hem de altında yer alan minik kapakları işaret ediyordu: "On beş bin yıl önceymiş. Ardından buzlar gelmiş, yüz yıl kadar kısa bir sürede hızla her yanı kaplamış."

Kızlardan biri, "Hızla mı?" diyerek alay etti. Daha on yedisindeydi. Onun için yüzlerin, binlerin ve on binlerin hiçbir anlamı yoktu; büyüklerin boyundan büyük sözler etmesinden başka bir anlam taşımıyordu anlatılanlar.

Mara, "Bu karaların olduğu yerde başlamış..." derken kürenin kuzeyini gösteriyordu, "...orada insanlar, kasabalar ve bol bol yiyecek varmış, ancak hava çok soğuduğundan tüm bölgeyi boşaltmak zorunda kalmışlar, çünkü buzların geldiğini biliyorlarmış. Buysa..." şimdi de

az önce kendisiyle dalga geçen kıza bakarak, "on yedi yılın iki katı kadar bile sürmemiş," diye vurguladı.

Kız gözyaşlarını tutamayıp hıçkırarak ağlamaya başladı.

"Böyle olaylar çok çabuk yaşanabilir," diye uyardı, âdeta yalvarıyordu: "Düşünün hele, bütün bunlar, bütün bu bölgenin tamamı, üst yarısı, yaşanası bütün güzel ve iyi yerler buzla örtülüvermiş." Bir yandan da küreyi yavaşça çeviriyordu.

Herkes tedirgin olmuştu, gözlerini kaçırırlarken tasaları yüzlerinden okunuyordu, oflayıp puflayarak bir an önce oradan çıkmak istiyorlardı.

Juba açıklamada bulunma gereği duyarak, "Mara bizler için kaygılanıyor. Chelops'tan gitmemizi istiyor," diye söze girdi.

Her kafadan bir ses çıktı: "Nereye?" "Ne zaman?" "Nasıl?"

"Kuzey'e. Koşullar sizi zorlamaya başlamadan önce Kuzey'e gidin. Orada su ve bol bol yiyecek olduğunu söylüyorlar."

Ama bu onlara ağır geliyordu; Mara'nın aklındakileri bilenler, onun yalvarışlarını daha önce işitmiş olanlar için bile öyleydi ve odadan çıkmaya başladılar, başlarını çevirip ona bakmadan birbirlerine gülümsüyorlardı.

Dann, sanki iki kardeş dışında orada başka kimse yokmuşçasına, Mara'ya dönüp sabah erkenden uyanması gerektiğini, kendisinin de gelip toplanmasına yardım edeceğini söyledi. Soy odadan çıkarken birinin bile ona aldırmadığını fark etmediği belliydi. Ama Orphne ona sarıldı, dikkatli olmasını ve afyondan uzak durmasını tembih etti.

Meryx'le Mara geceyi uyumadan geçirdiler.

Mara ile Dann eşyalarını çuvallarına yerleştirirken Meryx onları izliyordu. Yüzü solgundu, hastalanmıştı sanki.

Mara'nın çuvalının en altına dün gece Meryx'le birlikte giydikleri giysiler girdi. Mara onları "düğün giysileri" olarak düşüneceğini belirtti. Onların üstüne ellerinde kalan son kahverengi tunik kondu. Sonra biri yeşil, diğeri mavi olan ev elbiseleri. Meryx onları bırakmasına izin vermiyordu. Hafif ayakkabılar. Meryx'in dışarıya çıkarken giydiği pantolonuyla tuniği. Tertemiz yıkanıp katlanmış bir köle giysisi. Kibrit. Sabun. Tarak. Tuz. Yassı ekmekler. Kurutulmuş meyveler. Olur da Dann'le birbirlerinden ayrılırlarsa diye küçük bir su matarası.

Dann kendi çuvalına yedek bir köle giysisi koydu. Apış arasını örtmeye yarayan bezleri yerleştirdi. Mara'nınkiyle aynı yiyecek malzemelerini dizdi. En üste de iyi bir kuyudan alınmış tatlı suyla dolu emektar teneke ancak sığdı. Üzerinde oraya ilk geldiğinde giydiği elbise vardı, lekeli ve eski püskü olması daha iyi diye açıkladı. On bir altın parasını bıçak cebinin en altına koymuştu. Mara'nın kılığı da oraya ilk geldiği gibiydi. Orphne iki gözü iki çeşme ağlayarak onun giysisine de bıçağını koysun diye bir cep dikmişti. İçinde deri kılıfa sokulmuş bir bıçak vardı. Mara başına yünden küçük bir bere geçirdi.

Meryx sinirlenerek, "Eğer tarlalarda seninle bu kılıkta karşılaşsaydık, o çirkin paçavrayı bir daha asla giymemeni buyururdum," dedi. Döktüğü gözyaşları sesini boğuyordu.

Candace, haber yollayıp gitmeden önce Mara'yla görüşmek istediğini bildirdi.

Mara yanına gittiğinde onu haritanın beyaz alanlarına, buzlara bakarken buldu.

"Mara, sen dikkafalı bir kadınsın. Beni nasıl bir duruma soktuğunu anlamış gibi gözükmüyorsun; seni zorla burada tutmakla korkunç tehlikelere atılmana göz yummak arasında sıkışıp kaldım."

Mara sessiz kalmayı yeğliyordu. Candace'in gözyaşlarını zor tuttuğunu görmek onu şaşırttı. Galiba bu kadın bana değer veriyor diye düşündü.

"Üstelik duygusuzsun da. Meryx'in mutsuz olacağını umursamıyorsun, bizim seni özleyeceğimizi de."

"Hiçbirinizin aklımdan çıkmayacağı bir gerçek."

Candace gülmeye çalışsa da ağzından çıkan ses, kesik, küskün bir öksürük gibiydi. "Bizi düşünebilirsin, çünkü bizi tanıyor ve nasıl yaşadığımızı biliyorsun. Peki biz seni nasıl düşüneceğiz? Nerede olduğunu nereden bileceğiz? Nasıl olduğunu nasıl öğreneceğiz?"

Sonunda gözyaşlarını tutamaz oldu. Mara ona dokunmayı göze alıp kollarıyla sarıldı. Kabilesini büyük otoritesiyle yöneten bu güçlü kadın, narin biriydi demek.

Candace, "Korkunç bir şey," diye fısıldadı. "Ailenin giderek küçüldüğünü, yavaşça ortadan kalktığını görmek nasıl korkunç bilemezsin." Derken kendini topladı, Mara'nın kollarından sıyrılıp sert bir dille, "Sizin için yaşamını hiçe sayanlar oldu. Gorda, başkaları. Eşi bulunmaz iki çocuk... Ama sizin umurunuzda bile değil." Dudaklarından dökülen sözcükler, aldatıldığına inandığının göstergesiydi, karşı karşıya kaldığı gerçekse bunu doğruluyordu sanki: yolcu kılığında Mara'yla, hakkında yaptığı olumsuz yorumlara uyan Dann.

Mara, "Dinle," diye başladı. "Kimse neden eşsiz olduğumuzu bize daha anlatmadı. Hem bu kimin fikri? Senin." Acı konuştuğunun farkındaydı. Candace'in yüzüne bakınca anlamıştı. "Sizler Hadronların kölesisiniz. Bir zamanlar Dann'le ben her neysek, hepsi Rustam'ı kaplayan kumların altında kaldı. Madem o kadar değerliyiz, öyleyse bizim için en önemlisi sağ kalmak. Diyeceğim, biz seninle aynı fikirde değiliz Candace, olmayacağız da."

Candace sesini çıkarmadı. Apayrı dünyaların insanıydılar. Mara, yeniden ona sarılıp demin dediklerim için gönlünü alsam diye çılgınca bir düşünceye kapıldı; fakat Candace'in yüzü sarılıp kucaklamalarla, öpücükler ya da gözyaşlarıyla yumuşatılamayacak kadar asıktı.

Yaşlı kadın yandaki masada duran deri bir keseye uzandı. Onu Mara'ya verdi. İçinde bozdurması kolay olan madeni paralar vardı. "Artık git. Eğer yolda buraya gelen tanıdık birine rast gelirsen bize haber yolla, nasıl olduğunu bildir."

"Candace, artık güneye yolculuk yapan kimsecikler kalmadı, hiç kimse! Anlamıyor musun?"

Taraçada Meryx ve Mara birbirlerine sarılmış, gözlerinden akan yaşların yanaklarını nasıl yapıştırdığını düşünürken, ikisi de, acaba titreyen kim, ben miyim, o mu diye merak ediyordu. Dann de bir sütuna yaslanmış, yeni aydınlanan gökyüzüne bakıyordu: Güneş evin arkasından doğarken gölgeler batıya doğru uzuyordu.

Dann dün onları Chelops'un üzerindeki tepelere getiren Felice'in bulunduğunu bildiği –ya da umut ettiği, çünkü onun da Kuzey'e gitmek üzere Chelops'tan ayrılacağı söylentileri dolaşıyordu– üsse gitmişti. Mara onun tek başına gitmesine izin vermişti, Hadronlara görünmeyi göze alamazdı, kendilerine yalan söylediğini çoktan anlamış, onu da haremlerine katmak üzere arıyor olabilirlerdi.

Dann, Felice'i taşıtının başında çalışırken bulmuş. "Sensin," demiş Felice. "Demek köle olmak hoşuna gitmedi. Ya öteki, kız kardeşin?" Delikanlının şaşkınlığını görünce, "Chelops'ta hiçbir şey gizli kalmaz, sır saklayacak kadar insan yok," diye açıklamış. "Ancak yine de itiraf etmeliyim ki, Mahondi mahallesinde gördüğüm yeni hanımefendiyle o küçük çocuğun aynı kişi olduğunu anlamakta bayağı zorlandım."

"Kuzey'e gitmek istiyoruz. Kaç para?"

"Nereye?"

"Irmak Kentlere."

"Orada kalacak olursanız, yeniden yollara düşmeniz gerekecek. Oradakiler de pek iyi durumda değil. Kendiniz de göreceksiniz ya, yakıt almak için oraya ineceğim.

Eğer bana adam başı iki altın verirseniz, sizi büyük ırmağa giden yolun başına götürürüm. Orada uzun süre dayanabilirsiniz. Yarın sabah güneş doğduktan hemen sonra burada olun."

Dann kabul etmiş.

"Bu benim son yolculuğum. Artık burada bana yapacak iş kalmadı, Majab da bitti."

Dann, bunları ablasına anlatınca, Mara, "Buraya gelirken Felice'in bizi almasının nedeni, kendisine başıboş yolculuk edenleri bulup onlara bir yalan uydurarak Hadronlara getirmesi buyrulduğu içindi; yola inmişti, çünkü bizi yukarıdan görmüştü. Şimdi de bizi kandırmayacağını nereden biliyorsun?"

"Dört altın alacak da ondan. Ayrıca o bizi kazıklamamıştı."

"Dördünü de alıp sonra bizi başkasına satabilir."

"Unutma bizi Chelops'a getirmemişti. Üstelik oradan uzak durmamızı söyleyerek bizi uyarmıştı."

"Başka seçeneğimiz yok galiba."

9

Mara elinde çuvalıyla teker-yuvar koltuğa oturdu, yanına da Dann, ikisinin de avucunda ikişer altın para vardı. Bıçaklarını yanı başlarına koydular.

Güneş doğarken buluşma noktasındaydılar. Felice'in tuhaf bir duruşu vardı, şaşırdılar; kaskatı kesmiş, gözlerini yere dikmişti, sanki orada bir yılan vardı da, bir adım kımıldaması yaratığın saldırıya geçmesine yol açacaktı. Mara, Felice'i ilk gördüğümde mavi iş elbisesi, tertemiz yüzü ve güzel saçlarıyla bana harika biri gibi gelmişti diye düşündü. Oysa Mahondi kadınlarıyla karşılaştırdığında hiç de öyle değil, tam tersine kılıksız ve yorgundu. Felice'in gözlerini neye diktiğini görse de Mara bunun ne olduğunu ilk bakışta anlayamamıştı.

Kaydıracın altında ve çevresinde ekşi meyve ya da Mara'nın yumrukları büyüklüğünde yaklaşık bir düzine kadar sarı top vardı, parlak ve diriydiler, üzerlerinde hiç toz yoktu, çünkü koza ya da salyaya benzer yoğun sümüksü bir maddeyle kaplıydılar. Toplar capcanlı ve hareketliydiler. Üçünün gözlerinin önünde yürek gibi atıyorlardı, birisi çatlayıp ikiye yarıldı ve kıskaçlı bir böcek belirdi, dışarı çıkma çabasından yorgun düşmüş olarak yumurtasıyla salyasının parçaları arasında oturup kaldı. Birazdan anaç böceğin kendisini gördüler, kaydıracın tekerleklerinden birinin arkasına

saklanmış, yarısı açıkta kalan, yumurtalarıyla aynı renkteki sarı gövdesinin arkasından birer birer yumurtlamayı sürdürüyordu. Gövdesiyle aynı boydaki kocaman kara kıskaçlarını öne doğru uzatmış, simsiyah gözlerini üçüne dikmişti. Yeni yumurtadan çıkan böcek bir tekerleğe tırmanırken, diğer yumurtalar da teker teker çatlıyor ve yavru böcek ordusu salyalarından kurtulma uğraşı veriyordu. Biri daha tekerleklere varmıştı bile.

Çevresini saran yumurta kırıntılarıyla böcek yavruları yüzünden apışıp kalmış Felice, "Çabuk olun," diye bağırarak bir çırpıda taşıta çıktı, sonra diğer kapıdan önce Mara'yı, arkasından da Dann'i yanına çekti. Motorları çalıştırdı ve böcekle yavrularından uzaklaşmaya başladılar. Yaratık hâlâ yumurtluyor, onlara saldıramamanın yol açtığı kızgınlıkla kıskaçlarını bıçak gibi sağa sola sallayarak korkutmayı deniyordu.

Karşıdan altı asker geliyordu, aracı görünce koşmaya başladılar.

Felice başını arkaya çevirmeden, "Sizin gitmenizi istemiyorlar," diye bağırdı. Araç askerlerin üzerinde havalanırken, onlar da ellerindeki sopa ve bıçaklarla böceğe doğru saldırıya geçtiler. Birisi salyalara basıp kaydı, yere düşünce midesi bulandı ve kusmaya başladı. Böcekse inanılmaz bir hızla kaçıyordu, çok geçmeden evlerin arkasında gözden kayboldu. İyice yükseldiklerinden, başlarını kaldırmış, onlara bakan askerlerden başka hiçbir şey göremez oldular. Felice aracın altındaki kapağı açıp tekerleklere baktı: Tırmanan böcekler nereye gitmişlerdi? İkisi oradaydı, pençeyi andıran bacaklarıyla bir tekerleğe sımsıkı tutunmuşlardı. "Birazdan düşerler," diyerek kapağı kapadı Felice.

Yukarıdan bakınca su gibi parlayan geniş bir caddenin üzerinden kuzeye doğru alçaktan uçuyorlardı. Yol boştu, ama yola paralel uzanan tozlu patikada yürüyen insanlar vardı: Yüzlerce kişilik bir kafile. Chelops'un kurumak üze-

re olduğu yukarıdan daha iyi görülüyordu. Doğuya uzanan tarlalarla caddelerde göze çarpan küçük benekler insanların hareket halinde olduğunun göstergesiydi, iç bölgeler de ıssızlaşmış gibiydi. Su kaynakları azalmış, artık kıpırdayıp ışıldamıyorlardı, çünkü üstlerini toz tabakası kaplamıştı. Şimdi Soydaşların evinin üzerindeydiler, küçücük görünüyordu, yemek için avluda toplanmışlardı, belki de özlemle onu anıyorlardı. Mara'nın yüreği kanıyordu, bu yüzden de güçlükle soluk alıp veriyordu. Derin bir of çekti, ama gözlerinde yaş yoktu. Çok geçmeden Soy da, Meryx de ve kendisine gösterilen sıcaklık ve sevginin de ona düş gibi geleceğini ve yüreğinin yeniden taş keseceğini biliyordu.

Aşağıda Chelops'un Kuleleri parmaklarını göğe doğrultmuş küçük kara birer ele benziyordu; sonra hepsi, kasaba, doğu tarlaları ve onlarla birlikte Soydaşlarla Meryx de görünmez oldu; hemen ardından da Hadron ülkesinden çıktıklarını anladılar, çünkü geniş cadde bitmiş ve cılız ağaçlarla kaplı araziler başlamıştı.

Dann yerdeki kapağı açıp bakınca, böcekler düşüyor diye haykırdı: Küçük bir benek ağaçlara dolu iniyordu. Mara, acaba diye düşünüyordu, Soy'la Hadronlar, kıskaçları birinin elini ya da kolunu koparabilecek veya bir bebeği iki parçaya bölebilecek bu yaratıkların istilasıyla nasıl başa çıkacaklar? Bu canavar yaratıkların Soy'un çevresini sardığını gözünün önüne getirmeye bile dayanamadı: Sanki o dev kıskaçlar onun yüreğini delip geçiyorlardı, düşüncesi bile çok korkunçtu. Ama önceki kadar sarsılmadı, duygularının etkisinden kurtulmaya başladığını sezdi; sevinmişti buna.

Bir saat boyunca fundalıkların, yarı çöl toprakların ve yeniden ortaya çıkan bodur ağaçların üzerinde uçtuktan sonra aşağıdaki sarımtırak kahverengilik gitgide yeşermeye başladı, altlarında akan incecik küçük akarsuyun her iki yakası yemyeşildi. İleride bir kasaba gördüler. Felice şeker yağından yakıt almak için inmek zorunda olduğunu

belirtti, "Siz araçta kalıp sessiz olun," dedi. "Bu kasabada herkes birbirine benzer, ilk gördüğünüzde şok geçirebilirsiniz, ürküp isteriye tutulabilirsiniz bile." "Ama bizim için ilk değil ki," diye haykırdı Mara, Kaya Köy'e gelen erkek topluluğu ve Dann'in faltaşı gibi açtığı gözlerindeki korkulu bakışlarıyla onları nasıl kaçırdığı aklına gelmişti.

"Anımsıyor musun?" diye Dann'e seslendi. "Yüzleri birbirlerinin tıpatıp aynı."

Dann gülümsedi, ellerini avucuna alarak, "Mara, benim için o kadar kaygılanma," dedi. "Sağ ol, ama önemli değil. Senden uzaklardayken, yolculuğum sırasında buradaki insanları görmüştüm. Doğuda böyleleriyle dolu bir kasabada bulundum."

Bu sözlerin küçük Dann'in dudaklarından dökülmediği kesindi, Mara'nın yüreğine su serpildi ve tasalanmayı bıraktı.

Araç geniş bir alana indi. İner inmez çevrelerini saran ağır ve sıcak havanın etkisiyle terlemeye başladıklarını hissettiler. Felice yanındaki tenekeleri eline aldı ve bir kez daha, "Siz *sakın* inmeyin," diye öğütledi. Aracın çevresini saran kalabalığı görmezden gelerek aşağı indi ve koşar adım uzaklaştı.

Buradakiler Mara'nın aklında kaldığı gibiydiler: kalın, tıknaz, ağır... Ama yok, gözleri farklıydı, ölgün değil kahverengiye çalıyordu. Tenleri de grimtırak değil, soluk kahverengiydi. Kıvırcık saçları açık renk değil, kahverengi top gibiydi. Hepsinin yüzü aynıydı, yayvan burunları, tepelerindeki çalı gibi saçların altında daha da küçük görünen daracık alınları vardı. Aynı renkte giysiler giyiyorlardı: Sanki hep birlikte aynı boya fıçısına dalıp çıkmışlar, üstleri başları kirli saman rengine bürünmüştü.

Dann, Mara'nın elini tutup, "Bu insanlar aptaldır," diye fısıldadı. "Onları şaşırtacak bir şey yapma sakın. Hepsinin aklını toplasan bir kişinin aklı ancak eder. Hayvanlardan farkları yok."

Meraklarını yenemeyip bir nesnenin çekimine kapılan hayvanlara benziyorlardı, her an dövüşmeye ve kaçmaya hazırdılar. Şu yüzler, tek bir noktaya dikilmiş gözler! Birbirlerini nasıl ayırt ediyorlardı acaba? Herkesin en ufak ve en ince ayrıntısına kadar birbirinin tıpatıp aynı olduğu bir topluluğun üyesi olmak, bakışlarını birinden diğerine çevirince hâlâ ilk baktığın kişiye bakıyor gibi olmak nasıl bir duyguydu kimbilir? Dört bir yana yayılan cadde ve sokaklardan ağır ağır yaklaşıyorlardı, kalabalıktılar, çevresini sardıkları kaydıraç parçalanıp ezilecek kırılgan bir nesneydi sanki. Nasıl da iri ve gürbüzdüler, elleri kocamandı, çıplak ayakları tozların arasında devasa birer et yığınını andırıyordu, hele durmadan bükülüp kıvrılan ayak parmakları havayı algılamaya çalışan böceklerin duyargalarından farksızdı. İçlerinden biri o koca ellerinden birini kaldırıp Mara'nın saçına dokundu. "Dikkat et," diyen Dann'in sesi duyuldu. "Kımıldama." Bir başkası yanağını okşadı. Bu bir adam mıydı? Bunların hepsi erkek miydi? Öyle görünüyordu. Aracın diğer yanında, boş pilot koltuğunun yanı başında duran bir diğeri içeriyi gözlüyor, kapının kolunu zorlayıp açmaya çalışıyordu, neyse ki kilitliydi. Araç sallanmaya başladı. Onun sallandığını görünce hep birlikte ellerini üstüne koyup itmeye koyuldular; her iki yandan itiyorlardı. Eşgüdümlü değillerdi, bu nedenle araç çok geçmeden altüst olacak gibi sarsılıyorsa da devrilme tehlikesi yoktu. Dann onları korkutmak için bir çığlık kopardı, yaratıkların hepsi irkilip afalladı, homurdanmaya başladı. Kıskaçlı böceklerden biri uçuş boyunca sağ kalmayı başarmıştı, oradakilerin ayaklarının arasından sıyrılıp evlere doğru uzaklaşmaya çalışıyordu. Dann, "Öldürün, haydi öldürün onu," diye bağırdı, gel gör ki bu insanların dönüp böceği görmesi ve sonunda ne gördüklerini anlayıp ardına düşmesi epey zaman aldı; kendileri de böcek sürülerinden farksızdı çünkü. Az sonra ellerinden kaçırdılar onu, yaratık kaçıp bir yere gizlenmişti; şimdi de kalabalık yeniden

aracı sallamak üzere ağır ağır dönüyordu. Derken Felice göründü, birer tenekeyle koşarak geliyordu; onları korkutup kaçırın da geçeyim diye seslendi, oradakiler neler olduğunu görmek için arkasına dönünce arada açılan boşluktan geçip bir çırpıda araca atladı ve hemen motorları çalıştırıp yükselmeye başladı. Araç yükselirken havaya uzanan kocaman eller onu alaşağı etmeyi denedi, eğer bir saniye önce davransalardı başaracaklardı da. Kaydıraç uçup uzaklaştı; üçü birlikte allak bullak olmuş yüzleriyle aşağıdan onlara bakan çoklu tekliği, diğer bir deyişle korkulu düşü seyretti.

Kaydıraç kasabayı geçtikten sonra kuru otlarla örtülü savanaya kondu. Felice inip tenekelere doldurduğu şeker yağını aracın yakıt deposuna doldurdu. Derken, "Siz ikiniz, aşağı inin," diye bağırdı.

İki kardeş yan yana durup çevrelerinde dolaşarak kendilerini inceleyen genç kadına bakıyordu. Kadınsa durmadan anlatıyordu: Hemen arkalarındaki kasabada yalnız erkekler vardı. Onun yanındakindeyse dişiler. Bunlar belli zamanlarda çiftleşmek üzere bir araya gelirlerdi: ay ve güneş tutulmalarında. Erkeklerle dişileri birbirlerinden ayırt etmek olanaksızdı.

Şimdi ikisini iyice inceledikten sonra kararını açıklıyordu:

"İştah açıcı bir görüntünüz var, ikinizin de. Kılığınızı değiştirmemiz gerek."

Mara başının dertte olduğunu sezdi: Bedeninin en doğurgan döneminde olduğunu biliyordu, parıldayan siyah saçlarıyla yeni büyüyen yumuşak memelerinin bakışları üzerine çektiğini de. Dann de yakışıklı bir gençti, yara bereleri örtülüyken yağız bir delikanlıya benziyordu, besili Soy üyelerinden pek farklı değildi.

"Kaçak köleler," dedi. "Öylesiniz, öyle de görünüyorsunuz. Köle tacirleri size bayılır. Sakın her köle taşıyan kişinin size benim gibi iyi ve candan davranacağını sanmayın."

Mara dayanamayıp, "Söylesene," dedi. "Eğer benimle Dann'i Hadronlara satmış olsaydın, karşılığında ne kadar alırdın?"

"Pek bir şey almazdım. Korkunç bir durumdaydınız. İyi durumda olsaydınız, şu elinizdeki altın paralardan biri kadar ederdiniz. Evet, doğru, sizi bırakmak işime geldi, çünkü beş para etmezdiniz."

Mara'nın dudaklarına acı bir gülümseme yayıldı, ama bakışlarında kin yoktu.

"Anlaşıldı, sizi iyi yürekli olduğuma inandıramayacağım," dedi Felice.

"Çok para kazandın mı?" diye soran Dann'di.

"Evet, buna da seviniyorum. Kazançlı bir iş bu insan alıp satma işi."

Derken araca girdi, kendi giydiği iş giysilerinden bir takım çıkardı: Rengi solmuş mavi gömlek, pantolon ve kemer. "Bunlar için sizden çok az para alacağım," dedi. Dann Felice'in avucuna bozuk paraları birer birer saydı; ta ki Felice yeter diyene dek. Felice ona, "Bunu sen giy," dedi. "Sen ablandan daha tehlikedesin."

Dann, "Öyle olduğumun farkındayım," dedi, bunu duyan Mara'nın kaygıları azıcık olsun silinmişti, çünkü son günlerde Chelops'ta kardeşine nasıl baktıkları gözünden kaçmamıştı. Dann giysisini çıkarıp çuvalına koydu, bir an çırılçıplak kalmıştı. Üstünde yalnız küçücük bir bez parçası vardı. Felice kahkahalarla gülerek, yollarımız ayrılıyor olmasaydı, seni kendime saklamayı düşünebilirdim, dedi. Dann, Felice'in baştan çıkarıcı bakışlarına aynı karşılığı verince, Mara daha da sevindi. Ne zamandır gizliden gizliye, Dann yeniden uyuşturucuya başlayıp erkeklerin elinde oyuncak olacak diye korkuyordu.

Delikanlı pantolonla gömleği giydi, bıçağını cebine soktu. Sonra ikisi yine yan yana durdular.

Felice, "Daha iyi," diye belirtti. "Bir işadamıyla kölesinden farkınız yok." Kaydıraçtan suyla ekmek getirdi, üçü

birlikte toprağa oturup karınlarını doyurdular, üstüne de su içtiler. Sağları solları kuru mevsimden sonra sararıp yere serilmiş otlarla kaplıydı, onların altında da geçen yılın yağmur mevsiminden kalma taze çimenler vardı, çünkü yeterli olmasa da yağmur yağmıştı orada. Gökyüzü pırıl pırıl ve masmaviydi, havada uçuşan tozlar çok azdı.

Felice, "Uzun bir uçuş yapacağız," dedi. "Sonraki kasabaya vardığımızda doğruca ırmağa gidin, yarın kalkacak teknede yer bulun. Geceyi de size vereceğim adreste geçirirsiniz. Sevgiliymişsiniz gibi davranın, daha güvenli olur. Kente sakın inmeyin, yabancıları hiç sevmezler. Eğer yakıt alabilirsem, ben Doğu'ya gideceğim. Kaydıracı satmak istiyorum. Artık şeker yağı ve yedek parça bulmak çok zorlaştı."

"Ya sonra?"

"Sonra önüme çıkacak fırsatlara bakarım." Yeni bir yaşantı kurma şansının onu heyecanlandırdığı gözlerinden okunuyordu. "Belki kaydıracın parasıyla bir tekne alır, bundan sonra nehir taşımacılığına başlarım."

"Herhalde bir daha görüşemeyiz."

"Bilmem, artık yaşantımızın düzeni böyle; birileriyle tanışıyorsun, arkadaş oluyorsun, hepsi bu. Kimbilir belki günün birinde bir yerlerde karşılaşırız."

Dann toprağa bir şeyler çiziyordu. İfrik. Rustam'ın yerine kuru bir ot parçası koydu, Kaya Köy'ünkine minik bir taş, Chelops'a bir yaprak, ardından da Felice'e bir taş uzatarak, "Bu gece kalacağımız yeri göstersene," dedi.

Felice, taşı Chelops'un yarım karış yukarısına yerleştirdi. Şimdi sıra Dann'in uzun parmaklı elini iyice açıp bir ucunu Rustam'a, diğer ucunu gittikleri yere koyarak aradaki uzaklığı göstermesine gelmişti. "Ne kadar yol kat ettiğimizi görüyor musun, Mara?"

Felice onu izlerken dudak büktü. Bu Mara'nın gözünden kaçmadı; Felice o kadar yol yaptıklarına inanmamıştı.

Mara, "Chelops'ta başardık, başarmadık mı? Sen yapamayacağımızı sanıyordun," dedi.

Felice, "Doğru," diye onayladı. "Her neyse, size iyi şanslar. Nedenini bilmiyorum, ama sizi seviyorum."

Dann, "Şans mı? Ne şansı?" diye kafa tuttu. "Önemli olan tek şey var, o da bilmek." Felice'in gittiklerini söyledikleri yeri işaret ederek, "Kürede bu bölge yemyeşil gösterilmişti, akarsuları boldu," dedi.

"Ne küresi?"

"Dünyanın eskiden nasıl olduğunu gösteren küre."

Felice omuz silkti. "Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum."

"Haritada dünyanın kuzeyi baştan aşağı buz kaplı, İfrik'in kuzey kesimleri kahverengi değil, kürede göründüğü gibi, çünkü buzdan önce her yer çölmüş, İfrik'in kuzeyi hep çölmüş. Ama şimdi değil. Ayrıca kürede yeşil görünen tek alan gittiğimiz yer: Akarsular ve yeşillik var."

"Akarsular konusunda haklısın," diye onu destekledi Felice ve ekledi: "Ama pek yeşil bulamayacaksın, sen de göreceksin ya." Arkasından da, "Ama ben neden söz ettiğinizi bilmiyorum, gerçekten bilmiyorum," dedi. Öfkelenmişti. "Size bir öneride bulunayım. Mahondi mahallesinde anlattıkları öykülerin hepsi doğru değil. Onlar etkilemek için her şeye biraz gizem katıp abartırlar."

Havalandılar, güneş tepelerinde ortalığı yakıyordu, aşağıda düzlük uzanıyordu; sonra güneşi sollarına aldılar, pırıl pırıldı, toz tabakasıyla perdelenmemişti; derken güneş alçaldı, aşağıda bir akarsu belirdi, alçaldıkça kalabalık olduklarını gördükleri küçük bir kasabaya yaklaştılar. Yere indiler. İnsanlar, artık Mara'nın görmeye alışık olduğu üzere çeşit çeşitti: her türden, her renkten. Kiminin saçı dümdüz, kimininki kıvırcık ve türlü renklerdeydi. Ne bir Mahondi vardı ne Hadron ne de birbirine tıpatıp benzeyen insanlar.

Aracın başına üşüşmüşlerdi bile. Felice, Dann'le Mara'ya adresi verdi, ne yöne gitmeleri gerektiğini işaret edip, "Bir gün bir yerlerde görüşmek üzere," diyerek havalanıp Doğu'ya yöneldi.

Mara ile Dann'in çevresini meraklı insanlar sarmıştı. Ama bakışları düşmanca değildi, en azından şimdilik. Kendilerine gösterilen yöne doğru yürümeye koyulduklarında, bakışlar hâlâ üzerlerindeydi. Hava sıcaktı, hem de nemli, sırtlarından aşağı ter süzülmeye başladığını hissettiler, soludukları havayı su buharı kaplamıştı.

Evler tahtadandı, birkaçı da çamurla tutturulmuş tuğlalardan. Damları samanla kapatmışlardı. Refah içinde bir yaşantı sürüyor gibiydiler; Felice'in anlattığının tersine, bu Irmak Kentler boşalma tehlikesiyle karşı karşıya değildi.

Dar bir sokakta küçük bir ev buldular. Bir odaya girdiler, içeride kök doğrayan şişmanca, kaba saba bir kadın vardı. Onları tepeden tırnağa süzdü, Felice'in gönderdiğini öğrenince başıyla yer gösterdi, "Oturun." Üstünde akşam yemeği için hazırlanmış kâse ve kaşıkların durduğu büyük, tahta bir masanın başına çöktüler. Kadın sorular soruyor, onlar da sakınarak yanıt veriyorlardı. Chelops'tan geldiklerini söylediler. "Ah, evet, son zamanlarda Chelops'tan gelenlerle başa çıkamaz olduk."

Dann iskelenin nerede olduğunu sordu, kadın da yer ayırtmak için oğlunu göndereceğini söyledi. Tekneye gitme zamanı gelene dek dışarı çıkmamalarının daha iyi olacağını belirtti. "Son zamanlarda soygunlar arttı," diye açıkladı. "Çalınacak pek bir şeyiniz var mı bilemem, siz yine de önleminizi alın. Ayrıca çevrede köle tacirleri dolaşıyor." Bunları söylerken Mara'nın üzerindeki köle giysisine bakıyordu, ama bir şey demedi.

Kadının pişirip onlara verdiği yemeği Mara ne zamandır ağzına sürmemişti: yağda kavrulmuş köklerle ekmek, Mahondilerin alışık olmadığı bir tat.

Kadın, birbirleriyle nasıl bir ilişki içinde olduklarını sormadı, kalacakları yer arkada, pencereleri demir parmaklıklı bir odaydı. İçeride yataklar diziliydi. Mara pen-

cereden dışarıyı gözleyebileceği bir yatağa uzandı, Dann de bir başkasının üstünde bağdaş kurup Candace'in verdiği bozuk paraları saydı, sonra onları ikiye bölerek yarısını bir keseye doldurdu. Mara'ya verdi. Onda kalan dokuz parayı nereye koyacağını bilemedi, iç ceplerini denedi, ayakkabılarım daha uygun diye düşündü ve sonunda keseye koymakta karar kıldı, hiç olmazsa bir bozuk para kesesi gibi görünürlerdi. Yanlarında ne kadar ekmek olduğuna bakıp ev sahibesinden biraz daha ekmek satın almanın iyi fikir olacağını düşündüler.

Bütün bu işlemler, çözüm arayışları ve tasarlama işleri bir saatten fazla sürdü.

Mara yine düşüncelere dalmıştı: Chelops'ta sağ kalma uğraşı kendi kendine yürüyen bir şeydi; insan elinde yeterli olanaklar varken bunun üzerinde durup düşünmüyordu. Şimdi ise tekrar bıçak sırtındaydı, tek düşüncesi vardı, o da sağ kalmak.

Uykuya daldılar, gece uyandıklarında pencereden içeri girmeye çalışan, neyse ki parmaklıkları aşamayan iki kişinin kara gölgesiyle burun buruna geldiler. Yeniden uyuduklarında Mara düşünde Meryx'i gördü, onun kollarında olduğu duygusuyla uyandı. Ama uyanmasının nedeni gördüğü düş değildi. Dann yatağında debeleniyor, uykusunda dövüşüyor, tehditler savuruyordu. Mara'nın işitemediği birtakım kişilerin adlarını sayıyor, "Seni öldüreceğim!" diye haykırıyordu, galiba bir de, "Kulik," demişti.

Sabahleyin, gece düş görüyordun diye anlattı. Dann de bildiğini söyledi. Çoğu geceler korkunç düşlerle boğuşuyordu. Mara ona Kulik'i sorunca aldığı yanıt, o adamın kendisine mal bulanlardan biri olduğuydu. Belli ki Dann bu konuda konuşmak istemiyordu. Aşağıya indiler. Kadın onlara ırmak kıyısında yetişen bir bitkiden yapılan çaydan hazırlamıştı; yanında da ekmek yediler. Kadının istediği parayı ödeyip ekmek satın almak istediklerini

söylediler, biraz bozuk para karşılığında birkaç parça ekmek alıp koşar adım ırmağın yolunu tuttular.

Boyu otuz adım, genişliği de onun yarısı kadar olan büyükçe bir tekne bir kütüğe bağlanmış, iskelede duruyordu. Yolcular çoktan binmeye başlamışlardı. Mara ile Dann de sazlıklardan yapılmış gölgeliğin altındaki tahta sırada yerlerini aldılar, nemli ırmak sıcağı içlerine işliyordu. Küçük ısırgan böcekleri bulut gibi kümelenmiş, havada süzülüyordu. Yolcular yanlarında ne varsa yelpaze olarak kullanıyor, kimi bir kumaş parçasını katlamış sallıyordu, kimi ellerini ya da yassı ekmek parçalarını. Tam iskeleden ayrılacaklarken çocuğun biri koşarak gelip tekneye atladı. Irmak kıyısında yetişen çimenlerden yapılma yelpazeler satıyordu. Mara ile Dann birer tane alıp başlarına üşüşen böcekleri yellemeye koyulurken, çocuk da kıyıdan uzaklaşan tekneden karaya doğru olağanüstü bir başarıyla sıçradı, ayakları yere basınca herkesten alkış aldı. Doğru dürüst göremedikleri kasabayı arkalarında bırakıyorlardı.

İşte artık yaşamları boyunca kuraklık ve tozu, susamak ve susuz kalma kaygısını iyice öğrenen Mara ile Dann, kendilerine çok büyük görünen bir ırmakta yol alıyordu; ama ırmağın eskiden daha geniş olduğu belliydi, çünkü yakın zamanda olmasa da eskiden suyun her iki yakasına taştığı anlaşılıyordu. Şimdi su seviyesi en azından yirmi beş metre daha aşağıdaydı, o zamanlar suyun vurduğu, su yosunlarından başka bir şeyin yetişmediği kıyılar şimdi çimenlerle örtülüydü. Yarı gövdesi suyun içinde, yarısı dışında boylu boyunca yatan timsahlardan bazısı teknenin yarı boyundaydı. Tekneyi iki kişi yürütüyordu, biri iskele tarafında, diğeri sancakta durmuştu, ellerinde uzun sopalar vardı. Öyleyse su çok derin olamazdı: Irmak ağzına dek dolu olsaydı, sopalarla dibe yetişip iterek tekneyi yürütemezlerdi. Tekneciler paçalarını ayakkabılarının içine soktukları şalvarlar, boğazlarına dek ilikli gömlekler giymiş, başlarıyla boyunlarını da böceklerden korunmak için bağlamış-

lardı, yine de yüzleri böcek ısırıklarından şişmiş ve kızarmıştı. Ellerini de bileklerine bağladıkları birer kumaş parçasıyla örtüyorlardı.

Kadınlı erkekli yirmi yolcu saydılar, aralarında iki de çocuk vardı. Mara gözlerini çocuklardan alamıyor, sağlıkları yerinde mi, iyi beslenmişler mi diye bakmadan edemiyordu.

Gebe olabileceğini düşünüyordu. Yoksa öyle olmasını mı umuyordu? Sanki bedeni çocuk doğurmaya can atıyordu – belki de özlemini çektiği Meryx'ti. Eğer gebe kalmışsa, Dann'in buna tepkisi ne olurdu, zaten yeterince güç koşullarda yaşamıyorlar mıydı?

Kuzey: Dann başından beri kuzeye gitmek istemişti; kuzey, su demekti, kuraklıktan uzaklaşmak demekti. Peki ya ilk duracakları yer kuruma tehlikesiyle karşı karşıya olmayacak mıydı? Kuzey'e daha ne kadar yol vardı? Kuzey neydi? Candace'in duvarındaki haritada Kuzey, beyazlıktı, buz ve kardı ve dünyanın yarısını kaplıyordu. Belki de suyun hepsi orada, buz ve karın içindeydi ve yerinden kımıldayıp akamıyordu. Güney'den gelen kimselerin, Kuzey'de su var demeleri bu anlama mı geliyordu?

Hava çok sıcak, su göz kamaştırıcıydı. Mara uyukluyordu, az sonra kıyıdan suya atlayan suaygırlarının çıkardıkları seslerle uyandı. Bu hayvanlar binlerce yıldır ırmaklarda yaşıyorlardı: Kaya Köy'ün duvarlarındaki resimler böyle diyordu. Gördükleriyle resimdekiler arasında fark yoktu, irili ufaklı çirkin dişlerinin kocaman çenelerine sığmadığı, etleri sağa sola sallanan, kendine güvenen dev gibi kaba saba yaratıklar. Tekneyi alaşağı etmeyi mi tasarlıyorlardı? Hepsi bir araya gelirse, bunu yapacak güçleri vardı doğrusu. Mara, Dann'e dönerek, bazen tekne tıka basa dolu olup da su seviyesine yakınlaşınca, aygırlar yukarı sıçrayıp birini aşağı çekmeyi dener diye anlatan öndeki tekneciye, bunu başaran olup olmadığını sormasını istedi. Tekneci, "Bazen," diye kestirip attı, yüzü gözü böcek ısırıklarından şiştiği için sinirliydi. "Yerinize oturun, kımıldamayın, yoksa sizi aşağı çekiverirler."

Yolculukları sürdü, sıcağın, boğucu nemin ve böcek saldırılarının altında ilerlediler; tekneci kapları suya daldırıp doldurdu, bütün yolcular kana kana içip üstlerini başlarını ıslattılar, sonra biraz daha su istediler. Acaba sudan hastalık kapmaları söz konusu muydu? Öyle bile olsa, o sıcağın altında kimsenin umurunda değildi. Tek istedikleri susuzluklarını gidermekti. Birazdan çişleri geldi, teknenin kenarından aşağı işediler, sıcağın etkisiyle hiç kimse birbirinden çekinip işini gizlice görmeye yeltenmiyordu. Güneş batarken, tekne yolcularının uğrak yeri olduğundan halkının yabancılara alışık olduğu ve bundan dolayı da kimseye dönüp bakmadığı küçük bir kasabada durdular. Hep birlikte geceyi geçirecekleri bir hana girdiler, kendilerine pişirilmiş kökler, ekmek ve ekşi meyve hoşafı verildi. Çok büyük bir odada kalacaklardı, üstlerinde çıkarabilecekleri ne kadar giysi varsa çıkarıp olabildiğince çıplak kalmaya çalışarak kollarıyla bacaklarını yayıp hasırların üstünde uyudular, şimdi gece, hava biraz serinledi diyerek herkes kendini kandırıyordu. Mara tepeden tırnağa örtünüp öyle yatmıştı. Hasırı Dann'inkiyle bitişikti, böylece kardeşi korkulu düşler görürse, onu uyandırabilecekti.

Sabahleyin yeniden yola düştüler. Irmak akşam bıraktıkları gibiydi, kuru mevsimde olduklarından akan su parlak ve duru yeşildi, arada görülen yeşil ağaçların dallarında kuşlar vardı, Mara ile Dann'in hiç görmedikleri türden, gerçek kuşlardı bunlar. Suyun her iki yakası kuruyup sararmıştı, kıyıya yakın yerlerde kuru sazlıklar yükseliyordu. Bu ülke bir zamanlar İfrik'in en yeşil kesimiydi, çok önceden burada sık ormanlar, sayısız besleyici akarsular – Candace böyle anlatmıştı– bunlarla birleşen dereler vardı. Şimdi ormanlar yok olmuş, kala kala savana kalmıştı, kuruyan kıyılarda su sığdı ve yavaş akıyordu. Yedi gün boyunca yol aldılar, geceleri ırmak taşımacılığının bir parçası olan hanların bulunduğu küçük kasabalarda konakladılar; bu yedi gün içinde kat ettikleri yol Dann'in Mara'ya göstermek için yere çizdiği harita üzerinde işaret parma-

ğının eriştiği noktaydı. Önlerinde iki seçenekleri vardı: Ya tekneden inip büyük ırmakla bulundukları akarsuyun buluştuğu çatalın arasındaki küçük kasabada biraz dinlenecekler ya da başka bir tekneye aktarma yaparak yolculuklarına devam edeceklerdi, çünkü bindikleri teknenin kalktığı yere dönmesi gerekiyordu. Mara ara vermeye can atarken, Dann buna yanaşmıyordu. Onu ayakta tutan, arkasından iten güç kuzeye gitme isteğiydi, hep kuzeye. Yolcuların çoğu aktarma yaptı, daha büyük bir tekneye bindiler. Kimse nereye gittiğini bilmiyor, yalnız bundan sonrasının geldikleri yerden daha iyi olacağını varsayıyordu. Hepsi Chelops'tan değildi; aralarında Majab'dan yola çıkanlar da vardı. Mara ile Dann diğerlerinden daha çok yol yapmışlardı, ama bunu gizli tutuyorlardı. Chelops'tan gelen yolcuların, Mahondi olduklarını bilmesi, bundan dolayı onlardan nefret etmesi yeterdi. Dann'in yüzlerini nasıl teker teker süzdüğü, onları incelediği, o bilinen bakışlarını onlardan ayıramadığı Mara'nın gözünden kaçmamıştı: Tanıyor muydu onları; dost muydular, düşman mı; yoksa Kule'de geçirdiği günlerde mi görmüştü? Öyle olsa bile bunu belli etmiyordu. Gece olup da uykuya yattıklarında Mara, onun yanından ayrılmıyor, uykusunda bir şeyler söyleyecek ya da gördüğü korkulu düşten onu uyandıramadan çığlık atacak diye ödü kopuyordu.

Geçtikleri bu ırmak bambaşka bir akarsuydu. Daha genişti, her ne kadar kıyıda görünen topraklar yatağının daraldığını anlatsa da, ilk yolculuk ettiklerinden çok daha derin olduğu, bunun yanında diğerinin küçük bir dere gibi kaldığı kesindi. Sopalarla dipten itip ilerlemek olanaksızdı; sağda ve solda ikişer adam kürek çekiyor, dümende de bir kişi oturuyordu. Bu, ilk bindikleri tekneye göre suya daha çok gömülüyordu, kıyıları dolduran aygırlardan sakınmak için suyun ortasından gidiyorlardı. İlk geçtikleri akarsu boyunda kasabalarla köyler seyrek görülürken, burada sık sık bir köy çıkıyordu karşılarına. Evler kerpiçtendi, çatıları sazlarla kaplıydı; ırmağın ya-

kınlarında orman olmadığı apaçık görülüyordu, her iki yakada da yarı çöl ortamının dikenli bitkileri yer yer boy gösteriyor, arada güneşin altında kavrulan gerçek çöle özgü sarı kumullar uzanıyordu. Kıyılarda kalın sazlar ve bambular göze çarpıyor, çeşitli türlerde palmiye ağaçları yükseliyordu. Gördükleri manzara yolcuların hepsine yabancı olduğundan, tekneciler yol boyunca bilgi veriyordu.

Öteki ırmakta uğradıklarından çok daha büyük ve bakımlı olan ilk kasabaya indiklerinde, her ne kadar tekneciler buradakilerin barışsever kimseler olduklarını ve bıraktıkları para nedeniyle yolcuları hoş karşıladıklarını açıklasa da, yolcular saldırganlardan korunmak amacıyla birbirlerine sokularak yürüdüler. Vardıkları handa, isterlerse büyük bir odada hep bir arada kalma, isterlerse iki kişilik daha küçük odaları seçme şansları olduğu söylendi; Mara ile Dann daha küçük odada kalmayı yeğlediler. Günlerdir baş başa kalamamışlardı, şimdi ellerinde kalan parayı sayabilir ve rahatça konuşabilirlerdi. Bozuk paraları epey azalmıştı, bu hanlarda altın bozdurmaksa olacak iş değildi: Karşılaştıkları insanların masallar ya da efsaneler dışında altın denen bir şeyi duymamış olmaları söz konusuydu. Birden şans yüzlerine güldü. Teknecilerden biri hastalanmıştı ve orada kalması gerekiyordu. Dann onun yerine geçebileceğini belirtti, böylece para vermeden yolculuk yapabilecekti. Teknenin orta yanına geçti, Mara da hemen arkasına oturup kürek çekişini izledi. Felice'in verdiği mavi giysi sıcakta kalın gelmişti, diğer erkekler gibi o da üstündekileri çıkarıp donuyla kalmıştı. Mara, kürek çekerken Dann'in sırtına, bir gerilip bir gevşeyen kaslarına baktı: Evet, düzgün bir sırtı vardı, ama çok zayıftı. Durmadan terleyip sıcaktan bir şey yiyemedikleri için teknedekilerin hepsi hızla zayıflıyordu. Mara kolunu giysisinden çıkardı, eğer Orphne onları görebilseydi, dinlenip özel gıdalarla beslenmelerini söylerdi. Ne var ki Dann gün doğumundan batımına kadar durmadan

kürek sallıyordu. Çok güçlüydü ve her şeyi çabucak öğreniyordu, bütün yolcular su içsin diye ırmakta su çekmeye, tekneden inip binerken herkese yardım etmeye hazırdı, işini kaybetmemek için kürekçilerin en iyisi olmaya çaba gösteriyordu. Neyse ki ırmağın ortasında böcekler gözden kaybolmuştu. Mara sazlıklarla palmiye ağaçlarının hızla geride kaldığı kıyılara bakıyordu, birden bakamaz oldu ve gözlerini yumdu. Midesi bulanmıştı, tekneden inip bir yere uzanmaya can atıyordu. Suyun göz kamaştırıcı parlaklığı, küreklerin düzenli olarak suyu şapırdatması midesini ağzına getirmiş ve başını yandan sarkıtıp usulca kusmuştu. O âna dek pek bir şey konuşmamış olan yan sıradaki kadın alçak sesle Mara'ya, "Eğer canını seviyorsan kimseye karnında ne taşıdığını söylemezsin," dedi. Mara bunu daha önce nasıl da aklına getirmemişti; çünkü Meryx'in doğurtkan olabileceğine kendi de pek inanmamıştı, ama şimdi hiç tanımadığı biri ona gebe olduğunu söylüyordu. Kadın, "Ne taşıdığını öğrenecek olurlarsa üzerine çullanırlar," diyerek çantasından çıkardığı bir avuç kuru yaprağı ona uzattı. "Bunları çiğne, midene iyi gelir." Mara denileni yaptı, yaprakların tadı acı ve kuruydu, ama midesine iyi geldi. Majab'dan ayrılanlardan biri olan bu yeni arkadaşının adı Sasha'ydı, yolculuğun geri kalan bölümünde hep Mara'nın yanında oturdu – Dann'in hemen arkasında gözlerini kızdan ayırmadı, ona kuru ekmek yedirdi ve bol bol su içirdi.

O gece karaya indiklerinde kadın Mara'ya yanındaki kuru yapraklardan verdi ve gebe olduğunu kimseye söylememesini bir daha öğütledi. Dann'e söyleme şansı da bulamayacaktı, çünkü herkes aynı odada kalıyordu. Ertesi gün Mara, Sasha'ya uykusuzluk çekenlere iyi gelecek bir ilacı olup olmadığını sorarak karşılığında bir bozuk para uzattı. Sasha parayı alıp suya konacak bir ot verirken, "Bugünlerde kimse rahat uyku uyuyamıyor," dedi. Mara'nın otu daldırdığı suyu Dann'e içirmesini izlerken, Sasha'nın gözleri yaşardı. Eğer kendisine sorsa, onunkinden daha korkunç

bir öykü anlatacağını sezen Mara, belki de bundan dolayı insanlar birbirleriyle konuşmuyor; duyabilecekleri şeylerden korkuyorlar diye düşündü.

Ertesi gün sabah olup da tekneye doğru yola çıktıklarında, birbirlerinden dağınık olarak yürüyorlardı, böylece Mara gebe olduğunu Dann'e söyleme fırsatı buldu. Tekneye binmeyip bir süre burada kalsalar da dinlense ne iyi olurdu. Dann, birinin onu izlediğini söyledi, öyle alçak sesle konuşuyordu ki, ne dediği anlaşılmıyordu. "Tekne değiştirdiğimiz kasabadaydı. Onu gördüm." Bir an önce diğerlerine yetişmek için adımlarını çabuklaştırınca Mara kolundan tutup çekti. "Hayaller gördüğün de oluyor, biliyorsun. Bu dediklerin de öyle olmasın?" Dann ansızın küçülmüş, elini tutan küçük bir çocuğa dönüşmüştü, küçük Dann'in sesiyle konuştu. "Kötü adamı gördüm Mara, gördüğüm oydu." Mara kendini tutamayıp Dann'i iki kolundan yakaladı ve sertçe kardeşini sarsmaya başladı. "Dann, bunu sakın yapma." Şaşırtıcıydı ama, Dann dediklerini işitmiş, kendine gelmişti. Gözlerini ablasına dikip, "Mara, Kule'de senin bilmediğin öyle çok şey oldu ki," diyerek gülümsemeye çalıştı. "Bir gün gelir anlatırım. Bunları düşünmekten nefret ediyorum."

"Ama düşünüyorsun, uykunda geçmişi yaşıyorsun."

Dann, "Biliyorum," diyerek elinden kurtuldu ve Mara'nın önünde tekneye doğru yürümeye koyuldu. Mara'nın gebe olduğunu duymuş olsa da, ne dediğini işitmediği belliydi.

Uzun, sıcak, nemli günler boyunca Mara acı çekip durdu, en kötüsü de gözlerinin ışıktan rahatsız olmasıydı; neyse ki Sasha'nın çiğnesin diye verdiği yapraklar ve kurumuş ekmek kırıntıları biraz işe yarıyor, dayanmasına yardım ediyordu. "Gebeliğin en kötü zamanı bu, yakında bir şeyciğin kalmaz. Göreceksin." Mara'nın gebeliği altı haftadan fazla olamazdı: İlk ay azıcık kan gelmiş, sonra normal kanama olmuş, durmuş ve yeniden başlamıştı; ertesi ay

epey geç kalmıştı, fakat düzenli olmasını zaten beklemiyordu, nasıl beklesindi ki? Daha bir yıl öncesine kadar dişi bile sayılmazdı. Keşke Meryx'e haber uçurabilseydi, Juba'yla yattığına inandığı gece acı dolu, altüst olmuş yüzü gözünün önünden gitmiyordu. Öğrenebilseydi, ne yapardı acaba? Duruşu değişirdi, süklüm püklüm, çekingen halinden kurtulur, dimdik dururdu; yüzünden hiç eksik etmediği mahcup bakışlarla acı gülümsemesi kaybolurdu. Yan yana durmuş, el ele Soydaşlara gebe olduğu haberini verdiklerini hayal etti, herkes koşup Meryx'i kutlamaya gelirken gözlerinin sevinçle nasıl parıldadığını görür gibi oldu. Çok uzaklardaymış gibi geliyordu –öyleydi de, ulaşamayacağı kadar uzakta– ama Mara günde yüzlerce kez düşüncelerinde onun ve diğerlerinin yanına, düşsel sığınağına gidiyordu.

Her gün Dann'in arkasında oturuyor, kürek çeken düzgün kollarını izliyor, Soy'un güzel yemeklerinden yoksun kaldıklarından beri avurtlarının nasıl çöktüğünü görüyordu. Mara'nın bulantısı gün boyu dalgalar halinde akın ederken Sasha, yanı başında, "Kusma sakın, görmelerine izin verme," diye fısıldıyordu. Gökyüzünün, bazen de ağır ağır ilerleyen beyaz bulutların rengini yansıtan, kıyılarında sazlıklarla bambuların ve palmiye ağaçlarının yükseldiği, arada bir oradan geçen bir aygırın kara gövdesinin ortaya çıktığı ya da küçük kuşlar ağzını temizlesinler diye çenesini kocaman açıp bembeyaz dişlerini gösterdiği ırmağın ortasında yaptıkları bu bitmeyen yolculuktan nasıl da nefret ediyordu. Durmak için can atıyordu, kımıldamadan yerlerinde saysalar bile yeterdi; derken yolculuklarının yirminci gününün sabahı Dann ateşler içinde uyandı, tekneye binmeyip karada kalma fikrini kabul etmek zorunda kalmıştı. Ne zamandır gece gündüz birlikte oldukları insanların yüzlerine bakınca kaç yıllık dostlarını görmüş gibi oluyorlardı artık; Mara da, Sasha olmazsa ben sonra nasıl yolculuk ederim diye düşündü. Sasha olmasaydı,

birisi onu çoktan yetkililere ihbar etmiş ve yakalanıp köle tacirine verilmek üzere kilit altında tutulmasına yol açmış olabilirdi. Dann'le Mara küçük bir kasabada kiralık oda tuttular, içeri girer girmez yatağa yatıp saatlerce uyudular; delikanlı ateşten, genç kız da bulantıdan kaçmak için uyumayı seçmişti. Ancak Mara arada bir kalkıp Dann'in alnında ve bedeninde biriken terleri süngerle silmek, dudaklarını ıslatıp Sasha'nın otlarından koyduğu acı suyu ona içirmek zorundaydı.

Dann uykusunda konuşuyordu: "Durmamalıyız Mara. Yetişiyor." Mara da, "Kim? Dann, kim?" diye soruyordu. Bu sorulardan birine, "Kulik," diye yanıt verdi, bir de Mara'nın tanımadığı kişilerin adlarını saydı.

Mara kardeşinden daha çabuk iyileşti, hancının dediklerine inanıp kasaba halkının dost olduğuna güvenerek dışarı çıktı ve kerpiç evlerin dizili olduğu caddelerde –sokak demek daha doğruydu ya– yürüdü, karşılaştığı kimselere aldırmadan dolaştı; kimsenin ona aldırdığı yoktu. Kaldıkları odanın pencerelerinden kasabanın az ilerisinde yüksek binalar olduğunu görmüştü, oraya yöneldi, yılan çıkarsa diye gözünü dört açmıştı, alçak çimenlerin arasında yürürken sağına soluna değen bitkilerin güzelim kokusunu içine çekti. Öyle güzel kokuyorlardı ki, dayanamayıp bazılarını kopardı ve çiğnedi, zehirli olamazlar diye düşünmüştü, az sonra çiğnediği yaprakların etkisiyle acıktı. Binalar taştan yapılmıştı, yüksektiler, altı ya da yedi katlı. Diğer kasabalarda hiç taşlık alan gözüne çarpmamıştı, demek ki bu kasabada bir taş ocağı vardı. İyice yaklaştığında binaların çok eski olduklarını gördü, görüldüğü kadarıyla damlarından olalı uzun zaman olmuştu. Oralarda ne uçup yere düşmüş bir çatı ne hasır ne de kiriş göremedi, yalnız duvarlar vardı. Yakılan ateşlerden kalma izler, sanki doğal rengi karaymışçasına isin taşın içine işlediğini gördü, yakın zamanda çıkan yangınlarda duvarların içinde yetişen kokulu bitkiler oldukları yerde yanıp kavrularak kül olmuşlardı.

Besbelli burası bir zamanlar büyük bir kasabaymış, düzenli bir biçimde gelişmiş, caddeler birbirlerini yatay ve dikey olarak keserek kare alanlar oluşturmuş. Caddelerin kaplandığı iri taş blokların üstünde tekerlek izleri görülüyordu. Binaların içlerinde buldukları her aralığa ya da deliğe kuşlar yuva yapmıştı. Sarmaşıklar duvarların üstlerine dek yayılıyor, yeni sürgünler taşlara tutunuyordu. İnsanlar burada ne zaman yaşamışlardı acaba? Hana dönünce oradakilere sordu; bilen yoktu, ağaçlar yok olmadan önce diyebildiler. Eskiden buralar sık ormanlarla kaplıymış, ama öyle uzun zaman önceymiş ki bu, artık günlerce yol yürüsen de yaşlı bir ağaç kütüğü ya da kuru bir dal parçası bile bulamayabilirmişsin. Yağmur ormanlarıymış bütün bu topraklar; öyle denirmiş. Ancak şimdilerde palmiyeleri sevindirecek kadar bile yağmur yağmıyormuş. Kurak mevsimde, kendilerini ağaçları diri tutmaktan sorumlu hisseden kasaba halkı sırayla gider, ırmak boyundaki ağaçları sularmış. Ağaçlardan türlü besinler, dokumada kullanılan lifler ve bir tür süt elde edilirmiş. Süt veren evcil hayvanların bakımı ve yaşatılması güçleştikçe insanlar bu süte bel bağlamış. Mara sözü edilen evcil hayvanları görmeye gitti. Karşısına güneydeki süt yaratıklarının küçük örnekleri çıktı, boyları ancak beline kadar geliyordu. Mişka'yla Mişkita'yı anımsadı, acaba kendi cinslerinin küçükleriyle karşılaşsalardı, tepkileri ne olurdu? Bir de boynuzlu, koca memeli, Mara'nın omzuna gelen hayvanlar gördü. Palmiye yapraklarıyla besleniyorlardı. Ayrıca kütüğü andıran büyük ayakları ve uzun boyunlarıyla Khamel adı verilen uzun boylu hayvanlar vardı, çok az yiyecekle yetinebildikleri için bütün Kuzey'in kum ve taşla kaplı olduğu dönemlerde getirilmişlerdi. Peki ya bu ne zamandı? Yüzlerce, belki binlerce yıl önce, kimse bilmiyordu. Mara buradakilerin kaydıraçları duyup duymadıklarını merak etti; önceden çok sık görürdük, dediler, en az haftada bir kez, gelgelelim şimdilerde pek seyrek görüyoruz. Herkesin

yaşam güvencesi ırmaktı, onun yok olmayacağını düşünüyorlardı. Bu ırmak daha geniş başka bir ırmağa akıyordu, o ana akarsuydu, arada sırada yatakları değişse de bu bölgede hep akarsular olmuştu.

Mara ıssız kasabanın yüzlerce yıldır –yoksa binlerce mi?– boş olan caddelerinde dolaşırken eski tekerlek izlerine bakıyor, yağmur ormanı kavramı kafasını kurcalıyordu. Neydi bu yağmur ormanı? Hayal etmeye çalışarak gözlerini kapadı, akan suyun şırıltısını, küreklerin şapırtısını duydu. Dallarında yağmuru tutan, hep ıslak olan, her bir köşesinde dereler akan bir ormanda dolaşmak insanda nasıl bir duygu uyandırırdı kimbilir?

Irmağa gitti, suyun kıpırtılı parlaklığına bakınca midesi altüst oldu; teknedeki sallantıyı çağrıştırmıştı bu ona. Yakında yeniden bir tekneye binmesi ve günlerce –acaba kaç gün?– buna katlanması gerekecekti: aynı sıcağa, sallantıya, göz kamaştıran ışığa... Sasha'nın fısıldayan sesi kulaklarında yankılandı, kimseye gebe olduğunu söyleme, bulantıyla başa çıkmak için gözlerini yumdu. Yeniden açtığında karşısında pembe giysilere bürünmüş çok güzel genç bir kadın görecekti, saçları örgülü ve ipek gibi parlarken ona gülümsüyordu. Kira'ydı bu, "Seni gördüğüme şaşırmadım, aklı başında olan biri oradan ayrılırdı," dedi.

Elinden tutup Mara'yı oradakilerden daha büyük, iki katlı kerpiç bir eve götürdü. Rengârenk minderler, örtüler, danteller ve çanak çömlekle dolu geniş, serin bir odaya girdiler. Mara karada olduğuna sevinip hasır bir koltuğa otururken Kira el çırptı, içeri giren hizmetçi kıza içecek getirmesini söyledi. Kız siyah tenliydi, saçlarını Kira'nınki gibi örmüştü.

Kira, elinde kırmızı kuştüyünden bir yelpaze sallıyor, arada bir de Ida'nın yaptığı gibi yelpazeyi açıp kapayarak Mara'ya gösteriyordu. "Haydi bana her şeyi anlat," dedi. Pembe elbisesinin etekleri yerleri süpürüyordu.

Mara başından geçenleri anlatmayı bitirince Kira'ya, "Eğer nasıl bir yolculuk yapacağını bilseydin, yine de oradan ayrılır mıydın," diye sordu.

Böyle pat diye sorulan sorular Kira'ya göre değildi, anlamazlıktan geldi, kaşlarını çattı, sonra kahkaha attı, elindeki yelpazeyle oynadı; ama sonunda Mara'nın kulak kesilmiş, kendisinden karşılık beklediğini görünce içini çekerek, "Hayır," dedi. "Ayrılmazdım. Tekne yolculuğu beni neredeyse öldürecekti."

"Bebeğini bıraktığına üzülüyor musun?"

"Ida'nın bebeği."

"Bilmek istiyorum."

Yine iç çekti, gösteriş ya da poz yapmıyordu. "Mara, o bebeği yanımda getirseydim teknede ölürdü. Hangi bebek dayanır onca sıkıntıya? Sıcağa, böceklere, yeterli yiyecek olmamasına?"

O sırada hizmetçi kız palmiye ağaçlarından çıkan süt ve meyveyle çıkageldi.

"Burada yeterince yiyecek var mı?"

"Çok. Ayrıca kocam da tacir."

"Kocan mı? Ben kocalar sana göre değil diye bilirdim."

"Değil. Ama burada değişik evlilik biçimleri var. Benimki tam bir evlilik istiyor, harika biri olduğuma inanıyor." Güldü, ağzındaki güzelim dişleri ortaya çıktı. Sonra Mara'ya doğru eğilip fısıldayarak, "Eğer benim Chelops'ta köle olduğumu bilseydi... Burada kendime yasal bir güvence sağlamadan bana dokunmasına izin vermedim," diye anlattı. Derken sesini yeniden yükseltip, "Onu seviyorum, bana iyi davranıyor," dedi. Bu sözleri söyler söylemez içeriye iriyarı, simsiyah bir erkek girdi. Dediklerini duymuş ve hoşuna gitmişti. Yakışıklıydı, siyah teni esenlikle parlıyordu. Saçları kocaman kara bir çalı yığınını andırıyordu. Elini Kira'nın omzuna dayamış, yanı başında dururken gözleri Mara'daydı, onu harika bulmadığı belliydi.

"Arkadaşın kim?"

"Kuzenim. Chelops'tan. Şefin oğluyla evliydi."

Adam başını eğip selam vererek gülümsedi, Kira'nın omzunu sıkarak dışarı çıktı.

"Kıskanç biri."

"Hem erkeklerden hem kadınlardan kıskanır. Ama burada öyle şeylere kalkışmıyorum, yoksa beni öldürür. Aslında benim kızlarla pek işim yoktu. Yalnızca zaman öldürüyordum, o kadar." Bundan sonra hep kendisi konuştu, Mara'ya bir daha soru sormadı, çünkü Chelops'taki yaşantısını buradakilere anlatırken kendine göre uyarlamıştı ve bunun kimse tarafından bozulmasına göz yumamazdı.

Kesin olan bir şey vardı. Yalnızlık çekiyor, biriyle konuşmaya can atıyordu. Karşılıklı konuşmak değildi derdi, o anlatsın, birisi dinlesin istiyordu. Mara birkaç kez sözünü kesmeyi denedi, başaramadı, derken hizmetçi gelip hancının onu çağırdığını söyledi.

Sakın ha... yok olamaz, Dann yine yaptı diye düşünerek Kira'dan özür dileyip kalktı. Dann ağzından bir şey kaçırmış olmalıydı, acaba ne demişti? Kira, "Dann'le seni görmeye geleceğim," diyerek onu uğurlarken, Mara sapsarı parlayan güneşin altında hancının beklediği yere doğru koşmaya başlamıştı bile. Hancının yanında bir adam vardı, adı Chombi'ydi. Mara adamdan ürktü. Upuzun boylu, sıskaydı, derisi hiç görmediği kadar beyazdı. Saçları Mahondilerinkine benzese de, sağlıksız teni iticiydi.

"Kardeşin gürültü yapıyor," dedi.

"Kocam o, kardeşim değil."

Sorun Dann'in yalan uydurmayı unutup unutmadığıydı. Odaya koştuğunda Dann'i yatağın başında diz çökmüş, soluk soluğa buldu. Düş görmüştü, bu kesindi. Onu yatağa yatırdı, ilaç verip, "Dann, onlara evli olduğumuzu söyledim. Bu aklında kalacak mı?" dedi. Ona, evet, dedirtene dek aynı sözleri tekrarladı; aklında kalacaktı, sonra Dann derin uykuya daldı.

Mara pencerenin başına oturup yüz metre ötedeki ırmak sularını, suya vuran ay ışığını izledi. Şu küçücük kıpırtılar bile midesini bulandırmaya yetiyordu.

Chombi kapıyı çalıp Dann'in nasıl olduğunu sordu. Mara ırmak hastalığı kaptığını, bunun böceklerden bulaştığını, fakat iyileştiğini söyledi. Chombi'nin gözleri kuşkuyla ve düşmanca bakıyordu. Kızın sağlığını sordu. Geldiklerinde onun da hasta olduğunu duymuştu. Mara kendisinin de ırmak hastalığına yakalandığını, ama Dann kadar kötü olmadığını, artık iyi olduğunu anlattı.

Kira hiç durmadan konuşurken, Mara onun anlattıklarından bulundukları yerin resmini aşağı yukarı çıkarmıştı.

Irmak Kentler bölgesi Goidel halkının yönetimindeydi, ırmağın yukarısında bulunan Goidel adlı kasaba merkeziydi. Her ırmak kasabasının kendi yerel temsilcisi vardı, bu kasabanınki de uzun boylu, sıska beyaz adam Chombi'ydi. Kira ondan Casus diye söz ediyordu. Mara'nın bulantıları Kira'nın gözünden kaçmamıştı ama ancak Mara kusacak bir yer göstermesini istediğinde ona hastalanmaması gerektiğini söyledi. Eğer Dann de, o da hastaysa, ikisinde de bulaşıcı hastalık olduğu varsayımıyla Goidel'deki hastanede karantinaya alınmaları gerekli görülebilirdi. Bölge halkının en büyük korkusu bulaşıcı hastalıklardı, çünkü yakın zamanda birkaç salgın olmuş ve pek çokları, en çok da çocuklar ölmüştü. Mara, gebe olduğunu Kira'ya açıklamaya çekinmişti, ama yeniden kusmak isteyince Kira, "Gebeliğinden kimseye söz etmesen iyi olur, yoksa seni alıp üreme amaçlı kullanırlar," diye uyarmıştı. "Ama Dann'in kocan olduğuna onları inandırabilirsen, sorun kalmaz. Kadınları kocalarından ayırmazlar."

Bundan sonra Mara, ne hasta ne de gebe olabilirdi, peki ya ne yapacaktı? Yolculuklarına kaldıkları yerden devam edip her şeyin daha iyi olmasını dilemekten başka çıkar yolu yok görünüyordu. Chelops'ta kalmış olsaydı,

belki de Soy onu Hadronlara vermek isteyecekti, çünkü başlarına dert açıyordu. Bebeğe kendi bakmak istese, Ida onu rahat bırakmazdı. Bebeği yanında getirmiş olsa, ırmakta gelirken öleceği kesindi.

Chelops'a giden ağır, zor ve mide bulandırıcı dönüş yolunu göze alıp Meryx'in karşısına çıkabilir, dinle, ben gebe kaldım, sen de baban gibisin, doğurtkansın diyebilirdi. Gel gör ki bebek doğar doğmaz Hadronlar onu kapıp götürürlerdi. Ayrıca Kira'nın da, onun da iyi bildiği bir gerçek daha vardı: Chelops'un pek ömrü kalmamıştı.

Soy'un diğer üyelerinin tersine, Kira'nın gerçeğe gözlerini kapamamasının nedeni neydi? Öksüz bir çocukken Soydaşlar onu Mahondilerin daha alt tabakasından gelen bir aileden almıştı. Kira kendini Soy'dan biri olarak değil, hep yabancı diye görmüştü; dolayısıyla Soydaşlara dışarıdan gelen birinin gözleriyle bakabilmiş, asla onlara teslim olmamıştı.

Mara'nın böyle art arda aklına gelen düşüncelerinden bir de acı bir sonuç çıkıyordu: Çocuğunu geride bırakarak Chelops'tan kaçan Kira sağ kalmayı başarabilirdi, oysa Soy, Hadronlar ve de Kira'nın bebeği için bu olasılık pek azdı.

Mara şimdi ne yapacaktı?

Dann'in uykusunda çıkardığı hırıltılarla çığlıklara kulak verdi, yanına sokulup, "Şışşt," dedi, "sessiz ol." Dann gözünü açar açmaz, hemen gidelim diye tutturdu.

"Gebe olduğumu anımsıyor musun? Peki ya senin karın olduğumu?"

"Kuzey'de her şey çok daha iyi olacak," derken Dann'in ateşi yine yükseldi, titreyip terlemeye başladı. Kira gelip Mara uyurken delikanlının başında nöbet bekledi. Mara, kardeşinin yakışıklı olduğunu biliyordu, ama Felice ne demiş olursa olsun, onu ilk bakışta yürek yakan biri diye görmüyordu, Kira'nınsa Dann'den çok hoşlandığı belliydi. Köle giysisini çıkarıp yenisini giydirmekte Mara'ya yardım

etti, yaralarını, bacak arasındaki çürükleri görünce üzüntüsünü gizlemeyip iç çekti, belki ben de sizinle gelirim, dedi. Burada çok sıkılıyordu. Altı üstü küçük bir ırmak kasabasıydı. On günlük yolun sonunda büyük akarsuya varılıyordu, ona ulaşınca Khamellerin geldiği ülkenin kıyılarına dek çıkılabilirdi. Ancak oradakiler başka bir dil konuşuyordu ve Kira ona kafa yoramayacağını belirtti.

Mara, "Ben her yerde aynı dil konuşulur sanıyordum," deyince Kira onunla alay edip Mara'nın sorununun küçücük bir ülke olan Hadron'un bütün İfrik'i kapladığına inanmak olduğunu –aslında yakın zamana dek Kira da öyle sanırdı– Güney İfrik'te herkes tek bir dil konuştuğundan her yerde öyle olmasını beklediğini söyledi.

Kira'nın oraya gelmesi uzun boylu, beyaz casusun kuşkularını biraz olsun gidermişe benziyordu, kız gidene dek yanlarına uğramamıştı, sonra gelip Mara'nın sağlığının pek iyi olmadığını gözlediğini, bunu üstlerine bildirmek zorunda olduğunu anlattı. Mara, "Ben çok iyiyim," dedi. Bir timsahın beyaz karnını ya da bir kurtçuğu andıran ve kendisine dokunmasından tiksindiği bu adam, Mara'nın bileğini tutup nabzına baktı, ince ve kemikli başparmağını boynuna dayayıp oradakini de ölçtü, ağzının içine ve dişlerine baktı, gözkapaklarını kaldırdı. Mara, incelemenin yalnız o anki sağlığıyla ilgili olmadığını anlamıştı. Goidel'deki üstlerine kızın genel durumunu bildirecekti.

"Gebeysen, korkacak bir şey yok, eğer bu adam kocansa elbet."

"Kocam," dedi.

"Çok benziyorsunuz."

"Mahondiler birbirine benzer. Bizler akraba evliliği yaparız." Bunları söylerken, gerçekte de böyle yapılır diye aklından geçtiğinin farkında değildi.

"Öyleyse bu kolayca düzelecek bir yanlış uygulama."

Dann uyanıktı, konuşmalara kulak kesilmişti, yüzünden içindeki şeytanlarla boğuştuğu belliydi.

Chombi ona dönerek, "Çocuk senin mi?" diye sordu.

"Evet," derken, Mara'nın gebe olduğunu saklı tutmasını söylediğini unutmuştu.

Mara, mesajın Goidel'e ulaşması kaç gün sürer diye Kira'ya sordu. İki günde giderdi. Orada bir-iki günde değerlendirmeye alınır, karar verilir ve iki gün de de yanıtı gelirdi. Toplam bir hafta.

Mara, Goideller beni odalık olarak alabilirler, dedi. Dann'in yanıtı, "Yo, hayır, almazlar," oldu. Son zamanlarda hep yaptığı üzere Mara'nın dediklerini geç algılayıp yanıt vermesi biraz sürmüştü. Ablası yüksek ateşin ona zarar verdiğine inanıyordu – yok fiziksel açıdan değil, çünkü gücü yerine geliyordu, ama gördüğü kâbuslar yüzünden. Acaba Dann kafayı mı üşütmüştü? Bazen öyle davranıyordu. Hele bazı konularda...

Bütün o hafta boyunca hem kendinin hem de Dann'in beslenmesine özen gösterdi, onu çamurlu yollarda dolaştırmaya ve savananın ortasında ıssız kalmış eski şehre götürerek kaslarını güçlendirmeye çalıştı. Gözetlendiklerinin farkındaydı. Kira'nın evine gidip oturuyorlardı; Mara, Dann'in kıza ilgi duyup duymadığını çıkarmaya çalışıyor, bu epeydir kafasını kurcalıyordu. Çünkü Irmak Kentlerde erkeklerin erkeklere ilgi duymasının cezası ölümdü. Neyse ki Dann, Kira'nın baştan çıkarıcı bakışlarına karşılık veriyordu, fakat Kira her şeyi öyle alaya alıyordu ki, onun duygularını çözümlemek güçtü.

On günün sonunda iki üniformalı adam Goidel'den gelen tekneden inerek hanın yolunu tuttular, Mara ile Dann'i görmek istediklerini söylediler. İki kardeş yemek salonunda karınlarını doyuruyorlardı. Dann onları görür görmez çığlık atıp yerinden ok gibi fırlayarak kapıdan dışarı çıktı ve sokakların arasında gözden kayboldu. Evet, gelen iki kişi tıpatıp birbirine benziyordu. Bu yöredeki insanların çoğu gibi onlar da siyah tenli, geniş omuzlu, temiz yüzlüydüler, ama siyah saçları Mahondiler gibi uzundu.

Adam, "Bakıyorum kocan kaçıyor," dedi. "Neyse bu işimizi daha da kolaylaştırır. Eşyalarını topla. Bizimle Goidel'e geliyorsun," diye buyurdu. Mara hiçbir şey demedi. Dann'in kaçmasının nedeni birbirine benzeyen iki kişi görmüş olmasıydı, Mara bunu biliyordu, onları kafasına tek bir kişi olarak kazıyacaktı. Belki Kira'dan yardım isterdi. Dann suç işlememişti ki, hasta da değildi, gebe de olamazdı.

Öteki adam, "Hasta olmaktansa gebe olman daha iyi," dedi. "Yoksa karantinada kalırdın. Yo, şaka yapmıyorum."

Hesabı öderken Mara'dan gözlerini ayırmadılar. Parayı verdikten sonra kızın elindeki bütün bozuklukları bitmişti. Adamların Chombi'yle görüşüp kasabadaki olaylarla ilgili bilgi almalarını ve buyruklar vermelerini izledi.

Irmağın üst kesimlerine gidecek tekne yanaştı. Mara çuvalıyla bindi, teknelerde oturmayı seçtiği yere oturdu yine, ancak bu kez arkasında gözlerini üzerinden ayırmayan iki erkek vardı. Ne yapacağını sanıyorlardı ki? Timsahlarla dolu bu büyük ve tehlikeli ırmağa mı atlayacaktı? Irmağı yüzerek geçip boş savananın kıyısındaki ıssız antik şehirlere mi kaçacaktı?

Gece kaldıkları handa kızı aralarına alıp öyle uyudular. Ertesi gün teknede yine gözlerini ondan ayırmadılar. Mara bu adamlara hınç bilemiyordu; onlar görevlerini yapıyordu. Kendilerine göre kibar davranıyor, onun karnının doymasına ve yeterince su içmesine özen gösteriyorlardı. Akşama doğru Goidel'e vardılar. Mara'yı hapishaneye bıraktılar; kendisini teslim ettikleri iki kadın ona yiyecek verip yıkadı, şakalar yapıp güldürmeye çalıştı.

Sabahleyin yaşlı bir yargıcın huzuruna çıkarıldı, en azından tavırlarıyla adam ona Juba'yı çağrıştırmıştı.

"Demek evlisin?"

"Evet."

"Kaçıncı derece evlilik?"

Kira ona ikinci derece demesini öğütlemişti. Bunun anlamıysa, eşlerden herhangi birinin başka eşleri olabilir, ama doğacak çocuklardan erkek sorumlu olurdu, çünkü babalığın kanıtlanmasının hiçbir yolu yoktu. Doğurganlığın azalmasıyla birlikte çıkarılan yasalardan biriydi bu.

"İkinci derece," diye yanıtladı.

"Hangi derece olursa olsun, koca ortalıkta olmayınca evlilik de geçersiz sayılmaz mı, sen ne dersin?"

"Öyle."

"Peki, şimdi hapishaneye dön. Eğer kocan bir hafta içinde ortaya çıkmazsa, o zaman seni üreme programına alırız."

Mara saraya iki gardiyanın arasında yürüyerek gelmişti, hapishaneye de öyle döndü. Giderken çevresine bakamayacak kadar kaygılıydı; dönüşteyse Dann'in bir hafta içinde geleceğine inandığından biraz daha rahatlamış olarak yürürken sağa sola bakabiliyordu. Goidel, ırmağın aşağısındaki kerpiç kasabalardan çok farklıydı, birkaç kat daha büyüktü, binalar kerpiç ya da kerpiçle tuğla karışımı olmakla birlikte ön yüzleri düzgün alçıyla sıvanmıştı, Mara bunların aynısını Kaya Köy'ün tepesindeki eski harabelerde de görmüştü. Özetle bu kasaba beyaz, açık toprak rengi, sarı ya da pembe binalarıyla aşağıdakilerin bir uzantısı olmaktan çok uzaktı. Öte yandan binaların cephe kaplamaları eski yüzlü ve kirliydi; bazıları çatlamış, bazılarının sıvaları yer yer dökülmüş, sonradan onarım da görmemişti. Birkaçında kuşlar yuva yapmıştı. Çoğu boştu. Ancak sokaklarda yüzlerce insan vardı, çizgili ya da düz renkli kumaştan parlak giysiler giyiyorlardı, kimilerininki taşıdığı çuvalın dibinde duran elbiseler kadar yumuşak ve inceydi. Tiril tiril, neredeyse saydam olan kumaş düz dokunmuşsa, giysinin boğazlarıyla kol ağızları işlemelerle süslü oluyordu. Halkın iyi beslendiği anlaşılıyordu. Her şeyden önemlisi ortalıkta genel bir güven havası ve sessizlik vardı. Sağda solda top-

lanmış insanlar konuşarak gülüşüyordu. Küçük bir bahçede aileler çimenlerin üzerine yayılmış, yiyip içiyorlardı. Gardiyanları asker gibi rap rap yürümüyor, salına salına ilerlerken sorduğu sorulara yanıt veriyorlardı.

Hapishaneye vardıklarında kadın gardiyanlar onu içeri alırken birlikte geldiği iki askerle şakalaştılar. Mara bunların akıllı, sağ kalmayı başaran kadınlardan olduklarını biliyor, onlara güvenmek istiyordu. Öyle yapmaya karar verdi, başka seçeneği var mıydı?

Bebek düşürmek için bir ilaç bilip bilmediklerini sordu. Fısıldayarak konuşuyordu, ne de olsa yerin kulağı vardı. Hiç de şaşırmadılar. Kadınlardan biri, eğer bu ortaya çıkarsa, ikisinin de ölüm cezasına çarptırılacağını fısıldadı, diğeriyse bu işin karşılığında çok para almamız gerek diye açıkladı.

Mara ellerini giysisinin altına sokup düğümlerden birindeki altını çıkarmayı düşündü, sonra bunun saçma olacağında karar kıldı: Bir tek hareketle elbisenin eteğini kaldırıp para kuşağını görmeleri işten bile olmazdı. Kuşağı hepten çözüp çıkarmayı daha uygun buldu. Yirmi iki altın para vardı. Birini onlara uzattı. İki kadın sırayla altını ısırarak gerçek mi diye baktılar. Üçü de biliyordu ki, iki kadın istese bütün altınları Mara'nın elinden alabilirlerdi, bir an geldi Mara korkuya kapıldı, böyle yapacaklarını düşündü. "Peki, şimdi kaldır şunu ortadan." Kuşağını az önceki yerine, beline bağladı.

Şanslısın dediler; tek kişilik odada kalacaktı, başkalarının olması tehlike demekti. Arkasından kendilerinden doğurganlığı artıracak ilaçların istenmesine daha alışık olduklarını, bu konuda ün saldıklarını söyleyerek şakalaştılar, buysa Mara'ya yardım etmelerini kolaylaştıracaktı.

Ona acı içecekler verdiler. Çok acıydı, ama dayandı, sıvıyı bir dikişte içmesi gerekiyordu. Bu üç gün sürdü. Dördüncü gün gece geç saatte onu yerdeki mindere indirdiler ve karnını ovuşturmaya başladılar. Derken becerikli par-

maklarını apış arasından sokup içerideki çocuğu aradılar, buldular da. Dayanılmaz bir acı çekiyordu, bayıldı, kendine geldiğinde kadınların parmakları hâlâ içindeydi. İkisi de yüzüne bakıp daha fazla dayanamayacağını anlayınca, ona bir tas şerbet daha içirdiler.

Sabaha doğru bacaklarının arasında ılık bir akıntı hissetti.

"Görmek ister misin?" diye sordular. Mara gözucuyla bakıp kanlar içinde ufacık bir yaratık gördü. Yüreği ilk kez böyle şiddetle sızlıyordu, bıçaklansa bu kadar acımazdı, sonra başıyla onu uzaklaştırmalarını söyledi. Keşke görmek istemeseydi.

Kadınlardan biri, "Üç aylık," dedi. Diğeri, "Birkaç gün fazlası da olabilir," diye ekledi.

Mara gördüğünde, Meryx'ten olma bebeği henüz canlıydı. Ölünce kadınlardan biri onu alıp savanaya götürdü – hapishane kasabanın hemen dışındaydı. Geri geldiğinde, "Bu iş tamam," dedi.

Meryx'in bebeğiyle Dann arasında seçim yaptım diye düşünüyordu, çok geçmeden bunun saçma olduğuna karar verdi. O sıcağın altında ırmak boyunca yolculuk etmeye hiçbir bebek dayanamazdı. Başka seçenek yoktu.

İki kadın ona uyuması, dinlenmesi gerektiğini söylediler. Uyandığında Dann'in tam zamanında geldiğini, yargıcı görmek için saraya gittiğini öğrendi. Ancak bir sorun vardı. Delikanlı hasta görünüyordu. Mara onun hasta olmadığını biliyordu; onu hasta eden yaşadığı korkuydu. Sarayın önünde bekleyen iki askerle yüz yüze gelmesinin ona neye mal olduğunu kestirebiliyordu. Küçük Dann'in korkusunu kendi içinde duyabiliyor, küçük Dann'in yüzü gözünün önüne geliyordu.

"Düşük yaptığını kendisine söylemişler, mesaj getiren asker böyle dedi."

Mara salıverilmeden önce bir kez daha iki kadını odanın ortasına çekip kulaklarına, bir, olursa iki altın bozdurma-

sı gerektiğini fısıldadı. "İki," dediler. "İkimiz de birer tane bozarız. Ama bütün karşılığını sana vermeyiz. Kendimizi büyük tehlikeye atıyoruz." Mara onlara altınları verince kuşağında on dokuz altın kalmıştı, verdiklerinin karşılığında bir öbek süprüntü görünümlü bozukluğu oldu. Aslında değerleri aldığının iki katıydı, göz kararıyla anlamıştı, ama onları suçlayamazdı. Bozuklukları çuvalına tıktı, onları hiç unutmayacağını söyledi – doğruydu. Kadınlar ona sarılıp iyi dileklerini belirttiler.

Dann konukevinde onu bekliyordu. Hasta değildi, ama hortlak görmüş gibiydi, Mara kendisini kurtarmaya geldiği için teşekkür ederken ona sarılıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Karşısındaki küçük Dann'e çok benziyordu ama tam olarak o değildi, sert ve inatçıydı, yetişkin, sorumlu bir erkek havasındaydı. "Mara, eğer seni kaybetseydim..." derken ses tonu küçük Dann'inkini hiç çağrıştırmıyordu.

"Ya ben seni kaybetseydim?"

Büyüdüklerinden beri iki kardeşin birbirlerine dokunup sarılmak gibi bir alışkanlıkları yoktu, fakat bu kez yatağın ucuna yan yana oturup kollarını birbirlerinin omzuna attılar, sessizce özlem giderdiler. Huzur içindeydiler; Mara günlerdir onları bırakmayan gerginliğin her ikisinin de vücudundan çıkıp gittiğini hissetti.

Dann'in yaptığı büyük bir cesaret örneğiydi. Askerlerden, gardiyanlardan, polisten ödünün koptuğunu biliyordu. O sarayın kapısından içeri girmek için olanca gücüyle kendisiyle savaşmış olmalıydı. Mara aynı cesareti gösterebildiği bir olay yaşamış mıydı? Evet, o da sarayda yargıcın karşısında korkmadan durmuştu; Dann'i asıl kudurtan da buydu. Mara bunu biliyordu, ya Dann'in kendisi? Bir de o iki adam, o iki adam...

Karşılaşacağı tepkiyi göze alarak, "Öteki kasabadayken bizi yakalamaya gelen iki adam var ya...." diye söze başlayarak Dann'in "hayır, hangi iki adam, tek bir adam vardı," diye karşı çıkmasını bekledi. Genç adamsa gözlerini Mara'ya dikmiş, derin derin bakıyordu.

"Mara, bana inanmayacaksın ama, gerçekten beni izleyen biri var. Onu gördüm."

"Kim o Dann, kim o?"

Genç adam bir şey demeden başını Mara'nın omzuna dayayıp inleyerek ağlamaya başladı.

"Eğer benim kocam olduğunu söylemeye gelmeseydin, beni üreme programına alacaklardı."

"Biliyorum, anlattılar." Sonra çok sakin bir tavırla, gülümseyerek konuştu, "Mara, bana sorarsan bir daha gebe kalmasan iyi olur."

Dinlenmek için iki günleri vardı. Mara daha gücüne kavuşamamıştı, ama kendindeydi. Oysa bu yolculuğa çıktıklarından beri hiç kendinde olmamıştı. Dann bol bol yemek yiyor, birlikte bu sevimli ırmak kasabasının her yerini dolaşıyorlardı. Yargıcın sarayındaki görevlilerin gözü üzerlerindeydi, ırmağın yukarısına giden tekneye bindiklerinde görevliler de onlarla geldi. Şimdi bile hasta olmadıklarına inanmak istiyorlardı. Kadın gardiyanlar Mara'ya salgın hastalıktan nasıl korkulduğunu anlatmıştı, bu Dann'in de kulağına gelmişti, çünkü herkes aynı konudan söz ediyordu. Irmak Kentlere yok yere korkunç hastalıklar gelmiş, insanları yatağa düşürüp ölmelerine yol açmış, sonra pat diye kesilmişlerdi. Irmak hastalığını herkes tanır, ondan korkmazdı. Belirtileri hep aynıydı: titreme, terleme, ateş, sonra rehavet ve bir nöbet daha. Bu sakin dönemlerle ateşli günler arasında bazen ölenler olurdu, ama her zaman değil. Her evde ırmak hastalığına karşı ilaç bulunurdu, ancak yeni ortaya çıkan hastalıkları kimse tanımıyor, ilacını bilmiyordu. Yaşlı insanlar bu yeni türeyen hastalığın ırmak boyunca halkı kasıp kavuran ve sonra ortadan kalkan ilk hastalık olmadığını anlatıyorlardı.

İki günlük yolculuğun ardından gecelemek üzere kıyıya yanaştıkları yer, geçmekte oldukları ırmağın Cong adı verilen ana akarsuyla birleştiği noktaydı. Hava çoktan kararmıştı, bu yüzden ayrıldıkları ırmağın, yeni geldikleri, çok geniş ve suyun güçlü aktığı ırmağın yanında

küçük bir dere gibi kalıp kalmadığını, daha önce gördüklerinin onları gerçek akarsuya hazırlayan bir örnek olup olmadığını sabaha dek göremeyeceklerdi. Kaldıkları handan çıkıp da aşağı yürürlerken Goidel görevlileri hâlâ arkalarındaydı. Ancak Goidel egemenliğinin sınırları burada sona erdiğinden, onları irili ufaklı pek çok teknenin bağlı olduğu rıhtımda bekleyen, öncekinden çok daha büyük ve geniş tekneye binene dek izleyebilirlerdi. Irmak öyle genişti ki, karşı kıyıdaki ağaçlara konmuş kuşlar birer beyaz nokta gibi görünüyordu, ağaçlar da kısacık, çalı çırpıydı âdeta. Irmak boyunca daha çeşitli palmiye ağaçlarının yetiştiği, ama başka büyük ve yeşil ağaçların da olduğu, bazılarının parmakları göğe çevrili, dikenlerle kaplı ellere benzediği görülüyordu. Teknenin her iki yanında kürekler vardı, ama yuvalarında dokunulmadan duruyorlardı, çünkü bu tekne güneş ışıklarının yarı parlak bir malzemeden yapılmış eğik bir dikdörtgende birikmesiyle harekete geçen bir aygıt yardımıyla yol alıyordu. Güneşten böyle yararlanmanın püf noktası yıllar önce unutulmuştu, kullandıkları aygıt da öyle, sayıları çok azalmıştı, sabah akşam muhafızların koruması altında tutuluyordu. Dann parasız yolculuk edebilsin diye muhafız olmaya aday oldu. Teknenin sahibi ve sürücüsü Han adında zayıf, kupkuru, ağaç gövdesi kadar koyu kahverengi tenli, en az o kadar kırışık yüzlü yaşlı bir kadındı. Uzun uzun Dann'i süzdükten sonra onu işe aldı. Dann'in güven veren bir havası vardı. Asla ihanete uğramamış kimselerde görülen rahatlık ve açıklık Dann'de yoktu, demek ki Dann'in işe alınma beklentisi kendinde olduğunu bildiği gözle görülür yetenek ve becerilerden ileri geliyor diye düşündü Mara. Bundan başka öğle yemeğini pişirmesi veya yolculara sunması isteniyordu. Böylece parasız yolculuk edebilecekti. Yol bir ay sürüyordu. Yolculuğun bu aşamasında Kaya Köy'den buraya kadar olan yoldan daha fazlasını kat edeceklerdi. Mara kalan on dokuz altının üçünü ödedi. Geriye on altı kalmıştı. Bu teknedeki yolcular yaklaşık yüz kişiydi, kimi-

leri Chelops'tan beri yollardaydı, kimileri gelirken geçtikleri Irmak Kentlerden yola çıkmışlardı. Yüzlerini tanır gibi oldu, tanıdıktılar, Dann de gözleriyle herkesi teker teker inceliyor, her birinin yüzünü dikkatle belleğine kazıyordu.

10

Bu geniş ırmak, kolları gibi güçlü akmıyordu. Onlardan daha sığdı. Akarsu, yatağı boyunca derinleşmeden yol alıyordu, ama yüzeyden akan sular yüzünden yosun birikintileri oluşmamış, selde bozulan dere yataklarıyla ırmağın çöken kıyılarında, yalnızca sel sularının suyu taşırarak sürüklediği sazlar ve ağaçlardaki ölü yapraklarla dallar birikmişti. Timsahlar kıyılara çıkmadan ırmağın derinliklerinde duruyor ya da kütük gibi ağır ağır yüzüyorlardı, başları suyun hemen altında, iri burun delikleri yüzeydeydi, birisi ırmağa düşer umuduyla uzun, koyu renkli gövdeleriyle teknenin yanı başından ya da dümen suyundan ayrılmıyorlardı; güverte canavarların sıçrayamayacağı kadar yüksekti. Hava çok sıcaktı, masmavi gökyüzünde tek bir bulut yoktu. Kıyıdaki palmiyelerle dikenli ağaçların arasından toz şeytanlarının çimen yığınları arasındaki fırıldak gibi dönerek sergiledikleri küçük dans gösterisi göze çarpıyordu. Boğucu, nemli bir sıcak insanın derisine işliyordu. Neyse ki Mara'nın mide bulantısı artık geçmişti. Daha önceden bindikleri teknelerde çektiği bulantılar aklına geldi, nasıl dayanabildiğini merak etti. Dayanmıştı işte, başka seçeneği yoktu ki. Şimdi huzur içinde oturmuş, gittikleri yerin, Shari kentinin nasıl bir yer olduğunu düşünüyordu. Bir süre Cong adı verilen bu ırmakta yukarı doğru ilerleyeceklerdi, yolculuğun yarısı böyle geçecekti, sonra kısa, dar bir kanal-

dan geçerek suları Charad denilen bir göle akan başka bir akarsuda yol alacaklardı. O ırmakta akıntı yönünde ilerleyeceklerinden güneş ışıklarını toplayıp depolayan değerli aygıt kapatılacak ve tekne suyun itiş gücüyle hareket edecekti. Kürekler de o zaman kullanılacaktı. Bütün bunları Dann'den öğrenmişti; diğer üç muhafızla birlikte tuttuğu nöbet aralarında gelip Mara'nın yanına oturarak öğrendiklerini anlatıyordu. Ablasının yüzünü incelerken, "Mara, zaman geçtikçe koşullar da iyileşiyor, değil mi?" diye soruyordu, acaba Mara da aynı duyguları paylaşıyor mu diye merak ettiği belliydi: Rahatlıyor muydu, özgüvenini yeniden kazanıyor muydu, onca olumsuzluktan sonra işlerin yolunda gideceği umudunun verdiği heyecanı o da taşıyor muydu?

Mara ne tam olarak uykuya dalıyor ne de sürekli uyanık kalıyordu, gözleri faltaşı gibi açık, çevresine bakarken uykuda gezer gibiydi, çok uzaklardaydı; düşte yaşıyordu sanki, o düşteyken gürültüsüz çalışan tekne de ırmak sularının aktığı yönün tersine, yukarı tırmanıp da kıyıları birer birer geride bırakırken ve pırıl pırıl gökyüzünde arada sırada bir bulut göz kırparken, içinin göründüğünü, saydam biri olduğunu düşünüyordu. Aslında iki kişiydi de, çünkü derisi kuruyup çatlamış, uykusundan her uyanışında susuzluktan dudakları kuruyup dili damağına yapışmış, suya hasret kalmış Mara hiç aklından çıkmıyordu. Kovalar sulara daldırılıp yolcular içsin diye elden ele dolaştırılırken, sıra kendine geldiğinde, içtiği her yudumda, her yutkunuşunda, "Mara, artık kurtuldun," diyen bir fısıltı kulağını okşuyordu; avuçlarına su alıp yüzünü yıkarken, teni çektiği susuz günleri acıyla anıyordu.

Yol boyunca arada bir karşılarına çıkan kumsallarda sere serpe uzanan timsahlar tekne yaklaştıkça kendilerini suya atıyorlardı. Sağda ve solda uzanan kıyılarla aralarındaki mesafe çok uzak olduğundan kuş yuvalarıyla içinde yaşayan kuşları iyice göremiyorlardı, su içmeye

gelen hayvanlar tekneyi görür görmez kaçıştıklarından onlar da ortalıkta değildi. Günler böyle geçip gitti. Geceleri tekneyi rıhtıma bağlayıp bazen bir kasaba ya da köyde, bazen de kıyıda tek başına duran bir handa konakladılar. Uğradıkları hanlarla konaklama yerleri gösterişsiz, ama temiz ve sevimliydi. Akşam yemekleriyle sabah kahvaltılarında ekmekle sebze çorbası, bazen de peynir yiyor, yanında da palmiye ağacında yetişen meyvenin suyunu içiyorlardı. Yolcular ya kocaman odalarda hep birlikte ya da dört, beş, bazen de altı kişilik odalarda kalıyordu. Dann'le Mara birbirlerinden hiç uzaklaşmıyordu. Geçtikleri kasabalar Goidel'e benziyordu, her birinin kendine özgü özellikler sergileyen, bunları gözlerindeki bakışlar ve yüz ifadeleriyle anlatan, hareket eden ve konuşan halkı vardı. Yakın zamana dek yaşamanın, her biri birey olarak görülen insanların, güven dolu, işlek kasabaların sokaklarında gezinmesi demek olduğunu bilmeyen Mara, bunu yaşama sevinci, yaşama meydan okuma olarak algılıyordu. Gece olup da tekneyi bağladıkları yerlerde Dann'le birlikte saatlerce dolaşırlarken, gözlerini insanların yüzlerinden ayıramıyorlardı. Bazen bir meyve, şekerleme ya da küçük bir pasta için para harcamayı bile göze alıyorlardı, çünkü tatları şimdiye dek yediklerinden bambaşkaydı. Arada bir Dann'in sert bakışlarını uzun süre ayıramadığı biri çıkıyor, o her kimse irkilip bundan rahatsız olarak, "ne istiyorsun?" dercesine ona bakıyordu.

"Karşılaşmayı beklediğin o adam kim, Dann? N'olur söyle."

Fakat Dann yanıt vermiyordu. İç dünyasına öyle dalıyordu ki, acaba bazen kulakları duymuyor mu diye merak etmemek elde değildi. Mara yanına yaklaşıp ona ulaşmaya çalıştığı zamanlarda dakikalarca, bazen yarım saat boyunca konuşur, çevrelerinde gördükleri üzerine yorumlar yapar, ama ondan hiçbir karşılık alamazdı. Daha sonra Dann kendisini işittiğini, dediklerinin aklında kaldığını

belirten sözler ederdi. Kasabaların sokaklarında yaptıkları akşam yürüyüşleri çok hoşuna gidiyordu, ama galiba Dann öyle düşünmüyordu. Nasıl hoşuna gitsindi ki, korkuyor, sürekli tetikte dolaşıyordu. Fakat bir gün hiç beklenmedik bir anda, "Seninle yaptığımız bu yürüyüşler çok güzel oluyor Mara," dedi, "teknede gün boyunca bu ânı bekliyorum."

Günler akıp gidiyordu. Bazı günler Dann onun yanına çömelerek güvertenin kaplı olduğu tahtaların üstünde bu tekneye bindiklerinden beri kat ettikleri yolu parmaklarıyla ölçüyor, sonra da karışlarıyla, önce Chelops'tan ve derken Kaya Köy'den beri ne kadar yol geldiklerini gösteriyordu. Tahta kaplamalara çizdiği İfrik'in büyükçe haritasını diğer yolcular da görmüştü, yanlarına geldiler, Dann elleriyle aştıkları mesafeyi anlattı, ama hiçbiri Mara ile Dann kadar uzaklardan gelmiyordu. Aralarında İfrik'in şeklini bilenler vardı, diğerleriyse şaşırıp afalladılar; neden söz edildiğini pek kavrayamamışlardı.

Dann her fırsatta teknenin baş kısmına giderek güneş aygıtına bakıyordu. Nöbetleşe çalışan altı muhafız vardı. Geceleri yemek yemek ya da uyumak için kıyıya çıktığında Han teknede iki muhafız bırakırdı. Birkaç kez sıra Dann'e de gelmişti; Mara bundan hiç hoşlanmamış, onu bir daha göremeyecek diye ödü koptuğundan gece gözüne uyku girmemişti. Han, giderek Dann'i daha sık kullanıyordu. Eline ayağına tez, uzun boylu bir maymunu andıran bu kara kuru kadın, nöbet tuttukları süre boyunca gözlerini adamlarından ayırmaz, gözkapakları kapanıyor mu ya da başlarını uzun süre güneş aygıtından öteye çevirip bakıyorlar mı diye kontrol ederdi. Dann her an tetikte görünürdü. Bacaklarını iki yana açıp dengesini sağlayarak iskele yanında güneş çekiciyi görecek biçimde yan dururken, yüzünü bütün tekneyi (aynı zamanda da ona saldırmaya kalkacak herhangi birini) görecek şekilde öne döner ve gözlerini teker teker yolcular üzerinde gezdirir, sonra

yeniden aygıta çevirirdi. Herkes Han'a gidip güneş çekiciye yakından bakmak için yalvarır, kadın bazen onları kırmaz ama bakarlarken bir an bile yanlarından ayrılmadan her hareketlerini izlerdi. Yolcular, artık bilinmeyen, uzak bir geçmişte icat edilip sonra unutulmuş, boşu boşuna ve ölgün parladığını düşündükleri bu metal dörtgene gözlerini dikerlerdi. Ama dikkatli bakıldığında içinde ışığın değişip kırıldığı, başka renkler aldığı, önce şiddetlenip sonra solduğu, güneş doğarken ya da günbatımında sularda ve gökyüzünde beliren renklere benzediği görülüyor, insan derin sulara bakar gibi oluyordu. Altı üstü kap kacak, tencere tabak yapımında kullanılan, kimilerinin üretildikleri fabrikaları eskiden görmüş olduğu tenekeden hiç de farklı olmayan bu metal parçasından gözlerini kaldırdıktan sonra, herkesin yüzünde düşsel bir derinlikten çıkmışçasına şaşkınlık ve tedirginlik okunurdu. Bir tekmeyle çöp yığınına atabilecekleri yassı ve incecik metal bir dikdörtgen, aynı zamanda insanın tüylerini ürpertip korkutan bir şeydi, çünkü işe yaramaz gibi görünen bu süprüntü benzeri nesne günlerdir teknenin suları yararak ırmakta yol almasını sağlıyordu.

Sığlık ve kumluk alanlara geldiler; buralarda Han dümenin başına kendi geçmişti, sular yeterince derinken, dümen yekesini tutup teknenin burnunu düz tutmaktan başka bir şey yapmayan görevlilerden birine bırakamazdı bu zor işi. Han, kumlukların arasından geçerken tekneyi ırmağın bir bu yanına, bir öbür yanına savurarak zikzaklar çizerken, ikişer muhafız da kumlara saplanmasınlar diye sudan gözlerini ayırmadan her iki yanda duruyor, karaya otururlarsa tekneyi itmek için hazırda bekliyorlardı. Bu ırmakta hiç kaya yoktu, akıntı onları sürüklüyordu. Günler günleri kovaladı... Sanki Mara bütün yaşamını bu teknede geçirmişti de hiç inmeyecekti. Diğerleri gibi o da her geceyi bir handa geçirirken, dün geceki handan çıkmış mıydık diye düşünmeden edemiyor, her sabah tekneye binerken

aynı kumsalda oldukları duygusuna kapılıyor, tekne sulara açılırken geride bırakmak üzere oldukları kasabanın sokaklarında sanki hiç yürümemiş, handaki yatağında hiç uyumamış gibi hissediyordu, çünkü tek gerçekleri ırmaktı; ırmakla birlikte sığ alanlar, kumluklar, ağaçları ve kuşlarıyla birlikte geriye doğru kayan kıyılar, bir de derin sulardaki balıklarla, inatla onların ardını bırakmayan timsahlar. Canavarlar sanki ırmağı paylaşmıştı, tekneyi görür görmez kumluk alanlarda yatan dördü beşi hızla dalıp onlara doğru yaklaşıyor, bir süre arkalarından gelip sonra ilk gördükleri düzgün kumsal ya da kıyıda karaya çıkıyorlardı. Sonra bir başka timsah ailesi benzer davranışlar sergiliyordu. Günler böyle geçerken... bir şeyler değişiverdi: hava. Bazen ırmak sularının, bazen de sıcak kumların yakıcı kokusu duyulurken, bu kez teknenin gittiği yönden gelen esinti pis kokular getirmeye başladı, sonra duyulmaz oldu; tam unutuyorlardı ki aynı koku yine ortaya çıktı, bu kez daha keskindi; yüzlerine çarpıyor, artık hep onlarla birlikte olacağa benziyordu. Akşam olup da kıyıya çıktıklarında Han da tekneden indi ve hancının evine gitti, onunla baş başa uzun süre görüştü, gözleri akşam yemeğini yiyen yolculardaydı. Aslında hiçbiri ağzına tek lokma koyamıyordu, çünkü havadaki pis koku dayanılmazdı, nereye otururlarsa otursunlar, kapı ve pencereleri kapatıp içeride bile dursalar hiçbir şey değişmiyordu.

Han herkesi bir araya toplayıp bir savaş çıktığını, henüz sona ermemiş olabileceğini, bundan sonra girecekleri topraklarda ırmağın her iki yakasında yaşayan –eğer hâlâ yaşıyorlarsa– halkın kalabalıklar halinde savaştan kaçtığını anlattı onlara. O insanların hiç yiyecekleri kalmamıştı, üzerlerindeki giysilerden başka giyecekleri de yoktu. Ölmek üzereydiler. Ellerindeki tek besin maddesi suydu. Yola devam etmek isterlerse, umutsuzluk içinde kıvranan bu insanların arasından geçmek zorunda kalacaklardı. Geri gitmek, ırmağın aşağısına dönmek

seçeneklerden biriydi. Han, kimsenin bunu istemediğini anlıyordu. Öyleyse yarın bizi zor bir gün bekliyor, dedi. Herkes tekneye çıkmaya kalkışacakları geri püskürtmeye ve her şeyden önemlisi güneş aygıtını korumaya hazırlıklı olmalıydı. Yolcular arasından en güçlü on kişi onu korumakla görevlendirilecekti. Koca bir çuval ekmek satın alıp savaştan kaçanlara vermek üzere para toplanmasını istedi ve herkesin ortaya biraz bozuk para atmasını bekledi. Sonra birer sopa bulup ucunu sivriltmelerini söyledi. Sabahleyin tekneye binmeden önce hanın kapısında bir leğen dolusu su, içinde de keskin kokulu bitkiler olacaktı, eğer birer parça bez bulur da, bu suya batırıp yüzlerine örterlerse kokuyu daha az duyarlardı, giysilerini de aynı işlemden geçirebilirlerdi.

Artık birbirlerini çok iyi tanıyan bu insanlar ertesi sabah tekneye binerlerken gözlerini dört açtılar, her biri elinde mızrak ya da bıçak tutuyordu. Teknede Han'ın görevlendirdiği on kişi güneş çekicinin çevresinde halka oldu, başlarında Dann vardı, diğer erkekler teknenin yanlarına dizildiler, kadınlarsa arkaya. Hiç kimse silahını elinden bırakmıyordu. Han, dümen başında, gözleri fıldır fıldır, her şeyi ve herkesi izliyordu. Havadaki koku artık neredeyse dayanılmazdı. Birkaç saat ırmağın ortasından yol aldılar, kumluklara girip çıktılar, cesetler hızla ters yönde yüzüyor, timsahlar onlar için dövüşüyordu. İşte ırmağın kıvrıldığı yerdeydiler, insanlar umutsuz bakışlarla kıyıda durmuş, tekneyi seyrediyorlardı. Biri çığlık attı ve her iki yakada duran kim varsa, ırmağın ortasına dek yarı beli geçmeyen suya atladı. Sular bir türlü derinleşmek bilmiyordu. Bir anda hepsi suları şapırdatarak tekneye doğru yüzmeye başladılar. Taze etin kokusunu alan timsahlar da hemen hareketlendi. Saldırganlardan birkaçı aşağıya çekilirken, bazıları sığ yerlerde canavarlara karşı yaşama savaşı veriyordu, yüzlercesi akın akın geldi, sövgüler yağdırıp çığlıklar atarak, yalvarıp ağlayarak yaklaşıyorlardı.

Başta duran muhafızlar tekneye çıkmasınlar diye sopalarını savuruyordu. Birisi güneş çekiciye tutunmayı başarmıştı, ama Dann onu bir tekmeyle geri itti. Teknenin çevresine dizilmiş yolcular mızraklarını, kürekleri –ellerine ne geçerse onu– kullanarak sığınmacıları geri püskürtmeye çalışıyordu. Kadının biri boğuldu, yüzme bilmiyordu. Çocukların kimi bir kum tepeciğine çıkıp tekne geçerken üzerine sıçramayı denedi, ama başlarına sopa yemekten kurtulamadılar. Mara arkadaki kadınların arasında, tekmelenip dövülen insanların teknenin ardı sıra yüzmeye çalışmasını izliyordu. Han büyük ekmek çuvalını tuttuğu gibi suya fırlattı; saldırganlar bir anda ekmek kavgasına tutuştular, birbirlerinin ellerinden kapmaya, bir yandan yüzerken, bir yandan da ellerine geçirdikleri lokmaları yemeye çalışıyorlardı. Az sonra saldırgan sürüsünü geride bıraktılar, ancak tehlike geçmiş değildi, bir sonraki kıvrımda başka sığınmacı kalabalıklar bekliyordu.

Muhafızlar bir kez daha tekneden dışarıya çıkıntı yapan güneş çekiciye tutunmaya çalışan birini sopaladılar. Su canavarlarının saldırısına uğrayanlar yine sulara gömüldü. Yolcuların kulakları yine çığlıklar ve naralarla, yakaranların sesleriyle doldu, korkmuşlardı, bu kez daha da acımasızdılar. Burada toplanan kalabalık daha büyüktü; ırmağın her iki yakasına yerleşmişler, kendilerine barakalar, kulübeler, derme çatma evler bile yapmışlardı. Sığınmacı kampları yüzünden ortalık daha kötü kokuyordu. Çünkü epeydir buradaydılar, saldırıya geçme biçimlerine bakılırsa, başka teknelere de saldırmışlardı. Yaklaşık on dakikalık bir çarpışma yaşandı, biri önde, diğeri arkada olmak üzere Dann ve Mara da çarpışmanın içinde yer aldı. Derken ırmağın bir başka dönemecine geldiler ve keşmekeş sona erdi. Bir dakika önce dünya çığlıklar, bağrışlar, çıplak ette şaklayan sopa sesleriyle çınlarken, yeniden ağaçlarla sazlıkların kıyı boyunca yükseldiği sessiz sulara girdiler. Görünürde bir tek timsah bile yoktu,

hepsi ırmağın aşağısındaki şölene akın etmişti. Yüzlerini yalayan esinti, pis kokudan da kurtulduklarını muştuluyordu. Herkes yerini aldı, yüzüne bağladığı bez parçalarını çıkardı ve yorgun argın oturdu. Bu arada korku ve öfkeleri dinmişti.

Peki ya geride bıraktıkları sığınmacılara ne olacaktı? Rustam, Kaya Köy, Chelops ve uzun süren kuraklık dönemi nedeniyle terk edilen diğer kasaba halklarının başına neler gelmişti? Evlerini barklarını yitirip kaçmak zorunda kalanlar neler yaşamışlardı? Geride kalan sığınmacılar yurtlarına dönseler, neyle karşılaşacaklar, ne bulacaklar ve ne göreceklerdi?

Tekne yeniden ağır ağır yol almaya başladı. Goidel'den ayrılalı iki hafta olmuştu. Han, hepiniz beni dinleyin diyerek biraz daha para istediğini açıkladı, gerekçesi de sığ sulardan geçmek zorunda kalması, kıyıdan ve kumluk alanlardan uzak durmaya çabalamasıydı, ayrıca çirkin saldırılarla burun buruna gelmişlerdi. Belli ki kadın bütün yolculuklarda bu yola başvuruyordu; maymuna benzeyen bu sarı ve çirkin kadın doymak bilmeyen gözlerini onlara dikmişti; ondan nefret ediyorlardı, yine de istediğini verdiler, ne de olsa ırmağın girdisini çıktısını bilen bu kadın kendilerine gerekliydi. Birkaç kişi homurdanıp onu aşağı atalım, tekne de bize kalsın diye hırladı. Ne var ki o olmadan bir kumluğa oturmaları işten bile değildi, hepsi bunu biliyordu. Mara bozuk para kesesini kadına verdi. Yiyecek ve kalacak yer için hanlarda öyle çok para harcamışlardı ki Dann'le ona bir avuç para bile kalmamıştı. Üstelik yolculukları henüz bitmiş değildi, oraya varana dek bitmeyecekti de. Peki nereye? Kuzey'e. Hiçbiri dilinden "orda yukarda" ve "yukarda kuzeyde" sözcüklerini düşürmüyor, orada her şeyin çok daha iyi olduğunu anlatıp duruyordu. Nereden biliyorlardı? Kim biliyordu? Kuzey nasıl diye Han'a sorduklarında kesik kesik, çirkin kahkahalar eşliğinde, "Nereye gittiğine bağlı, öyle değil mi?" karşılığını alıyorlardı.

Şimdi yolcuları bekleyen bir başka görev vardı! Bir-iki gün içinde gelecekleri noktadan sonra gün boyu daracık bir boğazdan geçeceklerdi, ırmağın iki yakası öyle dardı ki küçük bir çocuk bile kolayca tekneye atlayabilirdi. Han altı ay önce buradan geçerken en ufak bir tehlikeyle karşılaşmamıştı, ancak savaş yüzünden insanların Doğu'dan buralara yayılması ve askerlerin ülkeyi kasıp kavurması yüzünden kanalda her şey olabilirdi. Han her zamankinden daha dikkatliydi. Gözünü dört açmış, sürekli çevreyi kolaçan ediyordu, önce bir kıyıya, arkasındaki savana topraklarına, sonra karşı kıyıya bakıyor, akarsu kıvrılırken arkasına bakıp duruyordu.

Ertesi gün bağrışmalar, sert komutlar, toprakta rap rap yürüyen ayak sesleri duydular; tekne bir tabur askerle yan yana ilerliyordu. Onlar da tekneyi görmek için aynı anda başlarını çevirip bakınca, tıpatıp birbirlerine benzedikleri görüldü: Bu askerler de aynı kalıptan çıkmış insanlardandı. Hantal ve çirkindiler. Kıvırcık saçları renksizdi. Böceklerden pek farkları yoktu. Han onların Hennes askerleri olduklarını söyledi. Yöre Hennes egemenliği altındaydı. O kalın bacaklar birbirinin tıpatıp aynıydı, sanki kopyalanmıştılar, tek bir canlının bacakları olduklarını düşünmek işten bile değildi, belki de kurtçukları andıran uzun, parlak kahverengi böceklerin kol uzunluğundaki bacakları örnek alınarak üretilmişlerdi, hepsi de sallanan püsküller gibi aynı anda hareket ediyordu. Üzerlerini uzun, kahverengi bir sürüngen gibi kaplayan kahverengi üniformalarına bastırılsa altından beyazımtırak sıvı akacaktı sanki. Henneslerin kanı sağlıklı, gerçek insanlar gibi kırmızı olmasa gerekti, içlerinde beyaz sıvı dolaştığına inanmak hiç zor değildi.

Kısa bir süre tekneyle askerler aynı hızda yol aldılar. Sonra yeni bir komut duyuldu, bununla birlikte yolcular yeni bir dille tanıştıklarını anlamışlardı. Yaşamları boyunca ilk kez anlamını bilmedikleri sözler duyuyor-

lardı. Mara allak bullak oldu, yolunu yitirmiş gibi oldu, özgüveni kalmamıştı. Herkesin Mahondi dilini konuştuğu İfrik'i geride bırakıyorlardı, Mara yakında hiçbir şey anlamaz olacaktı. Başına gelen en kötü olaydı bu. Derken bir komut daha geldi ve askerler hızla sağa dönüp doğuya doğru koşmaya başladılar. Han hiç kımıldamadan ayakta durmuş, olan biteni seyrediyordu. Kanala az kalmıştı.

Mara oturmuş bekliyor ve gözlerini Han'dan ayırmıyordu, onu arka ayakları üstünde doğrulmuş keskin bakışlarıyla çevreyi inceleyen, en ufak bir tehlike kokusu aldığında pençelerine dayanıp ileri atılmaya hazır uzun, yağsız ve kürklü hayvanlara benzetti; para torbalarına da böyle saldırıyordu işte. Mara gördüğü her şeyi, kulağına gelen her sesi, çevresindeki kaygılı yüzleri, Han'ın değişen bakışlarını anlama çabası içindeydi. *Ne gördün Mara? Ne gördün?* Küçücükken aldığı ilk ders beynine öyle kazınmıştı ki, bugün bile günün sonunda birinin ona gelip, "Mara, ne gördün?" demesini bekliyordu. Bu soruyla karşılaşsa her şeyden önce şöyle derdi: "Han'ın batı kıyısından çok içerlerde bir şeye baktığını gördüm. O yöne baktığımda aynısını ben de gördüm. İki kişi vardı, ama öyle uzaktaydılar ki onları seçmek güçtü."

Oysa Han ne gördüğünü biliyordu, yolculara seslenip, "Casuslar," diye bağırdı. "Erkekler. Askerler. İyi bakın."

Zaman geçiyor, fakat suyun şırıltısı gibi yavaşça akıyordu, Mara'nın tek gördüğü ırmak manzarası değildi, aklında Candace'in duvarındaki harita, bir de o kocaman sukabağından küre vardı. "Binlerce yıl öncesinden" kalma –ya da üstünde verilen bilgilerin o kadar eski olduğu– o yerkürede şimdi bulundukları yer koyu yeşil gösterilmişti, yağmur ormanları, büyük akarsular da; bütün o ırmaklar batıya doğru denize akıyordu, deniz de Mara'nın aklında yassı bir mavilik olarak kalmıştı. Kürenin üzerinde ırmakları gösteren mavi ağların ötesinde önce kuzeye, sonra da batıya doğru uzanan bir başka ağ var-

dı, bu da diğer akarsuları simgeliyordu, ikisi arasındaki mesafe kürede Mara'nın serçe parmağının boyu kadardı. Kuzey, yoksa şimdi Kuzey'e mi yaklaşıyorlardı? Peki Kuzey'in başladığını nereden bileceklerdi? Önlerinde İfrik'in yarı boyunda bir mesafe uzanıyordu, Mara ile Dann bunun üçte birinden fazlasını kat etmişlerdi. Kürede yemyeşil, sık, nemli yağmur ormanları diye gösterilen kocaman alanın artık savanaya dönüştüğünü, akarsu yataklarının kuruduğunu görebiliyordu. Küre üzerinde, bunun arkasındaki alanlar İfrik boyunca Batı'dan Doğu'ya uzanan sarı renkle gösterilmekteydi: Kuzey'in çoğunu kaplayan kum çölleri. Ama şimdi aynı yerler çöl değildi, çünkü duvardaki harita şu meşhur "binlerce yıl öncesindeki" dönemden kalmaydı – kimbilir kaç binlerce yıl öncesinden, ama herkesin aklında böyle yer etmiş, kulaklarında böyle çınlamaktaydı. Artık Kuzey ormanlarla örtülüydü, yağmur ormanları olmasa bile eskiden Rustam'ı çepeçevre saran ağaçların oluşturduğu ormanlarla. Ayrıca bir zamanlar kum olan alanlarda yetişen ormanlar arasında bugün geniş akarsular varken, kürede bir tek ırmak bile gösterilmemişti. Ama ne de olsa harita binlerce yıllıktı ve şimdi onların yerini nelerin aldığını kim bilebilirdi? Yeniden kumla mı kaplanmıştı? Kumlar yer değiştiriyor, ormanlar bir görünüp bir yok mu oluyordu, Dann'le geçtikleri bu ırmak kurak mevsimde kuruyup yatağı kumla mı dolacaktı? Ama zaten kurak mevsimdeydiler. Kıyı boyundaki hanlarda hancılar zor günlerden ve pek çok şeyin kıtlığını çektiklerinden yakınmaktaydı. Buradaki kuraklık günleri daha o kadar kötü geçmiyordu, arada bir kıyılarda birikmiş ya da suyun içinde yükselen önceki kuraklığa dayanamamış türlü hayvanların iskeletleri görünüyordu o kadar. Şu an ağaçların arasından akıp suyun çağladığı yerlerde su bulamadıkları için ölmüşlerdi.

Az sonra Han'ın, "Birazdan kanala gireceğiz," demesine gerek kalmadı, yolcular nereye geldiklerini görebili-

yordu; ama daha önce herkesi şaşırtıp korkutan bir şey oldu. Kıyıda, kumlara çıkmış bir tekne duruyordu, bulundukları teknenin bir eşiydi, hemen yanı başında da bir çift canavar güneşleniyordu, ama görünürde başka hiçbir canlı yoktu. Han o yöne dümen kırdı, muhafızlara kürekleri kullanarak yavaşlamalarını söyledi. Kendisi de eline bir kürek alıp boş teknenin bordasına vurdu. Hiçbir şey olmadı. İçinden pis kokular da gelmiyordu. Bir köşeye saklanmış kimse de çıkmadı. Teknenin güneş çekici küçük dörtgeni yerinde yoktu; hayır, takılı olduğu döner ayağından sökülmüş, kumların üstünde duruyordu, timsahlardan birinin yanında. Han küreğiyle vurmaya başlayınca hayvanlar ağır ağır uzaklaşıp suya girdiler, ama ırmak bu noktada sığ olduğundan gövdelerinin ancak yarısı içine gömüldü, gözleri de üzerlerindeydi. Dann teknenin yanından aşağı şap diye suya atladı, bir koşu gidip güneş çekiciyi kaptı ve yine suları şapırdatarak geri gelip Han'a uzattı, kadın ellerini sarkıtıp ona uzandığı sırada timsahlardan biri hızla o yöne yüzdü, neyse ki Dann çoktan güverteye zıplamıştı.

Han, o teknedekiler askere alınmış olmalı, belki de köle yapılmışlardır diye açıkladı. Güneş çekiciyi yere bırakıp iskele tarafına gitti. Kanalın iki yakası arasındaki mesafe teknenin eninden daha geniş değildi, su da çok sığdı. Yayılıp sığ bir göl oluşturan ırmağın sularından tekneyi küreklerle iterek geçmek gerekecekti. Ucu bucağı belli olmayan kanal sularında tekneyi yavaşça ittiler, sular öyle alçalıyordu ki güverte kıyının bayağı altında kaldı. Çoğu zaman kanalı geçmek bir gün sürerdi, ancak içinde bulundukları olumsuz koşullarda iki gün süreceğe benziyordu. Han yine ek ücret istedi. Küçük çantasını açıp teker teker bütün yolcuları dolaştı, sanki ona yönelen kin dolu gözler besin kaynağıydı, çünkü gözlerinden kötülük fışkırırken zevkle sırıtıyordu. Mara, onu öldürmemizden korkmuyor mu acaba diye merak etti, Han'ın yerde yatan cansız be-

denine bakmaktan nasıl hoşnut kalacağını düşündü, aynı zamanda da aklına böyle bir düşüncenin gelip takılmasına şaşırıp kaldı. Yüreği yine taş kesmişti işte, elinden geldiğince anımsamamaya çalıştığı kişiyi, Meryx'i aklına getirip kendini sınadı, ancak bedeni ansızın ona duyduğu özlemle titrerken, yüreği aynı tepkiyi göstermedi. Her şey geçmişte kalmıştı sanki, oysa daha birkaç hafta öncesinde Chelops'taydı, Soy şimdi orada en az bir ay daha sürecek kurak mevsimin zorluklarıyla baş etmeye çalışarak yaşam savaşı veriyordu. Yeni doğan bebekleri düşündü, bu da aklına Goidel'in dışındaki kuru topraklara gömülen ölü yavrusunu getirdi, yüreği sızlamaya başlayınca o kadar da duygusuz olmadığını anladı. Kendi yavrusunu kollarına aldığı günler gelecek miydi? Olağan koşullarda –Mara olağan koşulların yaşandığından da kuşku duymaya başlamıştı, ya neyse– bu yaşa gelen bir genç kız, yaşlı kadınlarca, elini çabuk tut, doğurma yaşını çoktan geçtin diye sıkıştırılırdı. Yirmi yaşındaydı. Olağan koşullarda şimdiye dek üç ya da dört çocuk doğurmuş olurdu. Chelops'taki köleler –ama Soy'a hizmet edenler, yani kölelerin köleleri– ilk çocuklarını on beş-on altı yaşlarında doğuruyordu. Hadron kadınları bile o yaşta anne oluyordu. Kölelerin kölesi olarak Chelops'ta kendi evi, üç-dört çocuğu, bir de kendisiyle birlikte yaşasın ya da yaşamasın bir erkeği olurdu, fakat ona doğru zamanda döl verirdi. Olağan koşullar altında... Ama o bir teknenin yan tarafında ayakta durmuş, elindeki kürek yardımıyla kanalın kıyılarına abanarak itiyordu. Tepesinde yakıcı bir güneş ve mavi gökyüzü vardı. Sıcağın etkisiyle kanal sularından ağır ağır yükselen buhar yüzüne vuruyordu. Küreklerle sopalar kıyılara bastırılırken toprak kayıyor, taşlarla birlikte güverteye dökülüyordu. Han parmak uçları üstünde durmuş, olabildiğince ilerisini görmeye çalışıyordu. Derken rap rap ayak sesleri yeniden duyuldu, ama bu kez yürümüyorlardı, herkesin tüylerini ürpertip kanını donduran yabancı dilde naralar atıp koş-

turuyor gibiydiler. Kanalın batı yakasında, dün askerleri gördükleri kıyının karşısında yaklaşık yirmi asker vardı, öncekilerden farklıydılar. Mara önce onların Mahondi olduklarını sandı, ama kuşkuluydu: Evet öyleler, yok yok, olamaz... evet, ama benzemiyorlar da...

Yapacakları hiçbir şey yoktu. Askerler bir anda başlarına üşüştü, kendi dillerinde Han'a buyruklar yağdırdılar. Han söylenenleri onların diline çevirdi: "Genç kadınlarla genç erkekleri alacaklar." Bu arada üçü Dann gibi çocuk denecek yaşta olan altı muhafız Han'ın arkasında durmuş, ne yapacaklarına karar veremiyorlardı. Askerler en yakındaki genç kızı yakalamak üzere tekneye atlarken Dann de onların üstüne atladı. Diğer muhafızlar da ona katılırken Han avazı çıktığınca, "Durun, yapmayın, aptallar..." diye bağırıyordu. Fakat dövüş çoktan başlamıştı, yolcular da onlara destek veriyordu. Han yere devrildi, tekmeleyen, savrulan ayakların altında kaldı. Para torbaları düşüp yere yayıldı. Mara, kendi bile farkına varmadan bir anda öne doğru atılmış, göz açıp kapayıncaya kadar torbalardan birini ustalıkla kapıp aynı hızla yerine dönmüştü. Bir an –belki de iki saniye– için bambaşka bir zamana gitmişti sanki, yine de hamlesini yapmadan önce hangi çantayı alacağını ve kimseye çaktırmadan onu çuvalına nasıl koyacağını düşünme fırsatı olmuştu. Yaptığına kendi de inanamadı. Havada bıçaklar savrulup şakırdıyor, tahtaların kemiklere, ete vurmasıyla çıkan seslerden Mara'nın içi bulanıyordu. Kıyıda bir adam göründü, komutanlarıydı besbelli, önce aynı yabancı dilde, sonra da Mahondi dilinde bağırdı: "Durun! Hemen şimdi!" Askerler oldukları yerde kalakaldılar, muhafızlar da. Han yara bere içinde kalmıştı, elleriyle dizlerinin üstünde emekleyip teknenin başına gitti, yere çömelip başını kollarının arasına aldı. Yeni gelen adam Mahondi'ydi. Mara görür görmez anlamıştı, diğerleriyse değildi. Çocukluğundan aklında kalan erkeklere, ayrıca Chelops'taki Mahondilere benziyordu. Uzun

boyluydu. Güçlü ve yapılıydı, ne de olsa askerdi. Bakışları ürkütücüydü – fakat o sırada öfkeliydi. Bir komut verdi. Askerler genç kızlara yaklaşıp bileklerini bağladılar, kucakladıkları gibi tekneden kaldırıp kıyıya koydular. Dört genç kızı almışlardı. Yanına geldiklerinde Mara, askerlere Mahondi dilinde, "Beni bağlamanıza gerek yok," dedi, bir yandan da komutanlarını süzüyordu. Mara teknenin kenarına çıkıp kıyıya atladı. Dann de aralarında olmak üzere muhafızların en genci olan üç erkekle birlikte dört adamı bağlayıp kıyıya çıkardılar. Han çömeldiği yerden hâlâ kalkmamış, başını kollarının arasından çıkarmamıştı. Geride kalan yolcular başlarını kaldırıp askerlere bakmadan tekneyi kanal boyunca itmeye başladılar. Mara birden komutana dönüp, "Çabuk, şunu alın," diye bağırarak öteki tekneden kalma, Dann'in canını tehlikeye atıp kumların üstüne inerek aldığı kırık güneş çekiciyi işaret etti. Komut verildi. Bir asker tekneye atlayıp aygıtla birlikte geri çıktı. Kırık bir ayağın üstünde cansız parlayan bu teneke parçası tekmeyle en yakın çöplüğe gönderilecek bir şeydi. Komutanın soran gözlerle baktığını görünce Mara açıkladı, "Değerli olabilir."

Bir komut daha duyuldu. Çekiciyi tekneden alan asker sapından tuttuğu gibi onu omzuna kaldırdı. Ama o anda bir yaygara koparıp omzundakini yere attı. Mara da onu yerden kaldırıp çuvalına tıktı.

"Madem öyle diyorsun," diyen komutanın bakışlarına Mara henüz bir anlam verememişti. Ama öfkesinin dindiği belliydi. Sevimli olduğu bile söylenebilirdi.

Komutan karşılarına geçmiş onları incelerken askerlerle tutsaklar beklediler. Genç erkekler somurtuyor, genç kızlar usulca ağlıyorlardı. Teknenin ağır ağır süzüldüğü kanala arkaları dönük duruyor, geride kalanların öfke dolu sesleriyle inlemelerini, kaçırılanların adlarını seslenmelerini işitiyorlardı. Çevreleri yolculuk ettikleri günler boyunca onları bırakmayan savanayla kaplıydı; yağmur

mevsiminin ardından kuruyup solmuş otlar, hafif kokulu bitkiler ve arada bir boy gösteren dikenli ağaçlarla örtülüydü.

Komut verildi. Askerler ikiye bölündü, bir grup tutsak erkeklerin, diğeri kadınların başına geçti. Mara onları seyrederken komutan ona döndü, "Sen de." Mara tıpış tıpış kadınların arasına girdi.

Batı'ya yürüyorlardı. Çok geçmeden harabeler göründü, taştandılar. Az ileride başka yıkıntılar da vardı, yangın geçirdiği belli, daha yeni zamanda yapılmış ahşap evlerin çatılarıyla direkleri kapkaraydı. İki saate yakın ağır adımlarla ilerlediler, komutan arkadan geliyordu. Mara başını çevirip arkasına baktığında adamla göz göze geldiler. Tek katlı tuğla evlerin kümelendiği bir yerden geçiyorlardı, onların arkasında da yine harabeler vardı. Askerler kırmızı toprakta uygun adım yürüyorlardı. Komutan komut verdi. Erkeklerden sorumlu olan askerler uzaklaştı, Dann de onlarla birlikte. Giderken Mara'ya öyle keskin ve umutsuz gözlerle baktı ki, kız onun yanına gitmek üzere bir adım öne çıktı, ama askerler engel oldu. Bir komut daha. Mara, o sırada başlarındaki askerlerle birlikte yürüyüşe geçen genç kızların arasından alındı. Ortada tek başına kalakalmıştı, gözleri de Dann'deydi.

"Onu merak etme," diyen komutan, "şimdi benimle geliyorsun," diye ekledi. Öne geçerek onu tuğla evlerden birine götürdü; buna ev denirse elbet. Duvarları tuğladan, alçak tavanları hasırla kaplıydı. İçeride açılır kapanır bir masayla tahta sandalyeler vardı.

"Otur," deyip kendisi de masanın arkasına geçip oturdu. "Ben General Shabis'im. Senin adın ne?" Kız kendisine yöneltilen anlamlı bakışlar altında dikkatle yanıtladı: "Adım Mara."

"Güzel. Peki. Hakkında çok şey biliyorum, ama yeterli değil. Rustam'daki ailedensin. Chelops'ta Soydaşların yanında kaldın. Goidellerle başın derde girdi, ama sonra salıverildin. Bana Chelops'u anlatmanı istiyorum."

"Orada olduğumu nereden biliyorsun?"

"Sıkı bir casus şebekem var." Kızın şaşkın bakışlarını görünce, "Hele Chelops'ta neler yaptığınla ilgili kulağıma gelen değişik öyküleri duysaydın afallardın."

"Hayır, afallamazdım herhalde."

"Neyse. Başından geçen her şeyi öğrenmek istiyorum."

"Biraz zaman alır."

"Bol bol zamanımız var. Bu arada senin de bana soracakların vardır, değil mi?"

"Evet. Dann'le benim o tekneyle geleceğimizi biliyor muydunuz?"

"Şu sıralar gelmenizi bekliyorduk, doğru. Buradan gelip geçen tekneleri hep göz hapsinde tutarız. Çok sık olmaz elbet, haftada bir filan."

"Sonra da üremede kullanmak üzere kızlar, askere almak üzere de erkekleri kaçırırsınız."

"Hepsini askere alırız. İnan bana, Hennesslerle olmaktan çok daha iyidir. Biz en azından herkesi eğitiriz."

Bu sözleri duyan Mara'nın heyecandan soluğu kesildi. "Beni de mi? Beni de eğitecek misiniz?"

Adam gülümsedi, arkasından da bir kahkaha kopardı. "Ne sanmıştın Mara, sana iyi bir evlilik sözü vereceğimi mi?"

"Ben öğrenmek istiyorum."

"Ne öğrenmek?"

"Her şeyi," demesi üzerine adam bir kahkaha daha kopardı.

"Çok iyi. Şimdi sana burada neler göreceğini anlatayım. Herhalde Charad'da olduğunu biliyorsundur, Charad ülkesinde. Burada birbirinden farklı iki ayrı halk yaşar. Biri Hennesler, diğeri de Agreler, yani biz. Onlarla hiç geçinemez, hep savaşırız. Savaş yıllardır sürüyor. Kör dövüşü gibi. Düşmanın başındaki General İzrak'la barış yapmaya çalışıyorum. Ama çok zor anlaşılır insanlar. Bir konuda uzlaştığını sanıyorsun, sonra bir de bakıyorsun, değişen hiçbir şey olmamış."

"Unutuyorlardır."

"Ah, demek onları tanıyorsun. Ama önce söyle bakayım, teknedeyken yaygara kopardığın şu şey neydi?"

Mara anlattı. Sonra, "Bütün teknelerde yok mudur?" diye sordu.

"Hayır. İlk kez görüyorum."

"Kumlara saplanıp kalmış bir tekne gördük. Saldırıya uğramıştı. Onda da vardı. Bizdekini ondan almıştık."

"O işi Hennesler yaptı. Şu şeyin nasıl çalıştığını biliyor musun peki?"

"Yaşlı kadın biliyordu – Han. En azından çalıştırmasını biliyordu. Bana o kadın ölmek üzere gibi geldi. Bu nesnenin çok eski olduğunu söylemişti. Artık sayıları tükenmek üzereymiş. Şimdi biri daha eksildi." Gözleri yaşlarla doldu, olan bitenin anlamsızlığını düşünüyordu. Han ölürse, onunla birlikte yaşayan bölük pörçük bilgiler de yok olup gidecekti.

"Böyle şeyler olur."

"Öyle. Bazı şeyler de sonsuza dek yitip gider."

Kızın iğneli sözlerinden bayağı etkilenmişti adam, ayağa kalkıp şöyle bir dolaştı, sonra yeniden oturdu.

"Özür dilerim. Askerlerim kendilerine karşı konulmasını beklemiyorlardı. Bu hiç olmaz. Daha önce hiç kimse incinmemişti, kötü yaralanan da olmamıştı. Her şeyi başlatan da Dann'di."

"Doğru."

"Onun için tasalanma."

"Savaşan insanlarla ilgili yeterli bilgim var – onlarla dövüştüğü için askerler Dann'i cezalandıracaklar."

"Hayır, sandığın gibi olmayacak, çünkü benim dediklerim olur. Haydi, artık başından geçenleri anlatmaya başla."

Mara en başından başladı, çocukluk yıllarından aklında kalanları, annesiyle babasını, aldığı ilk dersleri, iktidar uğruna yapılan çekişmeleri ve iktidar değişikliklerini, Dann'le

kendisinin nasıl kurtarıldıklarını anlattı. Shabis gözlerini yüzünden ayırmadan dinliyordu. Mara, Dann'in kendisini almak üzere Kaya Köy'e geri gelişinden söz ederken kendi sesini uzaktan duyar gibi oldu. Shabis, "Yeter," diye sözünü kesti. "Bir şeyler yemelisin."

Bir uşak yemek getirdi. İyi pişirilmişti. Shabis masanın üstünde bir şeyler yapar gibi görünerek çaktırmadan Mara'yı izledi. Peki ya önündeki neydi? İnce, yumuşacık beyaz deri üzerine yazı yazıyordu. Küçüklüğünden beri böyle bir şey görmemişti, gözleri elinde olmadan oraya kaydı.

"Ne oldu, yemeği beğenmedin mi?"

"Yo, çok güzel, böyle iyi yemeklere alışık değilim." Chelops'ta bile böyle güzel, lezzetli yemekler yoktu.

"Orduda her şeyin en iyisi bulunur."

Ağzından çıkan sözlerden adamın da hoşlanmadığını düşündü. Bunu Mara'dan gizlemeye de çalışmıyordu. Onu tutsak eden kişiyle dost mu olacaktı yoksa? Güvende miydi? Adamdan hoşlanmıştı. Bu adam eskiden kendi kabuğunda mutlu olan Mara gibiydi. Dürüst biriydi, öfkesi yatıştıktan sonra yüzüne sevecenlik yayılmıştı, bundan hiç kuşkusu yoktu Mara'nın, evet ona güvenilirdi, güvenmeye karar verdi. Herhalde Dann de büyüyünce Shabis gibi biri olacaktı.

Yemeğini bitirince uşak gelip onu bir odaya götürdü. Mara orada banyo yaptı, kullandığı tuvalet daha önce gördüklerine hiç benzemiyordu. Üstünde, çekince sular fışkırtan bir kol vardı. Ama bunu kullanmak için öncelikle suyun olması gerekir diye düşündü.

İçinden gelen bir sesle haftalardır hiç üzerinden çıkarmadığı köle giysisini çıkarıp Meryx'in kendisine verdiği pantolonla gömleği giydi. Kokusu üzerlerine sinmişti, kabaran özlemini bastırmaya çalıştı. Onu gören Shabis, "Askere benzemişsin," dedi.

Mara, Chelops'ta erkeklerin böyle giyindiklerini belirtti.

"Hiç elbisen yok mu?"

"Uygun olmaz diye düşündüm."

"Olmaz. Haklısın."

Shabis onu inceliyordu. "Saçını hep böyle mi yaparsın?"

Saçları artık arkaya toplanıp deri bir tokayla tutturulacak kadar uzundu. Adamınkiler gibi, ikisinin de saçları aynı boyda ve arkada tokayla tutturulmuştu. Zavallı Dann'inkiler de. Üçünün de siyah, düz, parlak saçları vardı. İnce, uzun parmakları. Uzun ve çevik ayakları. Derin bakan koyu renk Mahondi gözleri.

Bıraktığı yerden anlatmaya koyuldu. Chelops'ta Soy'un yanına alındığı günlerden söz ederken, adam durmadan araya girip daha ayrıntılı bilgi istiyordu; nasıl yaşadıklarını, köle olmalarına rağmen nasıl bir türlü bağımsızlık elde edebildiklerini anlat diyordu; Hadronları soruyordu, bir de kuraklığı. "Ve sen onların epeydir çok rahat yaşadıkları için gerçekleri göremediklerini düşünüyorsun, değil mi?" dediğinde Mara, adamın can alıcı noktayı kavradığını anlamıştı.

"Orada rahat yaşayan herkes kör olmayabilir," dedi.

"Ben barışın ne olduğunu neredeyse unuttum. Savaş başladığında çok gençtim, daha on beşindeydim. Sonra orduya katıldım. Ama savaştan önce iyi bir yaşam sürüyorduk. Belki bizler de kördük, bilmem."

Mara öyküsünü anlatmayı sürdürdü. Yeniden ara verdiklerinde bu kez uşak elinde sütlü bir içecek ve ekmekle geldi, güneş batmak üzereydi. Aklında Dann vardı, korkup kaçmaya kalkışabilir, dövüşebilir ya da umutsuzluğa kapılabilirdi.

Yalvarmaya razı olarak, "Dann için çok kaygılanıyorum," demeyi göze aldı.

"Olma. Onu özel bir eğitimden geçireceğiz. İyi bir subay olacak."

"Nereden biliyorsun?"

"Benim işim bilmek."

"Mahondi olduğu için mi onu subay yapacaksın?"

"Biraz öyle. Bugün sayımızın çok azaldığını biliyor musun? Gerçek Mahondilerden söz ediyorum."

"Nereden bileyim? Ben hiçbir şey bilmem. Bana hiçbir şey öğretilmedi. Ne okumasını ne de yazmasını bilirim."

"Yarın neler öğrenmen gerektiğine bakarız. Zaten birini göndermelerini istedim, gelip sana Charad dilini öğretecek. Kuzey İfrik'te herkes o dili konuşur. Tek konuşulan dildir."

"Bugüne dek insanların başka diller konuştuklarını hiç duymamıştım. Yalnız Mahondi dilini... Ama zaten bu konuda kafa yormamı gerektiren bir durumla da karşılaşmadım."

"Bir zamanlar bütün İfrik Mahondi dilini konuşurmuş. İfrik'e egemen olduğumuz dönemlerde tek dil oymuş. Fakat sonra Charadlar gelip Kuzey'e yerleşmiş.. Şimdi herkes Charad dilini konuşuyor, Mahondi dilini bilenlerse çok az."

"Birilerinin benim hiç anlamadığım bir şeyler söylediğini ilk duyduğumda nasıl korktuğumu asla unutmayacağım."

"Yakında anlarsın. Haydi senin öyküne dönelim."

Fakat öyküsü o gece bitmedi, çünkü Shabis, Irmak Kentlerde karşılaştığı herkesi, hanlarla hancıları, halkın neye benzeyip nasıl konuştuğunu, ne yediklerini tek tek soruyor, Goidel'i ve hükümetin gevşek yönetim biçimini öğrenmek istiyordu. Mara ona hapishaneyle, oradaki iki kadını, onun için ne yaptıklarını anlatmaya çekiniyordu, ama sonra adamın kulağına bir şeyler geldiğinden kuşkulandı ve olanları anlattı, şimdi bile yüreğinin sızladığını, Meryx'in hiçbir şeyden haberi olmamasına üzüldüğünü söyledi. Adamın hem onun için hem de Meryx için üzüldüğü gözünden kaçmadı, bu hoşuna gitti.

"Çok zor," dedi. "Gerçekten öyle. Zavallı adam." Bir an düşünüp duraksadıktan sonra, "Chelops'ta ayaklanma olduğunu bilmiyor muydun?" diye sordu.

"Hayır." Bu kez yüreği duracak gibi oldu, önce Meryx'i, sonra yeni doğan bebekleri düşündü.

"Bir hafta önce buradan bir tekne geçti. Yolcuların anlattıklarına pek güven olmaz, ama ayaklanma çıktığı kesin. Tek bildiğim bu."

"Ayaklanan kim?"

"Köleler, dediler."

"Soydaşlar olamaz, öyleyse adi köleler olmalı."

"Irmak Kentlerde karşılaştığın kimselerin adları aklında mı?"

Ama boşunaydı, Chelops'u aklından çıkaramıyordu. Shabis gidip yatmasını söyledi, yarın devam ederiz, dedi.

Kendini yatağa atıp bulunduğu odanın nasıl bir yer olduğunu görmeye bile fırsat bulamadan uykuya daldı; sabahleyin gözlerini açıp da duvarlara oyulan ya da alçıya kazınan resimleri görünce Kaya Köy yakınlarındaki tepeye geldiğini sandı. Ama bunlar farklı insanlar, çok başkalar diye düşündü. Uzun boylu ve ince, narin yapılıydılar, çocukluğunda öğrendiklerine hiç mi hiç benzemiyorlardı. Ya hayvanlar? Su canavarlarıyla kertenkelelerden başka ömründe hiç görmediği çeşitli hayvanlar vardı. Oymalar düzgün ve ince işlenmişti, ama taş çok eski olduğundan kenarları aşınmıştı. Eskiden taş oymacıları şimdi hiç kimsenin bilmediği incecik, narin bıçaklar kullanır, oydukları figürler gözlerinin önünde sanki capcanlı dururmuş; çizgilerle şekiller ince, uzun, kıvrak parmakların altında –çünkü o parmakları kayaların üstündeki oymalarda görmüştü– biçim kazanıp kayanın yüzeyine geçermiş. Bacak kasları, cin gibi bakan iri gözler, el ve ayaklarındaki tırnaklar bile seçilebiliyordu. Eskiden bu resimler boyanırmış. Küçük darbelerle renklendirilirmiş, kırmızı, yeşil, sarı... Arkasında bir ses duydu, irkilip hızla

döndüğünde dün geceki uşağın ayakta dikildiğini gördü, Mara'nın dün güverteden kaptığı para kesesini cebine koymak üzereydi. Mara eliyle adamın bileğini yakalayıp sertçe vurunca bağırıp çantayı yere attı. Charad dilinde yalvarıp yakarmaya başladı, yüzünden de gülümsemesini eksik etmiyordu. Sonra Mara'nın dilinde tek bildiği sözleri geveledi durdu: "Affedin!", "lütfen" ve "prenses". Mara, Mahondi dilinde bağırdı, "Defol!"

Çocuk bileğini tutup ovuşturarak odadan çıktı.

Gece ince bir örtünün altında uyuduğu daracık tahtanın üstündeki yatağa oturdu. Hava sıcaktı, ama Irmak Kentlerdeki nem burada yoktu. Büyük bir odaydı. Duvarın yere yakın yerleri çok eskiydi, üzerlerinde çıkıntılı resimler vardı; sonra duvar yükseliyor, hasırlarla örtülü damla birleşiyordu, biraz düzensizdi, ama harabelerin düzgün olması gerekmiyordu ki. Duvarın tavana yakın yerleriyse samanla karışık çamurdandı. Eskiden kalma yerler motiflerle döşenmiş, parlak, renkli, küçük taşlarla kaplıydı. Yerlerle duvarların alt kısmı ve sonradan üstüne çıkılan duvar arasında kaç yıl vardı kimbilir? Binlerce yıl mı? O zamanda yaşayan insanlar üstteki eğri büğrü, kaba saba, samanla karışık örülen duvarları görseler, ne derlerdi acaba? Harabe şehirler. Türlü kentler. Güzelim kentlerin harabelere dönüşmesi gerektiğini buyuran yasa neydi? Hem neden? Aklına tek bir yanıt geliyordu, çünkü Kaya Köy'de olanları görmüştü, kuraklık yasasıydı bu. Peki ya hep öyle mi olmuştu? Buraya gelirken yol boyunca gördüğü eski harabelerin duvarlarında, çökmüş binaların kirişlerinde hep yangın izleri vardı. Ancak yangınlar her yıl bir yeri kül ederken, halk evlerini korumaz mıydı? Kurak mevsim süresince gece gündüz nöbet tutmazlarsa, güçlü bir rüzgâr çıkıp da yangının yönünü değiştirene dek alevler değdiği yeri cayır cayır yakar bitirirdi. Ama herkes buna karşı hazırlıklıydı. Öyleyse ya çok büyük yangınlar olmuştu ya da halk çok tembeldi. Kuraklık. Yangınlar. Ya su? Bunun yanıtını bulmak hiç kolay değildi.

Mara çuvalının başına gitti, Chelops'tan getirdiği mavili yeşilli pamuklu elbiseleri çıkardı. Buruşmuşlardı, burada giymesi yakışık almazdı, biliyordu, aynı şey çuvalın en dibindeki narin kumaştan giysiler için de geçerliydi. Aşağılara tıkıştırdığı kahverengi, kaygan tuniği çıkarıp baktı, üzerinde en ufak bir kırışıklık yoktu. Dün giydiklerini giydi, saçlarını taradı, arkadan topladı. Memelerinin altındaki para kuşağının yerinde olup olmadığına baktı. Uşağın çalmaya çalıştığı bozuk para kesesiyle kahverengi tuniği eline alıp yan odaya geçti. Shabis kahvaltı ediyordu. Oturmasını işaret etti. Mara oturdu. Adam önüne ekmekle meyveleri itti. Sonra gözü kahverengi giysiye ilişti.

"Bu da ne?"

"Ben bunu yıllarca, sabah akşam üzerimden çıkarmadım. Ne yırtılır ne kirlenir. Tozunu silkelersin. Hiç eskimez."

Adam kumaşa dokununca, yüzünü buruşturdu.

"Ordu için yararlı olabilir."

"Güneş çekicileri gibi kimse bunun da nasıl yapıldığını bilmiyor. Shabis, ne diyorum, biliyor musun? Tekneye birini göndermelisin. Eğer Han daha ölmediyse, ona güneş çekicilerin nasıl çalıştığını söyletebilirsin."

Shabis önce sesini çıkarmadı. Bunun nedeni kızın konuşma tarzıydı. Sonra, "Görüyorum ki bana karşı davranışlarında doğru yolu bulamıyorsun," dedi.

"Bu da ne demek?" Mara gülümseyerek konuşuyordu. Ondan korkmuyordu ki. Adam ona bir yakını, ailesinden biri gibi davranıyordu işte.

"Neyse boş ver. Düşüncene katılıyorum. Tekneye bir müfreze gönderdim bile. Daha çok uzağa gitmemişlerdi. Han dediğin kadın ölmüş. Kürek çekiyorlarmış, demek ki güneş çekicinin gücüyle nasıl yol alınacağını kimse bilmiyor. Bizim askerler oradan ayrılırken birkaç Hennes çıkagelmiş. Bu kadar yakınımızda olduklarını bilmiyordum."

"Dün onları yolda kıyı boyunca koşarken gördük."

"Bana bundan hiç söz etmedin ama." Sinirlenmişti. Bunun bir nedeninin de Mara'nın kendisiyle konuşma biçiminden hoşlanmamasıydı. "Bana söyleyeceğin ilk şey bu olmalıydı."

"Ama öykümün o bölümüne gelmemiştik ki."

"Ne kadar önemli olduğunu göremediğin belli. Haydi artık öyküne dönelim."

"Önce şunu vereyim, bunu benim için saklar mısın?"

Adam deri keseye baktı, içinden birkaç bozuk para çıkardı. "Burada bunlar geçmez ki."

"Hiç mi geçmez?"

"Belki daha Kuzey'de. Duyduğuma göre orada hangi paranın kullanıldığını pek önemsemezlermiş."

"Biz de Kuzey'e gidiyoruz."

"Hayır, Mara, hiçbir yere gitmiyorsunuz."

Şaka yapmıyordu, gülümsemiyordu bile, kesin konuşmuştu. Dudakları gerilmişti, bakışları sertti; dostça olmadığı kesindi.

Mara'yı bir korkudur aldı, eli ayağı buz kesti, bir kez daha hapsolmuştu. Masadan kalkıp önündeki güzelim kahvaltıyı bırakarak koşmak ve koşmak, Dann'i bulmak istiyordu. Ya sonra?

"Mara, burasıyla Shari arasında Hennesler yaşar, Henneslerin bir de ordusu var. Yoksa sen Hennes askeri olmayı mı yeğlerdin? İnan bana, Agre askeri olmak çok daha iyidir." Para kesesini Mara'ya uzattı. "Kimse bunları çalmaya kalkmaz. Söz açılmışken, o çocuğun bileğini kırdığını biliyor muydun?"

"Güzel. O çocuk bir hırsız." Shabis'in suçlayan bakışlarını görünce, "Ben onca sıkıntıya, güçlükle elde ettiğim şeyleri küçük bir hırsız çalsın diye katlanmadım. Dün insanların ayaklarının altına atlayıp onu yerden kaptığımda ezilip ölebilirdim. Han gibi." Adam bir şey söyle-

miyordu. "Paramız olmasaydı Kaya Köy'den pek uzağa gidemezdik."

"Tasalanma, kimse senin olan bir şeye elini sürmeyecek, hele neler yapabileceğini gördükten sonra."

"Güzel. Peki o çocuk neden beni 'prenses' diye çağırdı?"

"Bir tür yaltaklanma yolu. Gönlümü almak istediklerinde bana da 'prens' derler."

Konuştukları şeyleri düşünerek sessizce oturup bakıştılar.

"Değerli çocuklarla gizli planları anlatmaya başlayacak mısın?"

"Anlatacaktım, ama şimdi aklımda daha önemli konular var."

"Ama Dann ve benimle ilgili bir planın var, değil mi?"

"Yok, planım yok. Olasılıklar var. Ayrıca ilgilenmediğimi de bilmeni isterim." Hemen arkasından sözlerini değiştirdi: "İlgilenen kişi ben değilim." Duraksadı. "Senin de ilgilenmene gerek görmüyorum, şimdilik, bulunduğun yerden öyle uzaktasın ki, zaman bakımından çok uzaklardasın," diye açıkladı. "Hem de mesafe bakımından – yüzlerce kilometre."

Mara bütün bu söylenenleri anlamıştı. "Peki," dedi. "Bana göre prens ve prenses olmak ya da buna benzer şeylerin hiçbir yararı yok; böyle yaşamanın bir anlamı da."

"Bence de öyle. Şunu da bilmeni isterim ki, bütün bunların işe yaradığı ya da çıkar sağladığı dönemler çok eskilerde kalmış diye düşünüyorum. Şimdi dün kaldığın yerden başlar mısın?"

Mara anlatmaya başladı. Hennes askerleriyle karşılaşmalarından söz ederken, adam onu soru yağmuruna tuttu. Ne giymişlerdi? Üniformaları nasıl görünüyordu? Omuzlarındaki şeritler ne renkti? Ayaklarında ne vardı? İyi beslenmiş izlenimi veriyorlar mıydı? Üstleri başları tozlu topraklı mıydı? Kaç kişiydiler?

Mara en ince ayrıntısına dek anlattı. "Ayrıca ellerinde işe yaramadıklarını bildiğim silahlar gördüm." Silahları tarif etti. "Aynıları Hadronlarda da var."

"İşe yaramadıklarını nereden çıkardın?" Mara anlattı. Ardından Shabis söze girdi: "İşe yaramaz değiller. Onlar çok eski silahların kopyası. Çok eski. Bu işlerde becerikli bir Hennes askeri eski bir müzede silahı görmüş. Aynısını yapmaya kalkmış. Tam olarak değil elbet. Çünkü o teknoloji bugün yok. Ama silahlar işliyor. Genellikle. Başlangıçta yalnız Hennes ordusunun elinde olduğundan bize karşı üstünlükleri vardı, ama sonra o silahlardan biz de ele geçirdik. Böylece şimdi eşit durumdayız. Bütün bunların sonucunda da daha çok insan ölüyor, pek çokları da yaralanıyor."

"Nasıl işliyorlar?"

"Mermi atıyorlar. Mermileri biz yapıyoruz. Bir deliğin içine kibrit yapılan malzemeden koyarsın, tutuşturursun ve mermi dışarıya fırlar." Yüzünü ekşitip bir süre sustu. "Okuldayken eski insanların bu tür tüfekleri yapmayı keşfettikten sonraki beş yüzyıl boyunca bütün dünyanın teknolojinin tutsağı olduğunu öğrenmiştik. Neyse ki bizim elimizde aynı kaynaklar bulunmuyor, o insanlar da. An azından şimdilik."

Sözlerinde pek çok bilgi gizliydi, Mara yalnızca bir bölümünü kavrayabilmişti. "Dün gece bana ders alacağım konusunda söz vermiştin!" diye bağırdı.

"Önce dil dersleri."

"Her zaman önce başka şey deyip geçiştiriyorsun!" dediğinde adamın tedirgin, sert bakışlarını görünce öfkeyle haykırdı: "Nasıl olduğunu bilemezsin, böyle cahil olduğunu, hiçbir şey bilmediğini düşünmenin anlamını asla bilemezsin."

"Yanlış duymadıysam Chelops'ta oradakilerden daha bilgili olduğunu anladığını söylemiştin, en azından belli konularda."

"Bunun ne önemi var? Evet, onlardan daha bilgiliydim, ama benim bildiklerimin öğrenmek istediklerimle ilgisi yok. Ben sağ kalmanın yollarını biliyorum. Onlar bilmiyor. Şimdi geriye dönüp onlara baktığımda, çocuk olduklarını..." Gözyaşlarını tutamadı. Başını kollarının arasına alıp ağladı. Omzunda Shabis'in ellerini hissetti. Sevecen bir eldi ama bir yandan da uyarıcıydı.

"Yeter Mara. Kes artık."

Usulca ağlamayı kesti. Omzundaki sıcak dokunuş da gitmişti. Başını kaldırdı.

"Yarın dil derslerine başlarsın. Ama bugün bizim için bir şey yapmanı isteyeceğim. Öykünü subaylara da anlatacaksın."

"Nasıl? Charad dilini konuşamıyorum ki."

"Çoğu Mahondi dilini bilir. Hem daha iyi, alıştırma yapmış olurlar. Onlarla yavaş yavaş konuş, uzun sözcükler kullanma."

"Ben uzun sözcükleri zaten bilmiyorum."

"Yeniden ağlamaya başlama."

"Neden yalnız subaylara?"

"Karşında on bin kişilik bir dinleyici kitlesi ister misin?"

"Senin on bin askerin mi var?"

"Ülkenin bu bölgesinde öyle, on bin. Batı'da, General Chad'ın komutasında da bir on bin var. Kuzey'de de yirmi bin, onlar Shari'de üslenir. Henneslerin yayılmasını önlemek için Doğu'ya doğru da bir on bin daha vardır."

"Toplam olarak Charad'da kaç kişi yaşar?"

"Çoğu ordudadır."

"Herkes mi orduda?"

"Senin de bildiğin gibi savaşlar ülkenin sıradan insanlarına ağır gelir. Bütün genç erkekler bize gelip orduya alınmak için yalvardılar. Sonra da kadınlar. Çoğunu asker yaptık, bazıları da ordu için çalışıyor. Bizimle birlikteyken karınları doyuyor, giyecek bulabiliyorlar. Dolayısıyla çok

geçmeden Charad'ın çoğu kesimlerinde hiç sivil yurttaş kalmadığını gördük. Savaş yirmi yıldır sürüyor. Halkın tarlaları talan edildi, hayvanları ellerinden alındı. Kısa sürede bütün Agre orduya dönüştü. İçlerinden bazıları ne bir çarpışma gördüler ne bir saldırı ne de Hennesleri."

"Sen şimdi bana bütün ülkenin bir tür despotlukla yönetildiğini mi söylüyorsun?"

"Öyle."

"Kral kim? Sen misin?"

"Dört generaliz. Yönetim bizde. İyi de yönetiriz."

"Halk karşı çıkmıyor mu?"

"Aslında çıkıyor."

"O zaman ne oluyor?"

"Paranı çalmaya kalkan zavallı çocuğa sen ne yapmıştın?"

"Halkın istediği ne? Değişiklik istiyorlarsa, bu ne?"

"Bazen biz de merak ediyoruz, biz, dördümüz. Bize Dörtlü derler. Halkı besliyoruz. Karınları doyuyor. Güvenlikleri sağlanıyor."

"Ve yakında Henneslerle barış anlaşması imzalayacaksınız. Onların halkı da orduda mı?"

"Hayır. Onlarınki büyük, mutsuz bir siviller toplumu. Mara, bunları öğreneceksin, sana söz veriyorum. Şimdi kalk da tören alanına gidelim. Orada bin subay olacak."

"Sen benden bin kişinin önünde konuşmamı mı istiyorsun?"

"Neden olmasın? Başaracaksın. Şimdi başlarsan, öğlene dek bitirmiş olursun. Kendi yaşantından söz etme. Onlara iklim değişikliklerini, akrep gibi hayvanların biçim değiştirmesini anlatmanı istiyorum. Chelops'taki manzarayı anlat. Irmak Kentleri. Bazı askerler oradan sığınmacı olarak geldiler. Onlara yiyecek kısıntısından ve benzeri konulardan söz et." Gülümsüyordu, kendinden hoşnuttu – ya da Mara'dan. "Benim askerlerim Charad'ın en eğitimli askerleridir."

Mara'nın çok hoşuna gitmişti, adama hayranlık duydu. Onun yanındayken kendi evinde gibiydi. Çocukluğunun ilk yıllarında tanıdığı kolay anlaşılır, cana yakın, güler yüzlü kimselere benzemediği de bir gerçekti. Ne Juba'ya benziyordu ne de anılarında ona gülen, sevecen gözlerle ve çekici gülümsemesiyle bakan, "Elveda Mara, elveda," deyip arkasına döndüğü sırada görüntüsü giderek silinen Meryx'e. Adam yirmi yıldır askerdi, kendisine öğretilen kalıplara uymayan bir tek adım atmaz, herhangi bir davranışta bulunmaz, başını ya da gövdesini çevirmezdi. Ancak bu katı disiplin kurallarıyla onun yaşantısı da Henneslerin korkunç benzerliklerinden pek farklı değildi.

Tek katlı, alçak ordu binalarının arasından geçip tören alanına geldiklerinde kahverengi, bol üniformaları içinde aynı görünen subayların oraya doğru rap rap yürüdüklerini gördüler. Ayaklarını kaldırıp yere vururken kaldırdıkları toz bacaklarını kaplıyordu, durup rahata geçince toz bulutu da dağıldı. Mara'nın gözleri Dann'i aradı, sonunda gördü, bunca erkeğin arasında on kişilik bir taburun içinde dururken tanıdık gelmemişti gözüne. Gülümsedi, Dann de başını hafifçe eğip selam verdi ama bakışlarındaki asker sertliğini bozmamıştı.

Bunca insanı bir arada görmekten tedirgindi Mara: Mahondilerdi bunlar, çoğu öyleydi; ama değillerdi de. Eğer bunlardan herhangi biri tek başına gelip karşıma dikilse, evet, bu bir Mahondi, derdim, belki şimdiye dek gördüklerim arasında en iyi yapılısı, en yakışıklısı değil ama, Mahondi işte diye düşünürdüm. Ama ellisini alıp safkan Mahondi olan elli kişinin yanına koysam, o zaman farkı hemen görürdüm. Ama hangi farkı? Bunu söylemek güçtü işte.

Shabis komut verince Mara anlatmaya başladı. Alçak, tahta bir kürsüye çıkmıştı, dinleyicileri aşağıda kalıyordu. Ortalıkta çıt çıkmadığından sesini duyurabiliyordu. Ancak karşısındakiler asker olduğundan ve gözlerini bile kırpmadan kendisine kulak verdiklerinden, onların ilgisini çekmeyi

ne kadar başardığını anlayamamanın sıkıntısını çekiyordu. Tereddüt ettiği yerde, Shabis başıyla ona devam etmesini işaret etti. Yaklaşık bir saat sonra ırmak kıyısında gördüğü Hennes askerlerini anlatmayı tam bitirmişti ki, Shabis sözünü kesip subaylara dönerek merak ettikleri bir şey olup olmadığını sordu, birbiri ardına eller havaya kalktı, en çok Hennesleri bilmek istiyorlardı. Kuraklık ve Irmak Kentlerle ilgili sorular daha sonra geliyordu.

Shabis'le birlikte oradan ayrılırlarken buralarda bir kıtlık yaşanıp yaşanmadığını merak etti, öyleyse Agre halkının çelimsiz Mahondilere benzemesinin nedeni bu olmalı diye belirtti. Adam, yaşanmıştır herhalde, ama bu uzun yıllar önce olmuş olmalı diyerek kızın asıl sorusunu yanıtladı: "Yeni doğan çocuklar bize pek benzemez. Önce bir bakarsın karşında bir Mahondi bebeği var, sonra yanılıyor muyum diye daha yakından bakarsın."

"Peki ne olmuş? Neden böyle?"

"Kimse bilmiyor. Bana anlattığın şu akreplerle örümcekler, kertenkeleler, onlar neden değişiyor?"

Açılır kapanır masada karşılıklı oturup önlerine getirilen öğle yemeğini yediler. Haşlanmış sebze ve et vardı. Chelops'ta bile et yemedim sayılır diye anlattı Mara. Zamanla alışırım, dedi, ama bir hayvanın gövdesinden kesilen dışı kahverengi, içi kırmızı bir parça et, Mişka'yla Mişkita'yı ve Chelops'taki süt yaratıklarını aklına getiriyordu.

Shabis, bu yörelerde insanların etle beslenmesinin sebze yetiştirmekten daha kolay olduğunu söyledi. Büyük hayvan sürüleri vardı, kadınlar ordusunun önemli bir bölümü de onların bakımından sorumluydu. Bunlar güç koşullara dayanıklı, yeterli ot bulamadıklarında bile ayakta kalan, haftada bir kez su içmekle yetinen hayvanlardı. Son zamanlarda Hennesler sebze yetiştiriciliğinde bayağı ilerlemişlerdi, ama hayvan besiciliği alanında pek başarılı değillerdi. Eğer Agrelerle Hennesler barış anlaşması yapabilirlerse, bu her iki tarafın da yararına olacaktı.

General, daha sonra Mara'yı yalnız bırakacağını, yörede incelemeler yapmak üzere oradan ayrılacağını açıkladı.

Mara, "Gitmeden önce sana önemli bir şey sormak istiyorum," dedi. "Benim gerçek adımı biliyor musun?"

"Mara dememiş miydin?"

"Dann'le benim gerçek adlarımızı unutmamız neden çok önemliydi?"

"Sizi arayan, öldürmek isteyenler vardı herhalde."

"Hepsi bu mu?"

"Yetmez mi? Sizin aileden herkesin öldürüldüğünü biliyorsundur, değil mi?"

"Evet."

"Anlaşıldığı kadarıyla karşı taraftakilerden de kimse sağ kalmadı. Kısaca, seninle Dann'den başka Rustam Mahondilerinden sağ kalan kimse yok."

"İnsanın gerçek adını bilmemesi çok üzücü."

Adam bir an sustu. "Üzücü ama güvenli. Hem Mara'nın nesi var? Çok güzel bir ad." Sonra ayağa kalktı, gitmeye hazırdı. "Giderken yanımda Dann'i de götüreyim mi? Hiçbir şeyi gözünden kaçırmayan yaman birine benziyor. Sen de öyle. Belki kadın asker olmak senin de hoşuna gider, ne dersin? Çok iyi eğitilirler." Fakat Mara'nın yüzünü görünce kahkahalarla güldü, "Yok yok, merak etme. Ama senden iyi bir asker olurdu. Ben seni kendime yaver olarak yetiştireceğim. Hem gerekli de. Üstelik her konuyu çabucak kavrıyorsun."

Shabis kendisiyle böyle yakın ve içten konuştuğunda Mara inatla karşı çıkmakta güçlük çekiyordu, ama yine de söyledi: "Biz Kuzey'e gideceğiz. Dann ve ben. Ne zaman olursa."

"Orada ne bulacaksınız?"

"Orada yaşam koşulları daha iyi değil mi? Bütün bunlar bir düş mü yoksa?"

Shabis'in yanıtı da Han'ın sözlerinden farksızdı: "Kendini nerede bulduğuna bağlı."

Derken Mara'nın şaşkın bakışlarını görünce, "Mara, sen ne umuyorsun? Ne düşlüyorsun?" diye sordu.

Mara'nın düşlerinde suların şırıl şırıl aktığı, yemyeşil ağaçlarıyla güzel kentler yer alıyordu – fakat bu görüntüler biraz bulanıktı, çünkü tehlike altında olmayan hiçbir yer görmemişti, cana yakın, dost insanlar istiyordu.

"Hiç Kuzey'e gittin mi?"

"Tam Kuzey mi demek istiyorsun? Gerçek Kuzey?"

"Evet."

"Ben Shari'de büyüdüm, okuldayken daha kuzeydeki Karas'a gitmiştim. Ama gerçek Kuzey'i yalnız duymakla yetindim bugüne dek."

"Acaba orada şey... öğrenebileceğin... şey, eski insanlarla ilgili her türlü bilgiyi bulabileceğin yerler olduğu doğru mu?"

"Öyle bir yer var diyorlar. Orada bulunmuş bazı dostlarım var. Fakat, Mara, anlamışsındır, benim için yaşam burada. Açık yüreklilikle söylemeliyim ki, bazen keşke başka bir yerde, daha kolay koşullar altında yaşasaydım derim. Neyse, ben artık gideyim."

Mara bir süre o odada tek başına oturdu, sonra yattığı odaya geçti, duvarlardaki resimleri bir bir inceledi. Resimde gördüğü insanlar şimdiye dek hayalinde canlandırdıklarından çok daha güzel ve düzgündü. Shabis de yakışıklıydı, zeki bakışları vardı, ama resimdekiler... Şimdi içlerinden biri kalkıp da odaya girse, heyecandan yüreğim sıkışır, ne yapacağımı bilemezdim diye düşündü. O insanlarla ilgili her şey çok güzeldi. Elbiseleri birbirine tutturulmuş ve yalnızca kollarla başın geçebileceği boşlukları gösteren, kalıba göre biçilmiş kumaş parçaları değildi. Pantolonları bile bacak yerleri kesilip dikilmiş iki ayrı parçadan oluşuyor, belde ve ayak bileklerinde bağlanıyordu. Duvardaki eski insanların giysilerinin hoş bir kesimi vardı, pililer, nervürler ve kıvrımlarla süslenmişti, kolları öyle güzel oturtulmuştu ki, Mara bakarken gülümsemeden edemedi. Ya dar, uzun ku-

laklarındaki takılar? Onlar da ince bir işçiliğin ürünüydü. Ancak resimlerin solmaya yüz tutmuş boyası ayrıntıları görmeye engel oluyordu. İnce, uzun parmaklarındaki yüzükler, kolyeler... Bir araya geldiklerinde bu insanlar nasıl cıvıl cıvıl bir görünüm sergiliyorlardı kimbilir – onlara ne deniyordu acaba? Birbirlerini nasıl çağırıyorlardı? Tenleri kahverengiydi, gözü okşayan açık bir kahverengi. Boyayla, zaten yayvan olan gözlerini daha da yayvanlaştırılmıştı, gülümseyen dudakları, incecik burunları vardı, kısa kesilmiş kumral saçları halkalarla tutturulmuştu, galiba altındı. Ve bu kentte yaşamışlardı. Mara artık ordu binalarının, kilometrelerce uzayan harabelerin –sekiz ya da on, belki daha da fazla katlı evleri olan bir kentin harabelerinin– arasına yapıldığını biliyordu. Kimbilir burada kaç yıllar boyu yaşamışlardı? Nasıl yaşarlardı? Resimde bazen dans ederken, bazen de alçak masaların çevresinde oturmuş yemek yerken görülüyorlardı, yanlarında da Mara'ya tanıdık gelen hayvanları, köpekleri duruyordu. Köpekleri anımsadı, bir de evlerindeyken beslediği, yumuşak diliyle yanaklarını yalayışını bugün bile hissettiği küçük Shera'ya benzeyen türden hayvanları, sonra rengârenk tüyleriyle uçuşan kuşları. Resimde bir de ırmak vardı, belki de geldikleri ırmaktı bu; üzerinde yüzen tekneler öyle genişti ki, her birinin güvertesinde yolcuların oturup söyleştiği küçük birer evi andıran yerler vardır. Birileri tabaklarla yiyecek, renkli bardaklarda içecek taşıyordu, uşak mıydılar, köle mi? Kaya Köy'deki harabelerde gördüklerinin hiçbiri bu resimlerde yoktu, ne bileklerinden birbirlerine kenetlenmiş ne de boyunlarına halka geçirilmiş insanlar.

Belki de yüzlerce yıl önce daha güneydeki kasaba ve kentlerde insanlar "yukarıda Kuzey'de" dediklerinde buradan söz ediyorlardı. Belki İfrik'te bin yıllardır bu harika yer anlatılıyordu. Yok, bin yıl olamaz diye düşündü, kentlerin ömrü o kadar uzun olmuyordu nedense. Onlar da insanlar gibiydi: Doğar, yaşar ve ölürlerdi.

İlerleyen saatlerde, güneş battıktan sonra uşak bir kapta süt ve küçük keklerden getirdi. Bileği sarılıydı. Gözlerini Mara'dan bir an olsun ayırmadan korkuyla odadan çıktı. Dudaklarının arasından ne olduğunu anlamadığı ama dostça olmadığı sezilen bir-iki söz mırıldanmıştı. Neyse, yarın dil derslerine başlayacak, çok geçmeden kimse onun anlamayacağı sözler edemeyecekti.

Uyumadan önce dışarı çıkıp yıldızların pırıltısını izlemek istedi... Oralarda dolaşırken, bir askerin kendisine baktığını gördü; nöbet bekliyordu. İçeri girip yatağa yattı, Dann'i düşünüyordu, onu ne zaman göreceğini merak etti.

Sabahleyin kahvaltıda Shabis, Dann'in belindeki yara izlerinin ne olduğunu sorunca, Chelops'ta çok hastayken ona ne yaptıklarını anlattı. Shabis de İfrik'in bazı kesimlerinde kölelerin bellerine ucu kör, ama sivri demirden zincirler takıldığından, bunların da Dann'in yaralarına benzer izler bıraktığından söz etti. Mara böyle bir şeyi hiç duymadığını belirtti. Shabis bir süre düşünüp başını eğdi; inanmıştı galiba, ama inanmasa da Mara'nın umurunda değildi. Ona aldırmıyorum diye düşündü; nasıl olsa biz Kuzey'e gideceğiz.

Charad dili derslerini veren yaşlı kadın iyi bir öğretmendi, Mara hızla öğreniyordu. Sabahları Charad dersleri görüyor, öğleden sonraları da en az bir saat boyunca, zaman varsa daha da fazla, Shabis'ten ders alıyordu. Bu derslerde genellikle Mara soruyor, Shabis anlatıyordu. "Bilmem," dediği çok enderdi. Mara, çok cahilim diye yakınıyor, ne soracağını bilmiyordu, ama Shabis, soracak sorun kalmazsa o zaman kaygılanırsın diyordu.

Dann'i görmek istedi. Shabis, daha temel eğitim aşamasından geçen bir askeri görmenin ona zarar verebileceğini, şimdi Dann'le görüşürse onca çabaya yazık olacağını söyledi.

11

Akşamları genellikle Shabis orada olmuyordu; ya inceleme gezisine çıktığını söylüyordu ya da askerleriyle görüşmeye gittiğini. Bir gün Mara onun evli olduğunu öğrendi. General konuyu açmadığından o da buna değinmedi. Eğer kendisiyle yatmak isteseydi, onu ister miydi acaba? Düşüncesi bile heyecan vermişti, ama asıl istediği Meryx'ten başkası değil. Aslında genç adamı düşünmek ona öyle acı veriyordu ki, aklına bile getirmemeye çalışıyordu. Sanki doğal olanı yaparmışçasına üşüyüp açlık çekmeden, yorgun düşmeden, birilerinden veya bir şeylerden kaçmadan her geceyi Meryx'in kollarında yatıp uyuyarak geçirdiği günler, şimdi ona başka çağın yaşam biçimiymiş gibi geliyordu. Gece yarısı karanlıkta uyanıp tutkuyla, çılgınca sevdiğin birinin harika vücudunun soluk alıp verdiğini duymak... Hayır, bunları ne düşünmek ne de anımsamak istiyordu.

Shabis'in karısı olmasına sevinmişti, böylelikle akşamları tek başına kalabiliyor, sessizce oturup gündüz ondan öğrendiklerini ve Charad derslerinde gördüklerini gözden geçirme fırsatı bulabiliyordu.

Uzak Güney'den gelen bir başka tekne kanala girmiş ve haber almaya yetecek kadar alıkonmuştu. Güney'de kuraklık sürüyordu, tek damla yağmur bile yağmamıştı. Koşullar daha da kötüye gidiyordu. Chelops mu? Kesin bir şey bilinmiyordu, tek bilinen çarpışmalar olduğuydu.

Bundan sonra gelecek olan teknede Chelops'taki Mahondiler ya da Hadronlar da olacak mıydı? Irmak Kentlerde neler oluyordu? En güneydekiler boşaltılıyordu, ama Goidel çok kötü sayılmazdı.

Günler, derken haftalar geçti. Dann, Mara'yı görmeye geldi. Epeydir birbirlerine mesaj gönderiyorlardı. Bunların içeriği, "ben iyiyim, sen nasılsın?" türünden sözlerdi.

Mara onun karşıdan gelişini izledi. Orduda iyi beslenmiş, cılız, hatta bir ara iskelete benzer görünümünden eser kalmamıştı. Boyu da uzamıştı. Üniforma pek yakışmıştı, yakışıklıydı, hem de çok, güvenli adımlarla yürüyordu. Eskiden her adım atışında her an yakalanmaktan korkan bir av gibi davranırdı. İki kardeş kucaklaşmadılar, karşılıklı oturup birbirlerini süzdüler. Mara'nın yattığı odadaydılar. Dann önce duvarlardaki resimlere şöyle bir göz attı, sonra bir daha, az sonra kendini onlara bakmaktan alıkoyamıyordu artık, oturup konuşmak için başlarından zor ayrıldı. Bu odada üniformalı bir erkeğin bulunması şaşırtıcıydı; odaya bir başka zaman dilimi ekliyordu sanki. Çünkü Mara sık sık Shabis'e, bu odadayken omuzlarımdan aşağısı eski bir uygarlıkta, insanın düşünü bile göremeyeceği harika bir ortamda yaşarken, omuzlarımdan yukarısı çamurdan bir kulübede yaşıyor diye takılırdı. Fakat Dann çağdaş kışlaların bir üyesiydi.

"Mara, buradan ne zaman ayrılıyoruz?"

Bunu demesini bekliyordu. "Nasıl ayrılırız? Hem ne kadar uzağa gidebiliriz ki?"

"Daha önce başardık ya."

"Ama o zaman herkesin her hareketinin bilindiği bir ülkede değildik. Ayrıca ordudan kaçmak hainlik sayılır, bunun cezası da ölüm olur."

Karşısında yine eski Dann vardı, sandalyesinde kıpır kıpır, rahat oturamayan, isyanını güçlükle bastıran Dann.

Mara dinleyen biri var mı diye bakmak için kalkıp yan odaya bir göz attı. Bileğini kırdığı çocuk kapının önünü süpürüyordu. Mara'yı görür görmez koşarak kaçtı. Artık

Charad dilini onun ne dediğini anlayacak kadar öğrenmişti: cadı, keseli, cadaloz, yılan diyordu... Karşılığında Mara da benzer sözler edince çocuk iyice korkmuştu.

"Bu Shabis nasıl biri?"

"Bilmiyor musun? Onunla sık sık inceleme gezilerine giden sen değil misin?"

"Evet, öyle. Gözü pek biri. Kendisinin yapmayacağı bir şeyi bizden asla istemiyor. Ama benim demek istediğim bu değil."

"Evli."

Gülümseyerek, "Biliyorum," dedi. Bilgiç ve sinsi bir gülümsemeydi dudaklarından yayılan; böyle gülmeyi orduda öğrenmişti besbelli.

"Yok, Meryx'i unuttum sanma."

Dann bir an düşünüp sonra, "Mara, Meryx çoktan ölmüş olabilir," dedi.

"Neden? Nereden biliyorsun?"

"Chelops'taki savaş bitmedi. Kasaba halkı doğudaki sayfiyelere gidip Hadronları öldürmüşler, pek çok Mahondi'yi de."

"Kim anlattı?"

"Kira. Son gelen teknede o da vardı. Bazı sığınmacılardan duymuş. Burada asker olmayı kabul etti, ama kendisinden istenenleri yerine getirmede pek başarılı değil, bu yüzden de hayvanlara bakıyor."

"Sen Kira'yla görüşüyor musun?"

Verdiği yanıt, Mara'nın sorusunun yalnızca bir bölümüydü: "Yemekhanede karşılaşıyoruz. İyi dostuz."

Bilmesi gerekeni öğrenmişti Mara, hoşuna da gitmişti. Demek Dann'in bir kız arkadaşı vardı. "Dann, Charad dilinde konuşmasını öğreniyorum, okuyup yazmasını da. Daha başka şeyler de. Hep bunun özlemini çekmiştim."

"Kuzey'e gittiğimizde işimize yarar."

"Dann, hiç neden Kuzey dediğimizi merak ettiğin oldu mu; Kuzey ne demek?"

"Elbette oldu. Herkes oradaki yaşam koşullarının daha iyi olduğunu söylediği için olsa gerek."

"Burası da iyi."

"Ama benim umduğum bu değil."

"Hayır," dedi Mara usulca. "Değil."

"Diyorlar ki Kuzey'de –gerçek Kuzey– aklına gelen her canlı ve her çeşit insan varmış, biz onlar gibisini hiç görmemişiz."

"Dann, seninle ben, biz çok şey görmedik değil mi? Tek gördüğümüz, her şeyin kuruyup yok olması ve savaş ve..."

"Ve afyon ve cinayet."

"Afyon ve cinayet. Dann, ondan hâlâ korkuyor musun, hani şu seni izleyen adamdan?"

Sıçrayarak oturduğu sandalyeden kalktı, dışarıya, öğlene doğru göğe yükselen güneşin ışıklarıyla parlayan yola baktı. "Beni öldürmeye kalktı. Kaçtı."

"Bu nerede oldu? Burada mı?"

"Sana başka zaman anlatırım. Şunu bil yeter, eğer benim gittiğimi duyarsan, bil ki seni Shari'de bekliyor olacağım. Ya da Karas'ta."

"Her ikisi de Charad casusluk ağının içinde. Dann, yakında tabur komutanı olacağını biliyorsun, değil mi?"

Neredeyse ilk günden beri Dann müfreze başıydı, on adamı vardı. Acemi eğitimi sona erdikten sonra bölükbaşı olmuştu, komutasında yüz er bulunuyordu. Tabur komutanı olmak, bin erden sorumlu olmak demekti. Generale –Shabis'e– bağlı elli subaydan biri olacaktı ve Güney Charad'ın yönetiminde görev alacaktı.

Mara'ya döndü, eskiden olduğu gibi yaklaşıp gözlerini ona dikti. "Shabis mi söyledi?"

"Evet. Senin üstün biri olduğunu düşünüyorlar. En iyi bölük seninkiymiş. Diğer tabur komutanları senden çok daha yaşlıymış."

"Ben Agreli olmak da, Charad'da yaşamak da istemiyorum." Böyle dese de Mara onun koltuklarının kabardığını seziyordu. Sonra Dann sordu, "Burada her şey çok durağan, sence de öyle değil mi?"

"Hep böyle olmayacak. Barış yapmaya çalışıyorlar. Ondan sonra bütün Charad değişecek."

"Peki bu barış ne zaman olacak?"

"Shabis General İzrak'la görüşmeye çalışıyor."

"Oh, öyleyse iyi şanslar. Onlara –Henneslere– güvenilmez."

Profesyonel bir askerin söyleyeceği sözlerdi bunlar, düşmanla ilgili olumsuz şeyler söylemesi doğaldı. Mara karşı çıktı: "Güvenmek mi? Bu kimin umurunda? Barış olursa bunun bekçileri de olacak, kim barışı bozarsa cezasını çekecek."

"Akıllı Mara'm benim. Ama unutma ki Hennesler aptal insanlar. Gördüğüm kadarıyla akıllı insanlar aptalları anlamıyor."

Uzun aradan sonra, yaklaşık altı ay geçmişti, böyle oturup konuşmaktan, ikisi de hoşnuttu. Konuşma daha sürüp giderdi, fakat Dann'in görevinin başına dönmesi gerekiyordu. Shabis içeri girmişti, Dann ayağa kalkıp selam çaktı, sonra rahata geçip bekledi. General ona orduyla ilgili birtakım sorunları sordu, Dann özenle yanıtladı ama çok da ayrıntıya girmedi. Mara, Shabis'in onu sınadığını sezmişti. "Tamam. Çekilebilirsin. Yakında ablanı görmeye yine gelirsin," dedi. Dann bir kez daha selam verip dışarı çıkarken bakışları Mara'ya, çoktan kaçış planları yapmaya başladığını anlatıyordu.

Onun kalktığı sandalyeye Shabis oturdu. "Mara, casus olma fikri kulağına nasıl geliyor?" diye sordu. Kızın afalladığını görmek onu kahkahalara boğdu. "Barış görüşmeleri yaparken senin de benimle gelmeni istiyorum, ayrıntılar üzerinde çalışmak için geride duracaksın ve gördüğün her şeyi bana anlatacaksın. Uzun sürmez."

"Tek başıma mı olacağım? Henneslerin arasında?" Ürkütücüydü. "Ben onları birbirinden ayırt bile edemiyorum. Onlar bunu nasıl yapıyorlar diye merak ediyorum."

"Bazen onlar da yapamıyor. Hepsinin üstünde kim olduğunu gösteren bir rozet ya da işaret var."

"Neden böyleler? Bir acayiplik..."

"Galiba tek bir kişinin özü –anla işte– yaşam veren öz sulandırılmış, ortaya onlar çıkmış. On, kimbilir belki de elli Hennes bizlerden biri kadar ancak eder."

Mara'nın dudaklarından birden bazı sözcükler dökülüverdi:

"İçimdeki kıvılcım,
Can veren ateş,
Tutuştuğu gibi hızla söner."

"O da ne?"

"Bilmem. Aklımda pek çok şey var, sözcükler, fikirler, ama nereden geldiklerini bilmiyorum. Belki çocukluğumdan kalmadır."

"Neyse, aynen öyle. Can veren ateş. Bu onlarda yok. Ama bazı konularda çok akıllılar. Baksana, içlerinden biri bir tüfeğin kopyasını yaptı ve çalıştırmayı başardı."

"Yine de bu onlardan hoşlanmamı gerektirmez."

"Bana casusluk yapmayı kabul etmediğini mi söylemeye çalışıyorsun?"

"Ben senin tutsağın değil miyim, ne dersen yapmak zorundayım, değil mi?"

"Kendini öyle mi görüyorsun?"

"Dediğini düşüneceğim. Ama onları görünce tüylerim diken diken oluyor. Hennesleri görene dek bu deyimin anlamını bile bildiğimi sanmıyorum."

Dediğini yaptı, odasında tek başına kaldığında düşündü, uzun uzun, enine boyuna. Dilediğinde bu odada tek başına olmak onun için ne büyük bir sevinç kaynağıydı.

Shabis bütün ülkeye daha özgür, daha gevşek bir düzen getirmek istiyordu, savaşa ve saldırılara harcanan parayı da ilerleme için kullanacaktı. Ama savaşa o kadar çok mu para harcıyorlardı? Çarpışmalar oluyordu, ancak seyrekti. Daha çok bölgesel çatışmalar yaşanıyordu. Dann haklıydı, Charad'da, en azından onların yaşadıkları topraklarda her şey durağandı. Orduların çiftlikleri ve imalathaneleri vardı, Charad'ın dört bir yanında bol bol bulunan eski yıkıntılar üzerine kasabalar kuruyorlardı, erkeklerle kadınlarını orduda eğitiyorlardı. Kısaca, epey kolay bir yaşamdı sürdükleri.

Shabis ordunun yarısını dağıtıp onların sivil yaşama geçmelerini istiyor, savaş yılları geçmişte kalınca da yalnızca beklenmedik saldırılarla başa çıkabilecek sayıda asker bulundurmayı tasarlıyordu. Fakat ordu dağılınca, generallerin elinde disiplinli yaşamaya alışmış, yapacak iş arayan binlerce insan olacaktı. Hangi işi yapacaklardı? Şimdi herkesin karnı doyuyor, giyeceği veriliyordu. Shabis'e göre eski askerler kasaba kurmak ve kumla dolan akarsu yataklarını kazıp boşaltmakta yararlı olurlardı. Çok iyi. Alıştıkları disiplinin görünmez bağları onları bir süre mutlu ederdi, ama sonra, bugün düşünmelerine hiç gerek kalmadan, doğal olarak karşılanan gereksinimlerini, isteklerini karşılamada, iş bulmada zorlandıkları günler de gelecekti elbet. Para ve alışveriş sistemi olmak zorundaydı, eğer çalışıp kazanmayı kabul etmezlerse, o zaman karınları da doymazdı. Her şey nasıl da kolay görünüyordu Shabis'e, her şey nasıl da kolay geliyordu! Oysa ortalık ayağa kalkacak, huzursuzluk baş gösterecekti, Shabis bundan habersiz gibiydi, fakat Mara biliyordu. Sonra bir de karşılarına afyon tehlikesi çıkacaktı. Bundan ona söz edince aldığı yanıt, "Cezası verilir," oldu. Ne de olsa Shabis askerdi, ceza ve kınamalar onun için önemliydi. Kuşkusuz mahkeme ve hapishaneler olacak, polis örgütü kurulacaktı.

Bir de Hennesler vardı, Agre halkı içinde başka bir halk, ülke içinde ülke. Mara, "Neden Henneslerin sizden ayrılıp kendi ülkelerini kurmalarına izin vermiyorsunuz? Onları niçin burada tutuyorsunuz?" diye sordu.

"Bizi isteyen onlar. Elimizdekileri istiyorlar. Onlardan daha çevik ve akıllı olduğumuzu biliyorlar. Galiba Charad'ın bu kesimini –Agre topraklarını– ele geçirirlerse, bizim gibi olacaklarına inanıyorlar."

"Peki ama eğer barış anlaşması yapılırsa, Agre topraklarını almaya çalışmayı bırakıp ellerindekiyle yetinmek zorunda kalacaklar."

"Çok doğru. Birbirimizle ticaret yapıp barış içinde yaşayacağız."

Mara, tam da Shabis'e göre bir öykü diye düşündü. On altı yaşından beri orduda yaşamak Shabis'in görüş alanını daraltmıştı – Dann'le onun parmaklarıyla dokunarak edindikleri deneyimler onda yoktu. Anarşiyi, kargaşayı, korkmuş insanların öfkesini tanımıyor, kavrayamıyordu.

Mara'nın günlerinin en güzel saatleri Shabis'le yaptığı ikindi görüşmeleriydi, yani "dersler." Sabahları dil dersleri almayı sürdürüyor, artık Charad dilini kolayca konuşuyor, her söyleneni anlıyordu. Azıcık da olsa yazabiliyordu. Shabis'in uzun zaman öncesinden kalma bir masal kitabı vardı, ağaç kabuklarından yapılma bir kitap. Mahondi dilinde yazılmıştı. Gel gör ki Mara, Charad dilinde yazı dersleri alıyordu. Kitaba bakıp dağarcığındaki bütün Mahondi sözcüklerini ortaya çıkarıp yazılı sözcükleri anlamaya uğraşıyordu. Shabis de ona yardım ediyordu. Giderek Mara'yla daha çok zaman harcıyor, bazen üç-dört saatini ona ayırıyordu. Bunlardan bir gün, Mara'nın alıştırma yapması için birlikte oturup Charad dilinde konuştular.

Mara'nın en çok hoşuna giden konu, "binlerce yıl geçmişte yaşamış eski zaman insanları" idi. Shabis ona anla-

tacak pek bir şey bilmediğini söylediyse de bölük pörçük öğrendiği bilgiler olduğu ortaya çıktı. Mara'nın eski yurdunda, Daima'nın evinde, Chelops'taki Mahondilerin yanında öğrendikleriyle adamın bildiklerini bir araya topladılar. Eğer değişik Mahondi ailelerini bir araya getirme olanağı olsaydı, herkesin bilgi süzgecinden geçirecekleri bayağı geniş bir bilgi birikimi ederdi. Ama Shabis'e göre sorun şuydu: "Hepimizde ufak tefek bilgi kırıntıları var, ama bunları nasıl bir araya getireceğimizi bilemiyoruz." Örneğin, kendisi ne Candace'in duvarındaki haritaya benzer bir çizim ne de değişik yılların –aralarında yüz, belki de bin yıllık zaman dilimi olan– bilgileriyle hazırlanan sukabağından bir yerküre görmüştü. Mara'ya en tepesinde beyaz boşluk olan haritayı çizmesini söyleyerek ona yeni tabaklanmış yumuşacık, beyaz bir hayvan derisi, kömür çubuklar ve biraz da bitki boyası getirdi. Sonra ondan önceki dönemi gösteren haritayı yapmasını, neredeyse resmin çoğunu kaplayan beyaz tepelerin olmadığı zamanı göstermesini istedi.

Bazen farkına varmadan birbirlerinin ne bildiklerini ortaya çıkarıyorlardı. Örneğin, Shabis o eski yıllarda insanların iyice yaşlanana kadar, neredeyse yüz yaşına kadar yaşadıkları bir dönem olduğundan, oysa şimdi elli yaşına kadar yaşayanlar için bayağı uzun yaşadı dendiğinden söz etti. "Ben yaşlı bir adamım, Mara, otuz beşindeyim. Eskiden bu yaştakilere genç denirmiş. Kadınlar arka arkaya çocuk doğururlarmış, bazen bu yüzden erken öldükleri, kırkında yaşlandıkları da olurmuş, ama sonra bazı ilaçlar ya da bitkiler bulunmuş, çocuk yapmaz olmuşlar..."

"*Ne?*" Mara heyecanlanmış, soluk soluğa kalmıştı. "Ne diyorsun?"

"Ne oldu, Mara, neyin var?"

"Anlayamıyorum.... anladığımı sanmıyorum... sen şimdi... o eski kadınlar bir ilaç almış, sonra da çocukları olmamış mı dedin?"

"Evet. Çöl Yazıtları'nda böyle diyor."

"Yani, o kadınların erkeklerden çekinmesi gerekmiyormuş."

Shabis pek etkilenmişe benzemiyordu. "Çekindiğini fark etmemiştim."

"Anlamıyorsun. Daima bana sürekli anlatırdı, ben öfkeden kudurana dek söyler dururdu: '"Unutma, karşılaştığın bir erkek seni gebe bırakabilir. Eğer doğurgan dönemindeysen, eğer öyleysen, korunman gerek,' derdi."

"Sevgili Mara sanki beni suçlar gibisin."

"Sen sürekli bu konuda kafa yormanın, kendini koru, onlar senden daha güçlü, seni gebe bırakmaları işten bile değil diye düşünmenin ne demek olduğunu nereden bileceksin."

"Doğru, bilemem."

"Bir erkekle karşılaşmaktan çekinmemek nasıl bir şey, bunu hayal bile edemiyorum. Sonra da, dilediğin zaman bebek doğurmanın. Eski zamanlardaki kadınlar bizlerden çok farklıydı herhalde. Çok farklı..." Susup düşündü. "Onlar özgürmüş. Biz asla öyle özgür olamayız." Aklına Kulik geldi, ondan sakındığı, köşe bucak kaçtığı günleri düşündü, gördüğü kâbusları. Çaresizlik düşlerini. İşte asıl sorun buydu: çaresiz olmak.

Kulik'ten söz etti ve kuraklık yüzünden kanamalarının kesilmesine nasıl sevindiğini anlattı. Kanaması olduğu dönemlerde, o adamdan korktuğu için bazen kaya evden dışarı adımını bile atmadığını söyledi.

Kulik'ten konuşurken gergindi, dudakları gerilmişti, sesi öfke doluydu, Shabis bundan çok etkilendi, önce ayağa kalkıp odanın içinde şöyle bir dolaştı, sonra geri gelip yerine oturdu, Mara'nın ellerini avuçlarına aldı. "Mara, yapma, lütfen yapma. Artık güvendesin. Sana söz veriyorum, kimse sana..." Konuşmasını kesti, ellerini bir süre tuttu, bırakırken, "Burada oturmuş gebe kalma korkusundan konuşma-

mız ne tuhaf, oysa çoğu zaman tam tersinden konuşulur," dedi. "Kadın askerlerimizden biri gebe kalsa, şölen yapılır, herkes onu kutlar, biliyor muydun? Ona bakmak için özel hemşire görevlendirilir."

Bakışlarında ve sesinde bir tuhaflık vardı; Mara aklına geleni pattadanak sordu: "Senin çocukların yok mu?"

"Hayır."

"Ama olsun isterdin."

"Evet."

"Çok üzüldüm, Shabis."

Aklına çılgınca şeyler geliyordu, ona bir çocuk verebileceğini düşündü, buna kendi de şaşakaldı. Meryx'ten bir çocuğu olsun istemişti, onu sevindirmek istemişti, böylece Meryx'in doğurtkanlığını kanıtlamış olacaktı...

"Hayır, ben senin Meryx gibi değilim. Kısır değilim. Bir tatbikat sırasında tanıştığım bir kadından çocuğum oldu. Fakat kadın evliydi, çocuk da onun ailesinde kaldı."

Bizler için hep aynı kısırdöngü diye düşündü Mara. Biz kadınlar için. Shabis'e bir çocuk verebilirdim, ama o zaman da Charad'da kapalı kalırdım, asla buradan ayrılıp Kuzey'e gidemezdim.

Aynı gün ikindi sıralarında Shabis, karısının onunla tanışmak istediğini, kendisini akşam yemeğine davet ettiğini söyledi.

12

Mara kaldığı yerin –Shabis'in karargâhı– yakın çevresini görmüştü yalnızca, daha uzaklarda neler olduğunu bilmiyordu. Bunun bir nedeni, ne zaman oradan çıkıp yürümeye kalksa nöbetçinin kendisini durdurmasıydı; herhalde Shabis onun ortalıklarda görünmesini istemiyordu. Yemeğe çağrıldığı akşam Shabis'le birlikte nasıl yerler olduğunu iyi bildiği harabelerden geçiyorlardı, arkasından kentin eski görünümüne benzetilerek yapılmış bölgeye geldiler. Burada güzel evler vardı, caddeler boyunca dizilmişlerdi. Küçücük tozlu bahçelerde taştan heykeller vardı. Durdukları evin kapısının önünde bir fener asılıydı, içinde yanan alevin pembe ve beyaz titreşimleri görülsün diye küçük küçük kırılmış renkli taşlardan yapılmıştı. İçerideki geniş hol de türlü fenerlerle süslüydü, Mara'nın hiç görmediği türden tahta kapının baharatlı bir kokusu vardı, bu kapının açıldığı büyük oda Mara'ya Chelops'taki aile toplantı salonunu çağrıştırdı. Ama mobilya daha ince bir işçilik ürünüydü, yerdeki halılar öyle güzeldi ki, her birinin yanına çömelip yakından incelememek için kendini zor tuttu. Bir kadın göründü, Mara ilk bakışta ondan hoşlanmamıştı. İriyarı, hoş bir kadındı, saçlarını tepesine toplamış, gümüş bir tokayla tutturmuştu, gülücükler saçıyordu ama öyle bir gülümsemeydi ki Mara, birazdan

dudakları yırtılacak diye düşündü. Gülücükler saçarken aynı zamanda da çığlık çığlığa konuşuyordu: "İşte Mara! Sonunda!" diyerek Mara'nın ellerini avucuna aldı, kıstığı gözlerini onunkilere dikerken yine gülümsedi. "Seni evimde görmek ne hoş... Ne zamandır Shabis'i seni buraya getirmesi için kandırmaya çalışıyordum... ama kocamın öyle çok işi var ki... Neyse, sen benden daha iyi bilirsin..." Saçtığı gülücükler zehirli oklar gibi Mara'nın sağından solundan geçerken o buna aldırmıyor ama bir yandan da bu güzelim evde yaşayan bu kadının Shabis'in gerçek yaşamı olduğunu içi sızlayarak sindirmeye çalışıyordu; General'in onu karargâhta bırakıp akşamları geldiği, gecelerini bu kadınla birlikte, en az bulundukları oda kadar güzel olan bir odada geçirdiği yer burasıydı.

Mara'nın ayağında Meryx'in pantolonu, üzerinde de kahverengi yılan derisi gibi kaygan tunik vardı, çünkü bu kadın kocasının söz ettiği kumaşı görmek istemişti. Parmaklarıyla kumaşı incelemeye başladı, dokunur dokunmaz tiksinip, *"Ay!"* diye çığlık atarak bu iğrenç şeyi yıllarca giyebildiği için Mara'yı kutladı. Shabis anlatmıştı. Mara gözü pek biriydi. Buradan giderken –niyeti gitmekti, bu kadına, Panis'e öyle gelmişti, doğruydu değil mi?– bir iyilik yapıp, "Kumaşı bize bırakırsın herhalde," dedi. "Böylece Shabis'le bana senden bir anı kalır."

Shabis oturduğu yerde rahat değildi ama gülümsüyordu. Mara bu akşamın yaşanması gerektiğini sezmişti. Sofraya oturduklarında önlerine konan güzel yemekleri, neyse ki kısa sürede yerlerken, kadının kuşkulu, buz gibi bakan gözleri bir ona, bir Shabis'e, sahibi olduğu erkeğe çevriliyordu. Shabis ile Mara birbirlerine yanıt verirken ya da şaka yaparken, soğuk bakışlı kara gözleri kinle doluyordu. Mara bütün bunların çok aptalca olduğunu düşündü, kendisi bunlara nasıl da yabancıydı, sevgi ya da kıskançlık duygularını güneyde bir yerlerde, bütün doğu mahalleleri-

nin ateşe verildiği haberlerini gelen yolculardan aldıkları Chelops'ta gömülü bırakmış gibi geliyordu ona.

Yemek biter bitmez, Shabis, Mara yorgun olmalı, ne de olsa bütün gün çalışıyor, onu geri götürsem iyi olacak diye atıldı. Panis bu sözlere öyle kızmıştı ki Shabis'in dönüş yolunda Mara'ya eşlik edemeyeceği belli oldu, Mara da, kısacık yol, birkaç sokak geçeceğim, tek başıma gidebilirim diyerek ortamı yumuşatmaya çalıştı. Shabis'in bundan hiç hoşlanmadığı belliydi: Mara için kaygılandığı yüzünden okunuyordu, beti benzi atmış, sinirlenmişti. Karısına kafa tutup Mara'yla birlikte tam yola çıkacaktı ki, Panis iki eliyle koluna yapışıp, "Karanlıkta birkaç dakika yol yürümek Mara gibi bunca şey görüp yaşamış biri için önemli olmamalı," diyerek onu durdurdu.

Shabis, "Eğer nöbetçi seni durduracak olursa 'Ödev' dersin, bu geceki parola bu," dedi.

Gökyüzü o gece kapkaranlıktı, hava kapalıydı, yağmur mevsiminin bulutları gelip geçiyordu. Her evin kapısında fenerlerin asılı olduğu eskiden kalma sokağın ortasında ağır ağır yürüdü, böylece sağını solunu görebiliyordu, sonra harabelere daldı. Çok karanlık olduğundan her adımını dikkatle atıyordu. Derken karanlık bir köşede kendisiyle birlikte ilerleyen bir başka gölge gözüne çarptı, tam parolayı söyleyecekti ki, bir el arkadan gelip ağzını kapadı, birileri onu sürüklemeye başladı, bir Hennes ayaklarından, diğeri de omuzlarından tutuyordu, eliyle ağzını sıkı sıkıya kapatan kişi iğrenç, ekşi kokular yayıyordu. Harabelerin arasından onu böyle geçirdiler, karanlık sokaklara vuran gölgeli alanlardan ayrılmamaya özen gösteriyorlardı; az sonra harabelerin doğu yakasına geldiklerinde başka gölgeler ortaya çıktı, onu bir çöp kutusuna tıkarak ağaç kütüğü kadar sağlam kollarının üstünde elli Hennes askerinin beklediği yere taşıdılar. Ağzını bağlamışlardı, gece karanlığında ağır adımlarla Hennes topraklarına yürüdüler; gün ağarırken kerpiç binalardan, koyu renkli kalın ça-

dırlardan oluşan kamp yerlerine giriyorlardı. Burası ordu karargâhıydı, ama Agrelerin yaşadıkları kasabaya hiç benzemiyordu. Çok büyük bir kamptı. Ağzını çözüp onu bir kulübeye soktular, bir mum yakıp köşeye koydular, içeride su ve ekmek olduğunu, daha sonra General İzrak'ın karşısına çıkarılacağını söyleyip çıkıp gittiler.

Aklına ilk gelen, şimdi Dann'le kendisinin birbirine düşman orduların elinde olduğuydu. İkinci düşündüğüyse, hiç yanından ayırmadığı çuvalından ayrı düştüğü oldu, yaşamı ona bağlıydı. Bütün mal varlığı o çuvalın içindeydi. Eskiden kalma iki Mahondi elbisesi. Chelops'tan getirdiği iki cicili bicili giysi. O gün giydiği kahverengi tuniğin altına geçirdiği ayağındaki pantolondan başka, yine Meryx'in verdiği bir takım elbise ve tunik. Bir tarak, fırça, sabun, diş fırçası. Geldikleri teknede, yere kapaklanıp ayaklar altında ezilirken Han'ın elinden düşürdüğü para kesesi. Çok şey olmasa da hepsi onundu, onlar olmazsa geriye bir tek pantolonla kahverengi tuniği ve Agrelere özgü açık renk ağaç kabuğundan yapılma ayakkabıları kalıyordu. Ee, ne olmuş yani? Sapasağlam ayakta değil miydi? Şu kadarcık korkmuyordu, çünkü Henneslerle başa çıkabileceğini biliyordu. Yerde bir yatak vardı, kendini yatağa atıp uykuya daldı, ancak akşama doğru uyandı. Gözünü açtığında pencerenin kafesli olduğunu, kapının içeriden açılmadığını gördü. Ancak içine kapatıldığı hapishane altı üstü bir barakaydı. En çok bir ya da iki saat içinde bu kaba saba çamur duvarlardan çıkıp kurtulabilirdi. İçeride bir odaya açılan bir kapı vardı, orada tuvalet ve su dolu bir leğen gördü. Bunları kullandı. Temizlenmiş sayılırdı, pencereye gidip dışarıda neler var diye baktı, ama tek gördüğü kırmızımtırak toprak, birkaç barakayla çadırdı; birazdan içeriye bir Hennes girip General'in kendisini ertesi gün göreceğini, bu arada beden hareketleri yapması gerektiğini söyleyip kızı dışarı çıkardı. Mara'ya bakışı, kızın alışık olduğu bakışlara hiç benzemiyordu: Gözleri yüzüne çevriliy-

di, fakat onu göremiyor gibiydi. Konuşması tekdüze, aynı zamanda ikircikliydi. Mara, Henneslerle ilgili her şeyden olduğu gibi bundan da tedirgin oldu, ancak belli etmemesi gerektiğinin de farkındaydı.

Kulübenin dışından kampa doğru toprak bir yol uzanıyor, doğuya gidiyordu; aşağı yukarı nasıl bir yerde olduğunu görebiliyordu. Hennes muhafızları büyük bir binanın önündeydiler, ellerinde Mara'nın artık yalnızca göz korkutmak için olmadığını öğrendiği silahlar vardı. Diğer binaların dışında da nöbetçiler gördü, depoları bekliyorlardı galiba. Onun başındaki nöbetçi yalap şalap koşmaya başladı, Mara da yanı başında ona eşlik etti. Adam kendisiyle konuşmaya yeltenmedi bile. Mara bütün gece yürümekten yorgun düşmüştü, hareket etmesini neden gerekli gördüklerini merak ediyordu. Galiba bu insanlar belli alışkanlıklar edinmişlerdi: Tutsaklar her gün beden hareketleri yapmalıydı. Kamp arkalarında kalmış, çalılarla örtülü açık bir alana gelmişlerdi, soluk soluğaydı; yoruldum, dedi Mara, asker durdu, geri döndü ve kampa doğru koşmaya başladı. Sanki Mara elini uzatıp omzunu tutarak onu kendi çevirmişti. İkindinin geç saatleriydi, güneşin vurduğu kulübelerle birlikte baraka ve çadırların gölgeleri uzamıştı. Kampın hemen dışındaki tören alanında, başlarında komutlar veren subaylarıyla askerler eğitim yapıyordu. Öteki orduda gördükleriyle duyduklarından pek farklı değildi. Charad dilini öğrenmiş olmasaydı, şimdi korkar, afallardı, sabahki dil dersleri için Shabis'e çok şey borçluyum diye içinden geçirdi.

Muhafızların beklediği büyük binadan geçerlerken, bir grup Hennes dışarı çıkıp onu seyretti. General de aralarındaydı galiba, hepsinin aynı somurtkan bakışları olduğundan ayırt edilmeleri güçtü. Ne kendilerine ne de Agre'de görmeye alıştıkları kimselere benzeyen, önlerinden koşarak geçen bu Mahondi kadın ne işlerine yarardı? Birden çadırın içinden Shabis'in karargâhında kaldığı

odanın duvarlarında gördüğü ırktan iki kişinin çıktığı gözüne çarptı. Uzun boyları, açık tenleri, zarif ve uzun bacakları, dar kafalarıyla hantal ve çirkin Henneslerden ne kadar da başkaydılar, ancak ellerinde taşıdıkları yiyecek dolu tabaklar hizmetkâr olduklarının göstergesiydi.

Kulübeye döndüğünde aynı Hennes nöbetçi ona yemek getirdi, yemekten sonra uyumak üzere yatağa yattı ama uzun süre kafasını kurcalayan sorular yüzünden uykuya dalamadı. Ondan ne istiyorlardı? Casuslar onlara ne demişlerdi? Üreme amaçlı mı getirilmişti? Yine mi? Elbette, başka ne olabilirdi? Dişi üremeye yarardı, orada, burada, Charad'da ve her yerde doğurganlığın azalmasıyla birlikte kadın demek, içinde taşıdığı yumurtalar demekti... Peki Hennesler bunu nereden biliyordu? Shabis bile başta bunu bilmiyordu, Mara'dan öğrenmişti. Öte yandan hiç kuşku duymadığı bir şey vardı: Bir Hennes erkeğiyle yatmaktansa ölürdü daha iyi. Böylece sorun çözülürdü... Hayır, hiç de değil... Kendi canına kıymazdı. O güne kadar çektiği onca sıkıntıyı atlatsın, sonra da... Hayır. Fakat üreme için kullanılmamaya da kararlıydı. Doğurgan döneminde seks yapmamaya özen gösterecekti. Yattığı yerde içine girilmesini engellemenin yollarını düşündü. Kaçardı. Kaçıp Dann'i bulur ve... Uykuya yenildi, uyandığında üzerindeki eski kaygan tuniği görünce Kaya Köy'de olduğunu sandı.

Muhafız onu General'e götürmek üzere geldiğinde Mara hazır bekliyordu. Dün gördüğü büyük binaya götürüldü, duvarları çamur ve saman karışımıyla sıvalı, çatısı hasırla örtülü, yerleri sıkıştırılmış çamurdandı. Uzun bir masanın çevresinde yirmi kadar Hennes oturuyordu, üniformaları geldiği ordudaki gibi soluk kahverengi kumaştandı. Tıpatıp aynı yüzlerini ona çevirmiş bakıyorlardı. Mara, General'in hemen karşısındaydı, bu adamın diğerlerinden farkı omzundaki kırmızı apoletti. Her Hennes subayının değişik bir apoleti, düğmesi ya da işareti vardı.

Yayvan, yassı ve sarımtırak yüzleri yağ içinde, gözleri solgun, kabarık çalı gibi saçları da yağlıydı. Saçlarına yağ mı sürüyorlardı? Ya da öyle bir şey. Açıkta kalan bütün yerleri ve saçları ıslak görünümlüydü, ama bunun su olmadığı kesindi.

Tam öyküsünü anlatmaya hazırlanıyordu ki –bu kez kısa kesecekti– General denen adam, "Çocuğun ne zaman doğacak?" diye sordu.

Bunu hiç beklemiyordu, bir süre sesini çıkarmadı, sonra General'e döndü, "Çocuğum olmayacak ki."

Ablak yüzler önce birbirine baktı, sonra başlarını yeniden ona çevirdiler. Yine General konuştu: "Sen General Shabis'in çocuğunu taşıyorsun."

"Hayır, taşımıyorum."

"Sen General Shabis'in kadınısın."

"Hayır, değilim. Hiç olmadım."

Başlar yine birbirine döndü, şaşırmışlardı.

"Hiç olmadın."

Bu soru değildi, bir önermeydi; soruları da düz cümleler gibi kuruyor, ses tonlarını değiştirmeden soruyorlardı.

"Yanlış bilgi almışsınız."

"Yanlış bilgi almışız. Sen General Shabis'in kadını değilsin. Ondan gebe kalmadın. Gebe değilsin."

Bu sonuncusu soruydu. Mara, "Değilim," dedi. Bu insanlarla konuşurken şaka yapmaması gerektiğini düşünse de, "Eğer beni yanlış bilgi aldığınız için tutuyorsanız, o zaman neden bırakmıyorsunuz gideyim?" demekten kendini alıkoyamadı.

"Seni geri göndermiyoruz. İşimize yararsın. Sana yaptıracak işlerimiz var."

En azından bir kadını seks için kullanmayı akıllarına getirmiyorlar diye düşündü. "Bir soru sorabilir miyim?"

Yine başlarını ağır ağır birbirlerine çevirerek bakıştılar, sonra yeniden Mara'ya döndüler.

"Soru sorabilirsin."

"Eğer General Shabis beni gebe bıraksaydı, ne işinize yarayacaktım?

"O iyi bir general. Çok başarılı. Çocuğu general yapmak üzere yetiştirecektik. Diğer üç generalin çocuklarını da alıp buraya getireceğiz."

"Bana ne yaptıracaksınız?"

"Bu soruydu. Bu soruyu sormak için izin almamıştın."

"Özür dilerim."

"Ama yanıtını vereyim. Charad dilini konuşmayı öğrendin ve Mahondi dilini de biliyorsun."

Mara bu noktada, şimdi benden tarihimi anlatmamı isteyecek diye bekledi, ama adam meraklı biri değildi. İçlerinden hiçbiri üzerindeki tuniğe, bu asla yıpranmayan şaşırtıcı kumaşa bakmaya kalkmamıştı; ilk kez görseler bile.

"Bir soru daha sormak istiyorum."

"Bir soru daha sorabilirsin."

"General Shabis sizinle barış yapmak istiyor. Barış yapmamız bütün Charad'ın yararına diyor."

General, "Ama ben daha soruşturmanın o bölümüne gelmedim," diye azarladı onu. "Daha önce sana verilecek görevleri anlatmalıyım. Orduda görevlendirilebilirsin. Mahondi dilini bilmen işe yarar."

"Bu arada yanımda hiç giyecek yok, ne bir tarak ne de diş fırçası. Belki bir saldırı düzenlersiniz de gidip benim eşyalarımı getirirsiniz, olmaz mı?" Alay etmemesi gerektiğini unutmuş gibi konuşuyordu.

"Bir tek senin eşyalarını getirmek için saldırı yapamayız. Bunu düşünmen çok aptalca."

Henneslerin kendisine çektirebilecekleri şeylerin arasında en kötüsünün can sıkıntısından patlamak olduğu artık kafasına dank etmişti.

"General Shabis'in barış yapmak istemesinin gerçek nedeni ne?"

"Bütün ülkenin yararına olacağına inanıyor."

"Ben sana gerçek nedenini soruyorum."

"Nedeni bu işte. Savaşın sona ermesini istiyor. Yirmi yıldır savaştığınızı, her iki tarafın da bu savaştan hiçbir kazancı olmadığını söylüyor."

"Ama biz çoğu çarpışmaları kazanıyoruz."

"Yine de Agrelerin topraklarını Dört General yönetiyor, yıllardır olduğu gibi, siz de bu toprağı elinizde tutuyorsunuz, değişen bir şey yok."

"Bu doğru değil." Belli ki General İzrak öfkelenmişti, gözleri yuvalarından çıkacak gibi bakıyordu. "Daha bir ay önce onların topraklarında önemli bir alanı ele geçirdik. Ordularımız arasındaki sınırı belirleyen, bizim batımızdaki, onların doğusundaki siperleri. Bir yıl önce onlar bu kamp kadar büyük bir toprak parçasını almışlardı. Geçen ay onu ellerinden geri aldık. Biz beş yüz askerimizi kaybettik, onlar da dört yüz."

"General Shabis'e göre bu, daha yararlı işlerde kullanılabilecek askerlerin boşu boşuna ölmesi demek."

"Hangi işlerde kullanılacaklar?" derken General'in sesi iyice öfkelendiğini gösteriyordu. Masanın çevresinde onlara kulak veren, yağdan parlayan, hantal Hennesler başlarını bir o yana, bir bu yana çeviriyor, gözlerini kırpıştırıp duruyorlardı.

"Şehirler inşa etmek. Çiftlikleri iyileştirmek. Irmakları temizlemek. Çocuk yapmak. Yiyecek yetiştirmek."

General koca yumruğunu masaya indirdi, diğer Hennesler geride kalır mı hiç, birbiri ardına onlar da yumruklarını sertçe vurdular.

"Gerektiği kadar yiyeceğimiz var. Onlara saldırıp yiyeceklerine el koyuyoruz, üstelik yiyecek yetiştirme işiyle sivil halk ilgileniyor, gerekince onlardan alıyoruz."

Shabis'in barış önerisinin karşılıksız kalacağı anlaşılıyordu. Keşke bunu ona söyleyebilseydi. Hennes kampında casusluk etmesini istemişti, işte buradaydı. Gelgelelim, Henneslerin elinde de bir casus vardı – ta kendisi, istese bütün bildiklerini sayıp dökebilirdi. Bunu yapmaya hazır-

dı da. Eğer Dört General yönetiminin ne kadar örgütlü, ne kadar başarılı, ne kadar istikrarlı olduğunu bilselerdi, belki de Hennesler fikirlerini değiştirirlerdi. Bu insanlar hiç değişmişler miydi? Değişebilirler miydi acaba?

Derken duvardan çıkıp gelen iki uzun boylu, güzel insan ellerinde tepsilerle içeri girdi. Alımlı yürüyüşleri bu iğrenç, çirkin adamların yanında daha da belirginleşiyordu. Acaba uzun, çok uzun zaman öncesinde –binlerce yıl mı?– atalarının buraya bir gecelik yürüme mesafesindeki o harika şehirde yaşadıklarını, nasıl bir uygarlık kurduklarını ve bütün İfrik'e egemen olduklarını biliyorlar mıydı?

Her bir Hennes'in önüne bir tabak yemek kondu. Diğer kampta gördüğü yiyeceklere hiç benzemiyordu. Yemeye koyuldular. Mara ansızın karşısındakilerin hepsinin erkek olmadıklarını fark etti: Bazıları kadındı; önlerindeki yassı tümsekler gözüne çarpmıştı. Bundan başka kadın olduklarını gösterir herhangi bir ipucu yoktu. Hep birlikte aynı anda lokmaları alıp ağır ağır çiğnerken, iki zarif köle ayakta bekliyordu.

"Sen yemeğini kendi odanda yersin."

"Bir soru sorabilir miyim?"

Şaşırmışlardı. "Aynı anda hem konuşup hem yemek yemeyiz. Bugünlük görüşme bitmiştir. Yarın sormak isteyeceğimiz başka sorular olabilir."

Mara nöbetçinin eşliğinde hapishaneye gönderildi. Yolda giderken adamla konuşmaya çalıştı, ama aldığı yanıt, "Bilmek istediklerin sana anlatılacak," oldu.

Yemeğini getirdiler. Nasıl kaçacaktı buradan? Eğer onu asker yaparlarsa, belki o zaman... O gün öğleden sonra yine koşuya çıkarıldı, dönüşte yine General ve adamlarıyla karşılaştı. Normal insanlar olsalardı, yüzlerindeki ifadeden kendisini görmediklerini, varlığından bile habersiz olduklarını düşünürdü, ama Henneslerle birlikteydi, onların aklından geçenleri kimse bilemezdi.

Sabahleyin kendisine iki üniforma getirildi, herkesin giydiği üniformalardan: kahverengimsi gömlek ve pantolon, kahverengi yün bere ve arkadan düğmelenen bir yelek. Açık renkli ağaç kabuğundan yapılma ayakkabılarının yürümek için olmadığı açıktı. Dişlerini temizlesin diye birkaç çalı parçası. Sabun. Omza asılıp taşınacak bir torba ya da heybe. Kadın askerlere verilen malzemeler bunlardı demek, çünkü içlerinde bez parçalarıyla dolu bir torba, bir de onları bağlamak için ip vardı. General'den bir de mesaj vardı, gebe olmadığını gösteren bir kanıt istiyordu.

Mara'dan sorumlu nöbetçi ona, "Artık tutsak değilsin," dedi. "Kapıyı bundan sonra kilitlemeyeceğiz."

"Madem artık tutsak değilim, bu kamptan elimi kolumu sallayıp Agrelere geri gitmem uygun olur mu?" diye sorarak alay etmek isterdi Mara. Ancak bu zavallı adamın beyni bunu anlamaya yetmez, hemen koşup gider, General'ine ne yapması gerektiğini sorardı.

Dört gün içinde General'e göstereceği kan geldi, bu süre içinde çevreyi iyice kolaçan edip olabildiğince bilgi toplamaya çalıştı. Sağa sola girip çıkarken kimse onu fark etmiyordu bile – ya da öyle davranıyordu. Bu kampta gözle görülür bir karmaşa olması onu şaşırtmıştı. Bir gün ana kamptan az ileride başka çadırlar gördü. Aralarında düzgün boşluklar olan, özenle yerleştirilmiş çadırlar, yine aynı titizlikle yapılmış birkaç sıra barakayla dik açı oluşturacak biçimde kurulmuştu. Her iki yerleşim yeri de küçük kutulardan oluşan yandaki kampla ilgisizmiş gibi duruyordu. Bu kampın –aslında burası bir kasabaydı ve belli ki epeydir buradaydı– bir ucundan diğerine geçmek güçtü, çünkü bir sonraki yerleşim alanına varırım umuduyla düzgün yolları izleyerek ilerlerken, önüne çıka çıka bir evin duvarı çıktı, yol bitmişti. Ambarlar, su depoları gördü, kampın, yani kasabanın tam göbeğinde de bir gözetleme kulesi vardı, oysa sınırında olması gerekmez miydi?

Sık sık kullanıldığı anlaşılan bu yoldan getirmişlerdi kendisini – yolda durmuş batıya bakarak yürümeye başladı, kimse fark etmeyebilir diye düşünmüştü; daha kampın eteklerine bile varmamıştı ki, arkasındaki tozlu yollarda yaklaşan ayak sesleri duydu, dönüp baktığında sevimli bir yaratıkla karşılaştı. Bir Neantes'ti bu, yürümekten çok uçarcasına geliyordu. Uzun, ince ellerini ona uzatarak, "Dönmelisin, bunu yapmana izin yok," dedi.

Birlikte geri yürüdüler. Mara, kıza dönüp keşke yanımda yazma çubuğuyla yazı yaprakları olsaydı da Charad dilini çalışabilseydim diye yakındı. Ama ondan, askerlerin öğrenmesine iyi gözle bakılmadığı yanıtını aldı. "Özellikle de Neanteslerin. Bizden çekiniyorlar da." Mara'nın kulübesine geldiklerinde Neantes hemen uzaklaştı, Mara'ya sevimli gülücüklerle bakarak yürürken, kıvraklığıyla daha çok dans ediyor gibiydi.

Günü geldiğinde Mara, General'e kanama olduğu mesajını yolladı, demek ki gebe değildi; ondan gelecek mesajı beklerken Neantes kız çıkageldi, kendisine kanı kendi gözleriyle görmesi buyruğu verilmişti. Mara, "Peki ya parmağımı kestiysem?" diye fısıldadı. Kız da, "Ne kadar aptal olduklarını görüyorsun işte," diye fısıldayarak karşılık verdi. Kanıtı alıp General'in yanına koştu ve bir çırpıda geri geldi: "Kan gelmiş. Öyleyse gebe değilsin. Yarın eğitime başlayacaksın."

Ertesi gün yeni askere alınanların hepsinin Hennes olmadığını gördü. Eğitim alanında kadınlı erkekli yaklaşık yüz kişi duruyordu, çoğu Hennes olmakla birlikte aralarında birkaç Neantes, bir de Mara'nın önceden hiç görmediği üçüncü tür insanlar vardı. Ufak tefek, kısa boylu, ama sağlam yapılı, Dann'in yetersiz beslendiği dönemlerde –kuşkusuz Mara'nın da– büründüğü kara sarı renkte kimselerdi. Onlara Thores deniyordu, karınlarını doyurabilecekleri bu ordu kampına katılmak üzere kendi istekleriyle gelmişlerdi; Henneslerin yiyecek bulmak için

yaptıkları son saldırıda yurtları yerle bir edilmişti. Uzun boylu ve uzun bacaklı Neanteslerin kısa boylu, bastıbacak Thoreslerle birlikte eğitime çıkamayacakları apaçık görülüyordu; ilkinin attığı bir adımla kat ettiği mesafe ikincisinden iki kat daha uzundu. Böylece asker adayları altı Hennes müfrezesine bölündüler, her birinde on kişi vardı, üçü Thoreslerden, biri Neanteslerden oluşuyordu. Mara da Neanteslerin arasında yer aldı. Onlar kadar uzun boylu, çevik, narin olmasa da en kısalarından pek de farklı sayılmazdı.

Hennes eğitim çavuşunun komutuyla tozlu eğitim alanında uygun adım yürümek sarp kayaları tırmanmaktan daha sıkıcıydı, yine de saatler boyunca yakıcı güneşin altında onlara dediğini yaptırdı, ayaklarını yere bastıkça ortalık toz duman olurken susayıp yorgun düştüler. Eğitim çavuşunun amacı onları olabildiğince yorgun düşürmekti ama aralarındaki farklılık bu konuda da sorun yaratıyordu. İrikıyım, taş gibi bedenleriyle Hennesler arasında tek tük yorgunluk belirtileri gösterenler varken, yetersiz beslendikleri su götürmez Thoresler kötü durumdaydı, Neantesler ise yere düşüp bayılıyorlardı. Hepsinin aynı eğitimden geçmesi olanaksızdı. Belli ki her yeni asker alımında aynı sorun baş gösteriyor, ancak Hennesler, bu kez başka türlü olur diye aldırmıyor, sonra da yine aynı şeylerle karşılaştıklarında şaşırıyorlardı.

Bundan sonra Hennesler Thoreslerden iki saat önce eğitime başlayacaktı, Neantesler de hepsinden bir saat sonra. Mara'yla diğerlerinin askerlik eğitimi bir ay olarak kararlaştırılmıştı. Mara buna olumlu ya da olumsuz bir tepki göstermedi. Askerler eğitilmeliydi, şimdi kendisi de asker olmuştu, öyle değil mi? Ama elinden gelse buna son vermekte bir an duraksamazdı, o başka.

Ansızın her şey değişiverdi. Bir gece doğuya saldırı düzenlenmişti, tutsaklar getirildi. Onları nereye koyacaklardı, kapalı yer gerekiyordu, Mara'ya kulübeden çıkmasını

söylediler. Boşalttığı odaya dört Thores'in ite kaka sokulduğunu gördü.

Kuzey cephesindeki muhafızların yerini alacaklar askerlerle birlikte yola çıkması buyruldu Mara'ya. Yola çıkmadan önce General İzrak'tan bir mesaj gelmesini bekledi, ama boşuna: Artık onunla ilgilenmiyordu, ilgilenme nedeni ortadan kalkmıştı.

13

İlkin, tekdüzeliği yer yer dikenli ağaçlarla bozulan çimenlerin arasından yürüdüler; ilk gece konakladıkları yer, irili ufaklı tepelerin bulunduğu, büyükçe bir ovaydı. Ertesi gün buradan aşağı yola çıktıklarında artık Hennes kampını çevreleyen kumlu, kızılımtırak toprak görünmüyordu, yerine koyu renkli toprak ve lifli, seyrek, alçak bitkiler vardı. Kuzeyden gelen esinti yüzlerine çarpıyor, onları tepeden tırnağa bu koyu renkli toprağa buluyordu. Çok geçmeden ağızlarını, burunlarını soluk alıp vermelerine engel olmayacak türden birer bezle kapatmak zorunda kaldılar. Gün boyunca alçak tümseklerin arasından, arada bir de karşılarına çıkan Thores köylerinden yürüdüler. O gece geçtikleri ovadan sonra yeni bir tepeye gelmişlerdi, burada da dik bayırların arası düzlüklerle kesiliyordu. Yürüyüşlerinin son günüydü. Akşam olunca ileride yükselen bekçi kuleleri görüldü, her biri bir tepenin üstüne dikilmişti, çevrelerinde de kamp yeri vardı. Kamp daha çok bir köyü andırıyordu, nitekim çadırlar yerine kulübelerde yaşıyorlardı. Kulelerin arasında hareket eden, her an saldırmaya hazır bir canavar gibi sağa sola debelenip uçuşan toprağın koptuğu tepeler güneşin son ışıklarıyla belli belirsiz aydınlanıyordu. Az sonra karanlık çöktü; derken yıldızlar kendini gösterdi, parıldamıyorlardı, siliktiler, çünkü hava tozla kaplanmıştı.

Kafile dağıldı, her biri başka kulelere doğru yollandı. Mara en uzaktakine gitti, bekçi ateşlerinin karanlıkta göz kırpıp sağı solu aydınlattığı en tepedekine. Burası kuzeydeki en uç sınırdı. İlerisi, Kuzey Agre Generali'nin topraklarıydı, bulundukları yerle aralarında on günlük yol vardı, en az Shari kadar uzaktaydı. Uzaklarda haberleşme amacıyla yakılan ateşler gördü, düşman ateşleri. Mara'nın tek bildiği, Dann'in orada olduğuydu, bir de düşmanı olduğu. Henüz olmasa bile karşı karşıya gelmelerine ramak kalmıştı. Neden böyle düşünüyordu? Kendi kendine sordu, huzursuzdu. Çünkü daha önce hiçbir yerde uzun süre kalmamış, hep bir yerden bir yere taşınmış, ya birilerinin baskısı ya da tehlike yüzünden yollara düşmüştü; şimdi buradaydı, herkes askerlerin cepheye gönderilip bazen yıllarca orada kaldıklarını bilirdi.

Bu nöbet yerinde iki müfreze, diğer bir deyişle yirmi er vardı. Neantesler ve Thoreslerden kuruluydular, çünkü Hennesler sınır nöbeti tutmaktan hoşlanmazdı. Başlarında Roz adında, çocuk yaşta Henneslerin eline geçmiş ve ordu yaşantısından başka bir yaşam tarzı görmemiş Thoresli bir kadın vardı. İyi kumanda edilen, başarılı ve temiz bir kuleydi, Mara bundan çok daha kötü koşullarda yaşamıştı. Hem tek başına kalacağı bir kulübeye yerleşti hem de kendi istediği kişilerle birlikte nöbet tutma şansına sahip oldu. Komutan Roz birbiriyle anlaşan kimseleri bir araya koyuyor, ayrıca askerlerine yapmaktan hoşlandıkları görevleri vermeye özen gösteriyordu. Mara nöbet tutmayı sevmişti, dolayısıyla bu göreve atandı. Diğerleri ateş yakmak için odun toplayıp su taşımakla, kulübeleri onarmakla ya da yemek pişirmekle görevlendirildi. Ancak ellerinde pişirilecek pek bir yiyecek yoktu: Ayda bir kez Hennes kampından malzeme gelirdi, ama çoğu zaman ekmek, kurutulmuş meyve ve sebze yiyerek beslenirlerdi. Bazen komutan birkaç askeri geyik ya da kuş avlamaya yollardı, ne var ki ortada tek tük yaban hayvanı vardı,

kurak mevsimdeydiler. Kaya Köy'den ayrıldığından beri Mara'nın geçirdiği üçüncü kurak mevsimdi.

Çoğu kez kulede tek başına nöbetteydi. Kurallara göre en az iki kişinin nöbet tutması gerekirdi, fakat iki kişi olduklarında biri uyumayı yeğlerdi. Bu cephede yıllardır ne bir çatışma ne saldırı ne de herhangi bir "olay" olmuştu. En çok korktukları, içlerine bir casusun sızmasıydı. Mara nöbetteyken komutan sık sık yanına gelirdi. Mara'dan çok hoşlanmıştı, Mara da ondan. Tutsak düşmeden önceki yaşamından pek az şey aklında kalmıştı, on bir yaşındaydı, o günden beri de askerdi, bir sonraki öğünün nereden geleceğini, ne giyeceğini, ne yapacağını hep bilmişti. Orduda bir asker değildi, ordunun *ta* kendisiydi: Mara'nın yaşamı boyunca görüp geçirdiklerini dinlerken hayretten eliyle ağzını kapattı, gözlerini faltaşı gibi açtı. Mara gülerek, "Dediklerimin bir tekine bile inanmıyorsun," deyince sinirle kıkırdadı. İnansa da, inanmasa da, "Bana şu örümceklerle dolu evi anlat," dedi ya da hava kaydıracının nasıl yere çakıldığını; Irmak Kentlerdeki halkın nasıl yaşadığını. Nöbet tuttuğu zamanlar dışında Hennes kampından dışarı bir kez olsun adımını atmış değildi, hava kaydıraçlarından söz edildiğini de duymamıştı. En çok sel baskınlarını merak ediyordu, kuzeyden esen rüzgâr yeri göğü toza bularken akan sulardan konuşmak hoş oluyordu.

Mara yalnızdı, eski püskü kulenin her köşesinden içeri giren rüzgârın uğultusuna ve kulenin tabanına çarpıp fırtınalı gecelerde Thores askerlerinin omuz hizasına –zaten sabahleyin toprak yığınlarını temizleyen onlar olurdu– ya da Neanteslerin bellerine dek biriken toprağın sesine kulak kabartırdı. Kulenin çevresinde uçuşup çökerek biriken kapkara bir toprak tabakası vardı, yağmur yağar yağmaz buraya sebze ekilebilir, bitkiler çok geçmeden büyüyüp serpilebilirdi, çünkü verimli bir topraktı. Mara sırtını güneye, "aşağılara" döndü, ileride kilometrelerce doğuya ve batıya

uzanan bekçi ateşlerinin sönük ışıkları karanlık boşlukta kıpırdıyordu, Agrelerin haberleşme ateşleriydi bunlar. Aşağıdaki askerlerin söyledikleri şarkıları dinledi, Neanteslerin iğneleyici, güzel şarkılarıyla Thores şarkılarını. İyice kulak verince şarkılarda boyunduruk altında yaşayan insanların açıkça dile getiremedikleri sözler olduğunu duyardı. Bazı geceler rüzgâr olmadığında bu şarkılar çok sesli yakarışlar halinde kilometrelerce uzayan sınır boyunca göğe yükselir, ayrıca sakin gecelerde düşman hatlarında söylenen bölük pörçük şarkılar kulağa çalınırdı.

Bir gece nöbetten dönerken kulenin altındaki toprak yığınları arasında bir kıpırtı fark etti, arkasından da parıldayan bir çift göz. İleri atılıp onu yakaladı, karşısında korkudan tir tir titreyen zavallı bir adam duruyordu, bıçağını gırtlağına dayayınca yalvarmaya başladı. Mara, "Sessiz ol," dedi. "Haydi anlat, Güney Agre Ordusu'nda neler oluyor? General Shabis'le ilgili ne biliyorsun?" Adam geveledi, "Hiç, hiçbir şey bilmiyorum." Bunun üzerine Mara, "Öyleyse Bölükbaşı Dann hakkında bildiklerini söyle," dedi. Aldığı yanıt, "Hiçbir şey, tek bildiğim sizin ordunun Shari'ye saldırıya geçmeye hazırlandığı," oldu. "Sen de olup bitenleri bildirmek için casusluk mu yapıyorsun? Peki, git onlara saçmaladıklarını söyle." Böylece adamı sürünerek kendi hattına dönmek üzere salıverdi.

Olanları Komutan Roz'a anlattığında kadın, acaba bunu üsse rapor etsem mi, yiyecek getirmeye geldiklerinde onlara haber ulaştırsam mı diye düşündü. Bunu yapmamaya karar verdi, ama bir araştırma ekibi gönderecekti. Mara bunu tek başına kendisinin yapabileceğini söyledi. Roz'a ışığa göre renk değiştiren, bazen rengi iyice solan ya da görünmez olan eski giysisini gösterip, onu giyerek rüzgârlı bir gecede ortalıkta tozlar uçuşurken yola çıkarsam, karşı tarafa gidip ortalıkta neler döndüğünü öğrenebilirim, dedi. Komutan elbiseyi parmaklarının arasına aldı, o da herkes gibi yüzünü ekşitti.

Hava soğuktu, Mara kalın üniformasının üzerine bu elbiseyi geçirip karanlıkta yola çıktı. Gece ayazı bastırmış, rüzgârın uğultusu kulaklarında yankılanıyordu. Mara yerden kalkan tozun bacaklarına dek yükseldiğini hissediyordu. Son birkaç metreyi emekleyerek geçip yanmakta olan bir ateşin hemen yakınında boylu boyunca yere uzandı. Çevresindeki askerler hem Charad hem de Mahondi dilinde konuşuyorlar, yedikleri hayvan etlerinin kemikleriyle diğer artıkları ateşe atarlarken, nöbet işinin can sıkıcılığından, yeni nöbetçilerin gelmesini dört gözle beklediklerinden söz ediyorlardı. Çünkü o zaman Shari'ye dönebileceklerdi. Onları en çok ilgilendiren konu, General Shabis'in Kuzey Ordusu'nun ve Shari'nin başına geçmesiydi, bunun iyi olacağını belirtiyorlardı. "O diğerlerinin en iyisi, General Shabis bizim burada çürümemize izin vermez," diyorlardı. Sonra kadınlardan konuşmaya başladılar.

Mara, alçak çalılıkların arasında saklandığı yerden çıkıp General Shabis'in yaveri olduğumu söylesem mi diye düşündü; onu hemen bağırlarına basarlar, kendi yandaşlarından biri gibi davranır, sonra da onu... Çıldırmış olmalıyım, dedi. Kadındı, üstelik tek başınaydı, avlanacak bir dişi olduğu apaçıktı. Buradakiler aylardır kadın yüzü görmemiş erkeklerdi. Hayır, eğer kaçacaksa bunu gece karanlığında, çalacağı biraz yiyecek ve suyu olduğunda yapmalıydı, önce kendi cephesinden, sonra da düşmanın bekçi ateşlerinden ve kalelerinden uzaklaşmalı, tavşan gibi koşmalıydı... General Shabis'in Shari yakınlarında olduğuna inanmadı.

Kımıldamadan yattı. Yaşadığı en kötü an, erlerden birinin ateşin başından birkaç adım uzaklaşarak işemeye kalkmasıydı. Sidiğin kuru toprağın üzerine boşalmasına kulak kabartırken askerin alev ışığıyla aydınlanan yüzünü gördü: Karanlığa doğru gözlerini dikmiş bakarken, evi burnunda tütüyordu besbelli. Yeniden ateşin başına, arkadaşlarının yanına gitti. Bazıları örtülere sarınmış,

uyumak üzere yere yatmışlardı. İkisi nöbette kalmıştı. Arkalarındaki kulede de başkaları karanlığa, aslında Mara'nın nöbet başında gecelerini geçirdiği kuleye doğru bakıyorlardı. Yattığı yerde solucan gibi kıvrılarak döndü ve oradan uzaklaştıktan sonra eve doğru koşmaya başladı. Şimdi onun evi bu sınır boyuydu. Komutan Roz'a gidip General Shabis Shari'ye geliyor da olabilir, gelmiyor da, ama bana kalırsa askerler Shabis'i çok sevdikleri için böyle umuyorlar diye anlattı.

Kurak mevsim sona ermişti. Ufukta şimşekler çakıyordu, gök gürlerken yağmur da bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Sabahleyin iki sınır arasında kalan bölgede toprak gümüş rengi olmuştu; sağda solda derecikler akıyordu, çünkü toprak suyu başlangıçta kucaklayıp içine çekmiş, ancak yağmur daha da şiddetlenip suya iyice doyunca yumuşamış, boydan boya koyu renkli süngersi çukurlar oluşturmuştu. Her yerden çiçekler bitiyordu, parlak, rengârenk çiçekler. Onların da aralarında zıp zıp kuşlar dolaşıyordu.

Komutan askerlerini yanına alıp sebze dikmeye çıktı. Güneş çıkınca su buharı yükselip bulutlara dönüşmüştü. Temiz hava her iki cephede söylenen şarkıları birbirine taşıyordu, düşman onlara kendi şarkılarıyla karşılık veriyordu; yağmurların başladığı ilk günlerde iki ordu birbirine böyle serenat yaptı.

Geceleyin bütün askerler yağmur altında çırılçıplak dışarı koşup kollarını yukarı kaldırarak vücutlarını akan sulara bıraktılar. Mara onlara katılmadı. Para kesesinin başkalarınca görülmesini istemiyordu. Utangaçlığı yüzünden onunla alay ettiklerinde, kocamdan başka kimseye çıplak bedenimi göstermemek üzere yetiştirildim diye açıkladı. Bu daha da alay konusu oldu.

Komutan Roz bir gece çömelerek Mara'nın yatağına yanaştı, küçük bir hayvan gibi onu yanına alması için yalvardı, Mara olmaz deyince, "Benden hoşlanmıyor musun, Mara?" diye sordu. Evet, Mara onu seviyordu. Bu arka-

daşını kollarına alacak kadar seviyordu, ama bunu göze alamıyordu. Ya üniformasının altındakini öğrenirse...

Roz yatağın başında diz çökmüştü, Mara onun ellerini tutarken, kocası Meryx'i anlatmaya başladı, ya öldüyse diye korktuğundan, ondan başkasının kendisine dokunmasına dayanamayacağından söz etti.

Bunları duyan Roz, Mara'yı daha çok sevdi, ölü bir sevgilinin yasını tutan bu duygu yüklü kadın, aynı zamanda da erkeğine bağlı ve saftı.

Askerlerinin yanında dönüp Mara'yı kandıramadığını anlattı. Kendilerine birer sevgili bulmanın hayalini kuran asker kadınlarla –bazıları sevgilisini cephede bulurdu– kendilerini bekleyen eşleri ya da sevgilileri olsun ya da olmasın erkeklerin hepsi Mara'ya hayrandı. Mara her geçen gün daha romantik ve yalnız bir kişilik gibi görünüyor, herkes ona imreniyordu.

Roz'a anlattıkları gerçekten uzak sayılmazdı. Chelops'u ve onun mümkün –ama muhtemel değil– ölümünü aklına getirmemeye çalışsa da, Meryx'i sık sık yanında hissediyordu. Ama onu yalnızca yatağındayken, tek başına yatarken düşünebiliyor, yanında düşleyebiliyordu. Başka türlü söylemek gerekirse, Meryx'i hiç düşünmüyor, buna direniyordu, ama o hep yanındaydı, dost bir gölge gibi.

Mara kulede durmuş kuzeye bakarken buraya geleli altı ay oldu diye düşündü. Bekçi kulelerine gönderilen askerlerin altı ay geçince değiştirilmeleri söz konusuydu. Yiyecek getirmeye gelenler nöbeti alacak kimseden söz etmemişlerdi. "Haberler nasıl?" sorusuna, kuzeye ansızın baskın yapılabileceği söylentilerinin dolaştığı yanıtını verdiler. Ama her zaman bir yere baskın yapmaktan konuşulurdu. Mara, General Shabis'ten haberleri olup olmadığını öğrenmek istedi, "herkes" onun diğer generallerle kavga ettiğini anlatıyor, dediler. Herkes kimdi? Bazı casuslar böyle demişti. "Dann adında bir bölükbaşı duydunuz mu?" diye sordu. İçlerinden biri, "General

Dann'i duydum galiba," dedi. Mara hayretler içinde kalmıştı. "General mi?" Evet, ikinci generaldi; her generalin kendine bağlı, dilediğince yetiştirdiği küçük bir generali olurdu.

Yağmur mevsimi sürüp giderken sınır nöbetinde geçen yaşam daha da ilgi çekici olmuştu. Çiftçiler onlara yiyecek getirip inanılmaz yüksek fiyattan satmaya kalkıyor, kıran kırana pazarlıklar yapılıyordu. Komutan Roz bu görüşmelerde hep hazır bulunurdu, çünkü çiftçilerin arasına da casuslar karışırdı. Mara çok fazla soru sorup kuşku uyandıran birini sıkıştırarak General Shabis'in Shari'de olduğunu öğrenmişti. Beklenen Hennes saldırısına karşı koymak üzere orada bulunuyordu.

Yağmur mevsimi de olsa yağışlar aralıklıydı. İlk yağmurda açan çiçekler kuruyup gitmişti, ama kahverengi toprağın üzeri yeşil örtüyle kaplanmıştı. Tavşanlarla geyikler tepelerden aşağılara inip askerlere yem oluyorlardı. Yağmurun yaşamın kendisi anlamına geldiği bütün diğer topraklarda yaşayan insanlar gibi burada da herkesin aklı fikri takvimde ya da yağmur mevsimlerindeydi, dolayısıyla yapılan yorumlar da bu doğrultudaydı: Geçen mevsim iyiydi, su bentleri dolmuştu; ondan önceki kötüydü, bentlerdeki su yükselmemişti; ondan da önceki iki mevsim fena değildi, ama daha da öncekiler arka arkaya kötü geçmişti. Şimdikiyse pek iyi sayılmazdı, ama daha kötüsü de olabilirdi. Peki ya ertesi yıl? Herkes merakla gelecek yılı beklemeye başlamıştı bile.

Mara kulesinde beklerken kuzeye bakardı. Geleli neredeyse bir yıl oldu diye düşünürdü. Sonra bir yıl doluverdi. Ama o gün geldiğinde Mara bunun farkında olmadı. Kurak mevsim yine kendini gösterdi, kara toprak griye çalmaya başladı. Yine de toprağın iyice kuruması zaman alacak, sonra rüzgârlar işe koyulup her yeri altüst edecek, tozu toprağı havaya kaldırarak sağa sola savuracaktı.

14

Kimse ortalıkta dolaşan söylentilere inanmadığından, bir öncünün gelip ordunun kuzeye giderken buradan geçeceğini, sınırdaki nöbetçilerin de aralarına katılmasının istendiğini, silahlarını ve diğer malzemelerini hazır etmeleri gerektiğini söylemesi beklenmedik bir haberdi. Kalede saklanan tüfekler vardı. Yüzlerine patlar diye kimse onları kullanmazdı, çünkü bu çok sık olurdu. Şimdi tüfekler getiriliyor, temizleniyor, her bir askere bir miktar barut veriliyordu. Böyle yapmak zorundaydılar, öte yandan deneyimli eski askerler çantalarıyla torbalarını yiyecek ve kalın giysilerle dolduruyor, bıçaklarını biliyorlardı.

Gözlerini güneye çevirip ufukta onlara doğru yaklaşan kalabalığı görene dek beklemeye koyuldular, sonunda Hennes ordusu geldi, onları da içine kattı. On bin kişilik büyük ordu altı saat yürüyüp iki saat dinlendi, sonra yeniden altı saat yol alıp mola verdi; on gün böyle geçti. Ay tepede tabak gibi parlıyor, bütün gökyüzünü aydınlatıyordu, ama yürüyen onca askerin kaldırdığı toz çevrelerini görmelerini engelliyordu. Müfreze komutanı Roz yol boyunca bir an bile Mara'nın yanından ayrılmayıp Shari'yi ele geçirmelerinin ne iyi olacağını, ilk kez bir şehir kuşatmasına katıldığını anlatıyordu. Mara'ysa nasıl kaçabileceğini düşünüp duruyordu. Bütün ordu Shari dışındaki tepede

durup aşağı baktığında, ağaçların boyunu aşıp yüksekte bembeyaz parlayan, kalabalık sokaklara yüksekten bakan boy boy kuleler gördüler, kimsenin çıtı çıkmıyordu, ama ansızın herkes aynı anda sevinç çığlıkları atmaya başladı. Hepsinin aklı fikri kenti yağmalayıp iyi zaman geçirmekti. Mara, düşman ordusu neden bizi durdurmak üzere burada değil diye merak ediyordu. Tuzak hazırlandığı apaçık ortadayken General İzrak'ın neden anlamamakta direttiğini aklı almıyordu. Eğer savunma hattı kurulmamışsa ve bu ordunun kente girmesine karşı konulmadan izin verilirse, tuzak var demekti. Shari'nin her iki yanındaki alçak tepelerde General Shabis'in birliklerinin beklemede olduklarını seziyordu. Eğer kaçış yolu bulamazsa, kendisinin de kapana kıstırılan bir hayvandan farkı kalmayacağını düşünüyordu; nitekim kaçamadı. Ordu, Shari sokaklarına girerken ortalarda bir yerde yürüyor, aklının alamayacağı kadar düzgün ve büyük caddelere bakıyordu. Ancak kentte yaşayanların yüzlerinde yine de umutsuzluk vardı, kaçışıp binalara, dükkânlara gizleniyorlardı, ağaçlara tırmananlar bile vardı. Ana meydana yöneldiklerinde ordunun önü kesildi. Herhalde General İzrak tuzağa düşürüldüğünü artık anlamış, geri mi çekilsem, yoksa çarpışsam mı diye kararsız kalmıştı. Askerlerin de kafasına dank etmişti besbelli. İşte yıllardır gerçek bir savaş görmemiş bu ordu, şimdi panik içindeydi. Sonra şans Mara'nın yüzüne güldü. Ordu düzeni dağıldı, yarısı korkudan dehşete kapılmakla birlikte yağmalama tutkularına gem vuramayan askerler yan yollara dalıp parklara ve evlere girdiler. Mara bir dükkâna girip ordu heybesinin en altına yerleştirdiği eski, kahverengi, deriyi andıran giysisini üzerine geçirdi. Dükkândan çıkarak sağa sola kaçışan kalabalığın arasına karıştı, onlardan hiçbir farkı yoktu, fakat ordu çantasını pantolonuyla birlikte dükkânda bırakmıştı. Bütün yiyeceğiyle giyecekleri onun içindeydi. Artık ayağındaki Hennes pantolonu ve yıpranmaz eski giysisinden başka hiçbir şeyi

kalmamıştı. Kaçanlar Shari'nin kuzeyine doğru uzaklaşıyordu. Shabis'in ordusu kentin dışına çekilmiş, ana caddenin iki yanında durarak onlara yol veriyordu. Subaylar kaçanlara sesleniyordu: "Karas'a gidin. Bu serserileri gün ağarana dek buradan kovarız." "Pek yakında bir de bakacaksınız ki evlerinize dönmüşsünüz." "Yolda yiyecek bulursunuz." Ne var ki onları duyan yok gibiydi, halk dehşet içindeydi, tek bir konuda kararlıydılar: Bir an önce Hennes birliklerinden olabildiğince uzaklaşmak. Dehşet öyküleri çoktan kulaktan kulağa dolaşmaya başlamıştı bile, tecavüz edilenler, öldürülenler, soyulanlar...

Eğer dikkat etmeseydi, Mara kendini Shari'nin dışında, Karas'a giden yolda bulacaktı. Kasabanın hemen çıkışında büyük bir dikenli ağacın altında insan selinin arasından sıyrıldı, tam da o noktada kaçanları seyreden bir grup Agre subayı duruyordu. Mara artık asker olmadığımı unutmamalıyım diye düşündü, üzerinde kendisini koruyacak üniforma yoktu, genç bir kadındı, o kadar. Boş bir kulübenin arkasına gizlenerek el çabukluğuyla kuşağından bir altın para çıkarıp yanlarına gitti. "General Shabis'le görüşmek istiyorum."

Bunu bekliyordu: Subaylar afallamış, duyduklarına inanamamışlardı, sonra kıkırdamaya başladılar.

"Beni tanır."

"Demek seni tanır?"

Sonra her şeyi göze alıp, "General Dann, o burada mı?" diye sordu.

"Onu da tanıyorsun galiba?"

"Evet."

Bunun üzerine karşısındaki askerlerin yüzleri allak bullak oldu. Onların kafasını karıştıran kızın kesin tavırları, kendine güveni olmuştu. Üstelik Mahondi'ydi de, General Shabis ve General Dann'e ne kadar da benziyordu.

Neredeyse başarıyordu; subaylar ona bir soru daha sorabilirdi, fakat onun yerine kahkahalarla gülmeyi yeğlediler, sonra içlerinden biri ona yaklaşıp bileğinden tuttu

ve kahkahalar arasında çayevi olarak kullanılan boş bir binaya soktu. Eteğini sıyırmasına fırsat vermeden, Mara altını çıkarıp avucuna koydu; içinden de, dilerim bu adam altının ne olduğunu bilmeyenlerden değildir diye geçiriyordu. "Beni General Shabis'e ya da General Dann'e götürürsen, bu senin olur. Bana tecavüz etmeye kalktığını onlara söylemem."

Adamı durduran kızın kararlı tavrı oldu. Üstünü başını düzeltti, "Ben görev başındayım."

"Belli oluyor."

Adamın gözleri yuvalarından çıkacak gibi oldu, durmadan fikir değiştirdiği anlaşılıyordu, bir an ne olursa olsun tecavüz edip işini bitireyim diye içi gidiyor, hemen arkasından bundan cayıyordu; sonra altın paraya uzandı, ama Mara avucunu kapadı.

"Bekle," diyen subay, arkadaşlarının yanına koştu. Onlara içeride olanları anlatırken diğerlerinin yüzü değişmişti. Koşar adım yeniden yanına geldi. "Çabuk ol," dedi. Birlikte koşarak oradan uzaklaşıp kaçan halkın arasına sıkışmamaya çalışarak, gittikçe genişleyen sokaklardan geçtiler, kapısında nöbetçilerin beklediği büyük bir binaya girdiler. Subay, "General Shabis'i kasabanın öbür ucunda bulabilirsin," diye anlattı. "General Dann de şurada." Mara altın parayı subaya uzattı, adam onu hemen kapıp, "Eğer dürüst biriysen, General Dann'e seni buraya benim getirdiğimi söylersin," dedi. Sonra da koşarak gitti.

Mara basamakları çıktı, bekçilere General Dann'i görmek istediğini söyledi.

"İşi var," diye yanıtladılar karşılarındaki aşağılık sivili.

"Göreceksiniz beni kabul edecek. Gidip ona ablasının geldiğini söyleyin."

Bekçilerin yüzü bir anda değişti. Biri içeri girdi, diğeri kaşlarını çatıp gözlerini ona dikerek tuhaf kılıklı bu toz içindeki kadını yüce General Dann'le bağdaştırmaya çalıştı.

Mara'yı içeri aldılar, iş yapıyor görünmeye çalışan subaylarla dolu bir holden geçip yandaki odalardan birine götürdüler. Pencerede durmuş, kaşları çatık aşağıdaki kargaşaya bakan genç subay öyle yakışıklı, öyle çekiciydi ki Mara onu tehlikeli buldu. "General Dann nerede?" diyecekti ki karşısındakinin Dann olduğunu gördü, tam da o sırada delikanlı ona döndü ve suçlayan bakışlarla, "Mara, nerelerdeydin?" diye sordu.

Kız hemen kendini bir koltuğa bırakıp önce kahkahalarla gülmeye, hemen arkasından da ağlamaya başladı, başını kollarına gömerek hıçkırırken kardeşi başında durmuş, onu azarlıyordu: "Mara, seni öldü sanmıştık." Bu hırçın ses, Dann'in sevgi dolu sesiydi ve Mara'ya evinde olduğunu hissettirdi. "Artık geldiğine göre buradan ayrılabiliriz," dedi. "Kuzey'e gidebiliriz."

Mara yeniden gülmeye başladı: "Ah, Dann, seni nasıl da özlemişim."

Derken Mara başını kaldırıp Dann'e bakarken, karşıda genç bir adamın oturduğunu fark etti, *bilmiyor muydun* dercesine onu süzerken, gülümsemeye çalışıyor ama somurtmasına engel olamıyordu. Üstelik kıskançlıktan kudurduğu belliydi, az sonra Mara da, aynı anda Dann de Charad dilinde konuştuklarını fark ettiler; sonra yeniden Mahondi diline döndüler, uzun zamandır Mahondi dilinde konuşamayan Mara böylelikle eve dönüp kendine geldiğini iyice anladı.

Ayağa kalktı, iki kardeş sarılıp kucaklaştılar, Dann'in de gözleri sulanmıştı. "Oh Mara," dedi. "Sensizliğin ne demek olduğunu asla bilemezsin."

Bunları duyan genç adam yerinden kalkıp kapıya yöneldi, gittiğini görsünler istiyordu. Dann hemen yanına koşup elini omzuna koydu. "Bu benim ablam." Ama genç omuz silkerek Dann'in elinden kurtuldu ve dışarı çıktı, kapıyı arkasından abartılı bir özenle kapattı.

İki kardeş yan yana oturdular, Dann ablasının elini tutup yüzüne bakarken, bakışları onun ne kadar değiştiğini belli ediyordu, çünkü artık Mara'nın çok iyi bildiği o hortlak görmüş, tuzağa düşmüş havasından sıyrılmıştı, gözleri içten ve sıcaktı, kaçamak bakışlar yerine doğrudan bakmayı yeğliyordu.

"Shabis seni bulmaları için casuslar gönderdi, fakat geri geldiklerinde öldüğünü bildirdiler."

Mara nerede olduğunu anlattı.

Dann dinledi, sonra da, "Gidelim buradan, Mara," dedi. "Senin öldüğüne hiç inanmamıştım. Çıkar gelirsin diye buralarda oyalanıyordum."

"Ama general olmuşsun, nasıl bırakıp gidersin?"

Kalktı, gülerek odayı arşınlamaya başladı, mutluluktan havalara uçuyor, sevinçten yerinde duramıyordu. "Her neyse Mara, umurumda bile değil; senin umurunda mı? Hayır, elbette değil. Shabis beni seviyor, önemli olan bu. Beni ailesinden biri gibi gördüğünü söyledi. Ama bu savaş, aptalca bir şey. Ben bu aptalca olaya katılmak istemiyorum."

Planı anlattı, Agre planını. Geberal Shabis'in birlikleri güneyden başlayarak kenti çembere alıyordu, General İzrak kapana kısılmıştı. Shabis, burayı temizledikten sonra ordusunu Hennes karargâhına sürecek, sonra Hennesler in güney topraklarını işgal edecekti. Çok geçmeden bütün ülke Dört General'in yönetimine geçecekti. Böylece savaş da bitecekti. Dann bu planları alay ederek anlatıyordu, Mara da onunla aynı fikirdeydi.

Dann sözlerini, "Tuzağa düşen yabandomuzu derin yaralar açabilir," diye noktaladı.

Mara, "Temizlemekten söz ettin, bu kıyım demek!" diye bağırdı.

"Hennesler için gözyaşı dökecek var mı? Ya da herhangi bir yerde dostları?"

"Orduda yalnız Hennesler yok. Pek çok Neantes ve Thores de var." Dann'in sesi soluğu kesilmişti. Mara de-

vam etti: "Neden Neanteslerle Thoresler için af çıkarmıyorsunuz? Hepsi oraya tutsak edilip askere alınmışlar."

"Mara, bu seni ilgilendirmez."

"Shabis'in bu planı neden kabul ettiğini anlamıyorum. Henneslerin Shari'ye girmesine engel olabilirdi."

"Kabul etmedi. Unutma, dört general var. Shabis tek başına kaldı. Onun isteği Shari'nin güney ucuna barikat kurmaktı. Ama diğer üçü tuzak kurmaktan yana oy kullandılar."

"Ve kıyımdan."

"Ve kıyımdan."

"Keşke Shabis'i görebilseydim. Bana karşı çok iyiydi, Dann. Bana çok şey öğretti o."

"Bana da. Ama Mara, sen bizim de tutsak olduğumuzu unutuyorsun. Biz Agre tutsaklarıyız. En azından sen. Shabis'in, 'Gidiyorsunuz demek? İyilikler üstünüze olsun çocuklar,' diyeceğini mi düşünüyorsun?"

"Neden düşünmeyeyim. Olabilir."

"Benim için çok çaba harcadılar. Shabis başkomutan olunca onun yerine geçmem için yetiştirdiler. Bütün bunları bir kalemde silemezler?"

"Ne yapacağız?"

"Önce Karas'a gideceğiz."

"Ya sonra?"

"Kuzey Ülkesi sınırına. Karas'tan orası bir günlük yol. Oraya varınca da özgür olacağız."

"Fakat önce Karas'a varmalıyız."

"İşin en zor yanı da bu."

Sokaktan çığlık çığlığa koşuşanların sesi geliyordu. Bulundukları binanın önünden geçiyorlardı. Dann gürültüyü duymamak için büyük pencereleri kapattı. Mara böyle yüksek, yerden tavana dek uzanan, kalın camla kaplı pencereleri ilk kez görüyordu. Camın ne olduğunu biliyordu, Shabis'in evindeki pencerelerde görmüştü galiba, ama karanlıkta çok iyi seçememişti, işte burada da vardı o cam

tabakalarından; pencereleri camla kaplı kasaba güvenli bir yer olmalı diye düşünüyordu, yoksa atılan küçük bir taş parçası bile camı paramparça etmeye yeterdi. Neyse, Shari halkı bugün yepyeni bir şey öğreniyordu.

Dann'le kafa kafaya verip önlerindeki zorlukları tartıştılar. Her zamanki gibi ayrıntılar önemliydi, ikisi de en küçük bir ayrıntıyı gözden kaçırmanın bile her şeyi altüst edebileceğinin farkındaydı.

En önemli nokta, Dann'in üst rütbeli bir subay olmasıydı, elini kolunu sallayarak kuzeye doğru yürüyüp gidemezdi: Bunun anlamı firar olurdu. Kılık değiştirmeliydi. Ancak bu biçimde dikkat çekmeden ilerleyebilirlerdi. Dann kolundan tutup onu bir duvarın önüne götürdü. Mara orada, arkasında bir ağaç olan bir pencere bulunduğunu sanmıştı; ama sonra arkalarındaki bahçede duran ağaçlardan birinin cama yansıdığını fark etti. İncelemeye can atıyordu, fakat Dann, "Çabuk ol, elimizi çabuk tutmalıyız," dedi. Bu camın önünde durup yansıyan görüntülerine bakarak birbirlerine ne kadar çok benzediklerini gördüler: Uzun boyluydular – son görüşmelerinden bu yana Dann bir buçuk santim boy atmıştı– sağlam ama narin yapılıydılar, siyah saçları parlıyor, iri, koyu gözleri ışıldıyordu. Delikanlı yakışıklıydı, az önce onu ilk gördüğü anda Mara'yı bu yakışıklılığıyla nasıl da şaşırtmıştı; onu kendisinden bir parça olarak görse bile, yapraklarla dalların arasında, sanki bir ağaca çıkmış gibi görünürlerken, kardeşinin çekici bir erkek olduğuna bakıp, aramızda şu camdaki küçücük mesafeyi hep korusam iyi olur diye düşündü. Dann de ablasının yansıyan görüntüsüne gülümseyerek bakıyordu. "Bak nasıl da değiştin," dedi. "Bir içim su oldun. Kendini sakınmazsan tecavüze uğraman işten bile olmaz."

"Az kalsın öyle oluyordu," deyip ona başına gelenleri anlattı. "Ama altın verip kurtuldum. Altınlarımızın çoğunu tükettiğimiz hiç aklına geliyor mu?"

"Evet, sık sık. Sende kaç tane kaldı?"

"On beş."

"Ben de altı tane var. Bir de şu..." Elini beline götürdü. "Güvenli bir yer bulur bulmaz bunları çıkarmam gerek. Bazen batıyorlar. Yine de onları üstümde taşıdığıma seviniyorum."

Çıkacakları tehlikeli yolculukta üzerlerine ne giyeceklerdi?

Dann bir dolabın yanına gitmişti, içinden Mara'nın eski çuvalını çıkardı. "Bunu hep yanımda taşıdım. Ne olur ne olmaz diye. Öldüğüne hiç inanmamıştım. Ölüm sana yakışmazdı. Şimdi bu çuvaldakilerin yardımıyla kurtulacağız."

Mara çuvalın içindeki iki köle giysisini çıkardı.

"Şu Hennes üniformasının pantolonunu çıkar artık," dedi Dann.

Mara pantolonu eteğinin altından çıkardı, artık boyu dizlerine çıkan kahverengi tuniğiyle kalakaldı.

"Bunu da çıkarmalısın. Bu kılıkta herkesin merakını çekersin."

Mara ondan utanıyordu; Dann'in de gözünden kaçmamıştı bu, arkasını döndü. Tozun rengi içine işlediğinden bir daha asla kendi rengini almayacak olan eski beyaz giysisini üzerine geçirdi.

Kapı çalmıştı. Dann kapıyı hafifçe araladı. Salondan gürültüler geliyordu. "Peki, gidip ilgilenirim," dedi. "Unutmadan, size haber verene dek beni rahatsız etmeyin."

"Elimizi gerçekten çabuk tutmalıyız." Üniformasını çıkarıp atarken, "Elveda, General Dann," dedi. Pişmanlık mı duyuyordu? Son anda cayacak mıydı? Öyle bile olsa, Mara'ya bunu sezdirmiyordu. Çırılçıplak kalan Dann'e gözucuyla baktı, artık ne çirkindi, ne de açlık çekip bütün kaburgalarıyla kemikleri derisinden pırtlayan biriydi, çok yakışıklı, yaman bir delikanlıydı, hem de çok. Dann de köle kılığına girdikten sonra Mara, "Bir çift deliden farkımız yok," dedi.

"Yeterince değil. Saçlarını da ört."

Bunun üzerine Mara başına bir bez parçası geçirdi, sıkı sıkı bağladı. Dann de Mara'nın çuvalındaki yün bereyi giydi. General Dann yesin diye gönderilen meyvelerle ekmeği de çuvala koydu.

"Ya su?"

"Karas'a giderken alırız. Yolda sığınmacılara su ve çorba veriliyor."

"Biz de öyleyiz."

"Evet. Haydi, çabuk."

Bulundukları oda giriş katındaydı, pencereler küçük bir bahçeye açılıyor, hemen arkasındaki yoldan sığınmacılar koşarak geçiyordu. Dann çıkardığı üniformadan bıçağını aldı, cebine koydu, yanına da altınlarını sakladığı küçük keseyi. Mara çuvalını sırtladı, ama onun bıçağı, giysilerini değiştirdiği dükkânda bırakmak zorunda kaldığı ordu heybesinde kalmıştı. Dann pencereyi açtı, açar açmaz da dışarıdaki bütün öfkeli bağrış çağrış odaya doldu; sonra dışarı atladı, arkasından da Mara. Bir dakika geçmemişti ki bahçeyi geçip sığınmacıların arasındaydılar. Boş gözlerle kalabalığı seyreden bir nöbetçi ikisini gördüğünde çok geçti, belki yolunu şaşırıp bahçeye daldıklarını sanmış, belki de başına dert açmamak için onları görmemiş gibi davranmaya karar vermişti.

15

Mara ile Dann, omuzlarında birer çuval, on ya da on ikişer kişilik kümeler halinde koşar adım Karas yolunu tutmuş insanların arasına karıştılar. Herkesin yüzünde şaşkınlık ve öfke okunuyor, olup bitenlere inanamadıkları görülüyordu. Akıllarında bir tek, yeniden Shari'ye döndüklerinde evlerini bulamayacakları, bulsalar bile yağmalanıp altüst edilmiş olduğunu görecekleri vardı. Çocuklar ağlıyordu. Daha şimdiden kalabalığın arasından çıkıp dinlenmek üzere yolun kıyısında yere çökenler oluyor, diğerlerine ayak uyduramıyorlardı.

Kasabanın dışına geldiklerinde son bir kez bakmak üzere arkalarına döndüler: Yer yer dumanlar tütüyordu. Tuzağa düşürülen vurdumduymaz ya da sarhoş askerler yangın çıkarıyorlardı besbelli, bilerek, isteyerek yakıyorlardı. Kuşatma altındaki kasabadan çığlıklar, bağrışmalar yükseliyordu ama şarkı söyleyenler de yok değildi.

Sığınmacılar yolun iki yanını tutmuş olan birliklerin arasından geçtiler; Dann kendini göstermemeye çalışıyor, sanki güneşten korunmaya çalışır gibi koluyla yüzünü kapıyordu.

Kasabanın hemen arkasında Shabis'in sığınmacılar için kurduğu aşevlerinin ilkinde çorba, ekmek ve su dağıtılıyordu.

Mara ile Dann su almak için sıraya girdiler, yanlarında hiç kap bulunmadığından içebildikleri kadar içip koşa-

rak oradan uzaklaştılar. Sert adımlarla koşmaları dikkatleri çekiyordu, koşmayı bırakıp hızlı adımlarla yürümeye koyuldular. Hava kararmıştı, bir sonraki aşevinde gecelemek üzere kalanlar olduysa da çoğu yola devam etti. Yarımay vardı ama yolu aydınlatmaya yetiyordu. Ayın sapsarı parlak ışığında yürümek zor değildi. Gece yarısı vardıkları aşevinde çorbayla karınlarını doyurup yolun kenarında her birinin başında birer askerin nöbet tuttuğu güğümlerden su içtiler. Kalabalığın arasında birkaç saat uyumak üzere sırt sırta verip hırsızlara karşı yüzlerini öne dönerek yere uzandıklarında eski anıları depreşti.

Ortalıkta hırsızlık yapmaya kalkışan yoktu, yalnız tedirgin, gözyaşı döken, yas tutan kimseler ve bir de hüngür hüngür ağlayan çocuklar vardı. Öyle gürültü çıkarıyorlardı ki, Dann'le Mara az sonra yeniden yola koyulmayı yeğlediler. O günkü yürüyüşleri daha kolay geçti, çünkü sıkış tıkış, dev gibi bir kalabalığın arasındaydılar, ancak birkaç kez Dann'e yaklaşıp onu yakından inceleyenler oldu, sanki tanımışlardı. Aşevleri sık aralıklarla kurulmuş, yerleri de iyi seçilmişti. Shari epey gerilerde kalmıştı, ne zaman yüksekçe bir tepeye varsalar, herkes arkasına dönüp neler görebileceğini merak ediyor, göğe yükselen dumanları görünce gözyaşlarını tutamayıp öfkelenerek sövüp saymaya başlıyordu. Tıpkı dün gece olduğu gibi giderek küçülen loş ay ışığında Mara ile Dann uykuya daldı, ama sürekli tetikte olma alışkanlığından kurtulamadıklarından deliksiz uyuyamadılar. Bu gecenin dünkünden bir farkı vardı yine de. Yolun kenarında küçük bir han vardı, Mara içeri girip bomboş mutfakta bir bıçak buldu, giysisinin altına sakladı.

Ertesi gün öğlene doğru Karas göründü, Shari'den daha küçük, ama sevimli bir kasabaydı. Mara, Shabis eğitimini burada görmüş diye anlattı Dann'e, gittiği okul da buralarda bir yerlerde olmalı.

Şimdi sıra ne satın alacaklarını dikkatle düşünüp kararlaştırmaya gelmişti. Yolda gelirken aşevlerinde karınlarını kolayca doyurmuşlardı, ama artık hangi lokantaya ya da hana girseler, içerisi tıklım tıklım dolu olacaktı. Bir meydana gidip kaldırımın kenarındaki bir ağacın altına oturdular. Kaldırım rengârenk taşlar, motifler ve resimlerle döşenmişti, çok hoş görünüyordu. Bazı resimlerde Neanteslere hiç benzemeyen bambaşka insanlar vardı. Hiç görmedikleri hayvanlar da. Birlikte geldikleri kalabalık bir çeşmenin önünde kuyruğa girmiş, su içmek için sıra bekliyordu.

Peki ne giyeceklerdi? Dann, Kuzey Ülkesi'nde kadınlarla erkeklerin aynı uzun pamuklu elbiselerden giydiklerini söyledi, beyaz ya da çizgili, bol kesimli, dümdüz, geniş ve uzun kollu. Bu model insanın tüm bedeninin kolayca hava almasını sağlıyordu, çünkü gittikleri yer sıcak olacaktı.

Mara, "Sanki şimdiye dek hiç sıcak olmadı," diye itiraz etti.

Çuvalından Chelops'tan beri yanında taşıdığı mavi ve yeşil elbiseleri çıkardı. Chelops'ta gölgeli avlunun rahat yaşamına uymak için giydiği bu giysiler oradan sonra hiçbir yere uygun düşmemişti. Şimdi de uygun düşmezdi. Birlikte Mara'nın atmaya kıyamadığı cicili bicili elbiselere baktılar. Mara onları yeniden çuvalının dibine yerleştirdi. Üstüne de yılan derisini andıran, bulanık ve saydam görünen, ayrıca parlak güneşin altında havaya kaldırınca renksizleşen giysisini koydu. Üzerlerindeki köle tunikleri artık onlara küçük ve kısa geliyordu. Kuzey Ülkesi'ne gitmeden önce buradan giyecek bir şeyler almaları, dikkat çekmemeleri açısından iyi olacaktı.

Büyük bir giyecek mağazasında buldular istedikleri giysileri, Sahar entarileri deniyordu onlara, iki kardeş kahverengili-beyaz çizgili olanları beğendiler. Mara, teknedeyken Han'dan aldığı para kesesini çuvalından çıkardı, ama satıcı kesedeki paraları görünce bunları kabul edemeyeceğini söyledi.

"Ama bunlar da para," diyen Dann'in sesi daha çok genç bir general gibi çıkmıştı.

Satıcı yaşlı, huysuz bir adamdı, sonunda homurdanarak paraları bozdu ama değerinden daha az vereceğini belirtti. Elbiselerin fiyatından iki kat daha fazlasını ödediler. Birkaç giyecek eşyayla su doldurmak için deri matara aldılar. Sonra giysilerini nerede değiştirebileceklerini sordular.

"Yoksa siz polisten mi kaçıyorsunuz?" Aslında yaşlı adam sorusunun yanıtını merak etmiyordu, öylesine sormuştu.

Mara, "Hayır, ordudan," dedi.

Adam da, "Onca sığınmacı insanın gelip buralara yerleşmesini hak edecek ne yaptık?" diye yakındı.

"Ama bizlerden çok para kazanacaksınız."

"Ben barış ve huzur içinde yaşamayı yeğlerim. Karım öldü. Eğer kapımı çalıp onlara kalacak yer vermemi isterlerse, karınlarını nasıl doyururum, onlara nasıl bakarım? Ben yaşlı bir çatlağım, ben buyum."

Dann, "Uzun sürmez," diye söze karıştı. "General Shabis onları çembere aldı, çok yakında herkes evine dönebilir."

"Ya dönmek istemeyip Karas'ta kalmaya karar verirlerse? O zaman işler karışır işte."

"Bunu istemezler, çünkü Shari, Karas'tan çok daha güzel."

"Ya, öyle demek? Peki Karas'ın nesi var, söylesene."

İki kardeş giysilerini değiştirdiler, her ikisi de bıçaklarını yeni elbiselerinin cebine koymayı unutmadılar, sonra da dinlenebilecekleri bir han aramak üzere dışarı çıktılar. Karşılaşacakları sorunun ne olacağını biliyorlardı: Ortalıktaki herkes, derdi ve sıkıntısı dağ gibi olsa da, onlara bakmaktan geri kalmayacak, çok çekici olduğunu düşündükleri bu çiftten gözlerini alamayacaktı; her ikisi de bu yüzden başlarının derde gireceğinin farkındaydı.

Hana girince kendilerine yemek söylediler, beklerlerken Dann sevinç ve başarmışlık duyguları içinde gülümseyerek masanın üstünü boydan boya kaplayacak şekilde bir İfrik haritası çizdi, üstünde Rustam'ı, Kaya Köy'ü, Majab'ı ve Chelops'u işaretledi. Akarsuları, kollara ayrılan kalın çizgilerle belirtip Irmak Kentler, Goidel, Shari ve Karas için küçük noktalar koydu, uzun parmaklarını açarak bugüne dek kat ettikleri mesafeyi gösterdi. Karşılıklı gülümseyerek başarılarını kutladılar.

Dann anlatmaya başladı: "O eski sukabağı kürede, bulunduğumuz yerden Orta Deniz'e kadar olan alan çöldü. Kumlarla kaplıydı. Sahar. Tek bir ırmak vardı, o da Nilus'tu. Binlerce yıl sonrasını gösteren duvardaki haritadaysa çöl yok, onun yerine çeşitli ülkeler var. Ama ırmakların sayısı iki. Nilus ve Adrar. İkisi de kuzeye doğru akıyor. İkisinin de sularını oraya akıtan kolları var. Biz her ikisinden de çok uzaktayız. Nilus doğuda, Adrar da batıda. Onlardan birine ulaşmamız büyük çaba gerektirir. Bundan sonra önümüzde hiç ırmak yok diye biliyorum. Buranın kuzeyinde Bilma var. Sonra Kanaz geliyor. Bilma birkaç günlük yolda. İleride Thores halkının yaşadığını biliyorum. Bir casus söylemişti. Bir de Neantesler."

"Ya Mahondiler? Soy, bana Mahondilerin bütün İfrik'e egemen olduklarını anlatmıştı."

"Öyleyse neredeler?"

Bu handa birlikte oturmak pek hoştu, Karas'ta olmak da. Eski bir ticaret kasabasıydı, şimdi sığınmacıların akını altında bile dört bir yandan gelen gezginlerle doluydu. Bulundukları salon öyle kalabalıklaştı ki oradan ayrılmaya karar verdiler. Mataralarını suyla doldurup yol için ekmek ve kurutulmuş meyve satın aldılar, Mara kuşağındaki paralardan ikisini çıkarıp cebine koydu, üstüne de bıçağını yerleştirdi; insanların pek dostça olmayan bakışları altında elbisesinin altına uzanıp kuşağını çıkarmak istemiyordu.

Sınıra doğru koşar adım uzun bir yürüyüş yaptılar. Sınıra yakın hanlarla dinlenme alanları her ülkede yetkililerin ilgi odağını oluştururdu, iki kardeş batan güneşin kızılına bürünen Huduttaki Han'ın büyük binasına yaklaşırlarken, gözlerini dört açmış, her an topuklamaya hazırdılar. Dışarıda yıldızların altında mı uyusak diye düşündüler, ama çok yorulmuşlardı, dinlenmeliydiler. Karas'tan buraya ilk gelenlerin kendileri olduklarına inanıyorlardı. Gezginlerin doluştuğu bir odaya girdiklerinde hanın sahibesi olduğu anlaşılan kadın keskin gözlerini onlara dikti, gözünden en ufak bir ayrıntının bile kaçmadığı belliydi.

Mara bir oda istediklerini belirtti, giriş katta ve arkada olsa daha iyiydi. "Çünkü kaç gündür uykusuzuz, sessizliğe ihtiyacımız var," diye açıkladı, kadının dudaklarına yayılan yapmacık gülümseme bu isteği sık sık duyduğunu gösteriyordu. Sonra Shari'den ve Karas'tan kaçanları beklediklerini söyledi. Ona, Shari'nin kuşatma altında olduğunu anlattılar, ama kadın zaten biliyordu bunu. En az bir ordu komutanı ya da kent yöneticisi kadar bilgi toplamışa benziyordu. "Çoğu ilginç öykülerle gelir," diye anlattı. "Onlara bilmek istediklerini her zaman söylemem. Belki bazen."

Altın paralardan birini ortaya sürmenin zamanı gelmişti. Ancak Mara bir altın paranın istediklerine karşılık çok olduğuna inanıyordu, alt tarafı daha önce gelenlerden aldığı bilgileri öğrenmek istiyorlardı.

"Bunu bozabilir misin?" diye sordu.

Kadının gözleri parladı, bakışlar altının üzerine yoğunlaştı: Altının ne olduğunu bilmeyenlerden olmadığı açıkça görülüyordu. Sanki kendine verilmiş gibi parayı Mara'dan aldı, tezgâha koyup ellerini iki yana dayadı, önce Mara'yı süzdü baştan aşağı, arkasından da Dann'i.

"Genç General'le ilgili ilginç haberler var," diye konuştu. "General Shabis'in gözbebeğinin savaşın ortasında kaçacağını kim bilebilirdi!" Önce Dann'e, sonra da Mara'ya gülümsedi. "Aşk uğruna kaçtı diyorlar."

Parayı aldı, usulca iki göğsünün arasına sıkıştırdı. "Sınırı geçince anayoldan ve muhafızlardan uzak kalacak yollar var."

Mara cebinden öteki altını çıkardı, kadın onu da hemen elinden kaptı.

"Siz dinlenin. Eğer kaçmanızı gerektirecek bir durum olursa, ben size haber veririm."

Onları arka tarafta, penceresi alçak, rahat görünen, iki yataklı bir odaya götürdü ama uyumak tehlikeli olacak gibiydi. Eşyalarını yanlarına alıp uzandılar.

Mara, her şey ne güzeldi diye düşündü, uykuya dalmadan önce Meryx'le havadan sudan konuşmak, oynaşmak... ve şimdi de eğer kulakları eşikte olmasaydı Dann'le birlikte her şey ne güzel olacaktı.

"Shabis seni yakalarsa, cezalandırır mı?"

"Öyle yapmak zorunda. Ölüm cezasına çarptırmak zorunda. Askeri disiplin."

"Ama seni seviyor."

"Sevdiği ben değilim." Sesi yorgun ve ikircikliydi. "Mara, sana onun evinde kalman hiç tuhaf gelmemiş miydi?"

"Orası onun evi değildi ki. Çalıştığı yerdi."

"Peki ya Henneslerin seni neden kaçırdıklarını hiç merak etmedin mi?"

"Elbette. Benim Shabis'ten gebe kaldığımı sandıkları için kaçırıldım. Yine bir üreme programının parçası olarak."

"Gebe kaldığını nereden biliyorlardı? Shabis'in karısı İzrak'a haber yollayıp senin Shabis'ten çocuk beklediğini söylemiş. Amacı senden kurtulmakmış." Mara afallamış, onu dinliyordu. "Kadın seni kıskanıyordu. Şaşırmamışsındır herhalde."

"Önceleri onun bir karısı olduğunu bile bilmiyordum."

"Ya öğrenince?"

"Eğer öyleyse diye düşündüm, galiba... Öyle olsun dedim."

"Gülünç bir kadınsın. Adamın sana âşık olduğunu anlamadın demek?"

"Hayır. Benim tek önemsediğim bana öğretmenlik yapmasıydı. Hepsi bu. Yaşantım boyunca hiç o kadar mutlu olmamıştım, Dann."

Dann gülüyordu. Kahkahaları Mara'nın hoşuna gitmedi. Kulede bekleyen erkek askerler de kadınlar hakkında konuşurken böyle kahkaha atarlardı.

"Peki ben tuhaf biriyim diyelim, ya sen? Shari'deki karargâhta yanında olan çocuk... Onu öylece bıraktın, bir paçavra gibi."

"Mara ben ona her gün, bazen günde birkaç kez oradan ayrılacağımı söylüyordum. Bir gün gelecek kalkıp gideceğim, sen de buna hazırlıklı olmalısın, diyordum."

"Yine de kıskandı ama; bakışlarla birini öldürmek olanağı olsaydı, o zaman..."

"Karargâha gelip onu uşak olarak orduya almam için yalvaran kendisiydi. Henneslerden kaçıyordu. Benim yanımda çalışmak istedi. Çalıştı da." Yine Mara'nın sevmediği o kahkahalardan birini patlattı. "Geldiğinde üstü başı dökülüyordu, açlıktan az kalsın ölecekti. Karnı doydu. Üzerine bir üniforma verildi. Merak etme, kendine başka bir subay bulur. Belki de çoktan bulmuştur."

"Seninse umurunda bile değil."

"Benim umurumda olan Kira, eğer bilmek istiyorsan." Mara kardeşinin başını yastıktan kaldırıp tepkisini görmek için kendisine baktığını gördü. Şaşırmıştı. "Kira'yla birlikteydik. Kuzey Ordusu'na atanınca onu da yanıma almak istedim ama rahatına çok düşkün, Kira böyle biri işte. Küçük evini ve şirin yaşantısını yeğledi. Bir de sevgili haşhaşını." Sonra kızın taklidini yaptı: "Ama yalnızca azcık içiyorum, Dann, ara sıra ufak bi parça, Dann... Kendine çoktan başka birini bulmuş olabilir."

"Demek sen o çocukla Kira'yı aynı anda idare ediyordun."

"Biliyor musun, Mara? Onca zaman Meryx'le birlikte sıkıntılardan uzak ve güzel bir yaşam sürdüğün için yaşlı kadınlara benzedin, onlar gibi konuşuyorsun."

"Onca zaman öyle mi? Bir yıl bile sürmemişti."

"Bizim gibiler için uzun bir süre sayılır." Esnedi. "Bir yerden bir yere göçüp duruyoruz, haksız mıyım?"

Dışarıdaki büyük salondan gürültüler geldi. Sesler yükseldi. Komutlar duyuldu.

Dann, "Artık buradan ayrılsak iyi olacak," dedi.

Aynı anda da kapı açıldı ve han sahibesi göründü. "Gitmeniz gerek," dedi. "Sizi arıyorlar, anlaşıldı. Pencereden çıkın. Orada bir kız var. Size yolu gösterecek." Tam çıkıyordu ki arkasına dönüp, "İyi şanslar," diye ekledi. "Sınırı geçince güvende olursunuz." Sonra gitti.

Dann, "Bizi seviyorlar," dedi.

"Ya da çoğu bizi sevmiyor."

"Ama altına hiç hayır demiyorlar. Çabucak kanıyorlar." Dann bunları söylerken pencereden çıkıyordu ve bir anda gözden kayboldu; arkasından da Mara. Çalıların arasında çömelmiş bir kız gördüler, pencereden yansıyan ışıkta gözleri parlıyordu. Hızla bahçeden çıktı, bir yandan da Mara ile Dann geliyor mu diye arkasına bakıyordu. Ay bu gece incecik sarı bir dilim görünümündeydi, yıldızlar daha parlaktı; göz kırpan yıldızların ışığı varlıkların gölgelerini toprağa düşürecek kadar güçlüydü. Az sonra üçü birden aynı anda ağaçlara doğru koşmaya başladılar, arkalarından gelen biri varsa bile onları kolay kolay göremezdi: Ormanın derinliklerinde uçuşan kuşlara ya da hayaletlere benziyorlardı.

16

Gece yarısını geçmişti, kılavuz kız soluk soluğa, "İşte burası," dedi, sınıra geldik demek istiyordu; ama görünürde az önce kayalar arasından atlayıp sıçrayarak geçtikleri tepelerden başka hiçbir şey yoktu. Orman daha da ileriye uzanıyor, kocaman yaşlı ağaçlardan dökülen yumuşak yapraklarda ayak sesleri duyulmuyordu. Geri döneceğini sanmışlardı, ama bir tepenin yamacına doğru koşarlarken kız da yanlarındaydı. Gün ağarıyordu. Aşağıda görünen kasaba, kuzeye doğru uçsuz bucaksız uzanıyordu. Evlerin ışıkları belli belirsizdi, üzerlerini giderek açılan alacakaranlık örtüyordu. Bu noktada kız, ben dönüyorum, dedi ve der demez de yola koyuldu, Dann'le Mara arkasından zor yetişti. Soracak soruları vardı: Burada hangi dil konuşulurdu? Kız, Charad dili diye yanıtlarken başka bir dilin konuşulacağının düşünülmesini bile yadırgamıştı, handa kulağına gelen yabancı dil ona çok acayip gelmişti, gece öten kuşların çığlıklarına benzetmişti. Hangi para geçiyordu? Para işte, diye yanıtladı. Mara çuvalının dibinden bir avuç eski bozuk para çıkardı, kız onları görünce tanımamıştı, gözlerine inanamadığından elini uzatıp paralara dokundu. Burada işler yolunda mıydı? Bilma'dakiler rahat bir yaşam sürüyorlar mıydı? Kuraklık çekiliyor muydu? Ülkeyi yönetenler nasıl kimselerdi? Ama iki kardeş karşı-

larındaki kızın, Huduttaki Han gibi Charad'ın bitiminden kuzeye uzanan yol üzerinde, gelip geçenlerin adı duyulmamış topraklardan söz ettiği hareketli bir yerde iş bulmakla bütün özlemlerini giderdiğine inanan, bilgisiz biri olduğunu anladılar. Bir gün hana yakışıklı bir genç adam gelecekti ve... Kendisiyle ilgili bildikleri bunlarla sınırlı sıskacık, cılız bir kızdı ama bunun nedeni açlık çekmesi değil, yaşının küçük olmasıydı. Mara, yaşlı Han'dan kalan paraları uzattı fakat kız kıkırdayarak kendilerini buraya para için değil, görev verildiği için getirdiğini söyledi. Koşarak ağaçların arasında gözden kayboldu.

Kasabanın yakınındaki bu yerde bir-iki dalı kırık, seyrek ağaçlar bulunuyordu. Ormanın bittiği noktayla kasabanın girişi arasında uzanan seyrek çimenlerle örtülü toprak yol boyunca arada bir göze çarpan bir baraka ya da kulübe vardı.

Savanadakilerden en az iki ya da üç kat yüksek olan ağaçlarla kaplı bir ormanı ikisi de ilk kez görüyordu. Neler yapacaklarını konuşmak ve dinlenmek üzere balta girmemiş kocaman ormanda son ulu ağacın altına oturdular. Karar vermeleri gerekiyordu. Önce Bilma'yla ilgili bildiklerini ya da kendilerine anlatılanları ortaya döktüler.

Büyük ve güçlü bir yerdi, ancak Kuzey Ülkesi'nin başkenti değildi. Ticaret kentiydi, ticaret yolları ya buradan geçer ya da burada sona ererdi. Kuzey Ülkesi'ndeki büyük kasabalar gibi ayaklanmayla devleti ele geçirmiş askeri cuntayla yönetiliyordu, merkezi hükümet zayıf değilse bile gevşekti, bu yüzden de her kent kendi kendini yönetiyordu. İklimi güneye benzemezdi, yoğun geçen yağmur mevsimleri olurdu, ancak aralarında da uzun kurak dönemler yaşanırdı. Kuzey Ülkesi'ndeki ormanlar yazın sulusepken yağmurlarla sulanırdı, burada kışlar sert geçerdi. Daha da kuzeye gidilince kışlar bazen aylarca sürerdi, Dann'e öyle anlatmışlardı.

Şimdi karınlarını doyurup uyumaya can atsalar da gözlerini kapamaya çekiniyorlardı. Yanlarında biraz ekmek kalmıştı. Yolda koşarlarken gözlerine tek bir meyve bile çarpmamıştı, zaten karanlıkta ağaçlardaki meyvelerle yapraklar görünmezdi. Küçük bir dere buldular. Suyundan içtiler. Dere boyunda çalılar vardı, aralarına girip gizlenerek biraz uyudular, ama az sonra sesler duyduklarını sanıp irkilerek uyandılar; oysa onları uyandıran kuş sesleriydi. Yattıkları yerden kuşlara baktılar, ne kadar çoktular. Her boydan ve her türden kuşların cıvıltılarına kulak kabarttılar. Bu arada öğlen olmuştu, henüz ne yapacaklarına karar vermiş değillerdi.

Mara, "En başından beri para bozdurmanın bizim için sorun olduğunun farkındasın değil mi?" diye sordu.

"Unutma ki en büyük sorunumuz parasızlık da olabilirdi."

Mara giysisinin altındaki kuşağı çıkarıp yere koydu. "On üç tane kalmış," dedi.

Dann de cebindeki dört altını çıkardı, bir eliyle de belini ovuşturarak, "Burada da on tane var," dedi. Sonra ekledi, "Artık senin paranı kullanmamalıyız. Yeniden ayrılmamız gerekebilir." Üzerindeki uzun, yeni giysisini sıyırıp çıkardı, altındaki küçük bez parçası dışında çırılçıplak kalmıştı, ansızın General Dann'in bütün ağırlığı ve görkeminden çok uzak, ince, uzun bir delikanlıya dönüşmüştü. Çok yakışıklı, zarif ve çevik bir vücudu vardı, sonra Mara'nın gözü belindeki çirkin yaraya takıldı... Dann bıçağını çıkarmış, ucunu yaranın hemen üzerine, etine saplamıştı. Oradan bir altın para çıkardı, para ikisinin arasına, toprağa düştü, üzerindeki kan damlacıklarına rağmen yepyeni ve pırıl pırıl duruyordu. Delikanlının beti benzi atmış, dudakları birbirine kenetlenmişti, yine de pes etmedi, ikincisini de çıkardı. Sonra da yaranın diğer ucunu da kanırtarak iki altını daha oradan kurtardı.

"Kira'ya armağan almak için ikisini daha önceden çıkarmıştım," diye açıkladı. "Nasıl yapacağımı o zaman öğrendim. O kadar da acı vermiyor." Fakat yüzü öyle demiyordu.

"Yeter." Mara daha fazla dayanamayacaktı.

"Hayır." Toprağın üstündeki altınlar altı tane olana dek Dann işini sürdürdü. "Diğerleri yerinde kalsın, içimde ve güvende." Yarası kanıyordu. Çuvaldan bir bez parçası alıp derede ıslattı, yarasına bastırdı, kanını emsin diye üzerinde tuttu, ama kan durmuyordu.

"Keşke Orphne burada olsaydı da hangi bitkileri kullanacağımızı bize söyleseydi."

"Ya da Kira. Orphne'den çok şey öğrenmiş. Ama buradaki bitkiler farklı."

"Çok da farklı sayılmaz." Mara dere yatağı boyunca araştırmaya koyuldu, otları koparıp kokladı, derken bir tane buldu, iğne yapraklı grimsi bir bitkiydi bu, kokusu Orphne'nin kanamaya karşı kullandığı ota benziyordu. Götürüp Dann'e verdi. Delikanlı bitkiyi alıp burnuna götürdü, kokladı, sonra ağzına atıp çiğneyerek özünü çıkardı, bunu yarasına sürdü. Kanama durmuştu, ama yarası iyice açılmıştı, çok çirkin ve kötü görünüyordu.

"Neyse, bizi ayakta tutmaya yetecek paramız var," dedi. "Sende on üç, bende on tane."

Mara on üç düğümlü kuşağını göğüslerinin altına bağlarken, acaba tehlike kaynağı olmayan bir bedende yaşamak, asla çıplak kalmamaya ve rüzgârdan elbisen uçuşmasın ya da birisi eteğini kaldırmasın diye özen göstermemek nasıl bir şey diye düşünmeden edemedi.

Dann dere boyundaki yumuşak çimenlere uzanıp gözlerini kapadı. Ortalık sessizdi, bir tek kuşlarla suyun sesi duyuluyordu. Mara da dayanamayıp yere yattı ve uykuya daldı. Uyandıklarında ikindi saatleri geçmişti. Dann yarasının acıdığını söyledi. Mara, bıçak temiz miydi bari diye

sordu. Dann de, ne tür işlerde kullanıldığını düşünürsen, biraz zor, dedi. Bu bıçak onun en iyi dostuydu.

Ormandan ayrılma zamanı gelmişti. Çok yoksul kimselerin yaşadığı barakalarla kulübelerin önünden yürüyüp geçtiler. Kasabanın eteklerine gelmişlerdi, sonra merkeze ilerlediler. Büyük bir han çıktı karşılarına, içeride kendilerini fark edecek kimse olmamasını dilediler. Handa her türden, her renkten insan vardı, bazılarını ilk kez görüyorlardı, mavi ya da yeşil parlak gözlü, derileri çok soluk ya da kızıl insanlar. Böyle karmakarışık insan topluluğunu bir arada hiç görmemişlerdi, çoğunun üzerinde uzun Sahar entarileri vardı; kendileri de bu bakımdan diğerlerinden pek farklı olmadıkları için göze çarpmayacaklarına inandılar. Herkesin oturduğu masada kendilerine yer bulup sebze çorbası, kızarmış et ve meyveyle karınlarını doyurdular. Ardından kalacak bir oda istediler. Bu hanın sahibi casus kılıklı biri değildi. Tembel, vurdumduymaz bir adamdı, nereden geldiklerini sordu. "Güney'den," yanıtını alınca, "Orada işlerin hiç de iyi olmadığı geliyor kulağımıza," dedi.

Odaları üçüncü katta, geniş ve rahattı, iki yataklıydı. Kapıya koca bir sürgü takılmıştı. Ne zamandır ilk kez üşümemek için kalın örtüler örtünmekten mutluluk duyarak uyudular.

Dann'in inlemeleri gece yarısı Mara'yı uyandırdı, sabahleyin kalkıp beline baktığında yarasını bir sağlık uzmanına göstermek gerektiğinde karar kıldı. Ama birinin oraya gömülü paraları görmesi işlerine gelmezdi. Aşağıya indiğinde hancıyı büyük salonda konuklarını kabul ettiği masanın başında buldu, sanki kendisini en son gördüğünden beri yerinden bir adım bile atmamıştı. Burası ne kadar kalabalık, gürültülü, eğlenceli ve güvenli bir yerdi: Mara ömründe böylesini görmemişti. Orada bulunanların başlarında tehlike çanları çalmıyor, korku bulutları gezinmiyordu. Hancıya yaklaşıp bir doktor adı ve adresi vermesini istedi, bir anda adamın gözleri yuvalarından

çıkacak gibi oldu, salgın hastalıktan korkuyordu besbelli. Mara hemen açıklama gereği duyarak, bir türlü iyileşmeyen açık bir yara var, ama tehlikeli değil, dedi.

Sokağa çıkıp söylenen adresin yolunu tuttu, kalabalık, neşeli caddelerden yürürken kulağına değişik dillerde konuşmalar geldi, ama en çok Charad dili kullanılıyordu. Mahondi diliyse hiç duyulmuyordu. Doktorun evine vardığında kapıyı yaşlı bir kadın açtı, kamburu yüzünden iki büklümdü, üstelik körlük sınırındaydı, gözlerini kısıp ona baktı, Mara ondan iltihap kapmış yarayı iyileştirecek bir ilaç isteyince, raftaki bir kavanoza uzandı. Şimdi sıra parasını ödemeye gelmişti. Mara'nın yanında Han'dan aşırdığı para kesesi vardı, içinden birkaç bozukluk alıp kadının önüne koydu. Yaşlı kör gözler bir anda açıldı, buruşuk parmaklar paralara dokundu. "Bu da ne? Epeydir bunları görmüyordum."

Mara, "Bu ülkede geçerli para bunlar, almanız gerek," diye geveledi.

"Neden söz ettiğini bilmiyorum." Sonra da kadın Charad dilinde arkasındaki odaya doğru seslendi ve içeriden Mara'nın görür görmez hoşlanmadığı genç bir adam çıktı, güven vermeyen biriydi. Elinin tersiyle ağzını siliyordu. Yemek yiyordu besbelli. İçeriden baharatlı yemek kokuları geliyordu. Adamın yüzünden kurnazlık akıyordu, bakışları, hareketleri rahatsız ediciydi.

"Doktor sen misin?"

Karşılık vermedi, paraları alıp kızın yüzüne baktı, kuşkucu, meraklı bakışlarını üzerinden ayırmadan, "Bunları buralarda pek sık görmeyiz," dedi. Birkaçını parmaklarıyla kavrarken, ötekileri geri itti. Çok yavaş hareket ediyor, bir yandan da kızı süzüyordu. Mara ürkmüştü. "İlacı kime alıyorsun?" diye sorulunca, "Kardeşime," diye yanıtladı.

"Yarası kötü mü?"

"Öyle sayılır."

"Yarına kadar iyileşmezse geri gelirsin." Ama adam arkasını dönüp uzaklaşmadı, Mara da yerinden kımıldamamıştı.

"Biraz para bozdurmak istiyorum," dedi, ama sözcükler dudaklarından dökülür dökülmez hata ettiğini anladı. Sanki adamın donuk bakan gözleri ona bunları zorla söyletmişti.

"Ne parası?"

Cebinde bir altın para hazırdı, çıkarıp masaya koydu. Akıllı parmaklar yine işe koyuldu ve altını evirip çevirmeye başladı.

"Bunları görmeyeli de uzun zaman oldu. Siz nereden geldiniz?"

"Çok uzaklardan."

"Belli." Altını geri uzattı. "Eğer bir akşam Transit Salon'a gelirsen, paranı bozdurabilirsin."

Mara giderken adam arkasından bakıyordu. Kız adamın yanında yanlış yaptığını, tehlikeli sonuçlar doğuracak sözler ettiğini biliyordu.

Dann'in yarasını losyonla temizledi, sonra hancıyla pazarlık etmeye aşağı indi. Sonunda adamı eski paraları kabul etmesi için kandırmayı başardı, bu kez de asıl ücretin iki katını ödemek zorunda kalmıştı. Gidip Dann'in yanına oturdu. Delikanlı ağzına sudan başka bir şey koymuyor, tek lokma yemiyordu, uykuya dalsa da hemen uyanıyordu. Ateşi çıkmıştı, yarası da kötüye gidiyordu.

Ertesi gün Mara yeniden doktorun evine vardı. Ateş düşürücü ilaç istiyorum, deyince yaşlı kadın hemen genç adamı çağırdı.

"Babamı çağırayım, gelip kardeşini görsün."

"Hayır, olmaz, ilacı vermen yeterli." Titreyen sesi onun bir şeyler gizlediğini ele verecekti. Ne yapıyorum böyle, bu adamın yanında doğal davranmak yerine neden elim ayağım birbirine dolaşıyor, suçluluk belirtileri gösteriyorum diye düşündü.

"Gelip görse iyi olur."

Mara yaşlı doktorla birlikte hana yürüdü, ondan da pek hoşlanmamıştı, yine de oğlu gibi ilk bakışta tedirginlik uyandıran biri değildi. Dann ateşler içinde yanıyordu, yarası daha da kötüydü. Doktor yaraya dokunmadı, bu Mara'nın içine su serpti, orada altın paralar olduğunu anlamayacaktı neyse ki; fakat adam Dann'in diline baktı, gözkapaklarının altını çevirdi, göğsünü dinledi ve bir de Mara'nın iğrenç bulduğu bir şeyi yaptı: Erkeklik organını inceledi. Herhalde doktorlar bunu yapmalıydı, ama köle tacirleri de öyle yapmaz mıydı? Adamın Dann'in orasını burasını elleyip dokunma biçiminden rahatsız oldu. Elini kaldırıp itmek istedi. Doktor Dann'i ters çevirip kulağını sırtına dayadı, önce sağını, sonra solunu dinledi. En sonunda ayağa kalkıp, "Bu eski bir yara," dedi. "Galiba kölelere vurulan zincir izlerinden. Neden şimdi açılmış ki? Kardeşin yarayı kazıyıp yok etmeye mi çalıştı?"

Mara ne böyle bir şeyi önceden işitmiş ne de aklına getirmişti, ama, öyle diye yanıtladı. Doktor, "Bu işte bir iş var," diye yorumladı. Üç değişik ilaç verdi: Biri yaraya sürülecek, diğerleri de içilecekti. Hiç pazarlık etmeden eski bozuklukları kabul etti. Gitmeden önce de, kardeşin iyileşince Transit Salon'a bir uğrayın, eğlenceli bir yerdir diye belirtti. Mara kendini tuzağa düşmüş gibi hissediyordu ama nasıl bir tuzak olduğunu kestiremiyordu; adam, "Yara iyileşince gelir bir daha bakarım, iltihap içeriye işlemiş olabilir," deyince içinden, hayır bakamazsın, sana izin vermeyeceğiz diye geçirdi.

Mara günler boyu Dann'in yatağının başucundan ayrılmadı, delikanlı başlangıçta hiç iyileşmeyecek gibi görünüyordu. Çıldırmış gibiydi, sövgüler düzüp bağırıp çağırırken, Mara onun bilinçaltında Kule'deki günlerini yaşadığını biliyordu. Derken ordu subayı gibi komutlar yağdırmaya, yattığı yerde selam durmaya, "Baş üstüne komutanım," di-

yerek üstlerinin buyruklarını kabul etmeye başladı. Ateşler içinde yatarken geçmişindeki değişik zaman dilimlerini yaşıyordu. Mırıldandığı ya da haykırdığı sözlerden, Mara onun yeniden Kule'deki günlerine mi, yoksa acı çektiği daha eski yıllara mı döndüğünü anlıyordu. Küçük Dann geri gelmiş, ablasına sarılıyor, alınıp götürülmesine izin vermemesi için yalvarıyor... Sonunda derin bir uykuya daldı, daha iyi görünüyordu. İçtiği her yudum ilaç ona daha iyi geliyordu, kendine gelmesi bir hafta sürdü; hana vardıklarından bu yana bir hafta geçmişti. Artık onu besleyebiliyordu. Burada çıkan yemekler çeşit çeşit ve besleyiciydi, ama kullanılan baharatlar onlara değişik geldi, çünkü bulundukları kent, yüzyıllardır Kuzey Ülkesi'nin dört bucağından ve Orta Ülke'nin yer aldığı doğudan gelen gezginlerle tacirlerin konaklama yeriydi. Bu topraklarla ilgili tek bildikleri, çok uzaklarda olduklarıydı.

Mara pencerede durmuş, pek kimsenin geçmediği arka sokağa bakıyordu. Burası bir sayfiye yeriydi. Evlerin hepsi tuğla ve tahtadan yapılmıştı, çevrelerinde bahçeleri vardı. Doğuya doğru Chelops'taki Kuleleri andıran sönük, korku uyandıran boy boy yüksek binalar kümelenmişti; ama oralar suçluların gizlice girip kaldıkları yerler değil, Bilma'yı yöneten zenginlerin evleriydi. Mara dışarıya bakarken içi içini yiyordu, keşke dışarı çıkabilseydim diye düşünürken Dann'in bakışlarını ensesinde hissetti, sonra da sesini duydu: "Mara, çık, dolaş istersen. Ben artık iyileştim." Fakat sesi küskündü, son günlerde sık sık duyuyordu aynı sesi. Çok sık. Ona döndü, gülümsemeyi de unutmadı elbet. Çünkü onun kaygılanmasının Dann'in hoşuna gitmediğini biliyordu. Aslında kaygılı ve üzüntülüydü, Dann'in sezdiğinden çok daha yoğundu bu duyguları. Karşısında, yakın zamana dek coşkulu genç bir asker olan, kendine güvenen parlak genç yoktu artık, acı çekmiş bir adam vardı. Acaba yine o korkunç kâbusları, ablasına sarılıp, "Beni koru," diye yalvardığı günleri mi anımsıyordu?

"Peki öyleyse, çıkayım," dedi, kapıdan çıkarken heyecan ve sevinçten koşar adım yürüdüğünün farkındaydı. Bu kenti görmeye ne zamandır can atıyordu. Dikkatli ol Dann, birden kendine yüklenme, ağır hareket et, demek için kendini zor tuttu.

Böylece sessiz caddelerde buldu kendini, sonra Bilma'nın merkezine doğru yürüdü, durup çevresini seyrederken ilk kez böyle caddeler gördüğünü düşündü. Bilma kalabalık, güvenli, gürültülü, yaşamın hızla aktığı, tacirlerle alıcıların yoğun pazarlıklarına sahne olan, mağazalar ve satıcı tezgâhlarıyla dolu bir yerdi, birkaç pazar da kuruluydu, eğlenceli ortamı solumak için oraya yöneldi. Uğradıkları her kasabada halkın en çok merak ettiği konu, kuraklığın kuzeye doğru yaklaştığıyla ilgili haberler olmuştu; oysa burada, "aşağıdakiler, Aşağı Güney, Güney'deki savaş, Güney kuraklığı" gibi sözler kendilerini etkilemeyen, dışarıdaki gerçekler olarak görülüp konuşuluyordu. Etkilenmiyor da olabilirlerdi, çünkü burası bambaşka bir yerdi, geniş ormanları vardı, hiç kimse akarsuların akmadığı bir dönem anımsamıyordu. Mara bu başarılı kentin ve çok dil konuşan insanlarının büyüsüne kendini öyle kaptırmıştı ki, ilgi çektiğini fark edene dek dikkatli olması gerektiği aklına gelmedi. Derken Kuzey Ülkesi'nde yaşayan insanlardan farklı olmamak için satın aldığı uzun, çizgili Sahar giysisini, burada erkeklerin giydiği gözüne çarptı. Erkeklerin üzerinde düz beyaz ya da beyaz çizgili siyah, kahverengi, mavi ya da yeşil giysiler varken, kadınlar sarı, pembe, mavi gibi açık, canlı renklerde, bazen de Mara'nın gözlerini alamadığı motifleri olan, dokunup okşamaya can attığı düzgün kesimli etekleri ya da kolları olan giysiler giyiyorlardı. Hafif, bürümcüklü kumaştan elbiseler. Şimdiye dek gördükleri arasında Soy tarafından giyilenler bunlara en yakın olandı, yine de benzerlikleri yok denecek kadar azdı, çünkü onlar fırfırlı ve volanlıydı, buradakilerse dümdüz olduklarından motifleri daha çok belli oluyordu. Pazardaki tezgâhlardan birine yanaşıp kendine

hoş desenleri olan cici bir elbise satın aldı, onu giyince diğer kadınlardan farkı kalmayacaktı. Yine satıcıya elindeki bozuk paraları kabul ettirmek için uzun uğraşlar vererek parasını öderken, artık altın paralardan birini değiştirmesi gerektiğine karar verdi, zaten bozuklukları da tükeniyordu.

Geri göndüğünde, hancı yolunu kesip kendisini uyarmak zorunda olduğunu söyledi. Aşağıda güneyde geleneklerin farklı olabileceğini bildiğini, ancak tek başına bir kadının sokaklarda uzun süre dolaşmasının başına sorun açabileceğini belirtti. Mara ona teşekkür edip odaya çıktı, Dann bıraktığı yerde oturuyor, boş ve hoşnutsuz gözlerle bakıyordu. Çizgili elbisesini çıkarıp yenisini giyerken ablasını izledi. "Çok güzel," derken hem elbiseden hem de Mara'dan söz ediyordu. "Güzel Mara." Dann'e kalabalık caddeleri, pazarları anlattı. Kardeşi kendisini can kulağıyla dinliyor, Mara'ya bakıyordu, ama tek gördüğünün kendisi olmadığını sezdi. "Kira'yı mı özlüyorsun?" diye sorarken dudaklarından dökülen bu sözlere o da şaşırdı.

"Evet," dedi Dann. "Hem de çok."

Dann'in alınganlığı son günlerde iyice arttığından ondan göreceği sert tepkiyi göze alarak bir soru daha sormaya karar verdi: "Ya çocuğu?"

"Anlamıyorsun!" diye bağırdı Dann. "O yanımdaydı, o kadar."

Sonra Mara yemek ısmarladı. Yemek yerken Dann'i seyretmekten kendini alıkoyamıyordu. Sonunda delikanlı dayanamayıp, "Yeter Mara," diye öfkelendi. "Yiyebildiğimi yiyorum. İştahım yok."

Mara yine yerinde duramıyordu, bu Dann'in de gözünden kaçmadı. "Dilersen sokağa çık," dedi. "Ama ben uyuyacağım."

Aşağı inip hancının konuklarını gözlemek için üstüne çıktığı yüksekçe kürsünün yanında durdu, üzerindeki yeni giysiyle yerli halktan biri gibi göründüğüne kuşkusu

yoktu. "Bakın ne giydim, artık dışarı çıkmamda bir sakınca yok, değil mi?"

"Yok," dedi hancı isteksizce. "Yine de sen gözünü dört aç." Arkasından da sert bir uyarı geldi: "Çekici bir kadınsın."

"Ama ben geçtiğim her sokakta çekici kadınlar gördüm."

"Evet, ama tek başlarına mı dolaşıyorlardı?"

Mara dışarı çıktı, burada polisin, polis casuslarının, gözetleyen meraklı ve kuşkulu bakışların olmaması şaşırtıcıydı.

Ne gördün, Mara? Ne gördün? Bu sabahki yürüyüş sırasında gördüklerine iyice bakamayacak kadar şaşkındı. Şimdiyse gözlerini dört açmış, her zamanki dikkatini elden bırakmadan ilerlerken, her sokakta en az erkekler kadar kadınların da olduğunu, en az ikili, üçlü gruplar halinde dolaştıklarını, çoğunun yanında çocuklarının, bazen de bir ya da daha çok erkeğin bulunduğunu gördü. Tek başına dolaşan kadınlarsa ya yaşlılar ya da hizmetçilerdi, kimi çocukları gezdirmeye çıkarmış, kimi de koluna sepetini takmış, alışverişe gidiyordu. Kadınlar sokakta ne aylak aylak dolaşıyor ne gevezelik ediyor ne de durup sağına soluna bakıyordu. Evet, şimdi anlamıştı, hancı dediklerinde yerden göğe kadar haklıydı. Herkes yolda onu görünce dönüp bir daha bakıyor, şaşkınlıkları yüzlerinden okunuyordu. Peki tuhaf olan yanı neydi? Güzel olduğunu biliyordu, fakat bu kent güzel kadınlarla doluydu. Mahondi olması mı göze batıyordu? Bilma'da tek bir Mahondi'ye rastlamamıştı. Ancak çeşitli insanlar vardı: Neantesler gibi uzun boylu ve ince yapılı kimselerden tutun da, Thoresler gibi tıknaz ve irikıyım olan, ayrıca bu ikisi arasındaki özelliklerde türlü insanlar. Ama hiç Hennes yoktu, bir tane bile. Hadronlar da buraya ulaşmamışlardı. Ne de Kaya Kabilesi. Ömrünü Kaya Köy'de

geçirmek zorunda kalsaydı eğer, böyle canlı, akıllı, güleç insanlarla dolu bir yaşama sahne olan yerlerden haberi bile olmayacaktı, attığı her adımda bambaşka yapılı, değişik saç ve ten rengi olan kimselerle karşılaşıyordu. Ancak ilk sokağa çıktığındaki rahatlığı gitmiş, her yerden tehlike kokusu almaya başlamıştı. Hana geri geldi, ilkin hancıdan odada konukları olduğunu öğrendi, arkasından da biraz daha para ödemesi gerektiğini.

Adama, altın para bozabilir misin diye sordu. Pazarlarda para bozulan dükkânlar görmüş, ama yürütülen işlemleri izlerken, paranın gerçek karşılığını alamayacağını sezmişti. Üstünde bozuk paralar yığılı masaların arkasında oturan erkek ya da kadınların her birinin hemen yanı başında bıçaklı, sopalı birer koruma bekliyor, tacir olsun gezgin olsun, oraya her yaklaşanı dikkatle süzüyordu; Mara yüzlerindeki açgözlü bakışları ve hak ettiklerinden daha az parayla masadan ayrılan müşterilerin arkasından zafer kazanmış gibi baktıklarını görmüştü.

"Transit Salon'da bozdurabilirsin."

Odaya çıktığında, Dann'in yanında doktorla hiç hoşlanmadığı sevimsiz oğlu oturuyordu. Dann yatağında doğrulmuş, kahkahalar atarken eğlendiği belliydi. Mara içeri girince, gülmeyi kesti.

Doktor, "Hastanızın durumu iyiye gidiyor," diye belirtti.

"Verdiğiniz ilaç iyi geldi."

"Babam ünlü bir doktordur."

Baba oğul oturdukları yerden, Mara'nın yatağından kalktılar. Kızın gelmesiyle ziyaretleri sona ermişti. Dann yeni arkadaşı gittiği için üzgündü. Mara, bu gençten hoşlanmamakla ona haksızlık ediyor muyum acaba diye düşünerek onu tepeden tırnağa bir kez daha süzdü, ama tek görebildiği arsız gözlerle bakan sert –aslında baştan çıkarıcı– bir yüzdü. Ayrıca bastırılmış öfkesi de seziliyordu,

nedenini biliyordu galiba. "Babam ünlü bir doktordur," derken adamın ses tonu kulaklarında yankılandı. Eğer babası ünlüyse, kendisi değildi, zaten ünlü bile olsa bunun kaynağının yaşlı doktora özgüven ve bilgiçlik veren bilgiler olmadığı kesindi.

Oysa Dann, doktorun oğlu Bergos'u sevmişti.

İki adam odadan çıktılar. Dann, bu akşam dışarı çıkmayı düşündüğünü söyledi. Mara onun Transit Salon'a gitmek isteyeceğini biliyordu. Evet, tuzağa düşmüştü, bu açıktı ama nasıl bir tuzaktı, bunu daha anlayamamıştı; tek bildiği, her şey ortaya çıkana dek yapacak hiçbir şey olmadığıydı. Dann kasabadan ayrılıp yola çıkacak kadar gücünü toplamış değildi. Dinlenmek üzere yeniden yatağa uzanmış, onunla konuşuyordu. "Mara, burada kalabiliriz. Güzel bir yer. Sen de aynı fikirde gibisin..."

Mara kardeşinin uykuya dalışını izledi, Kuzey'e gitmenin, devamlı Kuzey'e gidişte başlarına gelen çeşitli tehlike ve zorlukların bu kasabada sona erebileceğini, çünkü burasının sevimli, yabancılara kucak açan bir yer olduğunu düşündü. Ucunda şimdiye dek hayal bile etmediği böyle bir yerle karşılaşmayacaklarsa, Kuzey'e gitmenin anlamı neydi? Her şeyden önce burada su vardı: Suyu damlayla, dahası tasla bile ölçme gereği duymadan tüketebiliyorlardı; sokakta her köşe başına konulmuş, yanında kocaman maşrapalar asılı tahta fıçılarda su bulunuyordu, dileyen buralardan bol bol su içebiliyordu; su kamış borularla evlere taşınıyordu; sayısız çeşmeden sular fışkırıyordu; kasabanın yakınındaki akarsu yatakları suyla doluydu; her sokakta halka açık hamamlar vardı; gökyüzünden yağan su boldu. Bu kasabada hava gibi suyun da hep var olduğuna ve olacağına inanılıyordu. Su yokluğu çekilmediğinden, halk sağlıklı, çocukların sesi neşeliydi. Yandaki bahçede oyun oynayan çocukların seslerine kulak verdi.

İkindi saatleri geçiyordu, dinlenme zamanı bitmek üzereydi. Burada günün sıcak saatlerinde herkes odasına

çekilir ya da çayevlerinin gölgesinde tembelce otururdu. Pencerelerdeki panjurların yere çizgi gibi yansıdığı bu loş odada oturup karşı yatakta uyuyan Dann'e bakarken, kafese kapatılmış gibi yatıyor diye düşünüp ürperdi; enine boyuna düşündükten sonra Bilma'da kalmak istemediğine karar verdi. Burada buldukları için düşmemişti yollara. Öyleyse aradığı neydi? Bu olmadığı kesindi. Bu kadarını biliyordu.

Akşam yemeğini aşağıda yediler, odaya çıktıklarından beri Dann ilk kez salona iniyordu, hancı iyileştiği için onu kutladı. Yemekten sonra Dann, "Haydi Transit'e gidelim," diye önerdi. "Değişiklik olsun."

17

Dışarı çıktıklarında iki adam karşıdan hızla onlara doğru geliyordu, geçerken dönüp Mara'ya baktılar. Dann, "Yanımda böyle güzel bir kadın var, ne şanslı bir erkeğim," diye böbürlendi.

Sesi yapmacık, biraz da işveli, kendini beğenmiş bir havadaydı; Mara'nın yüreği sıkıştı, beyninin içinde bir ses yankılanıyordu: *Tuzak, bu bir tuzak*. Oysa kardeşinin böyle kolay bir av olabileceği aklına bile gelmezdi. Demek ki Dann, kendimde değilim, dediğinde gerçeği dile getirmişti. Yan yana yürüdüğü Dann tanımadığı biriydi, elinde dudaklarına götürdüğü bir çiçek tutuyordu sanki, tıpkı yürürlerken yanlarından geçen bazı adamlar gibi –ne biçim erkeklerdi bunlar?– sokaktaki kadınlara bu çiçeğin üzerinden göz atıyordu, elbet erkeklere de. Ansızın Dann elini bir bahçeden sarkan çiçeklere uzatıp birini kopardı, kıpkırmızı bir çiçekti. Mara, n'olur dudaklarına götürme şunu diye yalvarıyordu usulca, öyle yapmaması güvenilir biri olduğunu mu kanıtlayacaktı? Dann onu dinledi, çiçeği parmaklarının arasında evirip çevirmekle yetindi. Transit Salon'a gidişte geçtikleri yollar tekin değildi. Bu kasaba Mara'yı öyle etkilemişti ki, daha önce dolaşırken hoş olmayan şeyleri göz ardı etmeyi yeğlemişti, gelgelelim, şimdi yoksul mahallelerin çirkinliği gözünün önündeydi, kaşları çatık, dudakları kenetlenmiş bir kadına, eti kemiklerine yapışmış bir

çocuğa, hayatın sillesini yediği süklüm püklüm duruşundan belli bir adama baktı.

Transit Salon dedikleri, kocaman, ışıklar içinde bir yerdi, içeri girip çıkan boldu, müşteriler kapının önünde birikmişti. Yüzlerinden sabırsız ve heyecanlı oldukları anlaşılıyordu, Dann'in yüzü de onlarınkinden farklı değildi. Çok geniş, aydınlık, tıka basa dolu bir salona gidiler. Orada bulunanların çoğu erkekti, Mara birden içerideki kadınlar arasında günlük elbise giyen tek kişinin kendisi olduğunu fark etti. Kızların arasında daha çocuk denecek yaşta olanlar vardı, incecik, içlerini gösteren etekler giymişlerdi, kimisi memelerini minicik bir bez parçasıyla örtmüş, kimi bunu bile gerekli görmemişti. Dann'le birlikte bir masaya oturdular, o anda keskin kokulu içeceklerle dolu bardaklar önlerine kondu. Arpadan yapılmıştı, Chelops'ta yapımına yardım ettiği içeceğe benziyordu. İçerisi çok gürültülüydü. Dann'le konuşmaya çalışmanın hiçbir anlamı yoktu, bağırmadıkları sürece birbirlerini duyamazlardı. Burada da ilk kez karşılaştığı değişik insanlar gördü, kulağına yine ilk kez duyduğu dillerde konuştukları geliyordu. Öyleyse burası, Bilma halkının uğrak yeri değil, tacirlerle gezginlerin, yabancı konukların buluşma yeriydi.

Bir el Mara'nın omzunu dürttü. "Para bozdurmak ister misin?" diye sorulduğunu duydu, başında duran garson kapalı bir kapıyı işaret ediyordu, oysa oradaki kapıların çoğu açıktı. Dann'e, az sonra dönerim diyerek yerinden kalkıp salonu geçti.

Alım satım ve diğer işlerin yürütüldüğü oda küçüktü, boyu omzuna bile gelmeyen şişman, yaşlı bir kadın onu karşıladı. Kara tenliydi; demek ki bu bölgenin insanı değildi. Dümdüz, tahta bir masanın arkasındaki sandalyeye doğru geri yürürken etekleri savrulan, kızıl, ışıltılı bir elbise giymişti. Yerine otururken Mara'ya da boş sandalyeyi gösterdi.

Mara'yı tepeden tırnağa süzerken hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmıyordu, gören de ona yeni bir elbise biçeceğini sanırdı.

"Ne kadar para bozdurmak istiyorsun?"

Mara cebinde hazır ettiği altın parayı çıkardı, para bozdururken çektiği sıkıntılar aklına gelince öteki altını da.

"Sana piyasa fiyatından daha fazlasını vereceğim."

Mara gülümsedi, böyle demen yeterince vereceğini göstermez, demek istiyordu. Bu moruğun –kıpkırmızı etekler giyip pırıltılı küpe ve kolyeler takıyor olsa da, bayağı yaşlıydı– dudaklarına da Mara'nın fikrini paylaştığını gösteren bir gülümseme yayıldı: Dünya böyle, der gibiydi.

"Adım Dalide," diye kendini tanıttı. "Sen doğduğundan beri para bozarım."

"Ben yirmi iki yaşındayım."

"Güzelliğinin doruğunda olduğu çağdasın."

Dalide'nin kendisine doğru eğilip dişlerini incelemek için ağzına bakacağına, sonra genç kadınların tadına kimbilir kaç kez bakmış o deneyimli parmaklarıyla orasını burasını çimdikleyeceğine ant içebilirdi.

Mara elindeki iki altını masaya koydu. Dalide birini aldı, öteki eliyle de diğerini okşuyordu. "Bunları hiç görmedim," dedi. "Bu da kim?" diyerek paranın bir yüzündeki belli belirsiz insan –galiba erkekti– figürünü işaret etti.

"Hiçbir fikrim yok."

Dalide, "Altın altındır," dedi. "Ama bu kadar eskisi daha değerli." Büyükçe bir torbadan para dolu keseler çekip içlerinden çıkardığı irili ufaklı, değişik değerlerdeki madeni paraları Mara'nın önüne öbek öbek dizmeye koyuldu, her bir diziyi bitirdiğinde, Mara'ya bir bakış atmayı da ihmal etmiyordu. Bunlar ne zamandır yanında taşıdığı, ödeme yapması gerektiğinde avuçlarını dolduran değersiz, incecik madeni paralara hiç benzemiyordu. Dalide'nin ona verdikleri kolay taşınıp bozdurulabilen, aynı

zamanda da değeri olan paralardı. Mara saymaya başladı. Aşağı yukarı ne alması gerektiğini biliyordu, aldıkları beklentisine yakın sayılırdı. Paraları yanındaki bez torbaya doldurdu, bunu gören Dalide çığlık çığlığa, "Gece sokaklarda üstünde bunlar varken yürümeyeceksin, değil mi?" diye sordu.

"Başka seçeneğim var mı?"

"Eğer erkek kardeşin olmasaydı, yanına bir koruma görevlisi verirdim."

"Buradaki herkesin bizden haberi var galiba."

"İlginç bir ikilisiniz."

"Niyeymiş o?"

Dalide yanıtlamadı, ama başka bir sorusu daha vardı: "Sana iyi bir koca bulmamı ister miydin?"

Olmadık yerde böyle bir soruyla karşılaşmak Mara'yı güldürdü.

Dalide gülmüyordu. Üsteledi, "İyi bir koca."

Mara gülerken, "Peki, bana ne kadara mal olur? Bu elimdekilerle kendime bir koca satın alabilir miyim?" derken torbasını salladı, içindeki paralar şıngırdadı.

Dalide, "Yetmez," derken Mara'nın kaç parası olduğunu söylemesini bekledi.

Mara, "Kendime bir koca almaya yetecek param yok," dedi. Sonra, "Hele iyi bir koca," diye kahkahalarla ekledi.

Dalide dediğini istemeyerek de olsa kabul etmiş havasında başını eğip hafifçe gülümsedi. "Biliyorsun, dilediğin zaman sana para bozabilirim. Ayrıca ücret karşılığı sana bir koca da bulabilirim."

"Kendime bir koca satın alabileceğimi söylemen koltuklarımı kabartmadı. Yakın zamana dek bir kocam vardı, üstelik paranın adı bile geçmeden bulmuştum onu." Bunları söylerken gözlerinin yaşla dolmasına engel olamadı.

Dalide gözyaşlarını görünce, "Zor günler yaşıyoruz," diye belirtti.

"O zorlukların bu kasabaya uğramadığı kesin. Eğer zor günler böyleyse, benim yaşadıklarımı anlatsam ne derdin kimbilir?"

"Neler yaşadın?" derken bu kez Dalide'nin sesi sevecendi.

Mara'nın saklayacak bir şeyi yoktu. "Daha küçücük bir çocuk olduğum günden beri İfrik'in nasıl kuruduğunu izledim. Aklının hayalinin alamayacağı olaylar yaşadım," diye özetledi.

"Benim çocukluğum Irmak Kentlerde geçti. Goidel'de. Kız kardeşlerimle birlikte oyun oynarken bir köle taciri beni kaçırdı. Yıllarca Kharab'da köle olarak yaşadım. Sonra kaçtım. Çok güzeldim. Erkekleri kullanıp bağımsızlığımı kazandım. Şimdi zengin bir kadınım. Kısaca zorluğun ne olduğunu sen bana anlatamazsın."

Mara bu yaşlı, çirkin kadına baktı, bir zamanlar güzelmiş diye düşündü. "Gerekirse yine sana gelirim," diyerek ayağa kalktı, Dalide de arkasından. Kapıya giderken kadın da onunla birlikte yürüyordu, iş odasından çıktılar. "Sen de mi benimle geliyorsun?" diye sorarken, salonda bulunan herkesin mücevherler takmış bu acayip kırmızılı kadından gözlerini alamadığını gördü.

"Ben burada çalışmıyorum. Seni görmeye gelmiştim. Yakından göreyim istemiştim."

"Gördün işte."

"Gördüm. Öyleyse, şimdilik hoşça kal."

Dalide kalabalığın arasından kendine yol bulup salondan çıkarken, Mara da Dann'i aradı ama ortalarda gözükmüyordu. Az önceki garson onu görünce yanına yaklaşıp bu kez kapısı açık duran bir odayı işaret etti. Mara oraya yöneldi. İçeride pek çok masa vardı, çevrelerinde de kumar oynayan birçok insan toplanmıştı, çoğu erkekti. Dann, Bergos'un yanında durmuş, zar atanların el çabukluğunu izliyordu. Yanına yaklaştı, delikanlı kendisini fark

edince, "Haydi eve gidelim," dedi. Sesi tedirgin çıkıyordu. Gelmeseydi, o da kumarbazların arasında oturuyor olacaktı. Dann'le Bergos alçak sesle aralarında bir şeyler konuştular. Dışarı çıktıklarında sokak artık kalabalık değildi. Mara taşıdığı para torbası yüzünden tedirgindi, torbayı saklamaya çalışıyordu, "Hızlı yürüyelim." dedi. Dann de "Ne kadar aldın?" diye sordu.

Mara ömrü boyunca ilk kez ona yalan söyledi, iki yerine bir altın değiştirdim, dedi.

Başlarına bir şey gelmeden odalarına döndüklerinde, Dann ne kadar para aldığını anlamasın diye ona yan dönüp oturarak paralarla oynamaya başladı. Bir altının karşılığının yarısını ona verirken, ellerindeki altın paraların buradakilere yabancı olduğunu, galiba sandıklarından da değerli olduğunu anlattı.

Dann yatağına yatmış, pencereden dışarıya, neredeyse dolunay olmuş aya bakıyordu. Yüzü Mara'yı irkiltti; az sonra delikanlı uykuya daldığında bile ona bakamadı, orada yatan düşmanı olan yeni Dann miydi, yoksa dostu olan gerçek Dann miydi? Nasıl olurdu da bir kişi, bu kadar kısa sürede bambaşka birine dönüşebilirdi? Böyle birdenbire... Belki de gerçek olan hiç hoşlanmadığı, korktuğu bu yeni kişiydi, kendisinin gerçek sandığı öteki değil. Peki ya General Dann olduğu günlerde, yanında o çocuk varken kimdi?

Para kesesini kolunun altına alıp öyle uyudu, sabah olup da uyandığında Dann yerinde yoktu. Hancı onun Bergos'la birlikte yürüyüşe çıktığını söyledi. Mara borcunu öderken adam ona sordu, "Söyle bakalım, Dalide Ana'yı nasıl buldun?" Mara, sen kendi işine bak, dercesine belli belirsiz gülümserken, belki adamın da işiydi bu diye aklına geldi. Adamın fısıldayarak, "Dikkatli ol, kendini kolla" demesiyle eli ayağı bir anda buz kesiverdi. Konuştuklarına kulak kabartan var mı diye sağını solu-

nu iyice kolaçan eden hancı, "Git buradan," diye ekledi. "Bu kasabadan gitmelisin."

İşte şimdi Mara'nın sormak istediği çok şey vardı, ama içeriye boş oda aramaya gelenler olunca geri çekilmek zorunda kaldı. Dann'le birlikte kendilerini çok seven ve onlara yardım eden insanlar olduklarını düşünmüşlerdi, bu adam da onlardan biri miydi? Derken borçlarını ödeyip handan ayrılmak isteyenler çıkageldi. En iyisi adamı tek başına yakaladığımda sorarım diyerek dışarı çıktı. Amacı kasabayı kuşbakışı görebileceği şu küçük tepeye tırmanmaktı; fakat içi içini yiyordu, kentin göbeğindeki bir hanın önünde duran masalardan birine oturdu, diğer müşteriler yeşil yapraklı, kırmızı çiçekli şadırvanların altında yiyip içiyorlardı. Bir yandan da yoldan geçenleri inceleyip kendileri ve giydikleriyle ilgili atıp tutuyorlardı. Yayalar kendi haklarında konuşulduğunun farkındaydı, aldırmaz görünseler de, aslında sahneye çıkmış göstericiler gibi ikircikliydiler.

Mara kendisinin de incelendiğini biliyordu. Bu kasabada gözetleme işi gizlice yürütülüyor, gözetleyenler kendini belli etmiyordu; onu izleyenin polis olduğuna inanmıyordu. Ama öyleyse kimdi?

Kızın biri elinde sarı içeceklerle dolu bir tepsiyle önünden geçerken Mara'nın masasına kulplu, büyükçe bir fincan koydu. Bunun masalarda duran diğer fincanlardan farklı olduğu Mara'nın gözünden kaçmamıştı, demek ki önüne konmasının bir amacı vardı. Onu tepsiye geri koyup yerine başka bir fincan aldı. Kızın bakışlarından öfkelendiği anlaşılıyordu. Belki de içinde zehir vardı, her şey olabilirdi. Buradan gitse iyi olacaktı, hem oturduğu yerden hem de Bilma'dan. Tam ayağa kalkmıştı ki, gerisingeri yerine oturdu, sokakta Bergos'la birlikte yürüyen Dann'i görmüştü, yanlarında da yeni biri vardı, Mahondi'ye benziyordu, gerçek bir Mahondi miydi bu?

Evet, öyleydi, Dann'le kendisi gibi. İlk görüşte Bergos'tan ne kadar tiksindiyse, bu adam da o kadar midesini bulandırmıştı. Üç erkek Mara'dan epey uzakta bir masaya kuruldular, Dann'in kendisini gördüğünü, ama nedense görmemiş gibi davrandığını biliyordu. Ne konuştuklarını duyamayacak kadar uzaktaydı.

Boğazına bir şey düğümlendi, yüreği sıkıştı. Dann'le aynı yerde bulunup da onun kendisini görmezlikten geleceğini söyleseler inanmazdı. Yemyeşil çiçekli şadırvanın altında yiyip içerek çene çalıp eğlenen insanların neşeli tablosu gözünde tüm albenisini yitirmişti, artık yalnızca bayağı ya da aptal yüzler görüyordu; Bergos'la gevezelik eden Dann de onlardan daha iyi sayılmazdı.

Yüreği sızladı, gözleri acıyordu. Bunca çaba ne içindi, hem kendinin hem de Dann'in yaşamı için durmadan kaçıp neden kavga vermekteydi? Ne için? Birden her şey saçma göründü, bu küçük, ürkek kaçak her zaman omzunun üstünden bakmış, hırsızlara karşı gözü hep açık olmuş, Dann'i korumuş, yanında olmadığında onun için nasıl da kaygılanmıştı. Bütün yaşantısını gözden geçirdi, ta en başından, anne ve babasının evinde "kötü" adamın karşısında dikildiği andan itibaren tüm yaşadıkları gözünün önünden geçti ve parmakla ezilecek kadar ufak bir böcek olduğunu hissetti.

Kafasını bunlar kurcalarken, birden göz hapsinde tutulmasından Bergos'un sorumlu olduğuna karar verdi. Korkulacak kişi ondan başkası değildi. Bir de ona iş verenler. Kim ama? Dalide mi? O kadın kendisine koca bulup çöpçatanlık ücretinden başka ne almayı umut edebilirdi ki?

Kalkıp ağır adımlarla yanlarına yaklaşarak kendimi göstereyim, gidip üçüne de en sevimli halimi takınarak gülümseyeyim, bir-iki söz edeyim, beni masaya çağırdıklarında, olmaz, deyip yoluma gideyim diye tasarladı. Ama ya onu masaya buyur etmezlerse ne yapardı? Yavaşça yerinden

kalktı, yandaki kapılardan birinden süzülerek tepeye doğru olanca gücüyle koşar adım yürümeye başladı, arkasından biri geliyordu, kim diye dönüp bakmadı bile. Başına ne geleceği umurunda değildi. Ayak sesleri yaklaşıyordu, gelen her kimse adım atışından kendisinin de ne kadar hızlı yürüdüğünü anladı. Yanına gelen Dann'di, kolunu tuttu. Mara silkinip ondan kurtularak yürümeyi sürdürdü. Yan yanaydılar. Tepeyi çıkana dek hiçbir şey konuşmadılar. Orada büyük bir bahçe ya da park vardı, kuzeyinde yüksek parmaklıklar, onların önünde de bekçiler.

"Dur Mara, oturup konuşalım."

Bir banka çöktüler. Bakışından yanındakinin "onun" Dann'i olduğunu hemen anladı, üçkâğıtçı adını verdiği *öteki Dann* değildi bu. Ağırbaşlı ve nazikti, takındığı tutum düzgündü, gülücükler saçıyordu. Dann elini onunkine koydu.

"Mara. Artık kızma, lütfen."

Kafasını kurcalayan öfkeli, olumsuz düşünceler uçup gitti. "O Mahondi kim?"

"Adı Darian. Shabis'ten yeni gelmiş. Haberler getirmiş. Ama önce..." İç cebinden ağır, donuk metalden, yassı, gümüş bir halka çıkarıp uzattı. Bilezikti, ama bileğe değil pazuya takılan cinsten, kolun üstünü sımsıkı saran bir halka. Kıvrılmış bir yılandı, başı saldırıya geçmeye hazırlanırcasına hafifçe kalkıktı. Mara onu koluna geçirip dirsekten yavaşça iterek yukarı itti; yakışmıştı. Sonra giysisinin ince, koyu renk desenli kolunu indirdi. "Şimdi çıkar," denince Mara söyleneni yaptı. Dann yılanın kuyruğundaki belli belirsiz çıkıntılı noktaya bastırdı, ağzından bir çakı fırladı, parlak gümüşten, kesici bir metaldi bu. Aynı noktaya yeniden bastırıp çakıyı yuvasına itti. "Zehirli. Ânında öldürür." Mara'nın tedirgin olduğunu sezince, "Shabis bunu sana göndermiş," diye açıkladı.

"Güzel bir armağan."

"Evet Mara, öyle. Eğer Hennesler onu kaçırdığında bu kolunda olsaydı, onları öldürüp kurtulabilirdi, demiş Darian'a."

Mara halkayı yeniden koluna taktı, elbisesinin koluyla üzerini örttü.

Dann, "Çok güzel," diyerek kumaşı, onunla birlikte de Mara'nın kolunu okşadı. "Ama haberler iyi değil. Biz kaçtıktan sonra Hennes ordusunun yarısı firar etmiş. Shabis diğer üç generale bunun olacağını söylemişti. Bizim ordu onların ordusunu gözetleme kulelerine kadar kovalamış, orada Hennesler savunma hattı kurmuş. Korkunç çarpışmalar yaşanmış. Topraklarını sonuna dek savunmuşlar. Bizim ordu kendi hattına çekilmiş. Bütün bunlar yaşanırken binlerce insan canından olmuş, hem askerlerden hem de sivillerden. Neantes, Hennes ve Thoresler."

"Demek her şey eskisi gibi, öyle mi?"

"Öyle. Hep aynı terane."

"Yoo, hayır," diye kafa tuttu Mara. "Hayır, hiçbir şey aynı kalmaz."

"Ama yıllardır böyle. Bunu ne değiştirebilir ki?"

"İlk olarak kuraklık."

"Kuraklık, kuraklık... Gördüklerimiz yüzünden her şeyi bu açıdan değerlendiriyoruz. Fakat burada kuraklık olmayacak. Bilma sınırlarında su taşkınlarının sayısı fazla."

Abla kardeş birlikte aşağıda uzanan Bilma kentine, bahçelere, evlere, parklara, çeşmelere bakarken, Dann'in eli hâlâ Mara'nın kolundaydı. Dann iç geçirdiğini duydu. Onun yüzünün ansızın değiştiğini görmüş, içgüdüsel olarak kolunu çekmişti. Delikanlı farkına bile varmamıştı, yamaçlara yayılan büyük, şık evlere bakıyordu.

"Mara, neden burada kalmıyoruz?" Kız, olmaz anlamında başını sallarken çevresindeki tehlike çemberinin daraldığını hissetti. Dann, "Sana bir şey göstermek istiyo-

rum," diyerek banktan kaldırdı onu, kasabaya arkalarını verip tepenin diğer yamacına uzanan yüksek parmaklıkların yanından yürüdüler. Bekçilerin gözü üzerlerindeydi. "Darian gösterdi bunu, sabah erkenden buraya gelmiştik." Yamaçtan aşağı inen parmaklıkların arasından aşağıda ne olduğunu görebiliyorlardı, tepenin eteklerinde, her iki yanında çıkılabilecek yüksek yerler bulunan alçak, geniş bir bina duruyordu. O noktadan kuzeye doğru uzanan birbirine paralel iki çizgi, güneş ışığı altında parlıyordu. Uzun, kapalı bir sandığı andıran bir nesne genç erkeklerce platformların birinden çizgi boyunca itiliyordu. İki çizginin ucu da önce seyrek ağaçlarla kaplı ormana, sonra çimenlerin arasından kuzeye gidiyordu. İki kardeş orada durup sessizce eğilmiş sandığı itenleri gözlediler. Yirmi kişiydiler, yarısı sandığı bırakıp ellerine ip ya da benzeri bir şeyler aldı –ne olduğu tepeden pek iyi seçilmiyordu– ve diğer on kişi arkadan iterken öne geçip çekmeye başladılar.

"İşte Bilma'dan çıkış yolu."

"Peki onun, o taşıtın içinde kim var?"

"Kim sandın? Baksana bekçilere. Zenginler var. O hatlar bir sonraki kasabaya, Kanaz'a gidiyor. Eskiden bu hatlar üstünde kendi güçleriyle çalışan makineler işlermiş."

"Eskiden mi? Sanırım yine binlerce yıl öncesi diyeceksin?"

"Hayır. İki ya da üç yüzyıl galiba, kesin söyleyemiyorlar. Şimdi bu işi köleler yapıyor."

"Bilma'da köleler olduğunu bilmiyordum."

"Onlara köle denmiyor, Mara. Darian benim de ona katılıp vagon itme işine girmemi istiyor, taşıtlara vagon deniyormuş. Bir sonraki ya da daha sonraki kasabaya vardığımızda da kaçarız diyor." Arkasından gelecek sözler daha dudaklarından dökülmeden Mara ne duyacağını kestirebiliyordu: "Ölürüm daha iyi Mara. Ben bu işi yaptım, tepeden aşağı yukarı makineleri itme işini."

"Kısa zaman öncesine kadar da General Dann'din." Kardeşine gülümseyerek baktı, amacı onunla azıcık dalga geçmekti, ama Dann'in yüzünden öfke okunuyordu. Onun Dann'i değildi bu. Bu Dann ne sevgiyle onun elini tutar ne de koluna dokunurdu.

"Başka bir şey daha var. Kira da Darian'la birlikte kuzeye gelmiş. Ben gittikten sonra Kira'nın sevgi açlığını doyurmada yerimi Darian almış. Neyse, adam epeydir kızı tavlamaya uğraşıyordu zaten. Darian firari. Kısaca, artık Shabis birden çok subayını yakalamak için ölüm mangasını görevlendirmek zorunda."

"Dann, adım gibi biliyorum ki Shabis böyle yapmayacak..."

"Ya? Bazen amma aptal oluyorsun, Mara. Orduda kuralları vardır. Yakalanırsam başıma gelecekleri biliyorum. Darian da. Senin anlayacağın, eğer buradaki insanlar bunu bilseler, kellelerimiz karşılığında ödül alabileceklerini bir duysalar... İşte Darian bu nedenle Kuzey'e gitmek istiyor. Dört General arasında kavga çıkacak. Şimdi bile Shari'deki kargaşa yüzünden Shabis'i suçluyorlarmış. Orduda huzursuzluk yaygınmış. Eğer generaller küçük General Dann'le Binbaşı Darian'ı herkesin gözü önünde sallandırırlarsa, disiplini sağlamış olacaklar."

Bakışları yeniden aşağılara çevrildi. Hat boyunca bir başka vagon daha itiliyordu. "Kira da orada olabilir. Buraya gelir gelmez Darian'ı yüzüstü bırakmış. Adamı kaçmak için kullanmış meğer. Çoktan kendine sığınacak yeni birini bulduğu kulağıma geldi. Ne zamandır burada, benimle aynı yerdeymiş, ama ben bilmiyormuşum. Gidip onu arayabilirim."

Mara olanca sevecenliğiyle, "Sen onu seviyorsun," dedi ama hemen sesini kesti, çünkü Dann'in bakışlarındaki kin ve öfke silinmemişti.

"Sen de Kuzey'e onun yolundan gitmek zorunda ka-

lacaksın, Mara. Seni koruyan biriyle. İşler böyle yürüyor. Ben de senin bindiğin vagonu iterim." Ona dönüp ellerini nazikçe avuçlarına aldı. Bu *öteki kişi* değildi. "Onu seviyorum, evet. Ama sen buna aldırma Mara, çünkü benim yüreğim Kira'dan önce bir fasulye tanesi kadar küçülmüştü. Şimdi seninki de öyle." Taş kesmiş, sızlayan yüreğini düşününce Mara'nın gözleri yaşla doldu. "Ama ben Kira'yı böyle çok sevince, sana olan sevgimin de ne kadar büyük olduğunu anladım. O güne dek bilmiyordum. Birdenbire anımsadım... bana nasıl baktığını ve koruduğunu... bana şarkılar söylediğini... Kulik'ten kurtardığını... Kulik de burada, onu gördüm." Mara'nın yüz ifadesini görünce ısrar etti, "Sana gördüm, diyorum. Bana hiç inanmıyorsun değil mi?" diye bağırdı. Derken bir anda *öteki Dann* vardı karşısında. Mara'yı korku sardı.

"Ben küçük Dann'dim. Sense kocaman kızdın. Şimdi eşitiz ama. Bilma'da kalmak istiyorum. Şu evlerden bir tane satın almayı ve..." O yöne dönerken ablasını da kolundan çekti. Kocaman, bembeyaz evler, bahçelerinin ortasında boy gösteriyorlardı. "Şöyle bir evde yaşamak isterim."

"Dann, o kadar paramız yok."

Elbisesinden tutup Mara'yı kendine çekti, altında bağlı duran para kuşağını hissediyordu.

"Bana altınlarını versene."

Önce onu yavaşça sarstı, ama sonra hareketleri sertleşti. "Onları ver bana."

"Olmaz. Ancak zorla alabilirsin."

Dann'in yüzü kırıştı, buruştu, gözleri seğirmeye, dudakları titremeye başladı. Sanki öteki kişinin yüzü, Mara'nın tanıdığı Dann'le kavga ediyordu. Gözleri tek bir noktaya dikildi, bakışları keskin, dudakları aralıktı. Yüzü seğiriyordu.

"On altınım var. Onunla bir ev alabileceğimizi biliyor muydun? Bir yere yerleşebilirdik, yok bunlar gibi büyük

değil, küçük bir eve... Ama daha çok para kazanmanın yolunu biliyorum, yapabilirim. Seninkileri de istiyorum..."

Yüzü bir an yine dalgalandı, sonra duruldu. "Tamam, sensiz de yapabilirim, Mara. Anladım. Artık ikimizin de kendine göre istekleri var."

"Yalnız küçük bir ayrıntı var," diye söze giren Mara'nın sesi titriyordu. "Seni Charad'a götürüp asmalarından korkuyorsan, burada kalmamalısın."

"Sana söyledim, ben artık küçük Dann değilim. Kendime bakabilirim." Yanından uzaklaştı, kasabaya doğru koşmaya başladı. Birazdan durup seslendi: "Belki karnımı yine deşerim. O zaman altı altınım daha olur."

"Yoo, Dann, yapma!" diye arkasından bağırırdı Mara. Dann'in alay ederek, "Yoo, Dann, yapma!" deyip kendisini taklit ettiğini duydu.

Hana geri döndü, yemeğini odasına istedi. Düşmanca bakışların altında oturmaya dayanacak gücü kalmamıştı, bakışlar gözünün önünden gitmiyordu, o başka. Hancı sesini çıkarmadan başıyla olur diye işaret etti, fakat meraklandığı belliydi. Doğruydu, bu adam onları –en azından onu– sevenlerden biriydi. Dann'in odada olmadığını biliyordu Mara, geleceğini de sanmıyordu. İçeri girdiğinde bütün eşyalarını toplayıp götürmüş olduğunu gördü. Dalide'nin bozduğu paralardan kendi payına düşeni de almıştı. Günün sıcak saatlerini pencereden dışarıya, cayır cayır yanan gökyüzüne bakmakla geçirdi Mara; parlaklık giderek söndü ve güneş ufka doğru alçalmaya başladı. Uyumadı. Kötü bir şeylerin olacağını seziyordu. Kapı çalıp da hancının sesini duyduğunda işittiklerine de şaşırmadı: "Transit Salon'a gitmelisin. Kardeşin orada. Sana eşlik etmesi için yanına bir çocuk vereceğim."

Çevresine bakındı, yanına ne almalıydı? Ya geri gelmezsem? Fakat bunu aklıma getirmemeliyim, bu çok saçma

olur. Yine de... Emektar çuvalını alıp neyi varsa içine tıktı.

Hancı çuvalı görünce, "Borcunu ödemeden gitme," diye uyardı.

"Gitmiyorum ki," dedi.

"Parayı öde."

Ödedi. Adam ona eşlik edecek çocuğu çağırdı. On yaşlarında bu ufaklığın gerektiğinde onu koruyamayacağını bilse de yanında biri olacağına seviniyordu, ayrıca çocuğun asıl görevinin gördüklerini hancıya aktarmak olduğunun da farkındaydı.

Transit'teki geniş salon hıncahınç doluydu, kulakları sağır eden bir gürültü vardı. Kumar odasına girdiğinde Dann'i orada buldu. Yanakları kıpkırmızıydı, çığlık çığlığa kahkahalar atıyordu. Odanın içi tıklım tıklımdı, yalnız masanın çevresindeki alan boş bırakılmıştı. Zarlarla fişleri idare eden adamın yanı başında Transit'in sahibi duruyordu, genellikle konuklarını güler yüzle ağırlayan bu adamın yüzü şimdi kireç kesmiş, gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Eh, ne de olsa Dann'in önünde öbek öbek para yığılıydı. Bir servet. Paraların arkasında oturduğu yerden ona seslendi: "Sence kim aptal Mara? Bak ne kazandım?"

Mara, "Artık yeter," diye haykırdı. "Elinde bu kadar varken bırak." Çünkü devam etmeye hevesli olduğunu görüyordu.

Dann duraksamıştı. Birkaç saniye için zaman durmuştu sanki. Ayağa kalktı, dudaklarından gülücükler saçılıyordu. Kendisini izleyenlerin yüzleri korkulu, uyarıcı bakışlarla doluydu. Tavandan masaya inen lamba yavaşça sallanırken, odaya düşen gölgeleri dans ettiriyordu. Derken Dann elleriyle kazandıklarının üstüne bastırarak mal sahibine döndü: "Devam ediyorum."

"Yoo, Dann, yapma lütfen!" sözleri önce Mara'nın, hemen arkasından da sabahki gibi, yankılanırcasına Dann'in dudaklarından döküldü: "Yoo, Dann, yapma lütfen!"

Zarları salladı, attı, salladı, attı, salladı ve birden nara

atıp olduğu yerde dans etmeye başladı. İçeride çıt çıkmıyordu; herkes susup olduğu yerde kalakalmıştı, o arada bayılacak gibi görünen mal sahibi para miktarını bir tahta parçasına yazdı. Altına da kazananın adını: Dann.

Dann tahtayı alıp havaya tutarak herkese gösterdikten sonra gözüne sokacakmış gibi Mara'ya yaklaştırdı.

Kalabalığın arasında sırtını bir duvara yaslamış olan Bergos gözüne çarptı. Burada olacaktı elbet. Yanında da yeni gelen adam, yani Darian duruyordu. Bergos zevkten dört köşe olmuş sırıtıyordu, fakat Darian kaygılıydı. Mara yalvaran gözlerle ona baktı. Adam omuz silkti. Fakat birazdan kalabalığın arasından sıkışarak geçip elini Dann'in omzuna dayadı. Kulağına eğilip alçak sesle bir şeyler söyledi. Arkadaşı diye gördüğü bu adam kendisiyle konuşurken Dann'in yüzü gerildi, titredi, çünkü kafası karmakarışık olmuştu, sonunda Darian'ın elini omzundan itti. Önünde dağ gibi yığılı servetin başında ellerini havada tutarak durdu. Öyle çok para vardı ki, oradaki herkesin ağzı açık kalakalmıştı. Dann çelişkili duygular yaşıyordu, bir yandan korkuyor, diğer yandan da yiğitliğe toz kondurmamaya çalışıyordu, eliyle işaret ederek zarları istedi. Onları koyduğu bardağı bir an sallamadan tuttu, son anda vazgeçse kazandıkları ona kalırdı ama dürtülerine yenilmişti bir kere, dudakları titremesin diye birbirine kenetledi. Attı... ve kaybetti, eninde sonunda olacaktı bu.

Kumarhane sahibi hızla öne atılıp Dann'in az önce kazandığı paraları avuç avuç bir torbaya doldurdu. Masa bir anda boşalmıştı.

Dann aptal aptal gülümseyerek ayakta duruyordu. Kimseden çıt çıkmıyordu.

"Ben daha bitirmedim ki," dedi.

Mara yarasının altında gizli altı altın paradan söz ettiğini anlamıştı. Tam o sırada Bergos usulca yaklaşıp, "Ablana oynasana," dedi.

Homurdanan ya da iç çeken sesler yükseldi.

"Mara'ya oynayacağım. Ablama." Darian bir kez daha elini Dann'in omzuna koydu, ama delikanlı ânında onu geri itti. "Merak etme, Mara," diye seslendi. Belli belirsiz sırıtırken, elleri titriyordu. "Bu gece şans benden yana."

Darian yeniden ona engel olmaya çalıştı, ama Bergos ilerleyip Dann'in yanında durdu. Dann zarlarla bardağa uzandı, attı ve kaybetti.

Dann şimdi uluyordu; köpek gibi uluyor, saçlarını iki eliyle kavramış, çekiştiriyor ve inliyordu: "Mara, Mara, Mara!"

Fakat çoktan bir el gelip Mara'nın kollarından yakalamış, onu kapıya doğru çevirerek kalabalığın arasından itmeye başlamıştı. Önce büyük salona girdiler, oradakiler kumar odasında olup biteni öğrenmiş, kızın geçişini izlerken bu talihsiz yavruya değmemek için yol açıyorlardı. Sokağa çıktıklarında yanında duranlardan birinin pis pis sırıtan Bergos olduğunu görmek Mara'yı hiç şaşırtmadı. Diğer adamıysa tanımıyordu.

Caddelerde çekiştirilerek götürülürken aklında Dann vardı. Kumarda bütün parasından olmuştu, geçenlerde belinden çıkardığı altı altın da bunun içindeydi. Ne yapacaktı? Geri kalanı da kesip çıkaracak mıydı? Kimsenin yardımı olmadan nasıl yapardı?

Gittikleri yer uzak sayılmazdı. "Burası neresi?" diye sordu. Bergos yanıtladı, "Dalide'nin evi."

Bu kadın madem beni istiyordu, neden kendisi kaçırmadı diye düşündü. Bergos'a dönüp, "Beni kaçırıp tutsak almak daha kolay olmaz mıydı?" diye sordu.

"Yasalara aykırı."

Geniş, loş bir holdeydiler. Önlerinde koyu kırmızı, kalın bir perde asılıydı.

Mara, "Bir kadının üstüne kumar oynamak yasalara aykırı değil öyleyse," derken kalın perdelerin arasından içeri

çekildiğini fark etti. Işıl ışıl, büyük bir odada cafcaflı giysiler içinde, kimi yarı çıplak genç kızlarla kadınlar vardı. Hepsi gözlerini Mara'ya dikmişti. Meraklı bakışlarla onu süzenler de vardı, öfkeyle bakanlar da. İçerisi haşhaş kokuyordu. Tanımadığı adam Mara'nın kolunu bırakıp kadınlara bekçilik eden irikıyım, çirkin bir adamın önünde durduğu duvara yürüdü. İki adam kendi aralarında konuşurlarken, Bergos da onu merdivenlerin başladığı karanlık bir koridora sürüklemeye başladı. Basamakları tırmanırken Bergos kolunu sımsıkı tutuyordu. Üst katta başka bir koridora gelmişlerdi, Bergos onu bir odadan içeri itti; hemen arkasından Mara kapının üstüne kilitlendiğini duydu.

Genişçe bir odaydı, iyi döşenmişti, renkler alt katta kadınların bulunduğu odadakinden farklıydı; gözü okşuyordu. Karşı köşede büyük bir yer yatağı, yuvarlak bir masa ve oymalı, minderli sandalyeler vardı. Shabis'in evinden başka yerde böyle mobilyalar, süslü lambalar, yumuşacık halı kaplı yerler görmemişti. Ancak odadaki her şey üstüne geliyor gibi oldu, pencereye koşup kalın perdeleri açtı. Dışarısı yıldızların ışığıyla aydınlanıyordu, aşağıdaki bahçede kıpırdayan gölgeler gördü; ortada yanan ateşin başında adamlar çömelmişti. Alçak sesle konuştuklarını işitti, ama tanımadığı bir dilde konuşuyorlardı.

Yüreği güm güm atıyordu. Belki de bu yüzden boğuluyor hissine kapılmıştı. Hızlı adımlarla odayı arşınladı, eli göğsündeydi, yürek çarpıntısını durdurmaya çalışıyordu; birden duyduğu sesle irkildi, kapıda Dalide duruyordu, hayalet kılığındaydı: Beyaz fırfırlı elbisesi kırmızı kurdele ve fiyonklarla süslüydü, ama kırışık siyah yüzü, çarpılmış buruşuk ağzı ve derin çizgilerin arasına gömülü kara gözleri yerinde duruyordu. Hortlak gibi süzülerek siyah topuklu ayakkabılarıyla halıda yürüyüp masanın başına kuruldu. Ona da oturmasını işaret etti. Mara oturdu. Dalide el çırptı. Mara'nın alt katta gördüğü irikıyım, çirkin

adam bir sürahi ve iki bardakla çıkageldi. Bir eliyle de Mara'nın çuvalını taşıyordu. Çuvalı yere bıraktı. Başını çevirip Mara'ya bakmadı bile. Çıkıp gitti.

"Çuvalını Transit'te unutmuşsun."

Mara, "Bana dokunan ilk adamı öldürürüm," diye karşılık verdi.

Yaşlı kadın neredeyse kahkahadan kırılacaktı, pençe gibi ellerinden birini uzatarak Mara'nın kolunu saran ince kumaşın altında görünen yılanı işaret etti. "Evet, bu oyuncakları daha önce de görmüştüm. İşe yarayabilir." Mara'nın diğer eliyle gümüş halkayı sıkıca kavradığını görünce de, "Küçük yılanını senden almayacağım, merak etme," diye ekledi.

İki bardağı da sürahideki sarı, köpüklü içecekle doldurdu, bardağını dudaklarına götürerek yudumlamaya koyuldu, böylelikle Mara'ya da güvenle içebileceğini gösteriyordu.

"Seni zehirleyecek değilim."

"Uyuşturabilirsin de."

"Bilmem, kimbilir?"

"Peki ne istiyorsun? Kardeşime ne yaptın?"

"Benim onunla işim yok."

"Her şeyini kumarda kaybetti. Hiçbir şeyi kalmadı."

"Ben erkeklerle ilgilenmem, benim işim kadınlarla."

Mara titreyen vücudunun, gerilen yüzünün, güm güm atan yüreğinin yatıştığını hissediyordu. Dalide'ye güvenmeye karar vermişti. Belki de onu sakinleştiren, içinde bulunduğu bu sessiz, rahat oda ve odanın döşendiği yumuşak renklerdi.

Dalide, "Hemen konuya gireceğim," diye konuştu. "Seni çok iyi bir fiyata satıyorum. İnan bana çok iyi bir fiyata. Hem de senin değerini bilecek bir adama. Ama şimdi kendisi burada değil. Kanaz'a gitti. Geri geldiğinde seni iyice inceleyip öyle karar verecek."

"Onu öldürmeyeceğimi nereden biliyorsun? Ben kimsenin malı olmam."

"Neden bekleyip görmüyorsun?"

"Kim bu adam?"

"Meclis üyelerinden biri, ileri gelenlerden."

"Bilma'yı yönetenlerden mi?"

"Bütün bu ülkeyi."

"Böyle önemli bir adam neden kaçak bir köleyle ilgilensin?"

"Unutma, ben de kaçak bir köleydim. Aklını kullanırsan koşullar değişir. Benim içime doğar, üstelik erkekleri tanımak ve kendilerine yaraşan kadınları bulmak benim işim."

Dalide oturduğu sandalyeden kalkarken zorlandı. "Birazdan uyursun. Uyku ilacımı seninle paylaştım. Sabah olunca konuşuruz, istersen elbet. Çok da önemli değil. Benden hoşlanmıyorsun ama ben senin için gerekliyim. Bu evle bahçe arasında her yere girip çıkmakta serbestsin. Kaçmaya kalkışma. Sürekli göz hapsinde tutulacaksın. Ama eğer o küçük yılanını benim adamlarımdan birine kullanmaya kalkarsan, seni polise veririm. Ben asla yasalara karşı gelmem, karşı gelinmesine de göz yummam." Sarsak adımlarla gülünç beyaz elbisesini savurup siyah topuklarının üstünde yürüyerek odadan çıktı.

Mara'nın gözkapakları kapanıyordu. Elbisesini çıkardı, tam kendini yatağa atacaktı ki, birden izleniyormuş hissine kapıldı. Lambadan yayılan ışığın altında koyu bir gölge gözüne çarptı, uzun bir siluet duvara yaslanmış, onu gözetliyordu. Çığlık attı. Oda kapısı ânında açıldı, şu iriyarı adam içeri daldı, gardiyanı da ondan başkası değildi.

Yarım yamalak bildiği Charad dilinde, "Ne oldu?" diye sordu.

Mara gözetleyen kişiyi işaret ederken, siluet de onu işaret ediyordu. Ansızın ne gördüğü kafasına dank etti, şoka girmişti, zangır zangır titriyordu. Adam onun işaret ettiği

yere baktı, inanamamıştı, delirdi herhalde, dercesine kafa sallayıp kahkahalar atarak gitti.

Yarı uykulu halde duvara doğru birkaç adım atmayı başarabildi, karşıdan gelen Mara'dan başkası değildi. Hırçın, sessiz bir düşman gibi... Yere doğru kayıyordu. Yatağına zar zor yetişti ve kendini bıraktı.

Uyandığında geç olmuştu. Pencereden içeriye güneş ışığı giriyordu. Mara düşünde bir yolculuğa çıkmış, hangi yana dönse karşısına başka Maralar çıkmıştı: Mara küçük bir kızken; Mara kuruyan su çukuruna doğru çömelip toz tabakasıyla kaplı suda maymuna benzeyen avuç içi kadar yüzünü görmeye çalışırken; Mara, Soydaşların yanındayken; Mara Juba'yla dolaşırken; Mara kollarını Meryx'in boynuna dolamış, gülerken; Mara köle giysileri içinde koşarken, arkasına bakmadan sürekli kaçarken...

Yataktan kalkıp önünde duran şeyi gösteren duvarın karşısında dikildi. Buradaki Ida'nın duvarında gördüğünden bambaşkaydı; oradakinde küçük çiziklerle çatlakların arasından insan kendini güçlükle seçebiliyordu; Shari'deki pencere camından da farklıydı, orada yapraklarla dalların arasından görüyordun kendini. Elini uzattı; elini gördü, duvarın soğuk, sert bir yüzeyi vardı, katılaşmış su gibi. Gördüklerinden hangisi hayal, hangisi soluk alıp veren ve kımıldayan varlık, ayırt etmesi kolay değildi. Mara'nın karşısında gördüğü uzun boylu, ince bir kadındı, dolgun memeleri, altında sakladığının yarısını örtüyordu. Gözlerini kısıp bakan bir kadın vardı orada, arkasında yatakla odanın büyük bölümü görünüyordu. Azıcık yana kayınca, bu sihirli su duvarı, içine pencerenin pervazını ve bulutların süzüldüğü gökyüzünü de aldı. Gözüne görünenle kendini bağdaştıramıyordu. Herkes ne zamandır karşısında *onu* gördü, *bunu değil* diye düşündü. *Bu* dediği, kendi gördüğü Mara'ydı, kendi benliği. Su duvara iyice yaklaşıp gözlerine yakından baktı, ciddi bakan koyu gözler gördü. Ben insanların yüzlerine, gözlerine bakıp

kim olduklarını görmeyi umut ederken, onlar da benim yüzüme, gözlerime bakıyorlar; bana, Mara'ya ulaşacaklarını sanıyorlar, Mara bunun içinde diyorlar. Fakat Mara benim gerçek adım değil ki. Yıllarca kendi adımı duymayı bekledim, ama artık önemi kalmadı. Sonunda gün gelip duyduğumda, artık o benim adım olmaktan çıkmış olmayacak mı? Benim adım Mara. Ancak kendimi gördüğüm, şu içimdekinin adı değil; karşıdan bana bakan kişinin adı. Onun güzel olduğunu söylüyorlar. Artık güzel değil, çok gergin, gözlerini tek bir noktaya dikmiş, bakıyor. Ve sonra Mara gülümsemeye, güzel olmaya çalıştı, karşısındaki sokmaya hazırlanan bir yılan gibi göründü gözüne. Neredeyse gümüş halkayı kolundan sıyırıp yılanın kalkık başıyla saldırıya geçecekti, kendini böyle biri olarak görüyordu. Su duvardan ayrılmak üzere dönerken, gözü başka birine takıldı, gülümsüyordu, kendisiyle, kaçak bir köleyle ilgili düşüncelerine gülüyordu.

Dudakları kurumuştu. Biraz da midesi bulanıyordu. Yattığı odanın hemen yanında tuvalet ve banyo gereksinimlerini gidereceği başka bir oda buldu, yıkandı, başından aşağı uzun uzun su tuttu, kendisini sersemleten uyku ilacının etkisinden kurtulmaya çalışıyordu. Saçını taradıktan sonra kumaşına kelebekler dokunmuş gibi görünen elbiseyi giydi. Yeniden su duvarının önünde durup kendine baktı. Eh, bu daha iyiydi. Orada dururken kapı açıldı, dün geceki adam elinde bir tepsiyle içeri girdi. Onu orada görünce sırıttı, alaylı gözlerle baktı. Bak gördün mü, dün gece saçmalamışsın, der gibiydi.

Adamın kendisine zarar vermek isteyen biri olmadığı, aptal olduğu anlaşılıyordu. Onu dikkatle inceledi, daha sonra pusu kurduğunda ya da çıkacak bir kavgada onu ayırt edebilecekti böylece. Uzun boylu, güçlü kuvvetliydi, baştan aşağı kaslı gövdesi sapasağlamdı. Ensesi kalındı. Ablak yüzü çirkindi. Teni sarıydı. Adam Mara'nın çuvalını alıp içindeki giyecekleri boşaltmaya başladı, Mara en-

gel olmaya çalışırken elleriyle onları yıkayacağını gösteren hareketler yaptı.

Mara, Mahondi dilinde ona, "Adın ne?" diye sordu. Anlamamıştı. Bu kez Charad dilinde sormayı denedi.

"Senghor."

"Nerelisin?"

"Kharab. Dalide Ana'nın uşakları hep Kharablıdır. Kendisi orada köleymiş, şimdi de bizler onun kölesiyiz." Gülümsedi, iyilik yapıyordu sanki. Evdekiler arasında bunun alay konusu olduğunu anlamıştı Mara. Adam yine de kendisinden köle diye söz ediyordu. "Kimsenin dilimizi anlamaması işimize geliyor. Dilediğimizi söylüyoruz." Bunları der demez çılgınca kahkahalar atmaya, göğsünü yumruklamaya başladı. Sonra elbiseleri koluna asıp gitti.

Mara pencerede duruyordu. Aşağıdaki büyük bahçede küller birikmişti, dün gece bekçiler oradaki ateşin başına çömelip kimsenin anlamadığı Kharab dilinde dedikodu yapmışlardı. Dediklerini yalnız Dalide anlardı. Sonra gözlerini zenginlerin yaşadığı ince uzun, beyaz kulelerle, çevresindeki bahçeli konaklara çevirdi. Bir an için de olsa dün gece Dann'in önünde, o evlerden birini satın alıp zengin biri olarak yaşamaya yetecek para birikmişti.

Dann hana dönmüşse, olanları çoktan öğrenen herkes kötü talihinden sakınmak için ondan uzak durmuştur. Hancı ona o güne kadar olan borcun kapandığını, ama bundan sonra ödemeyi neyle yapacağını sormuştur. Dann de ağzını bıçak açmadan, yaşadığı şokun da etkisiyle olduğu yerde kalakalmıştır. Ne demiştir acaba? Blöf mü yapmıştır? Belki de cebinde daha para vardır, ama bir gecelik oda ve bir kap yemek parasından fazla değildir.

Yemek, yine yemek, yeme gereksinimi. Mara oraya vardığından beri ne yiyeceğini düşünmek zorunda değildi, dilediğinde önüne yemek geliyordu. Oysa Dann için aynısı söz konusu değildi ya da pek yakında olmayacaktı.

Masadaki tepsinin başına gitti. Şimdiye dek tattığı bütün yemeklerden çok daha güzel tatlar aldı. Yumuşacık, hafif kekler, ballı, kokulu ve köpüklü kahverengi içecek. Bu batakhanede olduğu sürece ertesi öğün ne yiyeceğini düşünmesi gerekmeyecekti galiba.

Dann karnını deşip bir-iki altın para daha çıkarmayı göze alır mıydı? Buna cesaret edemezdi. Eğer durumu kötüleşirse, yine doktoru çağırmak zorunda kalabilirdi. Yarasının altında ne gizlediğini öğrenirlerse Dann'i sağ bırakırlar mıydı? Önce gözlerine inanamazlardı elbet, çünkü akıl almaz bir şeydi. Kahvaltı tepsisinin önünde oturmuş, güzelim yiyeceklerle beslenirken, Dann'in bir ânının bir ânına uymadığını, sağduyulu davranırken, hemen arkasından aklını yitirmiş gibi olduğunu düşündü. O paralardan bir teki uğruna bile kendisini öldürmeyi göze alabilecek suçlularla Kule'de yaşarken, bir köşeye büzülüp karnını yararak altınları kendi etine gizlemiş, sonra da kanamayı durdurmak için beline bez bağlamıştı. Sağ kalabilmesinin tek açıklaması sağduyusuydu. Oysa şimdi, bu sevimli kasabada, herkes için olmasa bile güvenli sayılabilecek bu yerde çılgına dönmüştü. Kimseye görünmeden ona bir altın götürmeyi başarabilir miydi? Yapamazdı. Her an göz hapsinde tutuluyordu.

Nasıl da yorgundu, gözlerinden uyku akıyordu. Yatağına uzanıp uykuya daldı, uyandığında öğle yemeği masada onu bekliyordu, oysa akşam olmuştu. Kapıya yaklaştı, kilitlenmemişti, dışarıda çömelip sırtını duvara dayamış Senghor'u gördü, uyukluyordu galiba, bir çırpıda uyanıp ok gibi ayağa fırlayarak önünü kesti.

"Git Dalide'ye artık bana uyku şurubu vermemesini söyle. Dokunuyor. Alışık değilim. Eğer bir daha uyuşturulduğumu anlarsam, ona söyle, ölümüne aç kalacağım."

Senghor, olur, dercesine başını salladı. Mara'yı yavaşça odasına soktu, kapıyı dışarıdan kilitlediğinde, kız öfkeden zangır zangır titriyordu; yine içeride kalmıştı ama

az sonra kapının açıldığını duydu. Senghor'du gelen. Dalide Ana onu çok yorgun gördüğü için uyku şurubu verdiğini söylemiş, yoksa uyuyamazdı, demişti. Ama bundan sonra böyle şeyler vermeyecekti, buna inanmalıydı.

"Dalide'yi ne zaman görebilirim?"

"Dalide Ana bu akşam Kanaz'a gidiyor, oradaki evine."

"Ne zaman dönecek?"

"Bilmem. Bazen yedi gün kalır, bazen otuz."

İşte şimdi umutsuzluğa kapılmak üzereydi. Dalide kendisini satma planlarında aceleci davranmıyordu. "Bana herhangi bir mesaj yollamadı mı?"

"Evet. Artık ilaç yok."

"Hayır, çıkacağı yolculukla ilgili."

Adam gözlerini yüzüne dikti, tepeden bakıyordu. "Sana ne söylesin ki? Sen de bu evdeki kadınlardan birisin. Seni iyi besliyor, çünkü seni iyi fiyattan satıyor."

Demek ki ona kendi evi gibi gelmeye başlayan bu rahat oda, bu sığınak, Dalide Ana'nın yüksek fiyatla sattığı kadınlar içindi.

"Bahçeye çıkmak istiyorum."

"Evde kalacaksın."

"Dalide evde ya da bahçede olmak koşuluyla dilediğim yere gidebileceğimi söylemişti."

"Ama o bana böyle demedi."

"Gitmediyse, sorsana."

Bir kez daha odanın içine tıkıldı, kapı kilitlendi. Bekledi. Adam geri geldi.

"Evde ve bahçede dolaşabilirsin."

Mara alt kata inip kızların bulunduğu odayı örten perdeden içeri girdi. Kızlar cicili bicili giysileriyle yarı çıplak oturmuş, çene çalıyorlardı. Yanlarına yaklaşırken küçük, tombul, şirin bir kız elini tutup, "Bizimle otursana," dedi. "Anlat bize."

Canları sıkılıyordu, hem de çok. Can sıkıntıları odanın havasına sinmişti. Bekleyen yirmi kız vardı. Belli ki işler iyiydi.

Mara evin ön tarafına ilerleyip kapıyı açtı, Senghor hemen arkasında bitiverdi. Kapının koluna tam uzanıyordu ki adam önüne fırlayıp kollarını iki yana açarak engel oldu. Onun kollarının üzerinden Dalide göründü, bu kez şatafatlı giysiler yerine kahverengi deri bir takım giymişti, eften püften bir arabanın içinde otururken, ortasından sıkıca bağlanmış bir paketi çağrıştırıyordu. At arabasıydı bindiği. Yaşlı kadının kendisini tanımasını ve onu gördüğünü belirten bir işaret vermesini boşuna bekledi Mara. Dalide onu görmezlikten geldi. At arabası yola çıkıyordu bile.

Mara holün iki yanında dizili odalardan içeri başını uzattı. Hepsinde masa ve sandalyelerden başka yataklar ve sedirler vardı. Bir uşak yatağa benzeyen geniş bir divana serili kirli çarşafı yenisiyle değiştiriyordu.

Yeniden büyük salona geçti ve dost olduğunu göstermek amacıyla çevresindekilere gülücükler yağdırarak baktı, ancak bunu yaparken küçük, tombul kızın kendine uzanan ellerinden sakınmaya çalıştı; bir kadının kucağında oturuyordu, kadın Mara'da korku uyandırmıştı. Yüzü öyle solgundu ki neredeyse yeşermişti, dümdüz, renksiz saçları ve yeşil gözleri vardı. Mara böyle bir yüzü ilk kez görüyordu, irkilmişti. Açtığı bir kapıdan içeri başını uzatınca, bir yatakla koltuklar ve küçük bir masanın üstünde sürahiler dolusu sarı içecek ve kekler gördü. Bir başka odada yalnızca bir yatak, bir de kendi odasındakiyle aynı bir su duvarı vardı. Bu yansıtan yüzeylere ayna dendiğini bilmiyordu ama bunları görünce aklına duru, derin su geliyordu.

Evin arka tarafına gitti, gördüğü odalar Dalide'den başkasının olamazdı. Güzel döşenmişti, rahat mobilyalar vardı, ayaklı şirin lambalardan yayılan hafif ışık insanı sarıveriyordu. Merdivenlerde durup bahçeye baktı, akşamın alacakaranlığı çoktan bahçeye düşmüştü. Bekçiler ateş yakıyordu. Biri tencereye et ve sebze doldururken

diğerleri yere çömelmiş bekliyor, bir yandan da acılı sıla şarkıları söylüyorlardı. Senghor gibi irikıyım, sarı benizliydiler. Bahçeye doğru bir adım attı, Senghor da aynısını yapınca hevesi kaçtı. Onun varlığı, o geniş, çirkin gövdesi, iç bayıltan, keskin kokusuyla yanı başında olması Mara'ya çevresinin sarıldığını ve bir çeşit tutsak olduğunu anımsatıyordu.

Kadınların beklediği geniş salona döndüğünde erkek konuklar gelmişti bile, beğendikleri kızlarla gevezelik ediyorlardı. Kızlar baştan çıkarıcı bakışları ve hafif kahkahalarıyla onları eğlendiriyordu. Ötekilerse yerlerinde oturuyordu. Gelenler tacirdi, kasabaya iş için gelmişlerdi, kendilerine gösterilen konukseverliğin, verilen içkilerle yiyeceklerin, onlara hizmet eden uşakların çekiciliğine kapılmışa benziyorlardı. Eh, eskiden olsa Mara da bu odanın büyüsüne kapılmaz mıydı? Bir zamanlar evet. Adamlardan biri kendisini fark eder etmez onu istediğini işaret etti ama Senghor, olmaz anlamında başını sallayarak Mara'yı hemen oradan çıkardı. Odadan çıkmadan yeni gelenleri görme fırsatı olmuştu Mara'nın. Hadronlara benziyorlardı, fiziksel bakımdan değildi bu benzerlik, çünkü sokakta gördükleri gibi onlar da karışıktı ama buraya gelenler de kendi güçlerinden kuşku duymayan kimselerdi, şımarık ve elbette canavar ruhluydular. Onun dışarı çıktığını görünce avını kaçıran hayvanlar gibi naralar attılar, arkasından gitmeye hazırdılar; neyse ki Senghor koluyla onlara engel olup perdeyi geçerlerken aradaki kapıyı kilitledi. İşte şimdi Senghor'un orada olmasına sevinmişti. O adamları iyi tanırdı Mara. Demek ki Bilma'daki tehlike kuraklık değil, kokuşmuş yönetimdi. Ama eğer bunlar Bilma'nın yöneticileriyse –ki Senghor'un tutumundan bu anlaşılıyordu, çünkü onlara takındığı aşağılayıcı tutumu tacirler geldiğinde göstermemişti– öyleyse burasının da Chelops'tan farkı yoktu, burada da asıl yönetimi elinde tutan belli bir

tabaka vardı. *Ya o yüzleri?* Dalide, Mara'yı satmayı tasarladığı adamın bunlardan biri olduğunu belirtmişti. Başıma neler gelecek korkusuyla titreyerek odasına yürüdü.

Senghor kapıyı kapatmak üzereyken, "Bana biraz bilgi verebilir misin?" diye sordu.

"Ne?"

"Kardeşim Dann'le ilgili bir şey biliyor musun?"

"Kardeşin mi? Nereden bileyim?"

"Onun için kaygılanıyorum. Eğer nerede olduğunu duyarsan..."

"Bana evdeki kadınlara dışarıda olanlarla ilgili bilgi vermemem buyruldu," dedi Senghor. Mara adamın üzüntülü gözlerini gördü, bakışları ansızın yumuşamıştı. Yanına sokuldu, ama adam bakışlarını ondan kaçırarak alçak sesle konuştu, "İnsanın kardeşi ablasının üstüne kumar oynarsa, ablanın buna kızmaması tuhaf."

"Kızmadığımı söylemedim ki. Yine de o benim kardeşim. Kulağına bir şey gelirse..."

Birden bakışlarını ona çevirip, "Yirmi yıldır Dalide Ana'nın yanındayım," diye anlattı: "Bana iyi davranır. Onun buyruklarına karşı gelemem."

"Şunu söyle yeter: Burada Transit Salon'da oynanan kumarda yitirilen başka kadınlar var mı?"

"Var."

"Onları Bergos mu getirdi buraya?"

Senghor yanıt vermeden uzaklaştı.

Tek başınaydı yine. Pencereye yaklaştı, bahçedeki bekçilerin ateşi yanmış, alevler sağa sola kıpırdarken gölgeleri toprağa ve bitkilere vuruyordu. Yemeklerini yiyorlardı, burnuna gelen kokular karnını acıktırdı. Akşam yemeği gelmişti, tepsinin başına oturup yemeye koyuldu. Nasıl da alışmıştı buna! Yiyecek güzel yemekler, yaşamı boyunca ilk kez tattığı bu lezzet. Ama işin tuhaf yanı, aldığı her lokmada, bu bir mucize, bu ne eşsiz, harika bir şey, önüme bu yemekler

konmalı, güzel yemekler yemeli, temiz sular içmeliyim, sanki bir hakmış gibi –ben, ağzına attığı her yiyecek kırıntısını, birkaç yudum suyu idareli kullanmış olan Mara– bunların hepsini hak ediyorum, diye düşünmemesiydi. Fakat pek yakında onları yaşayan Mara'yı da, yiyeceğin bir çaba karşılığı elde edildiğini de, yemek hazırlayanların harcadığı emeği de unutacaktı mıydı?

Dann neredeydi?

Pencereye gidip nasıl bir evde olduğunu incelemeye koyuldu. Büyük, kare tuğlalardan yapılma kocaman, dörtgen bir evdi, kaçmak ya da içeri girmek hiç de kolay olmazdı. İki katta da odalar vardı. Caddeye bakan ön cephesinde bir bekçi duruyordu. Arkada, onun penceresinden görünen bahçe de bekçilerle doluydu. Alt kattaki odaların pencereleri, Dalide'nin odası dışında, kalın tahta parmaklıklarla kapatılmıştı. Onun penceresinde de parmaklık yoktu, ancak aşağı atlarsa ya kolu ya bacağı kırılırdı, zaten bekçiler hemen yolunu keserdi. Senghor örnek alınırsa, uşakların hepsi Dalide'ye bağlıydı. Bunun anlamı da rüşvetle kandırılamayacaklarıydı. Ayrıca parası olduğunun öğrenilmesine nasıl göz yumardı, Dalide elindekini ondan almaz mıydı? Öyle görünüyordu ki, eğer dışarıdan haber alacaksa, bunu bir tek eve gelen erkekler sağlayabilirdi.

Daha geç saatlerde Senghor'un kapısının önünde birileriyle tartıştığını duydu: İçeri girmek istiyorlardı. Alt kattaki kızlar müşterilerine ondan söz etmişlerdi.

Ertesi gün büyük salona indiğinde ikindi sularıydı. Kadınlar daha yeni yataktan kalmış, esneyerek tembellik yapıyorlardı. Ufak, tombul kız, uzun boylu, dümdüz, renksiz saçlı beyaz kadının kollarının arasında oturuyordu; onun saçlarıyla oynuyordu, Mara'yı görür görmez öne atılıp ellerini tuttu ve sevinç çığlıkları atarak onu aşağı çekti. Böylece Mara bu beyaz kadının hemen dibine oturmuş oluyordu, kadın öyle soğuktu ki Mara rahatsızlık duydu. Az sonra

küçük kız, "Bizimle konuş Mara, bize bir şeyler anlat," dediğinde kendini tutamadı. Onlara başından geçenleri anlattı, hepsi merak içinde ona kulak verirken başka ne anlatabilirdi? Ama uydurduğunu, masal anlattığını sandılar, kimileri Bilma'nın kırsal kesiminden gelip sıkıntı çeken ana ve babaları tarafından Dalide'ye para karşılığı satılmış da olsalar, duydukları onlara çok yabancıydı. Hiçbiri gerçek açlığın ne olduğunu bilmiyor, içecek su bulamamanın anlamını kavrayamıyordu. Dann'le kendisinin yaşamını kurtaran altın paralardan söz etmemeye özen göstererek anlattığı öykü onları büyülemişti. Ancak öykünün odak noktasına değinilmeyince anlatılanlar, abla kardeşin kaçmayı başarmalarının, uzun yıllar ayaklı bir kandilin içinde saklanmış olan altınların yardımıyla değil de doğaüstü güçlerin eliyle olduğu kanısı uyandırıyordu.

Müşteriler gelmeye başlayınca öyküsünü noktaladı, kızlar başına üşüşüp yarın yine gelmesini, başka masallar anlatmasını istediler. Öyküyü dinlerken elinden geldiğince Mara'ya sokulan Crethis adındaki kız, herkesin Albina diye çağırdığı soluk tenli arkadaşı Leta'nın yanına dönmüştü. Ancak içeri giren bir adamın onu çağırmasıyla birlikte Leta'dan uzaklaşmak zorunda kaldı Crethis. Aklı başında görünen, ağırbaşlı, hoş bir adamdı, Mahondileri andırıyordu, yoksa öyle miydi? Evet. Uzun uzun Mara'ya baktı, başıyla selam verip gülümsedi ama onu istemedi. Crethis'i yanına alıp özel bir odaya geçti, Mara da üst kata çıktı.

Bütün giysileri yıkanıp ipe dizilmişti. Para keseleri masanın üstüne bırakılmıştı.

Chelops'tan getirdiği iki giysiyi denedi. İşte şimdi fırfırlı, parlak, pamuklu kumaşlar ortama uyuyordu. Yıpranmaz kahverengi elbisesini üzerine geçirip camın önünde durdu. Giysinin boyu iyice kısalmıştı, dizlerine ancak geliyor, onu bir gölge gibi sarıyordu. Senghor akşam yemeğini getirdiğinde su duvarında kendine bakıyordu. Adam giy-

diği şeyi işaret ederek, "Bu ne biçim bir şey?" diye sordu. Belli ki onu da yıkamaya çalışmıştı.

"Bir zamanlar bir uygarlık varmış, asla eskimeyen şeyler yaparmış," diye açıklamaya çalıştı Mara.

Senghor şaşkın gözlerle baktı; anlamamıştı.

"Bir halktan söz ediyorum, yıllar öncesinde, yüzlerce yıl..." Yüzlerce sözcüğünü kavradığını görünce bu kez ötekini denemeye karar verdi: "Binlerce yıl önce sonsuza dek dayanacak nesneler yapmanın yolunu öğrenmişler, evler, giysiler, tencereler, tenekeler yapmışlar."

"Hangi halk? Kim? Nerede?"

"Eskiden. Kimse bilmiyor." Senghor kaşlarını kaldırıp gözlerini ona dikmişti. "Eskiden çeşitli halklar varmış, sonra bir gün ortadan kaybolmuşlar. Kimse nedenini bilmiyor."

Bakışlarını Mara'nın üzerinden çekmeyen Senghor'un yüzü asıktı, şaşkın, aynı zamanda da öfkeli görünüyordu. Derken gülmeye karar verdi. "Bu öykünü kızlara da anlatmalısın, bayılırlar." Sonra da aklının almadığı karmakarışık düşünceleri kafasından kovarcasına silkindi.

Ertesi gün öğle yemeği sonrasında bütün ev halkına ağırlık çöküp de uyku bastırınca –çünkü kızların yaşadıkları yaşamdan tek kaçış yolu uyumaktı– Mara alt kata inip Crethis'i her zamanki yerinde, Leta'nın kollarında buldu. Bu kez Crethis'in burnunun dibine sokulan Mara olduğundan, kız yerinden kımıldayıp Leta'nın kucağından kalkmak zorunda kalmadan onun elini okşayıp saçına dokunabildi.

Mara onlara yerle bir olup harabeye dönüşmüş yerleri, en ufak bir noktası bile değişmeyen, hiçbir duvarı dökülmeyen kenti anlattı. Arkasından da sıra Bilma topraklarının tarihine geldi. Can kulağıyla dinlediler, öyle ilgilerini çekmişti ki ne tatlılarına dokundular ne de haşhaşlarına; esnemediler bile.

"Bulunduğumuz yerden Orta Deniz'e kadar uzanan alan bir zamanlar kumla kaplıymış. Orta Deniz denme-

sinin nedeni eskiden orada deniz olmasıymış, ama şimdi geriye dev bir çukur kalmış, ay gökyüzünden düşüp toprağa çarpmış ve yeri yarmış. Yalnız kum kalmış. Yolların kenarlarında biriken bembeyaz kumların yayılıp göz alabildiğine uzandığını düşünün hele, nereye baksanız kum..." Crethis'in dostu olan adam içeri gelmiş, anlatılanları dinliyordu. Crethis'e işaret ederek olduğu yerde kalmasını, Mara'nın sözünü kesmemesini belirtti. "Ancak bu kumun altı da eskiden ormanlarla, mısır yetiştirilen tarlalarla kaplıymış. İnsanların besin kaynağı ormanlarla tarlalarmış. Sonra bir nedenle onlar da kumun altında kalmış. Çok, çok, çok uzun yıllar boyu –bırakın binlerce yıl demeyi, onların önünde yüzlerce demeyi bile gözü kesmemişti– kumların üzerine kumlar yığılmış, sonra tohumlar ve kumun yerini yeniden ormanlar almış, sık ormanlar. Ama insanlar ormanlık alanlarda yaşamaya geldiklerinde ağaçları kesmeye başlamışlar, işte şimdi bizler bu evreyi yaşıyoruz, halk ormanların arasına kasabalar kuruyor, ağaçları kesiyor. Her şeyin bir evresi vardır, bir aşamadan diğerine değişir."

Genç kızların kafası allak bullak olmuştu, tasalanmışlardı ama hepsi değil. Kimileri anlatılanları anlayıp daha iyi duymak için öne doğru yaklaşmıştı, özellikle de Leta, Mara'nın ağzından çıkan her sözcüğü havada kapıyordu.

"Peki kumlar ne zaman geri gelecek?"

"Kimbilir? Ama yeniden kumla örtülmesi muhtemel, o zaman da hiçbir şey yetişmeyecek; her şeyin öldüğü, bir daha hiçbir şeyin yetişemez hale geldiği zaman mevsimler yeniden değişecek, yağmurlar da farklı olacak, kumlar yayılmayı bırakacak ve kaybolacak, sonra ormanlar büyüyecek."

"Şimdi olduğu gibi," diyen Crethis, bir yandan da Leta'nın kollarının arasından anlatılanlara kulak kesilen adama gülümsüyordu.

Crethis'in arkadaşı da başıyla onayladı, bu hareket diğerlerinin iç çekmelerini ve hayret çığlıklarını susturdu.

Adam Mara'ya, "Sen bütün bunları nereden öğrendin?" diye sordu.

"Charad'daki Shabis'ten. Bildiğim her şeyi bana o öğretti."

Adam bakışlarını sertleştirdi, bunu Mara da görsün istiyordu. "Shabis'i tanırım," dedi.

"Darian'ı tanır mısın?"

"Evet. Darian'ı da tanırım."

Öyleyse Dann'i de... Adam ayağa kalktı, Crethis'e de gelmesini işaret etti, sonra Senghor'a dönüp, "Mara da bizimle geliyor," dedi.

Senghor, "Yasak," diye çıkıştı.

"Dalide Ana'yla ben konuşurum."

Üçü birlikte yandaki odalardan birine girdiler, içeride üstüne kekler, meyve suyu, meyve konmuş bir masa, bir de yatak vardı. Senghor da içeri girmeye yeltendi, ne var ki kapı yüzüne kapandı.

Mara odadaki tek sandalyeye oturdu, diğerleri de yatağa. Crethis hemen adama sarıldı, o da şımarık bir yüz ifadesiyle kollarını ona doladı.

"Adım Daulis. Bilma Meclisi üyelerinden biriyim."

"Diğerlerine hiç benzemiyorsun."

"Teşekkür ederim, Mara. Dilerim onlar gibi değilimdir – sakın hepimizin her akşam buraya gelenler gibi olduğunu sanma."

"Keşke sen de her gece buraya gelsen," diyerek Crethis söze karıştı, gücendiğini göstermek için biraz da dudak büktü. Bu dudak bükmeler ve arkasından gelen gülücükler işinin gereği değildi, Crethis'in doğal haliydi, işveler, okşamalar, dudak bükmeler, kucağa oturmalar ve dokunuşlar.

"Kardeşin tehlikede Mara. Onu Charad'a götürene büyük ödül verilecek. Darian için de öyle."

"Shabis'in neden yasaları... delemediğini anlamıyorum."

"Generaller içinde Shabis sivrilmiştir. Dann onun kanatları altındaydı. Darian da Dann'in yerini alacaktı. Öteki generaller Shabis'e karşı çıktılar. Dann'le Darian'ın daha çok genç olduklarını ileri sürdüler. Ama Shabis her ikisinin de en az babaları yaşta olacak adamlar kadar becerikli olduklarında diretti. Her an yakalanıp Shari'ye götürülebilir ve ibret olsun diye duruşmaya çıkarılabilirler."

Mara'nın yanaklarından yaşlar süzüldü. Küçük Crethis, Daulis'in kucağından inip minicik parmaklarıyla Mara'nın yaşlarını silmeye koyuldu.

"İşte bundan dolayı Dann ve Darian Kanaz'ın yolunu tuttular."

"Nasıl?" Oysa Mara bunu biliyordu.

"Vagon işçisi olarak iş buldular. Kanaz'a giden vagonları itiyorlar."

Acı bir kahkaha patlatmadan edemedi. "Bu konuda şakalaşmıştık. Ama vagona binen ben olacaktım."

"Seni Kanaz'da bekleyecek."

"Peki ya ben Kanaz'a nasıl gideceğim? Burada satılığa çıkarıldım."

Adam sevecen gözlerle bakıyordu, sonra gülümsedi; işte o an Mara satıldığı adamın ondan başkası olmadığını anladı. Bu arada Crethis de başını kaldırmış, adama işveli bakışlar atıyordu, elini giysisinin cebine sokmuştu. Mara artık dışarı çıkması gerektiğini sezdi. Sandalyeden kalktı, kapıya yürürken adamın kendisine nasıl baktığını gördü: bir dost gibi. Dışarı çıkıp kapıyı kapadı ve Senghor'la burun buruna geldi.

"Sorun çıkmayacak, göreceksin," dedi. "Anlaşıldığına göre Daulis denen adam Dalide Ana'nın yakın bir dostu."

"Evet, arkadaşı. Ama yine de yaptığınız yasaktı."

Odasına döndüğünde oturup düşünmeye başladı. Daulis onu satın alacaktı, ancak bu arada Crethis'le oynaşıp sevişiyordu. Buna üzüldü. Üzüntüsünün kıskançlık anlamına gelmemesini diledi, çünkü bu saçma olurdu.

Onu satın alacak adamın Daulis olduğunu bilmek sevindiriciydi, hele başka ne tür adamlara satılabileceğini gördükten sonra. Mutlu olmasa bile içine su serpilmişti, günlerdir güçlükle soluk alıp verdiğini, göğsünün sıkıştığını o zaman anladı. Şimdiyse yeniden derin derin soluyabiliyor, ciğerlerini havayla dolduruyordu, gözlerine bıçak batıyor gibi hissetmiyordu.

Bu adam Dann'i tanıyordu, kendisinin başına gelenleri duymuş ve onlara yardım etmek istemişti. Peki neden? Mahondi'ydi, doğru. Yine de işin açıklığa kavuşturulması gereken bir yanı vardı. Peki ya açıklığa kavuşacak mıydı? Dalide geri geldiğinde yaşlı kadına Mara'yı alması için gereken parayı ödeyecek, böylece Mara oradan kurtulmuş olacaktı. Ama Dalide günlerce dönmeyebilirdi, hatta haftalarca...

18

Uykuya dalmak üzereydi, Daulis'i değil, Shabis'i düşünüyordu. General ona âşıktı, Dann söylemişti. Kendisi bunu anlamış ya da sezmiş değildi. Şimdi aklını kurcalıyordu; uzun boyu, kibar ve içten yaklaşımıyla karşısında dururken onu bir sevgili değil, bir baba gibi görmüştü. Shabis'i düşünmek içini ısıttı ama Meryx aklına düştüğünde yüreğinde hissettiği sıcaklık bambaşkaydı; zavallı Meryx, bir çocuğun babası olabildiğini hiç öğrenemeyecekti.

Mara kollarında tatlı bir sıcaklık duydu, minicik kollar göğsüne tutunuyor, minnacık dudaklar yanaklarına değiyor, kulağına ıngaları geliyordu... Sabah erkenden içi sızlayarak uyandı. Ne zamandır Goidel'deki becerikli kadınların eliyle kurtulan çocuğu aklına gelmesin diye uğraş veriyordu, şimdi de düşünmeyecekti. Kalkıp yıkandı, giyinip pencerenin önüne geçti ve bekçilerin gece yaktıkları ateşin odunlarını tekmeleyerek orta yere yığdıktan sonra esneyerek yataklarına dönmelerini seyretti. Ortalık ışıyordu. Pırıl pırıl güneş ışığı altında uzun yıllar öncesinde kalan Shera'yı çağrıştıran küçük bir hayvan gördü, yerdeki yaprakların arasında eşeleniyordu. Dalide Ana'nın evi sessizliğe gömülmüştü. Senghor kahvaltısını getirdiğinde bakışlarında bir değişiklik sezdi, ama ne olduğunu anlamadı. Bütün sabah pencerede oturdu; bekçilerin esneme-

sinden ve hafif esintiyle sallanan duvara bitişik kırmızı bitkinin gölgesinin taşlara vurmasından başka bahçede hiçbir hareket yoktu. Alt katta kadınlar lekeli çarşaflarına sarınmış, uyuyorlardı. Uyanmaktan hoşlanmadıklarını, gözlerini açar açmaz yeniden uykuya dalmak üzere kapadıklarını, ta kalkmaları gerekene dek bir uyanıp bir uyuduklarını biliyordu. Öğlen olduğunda kulağına kızgın, aksi konuşmalar geldi, kahkahalar çınlamıyordu; işte büyük salon yavaş yavaş konuklarını ağırlamaya başlıyordu, çünkü müşteriler bazen ikindi sularında görünürdü; kadınlar esneyerek uzandıkları yerden tatlılarıyla keklerini yer, içeceklerini yudumlardı. Evin üzerine yas havası çökmüş gibiydi. İkindileri günün en kötü saatleriydi. Bitmek bilmeyen boğucu ikindiler arada sırada bir müşterinin çıkagelmesiyle şenlenir, can sıkıntılarını ve acılarını örtme çabasıyla, hangi kızı seçeceği konusunda çıkan tartışmalar abartılırdı. Mara, yaşadığı onca serüven, atlattığı onca tehlike içinde, dört duvar arasında yaşayıp zehirli havayı soluyan alt kattaki zavallı kadınların umutsuz düşleri kadar kötüsünü görmemişti. Kendini onlardan ayrı görüyor, farklı tutuyordu, bununla birlikte, Senghor'un da vurguladığı üzere kendisi de onlardan biriydi, evdeki kadınlardan biri. Ağır ağır yanan haşhaşın kokusunu duydu. Aşağıdakiler ağızlıklarını yakıyor olmalıydı, henüz tüttürmeye başlamayanlarsa diğerlerine yaslanıp havaya üflenen dumanları ciğerlerine dolduruyorlardı. Buna dumanaltı alıştırması diyorlardı, yeni tiryakiler böyle eğitilirdi.

Kapı vuruldu. Bu da ne? Kimse kapıyı vurmazdı ki, demek gelen Senghor değildi; hayır, ta kendisiydi. "Kadınlar seni yanlarına istiyor, öykü anlatsın diyorlar," dedi.

Tavırları değişmişti. Büyük salona indiğinde kızlarda da tuhaf bir değişiklik sezdi: "Mara, bizimle konuş," demeleri bile değişmişti, Leta'nın kucağındaki Crethis'in, "Mara en başından bir daha anlat," diye yalvarması da bir başkaydı.

Bu kez Mara daha da baştan aldı, annesiyle babasının evinden karanlıkta kaçışlarından önce, sevgi ve huzur içinde geçen, şımartıldığı güzelim çocukluk yıllarını, her sabah çocukça serüvenler yaşamak üzere yataktan kalktığı günleri, "*Ne Gördün, Mara, ne gördün?*" diye kendisine sorulmasını beklediği anları anlattı. Anlattıkça aklına yeni ayrıntılar geldi, ama bazı şeyleri yarım yamalak anımsıyordu: Deredeki suyun üzerinden aktığı yassı taşta oyuklar açtığını; annesinin yatağının başına iyi uykular dilemeye geldiğinde çiçek kokan yumuşacık tenini... Konuştukça geçmişi gözünün önüne gelirken, gözü tombul Crethis'e takıldı, bebek yüzü, nemli, pembe dudaklarıyla gece düşünde gördüğü çocuğun o olduğunu anladı. Kendini koruma altına almış kolların arasından Mara'ya bakarken küçük bir kız gibiydi. Küçücük bir kız, belki de dokunarak çevresini daha yeni tanımaya başlayan, şuna buna dokunan bir bebek, kahkahalarla gülerken kollarıyla onu saran kişinin yüzüne değiyordu. Bu yüz diğerlerinden çok farklıydı; iri, yemyeşil gözleri, renksiz kirpikleri vardı, bembeyazdı, parlak beyaz, gür saçları vardı, Crethis de yüzüne dökülen bu saçları çekiştirip gülüyordu. Leta her bakımdan değişik bir tip olduğundan, müşterisi hiç eksik olmazdı, işte bir adam gelmiş onu işaret ediyordu, artık kalkıp onunla birlikte küçük odalardan birine girmeliydi. Crethis şimdi de Mara'ya sokulup kollarının arasına yerleşti. Anlatmayı sürdüren Mara, çektiği özlemin bir şarkı gibi sesine yansıdığını fark etti, evet ama onlara avlularda nasıl toz biriktiğinden, çeşmelerin kuruyup ağaçların nasıl su diye ağladığından söz etmeyeceğim diye düşündü.

Crethis uzanmış, Mara'nın yüzünü okşuyordu, "Prenses Mara, sen sarayda yaşarmışsın."

Bu sözler Mara'yı kendine getirdi, şimdi anlıyordu, Senghor'dan görmeye başladığı saygılı davranışların, kızların merakının nedenini. "Prenses de olsam, bunu bilmiyordum, üstelik şimdi prenses değilim."

Akşam müşterileri kapıdaydı, kızlar uyuşuk görünümlerinden sıyrılıp alımlı havalarını takınarak birbirleriyle kendini beğenmişçesine söyleşirken, gözucuyla da içeri kim girecek diye beklemeye koyuldular.

Daulis gelmişti. Telaşlı, kaygılı bir hali vardı. Görür görmez Mara'ya el etti. Crethis ayağa kalktı ama adam, hayır, anlamında başını salladı. Aynı anda Leta geri geldi, Daulis'i görünce yanına yaklaşıp kolunu tutarak kısık sesle bir şeyler anlatmaya başladı.

"Bekle, Leta, bekle."

Birlikte Mara'nın odasına çıktılar. Salondan ayrılmadan önce Mara, Crethis'in, bu kez Daulis'in arkasından bakakalan Leta'nın değil, bir başka kızın kucağına çıktığını görmeye zaman bulmuştu. Odaya girince oturmadılar.

"Kötü bir şey oldu. Benim hatam. Korkarım seninle ilgili Crethis'e anlattığım..."

"Prenses," diyerek sözünü kesti Mara. "Batakhanede bir prenses."

Daulis eliyle, yok, öyle deme, anlamında bir işaret yaptı. Yüzü korkunç görünüyordu, özür dileyen, acı çeken birinin yüzü. Mara onu böyle görünce adam gözünde daha da küçüldü, küçüldü, ufacık kaldı.

"Öyleyse, senin kızlara söylediğini onlar da müşterilerine anlattılar."

"Seni buradan kurtaracak param var. Birazı benim, birazı Shabis'in parası. Ama şimdi diğer meclis üyeleri de seni satın almak isteyecek..."

"Fahişe prensesi mi?"

"Mahondi prensesi. Başlarına tüy takmış olacaklar. Dalide'yle anlaştığımız fiyatın iki katını vereceklerdir. Bende o kadar yok."

Mara, bende var diye düşündü, hemen burada, üstümde ama bunu ona söylemeyeceğim. Şimdikinden daha kötü bir durumda gerekli olabilir.

"İyi ki Dalide Ana uzakta. Fiyatta anlaşmış olsak da onların verdiğine hayır diyemezdi. Şimdi bulunduğun durumdan çok daha çirkin bir tutsaklıkla karşı karşıya kalman söz konusu. Elimizi çabuk tutmalıyız. Neyse ki şanslıyız, Dalide'yle fiyat konusunda anlaşma yaptığımız zaman yanımızda başyargıç da vardı; iyi arkadaşımdır. Yasal bir anlaşma yaptık, fakat Dalide ve bu sersemler onu geçersiz kılmanın da bir yolunu bulurlar. Hemen benimle Kanaz'a gelmeni öneriyorum. Orada Dann'le buluşacaksın, sonra da yolumuza gideceğiz."

"Kuzey'e giden yollar kimin denetiminde?"

"Meclis üyelerinin elbette. Ben de onlardan biriyim. Ötekiler ne olup bittiğini anlamadan yola çıkmalıyız."

"Peki ya bu prensesi Bilma'dan sağ salim çıkarma konusunda bu kadar titizlenen kim? Nerede olmam gerekiyor?"

Daulis duraksadı. "Yakında öğreneceksin, Mara. Söz veriyorum. Her şeyi anlayacaksın. Fakat şimdi çabuk olmalıyız."

Giysilerini çuvalına doldurmaya başladı, güzelce yıkanıp ütülenmiş elbiseleri yeniden buruşacak diye üzülüyordu.

Dışarıda sesler yükselmişti, öfkeli sözcükler duyuluyordu. Senghor'la Leta tartışıyordu. Leta içeri girerek kapıyı Senghor'un üstüne kapamaya çalıştı. Ama Senghor buna izin vermiyordu. Sonunda Daulis adamı itmek zorunda kaldı.

"Daulis neden beni dinlemiyorsun? Sana anlatmaya çalışıyordum. Az önce Meclis Başkanı'yla birlikteydim, kuzey çıkışına bekçi yerleştirdiklerini söyledi."

Daulis yatağın ayakucuna yığılıp kaldı; başını ellerinin arasına aldı.

"Ama eğer bana kulak verirsen..." diyen Leta anlatmaya başladı: "Yeter ki dinle. Bir yol biliyorum. Mara'yla evlenirsen, sana engel olamazlar, evli filan değilsin, değil mi?"

Daulis sesini çıkarmadı ama hızla Mara'ya doğru çevrilen bakışları onunla evlenmek istemediğini söylüyordu. "Evlilik Bilma ülkesi sınırlarının dışına çıkınca geçerli sayılmaz."

"Sayılmaz mı? Sen nereden biliyorsun?"

Leta sinirli bir kahkaha patlattı. "Bilirim. Yıllardır kaçmanın yollarını düşünür dururum. Yasaları biliyorum. Bilma'da herhangi bir uzmanlık alanı olup da benim yatağıma girmeyen ve benim de kendisinden yararlanmadığım tek bir erkek kalmadı. Bilgi topladım. Ben on yıldır buradayım. On yıl!" Mara dediklerinin korkunçluğuyla birlikte onun sesine yansıyan kini de sezmişti. "Beni de götürün," dedi Leta. "Paramı biriktirdim. Dalide Ana birazını tutmamıza izin verir. İki yıldır para biriktiriyorum. İstesem özgürlüğümü de satın alabilirdim, ama Bilma sokaklarında yürürken karşıma çıkacak erkekler yatağa girdiklerim olurdu, oysa Kanaz'a gidersem kimse beni tanımaz."

"Birini yanıma alacaksam, bu kesinlikle Crethis olmalı," dedi Daulis.

Leta sabrının sınırındaydı, Mara'nın gözünden kaçmadı.

"Ondan hoşlandığını biliyorum," dedi.

"Evet, hoşlanıyorum."

"Onunla ne yapacağını hiç düşündüğün oldu mu? Bana benzemez, bağımsız değildir. Sana ayak bağı olur."

"Bundan zevk alırım," dese de, Daulis kendisiyle ters düşmemek için böyle konuşmuştu, kuşkusu bakışlarından belliydi.

Leta, "Böyle yaşamaktan nefret eden kadınlar var," diye açıkladı. "Benim gibi. Bir de hoşlananlar var. Crethis de onlardan biri." Daulis başını sallayıp durdu, işine gelmediği için bunu düşünmek bile istemiyordu.

"Crethis gecede altı adamla birlikte olabilir, sık sık da yapıyor, adı çıkmış. Her dakikasından da büyük zevk

alır." Daulis ayağa kalkmış, pencereden dışarıya bakıyor, bekçilerin yaktıkları ateşin kıvılcımlarının karanlıkta sağa sola uçuşmasını seyrediyordu. "Onu bu evden çıkaracak olursan, eninde sonunda geri gelecektir. Burası onun yuvası. Onu Kanaz'a götürsen bile çok geçmeden batakhanelere dönecektir."

Daulis'in çıtı çıkmıyordu. Yüzünü dönmüştü, ama gözleri yaşlarla doluydu.

"Evet, onu seviyorsun. Ama o daha küçük bir kız. Buraya geldiğinde daha altı yaşındaydı ve yaşamına bir orospu olarak başladı. Tek başına bir tek gece bile geçirmedi, geçen yıl ciğerleri hastalanıp da yatağa düştüğü günler dışında."

"Ona söz verdim ama."

"Ne sözü verdin? Meclis üyelerinden biri Dalide Ana'nın batakhanesindeki orospulardan birine evlilik sözü mü verir?"

"Ona evimde güvende olabileceği sözünü verdim."

"Yalnız değilsin, merak etme. Arkadaşın Meclis Başkanı da onu alıp kendi evine götürmüştü, altı gün sonra yeniden buradaydı. Bu ev onun yuvası, Dalide Ana da annesi."

"Peki, peki, git eşyalarını getir."

Leta koşarak çıktı, merdivenlerden aşağı uçarcasına inen ayak seslerini duydular. O sırada Senghor içeri daldı.

"Evet, biliyorum," diye atıldı Daulis. "Buna izin yok; ama ben Yüce Meclis Üyesi Daulis'im ve sana kenara çekilmeni buyuruyorum."

Mara ve Daulis alt kata indiler, Mara'nın elinde çuvalı vardı, bu arada işbaşında olmayan kadınlar onlara bakmak için hole gelmişlerdi. Öpücük gönderiyorlardı ama hangisine; Daulis'e mi, Mara'ya mı, belli değildi.

Leta da eşyalarını koyduğu küçük bir çantayla yanlarına geldi, üçü birlikte gece karanlığında Bilma caddelerine doğru yollandılar. Kocaman bir bahçe kapısına gelene

dek koşar adım yürüdüler. Bekçi Daulis'i tanıyınca onları içeri aldı. Daulis kadınları alt katta bırakarak arkadaşı ve meslektaşı olan yargıçla konuşmak için yukarı çıktı. Arkasından iki kadın üst kata çağrıldı. Birkaç dakika içinde Mara, Daulis'in karısı olmuştu, yasa gereği her ikisinin de kimseyle evli olmadığının ve başka kimseye evlenme sözü vermediklerinin kanıtı olarak da Leta tanıklık yapmıştı. Sonra kalın bir parşömen deftere adını yazdı Mara, Daulis'in adının yanı başına. Toz bulduğu yerlerde harf alıştırması yapmak dışında, Shabis'in yanından ayrıldığından beri yazı yazmamıştı. Boynuna takması için deri bir bağın ucunda sallanan deri bir halka verdiler, böylece bütün dünya onun evli, dolayısıyla bir erkeğin malı olduğunu anlayacaktı. Ömründe ilk kez birinin koruması altına girmekten mutluydu.

Daulis, yargıçtan Meclis'e bir mesaj yollamasını, Dalide'nin evindeki Mara'nın evlendiğini ve yasal olarak Bilma'dan ayrılmaya hakkı olduğunu bildirmesini istedi.

Yola çıkarlarken, yargıç Mara'ya, "Charad'dan firar edip vatan hainliği suçundan aranan çocuğun ablası sen misin?" diye sordu.

"Kardeşim Kuzey'e gitti. Artık güvende."

"Başına konan ödülle kendini kollasa iyi eder. Tundra'nın bu yanında nereye gitse, canı tehlikede."

Sonra Mara, Daulis ve Leta hızla, hep ara sokaklardan geçmeye özen göstererek, Mara'nın Dann'le birlikte tepeden baktıkları istasyona doğru yola koyuldular; sabah yola çıkmak üzere hazır bekleyen vagonların bulunduğu platforma yaklaştılar. Kendilerini orada arıyorlardır diye vagonlardan birine girmeyi göze alamadılar ve yolun kıyısında, gözden uzakta küçük bir kulübe buldular. Az sonra ay ışığı altında tepeden aşağı inen bir öbek asker vagonlarda arama yapmaya başladı. Tam geri gidiyorlardı ki, içlerinden biri kulübeye yaklaşıp penceredeki çatlak camdan içeriye baktı; onları gördü ve yanlarına geldi.

Daulis öne çıkıp, "Benim kim olduğumu biliyor musun?" dedi.

Asker bir anlık duraksamadan sonra, "Sizi yakalamam söylendi," diye geveledi.

"Yakalama emri nerede?"

"Bu kez kâğıt çıkarmaya zaman yoktu. Bizi Meclis Başkanı yolladı."

"Öyleyse sana ben buyuruyorum: Adım Daulis, bunu sen de biliyorsun, karım Mara'yla birlikte Kanaz'a gidiyorum. Beni durdurmaya yasal olarak hakkın yok."

Bu eski kulübenin tozlu odasına göz atan askerin, eğer yaptığınız yasalsa, neden saklanıyorsunuz diye aklından geçirdiği belliydi. Kararsız kalmıştı, Daulis'i yakalamaya cesaret edemiyordu. Fakat dışarı çıkarken selam durmadı. Vagonların başında iki askerin durup durumu gözden geçirdiklerini gördüler. Sonra da ağır adımlarla uzaklaşmışlardı.

Gece yarısını geçeli epey olmuştu. Leta evden çıkarken mutfaktan aşırdığı ekmeği çıkardı. İştahla yediler – keşke su da olsaydı. Kulübeden çıkınca yere devrilmiş bir ağaç gördüler, pek çok dalı vardı, onların arkasına çömelip gelen giden var mı diye vagonların bulunduğu yöne, çıktıkları kulübeye baktılar. Gün ağarmak üzereyken biri çıkageldi, serserinin tekiydi, askerlerden daha da tehlikeli olabilirdi, saklandıklarını, dolayısıyla kanundan kaçtıklarını görecek olsa, ödüllendirilmek uğruna hemen gidip onları ele verebilirdi.

Güneş doğdu. Peron doluyordu. Üç kafadar da oraya yöneldiler, az sonra Mara serseriyle göz göze geldi. Karşıda durmuş, Mara'yı süzüyordu. Adamı tanıyordu, ama kim olduğunu bir türlü çıkaramıyordu... Yanına gitti ve güçlükle de olsa Kulik'i tanıdı, bir deri bir kemik kalmış, paçavralara bürünmüştü.

Tam yanından uzaklaşacaktı ki Kulik bir hamleyle kolundan tuttu, kin dolu yaralı yüzünü yaklaştırarak kararmış dişlerini gösterdi.

"Bana biraz para ver, Mara."

"Olmaz."

"Zorla alırım."

Mara'nın en son istediği itişip kakışmaydı; gürültü çıkarmamalı, yüksek sesle bile konuşmamalıydı. Ona bir avuç bozukluk uzatıp pis pis sırıtmasını görmemek için başını çevirirken, alçak sesle şöyle dediğini duydu: "Kardeşin nerede? Onu saklayacak mısın?"

Mara kendisini bekleyen iki arkadaşına katıldı ve genç erkeklerin önden çektiği, arkadan da yine genç erkeklerin ittiği vagona biner binmez hareket ettiler. Hızlanmaya başladıkları anda perona koşarak gelen birileri gözlerine çarptı, bu kez gelenler asker değil, subaylardı.

Mara, "Ne zaman güvende olacağız?" diye sordu.

Leta, "Kanaz'a varınca da olmayacağımız kesin," dedi. "Ama orası büyük bir kasabaymış, saklanabiliriz."

Diğer ikisi Leta'ya saygılı gözlerle baktı, ona inanmışlardı. Leta kendini küçük düşüren o aşağılık yerden kurtulduktan sonra etkileyici, yaşam bilgisiyle sözü geçen bir kadın olmuştu, güzeldi de. Üzerindeki koyu yeşil giysisi bembeyaz tenini ve yeşil gözlerini daha da belirginleştiriyordu. Renksiz saçlarını tepesinde topuz yapmıştı. Şimdi prenses kimdi acaba? Yaşamı boyunca tanıdığı kimselere hiç benzemeyen bu acayip kadın Mara'yı büyülemişti sanki.

Üçü birbirlerine sokulup tutunacak yer aradılar. Bu "vagon" kafes gibi yatay ve dikey olarak birbirine tutturulmuş tahta parçalarından yapılmıştı, gıcırdayıp sağa sola yalpalanırken her an ters dönme tehlikesi var gibiydi. Biraz sonra yolun kenarında gördükleri tahta yığınları da bunu doğruladı; çok hızlı gitmeseler de devrilenler oluyordu demek. İyi koşan birinin onlara yetişmesi işten bile değildi; vagonu çekenler uzun adımlar atarken, ciğerleri yettiğince bağırıyorlardı. Arkadan itenlerse, vagon yol almaya başladığı anda içine atlamış, öndekiler yorulduğunda yerlerine geçmeyi bekliyorlardı. Konuşmalarına bakılırsa, az ileride

yolun bozulduğu bir yere geleceklerdi. Böyle kopukluklar alışılmadık değildi; ormanlardaki en kalın ağaçlardan yapılmış olsalar da rayların bazı kısımları ara ara kırılır, yolun kapanmasına neden olurdu. Birazdan vagon iplerin yardımıyla durduruldu, ileride işçiler kırık rayları onarıyordu. Bilma'dan ayrılalı daha birkaç saat geçmeden durdukları için üç yolcu tedirgin olmuştu, hızlı koşan bir atla onlara yetişmek çok kolaydı.

Önce seyrek bir ormandan geçmişlerdi; burasıysa otlarla örtülü bir vadiydi, daha çok da Mara'nın kuzeye doğru yolculuklarının başlangıcında uçsuz bucaksız uzanan kuru savananın karşısında gördüğü araziyi andırıyordu. Ama otlar daha başkaydı sanki, ağaçlar da. Daha alçak, daha sert ve sıktılar. Bilma'nın güneyinde görülen, dallarını alabildiğine iki yana açmış, geniş ormanlara hiç benzemiyorlardı. Aşağıda, denildiğine göre yaklaşık altı metre derinlikte, eski insanların Sahara adını verdikleri çölden kalma kumlar vardı. Mara çuvalında Sahar adı verilen çizgili iki giysi bulunduğunu düşündü. Onların da altındaki kumlar sellerle örtülüp –böyle anlatılıyordu– ormanları yeşertmiş, onlar da yangında yanıp kül olmuş, bunlar kimbilir kaç kez yinelenip durmuş, yeniden seller, arkasından kumlar gelmiş... Tüm bunlar binlerce yıl boyunca sürüp giderken, kısacık tek bir sözcük inatla ayakta kalmış; bırakın atalarının adını bilmeyi, onların varlığından bile haberi olmayan insanlar bir dükkâna girip, "Sahar giysilerinizi görmek istiyorum," demekten hiç geri kalmamışlar.

Bulundukları hattın paralelindeki yolda atlı, eşekli büyük bir kafile göründü, hafif arabalarla birlikte tahtırevanlar da vardı, Bilma'da köle olmadığı için bunları yaya ilerleyen kadın ve erkekler taşıyordu. Vagondakiler en az yarım saat süreyle karavanın ağır ağır uzaklaşmasını izledi. Mara, "Madem böyle de yolculuk ediliyor, öyleyse vagonlara ne gerek var?" diye sordu.

Daulis, "İyi bir soru," diye yanıtladı. "Bazıları vagon hizmetine son verilmesinden yana. Ancak o gördüğün karavanlarla Kanaz'a varmak bir hafta sürer, oysa vagonla iki günde oradasın. Bu hizmet en çok da Meclis'in acil işleri için gerekli."

Leta'nın ince bir alayla, "Başka şeyler için de," diye eklemesi adamın yanaklarının al al olmasına neden oldu.

"Evet, başka şeyler için de," diye doğruladı Daulis.

Leta, Mara'ya dönerek, "Buna Aşk Yolu da denir," diye açıkladı. "Yol boyunca dizili hanlara tatil ve aşk yapmak için gidilir." Ancak Leta'nın dudaklarından dökülen "aşk" sözcüğü daha çok bir sövgüyü andırıyordu. Daulis kadına bakıp "Sana yazık olmuş Leta," dedi. "Ama göreceksin, pek yakında önünde yepyeni bir yaşam belirecek."

Kadının gözleri yaşlarla dolmuştu, başını başka yöne çevirip bir süre uzaklara baktı. "Belki öyle olur," dedi sonunda. Arkasından da ekledi: "Sen iyi bir adamsın, Daulis. Hepimiz bunu biliyoruz." Biz derken batakhanedekilerden söz ediyordu. "Kimler domuz onu da biliriz." Sesinin titremesine engel olamıyordu.

Daulis'in hemen yanında oturan Mara bu adama daha doğru dürüst bakamadığını düşündü, şimdi bakıyordu, parlak sabah ışığında. Doğru, iyi biriydi. Yüzü güven veriyordu, kendi de güveniyordu. Ancak kafasını kurcalayan kişiyle karşılaştırdığında, vardığı sonuç yüreğini sızlattı. Shabis daha iyiydi, üstelik daha güçlü ve daha da duyarlıydı.

Birden nasılsa aklı bambaşka bir soruya takıldı, sormaya karar verdi: "Üç General Dann'i olduğu gibi beni de istiyorlar mı?"

"Sana söylemeyecektim. Ama evet, seni de istiyorlar."

"Benim için de ödül koydular mı?"

"Hayır, ama bizim Meclis'le ilişki kurdular. Shabis'in çocuğuna gebe olduğuna inanıyorlar."

"Ama bu onun karısının ortaya attığı bir yalandı."

"Henneslerle birlikteyken onu doğurduğunu düşünüyorlar. Shabis'ten kurtulmayı tasarladıklarından, ondan olan hiçbir çocuğun da sağ kalması işlerine gelmiyor."

"Sağ olan çocuğu var demek."

"Vardı."

Mara askerlik yaptığı, gözetleme kulelerinde beklediği günleri düşündü, bir de yanında bir çocuk olsaydı... Kahkahalarla gülmeye başladı. Leta'yla Daulis acılı gözlerle ona bakarken o hiç durmadan güldü, güldü. İsterik kahkahalar attığının farkındaydı. Yorgun düşmüştü, Dann için duyduğu kaygı yüzünden çılgın gibiydi. Sonunda kendini biraz toparladı, "Ne kadar gülünç olduğunu bilemezsiniz," dedi. "Bakın şimdi, Üç General Hennesleri tanımıyorlar. Hennesler üreme programı başlatmayı tasarlıyorlardı, Generallerin çocuklarını ve varsa Shabis'in çocuğunu da kaçıracak, çoğalmak için kullanacaklardı."

"Tastamam öyle. Shabis'in çocuğunu kullanmak Agre üzerinde hak iddia etmelerini kolaylaştıracaktı. Önde çocuk, bütün ordu Agre'ye yürüyecekti."

"Öyleyse de Hennesler de Agre'yi pek tanımıyormuş."

"Üç General de çocuğu istiyor. Çünkü Shabis'in ünü dört bir yana yayılmış, askerlerin Shabis'le oğlunun çevresinde toplanacaklarından korkuyorlar."

Mara suspus oldu, içini korku sardı. Mutsuz bir kadının söylediği birkaç söz onu tutsak etmeye yetmiş, Mara yeniden korkunun tutsağı olmuştu. Her şey nasıl da dolambaçlı ve bulanıktı. Bir savaş daha çıkabilirdi. Ama kendini de suçluyordu. Nasıl o kadar kör ve düşüncesiz olabilmiş, kara cahiller gibi davranabilmişti, orada Shabis'le birlikte yaşarken, adamın bundan kuşku duyan bir karısı olabileceğini aklına bile getirmemişti. Sonradan anlaşıldı ki kadın kıskançlıktan ölüyordu. Eğer Meryx'le yaşarken, onun bütün gününü tutsak alınmış bir kadınla geçirdiğini, onunla uzun söyleşiler yapıp ona öğretmenlik yaptığını, öğle yemeklerini birlikte yediklerini bilseydim, ben neler hissederdim diye düşündü.

"Çok aptalmışım!" diye bağırarak öykünün bu bölümünü Leta'yla Daulis'e anlattı.

Leta dilini tutamadan karşılığını hemen verdi: "Ev kadınlarına sorsaydın, herhangi biri sana neler hissedeceğini söylerdi."

"Evet, biliyorum."

Daulis elini tuttu, Mara hemen geri çekince, "Artık karım olarak elini tutmama izin vermelisin," diyerek şaka yaptı. "Benden nefret etmediğini göstermek için bunu yapman gerek."

"Sen de biliyorsun ki benimle istediğin için evlenmedin."

Kendi sesi kulaklarına umutsuz, hüzünlü geldi, neredeyse gözyaşlarına boğulacaktı. "Hiç aklımdan çıkaramadığım ne biliyor musunuz? Yitirdiğim bebeğim. Bebek..." Gerisini getiremedi ve ağlamaya başladı.

"Ben de yitirdiğim bebeğimi düşünmeden edemiyorum."

Bu kez konuşan Leta'ydı. Mara'yla Daulis şaşkın bakışlarını ona çevirdiler.

"Crethis'ten söz ediyorum, o benim bebeğimdi," diye açıkladı. "Benim çocuğum olmuyordu. O kızı aklımdan çıkaramıyorum."

Daulis, "Ben de," diyerek açık yüreklilikle ona katıldı.

"Ona ben bakardım. Şimdi oradan ayrıldım. Daulis'i seviyor, kendi bildiğince. Dalide Ana da yok. Crethis bugün kötü bir gün geçiriyordur."

Daulis, "Onu bıraktığına üzülüyor musun?" diye sordu.

"Crethis beni arayacak diye o evde kalmam gerektiğini düşünüp düşünmediğimi mi soruyorsun?"

"Hayır."

"Ne soruyorsun öyleyse? Üzülüyorum elbette. En çok Crethis için olsa da, yalnız onun için değil. Arkadaş diye bildiğim kim varsa, hepsi oradaki kızlar. Öte yandan ora-

ya ayak bastığım ilk günden bu yana o evden kurtulmak için didinip durdum. İşte böyle... Crethis ölebilir de."

Daulis atıldı, "Neden ölsün?"

"Duygusalsın," dedi Leta. "Ama ben buna saygı duymuyorum. Bir işe kalkarken sonuçlarını da kabullenmek gerek. Crethis'in ciğerleri sağlam değil. Az kalsın ölüyordu. Ona ben bakmıştım. Hep yanındaydım. Ben olmasaydım ölürdü. İşte, Crethis'i tanıyan biri olarak çoktan yamanacak birini bulmuştur, diyorum. Ancak kimse haftalar boyunca, gece gündüz onun başucunda oturmaz..." Şimdi Leta da gözyaşlarını tutamıyordu.

Rayların onarımı bitmişti. Az önce önden vagonu çekenlerin yerini alan gençler öne koştular.

Fakat uzun süre yorulmaları gerekmedi, çünkü bir saat kadar sonra ağaçların gölgesi arasındaki bir hanın önünde durdular. Bazı yolcular indi, ele ele tutuşan, kol kola giren çiftler oraya doğru seğirtti. Handa çalışan uşaklar vagona gelip yolculara yiyecek ve su satmaya başladılar.

Herkes kana kana su içti. Mara bu duyguyu iyi bilirdi. Bir daha ne zaman su bulacaklarını bilememe korkusuyla kana kana içiyorlardı.

Vagonu yürütmekle görevli gençler yeniden yer değiştirdi. Artık iyice yorulmuşlardı, koşarken ne aralarında yüksek sesle şakalaşıyor ne de çene çalıyorlardı; içeride oturup vagonu itmek ya da çekmek için sıralarını bekleyenlerinse sesi soluğu çıkmıyordu.

Yolculukları sürdü. Sarsıntıdan mideleri bulanıyordu, Leta başının ağrıdığını söyledi. Mara, Daulis'in kendisine sarılmasını kabul etmekten hoşnuttu, ona yaslanıp başını omzuna dayarken, uzun yıllar bağımsız yaşamak beni Crethis gibi herkese soluk alıp verircesine sarılan, onları öpüp okşayan, kucaklayan biri olmaktan alıkoydu diye düşünüyordu. Aynı zamanda kafasındaki çelişkilerle de boğuşuyordu. Kendisini güvende hissetmesini sağladığı için bir yandan Daulis'le evlendiğine, diğer yandan da ya-

kında özgür ve kendi başına olup kimseyle evli olmayacağına seviniyordu.

Karanlık çökünce durmak zorunda kaldılar, çünkü üzerinde gittikleri eften püften raylarda gece ilerlemek olanaksızdı. Yol kenarındaki bir handa kalacaklardı; üçü bir oda tuttular, karınlarını orada doyurdular, kapıyı içeriden kilitleyip arkasına da ağır bir masa yerleştirdiler. Üçüne de birer yatak düşmüştü, uykuya dalıp uyandılar, her uyanan diğerlerinin uyanık olduğunu ve gözlerini pencereye diktiğini görüyordu, görecekleri ilk ışık bu zorunlu konaklamanın sona erdiğini muştulayacaktı. Tanyeri ağarmaya başlar başlamaz kalkıp giyindiler, doğruca vagonun başına koşup beklemeye koyuldular. Pırıl pırıl bir sabahtı, serindi de, yolcuların beklemesi için konmuş banklara kurulup kahvaltı ettiler.

Mara onlara artık havalanamayan uçan makinelerden, bu yüzden itilerek yürütüldüklerinden, Felice'ten ve yaptığı işten söz etti. Leta'nın ağzı açık kalmıştı, böyle makinelerden söz edildiğini hiç duymamıştı; fakat Daulis yakın zamana dek, daha babasının döneminde, Bilma'da da aynılarından bulunduğunu anlattı, ancak askeri darbe sırasında makinelerin kimin malı olduğu konusunda savaşlar çıkmış, çarpışmaların doruğa vardığı günlerde başkaldıranlar hepsini ateşe vermişti. Yıllardır baraka ve kulübe yapımında kullanılmak için halk tarafından toplanan o on makineden geriye kalan parçalar kasabanın kuzeyindeki ormanda sağa sola dağılmış olarak görülebilirdi.

Mara, "Yeni bir darbe olacağından korkuyor musunuz?" diye sordu.

Leta şaşkın bakışlarla gülerken, Daulis bütün ciddiyetiyle açıkladı: "Evet Mara, bazılarımız korkuyor. Eğer darbe olursa, bunu yapacak olanlar benim dostlarım. Aslında darbe olmasından mı korkuyoruz, yoksa olmamasından mı, onu da bilmiyorum. Ama göründüğü kadarıyla bir yönetimin ömrü, yani barış dönemi aşağı yukarı yüz yıl sürüyor. Son darbe de yüz elli yıl önce yapılmış."

"Üstelik sizin Meclis kokuşmuş durumda."

"Öyle, bazılarımız kokuşmuş."

"Bilma'da pek çok yoksul olmalı, yoksa bir tabak yemeği zor bulduğu belli onca genci vagon itme işinde kullanamazdınız."

"Doğru, yoksullar var, durumları giderek kötüye gidiyor."

Duyduklarından ürken Leta sordu, "Neden kötüleşiyor?"

"Bütün belirtiler yeni bir iklim değişikliğiyle karşı karşıya olduğumuz yönünde. Kuzey'de Buz'un çekildiğini söylüyorlar."

"Ama Kuzey'de her zaman buz ve kar vardır," diyen Leta'ya bu kez yanıt veren Mara oldu:

"Bazen vardır, bazen yoktur. Binlerce yıl görünüp ertesi binlerce yıl kaybolur. Bir zamanlar sıcak dönem yaşanırken kumlar buradan başlayıp bir denizden diğerine yayılırmış. Ben daha deniz görmedim."

"Kim gördü ki? Tacirler anlatır durur, ama o kadar," dedi Leta.

Daulis, "Ben gördüm," dedi. "Çocukken. Ama pek anımsamıyorum. Sular kabarmıştı, kayalara çarpıyordu."

Mara, "Tuzlu," diye atıldı. "O su tuzludur."

Leta, "Neden tuzlu?" diye sordu. "Tacirler de tuzlu diye anlatır, ama onlar bazen uydururlar, ne kadarına kanacağız diye görmek isterler."

O sırada handaki vagoncular göründü. Yine yola koyuldular. Sarsıntılar ve gıcırtılar yine başladı. Arada durdular, vagonu itip çekenler dinlenenlerle yer değiştirdi, bir kez de hattaki kırık ray yüzünden durmak zorunda kaldılar. Gecikme yüzünden Kanaz'ın eteklerine vardıklarında hava neredeyse kararmak üzereydi. Vagon hattında yer alan son handa konaklamaya karar verildi. Buradakiler Meclis Üyesi Daulis'i tanıyordu, kendisine özel oda tutma

ayrıcalığı tanınmasını istedi. Mara, Dann adında birinin kendisine mesaj bırakıp bırakmadığını sordu, bunu duyan Leta dikkatli olması konusunda onu uyardı. "Ancak Tundra'ya vardığında güvende olursun, daha değil."

"Ya sen? Sen ne yapacaksın?"

"Kent merkezindeki hanlardan birinde hizmetçi olarak iş bulacağım. İşler yolunda gitmezse, Dalide Ana'nın buradaki evinin kapısını çalarım."

Daulis, "Ama sen ondan kaçmadın mı?" diye sordu.

"Benim anamdı. Ondan başka ana da hiç tanımadım. Beni bağışlar. Ayrıca rengim çok para ediyor."

"Eskiden herkes senin rengindeymiş, şimdi sadece Buz'la kaplı yerlerdeki insanlar bu renkmiş."

Mara'nın sözleri Leta'yı bir kez daha şaşırtmıştı: "Herkes mi? Ne zaman?"

"Oh, binlerce yıl önce," derken gülüyordu; aklına Shabis'in ona tarihi anlatırken binlerce yıl kavramını geçen yaz dercesine kolaylıkla kullandığı gelmişti. "Daha sonra Buz'dan kaçan sığınmacılar İfrik'in kuzeyinde topluluklar kurmuşlar."

Daulis de konuşmaya katıldı. "Belki bugün de vardırlar."

"Belki oraya gitsem iyi olur, ne dersiniz?"

"Gidersen benzersiz olma özelliğini yitirirsin. Bizimle kalsan daha iyi."

"Eğer bizimle Kuzey'e yolculuk etmek istersen, sakın çekinme," diyen Daulis'in sesi incelikten titriyordu; elini kadının omzuna koyup gülümsedi. "Haydi gel, şansını bizimle dene."

Mara da ısrar ediyordu. "Seni özleyeceğim, Leta."

Leta her ikisine de düşünceli, minnettar gözlerle baktı, çoğu zaman sert bakışlar sergileyen yüzü yumuşamıştı. "Düşüneceğim," dedi.

"Kanaz'da başaramazsan, bize daha sonra da katılabilirsin."

"Hizmetçi olarak başarısız olmaktan mı söz ediyorsunuz? Oysa ben hizmetçi kalmayı tasarlamıyorum. Bambaşka bir yaşam istiyorum. Yine de dediklerinizi unutmayacağım. Ama sizi Kuzey'de bulmak kolay olmaz."

"Arayan birbirini bulur. Ben de Dann'in gelip beni bulmasını bekliyorum."

Ertesi gün Kanaz'ın göbeğindeki bir hana gidip Dann'i beklemeye koyuldular. Burası Bilma'dan çok farklı bir yerdi, orası gibi dört bir yönden gelen tacirlerle dolu değildi. Çok dil konuşulan, işlek bir kasaba değildi Kanaz. İncecik, yassı gövdeli, keskin yüz hatları olan insanları vardı. Mara onları daha önce de görmüştü, Kaya Köy'ün yakınlarındaki harabelerin duvarlarında resimleri vardı. İşte şimdi karşısındaydılar, sanki yaşadıkları dönemden bugüne binlerce yıl geçmemiş, pek çok göç hiç yaşanmamıştı. Ağırkanlı, uyuşuk kimselerdi, kasabayı boydan boya irili ufaklı kuleleri olan binalarla donatmışlardı, Daulis bunların tapınma yerleri olduğunu söyledi.

Mara'yla Leta aynı anda sordular, "Neye tapınmak?"

Daulis de onlara bu insanların güçlü, gözle görülmeyen bir Varlık'a inandıklarını; bu kasabada yaşayıp süslü, parlak renkteki binalarda kalan ve yönetimi elinde tutan özel giysiler giymiş kadınlı erkekli toplulukların sokaklarda şarkılar söyleyip Varlık'ın adını bağırarak dolaştıklarını ve belli ki bunun Varlık'ın öfkesini dindirip iyilik dağıtmasını sağladığını anlattı.

"Kanaz, Bilma yasalarıyla yönetilmiyor demek?"

Kâğıt üzerinde öyle ama uygulamada değildi. Bilma Meclisi'nin ileri gelenlerine egemenliklerinin sonunun geldiğini düşündüren nedenlerden biri de buydu. Bilma başkaldıran bölgeleri dize getirecek güçten yoksundu, ayrıca yüzeysel olarak aralarında uyum var gibi görünse de, her iki kent de birbirinin açığını kolluyordu. Daulis anlattıkça ve ayrıntılara girdikçe Mara'nın daha çok ilgisini çekiyor ama Leta pek dinlemiyordu.

Derken adam kadına döndü, "Burada kalırsan iki konuda sıkıntı çekeceksin."

"Birini biliyorum. Güneydeki kadar eşi bulunmaz biri olmamak. Buradaki bazı insanlardan biraz daha beyazım o kadar. Ya diğeri ne?"

"Din adamlarının özel dilini ve geleneklerini öğrenmen, onlara inanır görünmen gerek, çünkü sözde bile olsa onlara boyun eğmeyenlere karşı çok acımasız davranabilirler."

"Peki Dalide Ana burayla nasıl başa çıkıyor, böyle bir kasabada bir batakhane işletmeyi nasıl başarıyor?"

"Tıpkı Bilma'da bize yaptığı gibi din adamlarının cebini dolduruyor."

Bu arada üçü de gergindi. Bulundukları yer kasabanın en büyük hanıydı, içeride gerek Bilma'nın, gerekse buradaki yöneticilerin casusları olmalıydı. Ancak Dann de kendilerini orada bulacaktı. Daha az bilinen bir yere gitmektense geceyi orada geçirmeye karar verdiler, ancak alt katın neredeyse tamamını kaplayan yemek salonuna inmek yerine yiyecek ve içecekleri odalarına isteyeceklerdi.

Yoksa o han senin bu han benim dolaşarak Dann'i aramaya mı çıksalardı? Mara o güne dek Dann'in yarasının altına gizlediği paralardan kimseye söz etmemişti, fakat dostlarına anlatmaya karar verdi; Dann'in karnını doyurmak için ucuz bir iş mi yaptığını, yoksa kendine bulduğu güzel bir yerde mi kaldığını bilememesinin nedenini açıklamak zorunda kalmıştı çünkü. Bir seçenek daha vardı ya, bunu kendine sakladı: Şimdi bir yerlerde haşhaş dumanlarını ciğerlerine çekiyor da olabilirdi. Mara'nın en çok korktuğu da buydu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, artık beklemektense yatıp uyumaya karar verdikleri sırada, kapının önünden sesler geldi. Mara hemen ayağa fırladı; Dann'in sesini tanımıştı. Oradaydı işte, kapının ağzında, hemen arkasında da yırtık pırtık giysileri, tozlu topraklı çıplak ayaklarıyla gezen bu

zavallı vagoncunun önünü kesmeye çalışan uşak vardı. Mara, bu gördüğüm hangi Dann acaba diye merak ederken, her ne kadar yaptıklarından dolayı pişman, süklüm püklüm dursa da, gözlerine bakınca onun sorumluluk duygusu taşıyan, yetişkin Dann olduğunu gördü. İki kardeş birbirlerinin kollarına atılıp sevinç gözyaşları döktüler. Dann: "Oh, Mara, beni bağışla, n'olur!" Mara: "Oh, Dann, işte buradasın, ne güzel!" Diğer ikisi yer minderlerine kurulmuştu, abla kardeş sonunda birbirlerinden ayrılana dek sessizce onları seyrettiler. Dann pattadanak, "Mara, ben değildim o, öteki ben'di," diye açıkladı. Mara da, "Biliyorum," derken, bu parçalanmayı daha önce fark etmezdi diye düşündü. Kardeşi ellerini tutmuş konuşuyordu: "Mara, bir daha asla böyle bir şey olmayacak demek çok kolay ama bana yardım etmelisin."

"O gece kumar odasında seni durdurmak için ne söyleyebilirdim?"

Yüzünü buruşturdu, gözlerine bakamıyordu; sonra kendine gelip, "Mara, yapman gereken tek bir şey var, bana senin üzerine kumar oynadığımı anımsatacaksın, sen benim en değerli varlığımsın, en..." Yeniden sarıldılar.

Bu sahne böyle sürüp giderdi, fakat az sonra dışarıdan yine gürültüler duyuldu, kapı açıldı ve Dalide belirdi, eli kolu çantalarla doluydu. Kendine bir yer bulup oturdu, odayı gözden geçirdi, handaki en iyi oda değildi, yerde bir köşeye konmuş yemek tepsileri, rengi solmuş minderler, eski püskü yataklar duruyordu.

"Bak sen, Meclis Üyesi Daulis de buradalarmış! Sizi burada göreceğim hiç aklıma gelmezdi." Sonra Leta'ya dönüp yatakları göstererek, "Şunları üst üste yığ," dedi. Kadın denileni yaptı. Dalide bu yüksek yere kurularak karşısındakilere teker teker baktı. Herkesi korku dolu bir bekleyiş sarmıştı, çünkü her birinin ondan çekinecek bir nedeni vardı.

Oyuncağa ya da kuklaya benzeyen bu güçlü kadın tozdan korunmak için kahverengi deriden binici giysisinin üzerine kırmızı pamukludan kalın bir kumaş sarmıştı, keskin bakan kara boncuk gözleri, portakal rengine boyadığı saçları vardı.

"Sayın Meclis Üyesi bana Mara için borçlusun, duyduğuma göre ona iki katını verenler olmuş."

"Yasal değil ama," diye meydan okuyan Daulis, yanında duran para kesesini kadına uzattı.

Kadın, şimdi sırası değil, daha sonra, dercesine elini salladı. Minderde oturan Leta'ya dönerek, "Söyle bakalım, Leta, sana gerçekten çok mu kötü davrandım?" dedi.

"Hayır, Ana. Fakat en başından beri oradan ayrılmak istediğimi biliyorsun. Ayrılma ücretimi de biriktirdim."

Dalide bu kez Mara'ya döndü: "Galiba sen bu öykünün sonunda Merkez'e varınca 'onlar erdi muradına' denmesini bekliyorsun. Ben olsam buna pek güvenmezdim."

Sonra buz gibi bakışlarla Dann'i uzun uzun inceledi. Amacı onu küçük düşürmekti. Delikanlı aynı bakışlarla karşılık vermeyi başarabildiyse de ağlamamak için kendini zor tuttuğunu herkes görebiliyordu.

"Leta," dedi. "Buradaki evimi işleten kadın emekliye ayrılmak istiyor. Onun yerini almaya ne dersin?"

Leta dediklerini kavrayamamış gibiydi. Minderin üstünde iki yana sallanırken yüzünü ellerinin arasına aldı: Bu bana çok fazla diye geçiyordu aklından, ellerini indirdi, bu kez ağzına götürdü, gözleri Dalide'ye çevrildi: "Sen şimdi bana Kanaz'da kalıp evini işletmemi mi söylüyorsun?"

"Aynen öyle. Yapabilirsin. Akıllı bir kadınsın. İşleri nasıl yürüttüğümü biliyorsun."

Daulis'le Mara, kadının kararsızlık çektiğinin farkındaydılar, onu anlayabiliyorlardı. Hırslı olduğunu belirt-

memiş miydi; üstelik Leta'yı Kanaz'ın Dalide Ana'sı olarak hayal etmek hiç de güç değildi.

"Bu din adamlarıyla başa çıkabileceğimi nereden biliyorsun? Onları hiç tanımıyorum."

"Onlar da erkek. Tıpkı Meclis'tekiler gibi. Ayrıca ben bugün gidip gelecek yıl için paralarını verdim. Sorun çıkacak olursa, Bilma bir haftalık yol, o kadar. Ya da vagonla iki gün."

"Fakat bu yine sokaklarda dolaşırken, karşıma çıkan erkeklerin yüzüne bakıp, acaba bunun da koynuna girmiş miydim diye düşünmeden yürüyemeyeceğim anlamına geliyor."

"Evi işleten kadının konuklarla yatması gerekmez."

Leta suskun, kımıldamadan oturuyordu. Gözleri tek bir noktaya takılıydı, içe doğru bakıyordu. Derken konuştu: "Ana, özür dilerim, yapamam. Ben Mara ve Daulis'le birlikte Kuzey'e gidiyorum."

"Bir de Dann'le," dedi Dalide. "Belki gelecek kumarda üstüne oynayacağı sen olursun."

Mara araya girdi. "Dalide, anladığım kadarıyla sen de erkeklerin kadınlar üstüne kumar oynamalarına engel olmuyor, onları kışkırtıyorsun. Dann'i sevmiyorsun, peki ya o küçük yılan Bergos'a ne demeli?"

"Onları sevmem gerekmez. Bergos'u da sevmem. Ben bir işkadınıyım. Fırsatları görür ve değerlendiririm. Ayrıca Transit Salon'a satın alınmaya değer kadınlarla, kumar oynamaya yatkın erkeklerin kimler olduğunu bildirecek ajanlar gönderen tek kişi de ben değilim. Meclis'tekiler de bunu yakından izler, öyle değil mi Meclis Üyesi Daulis?"

"Benim bu işlerle hiçbir ilgim yok."

"Ama birtakım arkadaşlarınızın var," dedikten sonra Dalide yeniden Leta'ya yöneldi. "Ayrılma ücretini ver."

"Ana, onu da verirsem başka param kalmaz."

Bu kez kararsızlık geçirme sırası Dalide'deydi. Gözlerini paraların durduğu çantaya dikti bir süre, sonra yüzü yumuşadı. "Peki, sende kalsın."

Leta ansızın ona doğru atılıp kadının dizlerine sarıldı, yüzünü kırmızı kumaşa dayayıp hıçkıra hıçkıra ağladı.

Dalide lambanın ışığında parıldayan Leta'nın topuzlu, renksiz saçlarını tutan firketeleri çekip çıkardı, güneş ışığını andıran pırıl pırıl saçları omuzlarına döküldü. Kadın parmaklarını aralarında gezdirip onları okşadı. O çirkin, ufak tefek siyah kadının yüzünde, aynı anda hem pişmanlık hem acı hem de biraz sevinç okunuyordu. "Küçücük bir kızken evime adımını attığın günden beri hep böyle saçlarım olsun istedim, onlara imrendim," diyerek parmaklarını turuncu kafasına götürüp biraz üzgün, gülünç, biraz da isteksiz bir tavırla kendi saçlarını okşadı. "Leta, eğer Kuzey'de işler yolunda gitmezse, bana geri gel. Bazen sana ters davrandığım için merak etmişsindir ama seni severim." Sonra Leta'yı itip yanından uzaklaştırarak Daulis'e baktı. "Şimdi Mara'nın ücretini öde."

"Sana onu Bilma'da versem?"

"Hayır. Yanımda götüreceğim iki yeni kız için o para bana şimdi gerekli."

Daulis para dolu keseyi kadına verdi.

"Seninle iş yaparken en azından saymak zorunda değilim." Ayağa kalktı. "Küçük Crethis'e mesaj göndermek ister misin?"

Daulis, hayır, anlamında başını salladı. "Ya sen Leta?"

"Ona de ki... De ki..."

"Ne diyeceğimi biliyorum. Sen de Bilma'ya dönüyor musun Sayın Meclis Üyesi?"

"Herhalde. İşimi bitirdikten sonra."

"İşin bu iki Mahondi'yi teslim etmek olmalı."

"Sözünü ettiğin kızlar kim, Dalide Ana?"

"Yerli kızlar. Saygıdeğer din adamlarından biri onları

isteyip istemediğimi sordu. Kızları ailesinden satın almış, tıpkı benim seni satın aldığım gibi Leta. Bilma'daki evimde erkekler açısından hoş bir değişiklik olacak. Sen ne dersin Meclis Üyesi?"

Daulis başını salladı. Beni rahat bırak, demek istiyordu.

Mara, "Kaç yaşındalar?" diye sordu.

"Kaç yaşında olduklarını bilmiyorlar. Bana kalırsa on ya da on bir. Ama beslenme bozukluğundan daha küçük gösteriyorlar. Ben onları besler, kısa zamanda güzelleştiririm. Elveda, Mara. Evimde sana kötü davranıldığını söyleyemezsin. Sana kol kanat gerecek birini buldun. Hoşça kal, Leta. Belki yeniden görüşürüz. Ne olur ne olmaz, Meclis Üyesi, seninle de vedalaşalım." Dann'e bakmadı bile, sanki orada değilmiş gibi davrandı. Çıkıp gitti.

Leta pencereye koştu, diğerleri de onun yanına. Sokakta iki katırın çektiği bir araba bekliyordu. Üzeri tenteliydi, ancak içinde birbirine sarılmış oturan iki kız görünüyordu, Dalide arabaya binip karşılarına oturunca ikisi de ondan çekinerek arkalarına yaslandılar. Korkuyla bakan iki küçük yüz. Çocukların hıçkırıklarını işitebiliyorlardı.

Leta pencereden uzaklaşıp kendini yer minderine attı, yüzünü iki eliyle kapayıp ileri geri sallanmaya başladı, yas tutuyor gibiydi.

Daulis elini kadının omzuna koyup, "Artık hepsi geçti, Leta, kurtuldun," dedi. Sonra ekledi, "Ben uyuyacağım."

Yataklardan birini bir köşeye serip uzandı, sırtını oradakilere döndü. Birazdan Leta da aynısını yaptı. Mara ile Dann aynı yatağa yatıp yüz yüze döndüler ve fısıldayarak son birkaç gündür yaşadıklarını birbirlerine anlattılar.

Sabahleyin kahvaltı tepsilerinin başına çökmüş, neler yapacaklarını tasarlıyorlardı. Toplam kaç paraları vardı? En büyük sorun buydu.

Leta kendi parasını vermeyi önerdi, ama Daulis karşı çıktı: "Olmaz, o sende kalsın. Başka çaremiz kalmazsa onu kullanırız."

Dann'de biraz bozukluk kalmıştı, fakat onları zor günler için sakladığını söyledi.

Daulis, "Sence bu durum yeterince zorluk göstermiyor mu?" diye sorunca elindekileri ortaya döktü, ancak bir günlük konaklamayla yiyecek parasına yeterdi.

Daulis'in katkısı ancak Dann'inki kadar oldu; Dalide'nin parasını Bilma'da vermeyi umut ediyordu ama kadın diretince parasız kalmıştı.

Mara ellerini giysisinin bol kollarından içeri sokup para kuşağını çözdü ve içindekileri döktü. "On bir tane," dedi.

Daulis, "Hazine saklayan hazineler!" diye bağırınca Leta öfkeyle ona baktı, bu arada Dann de kıskançlık dolu bir sesle konuştu, "Duyduğuma göre Mara'nın kocasıymışsın."

"Evlilik haklarımı almakta pek ısrarlı olmadığımı anlamış olmalısın."

Dann özür diledi. Sonra da, "Üstümdeki paraları çıkarmam gerekecek," diye açıkladı.

Mara, "Hayır, olmaz," diyerek kuşağından bir altın çözüp kardeşine verdi.

Dann bembeyaz kesti. Ablası ona yumruk atsa daha iyiydi. "Senin paranı alamam, hele... hele..." diye kekeledi.

"Aptal olma."

Leta, "Bakayım Dann. Mara bize anlatmıştı..." diyerek usulca araya girince, Mara kardeşine karşı haksızlık ettiğini, duyarsız davrandığını düşündü.

"Galiba birisi derimin hemen altında." Giysisini kaldırdı. Yarası bembeyaz parlıyordu, içinde de yumrular vardı. Leta'ya göstererek, "Bak," dedi. "Dokun bak."

"Bunu dışarı çıkarmak kolay."

Küçük deri bir çanta getirdi, içinden de bir çakıyla bitki demetleri çıkardı. Yapraklardan birini ıslatıp paranın ucunun göründüğü yere sürerek ovuşturdu. "Acıyı dindirir."

Mara içi sızlayarak onları izliyordu. Leta bunu fark etti: "Sana anlatmıştım, Ana'nın evine gelenlerden öğreneceğim ne varsa hepsini öğrendim. Bunun içinde biraz doktorluk da var."

Bu kez çakıyı alıp yaklaşık beş dakika boyunca yapraklara sürttü, yaranın üstünde küçük bir kesik açtı, paranın ucu hemen belirdi. Leta parmaklarıyla onu kavradı. Dann, "Acımıyor," dedi. Leta uyardı, "Evet ama birazdan canının yandığını hissedeceksin."

Mara, "Dann iyileşene dek burada kalmalıyız," dedi, ama Daulis karşı çıktı, "Burada kalmak tehlikeli."

Mara kuşağından bir para daha çözdü, "Aşağı inip bunu onlara verin, kimse bundan daha fazlasını verip onları konuşturamaz."

Daulis, "Bir yıl içinde olanaksız," diyerek parayı aldı ve aşağı indi.

Geldiğinde orada kalışlarını bir gün daha uzattığını ve güvende olacaklarını sandığını belirtti.

Leta tanınmamak için saçlarını bir örtünün altına gizlemişti; kasabayı görmek için dışarı çıkacaktı. Mara da gitmeye can atıyordu ama Daulis çıkmasına izin vermedi. Dann, Leta'dan kendisi için giyecek bir şeyler satın almasını istedi. Üzerindeki yırtık ve kirli vagoncu paçavrasından başka bir şeyi yoktu.

Leta gittikten sonra Mara, Daulis'ten Merkez'i anlatmasını istedi. "Bizi neden oraya götürüyorsun?"

"Tek söyleyebileceğim siz, ikiniz için bir şeyler tasarlandığı. Shabis anlatmıştı, o da daha fazlasını bilmiyordu."

"Ama asıl can alıcı konu şu 'daha fazlası' değil mi?"

"Öyle. Yine de ben başka bir şey açıklamayacağım. Shabis, söyleme, dedi. Göreceksiniz. Önünüze seçenekler sunulacak."

"Bütün bunların nedeni Mahondi olmamız mı?"

"Evet."

"Bize her yerde oldukları anlatılan bütün o Mahondiler nerede?"

"Sayımız çok azaldı."

"Bunun ne önemi var?" diye sordu Mara, çünkü değişik bölgelerde gördüğü çeşitli türde insanlardan sonra birinin diğerinden daha iyi olduğunu düşünmekte zorlanıyordu.

"Bana kalırsa şimdi Mahondilerin bütün İfrik'e egemen olduğu günlerin düşünü kuranlar var."

"Tamamına mı?"

"Tamamına."

"Peki, iyi yönetir miymişiz?"

Daulis güldü. "Mahondiler açısından iyi yönetirmişiz."

"Öyleyse Mahondi egemenliğini iyi anmayan halklar da var."

"Halk çabuk unutur. Sözü edilen Mahondi İmparatorluğu aşağı yukarı üç yüz yıl önce en görkemli günlerini yaşıyormuş."

"O kadar yakın demek. Şimdi de o dönemin geri gelmesi gerektiğine inananlar var, öyle mi?"

"Geri gelmesi gereken biri varsa o da Leta. Merak etmeye başladım."

Saatler geçtikçe hepsi meraklandı. Sonunda Leta döndü. Yolculukta gerekecek pek çok şey satın almıştı. Bunların arasında iki siyah-beyaz çizgili elbiseyle, erkeklerin giydiği Sahar giysileri de vardı. Dann'e yaklaşıp yarasına baktı, neredeyse iyileşmişti. Buradan ayrılacağına sevindiğini, Kanaz'ın korkunç bir yer olduğunu anlattı. Her yerde eli sopalı din adamları dolaşıyordu, birinin uygunsuz davranışlarda bulunduğunu gördüklerinde, kalçalarına, omuzlarına, kafalarına vurmak için hazır bekliyorlardı. "İyi ki iyice örtünmüşüm, kılıklarından hoşlanmadıkları kadınları da dövüyorlar," dedi.

Dann, Tundra'ya geçmek için sınırdaki bekçileri kaç paraya satın alabileceklerini merak ediyordu ama Daulis,

"İnan bana, bu adamlar parayla satın alınmazlar," diye açıkladı.

"Olacak iş değil."

"Göreceksin, buradaki yönetim biçimi olacak iş değil. Daha çok yeni, hâlâ da erdemli."

"Ne kadar yeni?"

"Yani, yüz yıllık filan. Kanımca yakında kokuşmaya başlar, eğer daha başlamadıysa."

Akşam yemeğinden sonra her biri bir yatağa uzanıp sırayla uykuya dalana dek karanlıkta söyleştiler.

Ertesi sabah yolculuk için yeniden vagona mı binseler, yoksa Dalide gibi katırların çektiği bir arabaya mı, karar vermeleri gerekiyordu. Vagon sarsıntısına bir gün daha dayanmanın güçlüğünü göz önüne alarak sınıra iki günde varacak arabayla gitmeyi yeğlediler. Katır arabası da vagon kadar rahatsızdı. Arabacı hayvanların yavaş yürümesini sağlıyordu, gelgelelim yol kargacık burgacıktı. Mideleri ağızlarına gelmişti, aşağı insinler diye arabacı sık sık katırları yolun kenarında durdurmak zorunda kaldı. Üşüyorlardı. Soğuk, ince bir bulut tabakası yükseklerden hemen başlarının üstüne çökerek gittikleri yolu kapladı. Leta hasta görünüyordu. Mara her yeri kaplayan beyazlığı hiç sevmediğini söyleyince, Leta, "Benim hoşuma gitti, ama en çok kırların böyle göz alabildiğine uzanmasından ürktüm," dedi. Görüşlerini engelleyen sis tabakasından çıkarken gözlerini kısıp, "Bu kadar boşluk çok fazla," diye mırıldandı. Diğer üçü aralarında konuşuyorlardı ama gözleriyle. Bu kadının, Dalide Ana'nın evinde, onca zaman pek dışarı çıkmadan karnı doyurulup sıcak tutularak korkunç ve aşağılayıcı bir koruma altında bulunduğunu ama ne olursa olsun güvenlik içinde yaşadığını daha önce düşünmemişlerdi. İşte şimdi dünyaya gözlerini yeni açmış, başına neler gelebileceğini bilemeyen bir bebek gibiydi.

Mara Leta'ya sarıldı ve onun titrediğini hissetti.

Leta başını Mara'nın omzuna dayayıp fısıldadı: "Mara, korkunç bir yanlış mı yapıyorum?"

Sarsıntı ve gıcırtılar öyle gürültülüydü ki, karşılarında oturan iki adam onun ne dediğini işitememişlerdi, Mara onlara doğru eğilip, "Leta, bizimle gelmekle yanlış yapıyor olmaktan korkuyor," demek zorunda kaldı. Bunu duyan Daulis hemen Leta'ya sokulup ellerini tuttu. "Yo, Leta, hayır, kendini kötü hissetmeni anlıyorum. Ama bunu hiç aklımıza getirmediğimiz için yanlış yapan biziz."

"Geri dönerken beni de yanına al Daulis, ben yola dayanamayacağım, midem bulanıyor, çevreme bakınca gördüklerim... Sonu gelmek bilmiyor, üstelik çok soğuk ve çirkin."

Sis aralanmıştı, her yere işleyen bu dondurucu nem ona yurdunda olduğu hissini vermemekle birlikte Mara, bu uçsuz bucaksız kırların da güzel bir yanı olduğunu düşündü. Burası gerçekten İfrik miydi?

Daulis daha Leta'nın ellerini bırakmamıştı, yeni bir sarsıntıda kadın kayıp yere düşünce, onu kaldırıp yerine oturttu. Dann'e bir şeyler mırıldandı, delikanlı usulca Mara'nın yanına ilişirken, Daulis de Leta'yı yanına aldı. Kadın ona sokulup ağlamaya koyuldu. Bu incecik, kartal bakışlı, onurlu ve güçlü kadının bir anda bebeği diye gördüğü Crethis'ten farkı kalmamıştı.

Uzun ve yorucu bir gündü, Bilma'dan ayrılalı beri geçirdikleri en kötü gün. Akşam karanlığı basınca arabacı bir hanın karşısına çekti, Kuzey'e giden anayol üzerinde büyük bir handı ama zavallı, eski püskü bir görünümü vardı. Ana caddenin göbeğindeydi, zaten köyün tek caddesinin yapılma nedeni de bu handı. Dördü de arabadan indikten sonra arabacı sabah onları almaya geleceğini belirterek o günlük parasını istedi. Mara ödemeyi önceden yapmıştı. Aralarında tartışma çıktı, hana girip çıkanların ilgisini çekiyorlardı. Dann dikkat çekme diye uyarınca, Mara arabacıya azıcık daha para verdi. Adam hoşnut olmamıştı, homurdanarak uzaklaştı. Bundan sonra ne yap-

maları gerektiğini konuşmaya gerek kalmadı. Bir dükkân gördüler, yolculara gereken her türlü eşya satılıyordu, bir duvarında boydan boya pelerinler, kaplar ve şallar asılıydı. Başın geçebileceği büyüklükte deliği olan, her yanlarını saracak geniş pelerinlerden aldılar, çünkü geceleri çok soğuk oluyordu. Parlak renkler ya da özenle dokunmuş desenlileri değil de griyi seçtiler, göze çarpmak istemiyorlardı.

Caddeyi geçip hana girdiler, ağızlarını açıp ne istediklerini söylemeden onlara bir oda veren hancı başını çevirip yüzlerine bakmadı bile. Yine de huzursuzdular. Dann, yolculuğun en tehlikeli saatleri bu geceyle yarın gece olacak diye açıkladı. Gündüz daha güvenliydi, çünkü izlerini sürenler vagonlarda onları arayacaklarından, neredeyse bomboş yollara çıkıp kendilerini göstermeyi göze alamazlardı. Üstelik eğer devlet görevlileri değillerse, araba kiralayacak paraları da yok demekti. Pencereleri demir parmaklıklı, kapısı sürgülü odada saklanan dört kaçak böyle düşünürken akıllarına şu soru takıldı: Hangi iz sürücülerden söz ediyorlardı? Bunlar kimdi, kimin adına çalışıyorlardı? Eğer Bilma Meclisi'ndekiler, Dann'le Mara'yı Charad'dakilere satmaktan daha caymadılarsa, devlet görevlilerini değil kiralık haydutları gönderirlerdi. Yok, eğer korkmaları gereken Charad'dan buraya uzanan ellerse, onlar da dilenci, yankesici ya da hırsız kılığına girerdi. Kendilerine haydut çetesi görünümü veren bir grup adam da olabilirdi pekâlâ ya da bu handaki uşaklardan biri. Dann, "Bana yeni bir şey söyleyin, bunları zaten biliyoruz," diye kafa tuttu. Mara, "Korkuyorum," dedi.

Yemeklerini odada yediler. Leta ilaç çantasında taşıdığı şuruplardan birinin yardımıyla uyumayı denedi. Özür dileyen, utanmış bir havası vardı. Titremesi geçmemişti, ama bunun nedeni soğuk değildi. Onu sıkıca sarıp bir yatağa yatırdılar, sonra kendileri de uzanıp dinlenmeye çekildiler. Tek sıkıntıları her an kapı güm güm çalacak diye korkuy-

la beklemek değildi, günlerdir sarsılıp sallanarak yolculuk etmek de onları yormuştu. İzlerini sürenlerden çekinmeselerdi, aynı yolu yürüyerek de gelebilirlerdi, o zaman bu akşamı sağlıklı ve sakin geçirirlerdi, hepsi kendinde olurdu. Yaya yolculuk en iyisiydi, hepsi aynı kanıdaydı. Ondan sonra tekne yolculuğu geliyordu. En sonda tahtırevan, vagon, teker-yuvar koltuk, at arabası vardı, bunlar insanın yüreğini ağzına getirecek, midesini altüst edecek kadar sarsıcıydı.

Daulis onlara bir zamanlar, belki binlerce yıl önce, Mara ile Dann'in çok uzun zamanda kat ettiği yolu birkaç saat içinde alabilen makineler olduğundan söz etti. Bunlar dünyanın çevresini bir günde alabiliyormuş. (Mara anlatılan belli belirsiz mesafeleri kavrayabilmek için İfrik'i gözünün önünden silmeye çalışıyordu.) O zamanlar akla gelebilecek her türlü taşıt aracı varmış, benzerlerini şimdi hayal etmek bile olanaksızdı, insana çocuklara anlatılan uçan canavar ya da konuşan kuş masalı gibi geliyordu. Eskiden insanlar bir ülkeden diğerine giderken bindikleri taşıtta rahat bir koltukta oturur ya da yumuşacık bir yatakta yatarlarmış.

Onların ise önlerinde atlatmaları gereken korkulu bir gece ve araba yolculuğu vardı.

Dann uyanık kalıp nöbet tutacağını belirtti, öyle de yaptı, bıçağı yanı başında hazırdı. Mara uyudu, Daulis de Leta'ya göz kulak oldu. Ardından nöbeti Daulis aldı, Dann de Daulis'in kalktığı yere uzandı. Leta derin uykudaydı, her yanı buz gibiydi, odada bulunan hanın battaniyeleriyle onu daha da sarıp sarmaladılar. Yalnızca bu bile bambaşka bir ülkeye gittiklerinin göstergesiydi. Güneydeki hanlarda örtü diye ancak incecik bir kumaş bulunurdu, o kadar. Oysa burada kalın battaniyeler yığınlaydı ve pencereler de kalın panjurlarla kapalıydı. Rüzgârdan sallanıp gıcırdayan panjur kanatları gece onları uykularından uyandırdı ve odanın içinde esen soğuk hava hissedilebiliyordu.

Sabah olunca üstüne yığdıkları battaniyelerin altında Leta'nın kımıldamadan, sessizce yatıp gözlerini tavana diktiğini gördüler. Duygularını anlayabiliyorlardı. Daulis yanına çömelip onu yüreklendirecek bir şeyler söyleme gereği duydu: "Sevgili Leta, bir tek gün daha dayan. O günün sonunda en kötüsünü atlatmış olacağız."

Önce ses çıkarmadı, derken doğrulup battaniyelerden kurtulurken, "Ben ne yapacağımı biliyorum," diye konuştu. "Neden katlanamadığımı biliyorum, bu... korkunç boşluğa neden dayanamadığımı, ama elimde değil. Başıma bir örtü geçirip yüzümü, gözümü kapatacağım, çevreme bakmayacağım. Bir de yatıştırıcı bir ilaç alacağım. Uyursam, çok daha iyi."

Sürücü katır arabasıyla geldiğinde yine para diye tutturdu. Mara bir kez daha ona, yola çıkmadan çok önce kendisine para verdiğini söyledi. İlgi çekmemek konusu yeniden gündeme gelmişti. Handan çıkan çok sayıda insan vardı, vagon hattına gidiyorlardı. Böylece adama yine para verildi, oysa hak etmemişti. Mara paramız bitiyor, bir altın daha bozdurmalıyız diye belirtti.

Daulis kaygılanmasına gerek olmadığını, sınırı geçince para bozdurmanın kolay olduğunu belirtti.

"Nasıl bir cennete gidiyoruz böyle? Kaya Köy'den ayrıldığımızdan beri Dann'le para bozdurmak için neler çektik oysa."

"Cennet değil, bunu söyleyeyim. Ama... Neyse, kendiniz görün."

Dünden daha kötü bir yolculuk yaptılar, ama en azından onları oyalayacak bir işleri vardı, Leta'yla ilgileniyorlardı. Kireç gibi bembeyaz yüzü başına sardığı peçenin arkasından bile görünüyordu. Bu beyaz başka nasıl anlatılırdı ki? Çoğu zaman parıldayan teni yeşilimsi bir renk almış, cansızlaşmıştı. Mara'nın kollarındaydı, kızın her yeri uyuşunca Leta'yı Daulis kollarına aldı, ar-

kasından da Dann. Gözleri sımsıkı kapalıydı, uyumakla birlikte her sarsıntıda uyanıyordu. Hava sisli değildi, bu nedenle çevreye bakmaması daha iyiydi, kara toprak dünkü gibi göz alabildiğine uzanıyor, her yerde sular parıldıyor, sazlıklar rüzgârla birlikte yere kadar eğiliyordu.

O günkü yolculuk Tundra sınırına bir buçuk kilometre kala durdukları bir handa sona erdi. Yolun kenarındaki tek hana girer girmez sınırdaki bütün hanlarla aynı özellikleri taşıdığı gözlerine çarptı. İçeride her türden insan vardı; hancı onları teker teker inceledi, olur da birisi neye benzediklerini sorarsa diye hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmak istemediği belliydi, üstelik bu kalabalığın arasında casuslar olduğu da kuşku götürmezdi.

Ana binanın uzantılarından birinin sonunda bir oda verildi onlara. Balçıkla kaplı, yerleri taş döşeli ek binada birbirine açılan tek kişilik odalar yan yana sıralanmıştı, aradaki kapılar istenirse kilitli tutulabiliyordu. Daulis daha iyi bir oda vermelerini istedi, ama yer olmadığını söylediler. Bu arada Leta'nın tek isteği bir an önce uzanıp yatmaktı. Hep birlikte odaya girip Leta'yı yatağa yatırdıktan sonra ne yapacaklarını konuşmaya başladılar. Dann, burayı hiç sevmediğini belirtti, Mara da onunla aynı kanıdaydı. Abla kardeş bulundukları hiçbir yerde bu odada olduğu kadar tedirgin ve huzursuz olmamışlardı, kendilerini tuzağa düşmüş hayvanlar olarak görüyorlardı; Dann, burada kalmam çılgınlık olur, dedi, Mara da aynı fikirdeydi.

Daulis ikisinin çıkıp geceyi açık alanda geçirmeleri fikrinden hiç hoşlanmamıştı. Biz alışığız, dediler. "Yok, sakın Leta'yı kaldırma, sen de onunla kalacaksın elbet." Leta gibi kendisinin de el bebek gül bebek yaşadığının üstü kapalı da olsa dile getirilmesi Daulis'in hoşuna gitmemişti. Yarın her şey çok daha iyi olacak diyerek kendini kandırmaya çalıştı.

Dann'le Mara yanlarına biraz yiyecek aldılar, ama suya gerek yoktu, çevrede su bulmak zor değildi. Karanlıktı ama az sonra sarı tabak gibi ay çıkınca her yer aydınlandı. Yakınlarda hanın kulübelerinden başka sığınabilecekleri tek bir yapı göremediler. İz süren kimseler olsalar, ilk bakacakları yer buralar olurdu. Bir tek ağaç göremediler. Hanın çevresindeki yaklaşık bir kilometre mesafedeki alan iri kayalarla kaplıydı ama orası da saklanmaya elverişli değildi, çünkü ilk bakılacak yerlerden biri de o kayaların arasıydı. Yer yer otlar ve sazlıklar boy gösteriyordu. Zaten buradaki bitki örtüsünün büyük bölümü böyleydi. Arkalarından geldiklerine inandıkları adamlar sazlıklara bakmayacaklardı da nereye bakacaklardı?

Doğu'ya doğru bakınca ışıldayan su gözlerine çarptı, oraya yöneldiler, bataklık zeminde adımlarını dikkatli atmaya özen gösteriyorlardı. Küçük bir göle geldiler, kıyıda kazığa bağlı bir tekne duruyordu. İçine girip yan yana uzandılar, nasıl olsa gri pelerinleri onları saklardı. Ortalık çok sessizdi, sadece handaki sesler çalınıyordu kulaklarına. Su kıpırtısızdı, ay ışığı altında dipteki sazların gölgesi yüzeye vuruyordu.

Konuşmayı göze alamadılar. Dann hafifçe fısıldayarak, "Hiç bu kadar korkmamıştım," dedi, Mara da öyle düşünüyordu. "Arkamızdan gelen biri var. İliklerimde duyuyorum onu."

Kalın battaniyeye sıkıca sarınmalarına rağmen üşüyorlardı.

Saatler geçti. Kısa aralıklarla bir Mara uykuya dalıyordu, bir Dann.

Ayak sesi duyduklarında ay gökyüzünden çekilmişti. Yerlerinden fırlayıp koşmaya can atıyorlardı ama nereye kaçacaklardı? Kımıldamadan yattılar. Gelen kişi tek başınaydı, oysa bu olacak şey değildi. Ne Charad ne de Bilma'dakiler tek bir ajan göndermiş olamazdı, onları bulmak için çok sayıda kişiyi salmış olmaları gerekirdi.

Bir başına gelen adam teknenin başında, sazlıklara inen patikada dikildi. Göle bakıyordu. Sonra tekneye çevirdi başını. Çok karanlık olduğundan her şeyi seçmesi güçtü, kapkara sudaki tekne karaltısında koyu gri bir şeyler görüyordu, o kadar. Orada biraz oyalandı, arada bir dönüp arkasına bakıyordu. Ansızın yakınlarda bir bataklık kuşu öttü, sazlıkların arasındaydı, adam ürküp kaçtı.

"Kulik'ti."

"Biliyorum."

Oldukları yerde kaldılar, çıt çıkmıyordu. Kuş bir daha öttü, acaba bunun anlamı Kulik'in geri geldiği mi diye düşünmeden edemediler.

Hava aydınlanıyordu. Soğuktan kaskatı kesmişlerdi. Tekneden çıkıp sazlıkların arasına daldılar, hana kadar olan yolda hiçbir şey görünmüyordu. Kimsenin onları incelemesine fırsat vermemek için hızla ilerlediler. Hanın çevresi hareketliydi, yolcular çoktan sınıra doğru yola çıkmışlardı. İki kardeş usulca odalarına gittiler, Daulis içerdeydi, battaniye denklerine yaslanmış oturuyordu, Leta da sırtı ona dönük, kollarında yatıyordu. Adam saçlarını okşuyordu, kadın uyuyor gibiydi.

Daulis gece yarısı birinin önce panjurları, arkasından da kapıyı zorladığını söyledi. Onlar da neler gördüklerini anlattılar.

Mara, "Haydi sınırı geçelim," diye tutturdu. "Haydi, çabuk olalım."

Leta'yı uyandırdılar. Hep birlikte birer lokma bir şeyler yediler. Hepsini görmesinler diye Daulis parayı ödemeye tek başına gitti. Kalabalığın arasına katılıp sınır kapısına doğru yürüdüler. Burası basbayağı sınırdı, güneydeki gibi öyle sıradan, görünmez bir sınır değildi. Karşıdan karşıya tahta bir kemer uzanıyordu, her iki yanına boylu boyunca çit çekilmişti. Mara ile Dann'in gördükleri paslı tel yığınlarına benzemiyordu bu çit. Paslı değildi. Her yerini kaplayan dikenli teller bıçak gibi parıldıyordu.

Tahta kemerin bu tarafında esneyen altı asker gördüler, el sallayarak kuyruğa girmelerini işaret ediyorlardı; karşı taraftaysa siyah üniforma giymiş kadınlı erkekli yaklaşık kırk asker bekliyordu, başlarını sıcak tutsun diye siyah bereler giymişlerdi, sınırdan geçmesine izin verdikleri kimseleri dikkatle inceliyor, sayılarını tutmak için ipe geçirilmiş boncukları bir yandan diğerine kaydırıyorlardı. Bu ipler tahta askıların arasında duruyordu. Bütün boncuklar yer değiştirince askıyı alıp kulübeye götürüyorlardı. Onların geldiği yandaysa geçenleri sayan kimse yoktu.

Çıplak arazideydiler, birkaç kara ağaç ve grimsi çalılarla çimenler vardı. Leta peçesini takmamıştı, çevresine bakmak için kendini zorluyordu. Daha tehlikenin geçmemiş olabileceği konusunda diğerlerini uyaran Daulis, Leta'yı tutarak Mara ile Dann'in hemen arkasında duruyordu.

Kuyrukta bekleyenler alçak sesle konuşuyordu, daha çok Charad dili duyuluyordu ama arada Mahondi dilini konuşanlar da vardı. Kullandıkları şive değişikti, Mahondi dilinde konuştukları hemen anlaşılmıyordu. Kuyrukta Tundra bölgesinden buraya gezmeye gelmiş, evlerine dönen aileler de vardı. Devlet görevlileri de göze çarpıyordu, ayrıca Kuzey'den gelenler arasında devlet adamları varsa hiç bekletilmeden sınırdan geçtikleri gözden kaçmadı, oysa bu taraftakiler kim olduğuna bakılmaksızın sırasını bekliyordu. Kuyruktaki değişik insan toplulukları bitkindi, birbirlerini süzerken aralarında belli bir açıklık bırakmaya özen gösterdikleri belliydi, bu nedenle kuyruklar kesintiye uğruyordu, onlara ilerlemelerini söyleyen askerlere kimse aldırmıyordu. Dörtlü öndekilerin ilgisini çekmişti, durmadan dönüp bakıyorlardı, arkadakiler de onları konuşuyordu. Uzun boylu, güzel üç Mahondi göze batıyor olmalıydı, fakat kalabalığın arasında Mahondi olan başkaları da vardı. Gözlerini alamadıkları Leta'dan başkası değildi, bu Alb kadına hizmetçi gibi değil de kendilerinden biri gibi davranılması tuhafla-

rına gitmişti. Leta'nın sağlığı düzelmiş, kendi doğal solgunluğuna yeniden kavuşmuştu, güzellik saçıyordu, topuz yaptığı saçları güneşin ölgün ışıkları altında ışıl ışıldı.

Beklemek, ağır ağır ilerlemek yorucu bir işti, Mara hepimiz ayakta uyuyoruz diye düşünürken, ansızın yüzlerini örtmüş iki adamın gelip Dann'i alıp götürdüklerini fark etti. Biri Kulik'ti. Dann'i kollarından tutmuş, ötede duran teker-yuvar koltuğa doğru sürüklemeye çalışıyorlardı. Mara yerinden ok gibi fırladı, göz açıp kapayıncaya kadar çakısını çıkararak zehirli yılanı taktığı kolunu Kulik'in boğazına doladı.

"Onu bırakmazsan, bunu kullanırım."

Adamlar yılanın özelliklerini bilmiyorlardı, başlarına gelecekleri de, bir ona baktılar, bir gümüş çakıya, sonra yeniden kıza... Daulis de sıradan çıkmıştı, bir elinde bıçak, diğerinde hançer vardı. Her şey öyle çabuk oluvermişti ki, kuyrukta bekleyen diğerleri olan biteni anlamamışlardı; ancak Mara için zaman geçmek bilmiyordu, her hareketini ve adımını düşünerek atmak zorundaydı, eğer bu yaya bastırırsam Kulik ölür, o zaman da askerler neler olup bittiğini anlar, bizi sorguya çekerler, başımız derde girer ve.. İki adamın Dann'i tutan kolları gevşemişti, onu bıraktılar. Dann hemen bıçağını çıkarıp diğer adamın gırtlağına dayadı. İki adamın da bir anda ölmesi işten bile değildi. Mara'nın aklına yıllar önce Dann'in, bir gün gelecek Kulik'i öldüreceğim diye ant içtiği geldi.

Ama daha değil. Mara bıraktı Kulik'i. Dann de bıçağı diğerinden çekti. Kulik'in yaralı yüzüne yine o bildik pis sırıtış yayıldı, seyrek dişleri göründü, son bir bakış daha attı, işbirlikçisiyle birlikte teker-yuvar koltuğa bindi, taşıyıcı kazıkları kaldırıp hızla hanın yolunu tuttu.

Öndekiler neler olduğunu fark etmemişlerdi. Arkadakiler görmüş olmalıydı, ama onlar da gözlerini uzakta bir noktaya dikmiş, bakışlarıyla, biz hiçbir şey görmedik, der gibiydiler.

Eğer Dann zorla koltuğa bindirilmiş olsaydı, buradakilerin biri bile ses etmez, askerlere haber vermezdi. Nasıl insandılar bunlar? Herhalde yalnız kendilerinden olanlara yardım ederlerdi. Askerlere gelince, ikisi uzaklaşan koltuğun arkasından bakıyordu, ama pek bir şey anlamışa benzemiyorlardı.

Mara, Dann'in geçirdiği tehlikeyle birlikte canlandığını gördü; gözleri parlıyordu, gülümseyerek kolunu boynuna doladı. "Şu küçük yılanını satmasan diyorum, baksana nasıl işimize yaradı."

"Birini öldürmek için işe yarıyor. Daha ondan ayrılmayı düşünmüyorum zaten."

İşte kolundaydı, ölümcül iğnesi yuvasına girmişti, gerçekten de sevimli küçük bir yılandı.

O sırada kuyruğun başına gelmişlerdi, kemerden geçip Tundra askerlerine doğru ilerlemeleri işaret ediliyordu, hepsinin gözleri üstlerindeydi.

Daha Daulis ağzını bile açamadan başlarındaki subay, "Geleceğinizi biliyorduk," dedi. "Ama biz dört değil üç kişi bekliyorduk."

"Eğer Merkez'dekiler bu kadını getirdiğimi bilselerdi, onun için de hazırlık yaparlardı."

"Bize sizin için üç at hazırlamamız söylendi."

"Bize dört at gerekli."

"Atlar parasız bulunmuyor. Siz de bilirsiniz."

Atlar bekliyordu. Kısa boylu, tombul, küçük yaratıklardı, iki kişiyi taşıyamayacakları kesindi. Ayrıca Mara hiç ata binmemişti. Leta da. Dann bir kez bindiğini belirtti, ama bunlar gibi değildi, bindiği çizgili bir attı, iyi eğitilmiş ve uysaldı. Buradakilerse hiç de uysal durmuyorlardı, durmadan tekmeler, çifteler atıyorlardı, hizmet etmekten hoşlanmadıkları belliydi.

İleride müşteri bekleyen her türlü taşıt aracı görülüyordu. Daulis subaya, "Bir yol buluruz," dedi.

Aldığı yanıt, "Bekleniyorsunuz," oldu, boşa zaman harcamayın, neyle olursa olsun, bir an önce gidin, demek istiyordu.

Gördükleri hiçbir ayrıntıyı kaçırmamaya çalışarak yolda yürümeye koyuldular. Ne Bilma'da ne de Charad'da böyle bir yol görmüşlerdi, sert, simsiyah parlayan zeminle kaplı yolları olan Chelops'ta bile. Burada yolun yüzeyi gri örümcek ağını andırıyordu, içinde küçük çizgiler vardı. Daulis, yolun uzun yıllar önce, kesinlikle birkaç yüz yıl önce yapıldığını, bugün kimsenin neyle ve nasıl yapıldığını bilmediğini söyledi.

İkindi saatleri ilerliyordu. Önlerinde bir kasaba vardı, yolcuların çoğu oraya yönelmişlerdi. Daulis bu kasabayı bildiğini, şirin, rahat, görmeye değer bir yer olduğunu belirtti. Yorgundular. Kalmayı kararlaştırdıkları han birkaç katlıydı, hizmetkârları üniformalıydı, odalar genişti, içinde yer yatakları değil, gerçek yataklar vardı, pencerelerde düzgün kumaşlar asılı, yerler halı kaplıydı.

Para ödemeleri gerekecekti. Mara resepsiyonda tam karşılığını aldığı iki altın bozdurdu. Dinlenmek için bir süre uzandılar. Sonra hepsi, Leta da elbet, Daulis'in bildiği bir lokantaya gidip güzelce yiyip içtiler. Ne Dann ne de Mara böyle yiyecekler yememiş, hayal bile etmemişlerdi. Dann ablasına dönerek, "Ben başından beri sana her şey düzelecek diyordum, öyle değil mi?" dedi.

Mara, "Kulik'in artık ardımızdan gelmeyi bıraktığını anlar anlamaz bu dediklerine katılacağım," diye karşılık verdi.

Daulis, "Onu sınırdan sokmazlar," diyerek açıkladı: "Geçerli bir nedeni olmadıkça kimseyi Tundra'ya almazlar. Tundra'da yararlı olacağına inanmaları gerek."

"Bu adamı tanımıyorsun," diyen Mara titrediğini fark etti. "Ondan kurtulmak çok zordur. Hiçbir zaman hayatımdan çıkmadı, tabii Dann'in hayatından da. Neden?

Bize acı çektirmek için yaratılmış, bizi hiç rahat bırakmamaya ant içmiş sanki."

Odalarına döndüklerinde karar vermeleri gerekiyordu. Kuzey'e giden tekneye binecekleri yere gitmek at arabası ya da tahtırevanla iki günlük yoldu. Burada kırık dökük raylarda işleyen vagonlar yoktu. Yürümeleri bir hafta alırdı. Leta, Mara ve Dann hep bir ağızdan arabaya ya da vagona binmektense ölmeyi yeğleyeceklerini haykırdılar. Daulis, iyi ki devlet memuru değilsiniz, o zaman başka seçeneğiniz olmazdı diye belirtti.

Diğerleri gibi neşesi yerine gelen Mara, "Demek ki şanslıyız, dilersek yaya gidebiliriz," diye dalga geçti.

"Fakat acele etmemiz gerekmiyor mu?"

Daulis, "Ne kadar uzun süredir beklediklerini bilseydiniz, bir-iki gün ya da bir hafta daha geç kalmanın pek bir öneminin olmadığını anlardınız," diye açıkladı. Sonra Mara'ya döndü: "Biz bir şey kutlamayacak mıydık, senle ben?"

"Ne?"

Leta kahkahadan kırılıyordu. "Artık evli değilsiniz, Tundra topraklarına adım attığınızdan beri. Sınırı geçtiğinizden beri."

Bu konu bütünüyle Mara'nın aklından uçup gitmişti. Yüreğinin hafifçe sızladığını hissedince şaşırdı. Pişmanlık mıydı bu? Gerçekten de üzülmüştü, Daulis'e döndü, "Bir an için üzüldüm, yok ama hemen paniğe kapılma."

"Seninle evli olmak hoşuma gitmişti, Mara. Fakat evliliğin bazı yönleri ancak isteyerek yerine gelir. Bir daha Bilma topraklarına adım atmamaya dikkat et. Benimle evli olmak istemiyorsan tabii."

"Aslında hoşuma da giderdi, bir süre için de olsa."

Bu şakalaşmaların Dann'in canını sıktığı Mara'nın gözünden kaçmamıştı. "Eğer anlaşma evliliğinden hoşlanmıyorsan, gerçekten evlendiğimde ne yapacaksın? Ya günün birinde evlenecek olursam?"

Dann bir an suskun kalıp düşünceye dalmakla üçünü de şaşırttı, sonra bütün ciddiyetiyle açıkladı: "Ne yaparım bilmiyorum. Ancak hoşuma gitmeyeceği kesin."

Bu konuşma, Dann'le Mara'nın olduğu kadar diğer ikisinin de canını birkaç dakikalığına sıkmıştı.

Sabahleyin yeniden geniş yola döndüklerinde kasabadan çıkan uzun bir hacı kafilesi gördüler. Hac topluluğu kutsal yerlerden birini ziyarete gidiyordu. Yeni duydukları bu iki sözcüğün anlamını açıklamak elbette Daulis'e düşmüştü. Kafilenin arkasına takıldılar, ellerine siyah ve koyu kırmızıya boyanmış sazlar tutuşturuldu. Acıklı şarkılar söylüyorlardı, giysileri koyu renkliydi, sanki yas tutuyorlardı, bakışları da bunu doğrular gibiydi.

Daulis, gittikleri kutsal yerde binlerce yıldır orada duran bir makine olduğunu, tanımadıkları bir metalden yapıldığını ve pek çok şey görüp geçirdiğini anlattı. Bunların arasında bir hortuma yakalanıp yaprak gibi fır dönerken, düşe düşe yumuşak bir bataklığa düşmesi ve bu sayede sağlam kalması da vardı. Tanrıların İfrik'e bu makineyle indiğine inanılıyordu. Bu iki Tanrı'nın kemikleri kavanozlarda korunup makinenin içinde saklanmaktaydı. Yılda dört kez bu antik makineye hac yapılırdı, onu koruyanlar din adamlarıydı, fakat Kanaz'dakilerden çok farklıydılar. Bu iki din adamı grubu birbirinden nefret ederdi, inananlarının ötekilerle hiçbir biçimde ilişki kurmasına izin vermezlerdi, geçmişte aralarında pek çok savaş çıkmıştı.

Mara kavrayamamıştı. "Neden bir yere yürüyerek gitmek, oraya saygı göstermek anlamına gelsin ki?"

Dann'in de bir sorusu vardı: "Hem neden yılda dört kez? Bir kez yetmez mi?"

Leta da, "Kemikler ne işe yarıyor?" diye sordu.

Daulis, böyle soruları yüksek sesle dile getirmemelerinin daha iyi olacağını belirtti. Çünkü bu insanlar eleştirilmekten hiç hoşlanmazdı, eleştirenleri öldürmeye bile kalkışabilirlerdi.

Hacı kafilesi başka kasabalardan geçiyordu. Kasabaların her biri refah içinde, iyi giyimli insanlarla doluydu. Daha önceden yürümüş oldukları vahşi, ıssız kırlarla, düzeni ve zevki simgeleyerek gözü okşayan bu kasabalar birbirine nasıl da tersti. Askerler gibi simsiyah giyinmiş polis bu güzelliğe gölge düşürüyordu; sık sık şarkı söyleyen hacıların geçtiği yollara dizilip herkesin yüzünü dikkatle inceliyorlardı. Hacıların çoğu geceyi özel hacı hanlarında geçirirken, dört yolcu iyi otellerin rahat yataklarında uyumayı yeğlediler. Sabah olduğunda yeniden kafileye katıldılar. Bıkkınlık vericiydi. Leta içinse durum daha farklıydı; yorulmuştu, ne de olsa Dalide Ana'nın evinde bir yataktan diğerine yürümek dışında yaya yolculuk etmeye alışık değildi. Yine de bunu dile getirirken, sesi birkaç gün öncesinde yakınırken olduğu gibi sert çıkmıyordu, tam tersine gülüyordu. Sonunda teker-yuvar koltukları denemeye karar verdiler; daha hızlı ilerlemelerinin en az rahatsız yolu buydu; bir koltuğa iki kişi sığdığından iki koltuk tuttular. Birine Dann'le Mara, diğerine Leta'yla Daulis oturdu, birden uçarcasına yol alacaklarını sandılar. Gelgelelim, bu da kesintili bir ilerlemeydi. Önden ve arkadan ikişer kişiyle taşınan koltuklar --çünkü tekerlekleri yoktu– belli noktalarda yere bırakılıyor, taşıyıcıların yerini yenileri alıyor, sonra yeniden yola koyuluyorlardı. Ne kadar yalvarsalar da işe yaramadı, taşıyıcılar koltuğu sarsıyorlardı. Yemek için mola verdiklerinde, Mara yolculuğun rahat yapıldığı eski zamanları sordu. Daulis de o zamanlar dünyadaki herkesin durmadan bir yerden bir yere gittiğini, bunun hakkında düşünmesi bile gerekmediğini söyledi.

Elbette beklenen soru geldi: "Sen nereden biliyorsun?"

"Yakında nereden bildiğimi öğreneceksiniz."

"Peki neden sürekli bir yerlere giderlermiş?"

"Çünkü bunu yapmaya olanakları varmış."

"Bizim de olsaydı, aynısını yapar mıydık sence?"

"Ben yapardım." Bunu söyleyen Dann'di.

Mara, "Bense –nasıl anlatayım bilmem ki– suyu olan sessiz bir yerde bir evim olsun, orada Dann'le yaşayayım isterdim," dedi. "Ve de dostlarımla," diye eklemekten de geri kalmadı.

Daulis, "Ya kocan?" diye sordu.

"Dann'in yanında Kira olur," dedi, tam Kira'dan söz açıp Dann'in onu ne kadar sevdiğinden söz edecekti ki, Daulis sözünü kesti: "Kira'yı biliyorum. Shabis bana anlatmıştı." Sonra Dann'e döndü: "Bana kalırsa yakında onu bulacaksın. Nerede olabileceğini bildiğimi sanıyorum... Ama eğer..."

Sözlerini Dann tamamladı: "Eğer yolda hoşuna giden bir erkek bulmadıysa. Böyle demeyecek miydin?"

19

Irmağa varmadan önceki son gecelerinde Daulis, bu akşam bu hanın tadını çıkaralım, dedi, çünkü tekneye bindikten sonra ırmak ve göl kıyısında kalacakları hanlarda aynı rahatı bulamayacaklardı. Böylece bol sıcak su kullanarak uzun uzun yıkandılar, arkasından da derin bir uyku çektiler.

Ertesi sabah günlerdir bitmeyen yolculuk yeniden başladı, az sonra küçük dalgaların kumlu kıyıya vurduğu suyun başındaydılar. *Ne gördün Mara? Ne gördün?* "Üzerinde durduğum yolun derin suya doğru gözden kaybolduğunu gördüm." Aşağısını görebiliyorlardı, koyu, tertemiz ve yosunsuzdu, dipte küçük balıklar yüzüyordu. İrili ufaklı tekneler kıyıya bağlanmıştı. Ama neyin kıyısıydı burası? Bu bir akarsu değildi, çünkü akmıyordu, karşı yakayı göremiyordun, ama göl de değildi, kumlu ya da yosunlu kıyıların arasından geçen kanallar vardı, su çok sığdı.

Kayıkçıların bekledikleri kulübeden bir adam çıktı, dördünün eşyalarıyla birlikte sığabileceği genişlikte, yassı bir tekne gösterdi onlara. Daulis pazarlığa girişti ve sonunda Mara iki altınından daha oldu. Geriye sekiz tane kalmıştı. Teknenin tabanına serili minderlere oturdular, alttan şap şap sesler geliyordu, yanlardan sarkıp suya baktılar, parmaklarıyla değecek kadar yakındılar suya.

Mara ile Dann'in aklına suaygırları gelmişti; fakat kayıkçı, küçük balıkların parmaklarını ancak gıdıklayacak kadar ısırabileceklerini belirterek daha kötüsünün olmayacağı konusunda güvence verdi. Kayıkçı bir süre hâlâ görebildikleri kıyı yolu boyunca dümen tuttu ama sonra daha derin sulara doğru yöneldi.

Sular yükselmiş, yolu ve çevresindeki toprakları örtmüştü. Bu ne zaman olmuştu? Kayıkçı uzun zaman önce diye açıkladı. Yüzlerce mi, yoksa binlerce mi diye sorarak adamı denediler, ne var ki bu sözlerin onun için hiçbir anlamı yoktu. Dedesinin aile arasında anlatılan bir öyküden söz ettiğini, şimdi su olan yerlerin bir zamanlar ölçülemeyecek kadar kalın buzlarla kaplı olduğunu, fakat sonradan buzun suya dönüştüğünü söyledi.

Yavaş yol alıyorlardı, bataklıklar arasından güçlükle ilerleyerek derin sulara geliyor, yeniden bataklığa giriyorlardı. Kimi yerde dip yüzeye öyle yakındı ki tekneyi yüzdürmek için kayıkçının kazıkla itmesi gerekiyordu. Sağa sola eğilen uzun dallarda açmış çiçekler suda süzülüyordu. Kuşlar yaprakların üstünde zıp zıp yürürken sanki suda yürüyor gibi görünüyorlardı. Tekne geçtikçe iki yana salınan yosun kümelerine büyük, beyaz kuşlar tünemişti. Kara görünmüyordu, ama akşam olurken karşılarına küçük bir burun çıktı, kayıkçı kendi barınağının, dört yolcu da bir hanın yolunu tuttu. Yalnızca karın doyurmak üzere hazırlanmış, başka hiçbir özelliği olmayan yemeklerden yediler, sonra yer yataklarına uzanıp konuşmaya daldılar, gözleri de suda batan güneşteydi. Gece olunca battaniyelere sarınıp uyudular, yarın onları yine ağır ağır yol alacakları bir gün bekliyordu. Mara'ya düşünceleri yavaşlamış, bütün yaşamı boyunca bundan başka hiçbir şey yapmamış gibi geliyordu. Sudan bir karış bile yukarıda olmayan dar bir teknede oturup yosun kokusu alarak Dann'in, Leta'nın, Daulis'in yüzüne bakmak, kendini onların, onları da ken-

dinin bir parçası diye görmek... Sanki yaşam boyu bundan başka hiçbir şey yapmamıştı; ayrılacaklarını aklına getirmeye bile katlanamıyordu.

Günler geçti. Hava giderek soğudu, su yüzeyine dek inen dondurucu sis yüzlerine, gözlerine yapıştı. Gri battaniyelerine sarınıp oturdular, başlarını da örtmüşlerdi. Mara kendini suyun içinde hayal etti, kolaydı, çünkü zaten öyle hissediyordu, sanki bir kabuğa girip suya dalmıştı; aşağıda, güneyde yaptıkları ırmak yolculuğu geldi aklına, orası nasıl da sıcaktı, su buharı gözleri yakıyordu, mide bulandırıcıydı ya da değildi ama nemli sıcaklık hep oradaydı, timsahlara yem olma tehlikesi, kıyılarda kuraklığın kendini belli eden işaretleri de.

Mara tekneden sarkmış bakarken, suyun altında kırmızı kiremitli bir dam gözüne çarptı, dans eden yosunların arasındaydı, sonra bir tane daha gördü. Sulara gömülmüş bir kasabadan geçiyorlardı, yolcular kollarını suya daldırıp damlara dokunmaya çalıştılar. Kayıkçı onlara bu yörede sular altında kalan pek çok kasaba bulunduğunu anlattı. Büyük kasabalardı. Buzlar eriyince toprak bataklığa dönüşmüş, binaların ağırlığını kaldıramaz olmuş, çökmüş ve sular her şeyi altına almıştı. Balık olsaydık, suya gömülü evlerin arasında günlerce yüzebilirdik diye şaka yaptı tekneci. Ayrıca o dönemlerde insanların yaşamayı bildiklerinin tartışma götürmeyeceğine değindi, baksanıza diye gösterdi. Geçtikleri su derin ve duruydu, dibi bembeyaz kumdu, bir bina vardı ki o güne dek geçip gördükleri kasabalarda daha büyüğü yoktu. Beyaz sütunların arasına yerleştirilmiş geniş kemerli girişe yükselen basamaklar vardı, üst katlara çıkan merdivenlerin birleştiği taraçalarda taştan oyma insan figürleri duruyordu, öyle canlıydılar ki bunların daha önceden ya da şimdi tanıştıkları kimseler olduklarına inanmaları işten değildi. Ya güzelim damlar; yeşil, mavi ve kırmızı, rengârenk çiniler, aralarına yerleştirilmiş pencerelerle

saçaklar, şimdi teknenin kenarından aşağı kayarak bir taraçaya inip dolaşmak, orada dostlarla birlikte yaşamaya başlamak nasıl da kolay görünüyordu; çocuklar da olacaktı kuşkusuz, Mara mırıldanıyordu, çağlayan, tertemiz su dolu geniş ırmaklar, su fışkırtan çeşmeler, evlere akan, oradan da leğenlere doldurulan küçük dereler... Dann kolundan sarsarak, "Mara! Mara!" diye bağırdı. Kayıkçı küreklerden birini çamurlu yosunlara saplayarak tekneyi hareketsiz hale getirmişti. Mara'yı dikkatle inceledi, eğilip boynundaki nabzına baktı. Sonra aynısını Leta'ya yaptı, o da bomboş gözlerle bakıyor, güçlükle soluk alıp veriyordu. Derken acı çekercesine gözleri kapalı, yüzündeki kasları gergin duran Daulis'e sokuldu.

Kayıkçıyla Dann fısıldayarak konuştular. Şimdi tekne kımıldamasa da Mara bütün bedeninin hafifçe sallandığının farkındaydı. Az sonra yeniden hareket ettiler; tek katlı, dar, uzun, çatısı sazlarla örtülü bir yapının boy gösterdiği karaya doğru gidiyorlardı.

"Bataklık hastalığı," diyen kayıkçı tekneyi bir kazığa bağladı. Leta'yı kucağına alıp kıyıda görünen yapıya taşıdı, içeri soktu. Geri gelip Daulis'i dürttü, ama boşuna, adam sırtüstü yatıyor, gözlerini açmıyordu. Dann'le birlikte aralarına alıp onu hana taşıdılar. Mara, uyumuş olmalıyım diye düşünüyordu, çünkü gördüğü düşlerin ardından tek anımsadığı, kayıkçının kucağında taşındığıydı; sonra gözüne kayıkçıyla tartışan uzun boylu, zayıf, kaygılı bir kadın ilişti, üç hasta kişinin sorumluluğunu üstlenemeyeceğini söylüyordu. Birazdan yer yatağına yatırıldığını fark etti, büyük bir odadaydı. Oda bakımsızdı, tepedeki sazlar kırılmış, onarılması gerekiyordu, tavandaki açıklıklardan su damlıyor, damlalar yerde duran bir leğene akıyordu. Karşısındaki yer yatağında Leta vardı, kollarını iki yana açmış, hiç kımıldamıyordu. Daulis'i gördü, yatakta iki büklüm olmuş, midesini tutarak inli-

yordu. Pis bir koku duydu. Altına yapmamış olmayı diledi; yeniden kendine geldiğinde son anımsadığı buydu, Dann başucunda korkulu, kaygılı gözlerle onu inceliyordu. Elindeki bezle alnını sildi. Dann'in arkasından, uzun boylu kadının da Leta'nın başına çömelmiş durduğunu gördü, Leta çantasındaki kuru otları işaret ediyordu ona. Kadın otları bir bezin üstüne yaydı, Leta onlardan birini gösterdi, "Bunu kaynat, suyunu bize içir." Sözlerini bitirir bitirmez baygın düştü. Daulis dizleri karnında yatıyordu, üstüne bir kilim örtmüşlerdi. Çok kötü görünüyordu. Ölüyor diye düşündü. Belki ben de ölüyorum. Leta da mı? Fakat Dann, zavallı Dann, tek başına ne yapacak? Mara bilincini yitirse de sık sık kendine geliyor, gözünün önünde olup bitenleri bütün açıklığıyla görüyordu. Leta kollarını iki yana açmış uyurken, parlak saçları cansızlaşmış, ter içinde kalmıştı. Daulis çok hastaydı. Uzun boylu kadın oturakları dışarı çıkarıyor, daha sonra yine içeri getiriyordu. Gözünü her açışta Dann oradaydı hep, ya onun ya Leta'nın ya da Daulis'in başındaydı; "Mara, Mara, ölmemelisin, lütfen geri gel," dediğini işitiyordu. İniltiler duydu, önce kendinden geldiğini sandı, ama yok, inleyen Daulis'ti. Bazen bütün gün ayık kalıyor, sönük güneş ışığının sazlıkların arasından içeriye süzülmesini seyrediyordu, Leta'nın alnı boncuk boncuk ter kaplıydı, Daulis de ondan daha sağlıklı değildi. Bazen karanlık oluyor, odayı duvar dibinde duran lamba aydınlatıyordu. Üstünde bir ağırlık hissetti, Dann yanı başında uyuyakalmış, göğsünü sırtına dayamıştı. Mara düş görüyordu, ama ne düşler? Durmadan koşuyordu, arkasından düşmanlar kovalıyordu, her an yakalanabilirdi; toz fırtınasında soluksuz kalmıştı; öyle acıkmıştı ki midesine bıçaklar saplanıyordu; sonra sevimli kızı tutuyordu; arada ayıldığında, Dann'i ya Leta'nın yanına eğilmiş ona bir-iki yudum ilaçlı su içirmeye çalışırken ya da uzun boylu kadını Daulis'in başucunda onu kendine getirmek için adını seslenirken görünce içini derin bir hüzün kaplıyordu.

Kimi zaman uyandığında nerede olduğunu kestiremiyordu, bataklığın kıyısında tavanından gökyüzü görünen bir handa mı, yoksa Kaya Köy'de miydi? Daima da oradaydı, kollarını kavuşturmuş Mara'ya gülümsüyor, sonra Mara'nın ona doğru koşması için kollarını açıyordu. "Daima," dedi ağlayarak. "Sana hiç teşekkür etmedim, seni ne kadar çok sevdiğimi hiç dile getirmedim ama sen olmasaydın kaç kez ölürdüm." Gözlerini açınca Dann'i gördü. "Ağlama Mara, ağlama, kötü düşler görüyordun ama geçti," diyordu. "İyileşiyorsun. Bak, haydi iç şunu." Mara acımsı sıvıyı içince, midesi yandı.

Leta ayağa kalkmıştı, zayıf kadın kolunu sırtına dayayıp ona destek veriyordu, birlikte odanın içinde aşağı yukarı, ağır adımlarla yürümeye başladılar. Leta eski gücüne kavuşuyordu. Fakat Daulis ölü gibi yatıyordu. Mara, Daulis'e bakarken Dann'in yüz ifadesinden ve yine Daulis'i serinkanlılıkla inceleyen zayıf kadının bakışlarından onun ölmek üzere olduğuna inandıklarını sezdi. Mara, iyi yürekli Daulis için yas tutmaya başladı, kurtarıcısıydı o. Her şeyin artık düzeldiğine nasıl da inanmıştım! Of, of! Onu duyan Dann koşarak yanına geldi. "Ne oldu, Mara? Neren acıyor?" Ama acıyan yüreğiydi, Daulis'in öldüğünü düşünmek içini sızlatmıştı.

Ölmedi ama en son ayağa kalkan Daulis oldu. Leta'yla Mara önce odanın içinde yürüme alıştırmaları yaptılar, sonra dışarı çıkıp bataklıktan gelen buz gibi soğuk iliklerine işleyene dek yürüdüler ama Daulis kımıldamadan yattı. Ev sahibesinin hazırladığı sulu yemekleri bile yemeye başladılar. Kadının adı Mavid'di, duldu, kayıkçıların oraya getirdiği müşterilerin bıraktığı paralarla geçiniyordu, ama bu da seyrek olurdu, çünkü çoğu zaman tekneler daha güzel olan ilerideki hanlarda konaklamak üzere oradan geçip giderlerdi. Onlara çok iyi davranıyordu. Kaç kez Dann'e, sen uyu, ben beklerim diyerek başlarında oturdu, delikanlının

da hastalanacağından korkuyordu. Dann yine bir deri bir kemik kalmıştı, Mara da. Epeydir görüşmemiş kimseler gibi birbirlerine uzun uzun bakarlarken, yine birörnek olduklarını biliyorlardı: kaygılı, derin gözlerle bakan ince, uzun iki yaratık.

Mara ona, "Dann, lütfen ye," diyor, Dann de ona, "Mara, yemen gerek," diye karşılık veriyordu. Mavid iki kardeşi izlerken eskiden kendisinin de bir erkek kardeşi olduğunu ama öldüğünü, o günden sonra da yaşantısının her ânında onu düşündüğünü anlattı. Ardından da, Dann olmasaydı, Mara ölebilirdi, dedi. Yaman bir delikanlıydı, onlara nasıl da titizlikle bakmıştı, hele ablasına. Bir gece öyle kötüydüler ki, üçünün de öleceğine inanmıştı, eğer Dann olmasa üstesinden asla gelemezdi. Delikanlı kaç gece uykusuz kalmıştı. Yemek yemesi gerektiğini söylemese, aklına bile gelmezdi. Mara kendinden geçecek gibi olunca, Dann kadının gitmesine izin vermemiş, ona seslenip yalvararak geri gelmesini sağlamıştı; bu davranışı Mavid'i de olumlu yönde etkilemiş, hiç böyle bir sevgi görmediğinden tüyleri diken diken izlemiş, hastaları iyileştirme kararlılığı artmıştı.

Daulis gözlerini açtığında, üçü de onun yanı başında oturuyordu, adamın acıyla yüzünü ekşitmeden, kendi doğal gülümsemesiyle bakması üçünün de gözlerine yaşlar dolmasına neden oldu. Leta sevinçten ağlamaya, onun ellerini öpmeye başladı, Daulis de, "Sevgili Leta," diye karşılık verdi, sonra yeniden gözlerini kapadı. Ama ertesi gün ayaktaydı, ondan sonraki günse bir yanında Leta, diğer yanında Dann ya da Mara, yorucu yürüme alıştırmalarına girişti, bacak kaslarını açmaya can atıyordu.

O handa bir ay geçirdiler. Mavid, yeniden kendini sıcak aile yuvasında hissettiğini belirtti. Mara kadına dört altın verdi. Mavid ona sarıldı, sonra diğerlerine; bu parayla çatısını onarabilecek, kilerini dolduracaktı, böylece tekneciler ona müşteri getireceklerdi. Bu hana ayak basmaları, başına gelen en güzel olaydı, onları hiç unutmayacaktı.

Mavid'den batık kentlerin tarihini dinlediler. Uzun zaman önceymiş diyerek parmaklarını açtı, iki karışını da masaya yatırdı, bunu on kez yaptıktan sonra anladılar mı diye merakla baktı. Mara, "Yüz!" diye atıldı. Yine aynısını yaptı. Bu kez Leta, "İki yüz!" diye bağırdı. Sonra bir daha. Daulis, "Üç yüz!" dedi. Üç yüz yıl önce donmuş toprak bataklığa dönüşmüş, kentler de içine gömülmüştü.

"Bakın, Buz yine gidiyor. Ben küçükken annem ve babamla birlikte İfrik'in ucuna gitmiştik. Buradan çok uzak sayılmaz. Orta Deniz'in karşı kıyısındaki buz dağlarını göstermişlerdi bana. Şimdi orası yeniden dolmaya başlıyor. Ne zamandır kupkuruydu, dediklerine göre bu kadar... bu kadar..." Ellerine baktı, parmaklarıyla masanın üzerinde karış hesabı mı yapmalıydı, ama bunu pek çok kez yapması gerekirdi, fikrini değiştirip "Çok uzun zamandır ama çok uzun," demekle yetindi.

Bundan sonraki yolu yelkenli bir tekneyle gideceklerdi, suya gömülen türden değil, yüksek, şık bir güvertesi, altında da kamarası olan bir tekneydi. Su da derin olacaktı ya da en azından bulundukları yerden gidecekleri noktaya dek derin kanallardan geçeceklerdi. Oradan sonra da Merkez'e doğru yürüyüş başlayacaktı.

Dann merakını yenmek için, "Peki sen bütün bunları nasıl biliyorsun, bütün bu hanlarla gidilecek yolları?" diye sordu.

Daulis gülümsedi.

Mara, "Çünkü biz Mahondiler birbirimize destek oluruz, öyle, değil mi?" dedi.

"Evet. İyi günde, kötü günde."

"Ne düşündüğünü anlıyorum."

"Göründüğü kadar kolay değil."

"Ama büyük plan sürüyor, Dann'le ben de onun parçasıyız."

"Korkarım siz her şeyin odak noktasındasınız. Başka bir şey demeyeceğim, çünkü kendi kararınızı kendiniz ver-

melisiniz. Şimdi sizi en az kendim kadar tanıdığıma göre ne yapacağınızı adım gibi biliyorum, yine de bunu oraya bırakalım. Göreceksiniz."

Yelkenliyle daha hızlı yol alıyorlardı, rüzgâr arkalarından esiyordu, sağa sola kaçmalarını gerektiren sığlık ve kumluk alanlar yoktu. Derinlerdeki beyaz kumun üstünde batık kentlerden geçerlerken Mara, eskiden uçan kuşların yaptığı gibi onlara tepeden bakıyordu. Aşağıdaki Sahara kumuydu, uzun zaman önce kıyıdan kıyıya yayılan kumlar. Kentler de düş gibi gelip geçiciydi. İnsanlar da. Derken aklına yine Meryx düştü. Fakat çatısından gökyüzüne bakabildiği o handaki hasta yatağında düş görürken, Meryx orada değildi. Bir kez bile. Sevdiği tüm insanlar yok olmuştu, Dann dışında. Bir tek küçük kardeşi Dann kalmıştı yanında.

Kayıkçı, hava karardığında hanlarda konaklamalarının gerekmediğini söyledi, demir atıp teknede uyuyabilirlerdi. İlk geceyi öyle geçirdiler; ama hoşlarına gitmedi, suyun üzeri kalın, buz gibi sis tabakasıyla örtülüydü, her yerde ışık kıpırtıları göze çarpıyordu. Kayıkçı, yerli halk bunların ölülerin gözleri olduğuna inanır ama aslında uçuşan böceklerdir diye açıkladı. Ertesi gün karanlık çökünce kıyıya yanaşıp büyük bir hana girdiler, onlar için sıcak su hazırlanmıştı, karınlarını da güzelce doyurdular. Eski güçlerini bulacaklardı ama iyi uyuyup iyi yemeleri gerekiyordu. Dört geceyi de değişik hanlarda geçirdiler, kayıkçı paranızı boşa harcıyorsunuz diye homurdanıyordu, teknede uyusalar paraları ceplerinde kalırdı. Çok paranız olmalı diyerek onlardan daha çok para istedi. Bütün bunlar, tekne yolculuğuyla handa konaklamalar, Mara'nın son kalan dört altınından üçünü daha tüketti. Geriye tek bir altını kalmıştı. Leta'nın parasına dokunulmamıştı, harcamasına izin vermiyorlardı. Daulis'in hemen hiç parası yoktu. Dann gövdesindeki beş altını çıkarmaya kalktı, fakat daha beklemesini söyleyip bu konuda söz vermesini istediler.

Sabah kaldıkları son handan ayrılmak üzereyken, orayı işleten kadınla erkek erkenden bir elçinin gelip onları sorduğunu belirtti. "Merkez'den geliyorlarmış," dediler. "Geç kaldığınızı düşünmüş gibiydiler," derken gözlerinden tedirgin oldukları okunuyordu, alçak sesle konuşuyorlardı.

Leta, "Merkez'den çekindikleri belli," yorumunu yaptı.

Daulis, "Gerçeği bilselerdi," diye belirtti.

Teknede dikilip beyaz yelkenin gittikleri yönün tersine doğru uçuşmasını izlediler, uçtuğu yerlere aldırmayan beyaz bir kuşu andırıyordu. Kayıkçıysa, suyun altındaki eski kentlere artık alıştığından başını çevirip pek bakmadığını söyledi. Niçin baksındı ki? "Orada artık kimsenin yapamayacağı kadar güzel binalar var, neden şimdikilerle karşılaştırıp canımı sıkayım?"

Kuzeybatıya giden kumlu bir kanaldaydılar, incecik, beyaz bulutların soğuk mavilikte buzdan sarkaçlar gibi durduğu göğün altında bataklık alanlar, gölcükler ve göller uzanıyordu.

Akıllarında hep Buz vardı, çünkü bulundukları noktadan kuzeye doğru yürüseler, iki gün geçmeden Orta Deniz'in kıyılarına varırlardı, hava açıksa oradan karşıya baktıklarında buz dağlarını, Mara ile Dann'in Chelops'taki antik haritada gördüğü buzu, boşlukta duran bir topa benzeyen dünyanın yarısının kaplı olduğu Buz'u görebilirlerdi. Üstünde de kaba şekiller vardı, biri de İfrik'ti. Shabis onu andıran diğer kütleye Güney İmrik dendiğini, ancak oranın bilinmeyen topraklar olduğunu, kimsenin oralarda olup biteni bilmediğini söylemişti. Kimileri orada bütün eski bilginin toplanıp korunmuş olduğuna, İfrik'ten çok ileri gittiği için bu geri kalmış ülkeyle ilgilenmeye tenezzül bile etmediğine inanır diye anlatmıştı Shabis; kimileriyse buradan bir farkı olmadığını, çok yoksul düştüğünden kendinden başkasını düşünecek durumda olmadığını düşünürmüş. Güney İmrik'le ilgili eldeki tüm bilgiler yine geçmişten geliyordu, Shabis böyle demişti.

Shabis'ten ne çok şey öğrenmişti Mara, adımlarını dikkatle atmaya çabalarken, ona çok şey borçluyum diye düşündü, bu kez ne tozda ne kupkuru toprakta yürüyordu; bataklığa saplanıp kalmamaya çalışarak çamura bata çıka ilerliyorlardı. Shabis'in hayalini kurduğunu fark etti; kibar, sevecen biriydi, gözünün önüne getirmeye çalışınca, asker olduğu belli, gülümseyen bir erkek gördü. Kendisine âşık olmuştu, o günlerde Mara da yanıp tutuşuyordu, ama onunki öğrenme, daha çok şey bilme isteğiydi. Şimdiyse bundan utanıyor, öyle aptal ve kör olabilmesini aklı almıyordu; sık sık Shabis'i düşünüyor, utana sıkıla onu merak ediyordu.

Yolun çoğunu hiç konuşmadan yürüdüler. Bunun bir nedeni, çevrelerini sarıp içlerine sıkıntı veren soğuk grilikse, diğeri de Daulis'le Leta'ydı. Leta, Daulis'i seviyordu, Daulis de Leta'yı. Gelgelelim ortak bir gelecekleri olamazdı, Leta böyle diyordu. Kaç kez Dalide Ana'nın önerisini geri çevirmemeliydim diye yineledi, Daulis de, "Saçmalama, başka olanaklar bulunur," deyip duruyordu. Bunlardan birinin ne olabileceği, yolun karşısından çevreyle uyum sağlayacak kadar solgun birtakım insanların çıkagelmesiyle belli oldu. Leta gibi bembeyazdılar, gözleri yeşil ya da maviydi, berelerinin altında kalsa da saçlarının da renksiz olduğu anlaşılıyordu. Mara şaşkınlık ve korkuyla bir çığlık atınca Dann elini tuttu. Daulis, "Bunlar Alb halkı buraya yakın yaşarlar," diye açıkladı. Albler de onlara bakıyorlardı, sonra Leta'ya dönüp kendi dillerinde bir şeyler söylediler, ancak Leta anlamadığını belirtince Charad dilinde sordular: "Kimsin? Nerelisin?"

Leta, "Bilmalı," diye yanıtlayınca ağızları açık kaldı; içlerinden birisi, "Bilma'da Albler olduğunu bilmiyorduk," dedi. Leta da, "Bir tek ben vardım," diye karşılık verdi.

Daulis onlardan, Alb yerleşim yerine nasıl gidileceğini öğrenmek istedi, bir kadın kuzeyi işaret ederek, "Aranız-

dan bir tek bu kadını iyi karşılarlar," dedi; üç Mahondi'nin hoş karşılanmayacağını söylemek istiyordu. Leta Daulis'e döndü: "Demek beni Alblere bırakacaksın, öyle mi?"

"Görmen gerektiğini düşündüm, o kadar."

"Albler bana da, en az size olduğu kadar acayip geliyor."

Oysa Mara onların bu buz gibi soğuk, renksiz ortama uygun düşen bir güzellikleri olduğunu düşünüyordu. Kiminin gökyüzünün rengini almış mavi gözleri, kiminin derin suları çağrıştıran yeşil gözleri vardı, kimininkiyse griydi; bu da yürüdükleri yollara benziyordu.

"Leta, bana kulak ver. Anlamıyor musun? Önündeki diğer seçenekleri öğrenmen gerek." Daulis bunları söylerken sesi umutsuz çıkıyordu.

"Çok iyi anlıyorum. Meclis Üyesi Daulis beni Bilma'daki evinde istemiyor. Demek ben de tıpkı Crethis gibi oyuncak bebekmişim..." Bunları duyan Mara ile Dann, Leta'nın oyuncak bebek olma fikri karşısında çaktırmadan gülerek birbirlerine baktılar. "Elbette Dalide Ana'nın evinden çıkma orta malı bir kadının karın olması da düşünülemez. Üstüne üstlük Bilma'da Mara'yla evlisin."

Yavaşlayıp üçünün arkasından yürümeye başladı, ağlıyordu. Mara da geride kalıp kolunu boynuna doladı. Leta söyleniyordu: "Bir fahişe. Altı üstü bir fahişe işte."

Daulis yıkılmıştı, saklamaya da gerek görmüyordu.

Gittikleri patika bazen suyla kesiliyor, kalaslardan yapılma küçük köprülerden geçiyorlardı; az sonra önlerine basbayağı bir kasaba çıkınca şaşıp kaldılar, barakalarla kulübelerden değil, suyun altında gördükleri kadar güzel yapılardan kuruluydu. Aşağılardaki evlerden bazıları suyun içindeydi, ama yüksek kesimdekiler kuru ve iyi durumdaydı.

"Burası Yerrup'un kuzeyindeki bir kasabadan örnek alınmış. Bakın çatılardan aşağı kar kayıp gitsin diye nasıl

eğimli yapmışlar, görüyor musunuz? Panjurlarla duvarların kalınlığını görebiliyor musunuz?" Daulis bildikleri bütün diğer kasabalardan farklı olan bu kasabaya nasıl bakmaları gerektiğini anlatıyordu. "Eskiden, çok eskiden, Buzlar Yerrup'u kaplayınca, kasabalarını buralara kurmuşlar, buraya ve İfrik'in bütün kuzey kıyılarına. İşte o kasabalar yok olmaya yüz tutmuş olanlarla birörnekmiş, böylece o eski uygarlığın kayıtlarıyla bilgileri kalacakmış ellerinde. O zamanlar kuzey kıyısına yakın her yer kuruymuş, kasabalar yüzlerce yıl ayakta kalırmış, belki daha da uzun, çünkü onlara iyi bakarlarmış; sonra yukarıdaki buzlar daha da yayılmış. Çok soğuk geçen birkaç kış sonrasında, buradaki toprakların da yarısı donmuş, kasabalar sarsılmış. Kırılıp yıkılmaya başlamışlar. Halk o kasabaların aynısını, Yerrup kentlerinin tıpatıp örneklerini biraz daha güneye yapma kararı almış; onların ömrü hava biraz ısınana dek sürmüş ve... Suyun altında gördüklerimiz işte onlardı. Alb denen bu yerleşim yeri de yaşanabilir olan birkaç kasabadan biri. Bu toprak parçası Alblere verildiği zamanlar buralarda pek çok kasaba varmış, oysa şimdi pek azı kaldı, Albleri oradan kovup kasabayı geri almak isteyenler var."

"Sen şimdi bize Alblerin burada yaşamaya hakları olmadığını mı söylüyorsun?" diye hiddetlenen Leta'ya, Buzlar Yerrup'a indiğinde beyaz halkların da onun önünde güneye yöneldiğini, çoğunun Kuzey İfrik'te yaşamayı seçtiğini, bu yüzden korkunç savaşlar çıktığını anlatıyordu Daulis. Fakat iklim değişikliği ve yiyecek kıtlığı Kuzey İfrik'teki çoğu insanı öldürdüğünden nüfusun epey azaldığını, dolayısıyla Alblerin de kendilerine yaşayacak yer bulmakta zorlanmayıp belli yerlere yerleştiklerinden ya da yerleştirildiklerinden söz etti. Bugün kala kala iki Alb yerleşimi kalmıştı, biri de burasıydı.

Gövdeleri beyaz, ince, narin dalları olan, şirin ağaçların sağlı sollu dizildiği düzgün bir caddedeydiler. Daulis, şimdi Buz'un altında kalan dünyanın neredeyse yarısında

bir zamanlar bu ağaçların yetiştiğini, bunların ilkel ormanlardan sağ kalanlar olabileceğini dile getirdi.

Bir evin kapısını çaldı, içeriden bir kadın çıktı, Leta'yı göstererek onunla bir şeyler konuştu. Kadının gümüş rengi saçları tepeye toplanmıştı, gözleri çelik mavisiydi. Genç değildi. Leta'yı uzun uzun inceledikten sonra başıyla buyur etti.

Leta, Alb olabilirim, ama ben de sizin gibi kendimi yabancı hissediyorum diyerek Daulis'e kafa tuttu. Geçtikleri tüm caddeler beyaz derili insanlarla doluydu, hortlak gibi geliyorlardı ona.

Konuşma sırası diğer Alb kadına gelmişti: "Duygularını anlıyorum, ben de güneyde bir kasabada çalışıyordum, annem ölünce ailem beni geri çağırdı. Herkesin deri hastalığı çektiği bir yere geldiğimi sanmıştım. Ama insan zamanla alışıyor."

Mara, Leta'ya sarıldı. Sanki taş kesmiş, duyduğu acıyla kendisine karşılık veremeyen birine sarılıyordu, Dann de aynısını hissetti. Daulis'e gelince o bir süre duraksamıştı, ama sonra Leta'yı göğsüne dayayıp sıkı sıkı bastırdı, her ikisinin de gözlerinden yaşlar süzülüyordu.

Arkasından da Daulis'in Donna diye çağırdığı Alb kadın Leta'yı içeri aldı.

Dann merak ediyordu, "Neden onu bırakmak zorundayız?"

"Merkez'e gidemez, uygun olmaz. Benimle de gelemez, çünkü neyle karşılaşacağımı bilmiyorum. Elimde olsa Bilma'ya dönmezdim. Bunun tek nedeni Leta'yı götürememem değil. Ama öyle ya da böyle her şey yoluna girecek."

"Yanında o olmadan her şeyin yoluna girmesini nasıl beklersin?"

Daulis bir süre sessiz kalmayı yeğledi. Sonunda boğuk bir sesle konuşabildi: "Göz önüne almadığın bir şey var. Leta yıllardır beni Dalide'nin evine gelen biri olarak tanır. Gizliden gizliye beni de sözünü ettiği o aşağılık domuzlardan biri gibi görüyor olabilir."

"Gerçekten böyle düşünüyor olamazsın."

"Bazen ne düşüneceğimi ben de şaşırıyorum."

Dann, ben ne düşündüğümü biliyorum diyerek söze girdi: "Leta sana uygun olmadığına inanıyor ve sen de kendini onun için yeterli görmüyorsun."

Daulis doğruladı, "Haklısın galiba."

"Öyleyse çok iyi anlaşmanız gerek."

"İlk önce hepimizin gidip yerleşebileceği bir yer bulmalıyım. Bunun için elimden geleni yapacağım. Şimdi size gelelim. Sakın başka seçeneğiniz olmadığını düşünerek Merkez'de yaşamaya kalkmayın. Ben olmasam da yaşantınızı tek başınıza sürdürebilirsiniz, bugüne dek başarmışsınız zaten. Fakat siz oradayken ben gidip bildiğim bir yer hâlâ yerinde mi diye bakacağım. Bir evden söz ediyorum, arazisi de var. Amcalarımdan birinin mülkü, ama o şimdi çoktan yaşlanmıştır. Hâlâ sağsa elbet. Başkaları çoktan oraya varmış da olabilir; bu ev Mara'nın Mahondi şebekesi dediği kurumun bir parçası. Ama Merkez'le hiçbir bağlantısı yok, bunu sakın aklınızdan çıkarmayın."

"Ben seninle gelmeyi yeğlerim," diyen Dann, Merkez'e gitmek istemediğini belirtti.

"Beni dinleyin. Size yapacakları önerilerde haklılar, kendi açılarından kuşkusuz. Onların yerinde olsaydım, ben de aynısını yapardım. Fakat olmadığıma seviniyorum. Büyük bir sorumluluk taşıyorsunuz siz, ikiniz. Vereceğiniz karar önemli. Bu konuda daha fazla bilgi vermeyeceğim. Çok çabuk karar vermemenizi öğütlerim, Merkez'de göreceklerinizi başka yerlerde, en azından İfrik'te görmediniz diye heyecana kapılmayın. İyice düşünüp taşının. Olur da oradan hemen ayrılmaya karar verirseniz, ya Leta'nın yanına gidin –Donna iyi arkadaşımdır, onu kendimi bildim bileli tanırım– ya da bundan sonraki ilk hanın yolunu tutun. Bu da batıya gitmek anlamına gelir. Oradakilere sizden söz edeceğim. Size göz kulak olurlar. Ben de oradan bir at satın alıp yoluma gideceğim."

Dann gözyaşlarını tutamadı. "Ben Leta'dan ayrılmak istemiyorum. Orada mutlu olacağını nereden biliyorsun?"

"Mutlu mu?" diye sordu Daulis. "Yaşamı boyunca bu sözcüğü kullandığını sanmam. Anlamıyorsun. Eğer koşullar elverirse, eve gelip kalabilir, birlikte – göreceğiz bakalım."

Mara araya girdi, "Onu yüzüstü bıraktığını düşünecek ama."

"Tutamayacağın sözleri vermenin ne anlamı var? Eğer sözünü ettiğim yerde kalma olanağı yoksa, Bilma'ya geri döneceğim. Neyle karşılaşacağımı bilmiyorum. Yaşlı adam ölmüş, eve başkaları yerleşmiş olabilir. Eskiden 'Mahondi bölgesi' dendiğinde, kimse oraya yaklaşmazdı. Artık öyle değil. Eskiden 'Merkez' dendiğinde, sıraya girerlerdi. Şimdi de öyle, ama bazı yerlerde. Yöredeki herkes Merkez'i bilir, siz de göreceksiniz."

Daulis iki kardeşi alçak bir tepeye götürdü. Önlerinde büyük bir duvar vardı, kıvrılarak uzanıp yuvarlak ya da oval bir alanı içine alıyordu. Taş duvardı. Oysa o topraklarda kilometrelerce ilerlesen bile ne bir kaya parçası ne de bir taş görülürdü.

"Oradaki taşların hepsi Orta Deniz'den getirilmiş. Bu duvarı örmeleri yüz yıl, belki daha fazla sürmüş."

Ansızın Dann parmağıyla işaret ederek bir çığlık attı, arkasından da Mara. Duvarın tepesinde bir plaka parlıyordu, bir güneş çekiciydi bu, belli aralıklarla başka plakalar da yerleştirilmişti. Dann, "Biz bunları biliyoruz, güneş ışınlarını topluyorlar," diye anlattı.

Daulis, "Bir zamanlar öyleymiş, ama artık çalışmıyorlar," diye açıkladı. "Ancak çoğu kimseler onların işe yaramadığını bilmez, casus antenleri olduklarını sanırlar. Haydi artık duvarın çevresinden dolaşarak aşağı inin, giriş kapısını bulursunuz. Dosdoğru içeri yürüyün. Yakın zamana dek bekçiler vardı, şimdi orada olup olmadığını bilmiyorum. Ana salona girin. Ben duvarın öbür yanını dolaşıp kuzeye gideceğim. Hoşça kalın, dilerim çok yakında ye-

niden görüşürüz." Arkasını dönüp uzaklaşmaya koyuldu, duvarı dönmeden son bir kez geriye bakarak onlara el salladı.

"İşte yine baş başa kaldık," dedi Dann, "Mara, bu hoşuma gidiyor." Kolunu Mara'nın boynuna doladı.

"Bütün yaşantımda orada hep –ya da çoğu zaman– sen vardın."

"Mara, ben korkuyorum."

"Ben de çok korkuyorum, Dann."

"Örümcek ve akreplerle dolu o yerde korktuğun kadar mı?"

"Evet. Sen de oradaki kadar..." Chelops'taki Kule'de korktuğun kadar mı diyecekti, ama sözcükler boğazına takılmıştı; Dann usulca, "Gelip beni kurtardığın Kule'deki kadar diyecektin, biliyorum; yok, hayır, hiçbir yerde orada duyduğum korkuyu duyamam. Asla." Ablasına sıkıca sarıldı, kız da başını onun omzuna dayarken Dann, "Benim korkum, teknede dövüşüp sonra da Shabis'in askerleri bizi tutsak aldığında duyduğum korkuya denk," diye belirtti.

"O gün ben korkmamıştım, çünkü aklımdaki tek şey yaşlı kadının parasını çalmaktı. Hiç düşündün mü, eğer Han bugün yaşasaydı, bu güneş çekicileri çalıştırmayı başarabilirdi?"

"Bunu bilen son kişiydi belki de?"

Kolları birbirlerinin sırtında, bir süre orada durup konuştular. İkisi de hangisinin titrediğini çözemiyordu.

Sonunda Dann toparlandı: "Neyse, şimdiye dek başımıza gelenler kadar kötü olamaz, hadi gidelim."

Kıvrılan duvar boyunca ilerlediler, koskocaman demir bir kapıya gelmişlerdi, görenleri ürkütüp etkilemek üzere tasarlandığı belliydi, içeri girdiler. Duvarla iç duvarlar arasındaki boşluğun dışarıdaki Tundra kadar iç karartıcı olduğunu gördüler. Grimsi, topaklanmış, kuru çamur, aralarında yer yer bataklık, onun içinde de otlar vardı. Bir başka kapı göründü, arkasında yüksek tavanlı, dümdüz uzanan bir koridor, sağda solda boyalı kapılar ve üzerle-

rinde rengi solmuş resimler. Derken geniş bir odada buldular kendilerini, daire şeklindeydi, çevresinde de resimli tavanı destekleyen sütunlar vardı, ama tavan çatlaktı, sıvası kabarmıştı.

Beklediler. Mara el çırptı. Gelen giden olmadı. Dann seslendi: "Heyy, kimse yok mu?" Sonra Mara bağırdı: "Heyy!"

Ayak sesleri duydular, daire şeklindeki salonun karşısında iki kişi belirdi. Biri kadındı, beyazlı, grili çarşaflara bürünmüş, eteklerini savurarak koşturuyordu, başlangıçta umursamazca bakan gözleri ansızın heyecanla ışıdı, adamsa sakin, ağır adımlarla ilerliyordu. Üzerindekiler üniformayı andırıyordu. Ağırbaşlı ve mesafeliydi, o sessizliğini korurken, kadın çığlıklar atıyordu: "Aman kimler gelmiş! Canlarım, oh ne güzel, işte en sonunda buradasınız!" Önce, "Ah, Prensesim, ne zamandır sizi bekliyorduk," diyerek Mara'nın önünde eğildi, sonra da Dann'in. "Ah, Prensim, çok uzun zaman oldu." Adamsa belinden yukarısını öne eğerek selam vermekle yetindi, önce Mara'nın, ardından Dann'in önünde. "İkiniz de hoş geldiniz." Kadın onlara karşıdan bakmak için bir adım geriledi. Gördüğü hoşuna gitmemişti, ama sevinç çığlıkları atmaktan da geri kalmadı. Mara'ya yaklaşıp onu kucakladı. "Oh sevgili Prensesim, Prenses Shahana, ah ah ah!" Mara kendini saran kolların arasında kımıldamadan duruyordu, üstünün başının çamur içinde, darmadağın olduğunun farkındaydı, kötü kokuyor da olabilirdi. Bedenini saran kolların, seni tepeden tırnağa elden geçireceğim, dediğini de biliyordu. Kadın bu kez Dann'e sokulup kollarını ona sardı. "Prens Shahmand." Delikanlıya dokunur dokunmaz yüzünü ekşitti.

Mara, "Özür dilerim," dedi. "Sizi hayal kırıklığına uğrattığımızı biliyorum. Gördüğünüz gibi biz prensle prenses gibi yaşamıyorduk."

"Evet, biliyorum, biliyorum," diyen ev sahibesinin sesi heyecandan titriyordu. Kendisi alımlı, tertemiz bir kadındı,

bulutları andıran beyazlı, grili giysisinin içinde güzel kokuyordu. "Çok kötü günler geçirdiğinizi biliyorum, ama artık hepsi bitti."

Bu noktada adam söze girdi: "Felissa, ikisinin de bir şeyler yiyip dinlenmek istedikleri açıkça görülüyor."

"Ah, canım, canlarım, beni bağışlayın," diyen kadın bu Merkez'in ya da Saray'ın derinliklerine doğru koşar adım uzaklaşırken, adam, "Benim adım Felix," diye tanıttı kendini. "Karımı bağışlayın," diye açıkladı. "Size öyle çok umut bağladı ki. Elbet ben de."

Öne geçerek Felissa'nın gittiği yöne doğru yürümeye koyuldu. Daha küçük, sevimli bir odaya geldiler, içeride alçak bir masa, yer minderleri, çevredeki birkaç yapının çatısını içine alan bir pencere vardı, sanki dışarısı bir kasabaydı, duvarla çevrili bir kasaba. "Buyurun, oturun," dendi. Oturdular. Adam da oturup anlatmaya başladı: "Sizin anneniz, benim annemin kuzeniydi. Babanız da Felissa'nın annesinin kuzeni. O ailenin kalan son üyeleri sizlersiniz, Kraliyet Sarayı'nın. Ama bunları öğrenmişsinizdir."

Dann, "Hiçbirini bilmiyoruz," dedi. Sesi küskün çıkmıştı ama biraz böbürlenmişti, Mara'nın gözünden kaçmadı.

"Evet Shahana, evet Shahmand."

Mara sözünü kesti: "Bana Mara demenizi yeğlerim." Sonra bakışlarını Dann'e çevirdi, kardeşi ne demek istediğini anlamıştı. "Bana da Dann." Oysa Mara, Dann'in bunu isteksizce söylediğini seziyordu.

"Mara ile Dann mi? Peki, öyle istiyorsanız, aile arasında öyle diyelim, fakat resmi işlerde gerçek adlarınızı kullanmanız gerekecek. Dilerim, en azından, sizin için tasarladıklarımızı kabul edersiniz."

Felissa koşarak içeri girdi. "Yemeğiniz birazdan hazır olacak." Karşılarına geçip oturdu, kocasının elini tutarak okşadı. "Felix, Felix, bugünün hiç gelmeyeceğine inanmaya başlamıştım."

"Kendilerini Mara ve Dann diye çağırmamızı istiyorlar," dediği andan itibaren Mara bu adamdan hoşlanmadığına karar verdi, gülümseyen bakışlarında bile bir sinsilik vardı.

Kadın bir an duraksadıktan sonra razı geldi, "Zavallı yavrucaklar, nasıl isterlerse öyle deriz."

Arkasından yaşlı bir adam, elinde geniş bir tepsiyle göründü; yemek getirmişti. İlgi çekici bir şey yoktu, yol boyunca konakladıkları hanlarda çok daha güzel yiyecekler tatmışlardı. Felissa atıldı: "Her şeyi kısmak zorunda kaldığımız için kusura bakmayın, fakat yakında bunun değişeceğine kuşkum yok."

Felissa onlara az önce Felix'in anlatmış olduklarını anlatmaya başladı, ikisi de onun konuşma biçiminden, koltuklarını kabartan, yürek okşayıcı sözlerinden pek etkilendiler. Arada yüzlerine ya da ellerine dokunup okşamayı da unutmadığından kadının anlatacakları yemeğin sonunda ancak bitebildi, oysa kocası her şeyi birkaç sözcükle özetlemekle yetinmişti.

Mara, yıllardır adımın, gerçek adımın, unutmaya zorlandığım adımın ne olduğunu gizliden gizliye merak edip durdum, benimle ilgili bir gerçek su yüzüne çıktığında sevinç çığlıkları atmayı bekliyordum, en azından öyle umuyordum diye düşündü. İşte şimdi kim olduğunu öğrenmişti. Ancak ne Shahana ne de Prenses ona uygun düşüyordu, bir köşesine adı işlenmiş, üstüne hemencecik oturacak bir elbise giyer gibi olacak diye düşlediğinin tersine, o sözcükleri kendine yakıştıramadı. Shahana'yı da, Prenses'i de sevmedi. Başkalarına göreydi bunlar. O Mara'ydı. Adı buydu.

Pencereden vuran ışık azalıyordu. Az önceki yaşlı adam lambaları getirdi.

Felissa, "Uşak odalarınızı hazırladı," dedi. "Çıkabilirsiniz." Bir an kararsız kaldı, sonra, "Banyolarınız da hazır," diye ekledi. Yine duraksadı, arkasından Mara'ya döndü: "Sizin için bazı giysiler de çıkardı, eğer beğenirseniz." Ma-

ra'nın üzerindeki giysiye bakışı, kılığından hoşlanmadığını belli ediyordu. Bilma'da erkeklerin giydiği çizgili elbiseydi bu. Etekleri de çamur içindeydi.

Mara, "Giysilerim de yıkanabilir mi acaba?" dediğinde, Felissa, "Elbette, ama bu günlerde yeterince yok, yeterince şey... Gördüğünüz yaşlı adam var, bir de karısı, yemekleri o pişirir, bir de temizlik ve ıvır zıvır işleri yapmaya gelen iki Alb kadın."

"Ben de kendim yıkarım öyleyse."

Felissa ne diyeceğini şaşırmıştı: "Oh, Prensesim, nasıl olur? Size hizmet edilmesi gerek. Bunu nasıl söylersiniz?"

"Gerçekten gerekmedikçe bana Prenses, Dann'e de Prens demeseniz, çok sevinirim."

Felissa ağlamaya başlarken, elleriyle yüzünü kapadı. "Dilerim bu, şeyi kabul etmeyeceğiniz anlamına gelmiyordur." Yaşlı olmasa bile, yaşlanıyordu, elleri narin olmakla birlikte, kırış kırıştı. Siyah saçları boyalıydı. Yüzü de. Felix daha yaşlıydı. Bayağı yakışıklıydı, zarif davranışları vardı. Ama, nereye baksa, ister Hadronlara olsun, ister Henneslere, hep aynıydı, acaba bunu, bitmek bilmeyen iktidar tutkusunu ilk çocukluk yıllarında kendi ailesinde görmüş müydü? Gülücüklerin, eğilip selamlaşmaların ardına saklanan acımasızlık. Garip bir soğukluk. Shabis de öyleydi, güçlüydü, komuta ondaydı. Yok, bu yaptığından, işinden kaynaklanıyordu, yoksa üstün olduğuna inandığından değil. Bu insanlarınki öyleydi ama. *Buradan ne zaman kurtulabilecekti acaba?*

Felissa yalvarıyordu: "Lütfen anlamadığımızı sanmayın. Aslında her şeyi biliyoruz, sizinle ilgili her şeyi, nerede olurlarsa olsunlar, Mahondilerin ne yaptıklarını biliriz biz."

"Öyleyse belki bize Chelops'taki Soydaşların nasıl olduğunu söyleyebilirsiniz."

"Oh, zavallı yavrucak, senin Juba'dan bir çocuğun olduğunu duyduk."

"Benim Juba'dan çocuğum olmadı."

Bu yanlışlık Felissa'yı hiç rahatsız etmişe benzemiyordu. "Demek bütün her şeyi doğru bilmiyoruz, fakat sayımız çok azaldı, her biriyle ilgili kayıtlar tutuyoruz."

"Peki Meryx'e ne oldu?"

"Hepsi Doğu'ya gitti. Ama orada savaş vardı, sonrasını bilmiyoruz."

Demek bilmiyordu.

"Chelops'ta ayaklanma oldu, kuraklık baş gösterdi ve büyük yangınlar çıktı."

"Kuraklığı da, yangınları da, yiyecek kıtlığını da biliyoruz," derken Dann önemsiz bir konudan söz eder gibiydi. Kendi de dediklerinin kulağa umursamazca geldiğini fark edince ekledi, "Biz de Mara'yla yaşantımızın bir döneminde kuraklıktan, açlıktan ve yangınlardan başka bir şey bilmedik."

Felissa yine, "Ah canlarım," diye sızlanmaya, Mara'nın ellerini okşamaya başladı.

Dann yatmak istediğini belirtti, ancak bunu der demez kaba davrandığını anladı. "Özür dilerim. Biz alışık değiliz de kibar yaşamaya."

Felix, "Artık bizim yaşantımızın da kibarlıkla ilgisi olduğunu söyleyemeyeceğim," derken nazik ama soğuktu.

Dann ayağa kalkınca, Mara da kalktı.

Felissa, "Yarın sabah kahvaltıda görüşürüz," dedi.

Mara, Dann'in az kalsın, "biz odamızda kahvaltı ederiz" diyeceğini sezmişti, neyse ki uyaran bakışlarıyla kaldıkları hanlardan birinde olmadıklarını son anda anımsatmayı başardı da susturdu onu.

İyi geceler dilediler. Mara, Felix'in kendisinden hoşlanmadığını, ayrıca onun da adamı hiç sevmediğini anladığını sezmişti. Bu ilk bakışta oluşan içgüdüsel bir kanıydı. Dann'e göre, Felix'in gülümsemesi dostçaydı, sevecen bile denebilirdi. Mara, Dann'in bunun etkisine girmemesini diledi.

Yaşlı uşak önde, onlar arkada ilerlediler, geçtikleri birkaç boş odada duvarların döküldüğünü gördüler, çoğunda

bir parça eşya bile yoktu, sonunda iki güzel odaya geldiler. Büyükçe odalardı, yer minderleri ve koltuklarla döşeliydi, çok geniş, alçak yatakları vardı. İki oda, aradaki açık duran kapıyla birbirine bağlanıyordu. Her ikisinde de buharı tüten suyla dolu iki küvet yerde duruyordu. Yaşlı adam dışarı çıktı, ama önce Dann'in kendi küvetini itip açık kapıdan geçirerek Mara'nınkinin yanına getirmesini izledi. Dann giysisini çıkarmış, baştan aşağı gövdesini suya daldırmıştı; su bir anda çamur rengini aldı. Mara'ya gelince, o kapı kapanana dek bekledi, sonra elbisesini fırlatıp atarak kendini sıcacık suya bıraktı.

Dann geniş küvette balık gibi yan dönerken sevinçle konuşuyordu, "Gördün mü Mara, şimdiye dek içimizde kimleri taşıyormuşuz? Hey! Prenses, beni işitiyor musun?" O sırada Mara başını suya daldırmış, yolculuk boyunca üstlerine yapışan kir yüzünden çamur içinde kalan suyun onları pek temizlemeyeceğini düşünüyordu.

"Bütün bunlar hoşuma gitmiyor, buradan gitmek istiyorum," diye karşılık verdi Mara. Küvetten çıkıp çıplaklığını kurulanma beziyle örttü, çanın ipini çekti. Yaşlı adam ânında içeri girdi, kapının dışında bekliyor olmalıydı. Konuştuklarına kulak kabartıyordu besbelli.

"Daha su var mı?"

"Isınması zaman alır, Prensesim."

"Öyleyse ısıtmadan getir. Peki bu kirli suyu nereye boşaltabiliriz?"

O sırada küvetten çıkmış, ama üstünü başını örtmeye gerek görmeyen Dann, "Pencereden aşağı boşaltırım," diye atıldı.

Yaşlı adam, "Hayır, Prens," diye karşı çıktı. "Bunu yapmamalısınız." Sonra çanın ipini çekti, bir kadın çıkageldi. Dann çırılçıplak, Mara da karmakarışık saçlarıyla yarı çıplak durduğundan kapı aralığında bekledi.

Yaşlı çift büyük küvetleri teker teker dışarı taşıdılar.

"Böyle ağır kaldırmamaları gerek."

"Baksana, buna alışkın onlar." Dann'in küstah bir bencillik kokan bu sözleri Mara'yı kaygılandırmıştı.

Küvetler geri getirilip yan yana yere kondu, arkasından koca bir testi soğuk suyla dolduruldu. Dann içine dalıp titremesini abartarak çığlıklar atmaya başladı. Gözlerini ondan alamayan yaşlı kadına dönüp, "Bak, temiz su," diyerek kahkaha attı. Fazla heyecanlıydı.

Mara iki yaşlının odadan çıkmasını bekleyip küvete öyle girdi. Su çok soğuktu. Başını ördek gibi pek çok kez suya batırıp çıkardı.

Dann sudan çıkıp kurulanmış, yan odada yatacağı kocaman yatağa bakıyordu.

"Senin yanında yatacağım," deyip çıplak olarak kızın yatağına girdi.

"Mara, biliyor musun, tüm bu söylenenlerle ilgili bir şey var ki..."

Gerisini getiremeden uykuya daldı. Hemen arkasından Mara da kardeşinin yanı başında uykuya yenik düştü. Uyandığında Felissa başucundaydı, şaşkın bakışları onları kınar gibiydi, ama aynı gözlerde zafere ulaşmışlığın sevinci de okunuyordu; evet, Mara buna ant içebilirdi.

Dann, "Günaydın," diyerek doğrulup oturdu, hâlâ çıplaktı. "Günaydın, Mara."

"İkinize de günaydın. Çok geç oldu. Çok yorgun düşmüş olmalısınız. Sizi bekliyoruz. Kahvaltı hazır."

Mara'nın çuvalındaki buruşuk elbiselerin hepsi alınmıştı, biri dışında. Öyleyse onlar uyurken yaşlı adam ya da kadın odalarına girmişti. Geride bir tek ince bürümcük kumaştan olan elbise kalmıştı, o da bu soğuk havada sıcak tutmayacaktı, Mara yolculuk sırasında kullandığı battaniyeye sarındı, ama kullanılmayacak kadar tozlu topraklıydı. Ne yapacaktı peki? Yataktaki örtüyü alıp ona sarındı. Dann de aynısını yaptı.

Dün gece oturdukları odada Felissa ile Felix yerdeki minderlere kurulmuş, bekliyorlardı. Yer sofrası hazırlanmıştı.

"Günaydın Prens, günaydın Prenses," diye onları karşılayan Felix ciddi olmaları gerektiğini ima eder gibiydi. Felissa hemen söze girdi: "Bu sabah gördüklerim bazı şeyleri kolaylaştırdı."

Dann hiçbir şey anlamadan, "Ne gördün?" diye sordu.

Felix'le Felissa bakıştılar, derken Mara söze girdi: "Düşündüğünüz gibi değil. Dann'le pek çok kez aynı yatağı paylaşmışızdır, buradakinden çok daha dar yatakları bile, belki yüzlerce kez. Bir keresinde Daulis'le Leta da vardı. Dördümüz aynı yatakta yatmıştık."

"Daulis'in kim olduğunu biliyoruz da, Leta kim?"

"Bir dost, Alb."

"Oh, demek bir Alb." Böylece onlar için Leta konusu kapanmıştı; bir tek sözcük yetmişti.

Felissa anlatmaya koyuldu: "Bir şey var, bir öykü, olağanüstü bir şey. Tarihi ikinize de anlatayım, her şeyi anlayacaksınız, göreceksiniz, çok önemli..." Ama Felix sözünü kesti: "Bırak ben anlatayım, yoksa bütün gün buradan çıkamayız. İfrik'in bu bölgedeki tarihi biliyor musunuz?"

"Pek sayılmaz," dedi Dann.

Mara'ysa Shabis'ten aldığı dersleri, aslında onun sorularına, cahilce sorulan sorularına yanıt vermeye dayalı dersleri düşünerek, "Biraz," diye yanıtladı.

"Uzun zaman önce, çok uzun zaman önce..."

"Binlerce yıl önce mi?

"Doğru; Yerrup'taki bütün uygarlıklar Buz'un altında kalmadan önce. Bütün o uygarlıkların, o tarihin buz çağları arasındaki on iki bin yıllık sıcak evrede olup bittiğini biliyor muydunuz?"

Mara, "Evet," dedi.

Dann'in yanıtıysa, "Hayır" oldu.

"On iki bin yıl. Oysa onlar hep öyle sürüp gideceğine inanmışlardı, sonsuza dek. Ama izin verirseniz, bunun abartıldığını düşünebileceğinizi söyleyeyim, bence insanoğlu her

zaman elinde olanı hiç kaybetmeyeceğine inanma eğilimini göstermiştir, bunu bir yana bırakalım. Buz çağlarıyla sıcak dönem arasındaki geçiş evresinin yarısında, buradan doğuya doğru, akış yönü değişmekle birlikte, bugün de yerinde duran büyük Nilus Irmağı'nın ağzında başarılı bir hanedan varmış. Kraliyet ailesi kendi içinde evlenirmiş. Erkekler kız kardeşleriyle karı-koca olurmuş."

Dann gülmekten kendini alamadı, hem de kahkahalarla, sonra sözünü kestiği için özür diledi.

"Evet. Bir düşünün Prensim, kargaşa yıllarında bu durum istikrarı sağlamış. Evlilik iki ayrı aile ya da bir ailenin iki değişik kolu arasında yapıldığında, her zaman miras uğruna kavgalar, bazen de savaşlar çıkar. Kardeş çocuklarıysa mirasın bölünmesine izin vermez."

Dann'in yüzü karmaşık duygular sergiliyordu. Alaylı bakışlarında yüksek sesle dile getirmediği isyanı okunuyordu. Aynı zamanda da anlatılan bu eski masalın ona ilginç geldiği belliydi. Öte yandan hoşuna da gitmiş olabilirdi, kurum satarcasına baktığı görülüyordu.

Mara, "Bu hanedan kaç yıl yaşamış?" diye sordu.

"Yüzlerce yıl diyorlar."

"Ya istikrar? Refah? Barış?"

Felix dalga geçercesine bakmaktan kendini alıkoyamadı, ardından kahkaha patlattı, sonra kendini toparlayıp Mara'nın önünde hafifçe eğildi. "Çok şey istiyorsunuz, Prensesim. Yüzlerce yıl barış mı? Hayır. Fakat krallık saldırganları ve saldırıları savuşturmada başarılı olmuş. Krallığın içinde parçalanma söz konusu değilmiş."

Bu aşamada Felissa sessiz kalamadı: "Siz sonuncusunuz, son kalan iki kişi sizsiniz. Kraliyet ailesinde en uygun yaşta olan yalnız ikinizsiniz."

"Herhangi iki genç Mahondi de yararlı olamaz mı?"

"Gerçek soyluluk. Bize kraliyet soyundan gelenler gerek. Sizin çocuğunuz kraliyet sarayını, kraliyet ailesini yeniden

diriltecek. Merkez'de bir kraliyet çifti ve onların çocuklarının bulunduğu halkın kulağına gidince bizi desteklemeye başlayacaklar, tıpkı geçmişte olduğu gibi."

"Mahondilerin bütün İfrik'e egemen oldukları dönemlerdeki gibi mi?"

"Aynen öyle."

"Yeniden bütün İfrik'e egemen olacağınızı mı düşünüyorsunuz?" Bu kez konuşan Dann'di.

"Neden olmasın? Bir zamanlar başarmışız."

"İfrik'i yönetmeye neden böyle can attığınızı anlamıyorum," dedi Mara. Sonra açıkladı: "Irmak Kentlerin aşağısında tozlu çölden ve ölümden başka hiçbir şey yok."

Felix, "Hiçbir şey aynı kalmaz," dedi. "Şimdi kuru dönemdeyiz. Ancak kuraklık sona erecek. Biz de hazırlıklı olacağız. Bütün İfrik tarihi bunlarla dolu; iklim değişikleriyle."

"Söylenenlere bakılırsa bu her yerin tarihi için geçerli."

"Evet, ama biz kendimize bakalım, sorumluluklarımız var. Yeni bir değişikliğin uzak olmadığına inanıyoruz. Buzlar yeniden Yerrup'a çıkıyor. Bulgular buna işaret ediyor. Orta Deniz binlerce yıldır kuru. Tabanında boydan boya kentler kurulmuştu. Ama okyanuslar yükseliyor olmalı, çünkü su iki değişik yönden geliyor. Bunlardan biri, eskiden Atlantik'e, şimdiyse Batı Okyanusu denilen Büyük Okyanus'a açılan Kayalık Geçidi; bir de doğuya doğru Nilus'un ötesinde bir kanal var, o da yıllardır kuruydu, ancak şimdi dolmaya başladı. Bugün Orta Deniz'in dibindeki kentleri kaplayan sığ bir göl var ve suları yükseliyor. Orası yeniden deniz olacak."

"Binlerce yıl içinde mi?"

"Yüzlerce de olabilir. Ama evreler vardır, buz ve buzların erimesi değişik düzeylerde yaşanır. Orta Deniz, Buz Çağları arasındaki dönemde ağzına kadar dolarmış, ayrıca kıyılarının yarısı boyunca kentler uzanırmış. Sizler bunun gerçekleşmesini görecek kadar yaşayabilirsiniz, oraya

doğru çıkacağınız bir gezide göreceğiniz kıyılar, bir sonraki gezinizde sular altında kalmış olabilir."

"Şimdi siz kuru iklimin yakında İfrik'i terk edeceğini mi söylüyorsunuz?"

"Öyle olmaması için herhangi bir neden var mı?"

Dann onları can kulağıyla dinliyordu, anlatılanlardan böyle etkilenmesi Mara'nın hoşuna gitmedi.

"Bize Daulis'i tanıdığınızı söylediniz," diyerek konuyu değiştirmeye çalıştı.

Felissa açıkladı: "Tanımaz mıyız hiç! Bize güneyden haberler getirir."

"Bize de burada, Merkez'de olağanüstü güzel şeyler bulunduğunu ve onları görmemiz gerektiğini anlatmıştı."

"Evet, doğru, görmelisiniz," diye onaylayan Felix, geçmişte yaşananların yeniden yaşanacağına inandıklarını belirtti. "Yeni bir keşifler ve icatlar çağının eşiğindeyiz. Merkez'de de geçmişteki buluşların ilk örnekleri bulunuyor."

Felissa, "Hepsi yok ama," diye ekledi. "Pek çok şeyin çalındığını unutma."

"Yağmalandık," diye açıkladı Felix. "Hırsızlar bazı makinelerle icatları çaldılar."

"Biz onları gördük. Şimdi de Merkez'i görebilir miyiz?"

Felissa, "Elbette yavrularım, elbette," diye atıldı. "Her şeyi görüp kolayca anlayabileceksiniz, çünkü bütün bilgiler özenle belgelenmiş durumda. Ama makinelerin asıllarını göremeyeceksiniz. Hepsinin birer kopyası yapılmıştı, sonra elde kalan kısıtlı bilgi ve becerilerle yeniden kopyalandılar, fakat sonra bir gün geldi ki of, çok üzücü!"

Felix, "Tasarımızı düşüneceksiniz," derken sesinde buyurgan bir hava vardı.

Mara, "Düşüneceğiz," diyerek ayağa kalktı, arkasından da Dann, birlikte odalarına çıktılar.

Dann öfkeyle söylendi: "Beni aygır gibi kullanmak istiyorlar, seni de üreme aracı."

Mara, "Tam üstüne bastın," diye onayladı.

Ama hemen arkasından Dann'in tutumu değişiverdi. "Aslına bakarsan seninle evlenmek fikri hoşuma gidebilir, Mara. Bizden doğacak çocukların sağda solda koşuştuğunu düşünsene."

"Bu insanlar biraz üşütük, derim, kafadan çatlaklar."

"Her şeyi görmeden onlara deli demesek daha iyi bence." Mara ne diyeceğini bilemedi; kaygılanmıştı. Dann, "Sence kaç yaşındalar?" diye sordu. "Elli mi? Diyelim ki bir çocuğumuz oldu. Üreme çağına gelene dek biz bayağı yaşlanmış olacağız. Hem kiminle çiftleşecek? Seninle ya da benimle mi? Bir çocuk daha doğacak. En ideali ilkiyle aynı olmaması. Düşün hele, yakında ölecek iki yaşlı insan, iki de yaşlı uşak ve seninle ben. Kraliyet ailesi. Yerli halk bunu neden kabul etsin ki? Mahondi egemenliğinin belleklerde iyi yer etmiş olması gerekmiyor, bana böyle anlatılmıştı."

Dann bunları söylerken, sanki orada üçüncü bir kişi vardı da, o görünmez kişiyle tartışıyordu.

Mara usulca konuştu, "Yine de sen bu fikri beğenmişe benziyorsun."

Dann kendini kocaman yatağa bırakıp yüzüstü yattı. Karşılık vermedi. Mara pencerede durmuş, bazısı sular altına gömülen evlerinki kadar güzel sayısız çatıya bakıyordu. Birkaçı un ufak olmuş ya da çökmüştü.

"Ben gidip duvar boyunca dolaşmak istiyorum, her yeri." Önce Dann'den ses çıkmadı, sonra ayağa kalktı, yüzü asıktı, düşüncelerinden ötürü kendine kızgındı; gidip yemek pişiren yaşlı kadını buldular, ona duvarın çevresinde dolaşacaklarını söylediler, herhalde bir yürüyüş yolu vardı, değil mi? Bunu pek onaylamadığı belli olan yaşlı kadın başını kaldırıp ikisine bakmaksızın, duvarın iç tarafında bir yol bulunduğunu, çoğu yeri iyi olmakla birlikte, dikkat etmeleri gerektiğini, duvarı boydan boya geçmenin bütün günlerini alacağını belirtti. Yanlarında götürsünler diye onlara yiyecek bir şeyler verdi.

Batıya doğru yola koyuldular. Duvarın boyu bellerine geliyordu. Bazı yerlere sıra sıra dikenli tel çekilmiş, teller paslanmaya yüz tutmuştu. Chelops'ta nerelerde tel örgülere gerek duyulduğunu biliyorlardı.

"Eğer ben burayı yönetecek olsam, ilk yapacağım iş şu tellerden kurtulmak olurdu."

"Barış zamanının yaşandığı varsayımına dayanarak böyle diyorsunuz, Prens Dann."

Ama Dann gülmedi.

Duvarın bir yanından bakılınca tek görülen, sonu gelmeyen ıslak toprakla bataklık alandı, arada patikalar, sazlar ve çalılarla örtülü kumlu yollar uzanıyordu. Topraktan çok suyla kaplı yamru yumru bir alandı. Duvarın iç tarafında her türden yüzlerce yapı yer alıyordu galiba, çünkü bazıları göçmüş, yerlerini sazlarla çamur doldurmuştu. Demek büyük geçmişle ilgili bütün bilgilerin bulunduğu yer burasıydı. Ülke kuzeye doğru hep aynı özellikleri yansıtıyordu, açlıklarını bastırmak üzere patikanın bir kenarındaki küçük dönemeçte konaklayıp yere çömeldiler, böylece sert esintiden de korunmuş olacaklardı. Bu rüzgâr Yerrup'u kaplayan buzlu alanlardan ve tepelerden gelip ta oralara esiyordu. Uçabilseler, bir zamanlar diledikleri yere uçan insanlar gibi havalanabilseler, buzlara kuşbakışı bakabilseler, o büyük uygarlıkların büyük yerleşim yerlerini görebilirler miydi? Hayır, çünkü buz su gibi değildi, altındakileri göstermezdi. Yollarına devam ettiler, sıkı giyinmiş de olsalar, üşüyorlardı. Doğudaki manzara da farklı değildi, gelirken geçtikleri bataklıklar gibi buradakilerin de günlerce yürümekle bitmediğini biliyorlardı. Duvar boyunca güneş çekiciler duruyordu. Metal uzantıları çürümüş, bazıları kırılmış, geriye duvarda sallanan metal çubuklar kalmıştı, bazılarıysa toprağa ya da damların üstüne düşmüştü.

Hava kararıyordu. Felissa ve Felix akşam yemeklerinin odalarına gönderileceği mesajını bırakmışlardı, böylece karar vermek üzere baş başa kalabileceklerdi.

Mara, "Bizim davranışlarımızı uygunsuz buluyorlar," diye belirtti.

Dann de, "Ben kral olunca," diyecekken Mara hemen sözünü kesti: "Dann, yeter artık, kes şunu, şakası bile hoş değil! Anlamıyorsun, korkuyorum."

Dann kızmıştı. "Neden Mara?"

"Korktuğum *öteki sen.*"

Gözlerini Mara'ya dikip uzun uzun baktı, gücenmişti; gidip yer minderine oturdu ve bir süre sesini çıkarmadı. "Haklısın," dedi. "Yine de ben gidip Felix'le konuşacağım, şu planın ayrıntılarını soracağım. Çünkü daha dile getirmedikleri şeyler var diye düşünüyorum. Tasarladıkları arasında odalıklar da olmalı. Bir bebeğin dünyaya gelmesi dokuz ay sürer, arkasından başka bir bebeğin daha dünyaya gelmesiyse, en azından bir yılı alır. Elbette ben seni böyle yıpratmam, Mara."

"Odalık işi benim de aklıma geldi."

"Peki o zaman yeni bir Mara'yla başka bir Dann olana dek geçecek zamanı nasıl yaşamayı tasarlıyorlar? Çok yoksul oldukları apaçık ortada."

"Yeni bir Shahana ile yeni bir Shahmand."

"Ne düşünüyorum biliyor musun? Kira'yı. Onu hep düşümde görüyorum."

"Ben de Shabis'i."

"Gerçekten mi, Mara? O zaman kendi soylu ailemizi kurabiliriz, bu aklına gelmiş miydi?"

"Lütfen sus, Dann."

Kızın odasındaki büyük yatağa uzandı ama hemen fırlayıp kalkarak kendi odasına geçti ve kendi yatağına yattı. "Onlardan nefret ediyorum!" dedi. "İkisinin de canı cehenneme! Bak, bizi ne duruma soktular."

Ertesi sabah Felissa onları Müze'ye götürdü. Eskiden böyle denirdi, yaşlı kadın insanların sonu görünmez kuyruklar oluşturup geçmişin harikalarını görmeyi beklediğini anımsıyordu.

Girişte kalkan gibi uzun metal bir cisim vardı, arkasında tel bobinler, altında da üzerinde çeşitli dillerde, *Basınız* yazan bir düğme. Bastılar ama makinenin işi bitmişti. Bu kalkanın ya da levhanın hemen yanında aynısından bir tane daha duruyordu, bu kez üzerindeki yazılar Mahondi ve Charad dillerinde de bilgiler veriyordu, eğer aygıt çalışsaydı, ışıklı harfler yanıp sönecekti. Levhadaki yazılar siyah, sarıya çalan gri ve bir zamanlar beyaz olup şimdi solmuş ve bazıları okunmayan harflerden oluşuyordu. Sonra üçüncü bir plaka gördüler, kapkara arduvazdı, ilk ikisindeki bilgilerin aynısı toprak renginde yazılmıştı, ama Mahondi ve Charad dilleri başı çekiyordu ve diğer dillerin hepsine yer verilmemişti.

"Sıcak Evre'deki antik uygarlıklara yapacağınız geziye buradan başlayın. Göreceğiniz insan ürünü şeylerin bazısı ilk buz dalgası ilerlemeye başladığı sıralarda Yerrup'taki müzelerden getirilmiş. Yerrup'taki bütün ülkeler eski yapıtların sergilendiği sayısız müzeye sahiplermiş. 24 numaralı binada onların müzelerinden birinin bir örneğini göreceksiniz. Birinci Buz Dalgası bazı kentleri yerle bir edip altına almış, fakat Orta Deniz'in kıyısındakiler ona doğru itilmiş. Bir dönem Orta Deniz'in bazı kesimlerinin neredeyse yarısı kıyı kentlerinden geriye kalanlarla dolmuş. O zamanlar Orta Deniz çoktan kurumuşmuş. Buzun altında kalmış kentlerin aynısını yapmak üzere Kuzey İfrik'in kıyılarına bu nesneyi getirmişler. Hepsi teker teker batık kentlere dönüşmüş. Bu nesneyi de başka yerleşim yerleri kurmak üzere kullanmışlar. Böylelikle Tundra'daki bazı kentler eski insanların yapılarını yapmada kullandıkları aynı malzemeyle kurulmuş."

24 numaralı binaya yöneldiler. İlk odada deriler giymiş, avlanan ya da ateşin çevresinde oturan insanlar sergileniyordu. "Bunlar bizlerin atası olan eski Yerruplular soyundan geliyordu. Kafataslarını inceleyin. 140 bin yıl yaşamışlar. Eski Buz Çağı'nın buz dalgalarından önce

oradan ayrılıp daha sıcak dönemlerde korunaklı vadilere yerleşmişler."

"Kaya Kabilesi'ne çok benziyorlar," diyen Dann tedirgin olmuştu. Mara'nın duyguları da farklı değildi, içine hüzün çökmüştü. Uzun yıllar önce soyu tükenmiş insanlara bakmak yüreğini sızlatmıştı. Dann bu kez, "Neden onlar için üzülelim?" diye karşı çıktı, yine de üzülmemek elde değildi, el ele tutuşup dolaşmayı sürdürürken her ikisi de diğerinin yanında olduğuna seviniyordu.

Girdikleri ikinci odada Neanderlerden sonra gelen insanları gördüler. İnsanlar yine hayvan derilerine bürünmüştü, çirkin kulübelerde ya da sazlardan yapılmış evlerde yaşıyor, bıçaklar ve kargılarla, ok ve yaylarla avlanıyorlardı.

"Ben de kendime bunlardan bir tane yapacağım," dedi Dann. "Neden şimdi bulunmuyorlar?" diye sormadan edemedi.

Mara, yolculukları sırasında belli yerlerde o kargılar yanlarında olsaydı, işlerine çok yarayacağını belirtti.

"Mara, sence şimdi biz aydınlanıyor muyuz? Bence değil. O ortama çabucak uyum sağlardık. Bununla da kalmaz onlara sağ kalma çabasında bir-iki şey de öğretebilirdik."

Üçüncü odanın kapısında *Giriş Yasaktır* yazılı bir tabela vardı; tavanı çökmüştü. Yerde öbek öbek olmuş alçı ve kiremitlere bakarken, duvarlarda şimdiye dek gördüklerinden daha uzun ve daha güzel teknelere binmiş, vahşi görünümlü insanları sergileyen resimler gözlerine çarptı.

Dann, "Galiba bu Deniz İnsanları'nı biz hiçbir zaman tanıyamayacağız," diye sızlandı. Bu bölüm böyle tarif edilmişti çünkü.

Sonraki durakları geniş bir salondu, Şövalyelik Çağı gözler önündeydi. İnsanlar metal giysiler giymiş, çeşitli mızrak ve kargılar kuşanmıştı, bindikleri samanla doldurulmuş atlar onları sırtından atmıştı; ağızları sonuna dek açık bırakıldığından içlerindeki yırtık pırtık kumaş parçaları gözüküyordu.

Öğlen olmuştu. Adına Uzay Serüvenleri denen bir bina vardı, Dann orayı görmek istiyordu, Mara sergilenenleri tarih sırasıyla gezmek istediğini belirtti, zaten aklı karışmıştı, ama Dann tarih sırasının umurunda olmadığını söyledi. Sesi üzgün olduğu kadar öfkeli çıkıyordu, Mara da kızgındı, çünkü gördüklerinde abuk sabuk bir yan, bir anlamsızlık vardı. Bu insanların yaşamış oldukları yerlerde buzun kalınlığı, Daulis'in Beyaz Kuş Hanı'nı bulacaklarını söylediği dağın yüksekliğinin iki katıydı, yatak odalarının pencerelerinden soğuk gökyüzüne doğru yükseldiğini görebildikleri, doruğunda kar ve buzdan oluşan bir beyaz şapkası olan dağdı bu.

"Gözyaşlarımı tutamayacağım Mara, haydi buradan çıkalım." Çıktılar ve binaların ıssızlığında kaybolarak gezinmeye koyuldular, sonra yüksek, oradakiler arasında en yüksek binaya girince ağızları açık kalakaldılar. Çevrelerinde asla hayal edemedikleri türden, karmaşık, ama aynı zamanda da güneş çekicilerle eşzamanlı olduğunu anladıkları makineler duruyordu. Burada odalar değil, salonlar vardı. Salonlar yıldızlar arası yolculuklarda kullanılan makinelerle doluydu – ne var ki "yıldız" artık eskisi gibi kolay söylenen bir sözcük olmaktan çıkmıştı, çünkü bütün duvar ve tavanları kaplayan büyük gökyüzü haritalarında gördükleri, yaşamları boyunca bildikleri yıldızlar, yerel varlıklar gibi yalnızca daha büyük motiflerin içlerinde yer almaktaydı. Üzerinde yaşadıkları Yeryüzü adındaki yıldızın yalnızca ortada duran parlak bir yıldızın, onları aydınlatan güneşin çevresinde dönen gezegen demetinden biri olduğunu gördüler; güneşe gelince, o da çok önemsiz yıldızlardan biriydi, yaşamlarını doğrudan çekip çevirerek ısı pompalayan bir motor görevi gören bu yıldız, binlerce ya da milyonlarca sözcüğün anlamını yitirdiği sayısız yıldız arasında küçücük kalıyordu; hele İfrik, ayaklarıyla, adım adım tanıdıkları bu yeryüzü parçası, şu küçük küre üzerindeki birkaç şekilden biriydi, o kadar. Ya ay, yüzünü en az kendi yüzleri gibi tanıdıkları o ay...

Mara, "Yeter!" diye haykırdı. "Dayanamıyorum."

Dann, "Ne cahil, barbar insanlar olduğumuzu öğrenmek istediğimi sanmıyorum," diye bağırdı.

Birbirlerini yatıştırmak için kollarını omuzlarına attılar. Üstünde türlü çıkıntılar, teller ve çubuklar olan metal bir kutuya bakıyorlardı, bir zamanlar güneşe en uzak gezegene gitmiş ve oradan bilgiler göndermişti. Ama neden, niçin ve hepsinden önemlisi, nasıl? Binadan çıkarlarken önünden geçtikleri duvardaki yazılar, onlara bundan önce Buz Çağı'nın Yeryüzü'nün kuzey kesimlerini etkisi altına aldığını, bir kasabayı içine alacak kadar büyük makinelerin uzaya gönderildiğini, insanların bu makinelerin içlerinde belki sonsuza dek yaşayabildiğini anlatıyordu; kimileri o makinelerin bugün de var olup yukarılarda bir yerlerde dönüp durduğuna inanıyordu. Günün birinde geri gelebilirlerdi.

"Yere çakılan o makine gibi. Hani hacıların şarkı söylediği. Yok, Mara, yok, çıkalım buradan, öyle üzgünüm ki..."

Odalarına döndüler, ev sahipleriyle karşılaşmamayı diliyorlardı. Yemekleri yine odaya gönderilmişti, bir de sevgili Mara ile sevgili Dann'in kararlarını bir an önce vermeleri gerektiğini, çünkü zamanın daraldığını bildiren bir mesaj vardı.

O gece Dann karamsar ve düşünceliydi, kendi odasına kapandı, aradaki kapıyı bile kapatmıştı; fakat Mara gece yarısı uyandığında onu yanı başında, kendine sarılmış olarak buldu. "Ne oldu Mara, neyin var?" diyordu. Mara uykusunda ona seslenmişti. Düşünde sis perdesinin ardından çıkan insanlar koşturup dövüşüyor, savaşıyor ve durmadan sağa sola bakıp düşmanı kolluyorlardı; derken o kalabalık gözden kayboldu, ama yeni bir kalabalık akın etti, giysileri de, ten renkleri de değişikti, beyaz, kahverengi, kara, sarı derili insanların kimi kaçıyor, kimi yakalanıyordu; hepsi arka arkaya uzaklaşıyorlardı; bunlar yıllar önce yaşayıp öl-

müş olan insanlardı. Mara hıçkırıklara boğulup ağlarken, Dann onu sakinleştirmeye çalıştı. Sabah olduğunda Felix'e gidip ona bazı sorular yönelteceğini söyledi.

"O ikisinin deli olduğundan kuşkum yok," diyordu Mara.

"Bence bu planlarının başarılı olup olmamasına bağlı. Eğer başarırlarsa, o zaman Felix ile Felissa deli değil demektir."

"Dann, dikkat et. Onların kurduğu hayalin güçlü bir zehir olduğunu düşünmeye başlıyorum."

Dann odadan çıkıp Felix'i aramaya gitti, Mara da müzelere. Orada iç içe geçmiş buluşları, akıllı ve baştan çıkarıcı yaşam biçimlerini görecekti. Kapısında "Onun Yaşamından Bir Gün" yazan odalar en beğendikleri oldu. On birinci binyılın ortasında Britanya denen küçük bir adada yaşayan bir kadının yaşantısı sergileniyordu, sonra da on ikinci binyıldan başka bir kadınınki. On ikinci binyılın sonlarında Kuzey İmrik'te koskocaman bir kentte yaşayan bir aileninki. Yine on ikinci binyılın sonunda Yerrup'un kuzeyinden bir çiftçinin yaşantısı. Müzeleri kuran kimselerin en gözde dönemiydi bu, çünkü o dönemde yaratıcılık doruğuna erişmişti. Gelgelelim, her binada sergilenen dönemin sonu savaşla noktalanıyor, öte yandan savaş yöntemleri gitgide sertleşiyor, kötüleşiyordu. Savaş makinelerinden başka bir şey bulunmayan bir yapıdaki odanın duvarına asılı yazıda, buzlar gelmemiş olsaydı bile bu eski insanların uygarlıklarının nasıl sona ermiş olabileceği sıralanmıştı. Birinci sırada savaş vardı. Mara silahları anlamakta güçlük çekiyordu: Hepsi zor ve çok karmaşıktı. Verilen bilgiler açıklamalı olsa da okuduklarına inanamıyordu. Bir ülkede ya da kentteki bütün halkı öldürmek üzere tasarlanmış hastalıkları taşıyan mermilerden mi söz ediyordu? Bu eski insanlar neydi de böyle şeyler yapabiliyorlardı? Ya şu "bombalar"? Açıklamalardan bir şey anlamadı.

Topraklarını ve sularını düşüncesizce kullanmışlardı.

"Eylemlerinin sonuçlarına aldırmayan insanlarmış. Hayvanları öldürürlermiş. Denizdeki balıkları zehirlemişler. Ormanları kesmişler, bir zamanlar ormanlarla kaplı ülkeler birbiri ardına çöle ya da kıraç topraklara dönüşmüş. Dokundukları her yeri mahvetmişler. Galiba beyinlerinde bir bozukluk varmış. Bu eski halkların buz cezasını epeyce hak ettiğine inanan pek çok tarihçi var."

Bir başka odada: "Yaptıkları makineler daha ustalıklı ve çapraşıkmış, o günden beri kimsenin çözemediği teknikler kullanmışlar. Bu makinelerin akıllarına zarar verdiğine ya da düşünme biçimlerini bozduğuna, dolayısıyla da onları çılgına döndürdüğüne inanılır. Bu süreç boyunca olup bitenlerin farkına varıp diğerlerini uyarmaya çalışan birkaç kişi dışında hiç kimse gerçekleri görememiş."

Shabis, bugünkü insanların o çok akıllı, ama aklını kullanmayan eski insanlar gibi olduklarını anlatmıştı; Kule'de gördükleri geldi Mara'nın gözünün önüne: ölmek üzere olan Dann, boğazı kesilmiş bir adam, neredeyse ölmüş başkası biri. Dann öldürmüştü onu, ama anımsamıyordu. Gözünün önündeki diğer görüntüdeyse Kulik vardı, seyrelmiş dişleriyle pis pis sırıtan, can alma tutkusu içine yerleşmiş bir adam.

Bir gün odasına döndüğünde Felissa'yı yılan derisini ya da kılıfı andıran eski kahverengi giysisine iğrenerek bakarken buldu.

"Müzemizde bunlardan hiç yok," dedi. "Bunu bize verir misin?"

"Ama Felissa sizin müzelerinizin sonu gelmiş, çürüyüp paramparça oluyorlar."

"Ah yavrum, öyle, işte siz bize bunun için gereklisiniz, sen ve Dann, öyle çok gereklisiniz ki. Sizin desteğinizle her şeyi eski durumuna getirebiliriz."

"Felissa, şunu dile getirmeliyim ki, bence sen ve Felix olmayacak bir hayal kuruyorsunuz, onun etkisine girmişsiniz."

"Yo, hayır sevgili Mara, yanılıyorsun. Felix'le Dann konuşuyorlar, ben de buna çok seviniyorum." Mara'nın kollarını, sonra yüzünü okşadı, derken kendine özgü candan sesiyle mırıldanmaya başladı: "Sevgili, çok sevgili Mara, canım." Ama hemen arkasından kesin ve sert bir tavırla konuştu: "Sevgili Prenses, çok tatlı, güzel bir kızsınız, sizi böyle görmek isterdim, bu..."

Mara'nın yatağının üzerine daha önce dolapta asılı olduklarını görüp, Felissa'nındır diye düşünerek el sürmediği elbiseler bir bir serildi. Müzeleri dolaşırken eski zamandan kalma giysilerle dolu bir salondan geçmişti, ancak o gün geçmişle ilgili alacağı bilgiyi almıştı, daha fazlasını kaldıramayacak durumdaydı.

Buradaki elbiseler müzeden getirilmişti.

"Lütfen, bunlardan birini giyin, lütfen," diye yalvaran Felissa gök mavisi parlak kumaştan yapılma, etekleri yerlere dek uzanan, kalça ve bele oturan, omuzları ve sırtı açık bir elbiseyi kaldırıp tuttu. Mara böyle bir şeyi ne görmüş ne de hayal etmişti. Yaşlı kadın, "Buna balo elbisesi derlermiş, bunu giyerek dans ederlermiş," diye anlattı.

"Nasıl olmuş da bu nesne onca yıldır çürüyüp erimemiş?"

"Oh, bu onların bir örneği, aslı değil. Buzlardan kaçarken asıllarını İfrik'e getirip o günlerde kurmaya başladıkları müzelere koymuşlar, daha sonra kumaşları solup çürüdükçe onlar örnek alınarak yapılanlarla değiştirmişler. Bunlar asılları kadar harika olmayabilir, çünkü bizler de eski insanlar kadar harika yaratıklar değiliz."

"Fakat bizler de savaşa yatkınız."

Mara'nın böyle demesiyle Felissa'nın yumuşak yüzü hemen gerildi, bakışları sertleşti.

"Öyle, savaşa yatkınız. Haklı olduğunu söylediğim için özür dilerim. Şimdi sevgili Prens Shahmand, Dann de kocamla bu konuyu tartışıyor."

Felissa elindeki elbiseyi Mara'ya uzattı. Kız üzerindeki giysiyi sıyırıp uzatılan elbiseyi başından aşağı geçirdi, ancak beli kapanmadı, içine sığamamıştı. Felissa'nın kendi odasından getirdiği tekerlekli büyük camın önünde durup bakınca gülmekten kırılarak kendini yatağa attı.

Bundan hoşlanmayan Felissa, "Ama çok güzel oldun, Mara," diye çıkıştı.

Mara elbiseyi çıkardı.

Bu arada şaşkın bakışlarının altında Felissa grili, beyazlı tül ve fırfırlardan oluşan giysisini çıkarıp pembe renkli uzun iç donu ve göğüslerini tutan bir tür askıyla kalakaldı. "Evet, bunlar da müzeden alınma. Ancak çürümeye başladılar ve yenilerini yapacak malzememiz yok, ben de alıp yararlanayım diye düşündüm."

Sonra dolaptan pembe, uzun bir elbise aldı, her yerinden dantellerle volanlar sarkıyordu, onu giydi. Odanın içinde aşağı yukarı salınarak yürürken görme-camında kendini seyrediyordu, sonra Mara'ya döndü, gülücükler yağdırıyordu. Mara kadının bunu sık sık yaptığını anlamıştı, giyeceklerin burada bulunmasının gerçek nedeni Mara değildi, Felissa onun kendisine hayran olmasını istiyordu.

Sevimli, yaşlı bir kadındı, çok da yaşlı sayılmazdı ya, hâlâ incecikti, ama elleri, kolları kırışıktı. Mara kendi elleriyle kollarına bakmadan edemedi, derisi pürüzsüz, yumuşacık, ipeksiydi.

Önünde yüzlerce yıl öncesinden kalma moda gösterisi sergilenirken oturup izledi. Moda diye bir şeyi o âna dek hiç duymamıştı, ona şaşırtıcı, biraz da saçma geldi. Giysi gösterisi sırasında Felissa arada bir, "Oh, bunu senin de denemen gerek, Mara, sana çok yakışacak," demeyi ihmal etmiyordu. Fakat asıl amacının bu olmadığı apaçık görülüyordu.

Ne yapacağına karar veremedi Mara, güldü, çikolata rengi yaşlıca bir kadının binlerce yıl öncesinde yaşamış

ve Felissa'nın belinde kavuşmadığına bakılırsa, belli ki beden şekilleri bambaşka kadınlara göre dikilmiş giysilerle ortalıkta gezinmesi kadar gülünç bir gösteriyi ömründe ilk kez seyrettiğini düşünüyordu. Leta'yı bu elbiseler içinde hayal etmeye çalıştı, ama onda bile zorlandı. Yine de o güzelim renksiz, parlayan, gür saçlarıyla çoğu elbise ona yakışırdı, evet, bundan emindi.

İkindi saatleri böyle geçti. Gece olup da Dann geldiğinde, doğruca kendi odasına gidip aradaki kapıyı kapadı. Bunu öylesine yapmış gibi davranmıştı, ancak zor anlar yaşadığı belliydi, bakışları onu ele veriyordu. Felix'le neler konuştuğunu öğrenmeye can atan Mara, kapısını çalmaya karar verdi. Ama ses veren olmadı. Bu kez kapıyı yumrukladı. Kapıyı Dann'in açması gerekiyordu, ama Mara, karşısında duran çatık kaşlı kişinin kim olduğunu anlamakta gecikmedi.

"Burayı sevmedim, gitmek istiyorum."

"Biraz daha kalalım."

"Felix senden ne yapmanı istiyor?"

"Yerel gençleri toplayıp bir ordu kurmamı istiyor. Çok kalabalık olduklarını, durumdan hoşnut olmadıklarını, Merkez'in eski günlerine kavuşmasını istediklerini anlatıyor. Burası kale gibi. General Dann olduğum günlerde savaşmayı öğrenmiş olduğumu söylüyor. Haksız değil, Mara." Yüzüne aptalca, kibirli bir gülümseme yayılmıştı.

"Sonra da bu orduyu çiftliklerden yiyecek çalarak mı besleyeceğiz?"

"Olsun, onların da işine gelir, çünkü ordu çiftçileri de koruyacak."

"Neden koruyacak? Burada iyi bir hükümet var zaten, Daulis öyle demişti."

"Hükümet de bizden yana olacak. Merkez'i seviyorlar."

"Öyleyse çiftçilerin korunması neden gereksin?"

"Ah, saldırganları unutuyorsun. Dırdır etmeyi bırak,

Mara. Sana anlatabilmem için daha çok şey öğrenmem gerek." Sonra kapıyı Mara'nın yüzüne kapadı.

Mara'nın günleri çoğu zaman müzelerde dolaşarak geçti. Bilmeye, öğrenmeye duyduğu açlığı, öğrenme tutkusunu buralarda giderebiliyordu. Bazı müzeler vardı ki, Shabis'le saatler süren dersler kadar öğreticiydi. Üstünde yazılı sözcüklerin bir bölümü silinmeye yüz tutmuş olmakla birlikte, baktığı bir duvarda bile yaşamı boyunca kafasını kurcalayan soruların yanıtını bulabiliyordu. İçine dolan bilgilerle beyninin şiştiğini hissetti. Her soluk alıp verişinde yeni düşüncelerle dolduğunu hissetti. Tüm bunlar olurken Dann'i de aklından çıkarmış değildi. Onunla birlikte Dann'i oradan ayrılmaya kandırmaya çalıştığını bildiği için kendisine sevgi ve güven duymayan, artık pek göremediği Felix'i de düşünüyordu kuşkusuz. Bu taş yürekli, soğuk adam takındığı sevimli ve soylu tavırlarıyla aptal olmaktan çok uzaktı. Aptal olan Felissa'ydı, kendini içine kapadığı hayaller dünyası, onunla herhangi bir konuda tartışmayı olanaksız kılıyordu. Başlayan her konuşma eninde sonunda gelip Felissa'nın yaşamı üzerinde odaklanıyordu. Örneğin, Mara ona eski kitaplarla, eski kayıtların saklandığı kumun altındaki mezarları, kumlar kaldırıldığında altından çıkan kenti sormuştu; Felissa da bu konuda hiçbir şey bilmediğini söyledi, ama Mara diretip kendisine Kumlar Kenti hakkında pek çok şey anlatıldığından söz etti.

"Kim anlattı? Saçma. Ne kumundan söz ediyorsun?"

"Müzede deri kitaplar var. İçlerindeki notta da sazlardan ve kâğıttan yapılma kitaplardan kopyalandıkları yazılı."

"Eğer kum kent diye bir yer olsaydı, ben bunu bilirdim. Ben bütün yaşantımı her şeyi öğrenmeye adamışım."

Mara günlerini eski nesnelerin, insanların ve antik dünyanın öyküleri arasında geçirdikten sonra eve döner-

ken Felissa onu kapıda karşılıyor, kızın ellerini avucuna alıp okşayarak Dann'le Felix'in böyle iyi anlaşmalarının onu çok mutlu ettiğini, Mara'nın onlara gebe kaldığını açıklamasının mutluluğuna mutluluk katacak harika bir şey olacağını söylüyordu.

Dann suskunluğa gömülmüştü, somurtuyordu, Mara, Felix'le onun dış kale duvarıyla iç bina arasında aşağı yukarı yürümelerini izlerken kendinden çok uzaklarda olduğunu düşünüyordu. Yakışıklı, hoş bir adam olan Felix'le, boylu boslu bir delikanlı olan Dann uyumlu bir ikili olmuşlardı. Dann onun dediklerine boyun eğiyor, bunu dile getirmese bile saygılı tavırlarından, dalkavukları andıran ses tonundan uysallığı anlaşılıyordu. Ayrıca kibrini ele veren gözlerindeki o aptal bakışlar günden güne daha belirginleşiyordu.

Buna hemen bir son vermezse, ileride çok geç olacaktı.

Bir gece Dann gelip de aradaki kapıyı kapattığında kapının önünde durup açılana dek tak tak vurdu. İşte kapı açılmıştı, karşısında *öteki* duruyordu; dedikleri onu şaşırtmadı: "Mara, öyle yapacağım. Burada her şeyi harika yapabilecek her olanak var. Bana bak, başıma gelenler, asker olmam, hepsi bu ortama uygun. Sen bile bunu görüyorsundur." Sonra arkasına döndü, kapıyı çekip kapamaya çalışıyordu, ama Mara buna izin vermeyip, "Dann, ben yarın buradan gidiyorum," dedi, "gerekirse tek başıma."

Dann hızla ona döndüğünde gözleri kuşku ve öfke karışımı çirkin bakışlarla doluydu. "Gidemezsin. Bırakmam."

"Sizin harika planlarınız tek bir şeye dayanıyor. Bana. Rahmime." Karnını sıvazladı. "Ama ben yokum."

Dann onu kollarından kavrayıp gözlerini yüzüne dikti.

"Dann, yoksa beni esir mi alacaksın?"

Ellerini gevşetmedi ama titriyorlardı, Mara, Dann'in söylediklerini işittiğini anladı.

"Dann, yoksa bana tecavüz mü edeceksin?" Delikanlı sertçe başını salladı. "Bana, 'bir daha böyle davranacak olursam, Bilma'da o kumar odasında senin üstüne kumar oynadığımı anımsat,' demiştin. Dann, işte söylüyorum."

Birkaç saniye kımıldamadan durdu. Derken *öteki kişinin* bakışları yavaşça kaybolmaya, eski yüzü yerine gelmeye başladı, elleri gevşedi ve onu bıraktı. Soluk soluğa kalmıştı, arkasına döndü.

"Ah, Mara," dedi, evet konuşan Dann'in ta kendisiydi. "Dediklerini az daha yapacaktım. Yapabilirdim, biliyorsun. Hem de çok iyi yapabilirdim."

"Sen bilirsin, sana engel olmuyorum. Olamadım da, olabildim mi? Git o ikisine söyle, kraliyet kanı taşıyan bir prensle odalığı bir hanedanlık kurmaya yeter. Bu daha önceden de yaşanmış olmalı. Ama önüme çıkma, Dann. Ben yarın sabah seninle ya da sensiz buradan ayrılıyorum."

Dann kendini yatağına attı. "Peki. Seni hapsetmeyeceğimi biliyorsun."

"Sen yapmazsın. Ama öteki Dann yapar."

Mara kapıyı kapatıp yanında getirdiği giyecekleri topladı, hepsini özenle çuvalına yerleştirdi, sonra uyanık kalmaya kararlı olarak yatağına uzandı. Uykuya dalmaya korkuyordu. Kaygılı bir gecenin sonunda kapı açıldı, gelen Dann'di, elinde de çuvalı.

Kucaklaştılar, çabucak ve ses çıkarmadan odadan çıktılar, uzun, boş koridorları geçerek ana salona, oradan da büyük binanın dışına, duvarların arasındaki boşluktan ana kapıya geldiler. Kapı kilitliydi. Dann yerden bir taş alıp vurmaya başladı. Az sonra kilit paramparça olmuştu.

20

Hava yeni aydınlanıyordu. Doğuya gidiyorlardı, Leta'ya. Yapmaları gerekenin bu olup olmadığını tartışmaya gerek bile duymamışlardı. Ayaz mı ayazdı, gri battaniyelerine sıkı sıkıya sarındılar. Bulutlar alçalmış, gökyüzü de griye bürünmüştü. Mara ile Dann ta Aşağı Güney'den yola çıktıklarından bu yana ilk kez aralarında biraz mesafe bırakarak yürüyorlardı. Az sonra yüzlerinden süzülen gözyaşlarını görünce, birbirlerinin kollarına atıldılar, sarıldılar, yanak yanağa geldiler; bu sığınma ve güven duygusu artık ateşli bir tutkuya dönüşmüştü ve ilk kez dudakları birbirine değdi. Sevgililer gibi öpüştüler, yine sevgililer gibi kucaklaştılar; duyguları onlara bu sevginin nasıl tehlikeli ve güçlü olduğunu vurguluyordu. Hemen uzaklaştılar, bu duruma düştüklerinden ötürü hem Dann'in Mara'ya bakışında hem de Mara'nın Dann'i süzüşünde vahşi ve öfkeli bir yan vardı. Sonra Dann kollarını göğe kaldırıp, "Ah Mara!" diye haykırdı, Mara da gözlerini yummuş, kollarını göğsünde kavuşturmuş, ayakta dikilirken yüreği sızlayarak iki yana sallanıyor ve, "Ah Dann! Ah Dann! Ah Dann!" diyordu. Sustular, kendilerine gelmek için birbirlerine sırtlarını döndüler. Aynı anda içlerinden gelen sese kulak verip yola düştüler, ama birbirlerine yaklaşmamaya özen gösteriyorlardı; ikisi de eğer Merkez'deki o ikisiyle

biraz daha kalsalardı, başlarına bunun geleceğini, birbirlerine duydukları sevginin istenen, izin verilen, yüreklendirilen ateşli aşka dönüşeceğini düşünüyordu. Bir boşluğa düşmüş gibiydiler, özlemle yanıyorlardı.

"Neden Mara, neden kardeşlerin birbirine âşık olması yasak olsun? Neden olmasın?"

"Kardeşlerden doğacak çocuklar sakat olur. Müze'de gördüm. Bu konuya koskoca bir oda ayırmışlar."

Duyduğu acıdan sesi boğuk çıkıyordu, Dann ise ağlıyordu; yan yana gelmemeye özen göstererek yürüdüler, sendeleyerek, hıçkırarak; derken Dann sövüp saymaya, ağzına geleni söylemeye başladı, bunun ona iyi geldiğini gören Mara da sövgüler yağdırmaya koyuldu, bildiği en kötü sözcükleri söylemekten çekinmedi; kızgınlıkla adımlarını daha hızlı atıyor, hem birbirlerine hem de dünyaya öfkelerini kusuyorlardı. Alb yerleşim yeri görünene dek bu böyle sürüp gitti. Yaklaştıkça yürek yakan, iç sızlatan, acıklı bir şarkı geldi kulaklarına. Birazdan sözlerini de duydular:

Buzlar gelir
Buzlar gider
Akıp kayan buzlarla
Biz de gideriz

Donna'nın kapısını çaldılar; kadın dışarı çıkıp, "Eğer Leta'ya geldiyseniz, o gideli daha bir saat olmadı," dedi.

Gözleri rüzgârda eteklerini savurarak şarkı söyleyip dans eden bir grup Alb'deydi. İki Mahondi'nin arkasında zıplayıp fır dönen hayaletlere benziyorlardı.

"Nereye gidiyordu?"

"Sizi bulmaya. Başka kimi bulmayı umut ediyor, bu da apayrı bir konu. Ama buraya ayak uyduramadı. O dünyayı görmüş biri, buradaki Albler ise kendilerinden başka varlık yokmuş gibi yaşarlar."

"Sen de mi buraya ayak uyduramadığını söylüyorsun?"

"Hayır, uyduramıyorum. Burada doğmuş olsalar da bir kez ayrılıp uzaklara gidenleri, oralarda yaşamışları yeniden aralarına almazlar. Benim gibi. Bunu ihanet olarak görüyorlar. Kendilerini dışlamak diye algılıyorlar. Dar görüşlü insanlardır. Tek düşünceleri torunlarının ya da torunlarının çocuklarının bir gün gelip buzlar eriyince Yerrup'a döneceği. İşte sonunda eriyor da, öyle diyorlar."

Buzlar ordan gidecek
Biz de burdan
Buzlarla kaplı toprak
Canlanıp yeşerecek

Kalabalık bu şarkıyı söyleyip dans ediyordu.

"Şunu ya da bir benzerini yıllar var ki söyler dururmuşuz, dediklerine göre on beş bin yıldır. Kimbilir ne zamandır? Buzdan kaçıp ilk gelenler bu şarkıların bütün çocuklara öğretilip her gün söylenmesi kuralını getirmişler. Bir zamanlar şarkıların bütün İfrik'e yayıldığı ve çocukların oyunlarına renk kattığı anlatılır. Hem de buzun ne olduğunu bilmedikleri halde."

Buzlar gidince
Oraya dönünce
Kuracağız yine bizim yurdu
Bekler bizi atalarımızın ruhu

Donna, "Zavallı aptallar," dedi. "Leta'nın ayrılmasının bir nedeni de başımı derde sokmamı istememesiydi. Onu özleyeceğim." Sesi öyle üzgün çıkıyordu ki, Mara ona sarılmadan edemedi. Donna, "Siz iyi insanlarsınız," diyerek karşılık verdi. "Bazen nasıl dayanacağımı bilmiyorum, binlerce yıl önce tükenip gitmiş bir yaşamın ardından böyle sonsuza dek

yas tutulmasını anlamıyorum. Şimdi çabuk olsanız iyi olur. Leta'nın tek başına yolculuk etmesi hoşuma gitmiyor. Merkez'in kuzeyindeki yola gitmişti. Sırası gelmişken sorayım, dedikleri kadar hüzünlü bir yer mi?"

"Hazin, eski ve neredeyse paramparça."

"Bir zamanlar Kuzey Topraklarının gurur kaynağıydı. Herkes eğitimini orada görürdü."

"Sen de mi?"

"Yok canım. Oraya giden en son kuşak, dedelerimle ninelerimin kuşağıymış. Aldıkları eğitim, onlara gerektiğinden çok fazla denebilir. Ancak bir dönem varmış. Merkez bütün Kuzey'e egemenmiş, iyi de yönetirmiş, otokratlara göre elbet. Bugün Merkez adına yöneten bir hükümet var, pek çokları Merkez'in dişleri dökülmüş yaşlı bir köpek olduğunun farkında değil."

Vedalaşıp yola düştüler. Donna arkalarından seslendi: "Beni unutmayın. Her nereye gidiyorsanız, eğer bana da yer varsa, koşa koşa gelirim."

Merkez'in duvarı görününce kuzeye doğru geniş bir yay çizmeye koyuldular. Ağır adımlarla yürüyorlardı, Dann'in sendeleyerek, arada durup dinlenerek ilerleyebildiğini gören Mara, yorgunluktan ya da hastalıktan düşüp bayılacak gibiyiz diye düşündü. Kendisi de ondan farklı değildi, ayaklarını sürüyordu. Çok üzüntülüydü, Dann'in de öyle olduğunu biliyordu. Kollarını küçük kardeşinin boynuna dolamak, Merkez'de yaşanan sahneden önceki gibi ona sarılmak istiyor, ama çekiniyordu. Dann durdu, o durunca Mara da durdu, yan yanaydılar. Başını çevirip bakmaksızın Dann Mara'nın elini tuttu. Kız o elin gücünü, delikanlının canlılığını hissedince, yakında hepsi geçecek, dedi, bunu da atlatacak, ben de öyle. Öte yandan duyduğu acı onu öyle sarsmıştı ki, bir yere yatıp uzanmaya can atıyordu, evet ama nereye? Çevreleri su birikintileri ve bataklık alanlarla çevriliydi, ayaklarının altı çamur içindeydi.

"O ikisine acıyorum, biliyor musun? Zavallı yaşlı Felix ve Felissa'ya. Yıllardır küçük prensle küçük prensesin hayalini kurup durmuşlar, ama sonunda neyle karşılaştıklarına bir bak? Bizimle." Dann dalga geçer gibi konuşmaya çalışıyor, ancak beceremiyordu.

"Bizimle birlikte hayalleri de son buldu."

Abalarının altında üşürken birbirlerine iyice sokuldular. Kuzeyden dondurucu bir rüzgâr esti. Dağlardaki buzlardan kalkıp geldiğini biliyorlardı.

"Peki ya bizim düşlerimize ne oldu, Mara? Buradan daha kuzeye gidemedik. Burası kuzeyin kuzeyi, Kuzey İfrik Toprakları'nın kuzey ucu."

Çevrelerine baktılar, yer gök kucaklaşmış gibiydi, gri, ıslak toprakla kapkara su ve soluk sazlarla kamışlar, iyice alçalmış hızla ilerleyen simsiyah gökle iç içe girmişti. Kuşların acı çığlıkları, kurbağaların boğuk vıraklamaları bataklığın kendi sesiydi sanki. Hele rüzgâr, suları yalayıp kamçı gibi yakarak buz gibi esiyordu.

"Demek ki onca yolu buralara gelmek için aşmışız, Mara."

"Hayır, yanılıyorsun."

"Şu anda başka türlü düşünemiyorum."

Mara elini Dann'in bileğine götürmeden edemedi, sıkıca ve sevgiyle tuttu, Dann bağırdı: "Bir de o konu var. Kendimi öksüz olarak görüyorum. Şimdi yapayalnız kaldım."

Mara elini çekmedi; o da kendisini yoksun, yetim kalmış hissetse bile dokunuşuyla kardeşine destek olduğunu anlatmayı sürdürdü.

"Sence o ikisi arkamızdan birini yollar mı? Bizi geri götürmek için?"

"Hayır. Onları büyük bir hayal kırıklığına uğrattık, yok, sanmam. Bence ne olacak biliyor musun? Yakında ölecekler, bu acıya uzun süre katlanamazlar. Artık amaçları kalmadı, yaşama neyle sarılacaklar?"

"Peki öyleyse neden bu kadar korkuyorum?" Dann yeniden çevresini kolaçan etmeye başlamıştı. Görünürde hiçbir canlı yoktu, uçsuz bucaksız gri-siyah suyla bataklıktan başka hiçbir şey.

"Anlıyorum. Ben de korkuyorum. Çünkü saklanacak tek bir yer bile yok."

"Tek yapabileceğimiz susıçanı olmayı denemek."

Mara'yı güldürsün diye yürekli bir adam gibi konuşmaya çalışmıştı, ancak boşuna, göz göze geldiklerinde birbirlerinin üzüntüsünden başka bir şey görmediler.

"Durmamalıyız. Daulis öyle demişti. Hem Leta'ya yetişmemiz gerek."

Bütün gün çamurlara bata çıka, ağır ağır Leta'nın ardı sıra ve olası iz sürücülerin önü sıra yol aldılar, bir gün gelir de güvende olurlarsa, yan gözle sağı solu kolaçan etme alışkanlığını bırakmalarının hiç de kolay olmayacağından söz ederek gülüştüler. Başlarının üzerindeki bulutlar bir yerlere geç kalmışçasına batıya doğru hızla geçip giderken, sanki ikisine çabuk olmalarını söylüyorlardı. Karşılarındaki büyük dağ başlangıçta hiç değişmeden yerinde sayar gibiydi, fakat sonunda buz beyazı karlı doruklarıyla önlerinde kule gibi dikilir oldu ve üzerinde, Beyaz Kuş Hanı yazılı bir tabela göründü. Bu bölgede kuş öyle düşsel bir yaratık değildi, her su birikintisi ince, uzun, beyaz kuşlarla doluydu, sudaki yansımaları her birinden ikişer tane varmış hissi uyandıran kuşların, bataklıkların üzerinden uçarken attıkları çığlıklar iki kardeşe birilerinin kendilerini uyardığını düşündürüyordu. Büyük bir evden başka bir şey olmayan hana vardıklarında alacakaranlıktı. Usulca kapıyı çalıp beklediler, kapıyı açan adam onları kollarından tutup içeri çekerek arka odalara götürdü. "Affedersiniz," dedi. "Ama sizi kimse görmemeli. Ardınızda biri var." Olağan bir şeyden söz edilmişçesine bunu çok doğal karşıladılar, yürüyüşleri boyunca her adım atışlarında tedirginlikleri artmıştı. Hancı, "Adamı hiç gözüm

tutmadı," diye anlattı. "Sınır bekçileri gibi giyinmişti, ancak bu numarayı daha önce de gördük. O kılıkta dolaşan ama bekçilerin görür görmez yakalayıp gırtlağını keseceği pek çok kişi var."

"Yüzünde yarası var mıydı?"

"Çirkin bir yaraydı."

"O zaman kim olduğunu biliyoruz."

"Kaçak köleleri aradığını söyledi." Bu yeni arkadaşları –öyleydi, dost olduğunu bir bakışta anlamışlardı– sözlerini bitirir bitirmez önce karşısında bekleyen Dann'i, arkasından da Mara'yı iyice inceledi.

"Biz suç işlemedik."

"Öyleyse soru yok." Hancının sözlerinin bu kadarla kalmadığını, dile getirmese de, yalan da yok diye içinden eklediğini duyar gibi oldular.

"Başımıza ödül koydular. Charad'dakiler."

"Orası çok uzak."

"Eğer bizi ele geçirip Bilma sınırından geçirmeyi başarabilirse, uzak sayılmaz. Orada işbirlikçileri var."

"Buradan sınır da çok uzak." Adam, onlar adına her şeyi enine boyuna ölçüp biçiyordu, bu belliydi. "Onu buradan uzaklaştırmak için elimden geleni yaptım. Geçen hafta birkaç kez uğradı buralara."

"Neden buraya?"

Adam kahkahalarla gülmeye başladı, gururlu bir gülüş, sanki tüm yaşamından duyduğu gururdu bu. "Burayla Merkez'den doğuya giden kilometrelerce yol boyunca, ayrıca batıya uzanan kilometrelerce yol arasında görüp göreceğiniz tek han bu, ileride de yolculara yatacak yer veren bir çiftlik var, o kadar. Herkes haber almak için bana gelir. Onun da gidecek başka yeri yoktu. Yollar burada kesişir. Onu güneye gönderdim, fakat o yolun sonu su, geri gelecektir. Batıdaki yolun sonuysa deniz, sizin arkadaşlarınız oralarda. Ben o adama yolda çok iyi korunan çiftlikler göreceğini, aman vermez bekçilerce korunduğunu,

eğer kendi üniformalarını giydiğini görecek olurlarsa, onu yaşatmayacaklarını anlattım. Bekçi filan yok, ama bunu bilmesi gerekmez. Bataklıkların arasındaki kuru yerlerden yürüyüp bataklık alana gitmesini, sizi orada bulabileceğini söyledim. Belki batağa saplanıp boğulur diye düşünmüştüm. Ortadan kalkmakla bütün dünyaya iyilik edecek birini ilk bakışta anlarım. Ama geri geldi, sapasağlamdı. Dağın eteklerinden çıkan bir yol olduğunu biliyor, fakat oradaki kulübenin çığ altında kalıp aşağı sürüklendiğini belirttim. Dilerim bana inanmıştır. Arkadaşınız Leta yukarıda. Daulis benden ona göz kulak olmamı istedi. O ya da siz gelene dek burada kalması daha uygundu, fakat kar görmek onu çok heyecanlandırdı. En az benim gördüğüm kadar kar görseydi, daha çoğunu görmekte aceleci olmazdın, dedim. Sizi görünce çok sevinecek. Beni bağışlayın ama zor yolculuk koşulları ona göre değilmiş." Sözünü kesti, gerisini Mara getirdi: "Bize benzemiyor."

"Hayır, size benzemiyor. Daulis, sizin kendi başınızın çaresine bakabileceğinizi söylemişti. Haklı olduğu anlaşılıyor. Yine de gözünüzü dört açın, tetikte olun." İçeri gidip iki kalın pelerinle geri geldi, soğuktan korunmak için yeterince kalın olduğunu düşünerek giydikleri abaların iki katı ağırlığındaydılar. Sonra onlara bir yiyecek torbası verdi. "İçinde biraz da kibrit var. Ama ateş yakmasanız daha iyi. Su bulmak için mum aleviyle kar eritebilesiniz diye bir de mum koydum. Birkaç dakika sonra ay çıkacak." Ona teşekkür ederek kapıdan çıkmışlardı ki, "Dikkatli olun," dediğini duydular. Sonra biraz uzaklaşmışlardı ki arkalarından seslendi: "Hemen aşağı inmeyin. O adamın çekip gitmesine fırsat verin. Kendinizi kollayın. Kulübeye üç saatte varacaksınız."

"Bu patika dağa çıkan tek yolsa, bana öyle geliyor ki Kulik'in bizi arayacağı tek yer burası."

"Evet, dostumuz hancı da bunu biliyor." Dann yeniden kendine gelmişti, tehlike kokusu aldığında canlanı-

yordu. Suyla örtülü bataklıkların nemli havasından ayrılmak Mara'ya iyi gelmişti.

Tırmanışta tepelerden kopup yuvarlanmış her boyda kaya parçaları gördüler, karanlıkta her biri yerde sürünerek ilerleyen düşmana benziyordu; neyse ki az sonra ay çıkıp da ışığıyla ortalığı aydınlatınca kaya parçaları da belli belirsiz görünmeye, üzerlerindeki kristaller ışıldamaya başladı. Aşağıları sis basıyordu, çok geçmeden ay ışığının aydınlattığı alabildiğine uzanan bir beyazlığa vardılar, üstüne vuran gölgeleri adım attıkça onlarla birlikte hareket ediyor, doğuyu işaret eden uzun parmakları andırıyordu. Ayaz bastırmıştı. Hancının verdiği abalar olmasaydı soğuktan donarlardı. Tırmanmayı sürdürdüler, ta ki büyükçe bir kulübe, arkasında da dağın doruklarını kaplayan karın beyazlığını görene dek. Bembeyaz bir dünyaya gelmişlerdi, aşağıda sis vardı, yukarıdaysa kar ve üzerine vuran tabak gibi bembeyaz ay. Yaşamları boyunca ilk kez gördükleri kardan biraz toplayıp tadına bakmak için kulübeyi geçip yukarılara ilerlediler. Doruktan sarkan kar küçük, beyaz saçaklar halinde çimenlerin üzerine işlenmiş oya gibiydi, ayaklarının altında gıcırdarken soğuğunu bacaklarında hissediyorlardı. Sonra kulübeye indiler, kapıyı çalarken karşılarına kim çıkacak diye tedirgindiler, neyse ki kapıyı Leta açmıştı, yalnızdı. Ayazı dışarıda bırakarak içeri girip kapıyı kapadılar, kucaklaştılar; üçü sımsıkı birbirlerine sarılmışlardı. Leta'nın tek başına orada bulunmaktan korktuğu belliydi, onları görmekten mutlu olmuştu. Bilseydim, gelmezdim, dedi. "Buraya kar göreyim, ona dokunup tadına bakayım diye çıkmıştım, sonra karanlık bastı. Bağışlayın ama ben sizin gibi değilim. Tehlikeyle başa çıkmayı bilmiyorum, mesafeleri ölçmeyi de." Kulübenin içi, dışarıdan daha sıcak sayılmazdı. Leta küçük bir kandil yakıp yere koymuş, susuzluğunu gidermek için alevinde kar eritmişti. Kat kat yünlü kumaşlara sarınıp yere oturdular. Leta'nın da hancıdan aldığı bir abası vardı. Yine de üşü-

düler, dişlerini sıkarak titrememeye çalışıyorlardı, birbirlerine iyice sokulup karınlarını doyurdular, geç saatlere dek Merkez'den, Mara ile Dann'e yapılan öneriden konuştular. Dann yaşlı çiftin planlarını gülünç bir öyküye dönüştürüp, yıllardır kraliyet çocuklarının gelmelerini düşlediklerinden söz etti, anlattıkça her şey daha da gülünç bir hal alıyordu, bir an Mara'yla göz göze gelince durakladı ve sustu. Sonra ciddileşip, "Gerçek şu ki," diye sürdürdü, "eğer Mara ve ben başka kişiler olsaydık dedikleri yürüyebilirdi. Ne de olsa herkes Merkez'in harika bir yer olduğuna inanıyor, duyduklarına da inanacaklardır."

Mara, "Gerçeği bilenler dışında herkes," diye ekleme gereği duydu.

"Ama o dediklerinden çok az var."

Leta da söze girdi: "Bilma'dayken Merkez'le ilgili anlatılanları duyardık. Bize söylenen her şeye inanırdık."

"İki kardeşin yeni bir kraliyet ailesi kuracağına bile mi?"

Leta kahkahalarını tutamadı. "Eğer Dalide Ana'nın evinde olan biteni bilseydiniz, erkeklerin kız kardeşleriyle gizlice buluşup neler yaptıklarını görseydiniz, Felix'le Felissa'nın beklentilerine şaşırmazdınız."

Artık iyice yorgun düşüp üşümüşlerdi. Mara ile Dann, olabildiğince birbirlerine sokularak Leta'yla birlikte üzerlerine üç kalın yün kumaşı üçünü de örtecek biçimde yayıp yere uzanmakta bir sakınca görmediler, tek istedikleri birbirlerinin sıcaklığından yararlanmaktı. Dann, "Sizce uyanık kalıp nöbet tutmamız gerekmez mi?" diye sordu. Mara, "Evet," dese de üçü birden uykuya yenik düştüler. Sabahleyin uyandıklarında soğuktan kaskatı kesmişlerdi, kapıyı açınca sisin epey alçaldığını gördüler. Ama sis az ileride dağılıyordu. Sisin açıldığı yerde toprak ikiye yarılıp hem batıya hem de doğuya doğru uzanan dar bir boğaz ya da kanyon oluşturuyordu. Bir zamanlar Orta Deniz'in kapladığı çanaktı bu, arka arkaya uygarlıkların beşiği olmuş ılık, mavi, canlı, gemilerin büyük ve tehlikeli yolculuklara çıktığı

denizdi. Merkez'deki pek çok salonda o uygarlıklardan kalma yapıtlarla resimler sergileniyordu. Oysa şimdi geriye bir tek kayalık uçurumlar kalmıştı. Kanyonun karşısına, yeryüzündeki kocaman deliğe bakınca, orada, uzaklarda beyaz bir çizgi gördüler, bulut değildi bu, biliyorlardı, Yerrup'u altına alan buz okyanusunun kıyılarıydı. Bembeyaz sisle kara karşı dikilip parlak güneşin ışıl ışıl yaptığı ufuktaki beyazlığa baktılar; kulübeye dönüp kapıyı kapadıktan sonra bir köşeye büzülüp onca beyazlığın içinde birer hiç olduklarını, küçücük kaldıklarını, her şeyin ötesinde de o korkunç düşmana, Buz'a ne kadar yakın olduklarını düşündüler.

Siste aşağı inmeleri doğru muydu? Öyle yoğundu ki önlerini göremiyorlardı. Hava çok soğuk olsa da, ateş yakmayı göze alamasalar da, o günü kulübede geçirmeye karar verdiler.

Dann giysisini yukarı sıyırıp Leta'ya, önce deri altına yerleştirdiği altını çıkarırken oluşan yaranın nasıl iyileştiğini gösterdi. Sonra yapacak başka şey bulunmadığını, soğuktan her yanının uyuştuğunu ve hiçbir acı duyacak durumda olmadığını söyleyip, "Şimdi diğer altınları da çıkarabilirsin," dedi.

"Zaten kendiliklerinden derinin hemen altına geldiler bile, bak!" Derisinin altında beş yuvarlak yumru duruyordu.

Derken Leta'nın doktor çantasıyla otları ortaya çıktı ve uyuşukluk hissi veren otu alıp deriye sürttü, Dann ne olduğunu anlamadan küçük sivri çakısıyla ilk parayı çıkardı.

"Onları saklamak zorunda kalmayacağımızı nereden biliyoruz?" diyen Mara'nın sorusunu, Dann, "Yakında Daulis'le birlikte olacağız nasıl olsa," diye yanıtladı.

"Neden bu kadar kesin konuşuyorsun?" diyen Leta'nın duyduğu kaygı ve sevgisinin yoğunluğu sesinden anlaşılıyordu.

"Çünkü bizi bulmak isteyecektir."

Leta, "Şimdi bakma," diye uyardı, Dann sırtüstü yatıp gözlerini kulübenin tavanına dikti, tavan bataklıkta yetişen sazlarla örtülüydü. Leta bir eline bıçağını alıp diğerinin yardımıyla Dann'in belini otlarla ovdu, sonra etini kesti. İçinde kalan son dört altını usulca çıkarırken akan kanı durdurmak için kesiğe bastırdı. Birazdan kanama kesilmişti. Beldeki uzun çizik çok eski bir yara gibi yeniden beyazlaşıyordu, kesilen yer de yakında kaynayacaktı. Leta dışarı çıkıp bir avuç karla geri geldi, onu yaranın üstüne yaydı. Dann'e kımıldamadan yatmasını, birkaç gün içinde o altınları etinde taşıdığını bile unutacağını söyledi. Onu dinleyen Dann yaralı belden aşağısını, göğsüyle omuzlarını yün abayla örtüp arasını açık bırakarak sırtüstü uzandı; Mara'yla Leta diğer pelerinin altına girip yanı başına çömeldiler, gevezelik ederken arada bir de dışarıdaki sisin dağılıp dağılmadığına bakmayı unutmadılar. Dağılmamıştı. Beş altın para yerdeki bez parçasının üstünde ne de güzel parıldıyordu. Paraların her iki yüzüne de çok eskiden yaşamış insan figürleri oyulmuştu.

"İnsan etinin içinde bu kadar uzun süre kalabilecek başka bir maden var mı? Ne kadar oldu, Mara? Yıllar geçti, ne herhangi bir değişikliğe uğradılar ne de beni zehirlediler."

"Gümüş de öyle," diye yanıtlayan Leta oldu. "Ama o altın kadar değerli değil."

"Altın her zaman bambaşka bir değere sahipmiş. Merkez'de görmüştüm." Mara ansızın sustu. Hangi konudan söz ederse etsin aynı sözleri tekrarlayıp duruyordu artık: "Merkez'de görmüştüm." Alaylı bakışlara konu olmaya başlamıştı bile, yakında bu bakışlarda bıkkınlık okunacak, bunalma belirtileri görünecekti. Konuşmasını usulca sürdürdü: "Keşke yaşamım boyunca orada kalabilseydim, bütün yaşantımı öğrenmekle geçirebilseydim, Leta. Anlayamazsın, nereden bileceksin eski zamanların ne kadar olağanüstü yaşandığını, buzun neleri yok ettiğini, bilemezsin elbet."

Leta ona müzelerde gördüğü ilaçlarla bitkileri sordu, Mara da gördüklerini anlattı ve akşama dek böyle oyalandılar. Hava kararınca Dann ayağa kalkıp yarasının neredeyse iyileştiğini söyledi. "Peki şimdi bu paraları ne yapacağız?"

Leta, "Onları benim paralarımın yanına koyabiliriz," diye önerdi. "Biriktirdiğim paraya hiç dokunmadım desem, yeridir."

Dann, "Olmaz Leta," diye karşı çıktı. "Senin paran çantada duruyor, çantayı kapıp kaçmak kolaydır. Olur da ayrılırsak diye hepimizin üstünde biraz para bulunması daha doğru. Mara'nın kendi altınları, biraz da bozukluğu var. Benimkileri nereye koymalı? Şu korkunç Kule'ye döneceğimi varsayıp üzerimde altın para taşıdığımdan kuşkulanacak olsalar, beni gözlerini kırpmadan öldüreceklerini unutmamalıyız."

Mara, "Bence en iyisi onları bıçağını koyduğun cebe koyman," dedi. "Hem uzun hem de dar."

"Gözle görünen diğer yerlerden başka hırsızların ilk bakacağı yer orası olur."

"Farkında mısın, İfrik'i bir uçtan bir uca geçerken hep aynı konuyu tartışıp durduk?"

"Daulis yakında bizi bulacaktır. Bulması gerek." Leta bunları söylerken gözyaşlarını tutamadı ama bundan pişman olup açıklama gereği duydu: "Kendimi ancak onun yanında güvende hissedeceğim. Yalnız olmaktan korkuyorum. Alb yerleşiminde Donna'nın kapısının önünde toplanıp, 'Bilma fahişesi nerede?' diye bağırıyorlardı. Yok, öyle olduğumu bildiklerinden değil, ama onlara göre yalnız bir kadın fahişe demekti. Amaçları Donna'yı kızdırmaktı, bunun için de 'Bilma fahişesi' diye seslenip durdular."

Dann'le Mara böyle olmadığını söyleyip ona sarıldılar, yatıştırmaya çalıştılar; fakat sonra neden olduğunu bilmemekle birlikte Leta çok korktuğunu belirtince, aynı duyguları paylaştıklarını söylemek zorunda kaldı-

lar. Dann, "Neden bilmem ama ben de çok tedirginim," dedi. "Sis dağıldı mı?"

Dağılmamıştı.

Mara, "Bu gece nöbet tutalım," diye önerdi. Leta, "Ben de sizinle nöbet tutarım," dedi, ama buna alışık değildi, uykuya daldı. Mara ile Dann kapının iki yanında oturup ellerinde bıçaklarıyla hazır beklediler. Her sese kulak kesiliyorlardı; sessizlikte en küçük bir hışırtı bile gümbürtü gibi geliyordu, ya tepeden aşağı dökülen karlar ya da rüzgârla sallanan çatıdaki kırık sazlar ses çıkarıyordu. Üzerlerine çöken sıkıntının ağırlığıyla kımıldamadan yerlerinde oturamadıkları için arada sırada kalkıp sisin durumuna bakmak üzere dışarı çıkıyorlardı. Sis bulutları havada süzülüp giderken kaya parçaları bir görünüp bir yok oluyordu. Birden kımıldayan birini gördüklerini sandılar. Yanıldıklarına karar verip gözlerini kaya parçalarına dikmeyi daha uygun buldular, ancak kayıp giden sis çabalarını boşa çıkarıyordu, yürekleri güm güm atarken gözlerini kısıp bir daha baktılar. Sonunda sis dağıldığında, kımıldadığını sandıkları, onlardan çok uzak olmayan aşağıdaki kaya parçası gerçekten de hareket etti. Büyük bir kayanın ardına gizlenmeden önce onun bir erkek olduğu ortaya çıktı.

Su buharının çevrelediği ay loş bir ışık yayıyordu.

Dann alçak sesle, "Bana kolundaki yılanı ver Mara," dedi.

"Burada kimseyi öldüremeyiz. Bizim yaptığımız hemen anlaşılır."

"Eğer zehirlenerek ölürse, soğuktan öldüğünü düşünürler, donarak. Bıçak yarasıysa kuşkuları üstümüze çeker."

Mara kolundaki halkayı sıyırdı, Dann çakısını yayından kurtardı ve yokuş aşağı inmeye başladı. Mara da bıçağını hazır edip ardı sıra gitti. Bir adım atıp sise dalıyor, sonraki adımında rüzgârla savrulup düşecek gibi yalpalıyordu. Dann'i göremiyordu, Kulik'i de göremedi.

Kulik, yine Kulik. Yaşamı boyunca karşısına durmadan çıkan her tehlikenin ardında ya da onlara –hem kendine hem de Dann'e– pusu kuran insanların arasında hep Kulik'in olması ne tuhaftı. Onu öldüreceğim diye içinden geçirdi. Ölmesini istiyorum. Yeri ve zamanı geldi. Bir daha omzumun üzerinden yan gözle çevremi kollamaya ya da bana tanıdık gelen birini görüp başını çevirdiğinde onun Kulik'ten başkası olmadığını anlamaya son. Gel gör ki ne Dann ne Kulik vardı görünürde.

Çöken sisin içinde ortalığı hızla alınıp verilen soluklar, yerde kayan, taşlarda sürüklenen ayak sesleri kapladı. Sis biraz daha dağılınca Dann'le Kulik'in kıyasıya boğuştuklarını gördü. Ölüm kalım dövüşüydü bu, gerek Dann'in yüzünden –Mara bu yüzü ilk kez görüyordu– gerekse Kulik'in yüzünden bunu bildikleri okunuyordu. Kulik, Dann'in yılanlı halkayı tuttuğu elini kapmış, kaldırarak yukarı doğru bastırıyor, diğer eliyle de iterek onu kendinden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Bu arada Dann onun bileğini kavramış, tırnaklarını olanca gücüyle etine batırırken, Kulik'in canının ne kadar yandığı yüzünden anlaşılıyordu. Soluk alıp verişleri gitgide hızlandı, hırlamaya dönüştü. Bir an geldi, Kulik bileğini Dann'in elinden kurtarmayı başardı. Dann'in tırnaklarından kan damladığı ve Kulik'in elinde bıçak olduğu Mara'nın gözünden kaçmadı. "Kulik," diye seslendi, adam Dann'in zehirli yılanı tuttuğu elini bırakıp o yöne dönmek zorunda kaldı, çünkü kızın elinde bıçakla birkaç adım ileride durduğunu görmüştü. Bire karşı iki kişiydiler, ay ışığında parlayan küçük gümüş yılanın öldürücü olduğunu bildiği, onu gerçek düşman olarak gördüğü, gözlerini ondan ayıramamasından belliydi. Yüzü! Şu yaralı, iğrenç yüzü! Seyrelmiş dişleri! Donuk, çirkin gözleri! Mara öyle kin doluydu ki çıplak ellerle üstüne atılabilirdi, ama boynuna nişan alarak bıçağını savurmayı seçti. Bıçak omzuna çarpıp düşerek taşların üstünde şakırdadı. Kulik artık

savunmasız kalan Mara'ya saldırdı. Gözlerinde öldürme arzusu okunuyordu, tıpkı Mara gibi. Kulik vuruş alanına girmişti, her şey göz açıp kapayıncaya kadar olup bitti. Omzundan ve bir bileğinden kan fışkırıyordu. Bıçağı sağ elindeydi. Dann bir sıçrayışta Mara'yla Kulik'in arasına girdi; küçük yılan bir an parlayıp söndü, yeniden çökmeye başlayan sisin altında sendeleyerek uzaklaşan Kulik'i zar zor seçebildiler.

"Değdiğini hissettim."

"Ona mı, giysilerine mi?"

"Etine galiba."

"Öyleyse çabuk uzaklaşalım."

Leta'yı uyandırıp öteberilerini topladılar ve kulübeden ayrıldılar. Gece yarısını çoktan geçmişti. Birazdan ay ışığında parlayan gökyüzü ve kar geride kaldı. Yoğun siste aşağı inerken kayıp düşme, yoldan çıkma, Kulik'in cansız bedenine takılıp yere kapaklanma korkusuyla bastıkları yere dikkat ediyorlardı.

Dağın eteklerine vardıklarında sis dağılmıştı, güneş doğuyordu. Hanın kapısını çalıp kalın abaları geri verdiler. Hancı, dürüst kimseler olduklarını, zaten Daulis'in arkadaşlarından başka türlü bir davranış beklenmeyeceğini söyledi. Arkasından da gecenin erken saatlerinde dağda bir hareket gördüğünü ama yoğun siste pek bir şey seçemediğini belirtti. Dann'le Mara bakışarak anlaştılar, sonra Dann neler olduğunu anlattı. Zehirli çakının etine şöyle bir dokunduğunu, ama bunun öldürmeye yeterli olacağını sandığını söyledi. "Dilerim ölür," diye ekledi. "Eğer ona hiç mi acımadığımı soruyorsan, öyle, acımıyorum. Onun ardına düştüğü kaçak bir köle değil, kaçak bir general. Eğer beni Bilma'ya götürmeyi başarabilseydi, bu benim sonum olurdu, tabii ablamın da."

Hancı sesini çıkarmadan dinledi. Duydukları hoşuna gitmemişti, bu belliydi. "Biri gelip soracak olursa, benim dövüşten filan haberim yok. Olur da adam gelir, kapımı çalarak yardım isterse, onu başımdan savarım."

Mara, "Dağda ölü bir adam olma olasılığı daha yüksek," diye belirtti.

"Öyleyse kar kartalları onu lime lime eder, eh, etlerinden sıyrılmış kemiklerden de hiçbir şey anlaşılmaz."

Batıya giden yolu tuttular, çok geçmemişti ki karşıdan Daulis'in geldiğini gördüler. Leta olduğu yerde kalakalıp onu beklerken, Dann'le Mara öyle duygulanmıştı ki, el ele tutuştular, ancak göz göze gelir gelmez bakışlarını birbirlerinden kaçırıp başlarını çevirdiler, sonra Daulis'in kollarına aldığı Leta'ya baktılar.

Dörtlü sert adımlarla ilerleyerek alçak, ıslak toprakları geride bırakıp yolun kendilerini götürdüğü tepelere, tertemiz havanın estiği yamaçlara çıktılar. Geceyi Daulis'in tanıdığı bazı kimselerin evinde, hep birlikte bir odada uyuyarak geçirdiler; uykuya dalmadan hemen önce Daulis onlara aynı odayı paylaşmak zorunda oldukları son gece olduğunu, ertesi gün vardıkları yerde neler olacağını kendi gözleriyle göreceklerini söyledi.

Ertesi gün öğle sularında vardıkları bir tepede durdular, şaşkınlıktan ağızları açık kalakalmışlardı, çıtları çıkmıyordu. Önlerinde, ta ileride rengi gitgide açılan gökyüzünün maviliğiyle kavuşan uçsuz bucaksız koyu bir mavilik uzanıyordu. Bu mavilikte küçük, beyaz dalgalar oynaşıyordu. Bir esinti yüzlerini yaladı ve ağızlarında tuz tadı bıraktı.

Daulis sevinçle gülümserken, hayretler içinde bu maviliğe bakakalan Leta, Dann ve Mara'yı süzüyordu. Üçü de gözlerini alamıyorlardı, dönüp şaşkınlıkla birbirlerine baktıktan sonra yeniden başlarını ufka çevirip izlemeye koyuldular. Daulis'in dedikleri onları daha da şaşırttı: "Bundan sonraki yaşantınızda her gün Batı Denizi'ne bakacaksınız."

Denizi sağ yanlarına alıp yürümeyi sürdürdüler, kırmızı tuğlalardan yapılma taraçaları ve sütunları olan tek katlı, büyük, kocaman alana yayılan bir eve giden uzun bir yokuşu tırmanmak üzere yüzlerini güneye dönmüşler-

di. İki köpek koşturarak gelip Daulis'i karşıladı, bu koca hayvanlar sanki, bizden korkmanıza gerek yok, biz dostunuzuz dercesine üç yeni gelenin ellerini sevinçle yaladılar.

İyi beslenmiş, güzel, dost köpekler onlar için yepyeni varlıklardı, kıtlık ve zorluk günlerinin geride kaldığını muştuluyorlardı.

Başlarını kaldırdıklarında evin taraçasından onlara bakan iki kişi gördüler, Dann ok gibi yerinden fırlayıp, "Kira!" diye bağırarak beyaz basamakları bir solukta çıktı, karşısında durup sallanan koltukta otururken gülücükler saçan bu tazecik, güzel kadına uzun uzun baktı.

Mara, onun, "Ehh, Dann, bayağı zaman oldu," dediğini duydu, az sonra delikanlı Kira'nın yanı başında diz çökmüş, ellerini, yanaklarını öpüp kokluyordu, sonra özlemle kucaklaştılar.

İkisinin arkasında uzun boylu biri vardı, Mara, ona bakarken, tanıyorum galiba diye düşünüyordu ki, gördüğünün Shabis olduğunu anladı. İlk kez üniformasız görüyordu onu. Öne doğru eğilmiş, gülümseyerek bekliyordu. Mara bir-iki adım atıp durdu. Yüreği ağzından fırlayacak gibi hızla çarpıyordu, soluksuz kalmaktan korktu. Shabis ilerleyip ellerini tuttu, öptü, yalnız onun duyabileceği kısık bir sesle konuştu, "Bu kez sana olan sevgimi görmezlikten gelmeyeceğine söz veriyor musun?" Mara kahkahalarını tutamadı, sonra kucaklaştılar. Ama öpüşmediler, Shabis ona sarılmakla yetinmişti, "Mara, gece gündüz hep aklımdaydın."

Mara sağduyusunu yitirmemeye çalışarak alışıldık sözler diye içinden geçirdi; ama adamın kollarındaydı işte, yanaklarını omzuna dayamış, onun yüzüyle saçlarını okşadığını hissederken özlemini çektiği kolların bunlar olduğunu düşündü, artık evinde, yuvasındaydı.

"Yeniden bir aradayız" dedi Kira. "Biz bir aileyiz. Akraba. Tıpkı Chelops'taki gibi."

Leta, "Beni unutuyorsun," deyince, Daulis, "Hayır, Leta," diye karşı çıktı. "Seni asla unutamayız."

Kira, "Bizi tanıştırmayacak mısınız?" diyerek elini uzattı. Leta'yla tokalaştılar. Hepsinin gözü onların ellerine takıldı, ilk bakışta yüzlerce gibi görünen yüzüklerle kaplı kahverengi elle, kabarık ve kızarık, kir içinde solgun bir el.

"Ne dersin Leta, ikimiz geçinebilecek miyiz?"

"Neden geçinemeyelim?"

Kira kıkırdadı, "Benimle geçinmek kolay, kendi bildiğim yoldan gitmeme izin verildiği sürece elbet."

Bunun üzerine Dann söze girdi: "Senin yeniden dediğim dedik biri olmana göz yummam, Kira, bunu hiç aklına getirmiş miydin?"

Yeniden bir araya geldikten kısa bir süre sonra böyle sert bir konuşma tarzının herkesi şaşırttığını gören Kira, "Ah, bu çocuk çok ömürdür," diye durumu düzeltmeye çalıştı. "Sen bir ömürsün, Dann." Delikanlı kaşlarını çatıp arkasını dönünce, "Beni bilmez misin, Dann, gel buraya!" dedi. Dann gitti, ama ancak kızın elini uzatıp koluna dokunmasına yetecek kadar yakınına oturdu. Kira tatlı tatlı, "Dann," diyerek gönlünü yapmaya çalışıyordu. Dann yavaş yavaş yumuşadı, dudaklarına hafif bir gülümseme yayıldı, bu kızın kendisini nasıl umutsuzca büyülediği diğerlerinin gözünden kaçmamıştı.

Çok geçmeden pencereleri Batı Denizi'ne bakan salonda büyük bir masanın çevresine dizilmiş, oturdukları yerden küçük bir çayın dereye dönüşerek hızla evin yanındaki tepeden aşağı akmasını, orada geniş bir alana yayılıp yeniden daralmasını, sonunda da alçak bir yardan denize kavuşmasını, suyun suyla birleşmesini seyrederek denizden gelen seslerin eşliğinde koyu bir söyleşi tutturdular.

Masanın üstünde ekmek, yeşillik ve peynirden başka bir şey yoktu.

Durumları böyleydi. Kaldıkları ev geniş ve bakımlıydı, yakın zaman önce ölen amca buna özen göstermişti. İçeriye serseriler doluşmuşsa da Shabis gelince kendi istekleriyle gitmişlerdi. Kilerler onları hasat zamanına dek

çıkaracak kadar yiyecekle doluydu. Zor günler geride kalmıştı ama çiftlik eski günlerine kavuşana dek onları ölçülü kullanmaya özen göstermeleri gerekiyordu. Tarlalarda mısır, arpa, pamuk, kavun, karpuz, ayçiçeği, kabak yetişiyordu; asma bahçeleri vardı; sofradaki büyük kavanozda duran zeytinyağı yüzyıllık zeytin ağaçlarının armağanıydı. Keçiler vardı, güneydeki süt yaratıklarının minik akrabaları. Pek yakında hem yumurtasından hem de etinden yararlanmak üzere kümes hayvanları yetiştireceklerdi, yeterli paraları olunca da birkaç at satın alırlardı.

Paralarını hesaplıyorlardı.

Mara elini giysisinin altına sokup kuşağını çıkardı ve içinde kalan son altın parayı masanın üstüne koydu. Dann de beş altınını onun yanına dizdi. Leta, "Ayrılma ücretim," diyerek çuvalındaki para çantasını ortaya koydu. Shabis, yanında çok az parayla geldiğini belirterek masadakilere bir avuç bozukluk eklemekle yetindi. Daulis, kendisinin katkısının çiftlik olduğunu belirtti. Sıra Kira'ya gelmişti, altından ağır küpeleri, bilezikleri ve yüzükleriyle karşılarında oturuyordu. Tam bileziklerini çıkarıyordu ki Shabis, "Onlar sende kalsın," dedi. "Başımız dara düşerse nereye başvuracağımızı biliyoruz."

Kira gülümserken, sevinçten gözkapakları kapandı.

Ellerinde hangi silahlar vardı?

Dann bıçağını gösterdi, Daulis de bir bıçakla bir hançer çıkardı. Shabis'in general kılıcıyla küçük bir tabancası vardı, tabancanın çalışmadığını, ama insanları korkutmaya yettiğini açıkladı. Leta'dan da bir bıçak çıktı. Kira omuz silkerek, "Nasıl olsa sizler beni korursunuz," dedi. Mara da önce bıçağını çıkardı, sonra kolundaki yılanı sıyırıp masaya bıraktı, işçiliğine hayran kalınmasını istercesine nasıl da ışıldıyordu.

"Bir daha bunu asla takmam. Bundan sonra ne bıçak ne hançer ne de diğer silahları görmek istiyorum."

Shabis atıldı, "Sevgili Mara, sen nasıl bir çağda yaşadığımızı sanıyorsun?"

Mara yılanı yeniden koluna taktı.

Dann, "Ne tür tehlikelerle karşılaşabiliriz?" diye sorarak merakını dile getirdi.

"Şimdilik pek bir şey olmaz. Ancak Merkez güçsüz kalıp çökünce Tundra hükümeti de düşecektir. Daha şimdiden Merkez'in ne olduğunu öğrenen insanlar arasında huzursuzluğun baş gösterdiği görülüyor."

Daulis onları türlü silahlarla dolu kocaman bir odaya götürdü – içeride yalnız bıçaklarla hançerler değil, kılıçlarla mızraklar, Dann'in hayran kaldığı oklarla yaylar, Mara'nın Merkez'de gördüğü türden boy boy tüfek ve tabancalar vardı.

"Hepsi Merkez'den çalınma. Aşağı yukarı son yüz yıldır Merkez'den yürütülen eşyalar İfrik'in değişik kesimlerinde kendine yer bulmuştur."

Dann, "Yürütmek, hava kaydıraçları, yol kayakları, tabancalarla güneş çekicileri çalmak anlamına gelen, gülünç bir sözcük olsa gerek!" diye belirtti.

Mara, Merkez'le ilgili yapmak istediği tek şeyin oraya gidip günlerini öğrenerek geçirmek olduğunu söyledi.

Shabis, karşı çıktı: "Fakat Mara, çiftlik işlerinde beceriklisin, burada olman gerek."

Daulis, "Üstelik," diye ekledi, "siz ikiniz en azından bir süre için Merkez'den uzak dursanız iyi olur."

"Ama her geçen gün biraz daha çürüyor, giderek yok oluyor. İlk fırsatta oraya gideceğim. Evet. Gitmeliyim."

"Bu arada hepimiz bu silahlardan en az birkaçını kullanmasını öğrenmeliyiz. Ortalıkta çıldırmış adamlar, hırsızlar ve adam öldürmekten zevk alan kimseler bulunduğunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmamalıyız."

Mara, Dann'e baktı. O da Mara'ya bakıyordu. Her ikisi de diğerinin Kulik'i düşündüğünü biliyordu, adam

ölmemiş olabilirdi. Mara, önceden olduğu gibi belli belirsiz, olası tehlikelerin somut bir biçim kazandığını, kararsızlıkları yüzünden Kulik'in hayalinin ikisinin de peşini bırakmayacağını düşünüyordu. Gözünün önüne gelen sahnede dağdaki kayalar arasında bir kafatası esen yelle birlikte sağa sola yuvarlanıp sürükleniyor, kargalar midelerine indirebilecekleri herhangi bir parça unuttular mı diye kemikleri gagalayıp duruyorlardı; derken kurukafa yüzünü ona döndü, çocukluğundan beri kâbuslarından çıkmayan pis seyrek dişleriyle o sırıtkan yüz karşısındaydı yine.

"Sizce bizi koruyacak bekçilerimiz olsa daha iyi değil mi?"

Dann, "Evet," diye atıldı. "O zaman daha rahat olurum."

Daulis, "Köpekler var," dedi. "Bu iş için özel olarak eğitildiler."

Ayrı kaldıkları süre boyunca yaşadıklarını birbirlerine anlatmaya gelmişti sıra.

Shabis, diğer üç generalin şöyle ya da böyle bir neden uydurup kendisini her an alaşağı edip hapse tıkacaklarını hissedince Agre'den kaçtığını, diğerleri gibi Kuzey'e yollandığını anlattı.

Mara'nın başına gelenleri, Daulis'in kendisine ana hatlarıyla anlattığı kadarıyla biliyordu Shabis; bunların doğrulanmasının ardından, daha sonra her şeyi öğrenmek istediğini belirtti. "Her şeyi, seninle ilgili her şeyi bilmek istiyorum. Böylelikle hayal gücümü çalıştırmaktan kurtulmuş olacağım. Sen Henneslerle birlikteyken aklıma gelenlerin nasıl korkunç olduğunu bilemezsin."

Daulis, hepiniz benim öykümü biliyorsunuz, demekle yetindi.

Dann, Shabis'le Kira'ya başından geçenleri sayıp döktü.

Konuşma sırası Kira'daydı. Kanaz'da Shabis'i bulmuş, buraya yaptıkları yolculuk boyunca adam ona göz kulak olmuştu. Çok şey söylemedi, gözlerini Shabis'e dikmişti, o gözler Mara'ya onun asıl istediğinin Dann değil, Shabis olduğunu anlatıyordu. Sanki yüreğine hançer saplanmıştı, içi cız etti; birini sevince bir bakış, dokunuş, karanlıkta bir iç çekişle mutluluğun doruklarına çıkmak da, kuşku batağına saplanmak da çok kolaydı. Yüreğime taş basarken daha mutluydum diye düşündü. Gülümseyerek kendisine bakan Shabis'le göz göze geldi, aklından geçenleri okuduğu belliydi, bakışlarıyla yanıldığını söylemeye çalışıyordu. Her zaman en küçük sinyalleri bile algılamakta gecikmeyen Leta'nın gülen gözleri de, *sorun yok, Mara*, dercesine bakıyordu.

Böylece Mara'nın güveni tazelenmişti, Shabis'in onu sevdiğini biliyordu. Yine de düşüncelerine engel olamıyor, siz Kira'yı bilmezsiniz diye geçiriyordu içinden. Düşünce ve duygu yüklü bakışmalarla oynanan bu küçük oyundan Dann'in ne anladığını merak ederek kardeşine çevirdi bakışlarını; o da bir Kira'ya bakıyordu, bir Shabis'e, düşünceliydi.

Gece olduğunda birbirlerine anlatacakları daha bitmiş değildi, ama ertesi gün çuvala girmemişti ki. "Ayrıca gelecek hafta, gelecek ay, gelecek yıl da olabilir," dedi Shabis. "Şimdi yatağa gitme zamanı," diye o günkü söyleşiye noktayı koydu.

Kira ve Dann birlikte kalktılar, Kira, "Tıpkı epeydir evli çiftler gibi," derken işveli bakışlarıyla diğerlerini süzdü, ama en çok Shabis'i. Arkalarından Leta'yla Daulis kalkıp utana sıkıla odadan çıktılar.

Mara'yla Shabis baş başa kalmıştı.

"Şimdi sana Chelops'takiler hakkında bilgi vereyim," diyerek söz başlayan Shabis'in tavırları değişmişti; buz gibi bir ses ve donuk bakışlarla yalnızca görevini yapan biri havasındaydı.

Casuslarından ve yolculardan duyduğu parçaları bir araya getirerek bulmacayı aşağı yukarı çözmüştü. Kasaba halkı doğudaki sayfiye mahallelerine saldırınca, köleler onlara karşı durmuş. Ardından köleler de ayaklanmış ve Hadronların çoğu ölmüş. Soy üyeleri bebeklerle kimi çocukları da alarak, kendileriyle gitmeye hazır olan kölelerle birlikte yollara düşmüş ve bir başka Mahondi Soyu'nun bulunduğuna inandıkları kıyılara ulaşmak üzere doğuya yönelmişler. O bölgede Chelops'la kıyı ülkesi arasında çarpışmaların yaşandığını bilmiyorlarmış. Kimi canından olmuş, kimi kaçmayı başarmış, kaçanlar arasında Orphne adında bir kadınla, başkanları Juba da varmış. Shabis bu noktada sözünü kesti, bir an duraksadıktan sonra konuşmayı sürdürdü: "Orphne şimdi Meryx'le birlikte yaşıyor, bir de çocukları var. Kıyı ülkelerine ulaşmayı başarmışlar."

Mara, Chelops'taki günlerine geri dönmüştü, ölenleri aklına getirip gözyaşlarına engel olamadı. Ancak Orphne için sevinmişti, Meryx içinse hem sevinç duydu hem de hüzün; bir günde iki kez kapıldığı kıskançlık duygularından rahatsız olup yerinden kalktı, sendeleyerek divana gitti, yüzüstü yatıp hıçkırıklara boğuldu. Shabis yanına sokuldu, eski sevgilisini yok saydığını düşünmesin diye az önce takındığı görevini yerine getiren erkek tutumundan sıyrılmıştı, onu kollarına aldı, Mara da sımsıkı Shabis'e sarıldı. Az sonra Mara'yı artık onların olacak yatak odasına götürdü.

Çiftlikte işler yoğun değildi. Hasat alınmış, tarlalar yeniden ekilmişti, hayvanlar otlaklardan alınıp çitlerin ardına getirilmişti, yalnız yemlenip sağılmaları gerekiyordu. Bu işi Mara üstlenmiş, Leta'ya da öğretmişti.

Sabahtan akşama dek denizin vurup yankılandığı tepeye yayılan bu büyük ev Merkez'deki eski bir kitapta oku-

duğu masalların sonunu andırıyordu: "Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine." Oysa son zamanlarda yine taş kesen Mara'nın yüreği ona bunun aksini fısıldıyordu.

Bir gece Shabis'in kollarında, denizden gelen seslere kulak vermiş yatarken, önce deniz kuşlarının acı çığlıklarını işittiğini sandı, ama Kira'nın Dann'e bağırdığını anlamakta gecikmedi.

Usulca yataktan kalkıp günün çoğu saatlerinde bir araya gelip gevezelik ettikleri odaya gitti, az sonra Dann içeri girdi. Yüzü öfkeden kireç gibi bembeyaz olmuştu. Kendini hızla yerdeki minderlere atıp başını kollarına dayayarak uzandı. Mara yanına oturup eline dokundu. Dann önce Mara'nın elini şıkıca kavradıysa da hemen bıraktı.

"Beni sevmiyor," diye yakındı. Mara ses etmedi. Daha sonra kollarını açıp ona sarıldı. "Mara, biz neden birlikte olamıyoruz? Birlikte olmalıyız... Ama şimdi sen Shabis'le birliktesin." Kolları sıcaklığını ansızın yitirmişti, geri çekildi.

"Her ikimizin de başkalarını sevmesi zor olacağa benzer."

"Senin Shabis'i sevmede hiç zorluk çektiğini görmedim."

Dann'e yaklaştı, karanlık odada büyük dörtgen pencereden içeri süzülen gökyüzündeki yıldızların ışığı altında duygularını, kokusunu çok iyi bildiği küçük kardeşiyle, yaşantısının hemen her evresinde kendisine eşlik eden can yoldaşıyla yan yana oturdular; Shabis'i sevdiğinden kuşkusu yoktu, fakat Dann'i hep daha çok sevecekti, hiçbir şey bu gerçeği değiştiremezdi.

"Bu kuralları kim koymuş?"

"Sana anlatmıştım, doğanın kuralları bunlar. Hepsini Merkez'de öğrendim."

"Merkez, Merkez. Peki ya çocuklar ve döller benim umurumda değilse?"

Mara sesini çıkarmadı, Dann'i sevmenin mutluluğunu düşünmenin tadına varıyordu; derken düşleri bıçak gibi kesildi, çünkü nereden geldiyse, içinden gelen bir dürtü ona şunları söyletti: "Eğer birbirimize âşık olsaydık, beni öldürürdün, Dann. Bu da vahşice olurdu."

"Neden böyle diyorsun?"

"Buna benzer bir şey yaşanacağını düşünüyorum, o kadar," diyebildi.

Dann yüzünü okşarken, "Seni çok seviyorum Mara," diye fısıldadı.

"Ben de seni."

"Sence ben o kadar vahşi miyim?"

"Öylesin. Ben de öyle. Biz vahşi olmaya zorlandık. Kavga etmemiz gerektiğinde sözlerle yetinmiyoruz."

"Kesinkes böyle mi düşünüyorsun?"

"Hiçbir şey kesin olamaz."

Dann parmaklarını Mara'nın saçlarının arasında gezdiriyordu, uzun siyah saçlarının, Mara da onun kendininkinden farklı olmayan saçlarını okşuyordu. Başını kolunun altına aldı, ötekini de omzuna götürdü. Sık sık yaptıkları gibi birbirlerine yaslanarak oturdular, derken Dann'in kolunun hafiflediğini hissetti, Mara'nın omzundan kayıp yana düştü. Gözleri kapalıydı, Dann uykuya dalmıştı.

Epey bir süre yerinden kımıldamadı, sonra yere vuran ışığı fark etti, başını kaldırdığında Shabis'i gördü, elindeki lambayı yerde bir köşeye koyuyordu. Karşılarına geçip oturdu. Başını salladı; tamam, dercesine.

Yerdeki lambadan yarım daire gibi yayılan sarı ışığın altında salon bambaşka bir görünüme bürünmüştü. Duvara yansıyan yıldızların ışığı, denizin sesi çekilmişti sanki. Vahşilik silinmişti. Dann içini çekti, ama daha çok inlemeyi andırıyordu. Mara, yüzünden süzülen gözyaşlarını gördü, sonra Shabis'in kollarını iki yana açmış, kendisini bekledi-

ğini fark etti. Yavaşça Dann'in yanından kalkıp ona gitti –başka ne yapabilirdi ki? Az önce Dann'e sokulduğu gibi bu kez Shabis'e yanaştı.

Shabis fısıldadı, "Mara, yapabileceğin hiçbir şey yok."

Birazdan adamın adamın kollarında uykuya dalmıştı. Shabis de uyukluyordu.

Soğuktu. Dann irkilerek uyandı, her uyanışında yaptığı üzere olası bir düşmanı ararcasına çevresine bakındı. Güvende olduğunu gördü, sonra da Shabis'in kollarında uyuyan Mara'yı.

Başlarında durup onları seyretti. Mara ürperip titriyordu, sanki yıldızlardan gelen dondurucu ayaz pencereden içeri esiyordu. Bir battaniye bulup ablasının üzerini örttü. Bir anlık duraksamadan sonra battaniyeyi Shabis'i de örtecek biçimde yaydı. Salondan çıktı, ama Kira'yla kaldığı odaya değil, karanlığa, tepeden aşağı deniz kıyısına indi, köpekler de arkasından geliyordu.

Sabahleyin kahvaltıda böyle aylak aylak dolaşmanın onu çılgına çevirdiğini açıkladı. Batı Denizi'nin sularının Kayalık Geçidi'ni geçip Orta Deniz'e karışmasını kendi gözleriyle görmeye can attığını, ardından buz dağlarının altında durmak ve eriyip erimediklerini görmek istediğini duyurdu. Çanağın dibindeki sulara ulaşana dek Orta Deniz'in kuru yanında yürüyecek, sonra suyun çevresinden dolaşıp başladığı noktaya dönecekti. Tasarılarının arasında çiftlikte işlerine yarayacak öteberiyi almak için Merkez'e saldırı düzenleyip soymak da vardı.

Yakında çiftlik işleri başlayacağı için bu gezi planlarına karşı çıkıldı. Derken Leta bir öneri ortaya atıp havalar düzelince yollara düşmesini ve Donna'yı oraya getirmesini istedi. Hepsi bu fikri beğenmişti, onlarla birlikte yaşamaya çağırabilecekleri biriydi Donna. Daulis, gece yolculuk yaparsa ve Merkez'den uzak durursa hiçbir tehlikeyle karşılaşmayacağını belirtti.

Mara'nın, "Ben de gideyim," diyerek ona eşlik etmeye can attığı, ancak bunu dile getirmemek için kendini zor tuttuğu gözlerinden kaçmadı.

Kira, "Beş Mahondi ve iki Alb," yorumunda bulunmaktan geri kalmadı. "Yeni bir Soy."

Daulis, "Donna'yı seversin," diye belirtti.

"Sevmeyeceğim demedim ki. Leta'yı seviyorum, öyle değil mi?"

Leta gülerek sordu, "Öyle mi?"

"Bana sorarsanız yakında hiç Mahondi kalmayacak" diye anlattı Mara. "Merkez'de görmüştüm. Kabileler, başka başka insanlar yok olup gidiyor."

"Yakında mı dedin?" Soran Kira'ydı.

Mara güldü, "Yüz yıl içinde filan."

"Binlerce yıl değil demek?"

Mara'yla dalga geçiyorlardı, çünkü *binlerce* de en az *Merkez* kadar hemen her konuşmasında duyulan sözcüklerdi.

"Havanın düzelmesini beklemeye gerek yok. Neden şimdi gitmiyorum? Aklıma gelmişken bir konu daha var: Konuşurken hep gelecek mevsim, gelecek yıl diyoruz. Ansızın bir çiftçi olup çıktım. Asker olmak bana daha uygundu."

Daulis onu kırmadan konuştu; Dann'i gücendirmeden, güleryüzle ona karşı çıkılabiliyor, bu durum diğerlerinin arasında alay konusu oluyor, eğer Shabis Dann'in babasıysa, Daulis de ağabeyi diye eğleniyorlardı. "Şu günlerde savaşı gerektiren bir durum olmamasına hiç şaşırmazdım, General Dann."

Shabis de onayladı: "Katılıyorum."

"Dinle, Daulis, dinleyin General Shabis, bir çiftliği korumak bir ülkeyi korumaya benzemez."

"Eğer ona emek harcar, çabalarının ürününü benimsersen, benzeyebilir pekâlâ," diyen Mara, bir yandan kendisi yatışmaya çalışırken, bir yandan da ortamı yatıştır-

mayı amaçlıyordu. Diğerlerinin Dann için kaygılandıklarını biliyordu, yerinde duramaması ve hoşnutsuzluğu onları rahatsız ediyordu. Mara aynı kanıda değildi. Burada, yanı başında, bulundukları yerde iki adam vardı, iki Mahondi. Ayrıca biri iyi, diğeri kötü olan iki adam tüm yaşamı boyunca gölge gibi Dann'i izlemiş, bazen birleşip tek bir kişi olmuş, ama onu hep tehdit etmişlerdi. Buradaki iki erkek, Daulis ve Shabis iyi adamlardı, onun geçmişini anlayabilmişlerdi, böylelikle Dann ömründe ilk kez kendini güvende hissediyordu. Üstelik çok kötü bir adam dağda ölü yatmaktaydı, yıllar önce ant içtiği gibi sözünü tutmuş, Dann onu öldürmüştü. Ya da öldürdüğüne inanıyordu. Güvendeydi, zaten böyle huysuz ve huzursuz olmasının nedeni de buydu. Galiba ana ya da baba olmanın anlamı da buydu: Bir çocuğun belleğinde yer eden bir anı ya da yaşadığı bir olay, belki de çoktan unuttuğu küçücük bir sahne yüzünden şöyle ya da böyle olmasının nedenini görüp anlayabilmek; ama bunu yeni büyüyen, kötü anıları silmek için çaba harcayan bir çocuğa söyleyemezdin ki, ona "böyle davranmanın nedeni bu" veya "neden öyle davrandığını biliyorum" diyemezdin.

Kira mızırdanarak, "Dann giderse ben ne olacağım?" diye sordu.

"Dayanılmaz davranışlarımdan bir süre uzak kalırsın, fena mı?"

"Çok uzun süre olmasın ama çünkü yapılacak çok iş var, Chelops'tan biliyorum. Hem orada bize yardım eden köleler burada yok."

Dann'le Mara aynı anda karşı çıktılar: "Kira unutuyorsun galiba, bizler orada köleydik, sen de köleydin."

"Ne? Saçmalıyorsunuz." Kira kabul etmemekte diretiyordu. Kendiyle ilgili anımsamak istediği gerçeğin ne olduğuna çoktan karar vermiş görünüyordu, ıvır zıvır işlerini yaptırdığı köleleri vardı –bir yere kadar haklıydı ya– ancak kendisi asla köle olmamıştı.

"Biz Hadronların kölesiydik."

"Peki öyleyse nasıl oluyordu da o kadar rahat yaşıyor, her dilediğimizi yerine getiriyorduk? Nasıl oluyordu da her şeyin yönetimi bizdeydi?"

Shabis meraklanmıştı. "Hadronlar adına her şeyi siz mi yönetiyordunuz?"

"Çoğunu. Ama köleleriydik. Onlar çok şişmanlamışlardı, tembel, iğrenç ve..." diye anlatan Mara bir an durdu, sonra nasıl olduklarını anımsayınca sesini yükselterek sürdürdü: "Asla onlar gibi olmayalım, düşüncesi bile ödümü patlatmaya yetiyor."

Dann de onu destekledi, "Hadronlar gibi olmaktansa köle olmayı yeğlerim."

Kira aynı fikri paylaşmıyordu: "Köle çalıştırmanın ne sakıncası var, bir türlü anlamıyorum. Hele onlara iyi davranırsan."

Dann kesin bir dille, "Bizim kölelerimiz olmayacak," diye belirtti.

"Öyleyse yapılacak çok işimiz var, bu yedi kişiye bile ağır gelir."

Bizim yolcuların yaşamlarındaki olası gelişmelerden ipucu veren başka bir sahne daha yaşandı.

Bir haftadır sürüp giden, denizin kabarıp dalgaların dev boyutlara ulaştığı fırtınalı günlerden sonra güneş çıkmış, deniz durulmuştu. Günlerdir ilk kez hep birlikte taraçadaydılar, ılık havada güneşleniyorlardı. İki koca köpek de yanı başlarında uyuyordu, güneşte tüyleri sıcacık olmuştu. Huzur içindeydi bu dev hayvanlar, nasıl da sakin ve zararsız görünüyorlardı. Oysa geceleri hırlamaları ya da sezdikleri bir tehlike, işittikleri bir ses yüzünden ansızın havlamaları ev halkını kolay kolay tedirgin etmiyordu. Ayağa kalkıp pencereye giderek dışarıya, ufukta denizle gökyüzünün kavuştuğu noktanın önünde kımıldamadan çevreyi kolaçan ederek bekçilik yapan bu tehlikeli yaratıklara bakmakla yetiniyor, onlar varken hiçbir şeyden çekinmiyorlardı.

Sütunlardan birinin tuğlalarında dolaşan iki küçük kertenkele vardı, parlak yeşil gövdelerinde mavi bir kafa ve bir çift sarı göz taşıyorlardı.

"Ne kadar sevimliler, onlara bayılıyorum."

Kira'nın bu sözleri üzerine Mara ile Dann yüzlerini ekşiterek bakıştılar, bunu fark eden Kira'nın, "Yine sözsüz öyküler anlatılıyor," dediği duyuldu. "Bu hangisi, haydi bize de anlatın."

"Sana dev kertenkeleleri anlatmıştık," diyerek Dann başladı. "Neyse, artık bütün bunlardan sıkıldım. Her gün burada oturup eskiden neler yaptığımızı konuşmaktan başka bir şey yapmıyoruz. Gelecekten konuşsak ya."

Shabis, "Güzel," diyerek lafa karıştı: "Çünkü gelecek mevsimden sonra yapacaklarımızı şimdiden tasarlamalıyız. Görev dağılımı yapmamız gerek."

"Aman bana bir şey dağıtmayın. Galiba gebeyim."

Kira'nın bu sözleri Dann'i gücendirmişti: "Bana söylediğin için çok sağ ol," dedi. "Neyse, kutlarım."

"Kuşkum kalmasın diye birkaç gün daha bekleyecektim ama sonra açıklamanın tam zamanı olduğuna karar verdim." Dann'in gücenmesine şaşırdığı belliydi. "Of Dann, amma alıngansın."

Sonraki açıklama Mara'dan geldi: "Ben de gebe olduğumu düşünüyorum."

"Dilerim sen önceden Shabis'e söyleme gereği duymuşsundur."

Leta da katıldı konuşmaya, "Ben gebe değilim, zaten orospular kolay kolay gebe kalmazlar.

Böyle konuştuğunda şimdi yaptıkları gibi hepsi kınayan gözlerle ona bakıp, "Yeter Leta, kes artık şunu" ya da "Leta, bunları unutman gerektiğini biliyorsun" diye azarlardı. Daulis, "Lütfen Leta, yapma" dedi.

Kira her zamanki yapmacıksız tavrıyla –en hoş yanı da buydu zaten– konuştu, "Neyse, erkekler olmasaydı, hiçbir yere gelemezdim, ama kendime asla orospu demem."

Dann hiddetle haykırdı, "Geçmişten konuşmaya bir son verebilir miyiz artık?"

"Peki Dann, sen başla," diyen Shabis sordu, "çiftlikte hangi işte başarılı olacağına inanıyorsun?"

Shabis'e kulak asmayan Dann bakışlarını ablasına çevirdi: "Mara, bana doğruyu söyle, gerçeği, bütün gerçeği. Sabahları uyanır uyanmaz ilk önce, acaba bugün ne kadar yol alacağız diye merak etmiyor musun? Her adım atışında İfrik'in bir karış toprağını daha görmüş olacağını düşünmüyor musun? İkimiz birlikte? Sonra hemen Shabis'i düşünsen bile, bu hiç aklına düşmüyor mu?"

Mara gülümseyerek düşünüp taşındı, derken gözlerine yaşlar doldu. "Evet," dedi. "Doğru, doğru fakat..."

"Yalnızca bunu senin ağzından duymak istemiştim, hepsi bu," dedi Dann. Konu kapanmıştı.

Modern Klasikler Dizisi - 218

Buzul çağı ile kuraklık arasında bölünmüş bir dünya. İnsanlar topluluklar halinde güneyden kuzeye, ılıman topraklara ulaşma umuduyla göçüyorlar. Bu uygarlık çöküşünün ortasında, ailelerinden koparılmış, masalların öksüz çocuklarını andıran iki kardeş, Mara ile küçük kardeşi Dann, tehlikelere karşı ücra bir köyde, yeni adlarla yeni yaşamlarına başlıyor, kuzeye yolculuğa katılıyorlar. Tekinsiz topraklar, ölümcül iklim değişmeleri, savaşan kabileler ve kurtuluş umudu arasında iki çocuğun serüveni insanlığın unutuş ve keşif tarihini ince ayrıntılarla sergiliyor. Doris Lessing'in 1998 yılında kaleme aldığı bu kıyamet-sonrası motiflerle örülmüş yapıt, günümüzün iklim ve göç krizi eşiğinde özellikle önem kazanan bir uygarlık sorgulaması.

DORIS LESSING (1919-2013): Yirminci yüzyılın önde gelen İngiliz yazarlarından Doris Lessing (doğum adıyla Doris May Tayler), 1949 yılından yüzyıl sonuna dek romandan şiire, oyunlardan bilimkurguya uzanan geniş bir yelpazede yapıt üretti. 2007 yılında, 88 yaşında Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı. Henüz altı yaşındayken ailesi tarafından, eski bir İngiliz kolonisi olan Rodezya'ya (bugünkü Zimbabwe'ye) götürülen Lessing'in buradaki mutsuz çocukluğu yapıtlarında temel bir motif oldu. Sömürgecilik ve ırkçılıkla lekelenmiş bu toplumsal ortama ilişkin gözlemlerini Afrika'da ırkçılığa karşı uluslararası duyarlılık uyandırmak üzere işledi. *Retreat to Innocence* (1956; Masumiyete Dönüş), ona Médicis Yabancı Roman Ödülünü kazandıran *The Golden Notebook* (1962; Altın Defter), *Shikasta* (1979; Şikeste), çağdaş toplumsal değerlere yönelik bir eleştiri niteliğindeki *The Fifth Child* (1988; Beşinci Çocuk), *Love Again* (1996; Gene Aşk), bu zengin ve geniş Doris Lessing külliyatının önde gelen ürünleri arasında sayılabilir.

9 786254 296116